

שבוע פרשת אחרי-קדושים

(30 April – 6 May 17)

ד' – י' אייר תשע"ז

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה'י' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַרְוֶת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך ליהדר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי
כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ,
וְצִאֲצָאֵי כָּל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ וְיִדְעֵי שְׂמֹךְ וְלוֹמְדֵי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר פָּתַר בְּנוּ מִפֶּלַע
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יְבָרַךְ יְהוָה וַיִּשְׂמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֵךְ: יִשְׂאֵל
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנוּ אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מַאֲדֶךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ
הַיּוֹם, עַל לִבְבְּךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבִנְיָד וּדְבַרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשַּׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
אַתְּכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל
לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׁדְךָ
לְבַהֲמֹתְךָ, וְאִכְלֹתָ וְשִׂבַּעְתָּ. הַשְּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וְסַרְתֶּם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָרָה
אִף יי בְּכֶם וְעַצֵּר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֵת יְבוּלָהּ, וְאַבְדַּתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשַּׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לִתֵּת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.**

**וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל בְּנָפְי בְּנִדְוֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת,
וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵת.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החרדש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֵיךָ.**

כדאי שלכל יוד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבריל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלאה" (או בראשי־תבות "לה") בצירוף שםם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחרדו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החרד כולו ייהפך ל"חרד וביט של צדקה".

תהלים

קמז.

שבחים גדולים להקדוש־ברוך־הוא והיאך דוד אמר בדין הוא לאהוב אותו על כל הטובות שעשה לו כמה ניסים ואינו יודע מה גמול ישלם לו שאי אפשר לחשוב לו על כל הגמול שעשה עמו:

א אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנָיִ: ב כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימֵי אַקְרָא: ג אֶפְפוּנִי | חֲבַל־מָוֶת
וּמִצָּרִי שְׂאוֹל מִצָּאוּנֵי צָרָה וַיִּגְזֹן אֶמְצָא: ד וּבִשְׁמֵי־יְהוָה אַקְרָא אָנֹהּ יְהוָה מִלְטָה נַפְשִׁי: ה חַנוּן יְהוָה
וְצַדִּיק וְאֱלֹהֵינוּ מֵרַחֵם: ו שָׁמַר פְּתָאִים יְהוָה דַּלְתֵי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: ז שׁוּבֵי נַפְשִׁי לְמִנוּחַי כִּי־יְהוָה גָּמַל
עָלָיִכִי: ח כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינַי מִן־דְּמָעָה אֶת־רַגְלִי מִדְּחִי: ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים: י הֵאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בְחַפְזִי כָל־הָאָדָם כֹּזֵב: יב מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה
כָּל־תַּגְמוֹלוֹתָי עָלָיִ: יג כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁמֵי יְהוָה אַקְרָא: יד גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ:
טו יִקַּר בְּעֵינַי יְהוָה הַמָּוֶתָה לְחַסִּידָיו: טז אָנֹהּ יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבַדְךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בְּן־אֲמֹתָךְ פִּתְחַת לְמוֹסְרֵי:
יז לָךְ אֲזַבַּח וְזָבַח תּוֹדָה וּבִשְׁמֵי יְהוָה אַקְרָא: יח גִּדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־צָא לְכָל־עַמּוֹ: יט בְּחִצְרוֹת |
כִּי יְהוָה בְּתוֹכְכִי יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ:

קיו.

מוזמר משני פסוקים רמז על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִוּוֹת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדּוֹ וְאַמְת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח אייר, תשכ"ב

ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יעקב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ז ניסן בקשת ברכה פ"נ שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, ויהי רצון שיבשר טוב בענייניהם.

ובעמדנו ביום המחבר חדש הגאולה וחדש זיו, יהי רצון שיהי הנ"ל בעיני כאו"א בתוככי כלל
ישראל.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

מז"ט על הולדת הנכדה שתליט"א. כן ת"ח על הבשו"ט מהצלחת הטיפול הרפואי של זוגי
שתליט"א.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קטז, קיז ג
- (ג) מאמר ד"ה דבר אל כל עדת בני ישראל גוי
שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ד ה
- (ד) משיחות ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשנ"א ט
- (ה) לקוטי שיחות פרשת אחרי כרך ז' כ
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כז
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחו"ק ל
- (ח) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת אחו"ק לא
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחו"ק עג
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת אחו"ק עד
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחו"ק פה
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם פז
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחו"ק צ
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחו"ק קמו
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחו"ק קעא
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף יט עד דף כה קעד
- (יז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק מא, איוב פרק כב רג
- (יח) משניות – מסכת שבת/עירובין
ביאור קהתי רה
- (יט) עין יעקב מסכת תענית ריג
- (כ) מסכת בבא בתרא עם ביאורים
מדף צח עד דף קד ריד
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וצינונים
אדמו"ר הזקן רמב
- (כב) שולחן ערוך הלכות פסח
לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן רמג
- (כג) לקוטי תורה
אדמו"ר הזקן רמה
- (כד) שערי תשובה
אדמו"ר האמצעי רנ
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רנא
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רנב
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רנג
- (כח) ספר המאמרים תש"ד
אדמו"ר מוהרי"צ רנד
- (כט) ספר השיחות היש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רנה
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רנו
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ג רנח
- (לב) חומש לקריאה בציבור רנט
- (לג) קריאת התורה למנחת שבת קודש רסח
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת אחו"ק רע
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש רעא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

מִפְרוֹשׁ הַפְּתוּבִי⁹ וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת הַיְוָי אֶלְקִיךָ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן
צְוִי מַצּוּהָ לֵאחֹב וְלְשׁוֹן הַבְּטָחָה¹⁰ שׁוֹפֵךְ לֵאחֹב). וּמִמְשִׁיף
אֲדַמְרוּר ה'צִמַח צֶדֶק' בְּמֵאמֶר לְבָאֵר מֵהָ שִׁבְתוֹב דְּבַרְי הַמְדַרְשׁ הַמּוֹבָא
לְעִיל עַל הַכְּתוּב 'קְדוּשִׁים תְּהִיו' וְאֶתְהָ מְרוֹם לְעוֹלָם⁷, שֶׁ הַכִּיטוּי
לְעוֹלָם מוֹרָה עַל עֲנָנִין

הַנְּצַחִיּוֹת, הַיְינוּ שֶׁהַרְוַמְמוֹת שֶׁל
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִיא נִצְחִית עַל-
דְּרָךְ מֵאֲמֵר רַ"ל¹¹ בְּמַדְרָשׁ פֶּל
מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "לִי" אֵינּוּ זֶה
לְעוֹלָם, (וְזֶה לְשׁוֹן הַמְדַרְשׁ: הַבֵּן

יָקִיר לִי, בְּכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לִי, אֵינּוּ זֶה
לְעוֹלָם לֹא בְעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא לְעוֹלָם
הַבָּא, בְּכוֹהֲנִים כְּתוּב וְכִיחַנוּ לִי, בְּלוּיִים
כְּתוּב וְהוּוּ לִי הַלוּיִים, בִּישְׂרָאֵל כְּתוּב
כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּתַרְוֹמָה כְּתוּב וְיִקְחוּ
לִי, בְּכַוּוֹת כְּתוּב כִּי לִי כָל בְּכוֹר,

בְּסַנְהֶדְרִין כְּתוּב אִסְפָּה לִי שְׂבַעִים אִישׁ
מוֹקְנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כִּי לִי כָל
הָאָרֶץ, בִּירוּשָׁלַיִם הַעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לִי,
בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד כִּי רֵאִיתִי בְּבִנּוּי לִי
מֶלֶךְ, בְּמִקְדָּשׁ וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ, בְּמִזְבֵּחַ
מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי, בְּקַרְבָּנוֹת
תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי, בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה

שִׁמְן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי, הוּוּ בְּכָל
מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לִי אֵינּוּ זֶה לֹא לְעוֹלָם הַזֶּה
(וְלֹא לְעוֹלָם הַבָּא) שֶׁעֲנָנִין זֶה שֶׁל
הַנְּצִיחִיּוֹת נִמְשָׁף מִבְּחִינַת "אֲנִי
הַיְוָי" לֹא שְׁנִיתִי¹², כְּלוֹמֵר,

הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינּוּ נִתָּן לְשִׁנּוּיִים,
וְקִיּוּמוֹ וְכָל עֲנִינָיו הֵם נִצְחִיִים וְזֶהוּ
הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי שֶׁל "וְאֶתְהָ מְרוֹם
לְעוֹלָם", שֶׁמִּבְּחִינַת רִוְמָמוֹת
שֶׁמִּצְדָּה עֲצֻמָּה הִיא מְרוֹמְמוֹת וְנִבְדַּלְתָּ
מֵהָעוֹלָם נִמְשָׁף וְיִוָּרֵד וּמִתְגַּלֶּה
שְׁיִהְיֶה בְּבְחִינַת "לְעוֹלָם",
בְּאֹפֶן נִצְחִי בְּלִי שׁוֹם הַפְּסָק.

וְהֵינּוּ, שְׁגָם קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל הִיא בְּרוּמָה לְקְדוּשַׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא בְּאֹפֶן שֶׁל נְצִיחִיּוֹת וְהַעֲדָר הַשְּׁנוּי (וְכַלְשׁוֹן הַמְדַרְשׁ
"נִתְּתָ קְדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם" לְנִצְחָה, לְלֹא שִׁנּוּי וְלֹא הַפְּסָק),
וְכַמּוֹבָן גַּם מֵהַפְּסוּק הַנּוֹכַח לְעִיל הַמְדַרְבַּר עַל הַעֲדָר הַשְּׁנוּי בְּאִלּוּקוֹת

1 בתחילת פרשת קדושים הקדוש-ברוך-הוא אומר למשה רבנו:
2 דְּבַר אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ' קְדוּשִׁים תְּהִיוּ כִּי קְדוּשׁ
3 אֲנִי גּוֹ', וְצִרְיָה לְהַבְּיִן², מֵהִי הַנְּתִינַת טַעַם הַנִּימוֹק וְהַסְּבַר
4 ד"כִּי קְדוּשׁ אֲנִי" מִפְּנֵי שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא קְדוּשׁ שֶׁלְכָן אֲתָם בְּנֵי

5 יִשְׂרָאֵל "קְדוּשִׁים תְּהִיו", וְהֵלֵא
6 לֹא נִצְרוּף אֲלֵי קְדוּשַׁתוֹ³,
7 וְהִי (כְּפִי שְׂאוּמְרִים בְּנוֹסַח הַפִּיּוּט
8 יִגְדֵל אִלּוּקִים) אֵין עֵרָךְ, הַשְּׁוֹוָה
9 וְדִמְיוֹן, לְקְדוּשַׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
10 הוּא וְיָמִי יִדְמָה לָךְ וְיָמִי יִשְׁוֶה
11 לָךְ כִּוּ'⁴ (כְּפִי שְׂאוּמְרִים בְּנוֹסַח

12 תְּפִילַת 'נִשְׁמַת כָּל חַי') אִף אֶחָד אֵינּוּ
13 דּוּמָה וְאֵינּוּ מִשְׁתּוּוֶה אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
14 הוּא וְאֵם כֵּן מֵה מִשְׁמַעוֹת הַדְּרָבִים שֶׁעַל
15 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִיֹּת קְדוּשִׁים כִּי הַקְדוּשׁ-
16 בְּרוּךְ-הוּא קְדוּשׁ וְהִי אֵין כָּל דִּמְיוֹן
17 בֵּין קְדוּשַׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
18 לְקְדוּשַׁתוֹ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

19 וּמִבִּיא כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדַמְרוּר
20 ה'צִמַח צֶדֶק' בְּמֵאמֶר עַל
21 פְּסוּק זֶה (בְּבִיכָל כֶּרֶךְ שֶׁל מֵאֲמֵרִי
22 חִסְדוֹת בְּכַתֵּב יָד שֶׁנֶּפְדָּה
23 מֵהַשְּׁבִינָה מִיַּדִּים זְרוֹת, וְאוּלִי
24 הַכּוֹנֵנָה שֶׁהִיא בְּרוּסִיָּה)⁵ מֵה
25 שִׁבְתוֹב בְּמִדְרָשׁ רַבְּה'⁶,

26 כְּתִיב⁷ כְּתוּב בְּתַהֲלִים וְאֶתְהָ
27 מְרוֹם, רִוְמָמוֹת אֶתְהָ הַקְדוּשׁ-
28 בְּרוּךְ-הוּא נִוְהַג בְּעוֹלָמָךְ כִּו',
29 נִתְּתָ קְדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם,
30 שֶׁנֶּאֱמַר "קְדוּשִׁים תְּהִיו" (וְזֶה
31 לְשׁוֹן הַמְדַרְשׁ: "אֲמֵר רַבִּי יוֹדֵן, כְּתוּב
32 יִצְתָה מְרוֹם, רִוְמָמוֹת אֶתְהָ נִוְהַג
33 בְּעוֹלָמְךָ. נִתְּתָ כְּהוֹנָה לְאַהֲרֹן לְעוֹלָם

34 'בֵּית מִלְחָ' הִיא. נִתְּתָ מַלְכוּת לְדָוִד
35 לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר 'הֵלֵא לְכֶם לְדַעַת כִּי
36 אִלּוּקֵי יִשְׂרָאֵל נִתָּן מִמְלַכְהָ. נִתְּתָ
37 קְדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם שֶׁנֶּאֱמַר 'קְדוּשִׁים תְּהִיו'". וּמִבְּאֵר⁸ אֲדַמְרוּר ה'צִמַח
38 צֶדֶק' בְּמֵאמֶר, שֶׁהַכּוֹנֵנָה הִיא שֶׁהוּא דְּבַרֵּי הַכְּתוּב 'קְדוּשִׁים תְּהִיו צְוִי',
39 עַל־כֵּם לְהִיֹּת קְדוּשִׁים וְגַם הַבְּטָחָה, שֶׁסּוֹפְכֶם אֲכַן לְהִיֹּת קְדוּשִׁים
40 (וּמִבִּיא דּוּגְמָא עַל זֶה פְּסוּק שֶׁמִּשְׁמַעוֹתוֹ גַּם צְוִיִּי וְגַם הַבְּטָחָה

בס"ד. שבת פרשת אחרי- קדושים, ו"ג אייר, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

דְּבַר אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹ' קְדוּשִׁים תְּהִיו
כִּי קְדוּשׁ אֲנִי גּוֹ'¹, וְצִרְיָה לְהַבְּיִן², מֵהִי

הַנְּתִינַת טַעַם ד"כִּי קְדוּשׁ אֲנִי" שֶׁלְכָן "קְדוּשִׁים
תְּהִיו", וְהֵלֵא לֹא נִצְרוּף אֲלֵי קְדוּשַׁתוֹ³, וְיָמִי
יִדְמָה לָךְ וְיָמִי יִשְׁוֶה לָךְ כִּו'⁴. וּמִבִּיא כְּבוֹד-
קְדוּשַׁת אֲדַמְרוּר ה'צִמַח צֶדֶק' בְּמֵאמֶר עַל פְּסוּק
זֶה (בְּבִיכָל שֶׁנֶּפְדָּה מֵהַשְּׁבִינָה)⁵ מֵה שִׁבְתוֹב

בְּמִדְרָשׁ רַבְּה'⁶, כְּתִיב⁷ וְאֶתְהָ מְרוֹם, רִוְמָמוֹת
אֶתְהָ נִוְהַג בְּעוֹלָמָךְ כִּו', נִתְּתָ קְדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל
לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "קְדוּשִׁים תְּהִיו", וּמִבְּאֵר⁸,
שֶׁהַכּוֹנֵנָה הִיא שֶׁהוּא צְוִי, וְגַם הַבְּטָחָה, שֶׁסּוֹפְכֶם
לְהִיֹּת קְדוּשִׁים (וּמִבִּיא דּוּגְמָא עַל זֶה מִפְּרוֹשׁ

הַפְּתוּבִי⁹ וְאֶהְבֶּתְךָ אֶת הַיְוָי אֶלְקִיךָ, שֶׁהוּא לְשׁוֹן
צְוִי וְלְשׁוֹן הַבְּטָחָה¹⁰). וּמִמְשִׁיף לְבָאֵר מֵהָ שִׁבְתוֹב
דְּבַרֵּי הַמְדַרְשׁ הַמּוֹבָא לְעִיל עַל הַכְּתוּב 'קְדוּשִׁים תְּהִיו'
וְאֶתְהָ מְרוֹם לְעוֹלָם⁷, שֶׁמִּבְּחִינַת רִוְמָמוֹת
שֶׁמִּצְדָּה עֲצֻמָּה הִיא מְרוֹמְמוֹת וְנִבְדַּלְתָּ
מֵהָעוֹלָם נִמְשָׁף וְיִוָּרֵד וּמִתְגַּלֶּה שְׁיִהְיֶה בְּבְחִינַת
"לְעוֹלָם", בְּאֹפֶן נִצְחִי בְּלִי שׁוֹם הַפְּסָק. וְהֵינּוּ, שְׁגָם

קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל הִיא בְּרוּמָה לְקְדוּשַׁתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא בְּאֹפֶן שֶׁל נְצִיחִיּוֹת וְהַעֲדָר הַשְּׁנוּי (וְכַלְשׁוֹן הַמְדַרְשׁ
"נִתְּתָ קְדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם" לְנִצְחָה, לְלֹא שִׁנּוּי וְלֹא הַפְּסָק),
וְכַמּוֹבָן גַּם מֵהַפְּסוּק הַנּוֹכַח לְעִיל הַמְדַרְבַּר עַל הַעֲדָר הַשְּׁנוּי בְּאִלּוּקוֹת

1 (פרשתנו (קדושים) יט, ב. 2) רד"ה קדושים תהיו במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קעד. ח"ב ע' תכ; מאמרי אדמו"ר
האמצעי ויקרא ח"ב ע' תלג; סהמ"צ להצ"צ קנג, ב. רד"ה דבר אל כל עדת בני תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רמה); עטר"ת
(סה"מ עטר"ת ע' שפז). 3 פיוט יגדל. 4 תפילת נשמת. 5 נדפס לאח"ז באוה"ת פרשתנו (קדושים) ס"ע קח ואילך.
6 פרשתנו (קדושים) פכ"ד, ב. 7 תהלים צב, ט. 8 אוה"ת שם. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שם (ע' תקעט).
9 ואתחנן ו, ה. 10 תו"א תשא פו, ג. 11 ויק"ר פ"ב, ב. 12 מלאכי ג, ו.

1 (פרשתנו (קדושים) יט, ב. 2) רד"ה קדושים תהיו במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קעד. ח"ב ע' תכ; מאמרי אדמו"ר
האמצעי ויקרא ח"ב ע' תלג; סהמ"צ להצ"צ קנג, ב. רד"ה דבר אל כל עדת בני תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רמה); עטר"ת
(סה"מ עטר"ת ע' שפז). 3 פיוט יגדל. 4 תפילת נשמת. 5 נדפס לאח"ז באוה"ת פרשתנו (קדושים) ס"ע קח ואילך.
6 פרשתנו (קדושים) פכ"ד, ב. 7 תהלים צב, ט. 8 אוה"ת שם. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי שם (ע' תקעט).
9 ואתחנן ו, ה. 10 תו"א תשא פו, ג. 11 ויק"ר פ"ב, ב. 12 מלאכי ג, ו.

דבר אל כל עדת בני ישראל גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 "אֲנִי הַנְּיָי לֹא שְׁנִיתִי", שְׁסִימוּ וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא
 2 כְּלִיתֶם" אלא אתם חיים וקיימים תמיד, הרי שהפסוק משווה ומדמה את
 3 'בני יעקב' אל הקדוש-ברוך-הוא לענין הנצחיות.
 4 (ב) וְהִנֵּה בַּפְּסוּק זֶה נִמְנוּ שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל קְדוּשָׁה¹³.
 5 בְּחִינָה רִאשׁוֹנָה הִיא מֵה
 6 שְׁכָתוֹב "דְּבַר אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי
 7 יִשְׂרָאֵל", שְׁהָרִי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 8 מֵצַד עֲצָמָם (גַּם קוֹרֵם הַצְּוִי
 9 "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ") הֵם גּוֹי
 10 קְדוֹשׁ¹⁴, כלומר בחינת הקדושה של
 11 בני ישראל מצד עצם היותם יהודים,
 12 עם ישראל. ובחינה שְׁנִיָּה הִיא
 13 מֵה שְׁכָתוֹב "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ",
 14 שְׁזוּהִי קְדוּשָׁה נּוֹסֶפֶת עַל
 15 קְדוּשַׁת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵצַד
 16 עֲצָמָם, כלומר בחינה נוספת, נעלית
 17 יותר של קדושה שלא קיימת בבני
 18 ישראל מצד עצמם. ובחינה
 19 שְׁלִישִׁית הִיא מֵה שְׁכָתוֹב "כִּי
 20 קְדוֹשׁ אָנִי", שְׁזוּהִי עֲנִיָּן נִעְלָה
 21 יוֹתֵר גַּם מֵהַקְּדוּשָׁה
 22 ד' "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ", בחינה של
 23 קדושה בבני ישראל שנובעת מקדושתו
 24 של הקדוש-ברוך-הוא. וְהִנֵּנוּ, דָּעַם
 25 הַיּוֹת שֶׁ"קְדוֹשׁ אָנִי" הוּא
 26 נְתִינַת טַעַם עַל "קְדוּשִׁים
 27 תִּהְיוּ" ולכאורה משמעות הדברים
 28 היא שיש איזה ערך ודמיון והשוואה
 29 בין קדושתו של הקדוש-ברוך-הוא
 30 לקדושתם של ישראל כי אם לא כן
 31 יקדוש אני' לא יכול להיות טעם וסיבה
 32 לקדושים תהיו, אבל מִכָּל-מִקּוֹם,
 33 הַקְּדוּשָׁה ד' "קְדוֹשׁ אָנִי" הִיא
 34 נִעְלִית יוֹתֵר מֵהַקְּדוּשָׁה שֶׁל בְּנֵי
 35 יִשְׂרָאֵל, וְכִדְאִיתָא כְּמוֹבָא
 36 בַּמְדְרָשׁ¹⁵ עַל הַפְּסוּק
 37 "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ", "יִכּוֹל
 38 כְּמוֹנִי, הִיא מִקּוֹם לוֹמֵר שֶׁהַכּוֹנֵה
 39 הוּא צִוּוּי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת
 40 קְדוּשִׁים בְּאוֹתָהּ רִמָּה שֶׁל קְדוּשַׁתוֹ שֶׁל
 41 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא תִּלְמוּד לוֹמֵר
 42 בֵּא הַכְּתוּב וְאוֹמֵר "כִּי קְדוֹשׁ
 43 אָנִי", לְלַמְּדוֹ כִּי קְדוּשַׁתִּי

לְמַעַלָּה מִקְדוּשַׁתְכֶּם". אַךְ מִכָּל-מִקּוֹם אֵין הַכּוֹנֵה שֶׁבְּגִלּוֹל רִיחוּק
 הַעֲרֹךְ בֵּין שְׁתֵּי הַקְּדוּשׁוֹת אֵין לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל קֶשֶׁר וְשִׁיכוּת לְקְדוּשַׁתוֹ שֶׁל
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֵלּא מִכָּל-מִקּוֹם גַּם הַקְּדוּשָׁה ד' "כִּי קְדוֹשׁ אָנִי",
 שֶׁהִיא אֲכֵן נִעְלִית לְאֵין שִׁיעוֹר מִקְדוּשַׁתְּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבִלְשׁוֹן חֲכִימֵנוּ ז"ל
 קְדוּשַׁתִּי לְמַעַלָּה מִקְדוּשַׁתְכֶּם,
 גַּם הִיא נִמְשַׁכֶּת לְיִשְׂרָאֵל,
 כְּמוֹכֵן מִמֵּה שְׁכָתוֹב "כִּי
 קְדוֹשׁ אָנִי", שְׁזוּהִי נְתִינַת
 טַעַם עַל "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ"
 וְכִאֲמוֹר שֶׁאֵם אֲכֵן לֹא הִיִּתָּה לְבִנֵי
 יִשְׂרָאֵל כָּל שִׁיכוּת לְכָךְ, לֹא הִיָּה מִקּוֹם
 לוֹמֵר שֶׁכִּי קְדוֹשׁ אָנִי הוּא טַעַם וְסִיבָה
 לְקְדוּשִׁים תִּהְיוּ.
 וְזוּהוּ גַּם¹³ מֵה שְׁכָתוֹב
 בַּמְדְרָשׁ¹⁶ עַל כְּתוּב זֶה, קְדוּשִׁים
 תִּהְיוּ: מִשָּׁל לְכִנֵּי מְדִינָה שְׁעָשׂוּ
 שְׁלֹשׁ עֶטְרוֹת לְמִלְחָה, מֵה
 עָשָׂה הַמֶּלֶךְ נְתַן אַחַת בְּרִאשׁוֹ
 וְשֵׁתִים נְתַן בְּרִאשׁ בְּנָיו, וְכָךְ
 הֵם שְׁלֹשׁ הַקְּדוּשׁוֹת
 שֶׁמְקַדְּשִׁים אֶת הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ
 קְדוֹשׁ" גּוֹ'¹⁷, שְׁנַתְּן אַחַת
 בְּרִאשׁוֹ וְשֵׁתִים נְתַן בְּרִאשׁ
 בְּנָיו. וְעַל פִּי הָאֲמוּרָה לְעִיל שֶׁבְּפִסְקוּס
 אֵלוּ מְדוּבָר עַל שְׁלוֹשׁ בְּחִינּוֹת
 בְּקְדוּשַׁתְּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְפָרֵשׁ
 בְּדֶרֶךְ זֶה גַּם אֵת דְּבָרֵי הַמְדִרָשׁ הַלּוּל,
 וְהִנֵּנוּ, שְׁשִׁתֵּי הַמְדִרָגוֹת
 הָרִאשׁוֹנוֹת בְּקְדוּשַׁתְּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 ד' "עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל" הַקְּדוּשָׁה
 שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵצַד עֲצָמָם
 ו' "קְדוּשִׁים תִּהְיוּ" הַצִּוּוּי לְהוֹסִיף
 עַל כֵּךְ דְּרָגָה יוֹתֵר גְּבוּוּהָ שֶׁל קְדוּשָׁה
 הֵן שְׁתֵּי הָעֶטְרוֹת שְׁנַתְּנוּ הַקְּדוֹשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא בְּרִאשׁ בְּנָיו, וּבְחִינַת
 "קְדוֹשׁ אָנִי" שֶׁהִיא בְּחִינָה נִעְלִית
 יוֹתֵר מִשְׁתֵּי הַבְּחִינּוֹת הָאֲמוּרוֹת הִיא
 הָעֶטְרָה שְׁנַתְּנוּ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 בְּרִאשׁוֹ¹⁸. אַךְ גַּם בְּחִינַת
 "קְדוֹשׁ אָנִי", שְׁזוּהִי הָעֶטְרָה
 שְׁנַתְּנוּ בְּרִאשׁוֹ, שֶׁבְּעַצְמָהּ הִיא נִעְלִית
 לְאֵין שִׁיעוֹר מִקְדוּשַׁתְּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,

(13) ראה אוה"ת שם ע' קח. (14) יתרו יט, ו. (15) ויק"ר פכ"ד, א. (16) ויק"ר פכ"ד, ת. (17) ישע"י ג, 18) ראה גם מתנות כהונה לויק"ר שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נמשכת לישראל, כנ"ל. וכמוכן גם מזה שהמשכת כל
 2 שלש הכתרים (גם הכתר שנתן הקדוש-ברוך-הוא בראשו) היא
 3 על-ידי בני המדינה, כדברי המדרש שבני המדינה עשו את כל שלוש
 4 הכתרים וכיון שזהו גם הכתר השלישי ענין שנעשה ונפעל ונמשך
 5 על-ידי עבודתם של
 6 ישראל¹⁹, לכן נמשך להם
 7 גם הכתר שנתן בראשו.
 8 אמנם, ענין זה יהיה בגלוי רק
 9 לעתיד-לבא בימות המשיח,
 10 שזהו שאמרו רז"ל²⁰ בגמרא
 11 עתידין צדיקים שאומרים
 12 לפנייהם קדוש, כדרך
 13 שאומרים לפני הקדוש-
 14 ברוך-הוא, והרי לפני
 15 הקדוש-ברוך-הוא אומרים
 16 קדוש קדוש קדוש גו', שקאי
 17 על כל שלש הכתרים וכיון
 18 שאמרו חכמינו ז"ל שאמרת 'קדוש'
 19 לפני הצדיקים תהיה 'כדרך', באותה
 20 צורה, שאומרים 'קדוש' לפני הקדוש-
 21 ברוך-הוא ולפניו אומרים שלוש
 22 פעמים, כך יאמרו לפני הצדיקים גם
 23 את הבחינה השלישית הנעלית ביותר,
 24 השייכת לכתר שנתן הקדוש-ברוך-הוא
 25 בראשו ונאף שלשון רז"ל הוא
 26 "כדרך", הינו שהוא דוגמא
 27 בלבד, ואם כן לא בהכרח שאמרת
 28 'קדוש קדוש קדוש' בפני הצדיקים
 29 לעתיד-לבוא תהיה בדומה ממש
 30 לאמירת 'קדוש קדוש קדוש' לפני
 31 הקדוש-ברוך-הוא, מכל-מקום הרי
 32 זה על-פלפנים בכל אופן
 33 כדרך הקדושה של הקדוש-
 34 ברוך-הוא ויש מקום להשוואה בין
 35 שני הכתרים, אלא שגלוי זה
 36 של קדושת הקדוש-ברוך-הוא בצדיקים
 37 יהיה לעתיד-לבא, ועכשו מתגלות בבני ישראל רק שתי
 38 בחינות הנמוכות יותר דקדושה הרמות בשני הכתרים שאתם נתן
 39 בראש בניו, בחינת הקדושה שבבני ישראל מצד עצמם ובחינת הקדושה
 40 הנוספת של 'קדושים תהיו'.
- ובאור הענין יוכן על-פי פרוש הפנים יפות²¹ לרבי פנחס
 הלוי הורביץ, מתלמידי המגיד ממעזריטש, שענין 'בני ישראל' אף
 שישראל' הכוונה בעיקר ליעקב אבינו הנקרא בשם זה, מכל-מקום הינו גם
 בני אברהם ויצחק, כמו שכתוב ב'מדרש רבה'²² שגם
 אברהם ויצחק, (כולם) כל
 שלוש האבות) נקראו בשם
 ישראל (וזה לשון המדרש על
 הכתוב ואלה תולדות יצחק בן
 אברהם: "אברם נקרא אברהם. יצחק
 נקרא אברהם דכתיב ואלה תולדות
 יצחק בן אברהם, אברהם. יעקב נקרא
 שמו ישראל דכתיב לא יעקב יאמר עוד
 שמך כי אם ישראל. יצחק נקרא שמו
 ישראל דכתיב ואלה שמות בני ישראל
 הבאים מצרימה את יעקב, אברהם
 נקרא ישראל, רבי נתן אמר מילתא
 עמיקתא היא ומושב בני ישראל אשר
 ישבו במצרים ובארץ כנען ובארץ גושן
 שלשים שנה וארבע מאות שנה").
 ועל-פי הידוע בקבלה וחסידות
 שענינם של ג' האבות
 אברהם יצחק ויעקב הוא
 בחינת חסד ענינו של יעקב אבינו
 שעבד את ה' באהבה, גבורה ענינו
 של יצחק אבינו שעבד את ה' ביראה,
 תפארת²³ ענינו של אברהם אבינו
 שעבד את ה' במידת הרחמים, מידת
 האמת (שהיא שילוב של חסד וגבורה),
 הרי מוכן, שקדושה
 הראשונה הקדושה של בני ישראל
 מצד עצמם (שזהו מה שנקרא
 "דבר אל כל עדת בני-
 ישראל" והרי 'בני ישראל' היינו
 בניהם של כל שלוש האבות) היא
 מצד בחינות חסד-גבורה-
 תפארת, ובעקר בחינת
 תפארת, פי ישראל (יעקב) הוא בחינת התפארת. וקדושה
 השנייה ("קדושים תהיו") היא בחינת 'פתר דזעיר-אנפין'
 'זעיר אנפין' הם המידות העליונות (חסד, גבורה וכו') הנקראות 'פנים זעירות'
 כי ביחס למוחזן יש בהם אור מועט, והבחינה שלמעלה מהמידות ה'כיתר'
 16 ובאור הענין יוכן על-פי פרוש הפנים
 17 יפות²¹, שענין 'בני ישראל' הינו גם
 18 בני אברהם ויצחק, כמו שכתוב ב'מדרש רבה'²²
 19 שגם אברהם ויצחק, (כולם) נקראו בשם
 20 ישראל. ועל-פי הידוע שענינם של ג' האבות
 21 אברהם יצחק ויעקב הוא בחינת חסד גבורה
 22 תפארת²³, הרי מוכן, שקדושה הראשונה (שזהו
 23 מה שנקרא "דבר אל כל עדת בני-ישראל") היא
 24 מצד בחינות חסד-גבורה-תפארת, ובעקר בחינת
 25 תפארת, פי ישראל (יעקב) הוא בחינת
 26 התפארת. וקדושה השנייה ("קדושים תהיו") היא

(19) כמארז"ל (חולין צא, ב) אין מלאכי השרת אומרים שירה עד שיאמרו ישראל למטה תחילה כו', ונמצא מה שהמלאכים
 מכתירין, תלוי בישראל דוקא - רד"ה צאינה וראינה תר"ן. תר"ס. עזר"ת. תרח"ץ. תש"ח. ועוד. (20) ב"ב עה, ב. (21) ריש
 פרשתנו - הובא באוה"ת שם. (22) ר"פ תולדות (פס"ג, ג). (23) ראה פרדס שער כב (שער הכינויים) פ"ד. מאורי אור א, כז.
 ובכ"מ.

דבר אל כל עדת בני ישראל גו'

ביאור בדרך אפשר

1 שמעליהם (בדוגמת כתר גשמי שהוא מעל האדם) ולכן הקדושה שנובעת
 2 מבחינה שלמעלה מהמידות נקראת 'כתר דועיר אנפין'. וקדושה
 3 השלישית ("כי קדוש אני") שהיא המשכה והתגלות מקדושתו של
 4 הקדוש-ברוך הוא היא בחינת 'כתר דאריץ'²⁴, הכתר, הבחינה
 5 שמעל 'אריץ אנפין', הרצון העליון
 6 שבבחינת כתר עליון הנקרא 'פנים'
 7 ארוכות' (בשונה מ'זעיר אנפין') כי יש
 8 בו אור רב ונעלה שָׁהוּ הבחינה
 9 השלישית, הנעלית ביותר, הנובעת
 10 מקדושתו של הקדוש-ברוך הוא מה
 11 שיתגלה לעתיד לבא (עד
 12 פֶּאן תוֹכֵן מֵאֲמַר ה'צִמַח
 13 צֶדֶק').
 14 ג) וְעַל-פִּי־זֶה יֵשׁ לְהוֹסִיף
 15 וּלְבָאָר פְּרוּשׁ הַפְּסוּק דְּבַר
 16 אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל גו',
 17 על-פי סידור שְׁחָשִׁיב מוֹנֵה פֶּאן
 18 הכתוב כָּל הַמְּדַרְגּוֹת דְּסִדֵּר
 19 הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת של ירידת והמשכת
 20 האור האלוקי מלמעלה בסדר והדרגה
 21 (ובאופן שהדרגות קשורות ואחוזות זו
 22 בזו כחוליות של שלשלת), ובפסוק זה
 23 יש רמז לכל 'סדר השתלשלות'
 24 והדרגות נמנות מלמטה למעלה,
 25 מתחיל מהדרגה התחתונה וממשיך
 26 בדרגה העליונה. דְּהַנְּה, "כָּל)
 27 עֲדַת" היא סְפִירַת
 28 הַמְּלָכוֹת²⁵, הדרגה האחרונה בסדר
 29 השתלשלות, כִּי סְפִירַת הַמְּלָכוֹת
 30 כְּלוּלָה מִכָּל עֶשֶׂר הַסְּפִירוֹת
 31 ביחד (כי כל הספירות יורדות ומאירות
 32 דרכה ובאמצעותה), וְלָכֵן נִקְרָאת
 33 'עֲדָה', דָּאִין עֲדָה פְּחוּתָה
 34 מֵעֲשָׂרָה²⁶ כמאמר חכמינו ז"ל, וכך
 35 היא ההלכה שלתפילה בציבור ולידבר
 36 שבקדושה' יש צורך בעשרה יהודים
 37 לפחות (כפי שלמדים בגמרא מהכתוב
 38 האמור במרגלים 'היבדלו מתוך העדה
 39 הזאת' והרי היו שנים עשר מרגלים, ומלבד יהושע בן-נון וכלב בן יפונה
 40 שלא היו עמהם בעצה אחת, היו עשרה). ומה שְׁכָתוּב "כָּל עֲדַת"
 41 בתוספת המילה 'כל' הִינּוּ כִּפְּי שְׁהַמְּלָכוֹת מִבְּרַת אֶת כָּל
 42 הַנִּיצוּצוֹת הַנִּכְלָלִים בָּהּ על-ידי הפרדת הטוב מתוך הרע והעלאתו

ביאור בדרך אפשר

לקדושה. ו"בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", הנה "יִשְׂרָאֵל" הוא חֲסֵד-גְבוּרָה-
 תְּפָאֶרֶת (פְּנִזְכָּר לְעִיל שבכך נרמות העובדה שבני ישראל הם בני כל
 שלושת האבות, אברהם יצחק ויעקב שהם כנגד שלוש המידות חסד-גבורה-
 תפארת), ו"בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שָׁהוּ מָה שְׁנִמְשָׁף וּיוֹצֵא
 מ"יִשְׂרָאֵל") קָאֵי מִכוּוֹן עַל
 בְּחִינּוֹת נִצְחָה-הוֹד-יְסוּד (עַל-
 דֶּרֶךְ מָה שְׁכָתוּב²⁷ וְכָל בְּנֵיךְ
 לְמוֹדֵי הַוְי' ומבואר על כך בקבלה
 וחסידות שתלמידי חכמים העוסקים
 בתורה הם בנוי העולם ולכן הם
 קשורים לספירות נצח והוד שבהם
 'למד' ובא השפע ממידת התפארת,
 ולכן תלמידי חכמים מרבים שלום
 בעולם, כי הם מורידים וממשיכים את
 השפע מנצח והוד ליסוד וממשיכים
 את עניין השלום בארץ העליונה,
 ספירת המלכות), שְׁהֵם עֲנִפֵי
 הסתעפויות של חֲסֵד-גְבוּרָה-
 תְּפָאֶרֶת. "קְדָשִׁים תְּהִי" הוא
 'כְּתָר דְּזַעִיר-אֲנִפִין', המדרגה
 שמעל המידות, ו"כִּי קְדוֹשׁ אָנִי"
 הוא 'כְּתָר דְּאָרִיץ' (פְּנִזְכָּר
 לְעִיל) ונמצא שבפסוקים אלה נרמז
 כל סדר ההשתלשלות. אָף גַּם
 הַמְּדַרְגָּה הַיּוֹתֵר נְעִלִית, "כִּי
 קְדוֹשׁ אָנִי", בחינת 'כתר דאריץ'
 שלמעלה מהספירות, נִמְשָׁכַת
 לְיִשְׂרָאֵל, וְכַנּוּזָר לְעִיל שְׁגַם
 הָעֲטָרָה בחינת 'כתר' השלישית
 נִמְשָׁכַת לְיִשְׂרָאֵל, כִּי
 שְׁנַעֲשִׂית עַל-יְדֵי עֲבוֹדָתָם
 כמובן מדברי המדרש המביא משל
 משלושה כתרים שאת כולם עשו בני
 המדינה.
 וְזֶהוּ גַּם מָה שְׁכָתוּב¹⁷
 "קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ הַוְי'
 צְבָאוֹת (וּמַסִּים) מְלֹא כָּל
 הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ", דְּכִיּוֹן שְׁכָל
 שְׁלֹשׁ הַפְּעָמִים "קְדוֹשׁ" שְׁיָכִים לְעֲבוֹדַת הַמְּטָה, והנבואים
 התחתונים הם שמקדישים את הקדוש-ברוך הוא לְכֵן הָרִי זֶה נִמְשָׁף
 ב"כָּל הָאָרֶץ" ויורד ומאיר גם בתחתונים, אֲלֵא שְׁקְדוּשָׁה וְעֲטָרָה
 הַשְּׁלִישִׁית זו ששייכת לכי קדוש אני, כמבואר לעיל היא בְּהַעֲלֵם

המשך בעמוד רכו

(24) ראה סד"ה והתקדשתם תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' פו). סד"ה דבר אל כל עדת בני תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' רנב); עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' זה ואילך). (25) ראה מאורי אור מערכת ע אות ה. אוה"ת ויקהל ע' ב'צד/ב'צח. (26) ראה סנהדרין ע"ד, ב. (27) ישע"י נד, יג. וראה פרדס ערך לימודי ה' - הובא ונתבאר באוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתלו.

בס"ד. משיחת ש"פ אחרי קדושים, י"ג אייר ה'תשנ"א.

תרגום מאידית

22 הגאולה האחרונה היא הגאולה האמיתית והשלימה
23 (כה"א הידיעה), כיון שמלה זו (גאולה) מבטאת
24 את התוכן דגאולה האמיתית והשלימה.

25 ב. במלה "גאולה" רואים אנו דבר פלא: תיבת
26 "גאולה" היא אותן אותיות דתיבת "גולה" (גלות)
27 אלא בתוספת אל"ף!

28 וכדאיא במדרש⁹ שבמלה "גולה" ("וגולה על
29 ראשה"¹⁰) ישנם שני פירושים: "תרין אמוראין, חד
30 אמר גולה (לשון גלות) וחד אמר גאולה". וידוע
31 הביאור בזה, ש'תוספת האלף שעל ידו נעשה
32 מבחי' גולה בחי' גאולה"¹¹ קאי על האל"ף
33 ד"אלופו של עולם", וע"י העבודה דבנ"י בגלות
34 "להכניס" (להמשיך ולגלות) את האל"ף של אלופו
35 של עולם בגלות¹², נעשה מ"גולה" – "גאולה".

36 ולכאורה אינו מובן: גאולה היא היפך הגמור
37 מגלות. וא"כ, היתכן ש(תיבת) גאולה כוללת
38 בתוכה את תיבת "גולה" (גלות), ויתירה מזה:
39 גאולה מורכבת (ונעשית) דוקא (מתיבת) גולה, עד
40 שרוב האותיות ד"גאולה" הינן בעצם "גולה"¹³,
41 וההוספה היא רק אות אל"ף יחידה; וגם ראש
42 התיבה¹⁴ (דגאולה) נשאר הגימ"ל ד"גולה"!

43 ג. וי"ל הביאור בזה:

44 גאולה אין פירושה, שע"י היציאה מגלות
45 מזניחים את החיים, הפעולות והעולם שהי' (קודם)
46 בגלות. אדרבה: גאולה פירושה, שהמציאות

שניגנו לפני שיחה זו. ועוד לשונות וניגונים כיו"ב – ע"פ מנהג
ישראל.

(9) ויק"ר ס"פ אמור (ספ"ל"ב). שהש"ר פ"ד, ז. קה"ר רפ"ד.

(10) זכרי' ד, ב.

(11) לקו"ת בהעלותך לה, ג. וראה גם אוה"ת בא ע' רעג.
בהעלותך ס"ע תכנ ואילך. נ"ך ע' תקי. המשך מים רבים תול"ו
פקל"ד.

(12) שהרי "בכל מקום שגלו שכינה עמהן.. גלו לבבל שכינה
עמהן" (מגילה כט, א) – כפירוש הא' (במדרש שם) ב"וגולה על
ראשה", ש"גלה לבבל וגלתה שכינה עמהן", "דהיינו מה
שהאלקות הוא מוסתר והעולם נראה יש ודבר נפרד כו" (לקו"ת
שם, א).

(13) וגם לא נשתנה הצירוף (סדר האותיות) של "גולה".

(14) להעיר ש"לשון נוטריקון מן התורה" (שבת קה, א).

1 א. בקשר עם המדובר לאחרונה¹ אודות הגאולה
2 האמיתית והשלימה, שמחכים לה בכל יום,
3 ומקווים שתבוא בכל יום – כפסק דין בהלכה
4 שהנודר שלא ישתה יין ביום שיבוא המשיח, אסור
5 לו לשתות יין לעולם² – ואודות הפעולות שצריך
6 כל יהודי לעשות כדי להביא את הגאולה – מתאים
7 להתעכב ולבאר את תוכן ענין הגאולה, ובזה יקל
8 להבין (מה צריך להיות תוכן) העבודה הנדרשת
9 בכדי להביא את הגאולה, וכיצד יש להתכונן למצב
10 הגאולה.

11 תוכנו של כל דבר מתבטא בשמו³. כן הוא גם
12 בנוגע להגאולה – יכולים אנו לקבל מושג מתוכנה
13 ע"י התבוננות בפירוש שמה – "גאולה".

14 ענין הגאולה מצויין בתורה בביטויים שונים.
15 החל מד' הלשונות של גאולה⁴ בכתוב⁵: "והוצאתי,
16 והצלתי, וגאלתי ולקחתי", והלשון החמישי –
17 "והבאתי"⁶. ואע"פ שכוונת כל לשונות אלו הוא
18 התוכן הכללי דציאה מגלות, ישנו עליו בלשון
19 "גאולה"; וי"ל שבגלל מעלה זו נקראת (כל
20 גאולה, ובמיוחד – גאולה האמיתית והשלימה
21 (כפי כל ישראל) בשם "גאולה"⁷ (סתם)⁸ [דוקא

(1) שיחות: כ"ח ניסן. ש"פ שמיני. ש"פ תזו"מ.

(2) רמב"ם הל' נזירות פ"ד הי"א.

(3) ראה שעהיה"א פ"א. וראה בארוכה בזה תשובות וביאורים
(קה"ת, תשל"ד) ס"א*. לקו"ש ח"ו ס"ע 35 ואילך, ובהערות שם.
וש"נ.

(4) שהם גם ד' לשונות של גאולה העתידה (ראה ירושלמי
פסחים פ"י ה"א. ד"ה והי' אור הלבנה תרנ"ד. ד"ה לכן אמור
לבני' תרנ"ח. תרע"ח. וראה ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך
גאולה ס"ג, ושי"ג). וראה גם בחיי וראו ו, ח.

(5) וראו ו, ו.ד.

(6) שם, ח.

(7) דאף שכל גאולה (גם גאולה פרטית שאינו "גאולה דגלות..
אלא שיגאלנו מן הצרות כו") "שם גאולה עלה" (מגילה יז, ב
ובפרש"י) – הרי זה חידוש, ומובן (מזה גופא) שעיקר שם גאולה
הוא בנוגע ל"גאולה דגלות" (ששלימותה התי' בגאולה האמיתית
והשלימה). וכפשוטו דברי רבא בגמרא מגילה שם: גאולה
בשביעית.. מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה
בשביעית. ורק אח"כ מבאר, ש"מלחמה נמי אתחלתא דגאולה
היא".

(8) וכלשון ניגון (תב"ד) הידוע: זאָל שוין זיין די גאולה [כפי

(* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ס"ע רפח ואילך. המו"ל.

33 ענינה להעלות את ה(חיים ב) "גולה" (ע"י שחרור
34 כל הענינים מהגלות) ומזה גופא לעשות "גאולה"
35 – עי"ז שמגלים בכל הענינים ד"גולה" את האל"ף
36 דאלופו של עולם – מסירים את ההעלם והסתר
37 בעניני הגלות המכסים על מציאותה ותכליתה
38 האמיתית, מגלים את האלופו של עולם שבזה –
39 התכלית דכל עניני הגלות שבשבילה נבראו ע"י
40 הקב"ה – כך שמ"גולה" נעשה "גאולה".

41 גאולה היא גילוי האל"ף (דאלופו של עולם)
42 ב"גולה" – גילוי האמת והפנימיות דכל עניני
43 הגלות, וכל הפעולות בזמן הגלות; גילוי האלקות
44 בכל עניני העולם – כפי שכל זה מגלה את
45 "כבודו" של הקב"ה (ו"כל מה שברא הקב"ה
46 בעולמו לא בראו אלא לכבודו"²⁵) – של אלופו של
47 עולם.

48 ד. האמור לעיל הוא הסברה איך "גאולה"
49 כוללת בתוכה "גולה", כיון שהכוונה היא
50 שהגאולה תגבי' (גם) את הגלות. אבל צריך ביאור:
51 מדוע (העלי' דגולה) הוא ענין כזה עיקרי בגאולה,
52 עד שזהו תוכן שמה "גאולה" (גולה בתוס' אל"ף),
53 כידוע ששם מורה על מהות הדבר?³

54 ויתירה מזה: המעלה דגאולה אינה רק בעליית
55 עניני הגלות ועניני העולם, אלא שבגאולה
56 (בתקופה השני'²⁶ – לאחר התקופה הראשונה
57 שאודותי' מדובר ברמב"ם הנ"ל) יתחדשו ענינים
58 חדשים, חדשים ביותר בשנינו מנהגו של עולם (עד
59 הענין העיקרי ויסודי דתחיית המתים²⁷, שהוא
60 חידוש במעשה בראשית). א"כ היתכן שהמצב
61 דלעתיד לבוא כולו (גם מה שלמעלה מעולם וגלות
62 – בתקופה שני') נקרא בשם כללי: "גאולה" –
63 "גולה" בתוספת אל"ף?!

64 ומזה מובן, שכללות הגאולה – גם הענינים
65 הנעלים שבה – קשורה עם העבודה דהכנסת
66 האל"ף דאלופו של עולם ב"גולה". עד שזה פועל
67 את הגאולה (כפי שתיבת "גאולה" מורכבת

1 שהיתה קודם משועבדת בגלות נעשית (לא בטלה
2 ח"ו, אלא) משוחררת.

3 והמעלה ושלמות דגאולה האמיתית והשלמה
4 היא, שהכל משתחרר. אין שום ענינים שנשארים
5 ח"ו "אבודים" בגלות, לא יותירו בגלות שום ענין.
6 אפילו ה"נדחים" וה"אובדים" (שנקראים כך
7 בתורת אמת¹⁵) – יגאלו. הגאולה תהי' גאולה
8 אמיתית ושלמה בכמות ובאיכות בכל הדברים,
9 מהכלל גדול שבהם עד הפרט שבפרט שבהם: כל
10 יהודי וכל בני" – "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו
11 ובבנותינו"¹⁶, וגם חלקם בעולם – "כספם וזהבם
12 אתם"¹⁷, עם כל פעולותיהם והישגיהם בגלות.
13 הגאולה תשחרר כל אדם ואת כל בני האדם (גם
14 אומות העולם) וכל עניני העולם, וכל אחד ואחד
15 בפרט עם כל עניניו.

16 כל הענינים (החיוביים) בגלות נשארים גם
17 הלאה, אלא שיתבטל מצבם הגלותי: שיבטל
18 ההעלם והסתר המכסה על מציאותם האמיתית
19 והפנימית¹⁸, והשיעבוד לדרכי הטבע וגשמיות
20 העולם המשתלשל מזה.

21 וכפסק דין הרמב"ם¹⁹: "אל יעלה על הלב
22 שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או
23 יהי' שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו
24 נוהג... אמרו²⁰ חכמים²¹ אין בין העולם הזה לימות
25 המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד", החידוש אז
26 יהי' – ש"ויחזרו כולם לדת האמת"²², "ויתקן
27 (משיח) העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר²³
28 כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם
29 בשם ה' ולעבדו שכם אחד"²⁴.

30 עפ"ז מובן מדוע תיבת "גאולה" נוללת את
31 תיבת "גולה", אבל – בתוספת אל"ף: הגאולה
32 אינה מבטלת (עבודה ב)גלות, אדרבה: הגאולה

(15) ישע"י כז, יג. וראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, א. ובכ"מ. סה"מ
אידיש ע' 78 ואילך.

(16) כמ"ש ביצ"מ (ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו
נפלאות" (מיכה ז, ט)) – בא יו"ד, ט.

(17) ישע"י ס, ט.

(18) ראה הערה 12.

(19) הלי' מלכים פי"ב ה"א. וראה עבוה"ק ח"ב פל"ח.

(20) שם ה"ב.

(21) ברכות לז, ב. וש"נ.

(22) שם ה"א.

(23) צפני' ג, ט.

(24) רמב"ם שם פי"א ה"ד.

(25) אבות ספ"ו.

(26) ראה "דבר מלכות" – חידושים וביאורים בהלי' מלכים
(קה"ת תנש"א) סימן ג (מלקו"ש חכ"ז ע' 191 ואילך). סימן ד
(מהדרן על הרמב"ם – נאמר יו"ד שבט תשמ"ז). וראה גם הדרן
על הרמב"ם (משיחת ש"פ חיי שרה) שנה זו. ועוד.

(27) אחד מי"ג העיקרים (פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק
יסוד הי"ג). ועד שהכופר בזה אין לו חלק לעוה"ב (סנהדרין ר"פ
חלק. רמב"ם הלי' תשובה פ"ג ה"ו).

למטה ממנו היא – למלאות את הכוונה ד'נתאוהו 34
הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים" 34, 35
שיהודי ע"י עבודתו יברר ויזכך את גופו ונפשו 36
החיונית וגשמיות וחומריות העולם, ולעשות מכל 37
זה דירה להקב"ה. 38

ואת זה הוא פועל ע"י עבודתו בגוף למטה בקיום 39
התומצ"צ, (ש(רוב) מצוות נתלכשו בדברים 40
גשמיים 35, וע"י קיום מצוה עם דבר גשמי מבררים 41
ומזככים את הדבר הגשמי ועושים ממנו כלי 42
לאלקות. ע"ד מצוות צדקה [ש"שקולה כנגד כל 43
המצוות" 36, "עיקר המצוות מעשיות ועולה על 44
כולנה" 37] – שיהודי לוקח "מיגיע כפיו" 37 מכספו 45
הגשמי שהוא הרויח, ו"נותן חיי נפשו לה" 37. 46
ועד"ז בכל המצוות. 47

והענין השלישי ("הסתכל בשלשה דברים") 48
לעשות דירה בתחתונים – הוא (לא ענין צדדי, 49
אלא אדרבה: זה) נוגע לשלימות דהשנים 50
(כביכול): הקב"ה והאדם העובד, כיון ש'נתאוהו 51
הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", ו"זה כל האדם 52
ותכלית בריאתו וירידתו לעוה"ז להיות לו ית' דירה 53
בתחתונים" 38. 54

ועד כדי כך נוגע זה להאדם (ש"יסתכל בשלשה 55
דברים") – שבשביל זה היתה ירידת נשמתו למטה 56
ע"י הקב"ה: למרות גודל העילוי הנשמה למעלה, 57
"נשמה" 39 שנתת בי טהורה היא" 40 ואין שם מקום 58
להיפך הטהרה, שלח אותה הקב"ה למטה, "אתה" 39 59
בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בי", עד בעולם 60
העשי' הגשמית, שבו ישנו "את החיים ואת 61
הטוב" 41, וגם את הדרך השני' דהיפך הטהרה (עד 62
שהנשמה צריכה שם לשמירה, "ואתה" 39 משמרה 63
בקרבי" 42) – בכדי למלאות את הכוונה דעשיית 64
דירה בתחתונים. 65

דלכאורה: ירידת הנשמה בגוף היא היפך 66
הנהגתו הרגילה של הקב"ה, שהוא מקור ותכלית 67

1 מאותיות "גולה" בתוס' אל"ף), וכל עניני גאולה
2 נמשכים ומרימים את ה"גולה", כדלקמן.

3 ה. הביאור בזה יובן ע"פ המשנה הראשונה
4 בפרק דשבת זו, פרק שלישי דפרקי אבות: "הסתכל
5 בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה", ואח"כ
6 ממשיכה המשנה למנות את ה"שלשה דברים" –
7 "דע מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה
8 עתיד ליתן דין וחשבון וכו'".

9 נשאלת השאלה – מנינא למה למה 28: מה נוגע
10 לכאן המספר שישנם "שלשה דברים"? ואפילו אם
11 המספר נוגע, מדוע צריכה המשנה לפרש זאת, כל
12 אחד ואחד יכול הרי לספור בהמשך המשנה שהיא
13 מונה שלשה דברים?

14 ויש לומר אחד הביאורים בזה:

15 דברי המשנה "הסתכל בשלשה דברים" [כידוע
16 שלשון המשנה היא "דבר קצר וכולל ענינים
17 רבים" 29] אין כוונתם רק לשלשת הדברים הנמנים
18 בהמשך המשנה, אלא גם לענין ד"שלשה דברים"
19 בכלל; המשנה נותנת הוראה: "הסתכל בשלשה
20 דברים" – אדם צריך להסתכל (הסתכלות בעיון)
21 ב"שלשה דברים" 30, ועי"ז "אין אתה בא לידי
22 עבירה":

23 אדם יכול לחשוב שצריכים להיות אצלו רק שני
24 ענינים: הוא עצמו והקב"ה כביכול שאותו הוא
25 עובד, "אני נבראתי לשמש את קוני" 31.

26 אומרת המשנה – "הסתכל בשלשה דברים":
27 אדם צריך להתבונן (להסתכל) ולראות (שישנם)
28 "שלשה דברים": נוסף על מציאותו ("אני")
29 ומציאות הקב"ה ("קוני") כביכול – ישנו דבר
30 שלישי: מציאות העולם שנברא ע"י הקב"ה, ושעל-
31 ידו משמש יהודי את קונו" 32.

32 תכלית" 33 בריאת העולם וירידת הנשמה למטה
33 בגוף גשמי בעולם הזה התחתון שאין תחתון

(34) ראה תחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדבר פ"ג, ו.

(35) ראה גם תניא פ"ד (ח, ב). אגה"ק ס"י (קיד, סע"ב ואילך).

(36) ב"ב ט, א.

(37) תניא פל"ז (מח, ב).

(38) שם (מט, סע"א).

(39) נוסח ברכות השחר.

(40) ראה לקו"ת בחוקותי מו, סע"ד ואילך. ר"פ דברים.

ובכ"מ.

(41) נצבים לו טו.

(42) ראה לקו"ת דברים שם. אוה"ת שמות (כרך ז) ע' בתקית.

(28) לשון הש"ס – שבת עג, ריש ע"ב. וש"נ.

(29) הקדמה לפיה"מ להרמב"ם (ד"ה אח"כ ראה להסתפק).

(30) וכיון שלשון המשנה הוא "דבר קצר (וכולל ענינים רבים)" – אין צריך לפרש מה הם ה"שלשה דברים".

(31) משנה וברייתא סוף קידושין.

(32) ראה גם שיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ח ס"ט (ס' השיחות

תשמ"ח ח"ב ע' 435). ש"פ אמור תשמ"ט ס"ו (ס' השיחות

תשמ"ט ח"ב סע"ע 439 ואילך). ש"פ אחו"ק תש"נ ס"ז.

(33) בהבא להלן – ראה בארוכה תניא פל"ז ואילך. ובכ"מ.

לידי עבירה, אפילו לא "לידי", האפשריות לעשות
עבירה.

ו. ע"פ הנ"ל יובן גם הענין ד"גאולה" אותיות
גולה בתוספת אל"ף:

גאולה (אינה מבטלת את ה"גולה", אלא)
כוללת בתוכה את ה"גולה", ואדרבה: היא מעלה
את הגולה ע"י שמכניסה ומגלה בה את אלופו של
עולם – כיון שהכוונה היא לעשות דירה לו יתברך
בתחתונים, כולל כפי שהתחתונים נמצאים בגלות,
לגלות את אלופו של עולם בתחתונים במצבם כפי
שהם נמצאים בגלות.

ואדרבה: זהו תוכן ומהות הגאולה [גם עניני
הגאולה שלמעלה מגלות, השינוי במנהגו של
עולם, ע"ד תחיית המתים⁴⁹] – "גילוי אור א"ס
ב"ה בעוה"ז הגשמי"⁵⁰, עד שנעשה דירה לו יתברך
בתחתונים, לו לעצמותו⁵¹.

ולכן תלוי ענין הגאולה ב"מעשינו ועבודתינו
כל זמן משך הגלות"⁵⁰ (גולה), העבודה דהכנסת
האל"ף (אלופו של עולם) בגולה, עד שע"ז נעשית
גאולה [רוב האותיות וראש תיבת גאולה הוא –
"גולה", כנ"ל ס"ב].

זאת אומרת: נוסף לזה שה(על"י הגדולה
דה)גאולה באה ע"י הירידה בגלות [ע"ד גילוי
תוקף אור הנשמה ע"י ירידתה למטה], נעשית גאולה
מ"גולה" (בתוס' אל"ף) עצמה⁵² – הדירה
לעצמותו נפעלת בתחתונים עצמם [ע"ד העילוי
שנפעל בנשמה ע"י הדירה בתחתונים]⁵³.

* * *

(49) כמ"ש בתניא שם (רפ"ז): "תכלית השלימות הזה של
ימות המשיח ותחיית המתים כו' תלוי במעשינו ועבודתנו במשך
זמן הגלות". וי"ל ש"ימות המשיח" קאי על תקופה הראשונה
(שלא "יבטל דבר ממנהגו של עולם") ו"תחיית המתים" קאי על
תקופה השנייה.

(50) ל' התניא שם.

(51) המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב
ע' רמא.

(52) והוה הטעם ש"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים
בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (אבות פ"ד מ"ז), מפני
המעלה בעבודה "בעולם הזה" דוקא (גילוי האל"ף ב"גולה"),
בעשית דירה בתחתונים (תענוג בורא), שלמעלה "מכל חיי
העולם הבא" (תענוג נברא), ובעולם הבא יהי גילוי ענין זה
למטה (ראה לקו"ש ח"ה ע' 243 ואילך).

(53) ולכן שלימות השכר תהי' לנשמות בגופים דוקא, בתחיית
המתים (לקו"ת צו טו, ג. ובכ"מ (נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ד ע'
48)

הטוב והחסד, ומטבע הטוב להטיב⁴³, ומצד החסד
והטוב הי' צריך להיות תמיד עליות, וכאן לוקח
הקב"ה נשמה ומורידה למטה, "ירידה גדולה ובחי'
גלות ממש"⁴⁴, "מאיגרא רמה לכירא עמיקתא"⁴⁵!

ומזה מובן גודל העילוי (והחסד) דהעבודה
דעשיית דירה בתחתונים, שבעבור זה כדאי להוריד
את הנשמה למטה, לא בשביל הנשמה עצמה ("כי
הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל"³⁷), אלא
כדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, בכדי
לעשות דירה בתחתונים. כיון שע"י הירידה ועבודת
הנשמה למטה לעשות דירה בתחתונים, נפעל ענין
נעלה יותר מעבודת הנשמה עצמה למעלה –
הגילוי דעצמותו ית'⁴⁶ בתחתונים.

עד שהעילוי נמשך ונפעל גם בהנשמה (שירדה
למטה), שנוסף על זה שהנשמה מגיעה לדרגא
נעלית יותר (שלמעלה ממקום שמשם ירדה), גילוי
התוקף דהנשמה, מקבלת הנשמה גם שייכות
להגילוי דעצמותו ית' שנפעל ע"י (עבודת הנשמה
למטה בעשיית) הדירה בתחתונים⁴⁷.

עפ"ז מוכנת הוראת המשנה "הסתכל בשלשה
דברים": מבלי הבט על גודל העילוי דנשמתו של
היהודי, "חלק אלוקה ממעל ממש"⁴⁸, צריך תוכן
עבודתו להיות, שנוסף לזה שעושה מעצמו "דירה"
להקב"ה ע"י גילוי נשמתו בגופו הגשמי (העילוי
בהנשמה שבא עי"ז) – צריך גם להסתכל "בשלשה
דברים", ויעשה דירה לו יתברך בתחתונים דעולם,
שהעולם עצמו נעשה דירה להקב"ה.

ועי"ז מגיע גם האדם עצמו לשלימות (כיון
ש"זה כל האדם ותכלית בריאתו כו'"), ואע"פ
שלגביו הרי זו ירידה (בחיצוניות ו)לפי שעה, הרי
דוקא עי"ז נפעל העילוי בו עצמו – ש"אין אתה
בא לידי עבירה": ע"י עבודתו בעשיית דירה
בתחתונים (הסתכל בשלשה דברים), "אין אתה בא

(43) עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. שעהיזה"א פ"ד.
שומר אמונים ויכוח ב' סי' יד.

(44) כי גם כשיהי' צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה
בתענוגים לא יגיע למעלות דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם
ירידתו לעוה"ז החומרי לא מינה ולא מקצתה כו' (תניא שם (מח,
סע"א)).

(45) ע"פ לשון חז"ל – חגיגה ה, ב.

(46) ראה קונטרס יו"ד שבט שנה זו סעיף ג. וש"נ.

(47) בארוכה ע"ד ב' ענינים אלו – ראה לקו"ש חט"ו ע' 246
ואילך. סה"מ מלוקט ח"ב ע' שכ. קונטרס ב' אייר שנה זו. ועוד.

(48) תניא רפ"ב.

30 שבחסד, מדת הגבורה עד מלכות שבגבורה ומדת
31 התפארת עד מלכות שבתפארת] – הנצחון על
32 (העלם והסתר דה) גלות, עד נצח שבנצח, והוד
33 שבנצח – היופי שבנצחון, ויסוד שבנצח – היסוד
34 וקביעות דהנצחון, עד מלכות שבנצח – הנצחון
35 דמלכא משיחא בגאולה האמיתית והשלימה.

36 ה. בהתחלת פ' אחרי מדובר אודות עבודת
37 אהרן כהן גדול בקדש הקדשים – בזאת יבוא אהרן
38 אל הקודש גוי"מ⁵⁹.

39 מעין ודוגמא למצב הגאולה הוא – הכהן גדול
40 בקדש הקדשים: קדש הקדשים הוא המקום הקדוש
41 ביותר בעולם. מקום שבו מאירה אלקות בגלוי
42 (ללא העלמות והסתרים). בו בזמן הי' זה מקום
43 גשמי בעולם הזה, והכהן גדול נכנס לשם כנשמה
44 בגוף [לא כפי שהי' אצל נדב ואביהוא, רצוא בלי
45 שוב⁶⁰].

46 מעין זה הי' בכל כהן, שבו בזמן ש"הכהנים
47 הובדלו.. שנאמר⁶¹ ויבדל אהרן להקדישו קדש
48 קדשים⁶² (למעלה מעולם), עשה את עבודתו
49 דוקא כנשמה בגוף בעולם, עולם שבו יש מקום
50 להיפך הטהרה – ודוקא שם מקיים הוא את הציווי
51 (בריש פ' אמור) "אמור אל הכהנים בני אהרן
52 ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו". ושלימות
53 ענין הטהרה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה⁶³
54 [ומעין הכנה לזה ישנה גם בזמן הגלות, שכהנים
55 נזהרים מעניני טומאה, וי"ל שזהו גם הכנה
56 לשלימות הטהרה לע"ל, כולל עי"ז ש"אמור גוי'
57 ואמרת" – "להזהיר גדולים על הקטנים"].

58 ונוסף על הזהירות (להזהיר) מהיפך הטהרה,
59 הי' כהן צריך לעשות עבודתו בביהמ"ק (קדושה)
60 לבוש בבגדי כהונה, שהיו "לכבוד ולתפארת"⁶⁴
61 (שלימות בגשמיות). ועפ"ז יש לבאר, מדוע כהן
62 ששימש "מחוסר בגדים" עבודתו פסולה⁶⁵, "בזמן
63 שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם

1 ז. ענין הנ"ל מודגש יותר בזמן העכשוי בשנה:
2 (א) ימי הספירה, ובהם עצמם (ב) השבת הרביעית
3 מה"שבע שבתות תמימות"⁵⁴ – מלכות שבנצח, (ג)
4 פרשת השבוע – אחרי־קדושים, והפרשה
5 שמתחילים לקרוא בתפלת המנחה – פ' אמור, (ד)
6 י"ג אייר.

7 העבודה דספירת העומר – הבירור דשבעת
8 המדות (דנה"ב), עיקר העבודה בזמן הזה (זמן
9 הגלות)⁵⁵ – תוכנה הוא, שנוסף על "ואטהר
10 ואתקדש בקדושה של מעלה" – נפעל עי"ז גם
11 בהעולם ובכל העולמות: "ועל ידי זה יושפע שפע
12 רב בכל העולמות"⁵⁶. ועי"ז⁵⁷ מתוסף (עוד יותר)
13 בנשמת האדם העובד, כפי שממשיכים בתפלה
14 (לאחרי "יושפע שפע רב בכל העולמות"): "ולתקן
15 את נפשותינו ורוחותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם
16 ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה" – ע"ד "אין
17 אתה בא לידי עבירה" (תיקון ועליית האדם)
18 והעבודה בעולם.

19 ועי"י העבודה דספירת העומר – להכניס את
20 האל"ף ב"גולה", עי"י בירור השבע מדות –
21 מביאים את הגאולה, ו"יחזיר לנו עבודת בית
22 המקדש למקומה במהרה בימינו אמן סלה" (כפי
23 שאומרים ב"הרחמן" תיכף לאחר הברכה⁵⁸).

24 בימי הספירה עצמם – שמתחלקים בכללות
25 ל"שבע שבתות תמימות" [ובפרט בשנה זו,
26 שהתחילו לספור "ממחרת השבת"⁵⁴ כפשוטן] זה
27 בהדגשה יתירה בשבת הרביעית, כשמסיימים את
28 הספירה דמדת הנצח, עד שלימותה – מלכות
29 שבנצח [לאחר הסיום דמדת החסד עד מלכות

קצו הערה (7) – כדעת הרמב"ן (בשער הגמור בסופו). ואדרבה:
לע"ל תהי' הנשמה ניוונית מן הגוף (המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב.
המשך תרס"ו ע' תקח. ס' השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך.
סה"מ תרח"ץ ע' ריט. לקו"ש ח"כ ע' 44. חכ"א ע' 88. ועוד.
וראה קונטרס ב' אייר שנה זו סו"ס ח ואילך.

(54) אמור כג, טו.

(55) ראה בארוכה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א בתחלתו.

(56) נוסח ה"רבונו של עולם" דלאחרי ספה"ע.

(57) ועפ"ז י"ל סדר התפלה, שהענין דתיקון "נפשותינו כו"
נאמר לאחורי הענין דהשפעת "שפע רב בכל העולמות", דלכאורה
מקומו שייך לעיל לאחרי שהאדם מתפלל על תיקון עצמו
("ואטהר ואתקדש כו"), ורק לאחרי זה צ"ל התפלה ע"ד
ההשפעה בעולם? וי"ל, כי הפעולה בעולם מוסיפה בעבודת
הנשמה עצמה "לתקן את נפשותינו כו", ככפנים.

(58) כ"ה בסידורו של רבינו הזקן (ובכמה סידורים). וראה

שיחת אחש"פ שנה זו הערה 80.

(59) טז, ג.

(60) ראה שיחת ש"פ תזו"מ ש.ו. ס"ח. וש"נ.

(61) דה"א כג, יג.

(62) רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ד – מפסחים קד, א.

(63) כמ"ש (יחזקאל לו, כה) "וזרקתי עליכם מים טהורים

וטהרתם גוי"מ".

(64) תצוה כח, ב.

(65) משנה זבחים טו, ב. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"י ה"ד.

30 האמיתית והשלימה⁷³. ובמילא יש לכל יהודי
31 שייכות – כנשמה בגוף – להקדושה דקדש
32 הקדשים (שלימות הקדושה). וכפס"ד הרמב"ם⁷⁴
33 "לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש.. אשר נדבה
34 רוחו אותו.. ה"ו נתקדש קדש קדשים כו".

35 וע"פ מדרש הנ"ל, ש"בכל שעה שהוא רוצה
36 ליכנס יכנס", י"ל שכל יהודי יש בכוחו (כפי
37 שנמצא למטה נשמה בגוף) להיות בדרגת "קדש
38 הקדשים", וי"ל שכך יהי' בפועל לעתיד לבוא.

39 [ויומתק ע"פ הסיפור בנביאים⁷⁵, שבזמן הסכנה
40 החביא יהושבע את יהואש (שהי' מזרע הממלכה)
41 ומניקתו "בחדר המטות"⁷⁶, "בעליית בית קדשי
42 הקדשים"⁷⁷, "ויהי אתה בית ה' מתחבה שש שנים
43 גו"⁷⁸. שמה מובן, שבהיותו בקדש הקדשים היו
44 לו שם כל צרכיו הגשמיים: אכילה ושת' ושינה⁷⁹.
45 ויש לומר, כיון שבאמיתית הדברים הרי מקומו של
46 כל יהודי הוא בקדש הקדשים (כפי שיהי' בגלוי
47 בגאולה האמיתית והשלימה). אלא שזה מתגלה
48 בפועל – ע"י הירידה (סכנה), ע"ד עילוי הגאולה
49 שבא ע"י העבודה ב"גולה"].

50 כמובן גם מהציווי (ונתינת כח) בהתחלת פ'
51 קדושים [הפרשה שקראו בשבת זו ביחד עם פ'
52 אחר] – "קדושים תהיו כי קדוש אני": בהיותו
53 נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי (ששם שייך הציווי
54 ד"קדושים תהיו", "הו פרושים"⁸⁰) – נמצא יהודי
55 במצב של קדושה, עד הקדושה הכי נעלית
56 דקדושתו של הקב"ה,

57 כפירוש החסידות⁸¹ על דרשת חז"ל⁸² "יכול
58 כמוני, ת"ל כי קדוש אני" – "יכול כמוני"
59 בניחותא, בדרגת הקדושה ד"קדוש אני".

1 עליהם אין כהונתם עליהם⁶⁶ – אע"פ שענינם⁶⁷
2 דבגדי כהונה הי' (בעיקר) "לכבוד ולתפארת"
3 (שלכאורה אין זה נוגע כל כך לעצם העבודה)?
4 אלא ששלימות העבודה במשכן היא בכך שתהי'
5 בתכלית השלימות וההידור "לכבוד ולתפארת", גם
6 בגשמיות כפשוטה – באופן היפה ומכובד ביותר
7 בכל עד – בגשמיות העולם, מנצלים את כל
8 האפשרויות דעוה"ז עבור העבודה בקדושה.
9 ובשלימות – ענין הכהונה הוא אצל כהן גדול
10 (שלבש שמונה בגדים).

11 ועפ"ז אולי יש לומר הטעם לכך שהכהן גדול
12 צריך להיות "גדול מאחיו.. בעושר"⁶⁸ – כיון
13 ששלימות הקדושה דכהן גדול קשורה בזה שזה
14 נמשך בשלימות בכל עד בגשמיות העולם (עושר).

15 וע"פ המבואר במדרש (עה"פ "בזאת יבוא
16 אהרן")⁶⁹ "בכל שעה שהוא (הכהן גדול) רוצה
17 ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה" ("בזאת") – יש
18 לומר, שמקומו האמיתי של הכהן גדול הוא
19 ב(דרגת) קדש הקדשים, וכך יהי' בגלוי בגאולה
20 האמיתית והשלימה כשתהי' שלימות האדם
21 והעולם וביטול כל ענינים הפכיים (משא"כ לפני
22 זה אין אנו כלי לזה "בכל שעה"). שאז תהי'
23 שלימות הגילוי דהמשכת קדושה בגלוי למטה
24 (בבית המקדש השלישי), דירה לו יתברך
25 בתחתונים, כנ"ל.

26 ט. כבכל עניני התורה (מלשון הוראה⁷⁰), יש גם
27 בזה הוראה לכל יהודי:

28 כל בני"הם "ממלכת כהנים"⁷¹, "כהנים
29 גדולים"⁷², ובגלוי ובשלימות יהי' זה בגאולה

(66) זבחים יז, ב. וש"נ. רמב"ם שם. וראה בכ"ז אנציקלופדי'
תלמודית ערך בגדי כהונה (ע' שלג). וש"נ.

(67) ראה רמב"ן עה"פ (תצוה שם) "ועשית בגדי קדש גו'
לכבוד ולתפארת": שיהי' נכבד ומפואר במלבושים נכבדים
ומפוארים. ואכ"מ.

(68) יומא יח, א. וש"נ. רמב"ם שם רפ"ה.

(69) ויק"ר פכ"א, ו. ועוד.

(70) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ס' השרשים שלו ערך ירה.

גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה חז"ג נג, ב.

(71) יתרו יט, ו. וראה זבחים יט, רע"א (בהמשך להסוגיא ע"ד
בגדי כהונה): "זימנא חדא הוה קאימנא קמי' דאיזגדר מלכא והוה
מדלי לי המינאי ותתיי' ניהלי ואמר לי ממלכת כהנים וגוי קדוש
כתיב בכו", "וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים"
(פרש"י שם).

(72) ראה בעה"ט עה"פ. וראה גם אגדת בראשית פרק עט (פ).

– וי"ל השייכות בין "ממלכת כהנים" ל"כהנים גדולים", כי כהן
גדול הוא מלך שבכהנים, "ראש לכל הכהנים" (ל' הרמב"ם שם
פ"ד הי"ב).

(73) ראה בעה"ט שם: ולעתיד לבוא תחזור להם כו'.

(74) הל' שמיטה ויובל בסופן.

(75) מלכים ב, יא, וואילך. דברי הימים ב, כב, יא וואילך.

(76) מלכים שם, ב. דה"י שם.

(77) פרש"י עה"פ.

(78) מלכים שם, ג. דה"י שם, יב.

(79) וראה גם שיחת ליל ד' דחג הסוכות שנה זו.

(80) פרש"י ר"פ קדושים.

(81) ראה מאור עינים עה"פ (מז, ב). אוה"ת עה"פ.

(82) וי"ר עה"פ (פכ"ד, ט).

28 אלקים" (שרו ומלאך של עשו⁹⁴), "ועם אנשים"
 29 (עשו ולבן⁹⁵) – שזהו לכאורה היפך הגמור מכך
 30 ש"ישראל" הוא ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות
 31 לתורה", כפי שנשמות ישראל קשורות עם תורה
 32 שלמעלה מעולם.
 33 וי"ל הביאור בזה (בעבודת ה'):
 34 לכל לראש צריך כל יהודי לדעת שהוא
 35 "ישראל" – מקור ושורש חיותו הוא מהאות שלו
 36 בתורה, ולכן, צריך כל דבר שהוא עושה להיות
 37 מיסוד וע"פ הוראות התורה.
 38 בנוסף לכך עליו לדעת, ששלימות עבודתו
 39 (כישראל) היא בכך, שאין הוא מתנתק מהעולם
 40 שסביבו, אלא "הסתכל בשלשה דברים": נוסף על
 41 עבודתו עם עצמו ("ישראל" קשור עם האות שלו
 42 בתורה), צריך הוא לעשות את העבודה דלעשות לו
 43 יתברך דירה בתחתונים – כישראל, ע"י יציאה
 44 (ביחד עם הוראות התורה) לעולם, והתעסקות עם
 45 "אלקים" (מלאך) – הכחות הטבעיים בעולם
 46 (כמאחז⁹⁶ "אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל
 47 ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל"), ו"אנשים",
 48 "עשו ולבן" (אומות העולם) – ושם לבנות דירה
 49 להקב"ה ע"פ הוראות התורה (דיש ששים ריבוא
 50 אותיות לתורה), עי"ז ש"שרית עם אלקים ועם
 51 אנשים", הוא שר, מושל על העולם ואוה"ע,
 52 ובאופן ד"ותוכל" – גם מלשון כל וכלול וכלי,
 53 שעבודתו (ד"שרית") אינה ע"י ביטול מציאות
 54 העולם, או התגברות על העולם בעל-כרחך, אלא
 55 באופן שהוא מנצל את הכחות הטבעיים עצמם
 56 בעבודת ה', ופועל על אוה"ע שהם מצד עצמם
 57 יעבדו את הקב"ה, באופן ד"מלכותו ברצון קבלו
 58 עליהם"⁹⁷, עד שהעולם עצמו יאמר ש"ותוכל",
 59 העולם בעצמו מסייע להעבודה (כדלקמן סי"ב),
 60 ועי"ז נעשה "ותוכל" מלשון כל (שישנם כל
 61 עניני העולם) ומלשון התכללות – שהיהודי כולל
 62 בתוכו את כל עניני העולם – ומעלה אותם, עד
 63 שנפעל הענין דגאולה (שכולל "גולה"), ע"י
 64 המשכת האל"ף דאלופו של עולם ב"גולה".

1 י. ויש לקשר כל זה גם עם שם בעל היאָרצייט⁸³
 2 ד"ג אייר⁸⁴ – ישראל אריה ליב.
 3 ובהקדים, אע"פ שלכאורה ה"ז שם של איש
 4 פרטי, יש לו שייכות עם כל בני⁸⁵ (כיון שכל בני
 5 הם מציאות אחת, קומה אחת שלימה⁸⁶). ובפרט
 6 ששמו הראשון הוא ישראל – השם הכללי דכל
 7 יהודי וכל בני⁸⁷ [וכידוע⁸⁷ גם שנשמת יעקב (ששמו
 8 ישראל⁸⁸)] "כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם
 9 ועד עולם".
 10 וע"פ הוראת אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע
 11 הידועה⁸⁹, ש"עניני עבודה שיכולים לקשר בדברי
 12 התניא.. מותר לדבר ולהרחיב בהם הדבור" (אע"פ
 13 שבכלל ישנה זהירות באמירת פירושים בספר
 14 התניא⁹⁰) – הרי עד"ז מובן בנדו"ד: כדאי ונכון
 15 לבאר הוראה משמו של בעל היאָרצייט – כיון שזה
 16 יכול להוסיף ביראת שמים ועבודת ה'⁹¹.
 17 "ישראל" – השם הכללי דבני" (כנ"ל) – כולל
 18 בתוכו שני ענינים הפכיים לכאורה: (א) "ישראל"
 19 ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"⁹², כיון
 20 שישנם ששים ריבוא נשמות ישראל כלליים (וכל
 21 אחד מהם מתחלק לששים ריבוא נשמות
 22 פרטיים⁹³), וכל נשמה היא כנגד אות אחת
 23 מהשישים ריבוא אותיות לתורה, ואות זו היא מקור
 24 חיותו כו'. ו(ב) "ישראל" הוא על שם "כי שרית
 25 עם אלקים ועם אנשים ותוכל"⁸⁸.
 26 הענין ד"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"
 27 מורה על העבודה ומלחמה נגד העולם – "עם

(83) כן נקרא ("יאָרצייט" באידיש) גם בספרים שבלשון
 הקודש. וגם אצל אחבני" הספרדים (שאינם מבינים שפה זו).
 ולפעמים מוסיפים הפירוש בלה"ק: "יום השנה".
 (84) הו"ח עוסק בצ"צ רב פעלים וכו' ישראל ארי' ליב, אחיו
 של – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א. נולד ג' (?) סיון תרס"ט.
 נפטר י"ג אייר תשי"ב. המו"ל.
 (85) ועאכו"כ עם יוצאי חלציו ש"י.
 (86) לקו"ת ר"פ נציבים. וראה תניא פל"ב (מא, א): כולן
 מתאימות ואב א' לכולנה כו'.
 (87) אגה"ק סי"ז.
 (88) וישלח לב, כט.
 (89) אגרות-קודש שלו ח"ב ע' תשכ. וש"נ. וראה גם סי'
 השיחות תש"ב סי"ע 83 ואילך.
 (90) ראה במקומות שבהערה הקודמת.
 (91) ראה גם (באופן אחר) שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר
 תשמ"ה. שיחת פסח שני תשמ"ז.
 (92) מגלה עמוקות אופן קפו.
 (93) ראה תניא פל"ז (מח, א).

(94) ב"ר פצ"ז, ג. פרש"י וישלח לב, כה.

(95) פרש"י עה"פ.

(96) ב"ר פ"י, ו. וראה שערי זהר לב"ר שם. וש"נ.

(97) נוסח ברכת "אמת ואמונה" דתפלת ערבית. וראה שיחה

32 ית' בעולם, עד באופן ד"מלכות שבנצח", כנ"ל
33 (ס"ז).

* * *

34 יא. ע"פ האמור לעיל ישנם כמה לימודים בנוגע
35 לעבודת בני"י בהבאת הגאולה, והאופן שצריכים
36 להתכונן לגאולה – בעמדנו עכשיו ממש בסוף זמן
37 הגלות, "גולה", והנה הנה באה הגאולה.

38 קודם כל – ישנו מענה לכל אלו שמתפלאים
39 ונבהלים מכך שמרעישים שכל יהודי צריך לעשות
40 ולפעול שהגאולה תבוא תיכף ומיד ממש (ובהיותם
41 אנשים "פתוחים", מבטאים הם בדיבור את
42 פליאתם ודאגתם): כאשר משיח יבוא מיד, מה יהי'
43 – שואלים הם – עם כל הפעולות והענינים שפעלו
44 במשך כו"כ שנים בגלות: העסקים שהם הקימו,
45 הרכוש והנכסים שהם צברו, החברים והקשרים, הן
46 בין בני"י והן בין אוה"ע, שקשרו (ובפרט עסקני
47 ציבור), ועוד כיו"ב?!

48 והמענה על זה הוא, שאין מה לפחד, כיון
49 שגאולה אין הפירוש שבטל כל "מנהגו של עולם",
50 הדברים הטובים שנפעלו (ע"פ תורה) בגלות;
51 אדרבה: גאולה כוללת בתוכה את כל הענינים
52 (טובים) ד"גולה", באופן שהם מתעלים למצב
53 דגאולה, למעלתם ושלימותם האמיתית – ע"ז
54 שמגלים בהם את (האל"ף) אלופו של עולם,
55 הכוונה ותכלית האמיתית בכל הפעולות (שבזמן
56 הגלות) – כפי שכל זה מגלה את "כבודו" של
57 הקב"ה.

58 ובמילא אין מה לדאוג אודות הפעולות –
59 אפילו בעניני רשות – שפעלו (ע"פ תורה) בזמן
60 הגלות. ואדרבה: מזה ישנה הוראה – שכל בעל
61 עסק וכיו"ב צריך לחפש דרכים כיצד לגלות בעניני
62 העסק וכו' שלו "כבודו" של הקב"ה, ולנצל את
63 עסקיו ונכסיו וקשריו – להוסיף בתורה ומצוות.

64 ומזה מובן גם ההוראה לאידך גיסא – לאלו
65 שחושבים שתוכן העבודה דגאולה הוא בלי
66 שייכות ושליטת "מנהגו של עולם" – אדרבה:
67 הגאולה תלוי' דוקא ב"מעשינו ועבודתינו" בזמן
68 הגלות⁵⁰, ולכן צריך להיות "הסתכל בשלשה
69 דברים": העבודה להביא את הגאולה צריכה להיות
70 ב"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", לעשות
71 דירה בתחתונים, ולהכין את העולם להגאולה –

1 וע"י העבודה בכירור וזיכוך העולם נעשה גם
2 "ותוכל" מלשון יכולת, שמתוספת אצל היהודי עוד
3 יותר יכולת, כמבואר בכ"מ⁹⁸ שע"י העבודה דנפש
4 האלקית כפי שהיא מתלבשת בהגוף ונה"ב ועושה
5 את עבודתה בעולם, מתוספת בה כח וחיות ויכולת
6 חדשה, מצד זה ש"רב תבואות בכח שור"⁹⁹
7 (דנה"ב).

8 והאופן לעשות את העבודה ד"ישראל" – הוא
9 ע"י "ארו' ליב": "הוי.. גבור כארו לעשות רצון
10 אביך שבשמים"¹⁰⁰ (כדאיתא גם בריש ותחלת
11 השולחן ערוך¹⁰¹), הוא מתגבר על כל ההעלמות
12 והסתרים בעולם; ונוסף על ההתגברות שלו
13 בעבודתו בעניני קדושה ("אריי" בלשון הקודש),
14 ישנה אצלו התגברות גם בעבודה בעניני רשות
15 וחול, העבודה בעניני העולם ("ליב" בלע"ז).

16 ולהוסיף, ש"ליב" הוא גם אותיות לב עם יו"ד
17 באמצע, שמרמז על לבו של אדם (לב), ועשר
18 כחות הנפש (י'), [ובפרטיות יותר כותבים לפעמים
19 "לייב" עם שתי יודי"ן, כנגד שתי הדרגות בנשמה:
20 יעקב, ישראל¹⁰²], כיון שהעבודה (ד"ישראל")
21 דעשיית דירה בתחתונים נפעלת ע"י עשר כחות
22 הנפש, כפי שהם מוקפים בלבו של אדם – ולב
23 ישראל הוא תמיד בשלימות¹⁰³, "אני ישנה ולבי
24 ער"¹⁰⁴. ועוד י"ל, שה"לב" המקיף את ה' – הוא
25 ג' הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה, המקיפים את
26 עשר הכחות, ומבטאים אותם בעבודת האדם
27 בפועל למטה¹⁰⁵.

28 ויש לקשר זה גם עם היום די"ג אייר: י"ג הוא
29 בגימטריא אח"ד, שמרמז על העבודה דלפעול
30 "והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה'
31 אחד ושמו אחד"¹⁰⁶, גילוי מלכותו ית' ואחדותו

שבהערה 60 ס"ס יא. וש"נ.

(98) ראה לקו"ת האזינו עה, ב ואילך. ועוד.

(99) משלי יד, ד.

(100) אבות פ"ה מ"כ.

(101) טור או"ח רס"א. שו"ע אדה"ז שם. ובשו"ע המחבר:

יתגבר כארו.

(102) ראה בארוכה לקו"ת דרושים לר"ה סב, ג (וראה גם
ת"א משפטים עז, ריש ע"ב). ספר הליקוטים – ד"ח צ"צ ערך
יעקב סמ"ד (ע' א'קא ואילך). וש"נ. וראה ברכת י"א ניסן שנה
זו ס"ה.

(103) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

(104) שה"ש ה, ב. וראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' שיט.

(105) ראה תניא פ"ד.

(106) זכרי' יד, ט.

35 שבהן היו מניעות ועיכובים וכו' (לא תקום
 36 פעמיים¹¹¹) לעבודת ה' בכלל.
 37 משא"כ בדורות האחרונים – גרים (רוב) בני
 38 במדינות שבהם מושלת מלכות של חסד, החל
 39 ממדינה זו (שבה נמצאים רוב מנין ובנין דבני"),
 40 שמסייעת לבני"י להגיע לגאולה פנימית בעבודתם,
 41 עד – שיעשו את העבודה שתביא את הגאולה
 42 כפשוטה, ואז גם המלכות (של חסד) תסייע לבני"י
 43 לחזור לארץ ישראל (בלשון הכתוב¹¹²: והביאו את
 44 כל אחיכם גו').
 45 ובשנה האחרונה רואים איך שיחס זה לבני"י
 46 התפשט במדינות נוספות, עד גם במדינה ההיא,
 47 שבה היו (עד לאחרונה) הגבלות בנוגע לחירות
 48 בני"י בעבודתם בתומ"צ וגם בנוגע ליציאתם
 49 ממדינה ההיא – וכעת נשתנה יחסם, שמתירים
 50 לבני"י לקיים תומ"צ, ומתירים לבני"י לצאת משם
 51 (ללא ההגבלות שהיו פעם), ואדרבה – הם גם
 52 מסייעים לבני"י לנסוע לארץ הקודש. מעין הכנה
 53 להסיוע דאווה"ע שבני"י יצאו מהגלות וילכו לארץ
 54 הקודש בגאולה האמיתית והשלימה.
 55 יג. נוסף על הסיוע הישר דאווה"ע לבני"י –
 56 ישנם גם ענינים שבהם רואים איך שאווה"ע בעצמם
 57 עושים פעולות של טוב וחסד, שמגלים עוד יותר
 58 שיש בעה"ב לבירה זו¹¹³, כהכנה ל"והיתה לה'
 59 המלוכה" בגאולה האמיתית והשלימה,
 60 לא כפי שהי' פעם, שדוקא עם ישראל (אע"פ
 61 ש"אתם המעט מכל העמים"¹¹⁴), השלים בפועל
 62 את הכוונה דדירה בתחתונים, ואחדות ממלכיות
 63 אוה"ע התנהגו באופן אכזרי אחת אל השני,
 64 והתעסקו בעיקר בתועלת עצמן, או כביבוס מדינות
 65 אחרות וכיו"ב.
 66 מהענינים הגלויים שנתוספו בימים אלו ממש
 67 שבהם רואים איך שהעולם ואווה"ע מתכוננים
 68 ומסייעים בדרך לגאולה – ע"י ענין הצדקה
 69 והחינוך, שני יסודות עיקריים בישובו של עולם,
 70 "לשבת יצרה"¹¹⁵:

1 אמנם באופן ד"שרית עם אלקים ועם אנשים",
 2 להלחם עם ההעלם והסתר דעולם, אבל באופן
 3 ד"ותוכל", "מלכותו ברצון קבלו עליהם".
 4 החל מחלקו בעולם, ע"י הוספה בקיום
 5 המצוות, בדברים גשמיים, כולל ובמיוחד – מצות
 6 הצדקה ("עיקר המצוות מעשיות"), שלוקח
 7 מהגשמיות שלו ומהעשירות שלו (שבירכו הקב"ה)
 8 ומסייע לאחר, שגם אצל הזולת יהי' מזון ולבושים,
 9 באופן ד"לכבוד ולתפארת", בהתאם ל"ממלכת
 10 כהנים", ועד"ז מסייע הוא למוסדות תורה וצדקה
 11 וכיו"ב.
 12 וכן הוא גם בעבודתו בעניני רשות שלו –
 13 עושה זאת באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם
 14 שמים"¹⁰⁷ ו"בכל דרכיך דעהו"¹⁰⁸.
 15 ועוד וגם זה עיקר – ע"י הפצת התורה
 16 והיהדות, והפצת המענינות חוצה. כולל ובמיוחד –
 17 לעורר יהודים בכל העולם כולו, שיוסיפו עוד יותר
 18 בלימוד התורה וקיום המצוות,
 19 וכן גם לפרסם ולגלות בכל העולם כולו "אלופו
 20 של עולם", כולל – ע"י השפעה על אוה"ע בנוגע
 21 לקיום שבע מצוות בני נח¹⁰⁹, והכנתם ל"והיתה
 22 לה' המלוכה"¹¹⁰.
 23 יב. ע"פ הנ"ל, ש"גאולה" מעלה את עניני
 24 הגלות עצמם (ע"י עשי' מהם עצמם דירה
 25 בתחתונים), עד שדוקא העבודה בגלות מביאה את
 26 הגאולה, הרי מובן, שעניני העולם עצמו ואווה"ע
 27 עצמם (גם בזמן הגלות) מסייעים (באמת) לעבודה
 28 דהבאת הגאולה (כנ"ל).
 29 ויש לומר, שבעמדנו בסוף זמן הגלות, סמוך
 30 להגאולה – בא הסיוע בגלוי יותר.
 31 וכפי שרואים בדורות האחרונים במיוחד,
 32 ויתירה מזה – בזמן האחרון, ובפרט בימים
 33 האחרונים ממש:
 34 בדורות שלפני זה גרו (רוב) בני"י במדינות

(111) ל' הכתוב – נחום א, ט. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306
 הערה 55.

(112) ישע"י טו, כ.

(113) ראה ב"ר רפל"ט.

(114) ואתחנן ז, ז.

(115) ישע"י מה, יח.

(107) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע

ארו"ח סרל"א.

(108) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע סם.

(109) כפס"ד הרמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

(110) עוברי' בסופו.

42 [כולל – שבשבע האחרון מצאו בפניה נידחת
43 בעולם אבנים טובות ומרגליות, ע"י ברכתו של
44 הקב"ה [בדוגמת "והנשאם הביאו את אבני השם
45 ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן"¹¹⁶ (עבור
46 בגדי הכהונה), שהעננים הביאום¹¹⁷], והכוונה בזה
47 היא – שמנצלים זאת לקישוטי כלה, להוסיף
48 בצדקה, כנ"ל].

49 יד. המסקנא מהאמור לעיל בנוגע לפועל:
50 הגאולה באה דוקא ע"י העבודה בגלות, דגילוי
51 אלופו של עולם ב"גולה", באופן שדור זה, דור
52 האחרון בגלות, יהי' הדור הראשון דהגאולה.

53 והקב"ה עוזר שרואים במאורעות האחרונים
54 בעולם איך העולם בעצמו מסייע ומביא לגאולה.
55 ובפשטות פירוש הדבר הוא – כנ"ל – שכל
56 יהודי צריך להוסיף ב"מעשינו ועבודתינו" בכלל
57 שמביאים את הגאולה, כולל ובמיוחד – כמדובר
58 בהתועדות שלפנ"ז – בלימוד התורה בעניני
59 גאולה, בתושב"כ (ש"כל הספרים מלאים בדבר
60 זה"¹¹⁸), ותושבע"פ, משנה וגמרא ומדרשים וכו'.

61 ובזה גופא – צריכים להוסיף ע"פ ההוראה
62 דפסח שני, ס'איז ניטאָ קיין פאַרפאַלן"¹¹⁹ (אין אף
63 פעם מקרה אבוד) – לעשות חשבון צדק אם תקנו
64 והשלימו את העבודה בעבר כדבעי, או שיכולים
65 עוד להוסיף בזה; ויש בזה את ההוראה ונתינת כח,
66 שאפילו אם חסר משהו הרי אף פעם אין מקרה
67 אבוד ויכולים תמיד לתקן.

68 ועוד ועיקר – שיתגלו ויתקנו כל הענינים
69 שנראים כאילו שאבדו, או שאבדו באמת בגלות,
70 כולל – אבדו למעליותא (בהיותם למעלה מגדר

1 ידוע ומפורסם (בכל המכתבי־עת) אודות
2 המאורעות בימים האחרונים – שמדינה זו
3 (המיוסדת על צדקה וחסד, כידוע) ניצלה את חוזק
4 כחה לסייע ולהציל אנשים במקום רחוק בעולם
5 (הרחק ממדינה זו), אע"פ שעי"ז לא באה תועלת
6 ישרה לתושבי מדינה זו:

7 מדינה זו שלחה ריבוי אנשים ואנשי חיל
8 מצבאה לסייע לפליטים במקומות ההם, ביחד עם
9 מזון ובגדים ורפואות. במקום להשתמש באוירונים
10 לעניני כיבוש, ובמקום להשתמש במזון ובגדים
11 עבור אזרחי מדינה זו – משתמשים בהם להציל
12 אנשים אומללים, ובפרט ילדים קטנים, מהקור, עד
13 מהיפך החיים.

14 ובזה רואים את הרחמנות דתושבי מדינה זו:
15 כאשר הם שמעו וראו איך אנשים סובלים – הגם
16 שאין הם קרוביהם, ואף־פעם לא היתה להם
17 שייכות עמם – התעוררה המדינה לסייע להם.
18 בהתאם לשיטה דמדינה זו בעניני צדקה, שמסייעים
19 לאנשים בכל העולם כולו, ואין מחכים אפילו
20 לבקשת עזרה.

21 עד"ז ידוע גם שבימים האחרונים יצא מנהיג
22 מדינה זו בהכרזה והוראה מפורטת בנוגע לחינוך
23 הנוער. בהתאם לזה שבתחלת נשיאותו הכריז
24 ששאיפתו היא להזכר כ"עדזוקיישען (חינוך)
25 פרעזידענט", בגלל הפעולות והשינויים הגדולים
26 לטוב שהוא ינהיג בכדי לחזק את החינוך במדינה
27 זו.

28 החידוש במאורעות האחרונים (בין היתר)
29 מובנת בפשטות: הגם שאצל בני" אין זה חידוש,
30 כיון שאצלם תמיד היתה ההנהגה ע"פ התומ"צ,
31 בענין הצדקה וחינוך – הרי זה מגלה עוד יותר איך
32 שיש בעה"ב לבירה זו, שזהו היסוד האמיתי
33 לצדקה וחינוך [וכמדובר כמ"פ, שהצלחה אמיתית
34 בחינוך תלויה בדיעה והכרה של הילד כבורא עולם
35 ומנהיגו].

36 וכל זה הוא – נוסף על עוד כמה ענינים
37 שקורים בהשגחה פרטית מדי יום ביום, הן בנוגע
38 להכלל והן בנוגע לכל אחד ואחד בעניניו הפרטיים
39 – והכוונה בזה היא, שזה יגלה עוד יותר איך
40 שהעולם מסייע לעשות דירה בתחתונים ולהביא
41 את הגאולה,

116 ויקהל לה, כו.

117 ת"י עה"פ.

118 ויש לומר הדיוק ב"מלאים" (ש"מלא" ע"פ תורה פירושו – שמלא כולו), שגם הפסוקים ב"כל הספרים" שאינם מדברים (בגלוי) בעניני גאולה, או אפילו שתוכנם הפכי (לכאורה) מענין הגאולה – הרי, לאמיתו של דבר, תוכנם האמיתי הוא "דבר זה" – ענין הגאולה. וע"י עיון והעמקה בפירוש פסוקים אלו (במפרשים וכו') נראה בגלוי ש"כל הספרים מלאים בדבר זה". ויומתק ע"פ המבואר לעיל, שפנימיות ענין הגלות ("גולה") הוא ענין הגאולה, אלא שמגלים זה ע"י גילוי האל"ף דאלופו של עולם בגלות, שעי"ז נעשה מ"גולה" – "גאולה".

119 "היום יום" י"ד אייר, פסח שני. ס' השיחות תש"א ע'

- 1 גילוי) – גילוי הקץ ש"לבא לפומא לא גליא"120, "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה
2 ומשיח צדקנו, שבא "בהיסח הדעת"121 (כי אם
3 במציאה), שנאמר "נצאנוי דוד עבדי"122 (במזמור
4 פ"ט בתהלים123), וכ"ז מתגלה במזמור צדי"ק124 –
- 5 "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה
6 עלינו ומעשה ידינו כוננהו"125, בבית המקדש
7 השלישי, בגאולה האמיתית והשלימה, גאולת כל
8 בני", "בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובכנותינו".

ישראל ממצרים], צ"ץ בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל ולומר להם צמח צמחתי לכם שנאמר (זכרי' ו, יב) איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה'" (פדר"א פמ"ה). ובבמדב"ר ס"פ קרח מביא הכתוב (ירמ' כג, ה): והקימותי לדוד צמח צדיק גו' (וראה פי' הרד"ל לפדר"א שם). וראה ד"ה לך באוה"ת (עדרת, א). תרכ"ז. תר"ל.
(125) פסוק טו"ב.

120) ז"ח בראשית ח, א. מדרש תהלים ט, ב. וראה גם סנהדרין צט, א.
121) סנהדרין צז, סע"א.
122) ראה ב"ר פכ"ט, ג.
123) פסוק כא.
124) ולהעיר שבאות פ"ף בו נגאלו אבותינו ממצרים שנאמר (שמות ג, טז) פקד פקדתי אתכם [ולהעיר שמשוה ה' בן פ' כשגאל

אגרות קודש

[ד' אייר, תשט"ו]

... (ג) בהנוגע לשיעורי ערב לנוער עובד, הנה כבר כתבתי לכמה מאנשי, שאין מענין עסקני חב"ד - הפצת לימודי חול, ואין ענינם לתת הכשרים על בתי ספר בכלל, ובפרט כהנ"ל. אלא שאם יש אפשריות שגם אלו הלומדים לימודי חול יוכלו להפיץ ביניהם לימודי יהדות בכלל ועניני תורת החסידות בפרט, יש להשתדל בזה **וביותר**, אבל באופן שלא ישמש זה הכשר על בית ספר שאינו רצוי. ואפשר הדבר - אם עושים זה שלא בתכנית הלימודים של בית הספר וכו', וכיו"ב עניני זהירות התלויים בתנאי המקום והזמן. ואין כדאי שאחד יעמיד על עצמו - כ"א שיתיעץ בזה עם אנ"ש מאלו הנמצאים על אתר, ויבארם נקודות הדורשות זהירות, כמבואר לעיל.

(ד) מבאר במכתבו מפני מה שלא התקיימה פגישה בין המורים-ות והתלמידים בימי חג הפסח, והנה מובן שתירוץ זה אינו מספיק ועאכו"כ שאינו מובן כלל מפני מה לא התקיימה פגישה בין המורים עצמם בימי החופש, ולא רק פגישה ידידותית אלא גם ימי עיון וכיו"ב.

(ה) לפלא שאינו מזכיר דבר מהתקדמות עבודת הרישום, ורק שכותב שחלק חשוב בזה נפל לחלקו.

(ו) הנהייתי ממ"ש שתתקיים פגישה בין נשי חב"ד והאמהות של תלמידים-ות וישתדל לעשות כזה גם בשאר בתי ספר הרשת, ויה"ר שתהיי בהצלחה ותומשך ההתעוררות בבתי ההורים בענינים של פועל.

(ז) מ"ש שעדיין לא בא ענין הגדר סביב בית הספר לפועל, הנה לפלא קצת, שהרי באמצע החורף כתבו שהתחילו להתעסק בזה, ויה"ר שיבשר טוב גם בנקודה זו.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל זה.

לקוטי שיחות פרשת אחרי* כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

זאת רק שלאחר זמן (לאחר יום הכיפורים) יוצא מכך ¹⁹
ענין טוב, אך ביום הכיפורים עצמו זהו ההיפך מרצון ²⁰
ה'.

כן יש להבין בעצם הענין: כיצד ייתכן שמדבר ²²
בלתי רצוי בכפלים, "הרואה (א) קרי (ב) ביום ²³
הכיפורים" – תצמח תועלת נפלאה – "מובטח לו ²⁴
שהוא בן העולם הבא", ו"מפיש חיי סגי ומסגי" ²⁵?

רש"י מפרש על כך: "ואם עלתה לו שנה – שלא ²⁶
מת, מובטח לו שמעשים טובים יש בידו שהגיניו ²⁷
עליו...⁸". לפי זה מוסכר שדבר אחר הגין עליו שלא ²⁸
ינזק, אך מן הנאמר ש"הרואה קרי" זהו סימן? ²⁹
שמובטח..., מובן שיש קשר ביניהם¹⁰, ואינו מובן¹¹: ³⁰
כיצד נגרם היתרון הנעלה של "מובטח לו שהוא בן ³¹
העולם הבא", ויותר מכך (גם בעולם הזה): מפיש חיי ³²
סגי ומסגי בבנים ובבני בנים? ³³

ב.

בתשובה מאהבה - חוטא נשכר?

בדומה לשאלה זו, תמוה יותר בענין תשובה ³⁴
מאהבה, שעליה נאמר בגמרא¹², ש"זדונות נעשות לו ³⁵
זכויות", וב"חידושי אגדות" עולה התמיהה, שאם כך ³⁶

א.

השאלות על סיום מסכת יומא

1 בסיום מסכת יומא נאמר בגמרא "תנא דבי רבי ¹
ישמעאל, הרואה קרי ביום הכיפורים ידאג כל השנה ²
כולה, ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם ³
הבא, אמר מפיש חיי סגי ומסגי (=יארין ימים בבנים ⁴
ובבני בנים)". ⁵

6 בפשטות יש לומר שהגמרא מביאה מימרות אלו ⁶
כהמשך במשמעותן לנאמר לפניכן "הרואה קרי ביום ⁷
הכיפורים יורד וטובל...¹". אך צריך להבין: כיצד ⁸
ייתכן שפרק יום הכיפורים – שענינו בכללות הוא ⁹
10 (כשמו)² תשובה³ וכפרה, ובמיוחד כשתוכן המשנה ¹⁰
האחרונה והגמרא שלאחריה הוא ענין התשובה – ¹¹
12 יסתיים בגמרא בענין הנוגד⁴ לתשובה וכפרה, באחת ¹²
13 העבירות החמורות – כשנעשית במזיד – לגבי תשובה ¹³
14 וכפרה⁵, ומן המזיד לומדים על השוגג⁶, שהוא יחסי ¹⁴
15 למזיד, כפי שגם מובן מהברלי העונשין (במזיד) ¹⁵
16 והקרבנות והדומה (בשוגג).

17 אמנם, גם הגמרא ממשיכה, שאדרבה "מובטח לו ¹⁷
18 שהוא בן העולם הבא... מפיש חיי סגי ומסגי" – אך ¹⁸

שהוא בן עוה"ב כו' והוא יארין ימים" ולא גם "בנים ובני בנים" – י"ל, ¹
כי הנ"ל הוא מילתא דשייכא בכל אדם, משא"כ בנים ובני בנים שתלוי ²
בגיל השנים וכו'.

או י"ל דתלוי בפי "יראה זרע" – האם יש ללמוד מזה ב' הענינים: ³
לפרש"י למדים "יראה זרע" כפשוטו, וגם "יראה זרע" – יראה בנים, ⁴
מלבד השכר המפורש לאחר זה בכתוב "יארין ימים". משא"כ לתוס' אין ⁵
לפרש שב"יראה זרע", שהיא הסיבה, נכלל גם השכר המסובב (בנים כו'), ⁶
ולכן מפרש דהשכר בא בהמשך הכתוב "יארין ימים" ו"להעיר משינוי ⁷
הלשון: דבפרש"י "יראה זרע ויארין ימים" (ולא בככתוב), ובתוס' ⁸
"יראה זרע יארין ימים". אבל ראה פרש"י לעיל ד"ה עונותיו: ⁹
ובשו"ע כתב רק הפשוט ואליבא דכו"ע.

8 ומסיים "ובן עולם הבא הוא", וכ"ה בשו"ע אדה"ז שם דזה ¹⁰
שבוודאי יש לו זכויות כו"ו כתב בטעם ע"ז "שהוא בן עוה"ב". משא"כ ¹¹
בטור שכתוב בהסיום לאחר "יראה זרע ויארין ימים ושודאי יש לו הרבה ¹²
זכויות כו"ו. וראה לקמן בפנים ס"י ובהערה 89.

9 ובפרש"י ד"ה עונותיו מחולקין – סימן טוב הוא זה כו'. וראה ¹⁰
חדא"ג כאן. אלי' זוטא ללבוש שם ס"ג. ב"ח כאן.

10 אפילו את"ל שהוא רק סימן המברר את המציאות הנמצאת כבר ¹¹
ולא הגורם המציאות (ראה צפע"נ להרמב"ם הל' מא"ס רפ"א).

11 ראה פרי"ח לשו"ע שם. ¹²
12 יומא פו, ב.

(* וסיום מס' יומא.

1) ושם בתחלת הע' "כל חייבי טבילות טובלין כו' בעל קרי טובל ¹
והולך כו'".

2) וכל מצות "עבודת היום – כלומר כלל כל הקרבנות והוידוין ²
המתקנין ביום צום כפור – (הוא) כדי שיכופר בהם כל העונות כמו שבא ³
בכתוב והיא העבודה הכתובה באחרי מות" (סה"צ להרמב"ם מ"ע מט). ³
3) וברמב"ם (הלכות תשובה פ"ב ה"ז): יום הכפורים הוא זמן ⁴
תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל לפיכך ⁵
חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים כו'. ובשערי תשובה ⁶
(לר"י) שער ד' י"ז, דהכתוב (פרשתנו טז, ל) "מכל חטאתיכם לפני ה' ⁷
תטהרו" הוא מ"ע על התשובה ביוה"כ. – וראה לקו"ש חכ"ט שיחה ⁸
ליוה"כ (תשמ"ה) ס"ג.

4) וגם היפך התחלת המסכת (דנערין סופן בתחלתן – וכמנהג בעלי ⁹
ההדרנים) "שבעת ימים קודם יוה"כ מפרישין כה"ג מביתו כו' ומתקנין ¹⁰
לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול" – "קרי או שאר טומאה" ¹¹
(פרש"י שם).

5) ראה זח"א סב, א. ריט, ב, ועוד. וראה אגה"ת פ"ד. ¹²
6) דגם הוא בעי כפרה (רש"י ריש שבועות ד"ה תולה. וראה אגה"ק ¹³
סוסכ"ח. קר"א ד"ה ולהבין פרטי).

7) בפרש"י "סגי ומסגי בבנים ובני בנים שכך הסימן יראה זרע ויארין ¹⁴
ימים" (ישע"י נג, י). ובתוס' "ורמז לדבר יראה זרע יארין ימים". ¹⁵
והטעם שבשו"ע אדה"ז* או"ח סו"ס טרטו כתב רק "מובטח לו

* ובמחבר כתב רק "מובטח לו שהוא בן העוה"ב. ובטור "מובטח לו שהוא בן העוה"ב יראה זרע ויארין ימים". ומלשוננו "יראה זרע" משמע שפרש"י שראה בנים. ¹
** כ"ה בכמה דפוסים. וכ"ה בפרש"י על הרי"ף. משא"כ בע"י ובדפוס ווילנא ליתא הוא"ז.

ג.

ההבדל בין שני סוגי הטהרה

הדבר יובן לפי ההסבר על סיום מסכת יומא²⁹
 במשנה²²: "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי
 אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים,
 שנאמר²³ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.
 ואומר²⁴ מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את
 הטמאים, אף הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל".³⁴

רבי עקיבא אומר כאן שני ענינים: (א) "לפני מי
 אתם מטהרין", (ב) ומי²⁵ "מטהר אתכם", והוא מצטט
 על כך שני פסוקים: (א) "וזרקתי עליכם מים טהורים",
 (ב) "מקוה ישראל ה'" – ומסביר הגאון הרוגוצ'ובי²⁶,
 שבשני ענינים אלו מתבטא ההבדל שבין שני עניני
 הטהרה – הזאה ומקוה, שבהזאה צריכה להיות כוונה
 לטהרה²⁷, ואילו טהרה במקוה אינה צריכה כוונה,
 מקוה מטהר גם ללא כוונה לטבילה²⁸.

ולפי זה מובן ההבדל בלשון הפסוקים שמצטט רבי
 עקיבא: "וזרקתי עליכם מים טהורים", ו"מקוה ישראל
 ה'", שאמנם שני הפסוקים מדברים על טהרה על-ידי
 הקדוש-ברוך-הוא, אך בכל זאת בפסוק הראשון נאמר
 "וזרקתי עליכם..." – הקדוש-ברוך-הוא זורק – פעולת
 זריקה, ואילו בפסוק השני אין מוזכרת כלל פעולה
 (כוונת הטהרה), כי בסוג זה של טהרה אין הכוונה
 הכרחית.

ובדיוק כשם שקיימים שני אופני טהרה מצד
 המטהר, ובענינו – מצד הקדוש-ברוך-הוא, כך קיימים
 שני אופנים אלו גם בעבודת התשובה והטהרה של
 האדם, והם, כפי שמבארת הגמרא²⁹, שני הסוגים

1 יוצא ש"חוטא נשכר". ומשיב, שכאשר אדם עושה
 2 תשובה מאהבה הרי "ודאי דעושה תשובה גמורה
 3 ומוסיף במעשיו הטובים יתר מכפי הצורך לגבי אותו
 4 עוון והרי אותן מעשים טובים שמוסיף הם נעשים לו
 5 זכיות, וקרא דמייתי (=והפסוק שמביא) מוכיח כן,
 6 שנאמר¹³ ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה
 7 עליהם חיה...¹⁴, דמשמע משפט צדקה שהוסיף לעשות
 8 על תשובתו – עליהם חיה יחיה".

9 אך התירוץ אינו מובן לכאורה, כי מלשון הגמרא
 10 "זדונות נעשו לו זכיות" מובן, שאין מדובר כאן על
 11 דבר אחר זולת הזדונות – על תוספת של זכויות בגלל
 12 הזדונות, אלא שהזדונות עצמם נהפכים לזכויות¹⁵,
 13 ועדיין נשאר הקושי כיצד ייתכן שחוטא נשכר?

14 אמנם, לכאורה ניתן לומר, שלכך מתכוונת
 15 הגמרא¹⁶ באמרה "זדונות נעשות לו זכיות": כיון
 16 שהתוספת במעשים טובים באה מכך שהאדם השתנה
 17 על-ידי התשובה על הזדונות, ואם כך ה"זדונות" גרמו
 18 לתשובה מאהבה וזכויות.

19 כפי שמוצאים לגבי שטר¹⁷, שאמנם כל שטר רגיל
 20 הוא בחזקת כשרות, אך כאשר היה ערעור על שטר
 21 ועקב כך קיימו אותו בבית דין, הוא בעל תוקף יותר
 22 משטר רגיל שלא היה עליו ערעור¹⁸. ויוצא, שהערעור
 23 גרם ליתר תוקף של השטר¹⁹.

24 אך אין די בכך, כי הערעור גורם עילוי רק בשטר,
 25 וכך בענינו, ה"זדונות" גורמים התעלות רק בגברא
 26 (באדם) העושה תשובה²⁰, אך מן הביטוי "זדונות
 27 נעשות לו זכיות" מובן, שגם הפצא, הזדונות
 28 עצמם, הופכים לזכויות²¹.

דלקמן הערה 49.

(21) וראה נתיבות עולם (להמהר"ל) נתיב התשובה פ"ב. של"ה כח,
 סע"א ואילך (בהגה"ה). ובכ"מ. לקו"ש חכ"ז ע' 110 ואילך.

(22) פה, ב.

(23) יחזקאל לו, כה.

(24) ירמ' יז, יג. וראה לעיל ע' 177 הערה 36.

(25) במשנה לפנינו בש"ס ובמשניות "מי". אבל בירושלמי, ר"ף וע"י

כאן – "ומי". וראה יניו נוסחאות במשניות כאן.

(26) צפע"נ לרמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ב.

(27) ראה פרה פ"ב מ"ב. רמב"ם הלכות פרה פ"י ה"ז. וראה
 בהמצויין בצפע"נ שם.

(28) ורק מעלה עשו בתרומה וקדשים שצריך כוונה (ראה חגיגה יח,
 ב ואילך. רמב"ם הלכות מקואות פ"א ה"ח).

(29) פו, סע"א.

(13) יחזקאל לג, יט.

(14) כן הובא בחדא"ג (ובגמרא תיבת "חיי" הוא בחצע"ג). אבל
 בכתוב הנ"ל "הוא יחיי", וראה פסוק טז. ושם יח, כד-כה. כפות תמרים
 ליומא שם.

(15) והל' "זכיות" (בכ"ף הדמיון) – ראה לקמן הערה 48.

(16) אבל ראה פרש"י שם ד"ה "עליהם (חיו) יחיי", על כל מה שעשה
 ואף על הנבירות".

(17) ראה טשו"ע חו"מ ר"ס מז.

(18) ולהעיר מהדריעה וההסברה בטור ושו"ע שם (ס"ז) סמ"ע שם
 (סקכ"ב) דמקיימין שטר רק משטר שקרא עליו ערעור והוחזק, דאו
 דקדקו בקיומו, אבל לא משטר שקיימוהו בלא ערעור.

(19) להעיר מלקו"ד חלק ג' ע' 780 דע"פ הלכה נמצא "או די
 טטאקייט פון דעם שטר הייבט זיך אן פון דער צייט פון דעם ערעור
 (=שתוקף השטר מתחיל מוזמן הערעור)".

(20) וכן הוא לפי ביאור הכפות תמרים שם. וע"ד מ"ש הרמב"ם

27 מתחילתו" עדיין אינה שיא השלמות בתשובה מאהבה.
28 שיא השלמות בתשובה מאהבה הוא כאשר "זדונות
29 נעשות לו כזכויות", שלא זו בלבד שה"זדונות"
30 נעקרים, אלא הם נהפכים "כזכויות".

31 באהבה ישנן דרגות רבות, ובאופן כללי: בכל
32 לבבך, בכל נפשך, בכל מאדך – וממילא יש דרגות
33 רבות בתשובה הנגרמת על-ידך.

34 וכיון שמעלת התשובה מאהבה היא היותה ככוונה,
35 כדלעיל, מובן שהכוונה בדרגה הנעלית של תשובה
36 מאהבה היא מושלמת כל-כך, עד שאפשר לומר
37 שהכוונה בדרגה הנמוכה יותר, שבה "נעקר עונו
38 מתחילתו", אינה נקראת כלל כוונה³⁷.

39 כמאמר חז"ל³⁸ שבאהבה של "בכל לבבכם ובכל
40 נפשכם" – ללא "בכל מאדכם" – נקראים "אין עושין
41 רצונו של מקום".

42 באופן כללי מוסבר הדבר בלשונו של הגאון
43 הרוגוטשובי "להעביר החטא לא בעי כוונה, ולתקן
44 החטא בעי כוונה".

45 מעין הוכחה לכך שהבדל זה קיים גם בתשובה
46 מאהבה עצמה, אפשר ללמוד מהלכה פסוקה:

נאמר בגמרא³⁹, שהמקדש אשה "על-מנת שאני
צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה
בדעתו". ושואלים על-כך: ממה נפשך – אם מדובר
כאן על תשובה מיראה, הרי לא קיים התנאי, כי
על-ידי תשובה מיראה אינו נעשה צדיק, כי "מקצת
שמו עליו". ואם מדובר בתשובה מאהבה, גם אז אין
היא צריכה להיות מקודשת, כי בעל-תשובה הוא נעלה
מצדיק, כמאמר חז"ל⁴⁰ במקום שבעלי תשובה עומדין
אין צדיקים גמורים יכולין⁴¹ לעמוד⁴², וההלכה היא

1 הכלליים של תשובה: תשובה מיראה (ועל-ידי יסוריך)
2 ותשובה מאהבה. תשובה מאהבה באה בכוונה וברצון
3 אמיתי לשוב אל ה' ולתקן..., ואילו בתשובה מיראה
4 (ועל-אחת-כמה-וכמה על-ידי יסוריך) כוונתו של האדם
5 היא להינצל מן העונש וממילא הוא מתחרט על מעשיו
6 וכו'.

7 וההבדל שבתוצאתם מבואר בגמרא, שבתשובה
8 מיראה נאמר בתורה³⁰ "ארפא משובתם", כפי שמפרש
9 רש"י³¹ "כבעל מום שנתרפא, שמקצת שמו עליו";
10 ואילו בתשובה מאהבה "נעקר עונו מתחילתו"³².

11 והבדל זה הוא משמעותי גם להלכה: כאשר אדם
12 מקדש אשה בתנאי שאין לה עבירות – הרי אם היא
13 עשתה לאחר מכן תשובה מיראה על העבירות שהיו
14 לה³³, אין היא מקודשת, כי העבירות שהיו לה בשעת
15 הקידושין לא נעקרו³⁴. אך אם היא עשתה תשובה
16 מאהבה, הרי היא מקודשת, כי עבירותיה נעקרו מלפני
17 כן, ולכן לא היו לה עבירות גם בשעת הקידושין. וכפי
18 שמבדילה הגמרא³⁵ לגבי נדרים ומומים: "הלכה אצל
19 חכם והתירה (את הנדרים) מקודשת, אצל רופא וריפא
20 אותה – אינה מקודשת", כי "חכם עוקר את הנדר
21 מעיקרו, ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא".

ד.

ההבדל בין הדרגות השונות בתשובה מאהבה עצמה

22 הבדל זה שבין תשובה מיראה לבין תשובה
23 מאהבה בכלל – שבתשובה מאהבה הכוונה היא לשוב,
24 ולא כך בתשובה מיראה – קיים ביתר פרטיות בין
25 אופניה השונים על התשובה מאהבה³⁶ עצמה:

26 הדרגה שעל-ידי תשובה מאהבה "נעקר עונו

(36) ראה המפרש לרמב"ם רפ"ב מהלכות יסוה"ת ב' מדריגות באהבת
ה'. ובארוכה של"ה מאמר עש"מ (מו, ב ואילך).

(37) וע"ד חגיגה (יח, ב): טבל לחולין הוחזק לחולין אסור למעשר
(פרש"י שם "הוחזק – לשון כוונה") כו' טבל לקודש הוחזק לקודש אסור
לחטאת כו' בגדי קודש מדרס לחטאת.

(38) ברכות לה, ב. חדא"ג שם. לקו"ת שלח מב, ג. ועוד.

(39) קדושין מט, ב.

(40) דעת ר"א ברכות לד, ב. וכ"פ הרמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.
(41) בגמרא הגירסא אינם עומדין. אבל ברמב"ם שם "אין צ"ג יכולין
לעמוד בו" וכ"פ בדק"ס שם מ"גליון"). ובכ"מ בדא"ח צ"ג אין יכולין
לעמוד (שם).

(42) ראה של"ה (לו, א) דזה שנאמר בגמרא שם ו"פליגי" ר"ל הם
מחולקים כל אחד מדבר בענין בפ"ע כו' צדיק גמור עדיף מבע"ת כשהוא
מיראה, ובע"ת עדיף מצדיק גמור כשהוא שב מאהבה, וראה הערה
בסה"מ תשי"ט ע' 183. לקו"ת ש"ד ע' 361 ואילך.

(30) הושע יד, ה.

(31) ד"ה וכתובי ארפא.

(32) פרש"י ד"ה כאן מאהבה.

(33) בצפ"ע שם (בסופו) מחלק "דיש נ"מ בין ג' תשובות א' מאהבה
היה כמו חכם עוקר, והב' מיראה דהיא כמו מכה ורפואה, אך הרפואה
באה קודם המכה וחיילין ובטלין כו' והג' ע"י יסורין דזה הוי מכאן
ולהבא". וע"ז מביא הך דכתובות לקמן. והוא ע"פ מאמר ר"י יומא שם
דלכמה ג' ופירושים מחלקם בג' – ראה חדא"ג ודק"ס שם. ובפרש"י
שם אינו מחלקם בג'. ובמאמר ר"ח לפנ"ז גבי תשובה מיראה כ': "מכאן
ואילן כו'" (כנ"ל בפנים).

(34) כן צריך לפרש ע"פ פרש"י כתובות (עד, ב) דלקמן בפנים ד"ה
מכאן ולהבא, משא"כ לפי התוס' שם ד"ה חכם. אבל גם לפי התוס' שאף
עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה כו'". יש לפרש
בנרוד"ד ע"פ פרש"י הנ"ל (כיון שבתשובה מיראה "מקצת שמו עליו").

(35) כתובות עד, רע"ב.

ה.

התעלות הגברא והחפצא

את הענין של שלמות האהבה והכוונה, וכיצד²⁹
 נהפכים הזדונות לזכויות, מסביר אדמו"ר הזקן³⁰
 בתניא⁵⁰, שמאכלות אסורות והדומה הם "אסורים"³¹
 וקשורים בידי החיצוניים לעולם ואין עולים משם... עד³²
 שיעשה⁵¹ תשובה גדולה כל-כך שזדונות נעשו לו³³
 זכויות ממש שהיא תשובה מאהבה מעומקא דלבא³⁴
 מאהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו ית'³⁵
 וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וציה להיות כי עד הנה³⁶
 היתה נפשו בארץ ציה וצלמות היא הסטרא-אחרא³⁷
 ורחוקה מאור פני ה' בתכלית ולזאת צמאה נפשו ביתר³⁸
 עוד מצמאון נפשות הצדיקים כמאמרם ז"ל במקום³⁹
 שבעלי תשובה עומדים... ועל תשובה מאהבה רבה זו⁴⁰
 אמרו שזדונות נעשו לו זכויות הואיל ועל-ידי-זה בא⁴¹
 לאהבה רבה זו".⁴²

וכאן הוא אומר את שני הענינים: ההתעלות של⁴³
 הגברא – הזדונות גורמים לכך ש"צמאה נפשו ביתר עוד⁴⁴
 מצמאון נפשות הצדיקים", ושינוי החפצא שנגרם⁴⁵
 לזדונות "הואיל ועל-ידי-זה בא לאהבה רבה..."⁴⁶

ההסבר לכך בדרך ההלכה הוא:

לגבי ההכשרה וההכנה לפעולה מסוימת מוצאים⁴⁸
 מספר הבדלי דינים ודרגות שונות בחשיבות ההכנה⁴⁹
 ויחסה לפעולה⁵².

לדוגמא – מכשירי מצוה, כיון שאי-אפשר לקיים⁵¹
 בלעדיהם את המצוה הרי הם מקבלים חשיבות⁵²
 לעצמם. ולדעת רבי אליעזר⁵³ "כרותים עצים לעשות⁵³

1 שגם כאשר "הטעה לשבח"⁴³ (אם לשבח יוחסין,
 2 באמרו שהוא מיוחס פחות מכפי שהוא באמת⁴⁴, או
 3 לשבח ממון, "על-מנת שאני עני ונמצא עשיר") אינה
 4 מקודשת⁴⁵.

5 והתירוץ הוא "שמהרהרה (מאהבה) תשובה" כזו,
 6 שהיא גורמת רק לכך ש"נעקר עונו מתחילתו", אך לא
 7 שזדונות נעשו לו זכויות, שרק על דרגה זו נאמר
 8 "במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים
 9 יכולין לעמוד".

10 ויותר מכך אפשר לומר: כאשר החשש הוא
 11 ש"הרהר תשובה" בשעתא חדא ורגעא חדא, לא ייתכן
 12 שהיתה כוונה מושלמת. ולכן אין התשובה גורמת
 13 להפיכת הזדונות לזכויות, ולהיותו נעלה יותר
 14 מצדיק⁴⁶.

15 ההסבר לכך הוא⁴⁷: מעלתו של בעל-תשובה על-
 16 פני צדיק גמור שלא חטא מעולם, אינה רק מפני
 17 היתרון בכמות – שבנוסף לזכויותיו בצד עצמו, יש
 18 לבעל-תשובה גם את הזכויות שנעשו מהזדונות – אלא
 19 גם (ובעיקר) מפני היתרון באיכות: "זדונות נעשות לו
 20 זכויות", זכויות באיכות שונה. ולכן "במקום שבעלי
 21 תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד": אף
 22 אם יהיו לצדיק הגמור זכויות רבות ככל האפשר
 23 על-ידי עבודתו הנעלית, אין ביכולתו להגיע לעבודה
 24 החדשה, לאיכות שונה⁴⁸ של הזכויות⁴⁹. לכך אפשר
 25 להגיע רק על-ידי תשובה רבה הנובעת משלמות
 26 האהבה כדלעיל, וממילא – שלמות הכוונה (כדלהלן),
 27 שהיא גורמת לתיקון החטא, ולהפיכת הזדונות עצמם
 28 לזכויות.

(43) קדושין מח, ב (במשנה). מט, א.

(44) בגמרא שם "מחלוקת (ר"ש ורבנן במשנה) שבח ממון אבל
 בשבח יוחסין דברי הכל אינה מקודשת", ובגדול"ד דומה לכאורה לשבח
 יוחסין (אף ה"טעם דמתגאה עלי' (פרש"י שם ד"ה אבל) לא שייכא
 (הכא).

(45) ועפ"ז צע"ק מה שהביא במועדים להלכה להרשי"י ש' [ז"ל] וזין
 (ע' סח) בשם הראגזובי מקור להכרעת הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז
 ה"ד) דבע"ת גדולים מצדיקים מהא דקדושין הנ"ל – שהרי ע"פ הנ"ל
 את"ל דבע"ת גדול אינה מקודשת. וראה לקוטי ביאורים (לתניא) ח"א ע'
 עז. לקו"ש ח"ד שם ע' 363.

(46) הכרח גמור אינו – כי יש לרחות דבגמרא שם אינו נוגע אמיתית
 הדרגא דצדיק ובע"ת כ"א מה שנקרא צדיק בל' בני"א (ראה לקו"ב שם.
 לקו"ש ח"ד שם).

(47) ראה דרמ"צ קצא, א ואל"ך.

(48) ועפ"ז אולי יל"פ הל' "זכויות" – שהכ"ף הדמיון הוא (לא
 לגריעותא כ"א) למעליותא, כי "זדונות" הנעשות "זכויות" הם למעלה
 מזכויות מצ"ע (ראה דרמ"צ שם) והם רק "זכויות".

(49) אבל ברמב"ם הלכות תשובה שם: "כאילו לא חטא מעולם, ולא
 עוד אלא ששכרו הרבה כו' אמרו חכמים במקום שבע"ת עומדין כו'
 כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן טובשין
 יצו"ם יותר מהם". ומשמע שהמעלה הוא מצד הגברא דבע"ת עצמו, ולא
 מצד החפצא שיש לו גם זדונות זכויות.
 (50) פ"ז.

(51) שאו עולים המאכלות אסורות וכי' עצמן – וכנ"ל בפנים סוס"ב.

(52) להעיר מלקו"ש ח"ב ע' 196 ואל"ך. וראה גם לקמן ע' 252
 ואל"ך.

(53) שבת קל, א.

25 ביותר של תשובה מאהבה אפשר להגיע (כדלעיל
 26 בתניא) רק על-ידי הזדונות הקודמים, ובאמצעותם גם
 27 קיום המצוות שלו אחר-כך (זכויות) הוא באופן נעלה
 28 יותר, לכן מתעלים הזדונות עצמם ונהפכים לזכויות –
 29 כמכשירי מצוה.

ו.

אינן עניננו דומה לענין מכשירי מצוה

30 אך, לכאורה, אין די בכך, כי:

31 (א) מכשירי המצוה עצמם אינם נהפכים למצוה, הם
 32 נשארים מכשירין אפילו לדעת רבי אליעזר.

33 גם לדעת הירושלמי, שעל עשיית סוכה ולולב
 34 מברכים "אשר... וציונו...", עדיין זוהי מצות עשיית
 35 סוכה ולא המצוה של "בסוכות תשבו". וכן – הולכת
 36 הדם למזבח אינה עבודה תמה. (ב) ועיקר: בכל האמור
 37 לעיל ההכנה דומה ושייכת ממש למצוה זו עצמה,
 38 הכנת סוכה ולולב וכדומה, הולכת הדם למזבח – ואילו
 39 בעניננו נעשתה כאן פעולה הנוגדת לענין הזכויות,
 40 ומצד שני מחשיבים זאת כ"זכויות".

41 הקושי אף מתחזק כאשר רואים שאפילו כאשר
 42 מכשירי המצוה ופעולות ההכנה הן רשות, כחרישה
 43 וזריעה וכו' וכל הפעולות של "ואספת דגןך ותירושך
 44 ויצהרך", הרי למרות שבלעדיהן אי-אפשר לקיים את
 45 המצוות התלויות בהן, כגון תרומות ומעשרות וכדומה,
 46 בכל זאת אין להם חשיבות של מצוה, ואפילו לא

1 פחמים לעשות ברזל" לצורך איזמל למילה בשבת,
 2 לדעתו (רוב) מכשירי המצוה דוחין את השבת⁵⁴.

3 מעבר לכך מוצאים לדעת הירושלמי⁵⁵ לגבי ההכנה
 4 וההכשרה למצות סוכה, לולב וכדומה, ש"העושה סוכה
 5 לעצמו אומר ברוך אשר קדשנו במצוותיו וציונו
 6 לעשות⁵⁶ סוכה... העושה לולב לעצמו אומר ברוך אשר
 7 קדשנו במצוותיו וציונו לעשות לולב..."⁵⁷, וכך לגבי
 8 מזוזה, תפילין, ציצית וכדומה⁵⁸.

9 בפשטות, ההסבר לכך הוא: כיון שהתורה הורתה
 10 לקיים מצוה מסויימת, שניתנת לקיום רק על-ידי
 11 פעולה מסויימת של הכנה⁵⁹, אפשר לומר שגם זה
 12 נכלל במצווה⁶⁰, או: שהפעולה עצמה מקבלת חשיבות
 13 מעין המצוה (ולדעת הירושלמי – במצות סוכה וכו')
 14 היא נעשית גם-כן מצוה).

15 דרגה גבוהה עוד יותר בהכשרה למצוות מוצאים
 16 בעבודת המקדש – ובמיוחד בהולכת הדם למזבח,
 17 שההלכה היא⁶¹ שההולכה עצמה היא בעלת חשיבות
 18 כעבודה ממש⁶², עד אשר "מחשבה פוסלת בה"⁶³.

19 ובאופן כללי זוהי עבודה מעין הכשרה, עבודה
 20 שאינה תמה⁶⁴: חלים עליה הדינים של עבודה, אך אין
 21 זו "עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר", כי יש
 22 אחריה עבודה, ולכן אין זר חייב מיתה כאשר הוא
 23 עושה עבודה זו.

24 בדומה לכך מובן בעניננו: כיון שלאופן הנעלה

ובכ"מ) – ראה לקו"ש חי"ב ע' 214. וראה ר"ח סוכה שם, ב: קציצתן
 זו היא עשייתן.. לקיטתו זו היא עשייתו. ולהעיר משינוי לשון הרמב"ם
 בסמ"צ: בתפילין (מ"ע י"ב יג): "שצונו להניח כו"; בציצית (מ"ע יד)
 "שצונו לעשות ציצית כו". במזוזה (מ"ע טו) "לעשות מזוזה כו". *
 ובטור יו"ד ר"ס רפה מ"ע לכתוב כו" אבל בסוכה (מ"ע קסח) "לישב
 בסוכה כו". בלולב (מ"ע קסט) "ליטול לולב כו". וראה הלשון בהוצאת
 קאפאח במצוות הנ"ל.

59) להעיר מאו"ז ח"א סי' תקפג "וסברת תלמוד ירושלמי כו".
 60) להעיר מצפ"ע על הרמב"ם הל' שבועות פ"ה הט"ו.
 61) זבחים יג, א במשנה (ת"ק ור"א). רמב"ם הלכות פסוה"מ פ"ג
 ה"ד.

62) ראה צפ"ע עה"ת ר"פ מסעי. מהדו"ת נא, ג. ובכ"מ.
 63) וגם לר"ש (בזבחים שם) ד"מכשיר בהילוך" כי ס"ל "אפשר בלא
 הילוך" אבל במקום שההכשר מצוה כו' מוכרח, י"ל שגם ר"ש מודה
 דנעשה כגדר מצוה כו'.

במנין המצוות בתחלת היד "לקבוע מזוזה". ועד"ז בהכותרת להל'
 תפלין ומזוזה כו'. ובהלכות מזוזה פ"ה ה"ז "שקביעתה זו היא המצוה".
 ולהעיר משו"ע אדה"ז (או"ח סכ"ה סי"א): "כיוון בהנחת תפלין שצונו
 הקב"ה לכתוב כו". וראה ביאור הרי"פ פערלא לרס"ג (ח"ג) מילואים
 ואכ"מ.

64) יומא כד, א ואילך. ובפרשי" שם.

54) שם קלא, א.

55) ברכות פ"ט, ה"ג.

56) ההירוש בזה על דעת ר"א הנ"ל במכשירין, דלו"א הרי חשיבות
 המצוה שמצינו שיש בהם הוא רק בזה שדוחה שבת, ונשארו בגדר
 מכשירין, משא"כ להירושלמי שמברך וציונו. ואף שבסוכה י"ל דסמך על
 מה שנאמר חג הסוכות תעשה (ראה טו, יג) הרי בלולב לא נאמר זה.
 וראה לקמן הערה 57.

57) וגם להבבלי דאינו מברך בשעת עשייתן (סוכה מו, א. מנחות
 מב, ב. ראה תוד"ה ואלו שם (ובכ"מ בראשונים) "וחולק על הש"ס
 שלנו" י"ל שזהו רק בנוגע לברכה אבל גם לש"ס דילן הוי מצוה – ראה
 מנחות שם "וכל מצוה דעשייתה לאו גנדר מצוה כגון תפלין כו" (וראה
 שם ע"א). וברמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ח "כל מצוה שיש אחר עשייתה
 ציווי אחר כו' כגון העושה סוכה או לולב או שופר או ציצית או תפלין
 או מזוזה, ובשו"ע אדה"ז סי' תרמ"א סי"א בסוכה: "לפי שעשייתה אינה
 גנדר המצוה שעיקר המצוה כו" (וראה ט"ז שם). ובס"י תרכ"ה (מרמ"א
 ומג"א שם): "ומצוה לתקן הסוכה ולבנותה כולה כו' מצוה הבאה לידו
 כו". וראה מכות ה, א. ובפרשי" ד"ה השתא. ולהעיר מלשון הגמרא
 (כתובות פו, סע"א) "אבל במצות עשה" כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו
 עושה, לולב ואינו עושה כו". וראה הערה הבאה.

58) אף שממצוות הנ"ל רק בסוכה ובציצית נאמר תעשה (ראה טו,
 יג. שלח טו, לח. תצא כב, יב. ראה סוכה יא, א ואילך. מנחות שם.

26 וזאת רק כאשר קיימת שלמות האהבה והכוונה,
 27 שאז נעשים הזדונות (עקב האהבה והכוונה) חלק
 28 מעבודת התשובה, ולכן הם כזכויות. אך אם הם אינם
 29 בשלימות, למרות שעושים תשובה מאהבה, אז אין
 30 הזדונות נעשים כזכויות, אלא רק "נעקר עונו
 31 מתחלתו"⁷¹.

ח.

דוגמאות לנאמר לעיל

32 להלן דוגמאות לאמור לעיל – לפחות מעין האמור
 33 לעיל – בקצרה:
 34 מכשירי מצוה באותו ענין של המצוה, והם נהפכים
 35 למצוה:
 36 סוג של חינוך: קרבנות ועבודות ימי המילואים
 37 (החינוך⁷²). מנחת חינוך של כהנים. חינוך האב את בנו
 38 לתלמוד תורה, שהוא מן התורה⁷³, ועוד.
 39 קיום המצוות בגלות – לפי הנאמר ב"ספרי"⁷⁴ על
 40 הפסוק "ואבדתם... ושמתם את דברי...": "אף-על-פי
 41 שאני מגלה אתכם... היו מצוינים במצוות שכשאתם
 42 חוזרים לא יהיו לכם חדשים"⁷⁵. ועוד.
 43 מעין זדונות נעשו לו כזכויות במצוות עצמן: שער
 44 המשתלח ופרה אדומה (ועגלה ערופה) – שדוקא
 45 העבודה⁷⁶ בחוץ נעשית עבודה המכפרת (חטאת קריא
 46 רחמנא⁷⁷) בדיוק כקרבנות שעבודתם בפנים, ואף יותר
 47 מכך⁷⁸.
 48 בדומה לזה – פרו של אליהו בהר הכרמל (בהוראת
 49 שעה). ועוד.

1 כמכשירי מצוה⁶⁵. ויש לומר שהטעם לכך הוא כיון
 2 שלדעת רבי שמעון בר יוחאי⁶⁶ אין זה רצוי: "אפשר
 3 אדם חורש... וזורע... תורה מה תהא עליה". ולכן
 4 לדעת רבנן אין זה נכלל בסוג הרצוי – מכשירי מצוה
 5 וכדומה.

ז.

התשובה - הענין הכללי שבמצוות

6 ההסבר לכך בקצרה הוא:
 7 בכל מצוה קיים הענין הכללי והשווה בכל המצוות,
 8 כלשון חז"ל "עושה רצונו של מקום", "אמרתי ונעשה
 9 רצוני" (וההיפך בכל עבירה – "עובר רצונו של
 10 מקום"), והענינים הפרטיים שלה: מילת הערלה,
 11 בסוכות תשבו וכו'.
 12 בכל הענינים הפרטיים דלעיל ההכנה נעשית בחפץ
 13 או בקשר לחפץ שבו מקיימת המצוה, אך אין היא חלק
 14 או פרט של המצוה עצמה: הכנת האיזמל למילה אינו
 15 חלק מכריתת הערלה, עשיית סוכה ולולב אינה חלק
 16 של בסוכות תשבו..., הולכת הדם אינה חלק מן
 17 הזריקה.
 18 ענינה של התשובה בכלל, כלשון הרמב"ם⁶⁷, הוא:
 19 "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו
 20 ממצשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד⁶⁸ שנאמר
 21 יעזוב רשע דרכו..."⁶⁹. כלומר, היא באותו סוג, ואף
 22 יתר על כן: באותו "מקום", של הענין הכללי שבמצוות
 23 (ובעבירות): החלטה ברצון ו"יגמור בלבו". וכיון
 24 שהתשובה מאהבה בצמאון גדול כל-כך נגרמה על-ידי
 25 הזדונות, לכן נהפכים הזדונות עצמם לזכויות⁷⁰.

(65) להעיר מלקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 75.

(66) ברכות לה, ב.

(67) הלכות תשובה פ"ב ה"ב.

(68) ואף שצ"ל והשיב את הגזילה וכו' – הרי אפילו רשע גמור ובזמן
 שביהמ"ק ה' קיים – תומו' כשהיה תשובה נעשה צד"ג, כמפורש
 בקידושין שם. ראה חלקת מתוקק לשו"ע אה"ע סל"ח ס"ק מד, ב"ש שם
 סקנ"ה. וראה לקמן ע' 211 ואילך.

(69) וממשיך "וכן יתנחם על שעבר כו", וראה אגה"ת פ"א, ובלקו"ב
 לשם (אגה"ת עם ליקוט פירושים כו' קה"ת) ע' טז ואילך. ע' סו ואילך).

(70) ולפ"ז י"ל שהוא ע"ד מ"ש הר"ן (רפ"ב דקדושין) "דאע"ג
 דאשה אינה מצווה בפר' ורבי' מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא חסידית
 לבעלה לקיים מצוותיו, ונתבאר בזה (ראה לקו"ש ח"ד ע' 41 ואילך.
 וראה לקמן ע' 252) כיון שא"פ בלעדה – שזהו גדר המצוה, לכן יש
 לה מצוה (רבה דפו"ר).

(71) והיינו כי בתשובה מאהבה (דוקא, משא"כ בתשובה מיראה)
 נתגלה עצם מהותו, שהוא טוב וקדושה ומצד זה מתבטלת מציאות

הזדונות (למפרע) לגמרי – ראה בכ"ז לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 58
 ואילך (והערה 46). וע"ז אי"צ כוונה בשלימות. משא"כ הנ"ל בתניא.

(72) ראה פרש"י תצוה כה, מא. צו ז, לו.

(73) ה' ת"ת לאדה"ז בתחלתן. וש"נ.

(74) לעקב יא, יז. הובא בפרש"י שם.

(75) וע"פ המבואר בפנים – מתורצת הקושיא המפורסמת שהרי
 המדובר במצוות שאינן תלויות בארץ. וראה רמב"ן אחרי יח, כה.

(76) להעיר ממרו"ל דחיתו זוהי שחיתו (יומא סד, א. וראה צפע"נ:
 ה' תשובה פ"ח ה"ד. ה' כלאים בסופו (כד, ד). שו"ת דווינסק ח"ב סי'
 לג. לסנהדרין קיא, ב. (רא, א)). ועפ"י המבואר בצפע"נ שם מובן דבשעיר
 המשתלח בא ענין זדונות נעשו לו כזכויות בנוגע לכל ישראל – כל
 עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם" (פרשתנו טז, כא).

(77) ע"ז כג, ב.

(78) ראה בכ"ז – אגה"ק סכ"ח. סהמ"צ להצ"צ מצות עגלה ערופה.
 – וסיבת היתרון אשר בזה, ראה דרושי ביאור ענין הנסיונות (עה"פ כי
 מנסה לקו"ת דברים יט, א ואילך. ועוד), סהמ"צ להצ"צ בסופו (קפה,
 ב ואילך)).

32 וכאשר קיימת אצלו עבודת התשובה בשלמות –
 33 "ידאג כל השנה", אין לו תוספת רק בעבודה הרוחנית,
 34 אלא גם בגשמיות – "מפיש חיי", יותר מכפי שנקבע
 35 לו מצד שורש נשמתו וסדר העבודה הרגיל.

י.

ההסבר לקשר בין סיום המסכת לתוכנה

36 לפי זה מובן מדוע מסתיימים פרק יום הכיפורים
 37 ומסכת יומא במאמר "הרואה קרי ביום הכיפורים",
 38 ומובן הקשר שבין המשנה לסוגיה שלפניה:

39 במשנה מדבר רבי עקיבא על שני עניני הטהרה
 40 על-ידי הקדוש-ברוך-הוא: הזאה וטבילה. שהזאה בעי
 41 כוונה, וטבילה לא בעי כוונה. ולאחר-מכן ממשכה
 42 הגמרא בענין ומסבירה את ההבדל שבין שני אופני
 43 התשובה של האדם:

44 תשובה מיראה ותשובה מאהבה, שתשובה מיראה
 45 היא ללא כוונה מושלמת, לעומת תשובה מאהבה.
 46 וביתר פרטיות: שני הסוגים שבתשובה מאהבה עצמה,
 47 האופן שבו "נעקר עונו מתחלתו" והוא נעשה צדיק,
 48 שלכך די אפילו בהרהור תשובה ברגעא חדא בלי
 49 כוונה מושלמת, בדומה לענין הטבילה, ולאחר מכן
 50 הדרגה הנעלית יותר של תשובה, המביאה לכך
 51 ש"זדונות נעשות לו כזכויות" – וזאת רק על ידי
 52 שלמות הכוונה בדומה לענין ההזאה, כפי שהוסבר
 53 לעיל בהרחבה.

54 וגם הסוגיה על התשובה בגמרא מסיימת בשני
 55 ענינים: א) "מובטח לו שהוא בן העולם הבא". כלומר,
 56 לא נוסף לו ענין חדש, אלא "מעשים טובים יש בידו",
 57 בדומה ל"נעקר עונו מתחלתו", וכפי שאומר רש"י⁸⁵
 58 "יש לדעת שצדיק גמור הוא". כי אמנם היה כאן ענין
 59 של "ידאג כל השנה" – תשובה בכוונה, אך לא כוונה
 60 מושלמת. ב) "מפיש חיי סגי ומסגי": לא זו בלבד
 61 שראיית הקרי ביום הכיפורים אינה חסרון ועונש ח"ו,
 62 אלא אדרבה, נוסף בו יתרון של "מפיש חיי", בדומה

המשך בעמוד רכו

(82) להעיר מאלף למטה למטה אפרים סי' תרטו סק"ג. חכמת שלמה
 (למהרש"ק) שם כפי' דברי הלבוש.
 (83) ד"ה ידאג.
 (84) בשו"ע שם. וראה מג"א שם סק"ב.
 (85) פרש"י שם ד"ה הרואה.
 (86) להעיר מעין יעקב לע"י כאן. ובא"ז ללבוש שם סק"ב בשם
 שבלי לקט דוקא אם לא הרהר. וראה שו"ת צ"צ שער המילואים סי' סב.
 (87) איכה ג, לח.
 (88) ד"ה תדע.

1 יותר מכך – מאמר חז"ל: "מיניה וביה אבא לשדי
 2 ביה נרגא"⁷⁹. (=מהיער עצמו נלקח "בית היד" לגרון
 3 לקצוץ את היער).

4 הכלל הגדול בתורה – פיקוח נפש (אפילו) על-ידי
 5 כל⁸⁰ עבירות שבתורה חוץ הפכו – שלש דיהרג (אף
 6 דהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא⁸¹) ואל
 7 יעבור, ועוד.

8 ויש להאריך בכל זה, ואין כאן מקומו.

ט.

ההסבר למאמר "הרואה.. ידאג כל השנה"

9 לפי זה מובן סיום המסכת: "הרואה קרי ביום
 10 הכיפורים ידאג כל השנה כולה, ואם עלתה לו מובטח
 11 לו שהוא בן העולם הבא..". כדי להבין זאת יש
 12 להקדים ולהסביר את הדיוק בלשון "ידאג כל השנה",
 13 ולא כביטוי הנפוץ: "סימן רע לו".

14 ההסבר לכך הוא: משמעות הענין של "ידאג כל
 15 השנה" היא עבודת התשובה⁸², כי דאגתו אינה כל-כך
 16 מחששו שלא יוציא את שנתו, אלא על-כך ש"ראה
 17 קרי", כפי שאומר רש"י⁸³ "שמא לא קיבלו תעניתו
 18 והשביעוהו במה שבידם להשביעו כעבד המוזג כוס
 19 לרבו ושפך לו קיתון על פניו", וכפי שמוסיף אדמו"ר
 20 הזקן⁸⁴ – "כלומר אי-אפשר בשימושך". ודאגה
 21 והתבוננות זו מביאות אותו לאופן עבודה נעלה יותר
 22 מכפי שעבד לפני-כן.

23 במילים אחרות: כיון שהענין של "רואה קרי ביום
 24 הכיפורים" היה אצלו "לא במתכוין"⁸⁵, שהרי ביום
 25 הכיפורים מתענים בחמשה עינויים ואין מהרהרים
 26 בעבירה⁸⁶, וזוהי הוכחה לכך שזה לא הגיע אליו מצד
 27 היצר הרע אלא בהשגחה עליונה, וכיון ש"מפי עליון
 28 לא תצא הרעות"⁸⁷, צריך לומר שהכוונה בכך היתה
 29 להביאו לאופן נעלה יותר בעבודה, לעבודת התשובה
 30 שבדרך העבודה הרגילה של הצדיק הוא לא היה יכול
 31 להגיע אליה (כנאמר לעיל בתניא).

(79) סנהדרין לט, ב. וראה תניא רפ"א. ולהעיר מרמב"ם הל' דעות
 פ"ב ה"ב.

(80) סנהדרין עד, א.

(81) מהרי"ט לכתובות קג, ב. שבת מוסר פ"כ. מלחמות היהודים ג,
 ה. יוסיפון פע"א. חוה"ל בטחון ד'. פנ"י לב"מ נט, א. יעב"ץ לכתובות
 קג, ב. תשובה מאהבה ח"ג תט. שו"ת יודא יעלה יו"ד שנה. הגהות נטנוון
 ליו"ד שמה. שו"ת אבן יקרה יו"ד נו. רמתים צופים לתרב"א רפ"ד ע'
 163. שו"ת בשמים ראש שמ"ה. חת"ס יו"ד שכו. ירוש' סנה' פ"י ה"ב
 ובקה"ע. מדרש תהלים קכ. ד. וראה תו"ש נח (ט, ה סקל"א).

יעקב? הוא בחי' חבל, וכמאמר³ הלך החבל אחר הדלי, שקאי על יעקב ויוסף, ועיין במאורי אור מע' דלי' ע"ש, וכמ"ש⁵ יעקב חבל נחלתו. וענין שלא לדרכו פסול, ענין זה מצינו ג"כ ביעקב שהוא בחי' חבל.

והוא, כי יעקב אמר לעשו עד אשר אבוא אל אדוני שעיר, וכתוב אח"כ⁶ ויעקב נסע סתתה כו', הרי שלא הלך לעשו לשעיר אלא הלך לסוכות, רק לבסוף יבוא לעשו כמ"ש⁷ ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו כו'.

והענין הוא, כי הנה עשו היונק מסטרא⁸ דשמאלא, והוא אדום כמ"ש⁹ ויצא הראשון אדמוני וכתוב על כן קרא שמו אדום, הוא ע"ד הפרה אדומה שפרה¹⁰ קבילת מן שמאלא.

ולכן כל מי שעוסקין במעשה פרה מטמאין בגדים, כדאיתא¹¹ במסכת פרה פ"ד מ"ד, יען כי בעצם הפרה אדומה היא מסטרא דעשו, שהוא אדום, לכן היא מטמאה בגדים, ועדמ"ש¹² חמוץ בגדים מבצרה וכל

בראשית לג, יד: יַעֲבֹרֶנָּה אֶדְנִי לִפְנֵי עֲבָדוֹ וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָהּ לְאִמִּי לְרֹגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וְלְרֹגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אֲבֹא אֶל־אֲדֹנָי שְׁעִירָה:

עא

רמזים במשנה במעשה פרה אדומה (פרה פ"ז מ"ז)
"המוליך את החבל וכו'", לפגישת יעקב ועשו – דהו"ע בירור הניצוצות וכו'

(משנה זו עוסקת בענין מלאכה הפוסלת במים – של הזאת פרה אדומה – משעה שממלאים אותם, דמלאכה פוסלת במים עד שיטילו האפר לתוכו (משנה פרה סוף פ"ד), ואם עשה מלאכה אחר שמילא את המים – קודם נטילת האפר לתוכו – פסולה וכו'). המוליך את החבל בידו, לדרכו כשר, ושלא לדרכו פסול, זה הלך ליבנה שלשה מועדות, ובמועד שלישי הכשירו לו הוראת שעה.

פרה פרק ז משנה ו

המוליך את החבל בידו לדרכו, לאחר שמילא את הדלי בחבל החזיר את החבל לבעלים. לדרכו, שלא הוצרך לעקם או להרחיב את דרכו אלא לפי הילוכו מצא בעל החבל והחזיר לו את שלו, אין זו מלאכה וכשר המילוי. שלא כדרכו, שעיקם את דרכו כדי להחזיר החבל, מלאכה היא ופסול. זה הלך, כלומר על דבר זה הלך חכם אחד לשאול מחכמי יבנה, הן סנהדרי גדולה שגלו שם. הוראת שעה, שעת הדחק הי'. הא לאו הכי לא.

פ"ה הרע"ב

(2) בסימן זה מבאר כמה דיוקים ושאלות בהמשנה:
(א) "המוליך את החבל", למה כל הדין הוא בשייכות ל"חבל" דוקא?
(ב) "זה הלך ליבנה", למה ל"יבנה" דוקא?
(ג) מה הלשון "זה הלך", ה"ל" כמו שכתב הרע"ב "על דבר זה הלך" וכדומה?
(ד) למה הלכו "שלשה" פעמים – "שלשה מועדות"?
(ה) למה דוקא במועד השלישי הכשירו לו?
(ו) למה ה' השאלה במועד, אודות טהרת מי חטאת דוקא? ומבאר הרמז בכ"ז:
(3) מדרש תנחומא מקץ סימן י ד"ה ואל שדי. [הדלי קאי על יוסף שהי' במצרים, ופרנס כל המשפחה, ויעקב הוא החבל].
(4) וז"ל: דלי היסוד, שואב מים בששון, וסי' הלך החבל – יעקב חבל נחלתו, אחר הדלי – יוסף.
(5) דברים לב, ט.
(6) בראשית לג, יז.
(7) עובדי' א, כא.
(8) ראה זהר חלק א' עמוד קלז, ב. ("עשו נפק סומקא (אדום).. ואיהו זינא דיצחק"). לקוטי שיחות חלק ה' עמוד 357 ואילך. חלק כ' עמוד 101 ואילך. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן קפז.
(9) בראשית כה, כה.
(10) ראה זוהר ח"ב דף ק"פ ע"ב. לקוטי תורה פרשת חוקת נו, ג ואילך.
(11) "כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים" [ובפי' הרע"ב: כל העוסקין בפרה, אדומה, באחת מכל עבודותי', בין מתחלה בין באמצע בין בסוף. מטמאין בגדים, דכתיב (במדבר יט, ו) והשליך אל תוך שריפת הפרה, וסמוך ל' וכיבס בגדיו הכהן, ובשריפתה כתיב והשורף אותה יכבס בגדיו, ואם המשליך את האזוב מטמא בגדים, השורף לא כ"ש, אלא בא הכתוב ולימדך על כל העוסקים בפרה מתחילה ועד סוף שיהיו טעונים כיבוס בגדים].
(12) ישע"י סג, א. ראה ספר המאמרים תרכ"ט עמוד קפו ואילך.

(1) המוליך את החבל בידו, מי ששאל חבל מחברו לתלות בו את הדלי כדי למלאות בו מים, ולאחר שמילא את המים ונתנם על כתפו, נטל את החבל והוליכו להחזירו לבעליו. לדרכו, אם כשהלך לדרכו החזיר את החבל לבעליו, ולא הי' צריך ללכת בדרך מיוחדת. כשר, המילוי, שאין זו מלאכה הפוסלת במים. ושלא לדרכו, אבל אם הי' צריך לילך בדרך אחרת כדי להחזיר את החבל. פסול, המילוי, שהולכת החבל בדרך מיוחדת מלאכה היא, ופוסלת במים. זה הלך ליבנה שלשה מועדות, כלומר על דבר זה, במי שהוליך את החבל שלא לדרכו, הלך חכם אחד בשלשה רגלים לשאול חכמי יבנה. ובמועד השלישי, ברגל השלישי. הכשירו לו הוראת שעה, הכשירו חכמים את המים שנתקדשו משום הוראת שעה, לפי שהיתה זו שעת הדחק. אבל אלולא כן פסולים. (משניות מבוארת – קהת').

ע"ש. ופשוטו של מקרא הוא לנגד עשו, ואיך יתקיימו ב' הדברים, אלא הוא ע"ד שמזה דם הפרה ז' פעמים לנגד בית קה"ק.

והנה אח"כ כתיב שאמר לו²¹ עשו נטעה ונלכה ואלכה לנגדך, הוא שאמר עשו שילכו שניהם יחדו, היינו שיעקב יקדש בהמים חיים שלו את אפר הפרה אדומה דעשו.

והמים חיים דיעקב הוא מה שאמר יעקב²² אתנהלה לאטי ובפרש"י בחומש²³ לשון נחת ההולכים לאט בישיע"י ס"ח, שכתוב זה על מי השילוח ההולכים לאט, וכן הוא בילקוט פ' וישלח²⁴ ע"ש, והיינו המים חיים שנוטלים ממי השילוח לקדש בהם אפר הפרה.

והנוטלים המים חיים ממי השילוח היו תינוקות כדאייתא בפרה פ"ג מ"ב ע"ש, זהו מה שאמר יעקב ולרגל הילדים אשר לפני, ילדים דוקא, שהם נוטלים את המים חיים משילוח.

עד אשר אבוא אל אדוני שעירה, שאדוני הוא עשו כמו האפר פרה, ואבוא אל אדוני שעירה, הוא כמו לקדש בהמים חיים את אפר הפרה.

והנה יעקב לא הלך מיד לשעיר, אלא נסע לסכות ושם בנה לו בית, הוא כמו וע"ד שמוליך את החבל, בחי' יעקב חבל נחלתו, שלא לדרכו, לקדש בהם את האפר והפרה בחי' עשו (שהוא לדרכו שעירה דעשו), הנה אז הוא פסול, כי נחשב זה למלאכה מה שמוליך את החבל לבעל החבל. ורמז זה יעקב במה שאמר אתנהלה לאטי שהוא מה שמוליך את המים חיים דמי השילוח ההולכים לאט, לרגל המלאכה אשר לפני, הוא מה שיליך את החבל לבעל החבל, שנחשב זה למלאכה.

לנגדו), בגין דלא למיהב יקר למסגד לאחרא בר מניה (כדי שלא לתת כבוד להשתחות לאחר חוץ ממנו, ועשו חשב שכנגדו השתחוה יעקב), וכולא איהו כדקא יאות (והכל הי' כראוי), זכאין אינון צדיקיא דכל עובדיהון דקא עבדי בגין יקרא דמאריהון איהו (אשריהם הצדיקים שכל מעשיהם שעושים הם כנגד לתת כבוד לקונם), ובגין דלא יסטון לימינא ולשמאלא (וכדי שלא יטו עצמם לימין ולשמאל מדרך הישר של הקב"ה). [רמ"ק וכו"פ ומפרשים].

(21 בראשית לג, יב.

(22 שם לג, יד.

(23 וז"ל: לאטי, לאט שלי, לשון נחת, כמו ההולכים לאט (ישעי' ח, ו) וכו'.

(24 בילקוט וישלח רמז קל"ג וז"ל: ואני אתנהלה לאטי להוני להוני (פי' בנחת) אנא מהלך כד"א (ישעי' ח, ו) מי השולח ההולכים לאט. ובישיע"י שם כתוב "יען כי מאס העם הזה את מי השולח ההולכים לאט". ופירש במצודת דוד וז"ל: כי מאס, רבים מאנשי יהודה מאסו במלכות בית דוד כי היתה חלושה מול מלכות אפרים וכו'. את מי השולח, המשיל מלכות בית דוד למי השולח ההולכים בנחת מבלי הרעשת קול. . . עכ"ל. ופירש הרד"ק וז"ל. . . כן מלכות בית דוד לא הי' להם כח להרע לאויביהם".

מלבושי אגאלתי.

ושוחטין ושורפין את הפרה עד שתעשה אפר, הוא מה שמוציאין ממנה הניצוצי קדושה שמתהו¹³ המובלעים בה, ואז מטהרת טומאת מת שהוא משבירה דתהו. ויעקב הוא¹⁴ החבל שבו מוציאין המים חיים מהבאר שפגע בו יעקב כמ"ש¹⁵ וירא והנה באר בשדה. וענין פגישת יעקב ועשו שכתוב¹⁶ וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, הוא ע"ד הזיית דם הפרה ז' פעמים כנגד בית קודש הקדשים¹⁷ במס' פרה פ"ג מ"ט.

ויעקב השתחוה ז' פעמים לא לעשו ח"ו, אלא כנגד הקב"ה כמ"ש¹⁸ והוא עבר לפניו, בחי'¹⁹ הוא, דהיינו בינה, והוא הוא בחי' קה"ק, ובזה"ק פ' וישלח דף קע"א ע"ב²⁰ מאי והוא דא שכינתא עלאה

(13 ראה גם לקמן סימן קנט.

(14 ראה בפנים בתורת לוי יצחק עמוד שנו, דבעל החבל הוא חכמה דבחכמה איתברירו כמ"ש באגרת הקודש ד"ה ויעש דוד ע"ש. וז"ל: חבל, "יש לומר ר"ת חכמה, ויש בה ב"ל נתיבות היינו חבל. והנה יעקב שהוא בחי' חבל הוא בחי' נובלות* חכמה שלמעלה תורה כמ"ש ויקם עדות ביעקב עדות הוא בחי' נובלות חכמה שלמעלה תורה, ועיין בלקוטי תורה בתהלים ע"ד זה, ובפסוק תורה צוה לנו משה כו' ע"ש. חב"ל בכפל האותיות זה על זה היינו ח' פעמים ב' הוא י"ו, י"ו פעמים ל' הוא מספר עדות במכוון, ולהעלות את המים — הניצוצין דתהו וכו', הוא ע"י תורה הנקראת חבל, כי תורה היא המבררת ומעלה" ע"ש.

(* ראה בהנסמן לעיל סימן עא הערה 39.

(15 בראשית כט, ב.

(16 שם לג, ג.

(17 "כנגד בית קודש הקדשים", כדכתיב (במדבר יט, ד) והזה אל נכח פני אוהל מועד (הרע"ב).

(18 בראשית לג, ג. ראה גם לעיל סוף סימן סח.

(19 הוא דהיינו בינה: ראה לעיל סימן טז. מג. לקוטי תורה פרשת קרח נה, ב בביאור ועבר הלוי הוא, שכל עבודת הלויים להוציא המדות מהעלם, מבחי' "הוא" עלמא דאתכסיא, אל הגילוי. וראה תורה אור עמוד ז, ד. צד, א במ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וגו', דבחי' "הוא" מורה על בחי' סתום, בחי' עלמין סתימין, ובחי' "זה" מורה על גילוי, ומה שהי' סתום בזמן הגלות יתגלה לעתיד. ובחי' בינה הוא נסתר ונעלם לפי"ע המדות דיבור ומעשה.

וראה אור התורה פרשת לך עמוד תתרע"ג-2146.

(20 וז"ל: מש"כ (בראשית לג, ג) והוא עבר לפניו, מאי והוא (על מי נאמר "והוא") דא שכינתא עלאה דהוה אזלא קמיה (אלא "והוא" הכוונה על השכינה העליונה שהלכה לפני יעקב), ודא הוא נטירו עלאה (וזה היא השמירה העליונה שהלכה לשמור אותו), כיון דחמא יעקב (וכשראה אותה יעקב) אמר הא עידן לסגודא גביה דקודשא בריך הוא דהוה אזיל קמיה (אמר הרי עתה השעה להשתחות להקב"ה שהי' הולך לפניו), כרע וסגיד שבע זמנין (וכנגדו כרע והשתחוה שבע פעמים) עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו (כי לא לעשו השתחוה), אלא כיון דחמא דהא קודשא בריך הוא אזיל קמיה כדין סגיד לקבליה (אלא כיון שראה שהקב"ה הולך לפניו אז השתחוה

ילקוט לוי יצחק על התורה

כט

בינה, אותיות בינה, ושם היו הסנהדרי גדולה³⁴, סנהדרי גדולה הם בחי' בינה. ועיין במאורי אור מערכת³⁵ סנהדרי גדולה. וזה הלך ליבנה שלשה מועדות, כי השלשה מועדים דהיינו השלש רגלים הם ג"כ בבינה³⁶. גם השלשה מועדים הם לנגד³⁷ הג' אבות אברהם יצחק ויעקב שהם³⁸ חג"ת. הנה שאלת הולכת החבל ביבנה הי' בשלשה מועדים, כי חבל שקאי על יעקב הנה יעקב כולל³⁹ ג"כ אברהם ויצחק, והיינו מה שחבל הוא ג' שרומז על חג"ת כמ"ש במאורי אור⁴⁰ מערכת חבל ע"ש. זהו שהיתה שאלת הולכת החבל בשלשה מועדות.

ודקדוק הלשון זה הלך (שהול"ל על דבר זה הלך חכם ליבנה כמ"ש ברע"ב שם, או הול"ל זה השאלה שאלה ביבנה שלשה מועדות) ז"ה הל"ך גי' יבנה, ז"ה גי' י"ב, הלך גי' נ"ה.

וי"ל עוד פירוש זה הלך ליבנה כו', היינו שהמוליך את החבל שלא לדרכו הי' זה ליבנה דהיינו שהמוליך את החבל ליבנה, ועשה זה ג' פעמים, א' שמילא המים, והמוליך החבל ליבנה במועד דפסח ולא הכשירו לו. ב' שמילא עוד פעם, והמוליך החבל ליבנה במועד דשבועות, ולא הכשירו לו. ג' שמילא עוד פעם, והמוליך החבל ליבנה במועד דסוכות שהוא המועד השלישי, ואז הכשירו לו⁴¹.

כי החבל אם שכולל חסד וגבורה — אברהם ויצחק, פסח ושבועות ג"כ, אך ביחוד הוא לנגד יעקב בחי' תפארת⁴², סוכות. לכן במועד שלישי דוקא, סוכות, הכשירו לו.

המשך בעמוד ל

והוא מה שיעקב נסע סכתה, סכת²⁵ גי' י"ב פעמים חב"ל, הוא י"ב בני יעקב, שכל אחד מהם הוא חבל, גם חב"ל בהכפל כל אות על חבירו יעלה מספר סכ"ת, והוא ח' פעמים ב' עולה ט"ז, ט"ז פעמים ל' עולה מספר סכ"ת²⁶ במכוון.

ושייך להוליך את החבל לסכת, כי סכת²⁷ היא בחי' אם בינה כמ"ש²⁸ והאם רבצת על האפרוחים כידוע, והוא מ"ש²⁹ חבלתך אמך חבלה ילדתך, הרי שהחבל בחי' יעקב נמשך מבחי' בינה הנקראת אם, וכמ"ש³⁰ בעטרה שעטרה לו אמו, א"כ שייך להוליך החבל לסכת. וכתוב אח"כ³¹ על כן קרא שם המקום סכות מלא ו', ומקודם כתיב סכתה, עשה סכת חסרים ו', הוא, כי מאחר שהביא את החבל שהוא כתמונת ו' לסכת, אז הוא שם המקום סכות מלא ו'.

והנה באמת ביעקב לא נפסלו המים ההולכים לאט, שזהו מה שאמר אתנהלה לאט³², לקדש בהן האפר פרה דעשו, שזהו מה שאמר אבוא אל אדוני שעירה. ואם כי נסע אז לסכת שזהו כמו שמוליך את החבל שלא לדרכו, לא נפסלו בשביל זה, מפני כי הי' שעת הדחק, שירא ללכת אז לשעיר לעשו, כי עשו לא נתברר עדיין, וא"כ הי' לקדשו אז, ואדרבה הי' ירא שמא יהרגנו עשו שמה, והוכרח ללכת לסכת, שהוא מה שאימא שממנה הוא בחי' סכת, תפרוש עליו³² סוכת שלום שתהי' עליו למחסה ולמגן מפני עשו.

והיינו מה שנקטו במשנה זו הלך ליבנה שלשה מועדות ובמועד שלישי הכשירו לו. יבנה³³ הוא בחי'

25) סכת בגי' 480, וכן י"ב פעמים חב"ל $(40 \times 12) = 480$.

26) $8 \times 2 = 16$. $16 \times 30 = 480$, סכ"ת.

27) ראה רעיא מהימנא פרשת פנחס דף רנ"ה ע"ב. פרי עץ חיים שער חג הסוכות "סוד הסוכה היא בחי' אור הבינה, המסכת על בנין". מאורי אור מע' סמ"ך (טו) וז"ל: "הוא אור המקיף דבינה. סוכה עם הכולל בגי' אלקים ומקיף לזו"ן" ע"ש. לקוטי שיחות חלק כט עמוד 211 ואילך.

סידור עם דא"ח רנט, א ואילך. רס, ב ואילך. רסה, סע"א ואילך. ספר המאמרים תרכ"ז עמוד תכא, ובהנסמן שם. ראה גם ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פ, ב.

28) דברים כב, ו. ראה לקוטי שיחות חלק לט עמוד 90 ואילך. "האם" היינו בינה, מקור המדות, "רובצת על האפרוחים" היינו המדות וכו'.

29) שיר השירים ח, ה. הקב"ה אומר לישראל, שהם נתעלתה במדבר במתן תורה, "שמה חַבְלָתְךָ אִמְךָ חַבְלָה יְלִדְתְךָ", שהקב"ה קראה אמו, שם נהיתה לך לאם, חבלתך לשון חבלי לידה. ע"ש פרש"י.

30) שם ג, יא.

31) בראשית לג, יז.

32) מתפלת ערבית דשבת.

33) יבנה: מבאר ד"יבנה" הוא בחי' "בינה", הן מצד הסנהדרין הי' שם, והם בחי' בינה כדלקמן, וכן רמז האותיות "יבנה" הוא "בינה".

34) גיטין נו, ב.

35) מערכת אות סמך סעיף כט: וז"ל: סנהדרי גדולה מצד בינה ע"א, [בגי' כ"ו, מ"ה. ע"ש. וראה אור התורה פרשת בעלולתך עמוד שפט. פרשת מטות עמוד א'שטו. ביאורי הזהר לה'צמח צדק' עמוד מה"ו. (ראה גם לקו"ת מהאריז"ל פרשת שופטים טעמי המצות מנוי סנהדרין).

36) ראה לקוטי תורה פרשת צו יא, ד. סידור עם דא"ח סעודת שבת ר, ב ואילך. ראה לעיל סימן מח הערה 18.

37) ראה זהר חלק ג' דף רנז, ב. טור אורח חיים סימן תיו. מנורת המאור (לר"י אלנקאוה) ח"ב הלכות ראש חודש בשם ר' יהודה בן הרא"ש. לקוטי תורה דרושים לראש השנה נח, א. לקוטי שיחות חלק ג' עמוד 832.

38) אברהם בחי' חסד, יצחק בחי' גבורה, יעקב תפארת. ראה לקוטי תורה ואתחנן ה, א ואילך.

39) ראה גם לעיל סימן כז.

40) מערכת אות ח' סעיף ג'. וז"ל: חבל נק' התפארת, וחבל הוא שם גי' חג"ת הנאחזים בו.

41) ראה המשך הביאור בתורת לוי יצחק מ"ש והי' זה הוראת שעה" דייקא.

42) ראה גם לקמן סימן עב.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחרי-קדושים

טז, ל – כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו

ביאור המדרש אילו זכיתם הייתם קוראים כי ביום הזה, ועכשיו שלא זכיתם אתם קוראים טומאתה בשולי' וכו' – דלולי חטא עה"ד הי' יום כיפור באב, ולא הי' חורבן, דביום כיפור אין להשטן שלטון וכו' (יומא ב.).

בפתיחה איכה רבתי אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראין טומאתה בשולי', אילו זכיתם הייתם קוראים מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו ועכשיו אתם קורים חטא חטאה ירושלים.

בספר זרע ברך פרשת מסעי פירשו עפ"י מדרש ילקוט פנחס דאמר שם בקש הקב"ה ליתן לישראל מועד בכל חודש, בניסן פסח באייר פסח קטן בסיון שבועות, בתמוז הי' בדתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל תמוז אב אלול ובא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכיפורים ותג, משמע דאם לא היו חוטאים בעגל הי' ראש השנה י"ז בתמוז ויום הכיפורים ט' באב כו', וזה שאמר אילו זכיתם שלא הייתם חוטאים בעגל הייתם קוראים בתורה כי ביום הזה יכפר וגו' שהייתם קוראים קריאה של יום הכיפורים בט' באב שהי' יום הכיפורים ט' באב, ועכשיו שחטאתם קוראים בט' באב הקינה טומאתה בשולי' כו', והוא פירוש אמיתי ופשוט.

וצריך פירוש לפירושו ומה יתרון הי' אם היו קוראין ענין יום הכיפורים בט' באב יותר מעכשיו שיום הכפורים הוא בתשרי.

ונראה לפי דאיתא בזוהר וישלח הא דאיקרי גיד הנשה שמנשה לבר נש מפולחנא דמרי דתמן יצר הרע רבע ובגין כן לא יכיל ליה אלא בגיד הנשה דשייפא מתקיף שייפא ואית בבר נש שס"ה גידין לקבל שס"ה ימים ולכן אמר לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה א"ת לרבות ת"שעה א"ב דהאוכל תשעה באב כאילו אכל גיד הנשה ולכן לא יכול ליעקב בכל שייפן בר בגיד הנשה וביומא שתא בט' אב ב' איתקף ואישתרף מקדשא.

הרי לפי זוהר עיקר כח של היצר הרע ביומא דשתא בט' אב והוא יומא אהני מעשיו לקטרג ואיתחרב מקדשא. ואמר בפ"ק דיומא שטן ביומא דכיפורי לית לי' רשותא

לאסטונא וא"כ אילו זכו ישראל והי' יום הכיפורים בט' אב הי' סר כחו של היצר הרע הוא שטן גם מאותו היום של ט' אב דביומא דכיפורי לית לי' רשו לאסטונא ונמצא לא הי' היצר הרע מוצא ידיו ורגליו כל יומא דשתא לקטרג להחריב בית המקדש, אבל עכשיו שלא זכו וחטאו בעגל נדחה יום הכיפורים מט' באב מוצא היצר הרע און לו ביומא דילי' בט' אב ואיתתקף בו ונחרב בית המקדש וקורים בו הקינה טומאתה בשולי' וכו'.

לויית חן

רמז בפ' "כי ביום הזה יכפר עליכם" היינו השתא, "לטהר אתכם מכל חטאתכם" היינו לעתיד לבוא וכו'

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו וגו' והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה וגו'. הנה אמרו במדרש (ילקוט שמעוני תהלים רמז תש"ב) בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ונושא קרבן ומתכפר לו, עכשיו שאין אנו נושאין קרבן הרי נפשינו נשואה ואין לנו לתלות אלא על רחמיך הוי' (תהלים כה, א) אלך ה' נפשי אשא".

נראה דכיוונו על הא דאמר ר' אלכסנדר בתפלתו (ברכות יז, א) "גלוי וידוע לפניך רצוננו לעשות רצונך אלא שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות מעכבים", ור"ל שהחטא אינו דבוק בנפשינו ואינו אלא בחיצון שלנו כעין אנוסים מיצר הרע ושיעבוד מלכיות, ולזאת כשאנו עושים תשובה ומשימים על לבנו ומכירים ויודעים שעיקר הוא הנשמה, והגוף רק טפל לנשמה וכלי להוציא אל הפועל, ובשביל הטפל אינו ראוי לענוש העיקר.

[והנה] קבע השי"ת את יום הכיפורים ליום הטהרה לעונותינו בכל שנה ושנה, כי היום הנקבע לדרור להיות עבד חפשי מאדוניו ואיש אל משפחתו ישובו, נשוב ג"כ בתשובה ונעשה דרור מיצרנו ונשוב למדרגת משפחת אבותינו הקדמונים הדורות הצדיקים, עד אשר נגיע להעביר זדון לגמרי מן הארץ ועולתה תקפץ פי', ואז יהי' דרור לגמרי ויקבל שי, והוא מרומז בקרא "כי ביום הזה יכפר אליכם" היינו השתא "לטהר אתכם מכל חטאתיכם – היינו לעתיד – לפני ה' תטהרו".

מהר"ם שיק

ילקוט לוי יצחק על התורה

המשך מעמוד כט

ושייכות השאלה דהמים הכשרים המה לטהרה מי חטאת למועדים הוא, כי חייב⁴⁵ אדם לטהר עצמו ברגל⁴⁶.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שנו, סט

וכמו שהתם ביעקב, נסע סכתה כו' דוקא דהיינו במועד דסוכות דוקא, שאז המים חיים דאתנהלה לאטי, מי השילוח ההולכים לאט נשאר כשרים. ובסוכות העולם נידון⁴³ על המים, וניסוך מים הוא בסוכות⁴⁴.

45 ראש השנה טז, ב.

46 ראה עוד בפנים בתורת לוי יצחק כל הביאור. ובילקוט לוי יצחק עה"ת פרשת קת.

43 ראש השנה טז, א.

44 ראה סוכה נ, א.

♦ יום ראשון ד' אייר ♦

א ומליל יי עם משה בְּתַר דְּמִיתוּ תְרִין בְּנֵי אֶהֱרָן בְּקָרוּבִיּהוֹן אֲשָׁמָא נּוּכְרִיתָא קְדָם יי ומיתו:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן בְּקָרְבַתֶּם לִפְנֵי־יְהוָה וַיִּמָּתוּ:

לו: אל תאכל צונן ואל תשפכ בטחב, שלא תמות כְּדָרְךָ שְׁמַת פְּלוּנֵי. זה וזרו יותר מן הראשון, לְכָף נְאֻמָּר: "אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן".

טז"א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן וַיִּמָּתוּ. מה תלמוד לומר? הֲיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשְׁלוֹ מִשָּׁל לְחֹלָה שֶׁנִּכְנַס אֶצְלוֹ רוּפֵא. אָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּנָן וְאֵל תִּשְׁפַּכ בְּטַחֲב. בָּא אַחַר וְאָמַר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות כרך כו ע' 117)

קְדָשָׁה, לְעֵינֵי הָעוֹלָם - לְהַבְדִּיל בֵּין הַטְּמֵא לְטָהוֹר. וְלְאַחֲרֵי־מֵן מַגִּיעָה פְּרִשְׁת אַחֲרֵי - הַעוֹסֵקת בְּדִינֵי יוֹם־כַּפּוֹר - לְאַחֲרֵי שְׁאָדָם שְׁמַע אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְנִכְשַׁל בָּהֶם, אֵל לוֹ לְהִתְנַשֵּׂא, בְּגַלְל שְׁיִשְׁנֹו יוֹם הַכַּפּוֹר, בְּיוֹם זֶה "יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהַר אֶתְכֶם".

פְּרִשְׁת אַחֲרֵי סֵדֶר הַפְּרָשִׁיּוֹת מִתַּחֲלַת חֲמִשָּׁ וַיִּקְרָא וְעַד פְּרִשְׁת אַחֲרֵי, הוּא בְּסֵדֶר מְלַמְעֵלָה לְמִשָּׁה: רֵאשִׁית מַגִּיעוֹת וַיִּקְרָא, צוֹ וְחִלְק מִפְּרִשְׁת שְׁמִינֵי - בָּהֶם מְדַבֵּר עַל עֵינֵי קְדָשָׁה בְּלִבָּד, הַמְשַׁפֵּן, בְּגִדֵי הַכְּהוֹנָה, הַקְּרֻבָּנוֹת וכו'. לְאַחֲרֵי־מֵן שְׁמִינֵי תְרוּעֵה וּמִצְרַע - פְּרָשִׁיּוֹת שְׁעוֹסֵקוֹת בְּהַבְדֵּלָה שְׁבִין עֵינֵי

כלי יקר - עזי ודוד

אֵל הַמִּלְכָּף אֲזוֹ בְּיוֹתֵר הוּא צָרִיךְ לְהִיּוֹת נִדְוָה בְּכַבּוּד הַמִּלְכָּף, וְכֵן אָמַר מֹשֶׁה לְעַל אֵי "הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' בְּקַרְבֵי אֶקְדָּשׁ". וְאִם נוֹכַל לוֹמַר שְׁאִין מְקֻדָּם וּמְאֻחָר בַּתּוֹרָה וּפְרָשָׁה זוֹ נְאֻמָּרָה לְמֹשֶׁה קְדָם שְׁאֻמַּר לְאַהֲרֹן "הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' בְּקַרְבֵי אֶקְדָּשׁ", אֲזוֹ קְרוֹב לְשִׁמְעַ שְׁאֻמַּר זֶה עַל מַה שְׁאֻמַּר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִסַּח אַרְבַּע תְּבוּת אֵלּוֹ בְּקָרְבַתֶּם לִפְנֵי ה' וַיִּמָּתוּ:

וַיִּמָּה שְׁפָרַש רַשׁ"י זֶה וְזוֹו יוֹתֵר מִן הַרְאֻשׁוֹן כו', אוֹלֵי בּוֹנֵתוֹ בִּי בְּכָר נְאֻמַּר (שְׁמוֹת טו כב) "וְגַם הַכְּהֹנִים הַנִּגְשִׁים אֵל ה' אֵל יִהְרָסוּ לְעֵלַת אֵל ה'", וְגַם שֵׁם וְרָם עַל זֶה, אֵף שֶׁלֹּא נְאֻמַּר שֵׁם שׁוֹם עֲנֵשׁ בִּי אִם פֶּן יִפְרָץ בָּהֶם, עַל כֵּן הַצָּרָה לְזָרוּו שְׁנִית, וְלוֹמַר לוֹ שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדָרְךָ שְׁמָתוֹ בְּנִיּוֹ. אֲבָל אִם כָּל הַפְּסוּק מִן אַחֲרֵי מוֹת עַד וַיִּמָּתוּ הִיא מְאֻמַּר הַתְּבוּת לִנְגוֹ, לֹא יִדְעָתִי מֵהֵיכָן לְמַד מֹשֶׁה לְזָרוּו שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדָרְךָ שְׁמָתוֹ בְּנִיּוֹ, שְׁהִירֵי לֹא הִזְכִּיר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה שׁוֹם דְּבַר מִמִּיתַת בְּנֵי אֶהֱרָן. וְלְדַבְּרֵינוּ הוּא מִיִּשְׁב, שְׁמֹשֶׁה לְמַד זֶה מִמָּה שְׁהוֹדִיעַ ה' טַעַם לְמִיתַת בְּנֵי אֶהֱרָן וְסִמְךָ לִיּהִי הַצְּוִי לְאַהֲרֹן, וְדַאי הוּא כְּדִי לְזָרוּו יוֹתֵר מִפְּעַעַם הַרְאֻשׁוֹן: תורה ב

בִּי אֲזוֹ הוּא בָּא בְּהַכְּנַעָה לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ. עַל כֵּן הִצִּיעַ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה הַקְּדָמָה זוֹ וְהוֹדִיעַ לוֹ תְּחִלָּה סִבַּת מִיתַת בְּנֵי אֶהֱרָן בְּדַבּוּר רֵאשׁוֹן, כְּדִי לוֹמַר לוֹ בְּאֻמִּירָה שְׁנֵי־הַצְּוִי וְאֵל יָבֵא בְּכָל עַת אֵל הַקְּדָשׁ:

וְזֶה נִסַּח דְּבַר רֵאשׁוֹן, שְׁאֻמַּר ה' לְמֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן, וּמֵהוּ הַדְּבַר, בְּקָרְבַתֶּם לִפְנֵי ה' וַיִּמָּתוּ, הוֹדִיעוֹ שֶׁלְכָךְ מָתוּ לְפִי שְׁנִתְקַרְבוּ אֵל ה' שֶׁלֹּא בּוֹמֵן הָרְאוּי כְּמוֹ שְׁנְאָמַר וַיִּחַזּוּ אֶת הָאֱלֹהִים. וְאִם תֹּאמַר הֲיָה לוֹ לוֹמַר 'בְּקָרְבַתֶּם לִפְנֵי' אוֹ 'אֵלֵי', מְצִינוּ דְגָמָתוֹ כְּמוֹ שְׁפָרַש רַשׁ"י פְּרִשְׁת וַיִּקְרָא (בְּרֵאשִׁית טו כד) בְּפְסוּק "וְה' הִמְטִיר עַל סְדָם וְגו' מֵאֵת ה'" וְגו'. וְמֵה שְׁנְאָמַר וַיִּמָּתוּ, הֲיָה לוֹ לוֹמַר 'מָתוּ', מְצִינוּ דְגָמָתוֹ "וְאֲשֶׁר לֹא שֵׁם לְבוֹ אֵל דְּבַר ה' וַיַּעֲזוּב" וְגו' (שְׁמוֹת ט כא), 'עֲזוּב' מְבַעֵי לִיּהִי, וְכִזְוֵה מִתְרַךְ יִתַּר לְשׁוֹן שֶׁל וַיִּמָּתוּ, שְׁהִירֵי כְּבֹר נְאֻמַּר אַחֲרֵי מוֹת, לְפִי שְׁהִירֵאֻשׁוֹן מְאֻמַּר הַתְּבוּת לִנְגוֹ וְהַשְּׁנֵי דְבַר ה' לְמֹשֶׁה:

גַּם יִתְכֹּן לְפָרַש בְּקָרְבַתֶּם לִפְנֵי ה', לְפִי שְׁהִיּוֹ "קָרְבִים אֵל ה'" בְּיוֹתֵר עַל כֵּן דְקָדַק הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲמָהֶם לְדוּנָם אֶפְלוֹ עַל שְׁגִיאַֹה קִטְנָה, כְּמוֹ שְׁנְאָמַר (תְּהִלִּים א ג) "וּסְבִיבּוֹ נִשְׁעָרָה מֵאֵד" (רֵאשִׁי בְּמוֹת קַא), בִּי "כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב" בְּיוֹתֵר

טז (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן וַיִּמָּתוּ.

וַיִּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְגו' (פסוק ג). וְקָשָׁה אִם כֵּן דְּבַר רֵאשׁוֹן לְהִיכֵן אֵל, כִּי לֹא נִזְכַּר בוֹ שׁוֹם צְוִי וְלֹא שׁוֹם הוֹדַעַת דְּבָרִים. וְמֵה שְׁפָרַש רַשׁ"י 'מִשָּׁל לְחֹלָה' כו' אִינוֹ מִתְיַשֵּׁב, בִּי בְּפְסוּק רֵאשׁוֹן לֹא נִזְכַּר שׁוֹם צְוִי. וְנוֹכַח לוֹמַר שְׁאֻרְבַּע מְלוֹת אֵלּוֹ 'בְּקָרְבַתֶּם לִפְנֵי ה' וַיִּמָּתוּ' אִינָם מְאֻמַּר הַתְּבוּת לִנְגוֹ, אֵלּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דְבַר אֵל מֹשֶׁה אַרְבַּע מְלוֹת אֵלּוֹ וְהוּו נִסַּח דְּבַר רֵאשׁוֹן, בִּי רְצָה ה' לְהוֹדִיעַ לְמֹשֶׁה מְצַד אִיוּו עוֹן מָתוּ שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרָן, וְעַל כֵּן הִזְכִּיר בוֹ 'דְּבַר קָשָׁה' (רֵאשִׁי מְכוֹת יא) כִּי הוּא מְדַת הַדִּין, וְאַחַר כֵּף אָמַר הַנִּמְשָׁף מֵהוֹדַעָה זוֹ לְהַזְהִיר אֶת אֶהֱרָן שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִכְוֵה בְּגַחֲלָתוֹ, עַל כֵּן נְאֻמַּר וַיִּאמֶר אֶמִּירָה רַכָּה:

וְכֵאֻוֹר הַעֲנִין, שְׁבִנֵי אֶהֱרָן הָיוּ רֵאוּיין לְשִׁלְיחוֹת יָד עַל "וַיִּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּחַזּוּ אֶת הָאֱלֹהִים" (שְׁמוֹת כד יא), 'שְׁהִסְתַּפְּלוּ בִּשְׂכִינָה מִתּוֹךְ לֵב גַּס שֶׁל מְאָכַל וּמִשְׁתָּה, וְהִמְתִּין לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּדִי שֶׁלֹּא לְעַרְבֵב שְׁמַחַת הַתּוֹרָה' (ויק' כ ב), וְכַנְגַד זֶה בָּא צְוִי זֶה לְאַהֲרֹן שֶׁלֹּא יָבֵא אֵל הַקְּדָשׁ בְּכָל יוֹם שִׁישׁ בוֹ אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה, כִּי אִם בְּיוֹם כַּפּוֹר "יוֹם עֲנוּת אֶדָם נִפְשׁוֹ" (ישעיה נח ה),

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז ע' 117)

החולה היא לקרר את גופו. רק אזתרה ופחד שאם יעשה כף ימות כדרך שמת פלוני, גורמת לחולה שלא לעשות דברים אלו.

על-דרך-זה בענין אהרן והכהנים, תשוקתם הטבעית של הכהנים להתעלות ולהתקרב אל ה' היא כל-כף עצומה, שאזתרה לבדה לא תועיל. רק הפחד שהם ימותו כדרך שמתו בני אהרן, היא תגרום להם להתגבר על תשוקתם הטבעית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ז עמ' 117)

פאכילת מאכל צונן. **שכיבה בטחב** – כנגד האסור להפנס לקדש הקדשים ללא קרבנות (אפלו ביום כפור). כי השהיה שם ללא הקרבת קרבנות דומה לשהיתו של חולה במקום קר, ללא אכילת מאכל צונן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות כרך ג, עמוד 987 – מתוך 'לקראת שבת')

חטאים של בני אהרן

שדבקותם העצומה בהקב"ה תביאם לידי פלות הנפש בפועל. וזהו פירוש "בקרבתם לפני ה' וימותו" שקירובם אל ה' הנה באופן המביא ל"וימותו", וזה נחשב לחטא, כי בד בבד עם הרצון להתפשט מהגשמיות ולהדבק באלקות – "רצוא", צריכה להיות גם התנועה ד"שוב", העבודה דנשמה בגוף והתעסקות בעניני העולם.

ועל-פי-זה יובן שכל הענינים שנאמרו על חטא בני אהרן נרמזים בפסוק, שכולם ענינם הוא שהיה להם 'רצוא ללא שוב' "בקרבתם לפני ה' וימותו": נכנסו לפני ולפנים – ענין הרצוא. מחוסרי בגדים – נכנסו ללא לבושים המרמזים על לבושי המצות (עיין תניא פרק ה) שנתלבשו בגשמיות העולם. לא היו להם נשים וינים – לא עסקו במצות פריה ורבייה שמטרתה להמשיך נשמות בגופים.

בואמר יי למשה מלל עם אהרן אחודך ולא יהי עלל בכל עדן לקודשא מגיו לפרכתא לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית פפרתא :

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶל-יָבֵא בְכָל-עַת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל-פְּנֵי הַפְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה עַל-הַפְּפֹרֶת:

נראה שם עם צמוד עניני. ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, זהו פשוטו; ומדרשו: לא יבא כ"אם בענין הקטרת ביום הפפורים.

וַיִּדְבַר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן (טז, א) מִשָּׁל לְחוֹלָה שְׂוֹכְנֵס אֶצֶל רוּפָא . . וְאָמַר לוֹ: אֵל תֹּאכַל צוּנוֹן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֵב, שְׁלֹא תָמוּת כְּדָרְךָ שְׁמַת פְּלוּנֵי . . לְכֹךְ נֹאמַר 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן' שְׁלֹא יָמוּת כְּדָרְךָ שְׁמַתוֹ בְּנֵיו. (רש"י) כְּדָרְךָ כָּלל אֶדָם חוֹלָה, סוּבַל מִחַם גְּבוּהָ, וְלָכֵן יֵשׁ לוֹ תִשְׁוֹקָה גְדוֹלָה לְצַנֵּן אֶת גּוּפוֹ ע"י אֲכִילַת דְּבָרִים צוּנוֹנִים, וְשִׁהוּת בְּמִקוּמוֹת קָרִים. אֲזַהֲרָה לְבַד שְׁלֹא יֹאכַל צוּנוֹן וְלֹא יִשְׁכַּב בְּמִקוּמוֹת קָרִים, לֹא תוֹעִיל, כִּי תִשְׁוֹקְתוּ שֶׁל

אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב (רש"י טז, א) אכילת צונן – כנגד האסור להפנס לקדש הקדשים בכל יום (מלבד יום כפור) אפלו לשם הקרבת קרבנות. כי הקרבנות נמשלים ללחם ולמאכל, והקרבתם שלא פדיו כמזהו

אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן בְּקִרְבָּתְכֶם לְפָנֵי יְהוָה ויָמוּתוּ: (טז, א)

ואינו מובן: מה מוסיפה תיבת "וימותו" על הנכתב קודם "אחרי מות שני בני אהרן"?

עוד צריך להבין: מבין הדברים שעליהם נעשו בני אהרן, מונה המדרש גדלהלן: נכנסו לפני ולפנים [לקודש הקדשים], מחוסרי בגדים היו [לא לבשו את כל בגדי הכהונה שחייבים ללבושם בעת עשיית העבודה], לא היו להם בנים, לא היו להם נשים.. וצריך להבין, היכן מרומזים הם בפסוק?

ויש לומר הביאור בזה: תורת החסידות מבארת (עיין ביאור החיים הקדוש), שהחטא של שני בני אהרן לא היה חטא כפשוטו חס-ושלום, אלא חטאם התבטא בכך שנתנו

(ב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶל-יָבֵא בְכָל-עַת אֶל-הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל-פְּנֵי הַפְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל-הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה עַל-הַפְּפֹרֶת:

כ"א וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶל-יָבֵא • שְׁלֹא יָמוּת כְּדָרְךָ שְׁמַתוֹ בְּנֵיו. וְלֹא יָמוּת • שְׁאִם בָּא, הוּא מֵת. כִּי בַעֲנָן אֲרָאָה • כִּי תָמִיד אֲנִי

כלי יקר – עזי והדר

(ב) דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן אָחִיךָ. מה ראה להזכיר כאן האחות, אלא לומר לה שאל יסמך אהרן על האחות וכוונתו של משה אחיו כדי שלא יהיה נאכל חצי בשרו כמו שפרש רש"י פרשת בהעלתך (במדבר יב יא) על פסוק "ויאכל חצי בשרו", על כן אמר אף על פי שהוא אחיו מכל מקום אל יסמך

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות כרך ג, פרשת אחרי)

על ידי ה"ואל", הלא, ביטול עצמי - פְּשֵׁה־רָצוֹן הוא לא בקירוב האישי לקדוש-ברוך-הוא, אלא רק למלא את רצון העליון - אזי "יבוא אל הקודש".

(ג) **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפָר בֶּן־בְּקָר** ג. **בְּבָא** יהי עלל אהרן לקודש בְּתוֹר פֶּר תוֹרֵי לְחֻטָּאת ודְּבַר לְעֹלָתָא : **לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה:**

ז"ש - **בְּזֹאת** • גִּמְטְרִיָּא שְׁלוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, רָמַז לְבֵית רֵאשׁוֹן. **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן וְגו'** • וְאֵךְ זו, לֹא

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א כרך ב עמ' 215)

הַאֲמִתִּי בְּקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, וְהוּא שִׁיר לְקֹדֶשׁה זו. וְכַפְסֵק הַרְמַב"ם: "כָּל אִישׁ . . . אֲשֶׁר נִדְּבָה רוּחוֹ . . . נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים" (וְיִמְתַּק עַל פִּי הַמְסַפֵּר בְּנִבְיָא, שֶׁהִתְבַּיְאוּ אֶת יוֹאֵשׁ בְּעֹלֵית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים שֶׁשׁ שָׁנִים).

בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֶל הַקֹּדֶשׁ (טו, א) **בְּכָל שְׁעָה שְׁהוּא** **וּדְבָר לְכַנֵּס יָכֵנֶס, רַק שִׁינְכֵס בְּסֹדֵר הַזֶּה** (ויקרא רבה) מְשֻׁמַּע, שֶׁמְקוֹמוֹ הַאֲמִתִּי שֶׁל אֶהְרֶן הוּא בְּקֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. וְהִנֵּה, כָּל יְהוּדֵי הוּא 'כֶּהֵן גְּדוֹל', כְּדֹאִיתָא ב'בעל הטורים' עַל הַפְּסוּק "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כֹּהֲנִים", וְאִם כֵּן, מְקוֹמוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~

זו אשתו, אינה יכולה להיות כלל הפניסה לפני ולפנים, פי תכלית ה"רצוא" היא - שְׁיִמְשֹׁף ב"שוב". וכך גם היה בְּיָצִיאָה מִלְּפָנֵי וְלִפְנֵים - מִיָּד בְּיָצִיאָה מִקֹּדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, הִיָּה מִתְפַּלֵּל **אוֹתוֹ** כִּהֵן גְּדוֹל תְּפִילָה עַל "פְּרֻסְתָּ עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל" - פְּרֻסְתָּה בְּעֵינֵי הָעוֹלָם - בְּגִשְׁמִיּוֹת.

"זאת" לפי ביאור הזוהר - הוא יְרָאָה וְבִיטוּל, ו"דָּא תַרְעָא לְאַעְלָאָה", כְּשִׁישְׁנָה הַהַקְּדָמָה שֶׁל "זאת", יְרָאָה וְבִיטוּל, הִרִי גַם אִם "יָבֵא אֶהְרֶן אֶל הַקֹּדֶשׁ" (רצוא), יָכֵנֶס "לפני ולפנים", לֹא יִפְרִיעַ לוֹ הַדְּבָר ל"וכפּר גו' וּבַעַד בֵּיתוֹ - זוֹ אֲשֶׁתוֹ", אֶל ה'שׁוֹב' לְעֵינֵי עוֹלָם (וְאַדְרָבָה, אִם חֶסֶר ה'בֵּיתוֹ

כלי יקר - עזו והדר

שְׁאִינֶם נוֹפְלִים תַּחַת הַעֵת, וְאִינוּ בְּכָל־יְמֹת הַשָּׁנָה שֶׁהַשֶּׁטֶן הַמְּחַטֵּיא מוֹשֵׁל בָּהֶם וְעַל כֵּן אֵין דִּין שֶׁשְׁלוּחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל יָבֹא לְרֹאוֹת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה. וְנִתֵּן טַעַם לְדָבָר **כִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה**, רָצָה לוֹמַר אֵלֶי הִיָּה שֶׁם גְּלוּי שְׂכִינָתִי לְהִדְיָא לֹא הִיִּיתִי צְרִירָה לְמַנַּע מִמֶּנּוּ הַבִּיָּאָה שְׁמָה "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאֲדָם וְחִי" (שמות לג ט, א) אֶךְ מֵאַחַר שֶׁשְׂכִינָתִי בַּעֲנֹן יָכֹל הוּא לְרֹאוֹת כְּבוֹדִי כִּי הֶעֱנָן סָבַף לְרֹאֲיָהּ זו, לְכַךְ נֶאֱמַר **כִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה** וְעַל כֵּן אֲנִי צְרִירָה לְמַנַּע מִמֶּנּוּ הַרֹאֲיָה בְּכָל יְמֹת הַשָּׁנָה שִׁישְׂרָאֵל מְסֻגְלִים בּוֹ עֲבֵרוֹת: תורה ג

(ג) **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפָר בֶּן־בְּקָר** (ויקרא כא יא) **פֶּר** כְּנֶגֶד אֲבָרְהָם שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח ז) "וְאֵל הַבְּקָר רֵץ אֲבָרְהָם". **וְאֵיל** כְּנֶגֶד יִצְחָק שֶׁנֶּקְרַב תְּמוּרָתוֹ אֵיל. **וְשָׁנֵי שְׁעִירֵי עֵזִים** כְּנֶגֶד יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ (שם כו ט) "וְקָח לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עֵזִים". כְּנֶגֶת מִדְרָשׁ זֶה לוֹמַר, כְּשֶׁם שֶׁמְצִינּוֹ שֶׁגַם לְמֹשֶׁה לֹא נִרְאָה ה' כִּי

הוֹרָה שְׁלֹא זָכָה לְקִרְיָבָה זו כִּי אִם 'מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', וְכִשְׁיִשְׂרָאֵל אֵינָן זוֹכִינַן גַּם הַכֵּהֵן הַתְּלִי בָּהֶם אֵינוּ זוֹכָה לְרֹאוֹת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, כִּי אִם בְּיוֹם כְּפוּרִים שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל נִמְשְׁלוֹ בְּיוֹם הַהוּא לְמִלְאֲכֵי הַשֶּׁרֶת שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִן הַזְּמַן וְאֵין הַזְּמַן שׁוֹלֵט בָּהֶם, עַל כֵּן דוּמָה יוֹם קָדוֹשׁ זֶה כְּאֵלוֹ אֵינוּ מְכַלֵּל הַעֵת וְהַזְּמַן, כִּי כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה בְּכָל הַעֵת, דְּהִינּוּ הַזְּמַן, חוּץ מִיּוֹם זֶה: **וְרָמַז** לְדָבָר, 'הַשֶּׁטֶן' עוֹלָה שֶׁס"ד, וְיְמֹת הַחֲמָה בְּמִסְפַּר שֶׁס"ה, לְהוֹרוֹת שֶׁבְּכָל יְמֹת הַשָּׁנָה שֶׁהַשֶּׁטֶן וְהַיֵּצֵר הִרַע שׁוֹלֵט בְּבְרִיּוֹת כָּלֶם בְּכָל־הַעֵת, חוּץ מִיּוֹם זֶה שֶׁאֵין לְשֶׁטֶן מְמֻשְׁלָה בּוֹ עַל כֵּן אֵינוּ בְּכָל־הַעֵת שֶׁל כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה אֵלָּא הוּא עוֹמֵד בְּעֶצְמוֹ נִבְדָּל מִכָּל יְמֹת הַשָּׁנָה (ראה נדרים לב):

וְכִשְׁאֲמַר וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת, רָמַז שְׁלֹא יָבֹא כָּל־כָּל בְּשׁוּם יוֹם שֶׁהוּא בְּכָל־הַעֵת, כִּי אִם בְּיוֹם שֶׁאֵינוּ בְּכָל־הַעֵת, וְהוּא בְּיוֹם מַחֲלֵה וְסִלִּיחָה שִׁישְׂרָאֵל נִמְשְׁלוֹ בּוֹ לְמִלְאֲכֵי הַשֶּׁרֶת

עַל זֶה כְּלוּם. אוֹ אֲמַר, מֵאַחַר שֶׁאֲחִידָה הוּא וְאִם יְמֹת דוּמָה כְּאֵלוֹ נֶאֱכַל חֲצִי בְּשָׂרָה, עַל כֵּן עֲלִיר מְשַׁל בְּיֹתֵר לְהוֹדִירוֹ: **וְיָשׁ** אוֹמְרִים, אֵף עַל פִּי שֶׁאֲחִידָה הוּא בְּנִבְיָאָה, וְכַתִּיב בְּמִתֵּן תוֹרָה (שמות ט כד) "וְעֹלִית אֶתָּה וְאֶהְרֶן", וְיָבֹא לְחַשֵּׁב כְּשֶׁם שֶׁמִּתֵּר לְמֹשֶׁה לְכַנֵּס בְּכָל עֵת כִּי "בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא" (במדבר שם ז) כְּנֶאֱמַן הַבֵּית הַנֶּכְבֵּס לְבֵית אֲדוֹנָיו כָּל עֵת שִׁירְצָה, כִּי יָכֵנֶס גַּם הוּא, עַל כֵּן אֶתָּה צְרִירָה לְהוֹדִירוֹ בְּיֹתֵר: **וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ**. לְשׁוֹן **בְּכָל עֵת** אֵינוּ מְדַקְדָּק, כִּי מִשְׁמַע בְּכָל עֵת לֹא יָבֹא אֶבֶל לְפָרָקִים יָבֹא, וְהֶאֱמַת אֵינוּ כֵּן שֶׁהִרִי אֵינוּ כֹּא כִּי אִם פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה. וְאוֹמַר אֲנִי שֶׁטַעַם אֲסוּר בִּיאָתוֹ שְׁמָה תְּלִי בְּחֻטָּאת הַעֵם, כִּי עוֹנוֹתֶם מִבְּדִילֵין בִּינֶם לְבִין אֶל־הֵיהֶם, וְקִלְקוּלֶם מוֹנַע גַּם בִּיאַת הַכֵּהֵן כִּי אֲשַׁמַּת הַעֵם תְּלוּיָה בּוֹ, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כח א) "וְאַתָּה הַקָּרֵב אֶלִּיר אֶת אֶהְרֶן אֲחִידָה מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל",

(ד) כְּתַנְתָּ בְּדֵר קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־בֶד יִהְיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵי בֶד יַחְגַּר וּבְמִצְנַפְתַּת בֶּד יִצְנַף בְּגַדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת־בְּשָׂרוֹ וּלְבָשֶׁם:

ד פתונא דבוצא קודשא ילבש ומכנסין דבוץ יהון על כסרה ובהמינא דבוצא יסר ובמצנפתא דבוצא יחת גרישה לבושי קודשא אנון ויחחי במיא ית כסרה וילבשנן:

וְאַחַתְתָּהּ. וְרַחֵץ בַּמַּיִם. אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו (יוסא ל), וְחָמַשׁ פְּעָמִים הִיָּה מְחַלֵּף מַעְבֹּדֶת פָּנִים לַעֲבֹדֶת חוּץ, ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לָבָן ומבגדי לָבָן לבגדי זהב, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור.

כשי"א פתנת בד וגו'. מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ שיש בהם זהב, לפי שאין קטגור נעשה סגור (ר"ה כו), אלא בארבעה, ככהן הדייט, וכלו של בויץ. קדש ילבש. (תי"ט) שיהיו משל הקדש. יצנף. פתרגומו: 'יחת גרישה', וניח בראשו, כמו (בראשית לט טו): 'ותנח בגדו',

כלי יקר - עזר הדר

במאי קמייפליגי, ומי הגיד להם שפך אפרו או בלפם הרהרו: **וְנִרְאָה** שדעת רבי איבּו נוסה לומר, מדקאמר **כתנת בד קדש ילבש** והכתנת מכפר על שפיכות דמים, והיכן מצינו שבני אהרן נכשלו בחטא שפיכות דמים, אלא ודאי שפיהם אמרו דבר זה והיו מלבינין פני משה ואהרן באמרום שאינן ראויין להיות מנהיגים פי אם מצד שהם זקנים, והמלביין חבור חשוב בשופך דמים (כ"מ טז), על כן בא כתנת זה לכפר על שפיכות דמים, שלא יבוא אהרן אל הקדש ויהיה עליו חשש חטא זה, כי בני אהרן היו מלכלכים בחטא זה וחוץ את האלהים, ויען "כי לא לפניו חנף יבוא" (איוב יג טו) לא יבוא בגוגוריו רע, על זה הוזהיר את אהרן על כפרה זו בבואו אל הקדש שלא יבוא אל הקדש מלכלך בחטא זה:

וְדַעַת רבי פנחס, מדקאמר **ובאבנט בד יחגר** המכפר על ההרהור, ודאי בלפם הרהרו זה, וכדרך שבארנו דברי רבי איבּו. ורבי איבּו סבר שהאבנט מכפרת על ההרהור של עריות, כי בני אהרן לא היו להם נשים (ויקרא טו ט), ומי שהוא בלא אשה מלא הרהורי עברה (ראה קידושין כ"ט). ורבי פנחס סבר שהכתנת המכפר על שפיכות דמים, הינו לפי שלא עסקו בפריה ורביה על כן דומה כאלו שפכו דם, כדמסיק ביבמות (ס) 'תניא רבי אליעזר אומר כל שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים, שזאמר (בראשית טו ט) 'שפך דם האדם', וכתוב (שם טו ט) 'ואתם פרו

לטעת בלבם דבור 'אנכי ולא יהיה לך', כך מדי שנה בשנה רצה ה' להתראות אל הכהן שלוהם, כדי לחדש האמונה בשני דברות אלו שהם יסוד האמונה: **ואם** באולי עברו ישראל על "לא תרצח ולא תנאף" כי הם מקבילים מול דבור 'אנכי ולא יהיה לך' (מכילתא מס' דבחדש ח) כמו שבארנו למעלה פרשת פי תשא (שמות לב לא) על פסוק 'ויוקמו לי צחק' (שם פסוק ו), על כן נצטוו הכהן ללבש כתנת בד קדש כי הכתנת אפרו רבותינו ז"ל (ערכין טו) שמכפר על שפיכות דמים, **ומכנסי בד** מכפרים על גלוי עריות, כדי שלא יתנגדו אל שני דברות 'אנכי ולא יהיה לך', ולכרת עליהם "ברית חדשה" בכל שנה ושנה. ולפי שבעבודה זרה הקדוש ברור הוא מעניש גם על המקשה (קידושין לט), על כן נאמר **ובאבנט בד יחגר**, כי האבנט מכפר על הרהור הלב (ערכין טז). ולפי שבכניסה זו נעשו בני אהרן על שהסתכלו בשכינה מתוך לב (ויקרא כ"א), על כן נאמר באהרן **ובמצנפת בד יצנף**, כי המצנפת מכפר על גסות הרוח (ערכין טז): **דבר** אחר, לקך פרט אלו ארבע בגדים, כנגד הדברים שנוכשלו בהם בני אהרן. והנה הכתנת ואבנט הוא על דרך שמסיק בילקוט (רמז תקכד) 'שהיו בני אהרן מהלכים אחר משה ואהרן ואמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואנו נוהגין שררה על הצבור, רבי איבּו אמר בפייהם אמרו דבר זה, רבי פנחס אמר בלפם הרהרו. וקשה

אם נזכות האבות, כמו שנאמר (שמות ד ט) "למען יאמינו כי נראה אליך ה' אלהי אבותם אלהי אברהם וגו', כך כהן גדול ביום כפורים נראה אליו ה' נזכות האבות: **ויש** בכלם רמז ליום כפור, כי מה שנאמר ואל הקבר רץ אברהם' סובר מדרש זה שהיה ביום כפורים, כי גם רבותינו ז"ל דרשו (פרקי דר"א פכ"ט) 'בפעם היום נמול אברהם' (בראשית י"ב) שנמול ביום כפורים, וסובר שכל המעשה מן 'וירא ה' אל אברם באלני מקרא' (שם י"א א) הכל היה ביום אחד, ואף על פי שעשה סעודה ביום ההוא, מפל מקום אחר שלא נתנה התורה עדין היה מחמיר על עצמו ולא על אחרים. ואיל של יצחק, יש במדרש (עין ריקנטי בראשית כ"ד) שהיה המעשה ההוא ביום כפורים, וראתו מן פסוק (בראשית כ"ב) "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", שבכל שנה ביום זה ה' יראה, כי יענן יראה שמה ה'. ושני שעירים של יעקב, אמרו במדרש (ב"ד ס"ה ד') 'שני גדני עזים טובים, טובים לך וטובים לבניך, טובים לך שעל ידיהם תקבל הברכות, וטובים לבניך שעל ידיהם מתכפר להם ביום כפורים', ומאז הקטח יעקב על כפרת יום קדוש זה על ידי שני שעירים: תורה ד **(ד) כתנת בד קדש ילבש וגו'.** לפום ריהטא נראה שזולת הכפרה יש עוד תועלת שני בכניסת כהן גדול לראות פני השכינה אחת בשנה, כדי לחזק האמונה, כדרך שנראה ה' לכל ישראל בהר סיני כדי

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי' כ"ו בניטן)

"וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ" - יש לרחץ ולנקות את הבשר, וכן להדיח את ה'את', הטפל לבשר, דהיינו ההרגלים השונים שמקורם ב'בשריות', ולהפך זאת ל'בשר קדש'. **"ולבשם"** - אוֹאֵז אֶפְשָׁר לִלְבֹּשׁ אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ.

בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בַּמַּיִם אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבַשֵּׁם (ז, טז) **בְּגָדִים** - רומזים למחשבה ודבור, שנקראו לבושים לנפש. **"בגדי קדש"** - מחשבה ודבור בעניינים של תורת החסידות.

ה וימן כְּנִשְׂתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִסַּב תְּרִין צְפִירֵי עֲזִין לְחַטָּאתָא וְיִדְכַר חַד לְעֻלְתָּא :

(ה) וימאת עדרת בני ישראל יקח שני־שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה:

ו ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא די לה ויכפר עלוהי ועל אנש ביתה :

(ו) והקריב אהרן את־פר החטאת אשר־לו וכפר בערו ובעד ביתו:

בַּעֲדוֹ וּבְעֵדוֹ בֵּיתוֹ • (וימא לו, ת"כ) מְתוּדָה עֲלִיו עֲזוֹנוֹתָיו וְעוֹנוֹת בֵּיתוֹ.

כש"י אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לו • האמור למעלה. ולמדרך כאן, שמשלו הוא בא ולא משל צבור. וכפר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות כרך ג פרשת אחרי)

היציאה מהקודש. נשי ישראל לא צריכות לחשש, שאם הבעל יאריך בתפילתו בשעה או יותר, או אם ימשיך בלימודו בשעה או יותר, יחסר בעניינים הגשמיים; פן אין מקום לדאגה, שאם יחנכו את הילדים ללמוד תורה יום שלם, תחסר אחר־כך בהסתדרות שלהם כו' - אלא אדרבה, עליהם להסביר לבעליהן ולבניהן, שדוקא על־ידי ההוספה בתורה ומצוות, "בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו", יתוסף ב"ונתתי גשמיכם בעתם וגו'".

בכניסת הכהן הגדול ביום הפיפורים לקודש הקדשים, היה נוגע ה"ביתו - זו אשתו". והרמז בזה: בכדי שהפניסה אל הקודש תהיה פראוי, שאז היא מביאה ל"יציאה בשלום", שזהו תכלית הפניסה - הרי זה תלוי בנשי ישראל. שגם כאשר הבעל נמצא "לפני ולפנים", גם אז יש התאמה בין "ביתו" לדרגתו שלו, ועוד יותר:

ז ויסיב ית תרין צפירין ויקים יתהון קדם יי בתרע משפן זמנא :

(ז) ולקח את־שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד:

ח ויתן אהרן על תרין צפירין ערבין ערבא חד לשמא דיי וערבא חד לעזאזל :

(ח) ונתן אהרן על־שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל:

כלי יקר – עזו והדר

האלו "שם יאדימו כותלע כצמר יהיו" (שעיה א יח), ועוד שפדרף שבא לראות פני השכינה "לבושה בתלג חר" (דניאל ז ט) כך בא לראות בבגדי לכן: תורה ה (ח) גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. נראין הדברים ששני שעירים אלו דומים ממש ל"שני גדיי עזים" שעשה יעקב ל'צחק, ועשה את האחד "מטעמים כאשר אהב" החמר (בראשית כו ט), וזה חלקו של ספיאל

התלויין בגסות הרוח, הן שהסתבלו בשכינה מתוך לב גס, הן מה שהורו בפני משה רבן (עירובין סג), וכמה מיני עברות זכרונם למעלה פרשת שמיני י א: ולפי שבני אהרן מתו על שקחו את האלהים בעוד היותם מלכלכים בחטאים אלו, על פן צנה לאהרן בבואו לראות כבוד ה' יהיה נקי מפל לכלוכי חטאים אלו, וילבש ארבעה בגדי לבן המלבנים החטאים

ורבו", וטעמו של דבר כי דם זרעוטי "הנה נדרש" מידו: ומכנסים בד המכפר על גלוי עריות, בעבור שנכנסו שתויי יין (ויקד שם) המרגיל לערוה, וכאמרו רבותינו ז"ל (וימא עה) 'כל הנותן עיניו בכוסו כל העריות דומות עליו למישור, שנאמר (משלי כג לא) 'כי יתן בכוס עינו יתהלך במישורים'. ובמצנפת בד כי הוא מכפר על גסות הרוח, וזה כולל כמה מיני עון שיחסו להם רבותינו ז"ל

"לְעִזְאוֹל", מִשְׁתַּלַּח לְעִזְאוֹל. עִזְאוֹל • (וימא טו, ת"כ)
הוא הר עז וקשה, צוק גבה, שְׁנֵאָמַר: "אֲרַץ גְּזֵרָה",
חֲתוּכָה.

כ"י • וְנָתַן אֶהְרֹן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּדֹלוֹת • מַעֲמִיד
אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לְשְׂמָאל, וְנוֹתֵן שְׁתֵּי יָדָיו בְּקַלְפֵי,
וְנוֹטֵל גְּדֹרֶל בְּיָמִין וְחִבְרוּ בְּשִׂמְאֵל, וְנוֹתֵן עֲלֵיהֶם אֶת
שְׁפָתוֹב בּוֹ "לְשֵׁם", הוּא לְשֵׁם, וְאֶת שְׁפָתוֹב בּוֹ

ט ויקרב אהרן ית צפירא די סליק עלוהי
עדבא לשמא דני ויעבדנה חטאתא:

(ט) וְהִקְרִיב אֶהְרֹן אֶת־הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו
הַגְּדֹרֶל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת:

כ"י • וְעָשָׂהוּ חַטָּאת • כְּשִׁמְנֵי־הַגְּדֹרֶל עָלָיו, קוֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה' חַטָּאת".

י וצפירא די סליק עלוהי עדבא לעזאול
יתקם כד חי קדם יי לכפרא עלוהי לשלח
יתה לעזאול למדברא:

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגְּדֹרֶל לְעִזְאוֹל יַעֲמִד־חַי
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעִזְאוֹל
הַמִּדְבָּרָה:

למיתה אם לחיים, לכך נאמר: "יעמד-חי" - עמידתו
חי עד שישתלח; מכאן, ששליחותו למיתה. לכפר
עליו • שיתודה עליו, כדכתיב: "והתודה עליו וגו'".

כ"י • יַעֲמִד־חַי • כְּמוֹ "יַעֲמִד חַי", עַל-יָדֵי אַחֵרִים;
וְתַרְגוּמוֹ: "יתקם כד חי". (ת"כ) מה תלמוד לומר? לפי
שנאמר: "לשלח אתו לעזאול", ואיני יודע שלוחו אם

יא ויקרב אהרן ית תורא דחטאתא די לה
ויכפר עלוהי ועל אנש ביתה ויכוס ית
תורא דחטאתא די לה:

(יא) וְהִקְרִיב אֶהְרֹן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֵּר
בְּעֵדוֹ וּבְעֵדוֹ בֵּיתוֹ וְשַׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ:

מתכפרים בו, (ת"כ) וכל כפרתן אינה אלא על טמאת
מקדש וקדשיו, כמו שנאמר: "וכפר על-הקדש
מטמאת וגו'".

כ"י • וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵדוֹ • (ת"כ) וְדוּי שְׁנֵי עָלָיו וְעַל אֶחָד
הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כֻּלָּם קְרוּיִים בֵּיתוֹ, שְׁנֵאָמַר: (תהלים קלה)
"בית אהרן ברכו את-ה' וגו'". מכאן, שהכהנים

יב ויסב מלי מחתמתא גומרין דאשא מעלוי
מדבחה מן קדם יי ומלי חפנוהי קטרת
בוסמין דקיקין ויעל מגזי לפרכתא:

(יב) וּלְקַח מִלֵּאֵי־הַמִּחְתָּה גַּחֲלֵי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֵּא חֲפְנָיו קְטֹרֶת סַמִּים דָּקָה וְהֵבִיא
מִבֵּית לְפָרְכָת:

היא, שנאמר (שמות ל ט): "ושחקת ממנה הדק? אלא
שתהא דקה מן הדקה, שמערב יום-הכפורים הנה
מחזירה למכתשת".

כ"י • מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן (וימא מה) • מִלִּפְנֵי ה' •
מֵצַד שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צֵד מְעַרְבִי • דָּקָה • (וימא שם)
מה תלמוד לומר "דקה", והלא כל הקטרת דקה

יג ויתן ית קטורת בוסמיא על אשתא לקדם
יי ויפיי עננא קטרותא ית כפרתא די על
סהדוהא ולא ימות:

(יג) וְנָתַן אֶת־הַקְטֹרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה
עַנְן הַקְטֹרֶת אֶת־הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת וְלֹא
יָמוּת:

כ"י • עַל־הָאֵשׁ • שְׁבִתוֹךְ הַמִּחְתָּה • וְלֹא יָמוּת • הָא אִם לֹא עֲשָׂאָה בְּתַקְנָהּ, חֵיב מִיתָה.

סמכם המודרש (ביר סה יד) האומר "גדיי
עזים טובים", טובים לה שעל ידיהם
תקבל הברכות, וטובים לבניו שעל
ידיהם מתכפרים ביום כפורים; תורה ט

אמר יצחק בני אוצרות סללים נפתחין
היום כו'. כך לדורות בשני שעירים
אלו נתן לסמאל חלקו, כדי שיקבל
יעקב חלקו מן הגורל אשר לה. וכן

שנתן לו שחר כדי שיקבל יעקב
הברכות על חלקו מצד הגדי השני
שעשה פסח לה, כדאיתא במדרש (פרקי
דריא פליג) כי בו ביום ראשון של פסח

י' ויִסַּב מִדָּמָא דְתוֹרָא וְיָדִי בְּאַצְבָּעָה עַל אִפֵּי כְּפָרְתָא קְדוּמָא וְלִקְדָם כְּפָרְתָא יָדִי שָׁבַע זְמַנִּין מִן דָּמָא בְּאַצְבָּעָה:

(י) וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּה וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ עַל־פְּנֵי הַכְּפָרֶת קְדוּמָה וְלִפְנֵי הַכְּפָרֶת יִזָּה שִׁבְעַ־פְּעָמִים מִן־הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ:

כ"ט"◀ וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ • הִזָּאָה אַחַת בְּמִשְׁמַע • וְלִפְנֵי הַכְּפָרֶת יִזָּה שִׁבְעַ • הָרִי אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַ לְמַטָּה.

טו ויִּכְפֹּר עַל קוֹדֶשׁא דְחֻטְאָתָא דִּי לְעָמָא וְיַעַל יַת דָּמָה לְמַגְיָו לְכַרְכְּתָא וְיַעֲבֹד לְדָמָה כְּמָא דִּי עֲבַד לְדָמָא דְתוֹרָא וְיָדִי יַתָּה עַל כְּפָרְתָא וְלִקְדָם כְּפָרְתָא:

(טו) וְשָׁחַט אֶת־שְׁעֵיר הַחֻטָּאת אֲשֶׁר לָעֵם וְהִבִּיא אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לְפָרְכַת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּה וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכְּפָרֶת וְלִפְנֵי הַכְּפָרֶת:

הגורל לשם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּה • אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַ לְמַטָּה.

כ"י◀ אֲשֶׁר לָעֵם • מַה שֶּׁהָפַר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים, מְכַפֵּר הַשְּׁעִיר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַשְּׁעִיר שֶׁעָלָה עָלָיו

טז ויִכְפֹּר עַל קוֹדֶשׁא מְסוּאָבַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִמְרֻדֵיהוֹן לְכָל חֻטְאֵיהוֹן וְכֵן יַעֲבֹד לְמִשְׁפַּח דְּמִנָּא דְשָׂרֵי עֲמַהוֹן בְּגוֹ סוּאָבְתָהוֹן:

(טז) וְכִפֹּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֵל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם:

(יזמא טז) כָּשֵׁם שֶׁהִזָּה מִשְׁנֵיהֶם בְּפָנִים אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַ לְמַטָּה, כִּף מִזָּה עַל הַפָּרְכַת מִבְּחוּץ מִשְׁנֵיהֶם אַחַת לְמַעְלָה וְשִׁבְעַ לְמַטָּה. הַשֹּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם • אֶף־עַל־פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם.

כ"י◀ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • (ח"ט) עַל הַנִּכְנָסִין לְמִקְדָּשׁ בְּטְמֵאָה, וְלֹא נוֹדַע לָהֶם בְּסוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְכָל־חַטָּאתָם", וְחֻטָּאת הִיא שׁוּגְגָה. וּמִפְּשָׁעֵיהֶם • אֶף הַנִּכְנָסִין מִזִּיד בְּטְמֵאָה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֵל מוֹעֵד •

יז וְכָל אִנְשׁ לֹא יִהְיֶה בְּמִשְׁפַּח דְּמִנָּא בְּמַעְלָה לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא עַד מִפְּקָה וּיְכַפֵּר עַל־זוּהֵי וְעַל אִנְשׁ בֵּיתָה וְעַל כָּל קְהֵלָא דְיִשְׂרָאֵל:

(יז) וְכָל־אָדָם לֹא־יִהְיֶה בְּאַהֵל מוֹעֵד בְּבֹאֹ לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכַפֵּר בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ וּבְעָד כָּל־קְהָל יִשְׂרָאֵל:

יח ויִפְּוֹק לְמִדְּבָחָא דִּי קָדָם יְיָ וּיְכַפֵּר עַל־זוּהֵי וְיִסַּב מִדָּמָא דְתוֹרָא וּמִדָּמָא דְצִפְרִיא וְיִתֵּן עַל קַרְנֵת מִדְּבָחָא סְחֹר סְחֹר:

(יח) וַיִּצָּא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי־יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּה וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וַיִּתֵּן עַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ סְבִיב:

המזבח ולחוצו, ויתחיל מקרן מזרחית צפונית (יזמא טז) • וְכַפֵּר עָלָיו • וּמָה הִיא כְּפָרְתוֹ? "וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּה וּמִדָּם הַשְּׁעִיר" – מְעַרְבִין זֶה לְתוֹךְ זֶה.

כ"י◀ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי־ה' • זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב, שֶׁהוּא לְפָנֵי ה' בְּהִיכָל, וּמָה תִּלְמוּד לומר "וַיִּצָּא"? לְפִי שֶׁהִזָּה הַהִזָּאוֹת עַל הַפָּרְכַת וְעַמַּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנֵים וְהִזָּה, וּבְמִתְנֹת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה הִזָּה לְצֵאת מִן

יט ויָדִי עַל־זוּהֵי מִן דָּמָא בְּאַצְבָּעָה שִׁבְעַ זְמַנִּין וּיְדַבְּרָה וּיְקַדְּשָׁה מְסוּאָבָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יט) וְהִזָּה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ שִׁבְעַ פְּעָמִים וְטָהְרוּ וּקְדָשׁוּ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כ"י◀ וְהִזָּה עָלָיו מִן־הַדָּם • אַחַר שְׁנֵתן מִתְּנוֹת בְּאַצְבָּעוֹ עַל קַרְנֹתָיו, מִזָּה שִׁבְעַ הִזָּאוֹת עַל גְּגוֹ (ח"ט) • וְטָהְרוּ • מִמָּה שֶׁעָבַר • וּקְדָשׁוּ • לְעֵתִיד לְבָא.

כֹּוֹשֵׁי מִלְכַּפְּרָא עַל קוֹדֶשָׁא וְעַל מִשְׁכַּן זְמַנָּא וְעַל מִדְבַּחָא וְיִקְרַב יְת צְפִירָא חַיָּא:

(כ) וְכִלְהּ מִכְפָּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת־הַשְּׂעִיר הַחַי:

כא ויסמוך אהרן ית תרתינן ידוהי על ריש צפירא חיא ויודי עלוהי ית כל עונית בני ישראל וית כל מרדיהון לכל חטאיהון ויתן יתהון על ריש צפירא וישלח בני גבר דזמין למיהך למדברא:

(כא) וּסְמַךְ אֶהֱרֹן אֶת־שְׁתֵּי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחַי וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשָׁלַח בְּיַד־אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה:

כט"ו אִישׁ עֵתִי • (וימא טו) הַמוֹכֵן לְכָף מִיּוֹם אֶתְמוֹל.

כב וישול צפירא עלוהי ית כל חוביהון לארעא דלא יתבא וישלח ית צפירא במדברא:

(כב) וְנִשְׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹתֶם אֶל־אָרֶץ גִּזְרָה וְשָׁלַח אֶת־הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כו עמ' 124)

עברה קלה (שמתקפרת בלי תשובה) כחמונה (שמתקפרת רק לשבים). אף יום כפור מכפר על **האדם** ("ביום הזה יכפר עליכם"), ומי שלא שב הוא 'מנגד' לכפרה זו ומעכבה מלחול עליו, בלי הבדל בין קלה לחמונה.

וְנִשְׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֶם אֶל אָרֶץ גִּזְרָה (טו). (כב) הרמב"ם פסק, שהשעיר מכפר על עברות קלות גם בלי תשובה, ואלו יום כפור מכפר רק לשבים. ויש לבאר, דהנה השעיר מכפר על **העברה** ("וְנִשְׂא . . עֲוֹנוֹתֶם"), ולא הרי

כג וייעול אהרן למשכן זמנא וישלח ית לבושי בוצא די לבש במעלה לקודשא ויצנענין תמן:

(כג) וּבָא אֶהֱרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבָאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:

הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לכן, ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב, והוצאת פך ומחתה בבגדי לכן, ושיירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטרת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב. וסדר המקראות, לפי סדר העבודות, כך הוא: "ושלח את השעיר במדבר", "ורחץ את-בשרו במים וגו'", "ויצא ועשה את-עלתו וגו'", "ונאת חלב החטאת וגו'", וכל הפרשה עד "ואתרי-כן יבוא אל-המחנה", ואתר-כך: "ובא אהרן". והניחם שם • מלמד שטעונון גניזה ולא ישמש באותן ארבעה בגדים ליום כפורים אחר.

כט"ו וּבָא אֶהֱרֹן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ שְׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדַבְרֵיהֶם בְּמִסְכַּת יוֹמָא (דף לב), וְאָמְרוּ: כָּל הַפְּרָשָׁה בְּלֶה נֶאֱמְרָה עַל הַסֵּדֶר, חוּץ מִ'בִּיאָה' זֶה שֶׁהִיא אַחַר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקְטָרֶת אֲמוּרֵי פֶר וְשְׂעִיר שְׁנַעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבָן. וּבָא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • לְהוֹצִיא אֶת הַפֶּךָ וְאֶת הַמַּחְתָּה, שֶׁהַקְטֵיר בָּהּ הַקְטָרֶת לִפְנֵי וּלְפָנִים. וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן • אַחַר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻבִים. וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת: תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, וְעֲבוֹדַת פֶּר וְשְׂעִיר

כלי יקר - עזו והדר

שנקרא 'איש שעיר', ושלחתו אל ארץ גזרה דומה ממש למה שנאמר (ויאל ב ט) "ונאת הצפוני ארוחיק מעליכם והדחתיו אל ארץ ציה ושקמה". ושלח אותו ביד איש עתי (פסוק כא), אמרו רבותינו ו"ל (מובא בחוקי שם) ו'ה שהגיע עתו למות בזה השנה; תורה כג

אדם כל מזמנתם להחטיא את ישראל מצד ברכת "והיה כאשר תריד ופרקת עלו" (בראשית כו מ), על בן ראוי לטען עליו כל עונות בני תם, לומר שיעקב מצדו "תמים" הוא "עם ה'", ואתה גרמת להם לחטא, על בן תשא את חטאתם אל סמאל שרו של עשו

(כב) וְנִשְׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתֶם. דָּרְשׁוּ רַבּוּתֵינוּ ו"ל (ביר סה טו) 'עונות תם, זה יעקב איש תם' (בראשית כה כז). וברין הוא, כי כל המחטיא הרבים חטא הרבים תלוי בו (אבות פ"ה מ"ח), וידוע שסמאל תמיד משתדל להחטיא את ישראל, וכן עשו

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כח עמ' 224)

המנעשים" (רמב"ם). מוכן אפוא, שגם הכהן הגדול עצמו צריך להגיע להתחדשות כזו; ולכן לבש בכל שנה בגדים חדשים, שכן הוא נהיה אדם חדש ונעלה יותר, ובגדי השנה הקודמת אינם ראויים לו עוד.

ולא ישתמש . . ליום כפורים אחר (רש"י טז, כג) עבודת הכהן הגדול ביום כפור הביאה את ישראל לתשובה, וכך נתפפרו עונותיהם. והנה ידוע, שבעל תשובה אמתי נהפך כביכול לאיש אחר: "איני אותו האיש שעשה אותן

כד ונסחי ית בסרה במיא במת קדיש וילבש ית לבושוהי ויפוק ויעבד ית עלתה וית עלת עמא ויכפר עלוהי ועל עמא :

(כד) ורחץ את-בשרו במים במקום קדוש ולבש את-בגדיו ויצא ועשה את-עלתו ואת-עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

ליום, אבל הראשונה הייתה בחיל. ולבש את-בגדיו • שמונה בגדים שהוא עובד בהן כל ימות השנה. ויצא • מן ההיכל אל החצר שמזבח העולה שם. ועשה את-עלתו • איל לעולה האמור למעלה: "בזאת יבא אהרן וגו'". ואת-עלת העם • (יזמא טז) "ואיל אחד לעלה" האמור למעלה "ומאת עדת בני ישראל וגו'".

כ"י◀ ורחץ את-בשרו וגו' • (יזמא לב) למעלה למדנו מ"ורחץ את-בשרו ולבשם", שפשהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן, טעון טבילה. שפשוטה טבילה פשוט בגדי זהב שעבד בהן עבודת תמיד של שחר, ולבש בגדי לבן לעבודת היום; וכאן למדנו, שפשהוא משנה מבגדי לבן לבגדי זהב, טעון טבילה. במקום קדוש • (ת"כ, יזמא שם) המקדש בקדשת צורה, והיא הייתה בגג בית הפרוה, וכן ארבע טבילות הבאות חובה

♦ יום שני ה' אייר ♦

כה וית תרבא דחטאתא נסק למדבחה :

(כה) ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה:

כ"י◀ ואת חלב החטאת • אמורי פר ושעיר. יקטיר המזבחה • על מזבח החיצון, דאלו בפנימי כתיב: "לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה" (שמות ל ט).

כ"י◀ ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה:

כו ודמוכיל ית צפירא לעזאזל יצפע לבושוהי ונסחי ית בסרה במיא ובתר פן ייעול למשריתא :

(כו) והמשלח את-השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה:

כו וית תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא די אתעל מדמהון לכפרא בקודשא תפקון למברא למשריתא ויוקדון בנורא ית משפיהון וית בסרהון וית אכליהון :

(כו) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את-דמם לכפר בקדש יוציא אל-מחוץ למחנה וישרפו באש את-ערתם ואת-בשרם ואת-פרשם:

כ"י◀ אשר הובא את-דמם • להיכל ולפני ולפנים.

כח ודמוקיד תהון יצפע לבושוהי ונסחי ית בסרה במיא ובתר פן ייעול למשריתא :

(כח) והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה:

כט ותהי לכוז לקנם עלם בירחא שביעאה בעשרא לירחא תענון ית נפשתיכון וכל עבידא לא מעבדון ציבא וגיורא דיתגזירון ביניכון :

(כט) והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את-נפשותיכם וכל-מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם:

(ל) כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תְּטַהְרוּ:

ל אַרְי בְּיוֹמָא הַדִּין יְכַפֵּר עֲלֵיכוֹן לְדַפְּאָה יִתְכוֹן מִכָּל חוֹבֵיכוֹן קָדָם יְיָ תְּדַפּוּן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נ"ך כט עמ' 338)

העלוי עם הדרגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקב עם התחלת שם הנו' ופנימיותו, האותיות י"ה, מספר ט"ו; ומתכלית העלוי של שם הנו' נמשך לדרגה הנמוכה ביותר - חמש עשרה **בהמות'**.

לפני ה' תטהרו (טז, ל) כתב הרמב"ם: "כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרבתות". ויש לומר, שרמז רמז לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית

(לא) שֶׁבַת שַׁבְּתוֹן הִיא לָכֶם וְעֵצִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

לא שבת שבתא היא לכוון ותענוון ית נפשתיכון קים עלם:

(לב) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלִבֹּשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַבַּיִת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ:

לב וכיכפר כהנא די רבי יתה ודי יקרב ית קרבנה לשמשא תחות אבויה וילבש ית לבושי בוצא לבושי קודשא:

כס"א וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח וְגו' • כפרה זו של יום-הכפורים אינה כשרה אלא ככהן גדול, לפי שנקמרה כל הפרשה באהרן, הצרף לומר ככהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו. וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת־יָדָיו • אין לי אלא המשיח בשמן המשחה, מרבה

בגדים מניין? תלמוד לומר: "וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת יָדָיו וְגו'", והם כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילף, שבנימי נגנזה צלוחית של שמן המשחה. לכהן תחת אביו • (כ"ח) ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם.

כלי יקר - עזי והדר

"דברי ריבת" נמשכים מן העסקים שבין אדם לחברו, על כן ישב לשפט את העם למחרת יום כפור (שם י"ג, וברשי" שם), כי על ידי זה יהיו קהלה אחת ו"כל העם על מקומו יבא בשלום" (שם פסוק כ"א):

וממעם זה נקרא יום זה שבת שבתון (פסוק לא), כי בטול העסקים והשבתה סבה גדולה אל השלום. וכפל השביתה, לפי שכל אדם יש לו המיה ותנועה היצונית ופנימית, היצונית על ידי כלי המעשה בכל מלאכה, והפנימית באה מן החלב והדם ההומים אחר בקשת התאוות, וביום השבת אינו נח כי אם מן היצונית, וביום קדוש זה הוא נח משתייהם כי אין בו גם אכילה ושתייה, על כן נקרא **שבת שבתון**. תורה לא

שיהיו מחזקים לצדיקים, והוא "דור טהור בעיני" הבריות "ומצאתו" הפנימית "לא רחץ" (ע"פ משלי ל"ב), לכה נאמר **לפני ה' תטהרו**: **ורבותינו** ו"ל דרשו יומא פה"ו, דנקא עברות שלפני ה', דהינו שבין אדם למקום יום כפורים מכפר, אכל לא העברות שבין אדם לחברו. על כן נאמר (פסוק לא) **ועל כל עם הקהל יכפר**, רצה לומר דנקא בשנעשו קהלה אחת להיות באגדה אחת ויטו "שכם אחד" לעבד את ה' אז הקדוש ברוך הוא מקבל תשובתם, ולא בזמן ש"חלק לבם". ולפי שמדרף העולם שביום כפור מבקשין מחילה זה מזה ולמחרתו חוזרים לסורם, על כן נאמר (שמות לה א) "ויקהל משה", למחרת יום כפור עשה אותם קהלה אחת, כדי שיהיו כן כל ימות השנה. ולפי שכל

(ל) **לפני ה' תטהרו**. כי אין יום כפורים מכפר כי אם לשבים (שבעות יג), וקדם שיכפר עליהם ה' חייב כל אדם לטהר עצמו מפרך רגל ועד ראש מפל טמאת העון, לכה נאמר **לפני ה' תטהרו**, ולפני משמש לשון קדם, וגדולה מזו מצאתי בספר הזהר (ח"ב פ"א) על פסוק (להלן יט לב) "מפני שיבה תקום", שקדם זמן השיבה יקום האדם משנת תרדמתו לשוב אל ה', קל וחמר לשון **לפני**, והינו "לפני בוא יום ה' הגדול והנורא" תטהרו על ידי התשובה, ואחר כך יטהר ה' אתכם על ידי הכפרה:

והזהיר עוד על התשובה הפנימית הלבבית שהיא **לפני ה'**, כי הדבר המסור ללב אינו נגלה כי אם לה' לבדו, שלא יהיה מן הצבועים הצמים ומתענים ומרבים תחנונות כדי

ג ויכפר על מקדש קודשא ועל משכן זמנא ועל מדבחה וכפר ועל פהניא ועל כל עמא דקהלא וכפר:

(ג) וכפר את-מקדש הקדש ואת-אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הפהנים ועל-כל-עם הקהל וכפר:

לד ותהי דא לכון לקנס עלם לכפרא על בני ישראל מפל חזביון דא פשתא ועבד כמא די פקיד יי ת משה:

(ד) והיתה-זאת לכם לחקת עולם לכפר על-בני ישראל מפל-חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה יהוה את-משה: פ

שלא היה לובשן לגדלתו, אלא כמקנים גזרת המלך (ת"כ).

כ"י - ויעש כאשר צוה ה' וגו'. כשהגיע יום-הכפורים עשה כסדר הזה; וילהגיד שבחו של אהרן,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך I עמ' 131)

ללבש אותם). אף לגבי בגדי הלבן, שהיו מיוחדים לו ליום כפור זה (רש"י פסוק כג), היה עלול לחשב שנועדו לצנן את גדלתו, ולכן ביום כפור הבא יש צורך בחדשים, בהתאם לדתו א.

שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע נאמר שבחו זה בבגדי הלבן, לא בבגדי הזהב. ויש לומר, דהנה לגבי בגדי הזהב אין חדוש בכך שלא לבשם לגדלתו, שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הפהן הגדול הבא אחריו יכול

א ומליל יי עם משה למימר:

זו (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל ותימר להון דין פתגמא די פקיד יי למימר:

(ב) דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל כל-בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר-צוה יהוה לאמר:

ג גבר גבר מבית ישראל די כוס תור או אמר או עזא כמשריתא או די כוס מברא למשריתא:

(ג) איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או-כשב או-עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה:

(כ"י) אשר ישחט שור או-כשב. במקדשין הכתוב מדבר, שנאמר: "להקריב קרבן". במחנה (ובחים קו) חוץ לעזרה.

ד ולתרע משפן זמנא לא איתה לקרבא קרבנא קדם יי קדם משפנא דיי דמא יתחשב לגברא ההוא דמא אשר וישתיצי אנשא ההוא מגו עמה:

(ד) ואל-פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משפן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו:

כ"י - דם יחשב. כשופך דם האדם, שמתחייב בנפשו. דם שפך. (ת"כ) לרבות את הזורק דמים בחוץ.

ה בדיל די ניתון בני ישראל ית דבחייון די אנון דבחיין על אפי תקלא וניתנון לקדם יי לתרע משפן זמנא לנת פהנא ויפסיו נכסת קודשין קדם יי יתרוין:

(ה) למען אשר יביאו בני ישראל את-זבחייהם אשר הם זבחים על-פני השדה והביאם ליהוה אל-פתח אהל מועד אל-הפתח וזבחו זבחי שלמים ליהוה אותם:

כ"י - אשר הם זבחים. אשר הם רגילים לזבח.

(ו) וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:

וּזְרוּק פְּהֵנָא ית דְּמָא על מִדְּבָחָא דִּי בְּתַרְע מִשְׁפֵּן זְמַנָּא וְנִסְק תְּרַבָּא לֹאֲתַקְבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי :

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קמד)

זָרוּק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם (ו, ז, י) | דָּם מְסַמֵּל חַיִּית וְחַמִּימוֹת ("כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בַּדָּם הִיא"), וְהוּא קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרַמֵּז שֶׁהַלֵּהט וְהַהֲתַלְהִבוֹת יֵשׁ לְשִׁמּוֹר רַק לְדַבְרִים שֶׁבְּקִדְשָׁהּ. וְלִכֵּן הַדָּם אֲסוּר בְּאֲכִילָה, הֵינּוּ שְׂלֵא נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְדָם וּבֶשֶׂר כִּבְשָׂרוֹ שֶׁל גּוֹף יְהוּדִי, שֶׁקְדוֹשׁ הוּא, כִּינּוּן שֶׁהַלֵּהט וְהַהֲתַלְהִבוֹת בְּעֵנֵי הָעוֹלָם אֵינּוּ מְקֻרָח. מֵהֶשְׂאִי־פֶן הַבֶּשֶׂר עֲצָמוֹ מְקֻרָח הוּא, שֶׁכֵּן נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְקִדְשָׁהּ.

(ז) וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעִירִם אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֶקֶת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדוֹרֹתָם:

כִּי־יִי־ לְשַׁעִירִם • לְשַׁדִּים, כִּמּוֹ (ישעיה יג כא) : "וְשַׁעִירִים יִקְדּוּ־שָׁם".

זִנִּים אֵינָם אֲחֵרִים עוֹד יִתְבַּחֲחוּ עוֹד יִתְדַבְּחוּן לְשַׁדִּים דִּי אֲנִין טַעֲזֵן בְּתַרְיֵהוֹן קִנִּים עַל־מִ דָּא לְהוֹן לְדַרְיֵהוֹן :

◆ יום שלישי ו' אייר ◆

(ח) וְאַל־הֵם תֹּאמְרוּ אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר אֲשֶׁר־יִגּוֹר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹזֹבַח:

ח וְהִלּוּן תִּימַר גְּבַר גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גֵּיּוֹרָא דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכּוֹן דִּי יִסְק עַלְתָּא אוּ נְכִסַּת קִידְשִׁיא :

כִּי־יִי־ אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עֲלֶה • לְחַיֵּב עַל הַמְקַטֵּר אֵיבָרִים בַּחוּץ [עין פרא"ם] כְּשׁוֹחֲט בַּחוּץ, שָׂאֵם שֶׁחַט אָחַד וְהַעֲלֶה חִבְרוּ, שְׁנִיחֵן חִיבִין (ת"כ. חולין קט) :

(ט) וְאַל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיֹאֲנוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת וְיָמִיו נִכְרְתִין.

ט וְלִתְרַע מִשְׁפֵּן זְמַנָּא לֹא אִיתְנַה לְמַעַבְדַּ דְּתַה קָדָם יי וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׂא הַהוּא מֵעַמָּה :

כִּי־יִי־ וְנִכְרַת • יִרְעוּ נִכְרַת וְיָמִיו נִכְרְתִין.

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנִתְתִּי פָּנָיו בְּנֶפֶשׁ הָאֲכִלָּת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקִּרְבַּ עַמָּה:

י וְיִגְבַר גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן גֵּיּוֹרָא דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכּוֹן דִּי יִיכּוֹל כָּל דְּמָא וְאָתֵן רִוְגִזִּי בְּאֲנָשָׂא דִּיכּוֹל יִתְ דְּמָא וְאֲשַׁיְצִי יִתְהּ מִגּוֹ עַמָּה :

כִּי־יִי־ כָּל־דָּם • לְפִי שְׁנֹאֲמַר: "בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר", יְכוֹל לֹא יִהְיֶה חַיֵּב אֶלָּא עַל דָּם הַמְקַדְּשִׁים? תִּלְמוּד לומר:

י וְנִתְתִּי פָּנָיו • (כ"ח) פְּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנֵה אֲנִי מִכָּל עַסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ.

כלי יקר - עזו והדר

הַשַּׁעִירִים וְהַעֲזִים, וּבְחֻלְקוֹ עוֹד הַשַּׁדִּים הַנִּקְרָאִים מוֹיָקִין וְשַׁעִירִים, וְהַקְרִיף שֶׁם הָרַב בְּלִשׁוֹנוֹ: "וְהִנֵּה מְקוֹם אֲתִי" לְתַרְזַן בְּזוּה מַה שְׁנֹאֲמַר בְּשַׁחוּטֵי חוּץ (פסוק ח) דָּם יִחַשְׁבֵּ לְאִישׁ הַהוּא. פֶּרֶשׁ רִשְׁ"י כְּשׁוֹפֵף דָּם הָאָדָם כּוֹי, וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת מַה עֵינֵן שׁוֹחֲט בַּחוּץ לְשַׁפִּיכַת דָּם הָאָדָם. אֶלָּא לְפִי שֶׁהַשׁוֹחֲט בַּחוּץ לְשַׁעִירִים מוֹשֵׁךְ

וּבִיחָה כִּי אִם חֻלְקוֹ שֶׁל סְמָאֵל, וְכֵן פֶּרֶשׁ הַרְמַב"ן (לעיל טו ז) וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: 'צִוָּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּשְׁלַח שַׁעִיר בְּמִדְבָּר לְשֶׁר הַמוֹשֵׁל בְּמִקְוֹת הַחֲרָב, כִּי הוּא הַעֲלָה לְכוּכְבֵּי הַחֲרָב וְהַדְּמִים וְהַמְלַחְמוֹת וְהַפְּצָעִים וְהַמְכּוֹת וְהַפְּרוּד וְהַחֲרָב, וְהַכֹּלֵל נֶפֶשׁ לְגַלְגַּל מְאָדִים, וְחֻלְקוֹ מִן הָאֲמוֹת עָשׂוּ שֶׁהוּא עִם הַיּוֹרֵשׁ הַחֲרָב וְהַמְלַחְמוֹת, וּמִן הַבְּהֵמוֹת

יז (ז) וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לְשַׁעִירִים. סַמְךְ פֶּרֶשָׁה זוֹ לְכָאֵן, לְפִי שֶׁיֵּשׁ מְקוֹם לְמִינִים לְטַעוֹת וְלומר שֶׁשְׁלִיחַת הַשַּׁעִיר הַמְדַבְּרָה הוּא 'לְשַׁעִירִים' חֲלִילָה, עַל כֵּן הוֹדִירָם מִיָּד עַל שְׁחִיטַת חוּץ, וְהוֹרָה שְׂרָצָה ה' אֲדַרְבָּה לְמַנְעַ מֵהֶם הַזְבִּיחָה לְשַׁעִירִים אֲשֶׁר הִתְעַסְקוּ בָּהֶם לְפָנִים, מִדְּקָאֲמַר לְשׁוֹן עוֹד, וְעֵינֵן הַשַּׁעִיר אֵינּוּ עֹבְדִיךְ

(יא) כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְתִּיו לָכֶם
עַל-הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי-הֵדֵם הוּא
בַּנֶּפֶשׁ יִכָּפֵר:

כ"ט - כי נפש הבשר • של כל בריה, "בדם היא" תלויה, ולפיכך נתתיו על המזבח לכפר על נפש האדם; תבא נפש ותכפר על הנפש.

(יב) עַל-כֵּן אָמַרְתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל-נֶפֶשׁ מִכֶּם
לֹא-תֹאכַל דָּם וְהִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְכֶם לֹא-יֹאכַל דָּם:
כ"ט - כל-נפש מכם • להזהיר גדולים על הקטנים.

(יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְךָ
אֲשֶׁר יֵצֵד יֵצֵד חֵיהּ אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְךָ
אֶת-דָּמֹו וְכִסְהוּ בַעֲפָר:
יג וּגְבַר גְּבַר מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן גֵּיזְרָא
דִּי-תַגְזִירִין בְּיַיְכוּן דִּי יֵצִיד צִידָא חֵיתָא אוֹ
עוֹפָא דִּי מִתְאַכַּל וְיִישׁוּד תַּת דָּמָה וְיִכְסִיגָה
בַּעֲפָרָא:

כ"ט - אֲשֶׁר יֵצֵד • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, אגוזין ותרגולין מניין? תלמוד לומר: "ציד", מכל-מקום.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות כרך לו, עמוד 52 - מותך לקראת שבת)

ביסווי הדם בחיי האדם

נשחטים לשם הנכבד, ונדמם לכפר ואין ראוי לכסותו. ולא חשש לכסות דם החולין בבהמה, כי אין חולין במדבר וגם אחרי כן על הרוב יצוה. (רמב"ן בפרשתנו) ויש לבאר הענין בעבודת האדם: "דם" הוא ענין החיות, "הדם הוא הנפש", ותכליתו הוא להשתמש בו בעניני קדושה, שכל דבר שבקדושה צריכים

ואיש איש מבני ישראל ומן-הגל הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או-עוף אשר יאכל ושפך את-דמו וכסוה בעפר: (יג, יז) צוה . . לכסות כל דם בחיה ועוף כי לא יתקרב דם על המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מהם רק שני מינים בלבד וגם הם אינם נשחטים, אבל בבהמות רוב המצויים

כלי יקר - עזו והדר

מכל מקום בטלים המה במעוטים, כי רב העופות אינן למזבח כמו הבהמות: דבר אחר, לפי שבשר חיה ועוף אינן בנמצא, והם מחסרי צידה ובאין לאדם על ידי טרח גדול או ביקר, ומצד היות הדבר חביב עליו ביותר יש לחוש פן יאכל הבשר עם הדם, על כן צריך לעשות הכר על ידי כסוי: ורבותינו ז"ל אמרו מקאן (חולין פד) 'שלמדך תורה דרף ארץ' שלא יאכל בשר כי אם בהזמנה זו, וטעמו של דבר תמצא לקמן פרשת ראה (דברים שם ט) בפסוק "כי ירחיב ה' את גבולך ואמרת אכלה בשר" וגו', עין שם: תורה יד

כחו מן מאדים המשפיע הקרב וההריגה, נמצא שפיה אמר דם יחשב לאיש ההוא, כי הוא חשוב באמת לשופך דם כי זה כחו של אלהו. וזה פרוש יקר: תורה ח (יג) כי יצוד ציד חיה או עוף וגו'. עקר טעם הכסוי הוא לעשות הכר שלא יבוא לידי אכילת דם רשעים, אבל בבהמות אין צורך בהכר זה, כי כבר הוא מורז ועומד במה שרואה שנתן הדם על המזבח, כמו שצאמר (פסוק יא) ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם, ואין הפרוש שזה עקר הטעם לאסור הדם (ראה רמב"ן, דאם בן למה אסר דם חיה ועוף, אלא עקר טעם האסור הוא

"שלא יאכל הנפש עם הבשר" (דברים יב ט), ונתן מופת על שהנפש כלול תוך הדם, שהרי נתתיו על המזבח לכפר על נפשתיכם, וכפרה זו ודאי נפש תמורת נפש, ומזה תבין מדעתך טעם אסור הדם שהוא מצד הנפש שבו, וזה טעם שזה בבהמה חיה ועוף, אף הכסוי הוא לעשות הכר שלא יבוא לאכלו, אבל בדם בהמה אינו צריך הכר כי די לו בזה מה שרואה שנתן הדם על המזבח, וזה סימן לו "כי הדם הוא הנפש" (שם), ועוד שאין נכון שיאכל העבד משלחו רבו, אבל בדם חיה ועוף אין שום הכר על בן צוה לעשות הכר במקצתו על ידי כסוי. ואף על פי שתורים ובני יונה קרבים לגבי מזבח,

בדברי הרשות, צריך לעורר בנפשו הבטול וההכנעה, להיות חרד שלא להמשיך אחר תאוות הלב (לעסוק בדברי הרשות בשביל הנאת הגוף), אלא כל פונתו תהיה רק לשם שמים. אך כאשר האדם חדור כולו בקדושה, וגם דברי הרשות שלו הם חלק מעבודת ה' שלו, מובן שגם עסקי החולין שלו יכולים להיות בחיית והתלהבות, ואין צריך לכסות הדם כיון שהחיות שלו היא בקדושה שבדבר, ותו לא. וזה נרמז בזה שבהמת חולין אינה צריכה פיסוי דם, מאחר שרוב מיני בהמות ראויין למזבח.

לעשותו בחיות והתלהבות גלויה דוקא. מה שאין-כן בעניני חול - דברי הרשות של האדם, צריכים לעשותם בלי חיות, "בלא לב ולב", ד"כל מעשיו יהיו לשם שמים" דוקא לא בשביל הנאת גופו, אלא כדי לעבוד את הבורא. וזהו תוכן מצות פיסוי הדם, שבעניני חולין צריכים **לכסות** את הדם, שלא יהיה ניכר בהם חיות. ועל-פי-זה יש לבאר הטעם שפיסוי הדם צריך להיות בעפר דוקא - כי עפר מורה על שפלות והכנעה "ואנכי עפר ואפר", "ונפשי כעפר לכל תהיה", וכאשר האדם עוסק

יד ארי נפש כל בסרא דמה בנפשה הוא ואמריית לבני ישראל דם כל בסרא לא תיכלון ארי נפש כל בסרא דמה היא כל דתכלנה ישתיצי:

(יח) **כִּי־נִפֵּשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבָנָי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל־בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפֵּשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא כָּל־אֲכָלְיוֹ יִפְרֹת:**

הנפש היא הדם. דם ו'בשר' לשון זכר. 'נפש' לשון נקבה.

כ"י - דמו בנפשו הוא. דמו הוא לו במקום הנפש, שהנפש תלויה בו. כי-נפש כל-בשר דמו הוא.

טו וכל אגש די ייכול נבילא ותיבירא פיציבא ורגיזרא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא וינדי:

(טו) **וְכָל־נִפְשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֵרֶפֶה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וּכְבָשׁ בְּגֵדָיו וְרִחַץ בְּמַיִם וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:**

נכתבה אלא לדרש. וכן שנינו: כול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הבליעה? תלמוד לומר "טרפה" - מי שיש במינו טרפה. יצא עוף טמא, שאין במינו טרפה.

כ"י - אשר תאכל נבלה וטרפה. בנבלת עוף טהור דבר הכתוב, שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת בבית הבליעה. ולמדך כאן, שטמאה באכילתה ואינה מטמאה במגע, ו"טרפה" האמורה כאן, לא

טז ואם לא יצבע ובסרה לא יסחי ויקבל חובה: ירחץ ונשא עונו. על רחיצת גופו ענוש פרת, ועל כבוש בגדים במקלות.

(טז) **וְאִם לֹא יִכְבֹּשׁ וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחַץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ: פ** כ"י - ונשא עונו. אם יאכל קדש או יפגס למקדש, חייב על טמאה זו ככל שאר טמאות. ובשרו לא

יח (א) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:**

כ מזל עם בני ישראל ותימר להון אגא יי אלהיון:

(ב) **דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:**

לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם בגזרה: "אני ה' אלהיכם" - דעו מי גזר עליכם, דין להפרע ונאמן לשלם שפר.

כ"י - אני ה' אלהיכם. אני הוא שאמרת בימי (שמות יב): "אנכי ה' אלהיך", וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי. רבי אומר: גלוי וידוע לפניו שסופן

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות כרך יב עמ' 89)

ואף שדברים שבעל-פה אסור לאמון בכתב, התירו זאת משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך". הרי שרבי מפרש פסוק שאמר דוד על זמן פתיבת המשנה; ואף כאן אזיל לשיטתיה ומפרש שפונת הפתוב היא לזמן עזרא.

רבי אומר . . שסופן לנתק בעריות בימי עזרא (רש"י יח, ב) בדרך הפשט קשה לומר שפונת הפתוב היא למארע שיארע זמן רב אחר כך, וכדי לתרץ קצת קשי זה, אומר רש"י דבר בשם אומריו. דהנה, רבי סדר וכתב את המשנה,

'קבלו גזרות' גם בשמניגרות לשכל

המנוגדת לסברא המתבקשת, הזהירם על קבלת הגזרות. והטעם ש'עריית' הוי בגדר גזרה הוא: תכלית הנשואין הוא "פרו ורבו", ועד שנעשים ל"בשר אחד" בתולדותיהם, ועל פן מוכן שיש שלמות בזה פאשר האשה היא "שאר בשרו" של האיש. ובפרט דחזינו שכל קיום העולם תלוי בכך שבני אדם הראשון התחנתו עם אחיותיהם, ואף ביעקב מצינו שנשא אחיות והיתה מטתו שלמה, וכן עמרם נשא דודתו, ונולדו אהרן מרים ומשה. אם-כן נמצא שהסברא נותנת פי קרבה בנישואין צריכה להיות מעלה ולא איסור, ומובנת ה"גזירה" בכך ש"איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגו'", ולכן הקדימה התורה "אני ה' אלקיכם" - מעתה קבלו גזרותי.

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אלהיכם: אני הוא שאמרתם בסיני אנכי ה' אלקיך וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי (יח, ב. ובפירוש רש"י). וצריך ביאור, לכאורה תוכן קבלת המלכות ("קבלתם עליכם מלכותי") הוא שמקבל על עצמו כל מה שיצוהו המלך, כולל גם גזרות, ומדוע אם כן מחלק רש"י "קבלתם עליכם מלכותי" (ובנוסף לכך) מעתה קבלו גזרותי? והביאור בזה: יש מקום לומר שבקבלת מלכות שמים, שקבלו בני ישראל בהר סיני, קבלו רק מצוות המובנות בשכל, או לכל הפחות שאינן מנגזרות לשכל, אבל לא קבלו גזרות שמנוגדות לשכל. ולכן, לפני שהקב"ה צוה על העריות שהם בגדר גזרה

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבת פרשת אחרי-קדושים. תשל"א)

והטעם דהציווי על העריות נקרא "גזירה": דבר מוכן הוא, שבנוגע לנישואין, מעלת היוחסין תופסת מקום חשוב ועיקרי, ובפרט כשהבא להשתדף הוא בר יחוס נעלה. וכמו שלמדנו וראינו שהתורה האריכה בייחוסה של אשת אהרן, שנשא את "אלישבע בת עמינדב אחות נחשון" - לבאר שהיתה מצויינת בייחוסה, בהיותה (בת עמינדב וגם אחות נחשון) [וכדפירש רש"י: "מכאן למדנו, הנושא אשה צריך לבידוק באחיה"]; וכן אברהם כששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו ליצחק, אמר לו "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק", כי בנות ארצו ומולדתו מיוחסות הן, בהיותן ממשפחת אברהם. ולפי זה, הסברא נותנת שהשידוך הכי טוב לאיש המיוחס הוא - ממשפחתו, וכל הקרוב אליו יותר, הגון ומתאים יותר לענן השידוך.

ובכלל ועיקר: תכלית הנישואין הוא שיהיה פרו ורבו, ונעשו ל"בשר אחד" - בילדיהם, הרי מוכן שזהו בשלימות יותר כשהאשה היא שאר בשרו של האיש. ובדיני עריות נהפוך הוא, והתחלתם: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו גו'!

ועוד: ברא הקב"ה את העולם באופן שקיימו היה תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות שלהם, יעקב נשא אחיות והיתה מטתו דוקא שלמה, עמרם נשא דודתו ונולדו מרים אהרן ומשה, שעל-פי כל זה - האיסור ד"כל שאר בשרו" הרי הוא על-דרך פירוש רש"י בענין העקידה "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחסרת ואמרת קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער". לכן בא ציווי מיוחד על קבלת ה"גזרות" בכללות, ואחר-כך בא הציווי על ה"גזירה" הפרטית, על העריות.

ג כעובדי עמא דארעא דמצרים די תבתון בה לא תעבדון וכעובדי עמא דארעא דכנען די אנא מעל תכון תמן לא תעבדון ובנימוסיהון לא תהבון:

(ג) כמעשה ארץ-מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו:

ובחקתיהם לא תלכו • מה הניח הכתוב שלא אמר? אלא אלו נימוסות שלהן, דברים התקוקין להם, כגון טרטיאות ואצטרדיאות. רבי מאיר אומר: אלו דרכי האמורי שמנו חכמים.

כש"כ כמעשה ארץ-מצרים • מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקלקלים מפל האמות, ואותו מקום שישבו בו ישראל מקלקל מן הכל. אשר אני מביא אתכם שמה • מגיד שאותן עממין שכבשו ישראל, מקלקלים יותר מכלם (ת"ס).

כלי יקר - עוז והדר

לישראל המקום שאינו מקלקל כל כך כדי שלא ילמדו מהם, שהרי נאמר (שמות כג ל) "מעט מעט אגרשנו מפניך" וקדם שניגרה את כלם יש לחשוש פן

יח (ג) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה וגו'. לרבותא נקט אשר ישבתם בה ואשר אני מביא אתכם שמה, כי מסתמא

(ד) אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לְלַכֵּת בְּהֵם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

דִּתְ דִּינֵי תַעֲבֹדוֹן וְדִתְ קִנְיֵי תַטְרוֹן לְהִלְכָא בְּהוֹן אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

שֶׁטַנְזוּ וְטָהַרְתְּ מִי חֲטָאת, לְכָף נֹאמַר: "אֲנִי ה'", גְּזַרְתִּי עֲלֵיכֶם, אִי אַתֶּם רְשָׁאִים לְהַפְטֹר! לְלַכֵּת בְּהֵם • אַל תַּפְטֹר מִתּוֹכֶם, שְׂלֵא תֹאמַר: לְמַדְתִּי חֻכְמַת יִשְׂרָאֵל, אַלְף וְאַלְמַד חֻכְמַת הָאֲמוֹת.

ז"ל « אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ • אֵלּוּ דְבָרִים הָאֲמֹרִים בַּתּוֹרָה בְּמִשְׁפָּט, שְׂאֵלוּ לֹא נֹאמְרוּ, הִיוּ כְּדָא לְאִמְרוּן. וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ • דְבָרִים שְׁהֵם גְּזַרְתְּ הַמֶּלֶךְ, שְׂיַצֵּר הָרַע מְשִׁיב עֲלֵיהֶם: 'לְמָה לָנוּ לְשִׁמְרוֹן'? וְאֲמוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶן, כְּגוֹן: אֲכִילַת חֲזִיר וּלְבִישַׁת

כלי יקר - עוז והדר

ומכל זה ראייה שמאסו בארץ הקדושה הנבחרת מימות האבות למקום קדוש וטהור ורב מצות התורה תלויות בארץ, ובכל אלה מאסו ישראל עד אשר הצרף הקדוש ברוך הוא להביאם שמה בעל כרחם, ולשא אותם על כנפי נשרים "כאשר ישא האמן את הינק" אל המקום הזה, ועל ידי סיבוב מדברות שלא יהיה להם מקום לחור, לא תעשו בן עוד, אלא אמר "האלהים, כי זה הוא המוכן לשמירת כל משפטי ה' וחקותיו:

וְנָתַן טַעַם עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, עַל מַה שְׁאָמַר שְׂלֵא יִבְקָשׁוּ וְשִׁיבָה שֶׁל קִבְעַת בְּאַרְצָא שְׁמָאָה בְּמִצְרַיִם כְּדִי שְׂלֵא לְמַדְוֹ לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבוֹתֶם, עַל זֶה אָמַר וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ. וְעַל אַחֲרוֹן אַחֲרוֹן, שְׁוֹרִים לִילֵף אֶל הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה כְּדִי לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְצָא, עַל זֶה אָמַר אֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְגו', כִּי הֵמָּה "מִשְׁפָּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ": תורה ד

(ד) אֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ. כָּאֵן הַקְּדִיִּים הַמִּשְׁפָּטִים לְחֻקִּים, וְאַחַר כֵּן הַפָּרָה הַסֵּדֶר וְאָמַר (פסוק ה) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי. לְפִי שְׁפִטוֹק רֵאשׁוֹן מְדַבֵּר בְּשִׁכַר הָעוֹלָם הַזֶּה, מִדְּקָאָמַר לְלַכֵּת בְּהֵם, כִּי בְּעוֹלָם הַזֶּה נִקְרָא הָאָדָם מְהֵלֶךְ, שְׁהוּא נִעְתָּק מִמְדַּרְגָּה לְמַדְרָגָה, כְּמוֹ שְׁנֹאָמַר (נכריה ג א) "וְנִתְתִּי לָךְ מִהַלְכִים בֵּין הָעַמִּידִים הָאֵלֶּה", כִּי הַמְּלָאָךְ נִקְרָא עוֹמֵד כִּי הוּא עוֹמֵד בְּמַדְרָגָה אַחַת, אֲבָל הָאָדָם נִקְרָא מְהֵלֶךְ. וְכֵן לְעוֹלָם הַבָּא נִקְרָא גַם הָאָדָם יוֹשֵׁב, כְּאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (ברכות יג) צְדִיקִים יוֹשְׁבִים וְעֹטְרוֹתֵיהֶם

א, וְכֵן זֶה עָשׂוּ בְּעַבּוֹר שְׁהִיוּ אֲדוֹקִים בְּגִלּוּלֵי מִצְרַיִם כְּמוֹ שְׁנֹאָמַר בִּיחֻקְאֵל (כ ה"ח) "וְאִנְדַּע לָהֶם בְּאַרְצָא מִצְרַיִם וְגו' וַיִּמְרוּ בִי וְגו' וְאֵת גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עֲזָבוּ" וְגו', וְכֵן פָּרַשׁ רַש"י פָּרַשַׁת בֹּא (שמות י כג) שְׁהִיוּ בְּאוֹתוֹ דוֹר רְשָׁעִים שְׂלֵא רְצוּ לְצַאֵת מִמִּצְרַיִם וּמִתּוֹ בְּשִׁלְשַׁת יָמֵי אֶפְלָה:

וְעַל זֶה נֹאמַר כָּאֵן בְּמַעֲשֵׂה אֲרָץ מִצְרַיִם, כְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שְׁעִיתֶם בְּאַרְצָא מִצְרַיִם, וּמַהוּ הַמַּעֲשֵׂה הָרַע אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם, אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם בָּהּ יִשְׁבַּתֶּם שֶׁל קִבְעַת מִצַּד שְׁחֻשָּׁה נִפְשָׁכֶם בְּגִלּוּלֵיהֶם "וּבְשִׁקְצִיהֶם נִפְשָׁם חִפְצָה" (ע"פ ישעיה טו א, לֹא תַעֲשׂוּ עוֹד כְּאֵלֶּה לְבַקֵּשׁ יִשְׁיבָה שֶׁל קִבְעַת בֵּין "עַם סוֹרֵר הַהִלְכִים בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹב" (ע"פ שם סה א), פֶּן תִּלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם, כִּי כֵן קָרָה לָכֶם בְּמִצְרַיִם: וּבְמַעֲשֵׂה אֲרָץ כְּנַעַן, הִנְנוּ שְׁהוּא מְאִשִּׁים אֶת יִשְׂרָאֵל עַל

שְׁמָאָסוּ בְּאַרְצָא הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר הִזִּיתָה חֲבִיבָה עַל הָאֲבוֹת, וְהֵמָּה מְאָסוּ בָּהּ עַד אֲשֶׁר הִצְרֹף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַבִּיאֵם שְׁמָה בְּעַל כְּרַחֲם שְׂלֵא בְּטוֹבְתֶם. וְזוֹהוּ שְׁנֹאָמַר בְּמַעֲשֵׂה אֲרָץ כְּנַעַן, כְּאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה שְׁעִיתֶם בְּאַרְצָא כְּנַעַן, וּמַהוּ הַמַּעֲשֵׂה, אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שְׁמָה, "כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאוֹת" שְׁאֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שְׁמָה בְּעַל כְּרַחֲם, כִּי "בְּאֵלִים" אָמְרוּ "מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְּיַד ה' בְּאַרְצָא מִצְרַיִם" (שמות טו א), הַכִּרְגִלִּים אָמְרוּ "נִתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרַיִמָּה" (במדבר יד ד), וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (ראה במדבר כא א) 'הַנְּשִׁים הֵיוּ מִחֻבּוֹת הָאָרֶץ וְהִאֲנָשִׁים שְׁנֹאוֹהָ, וְכֵן הִצְרֹף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִסְבֵּם "דֶּרֶךְ הַמְּדַבֵּר יֵם סוֹף" שְׂלֵא יִשְׁוֹבוּ מִצְרַיִמָּה (שמות יג יח),

לְמַדּוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם, עַל כֵּן אָמַר שְׁאֶפְלוּ 'כְּמַעֲשֵׂיהֶם לֹא תַעֲשׂוּ, וְקַל וְחֹמֶר לְשִׁאֵר תוֹעֲבוֹת מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁבַּתֶּם בָּהֶם, וְקַל וְחֹמֶר לְשִׁאֵר הָאֲמוֹת:

אֲבָל לְפָרוֹשׁ רַש"י שְׁפָרַשׁ בְּהַפָּךְ זֶה מִמַּשׁ קִשָּׁה, וְכִי סִלְקָא דַּעֲתָךְ לּוֹמַר שְׁדוּקָא כְּאוֹתוֹן אֲשֶׁר יִשְׁבוּ בָּהֶם וְאֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שְׁמָה הַמְּקַלְקְלִים מִבְּלֵם לֹא יַעֲשׂוּ, אֲבָל כְּמַעֲשֵׂה אוֹתוֹן שְׂאִיְנוּ כֵל כֵּן מְקַלְקְלִין יַעֲשׂוּ, חִלְיָה מְלוֹמַר כֵּן. אֲלֵא לְרַבּוֹתָא נִקְט, וְכִדִּי שְׂלֵא יְהִיָּה לְיִשְׂרָאֵל מְקוֹם לְטַעוֹת בָּהֶם וְלוֹמַר מֵאַחַר שְׁהוֹשִׁבוּ בְּאַרְצָא גִשְׁן וְדִאי הִטַּעַם לְפִי שְׂאִין מַעֲשֵׂיהֶם מְקַלְקְלִים כֵּל עֶקֶר, וְכֵן מֵאַחַר שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְבִיא אוֹתָנוּ אֶל אֲרָץ זוֹ וְדִאי אִין מַעֲשֵׂיהֶם מְקַלְקְלִים, וּמַה שְׁגַרְשׁוּ מֵאַרְצָם הִנְנוּ לְפִי שְׁיִשְׁבוּ בְּאַרְצָא לֹא לָהֶם, שְׁהִרִי הַכְּנַעֲנִי הִיָּה הוֹלֵךְ וְכוּבֵשׁ הָאָרֶץ מוֹרְעוֹ שֶׁל שָׁם (ראה רש"י בראשית יב א), עַל כֵּן הִצְרֹף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהוֹדִיעַ שְׁגַם הֵמָּה מַעֲשֵׂיהֶם מְקַלְקְלִים, וְאִם לֹא כֵּל כֵּן בְּזוּלְתֶם, מִכָּל מְקוֹם "כְּדִי בִּזְיוֹן וְקִצְף" יֵשׁ בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְקַל וְחֹמֶר לְזוּלְתֶם:

וּמְדַלָּא עֲרַבִּינְהוּ, וְאָמַר שְׁתֵּי פְעָמִים לֹא תַעֲשׂוּ, נוֹכַח לּוֹמַר שְׁפִרַט כֵּל עוֹן בְּפִנֵּי עֲצָמוּ, וְהַפְתּוֹב מְאִשִּׁים אֶת יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר בְּקָשׁוּ לְיִשֵּׁב יִשְׁיבָה שֶׁל קִבְעַת בְּמִצְרַיִם, כְּמוֹ שְׁפָרַשְׁתִּי לְמַעֲלָה סוֹף פָּרַשַׁת וַיִּגַּשׁ (מ) עַל פְּסוּק "וַיִּשֵּׁב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָא גִשְׁן" שְׁבִאֲשַׁמַּת יִשְׂרָאֵל יְדַבֵּר, וְהִאֲשִׁימֶם אֱלֹהִים עַל שְׁבִקְשׁוֹ לְיִשֵּׁב יִשְׁיבָה שֶׁל קִבְעַת בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים לָהֶם כִּי יְהִיוּ שְׁמָה גְרִים וְלֹא תוֹשְׁבִים (בראשית טו

ה) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-חֻקֹּתַי וְאֶת-מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶתֶם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי יְהוָה: ס

וְשִׁמְרֶה לְחֻקִּים. וְחַי בָּהֶם. לְעוֹלָם הַבָּא, שְׂאֵם תֹּאמַר בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵלֵא סוֹפוֹ הוּא מֵת!. אֲנִי ה'. נֶאֱמַן לְשֵׁלֶם שְׂכָר.

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-חֻקֹּתַי. לְרַבּוֹת שְׂאָר דְקַדוּקַי הַפְּרָשָׁה, שְׁלֹא פִּרְט הַכְּתוּב בָּהֶם (ת"ס). דְּבָר אַחֵר: לְתַן שְׂמִירָה וְעֲשִׂיָּה לְחֻקִּים, וְשִׁמְרָה וְעֲשִׂיָּה לְמִשְׁפָּטִים, לְפִי שְׁלֹא נִתַּן אֶלָּא עֲשִׂיָּה לְמִשְׁפָּטִים

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התועדויות כרך ב עמוד 288. על-פי ביאורי החומש)

מוֹסִיף עַל כֶּף הַמְּדַרְשׁ בְּפֹלִים "לֹא שְׂמִיּוֹת בָּהֶם"? וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ, שְׂפִנּוֹת הַמְּדַרְשׁ לְהַזְהִיר אֶת הָאָדָם שֶׁ"לֹא יְמוּת" אֲפִילוֹ מֵרַב הַתְּלַהּבוֹת וְדַבְּקוֹת בְּקַב"ה עַד כְּלוֹת הַנֶּפֶשׁ - כְּפִי שְׂאָרֵע לְבַגֵּי אַהֲרֹן.

וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶתֶם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם (יח, ה) וְחַי בָּהֶם - לֹא שְׂמִיּוֹת בָּהֶם (תורת כהנים) יֵשׁ לְתַמּוֹה: מֵאַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר בְּכַתוּב בְּמִפְרָשׁ "וְחַי בָּהֶם" - מֵה

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת אחרי, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשכ"ז)

עֲצֵם הַלִּימוּד וְהַקִּיּוּם, אֶלָּא אוֹדוֹת הַחַיּוּת וְהַתְּלַהּבוֹת בְּזַה. יְהוּדֵי יָכוֹל לְטַעוֹן: כִּי־צַד יְכוּלִים לְדְרוֹשׁ מִמֶּנּוּ שְׂתַהֲיָה לוֹ חַיּוּת וְהַתְּלַהּבוֹת ("עַר זֶאֱל זִיךְ קֶאֱכֹן") בְּ"חֻקִּים" שְׂאִין עֲלֵיהֶם טַעַם! - הוּא יָכוֹל לְעַסוֹק בְּלֵהֵא וּלְדַבֵּר עִם גּוֹיִם רַק אוֹדוֹת "מִשְׁפָּטִים", שְׂמוּבֻנִים עַל-פִּי שְׂכָל, וּבְלִשׁוֹן הַכְּתוּב: "כִּי הִיא חֻקְמִתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים"; אֲבָל לֹא בְּנוֹגַע לְחֻקִּים. וְאֶדְרָבָה - טוֹעֵן הוּא - לְהַרְעִישׁ בְּנוֹגַע לְ"חֻקִּים" הַרִי זֶה 'חִילוֹל הַשֵּׁם'!... וְעַל זֶה אוֹמְרִים לוֹ: "אִי-אַתָּה רִשְׁאֵי הַפֶּטֶר"; עֲלִיךְ לְעַסוֹק מֵתוֹךְ חַיּוּת וְלֵהֵט גַּם בְּעֵנֵין הַחֻקִּים. וְכַהֲסִיפּוֹר הַיְדוּעַ, שְׂכַפְאֶשׁר כְּבוֹד-קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחֻמֵי אֲדָמוֹר לְקַח "מְלַמֵּד" עֲבוּר בְּנוֹתָיו, טַעַן הַמְּלַמֵּד שֶׁיִּלְמַד עִמָּהֶם רַק

הַלְשׁוֹן שְׂמִירָה - פִּירוּשׁוֹ (גם) מְלִשׁוֹן הַמִּתְנַה, כְּפִי שְׂהַ'בֵּן חֻמֵשׁ לְמִקְרָא' זֹכֵר פִּירוּשׁ רַש"י בְּפִרְשַׁת וַיִּשָּׁב עַל הַפְּסוּק "וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדְּבָר", "הִיָּה מִמֵּתִין וּמִצַּפָּה מֵתִי יְבוֹא". וְכִינּוּן שֶׁהַכְּתוּב מְדַיִיק לֹאמַר "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֹּתַי", בְּלִשׁוֹן שְׂמִירָה דּוֹקָא - יֵשׁ בְּזַה גַּם הַמְשַׁמְעוֹת שֶׁל הַמִּתְנַה וְצִיפָּיָה, שְׂזָה מוֹרָה עַל הַחַיּוּת וְהַתְּלַהּבוֹת ("קֶאֱךְ") וְהַעֲרִיבוֹת ("גַּעֲשִׂמֶאק") שְׂצִרְיָכָה לְהִיּוֹת בְּדַבְּרָה. וְזֶהוּ מֵה שְׂמִסִּיִּים רַש"י בְּפִירוּשׁ הַפְּסוּק "וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ", דְּקֶאֱ עַל "דְּבָרִים שֶׁהוּן גְּזִירַת הַמְּלֶךְ כּו", "אִי אַתֶּם רִשְׁאִים לְפֶטֶר", וְכֵן בְּהַמְשַׁךְ הַכְּתוּב: "לְלַכַּת בָּהֶם", "אֵל תִּפְטֹר מִתּוֹכֶם, שְׁלֹא תֹאמְרוּ לְמִדְתֵי חֻכְמַת? שְׂרָאֵל, אֶלךְ וְאֶלְמַד חֻכְמַת הָאוֹמוֹת" - שְׁלֹא מְדוּבָר כֶּאֱן אוֹדוֹת

כלי יקר - עזר והדר

קְלוֹת בְּנֵי אָדָם דְּשִׁים בְּעַקְבֵיהֶם וְהַשְׁטָן וְהָאֹמוֹת מוֹנִין עֲלֵיהֶם לֹאמַר מֵה הַמְּצוּה הַזֹּאת לָכֶם, וְזֶה מִצִּוֵּי בְּיוֹתֵר בְּחֻקִּים שְׂאִין טַעַמִּים נִגְלָה וְהֵם מִתְּנַגְּדִים אֶל בְּנֵי הָאָדָם הַמוֹנִין עֲלֵיהֶם (ראה רש"י במדבר יב ט, ל'ךך נְאָמַר (תהלים סט) "מֵה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנַת לִירְאִיךָ פַעֲלַת לְחוֹסִים כֶּךְ נִגְד בְּנֵי אָדָם", וְהִינּוּ בְּדַבְּר הַמִּתְנַגֵּד אֶל שְׂכָלוֹ שֶׁל אָדָם, וְהִינּוּ הַמְּצוֹת קְלוֹת: וְהוֹרִי תְּמִיד לְשׁוֹן שְׂמִירָה בְּחֻקוֹת, כִּי כֶּל דְּבָר שִׁישׁ לוֹ מְהֻרָסִים צְרִיךְ שְׂמִירָה בְּיוֹתֵר, כְּמִבְּאֵר לְמַעֲלָה פְרִשַׁת בֵּא (שְׂמוֹת יב כח) עַל פְּסוּק "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַעֲבָדָה הַזֹּאת" הָאֹמַר עַל בֵּן הַרְשָׁע הַמְּבַקֵּשׁ לְהִרְס הַעֲבֹדָה, כֶּךְ שְׂמִירָה זֶה הָאֹמְרָה בְּחֻקוֹת הִיא נִגְד בְּנֵי אָדָם הַמוֹנִין עַל הַחֻקוֹת: תוֹרָה ה

הַמִּשְׁפָּטִים שְׂכָבָר קְבֻלָּת שְׂכָרָךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְיֵשׁ מְקוֹם לֹאמַר שְׂאֵתָה מְקִיָּמִים בְּעֲבוּר הַנְּאֻתָךְ כִּי קִיּוּם הָעוֹלָם תְּלוּי בָהֶם, מִכָּל מְקוֹם תְּזַכֶּה גַּם בְּעֲבוּרֶם לְחַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא. וְלִמּוֹה, כִּי אֲנִי ה', שְׂהִרֵי אַתָּה מְקִיָּמִים בְּעֲבוּר שְׂאֲנִי ה' צִוִּיתִיךְ, עַל דְּרָךְ שְׂאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ת"כ כ טו) "אֵל יֹאמַר אִי אֲפָשִׁי לְאָכֵל חִזִּיר וְנִפְשִׁי קָצָה בּוֹ, אֶלָּא אֲפָשִׁי וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גִזַּר עָלַי כּו"; וְעַל כֵּן מִצִּוֵּי שֶׁהוּא מְזַכֵּר עַקֵּב רַב טוֹב הַצִּפּוֹן לְצַדִּיקִים בְּיוֹתֵר אֶל הַחֻקִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "הוֹרֵנִי דְרָךְ חֻקֶיךָ וְאֶצְרְנָה עִקֵּב" (תהלים קט לא), "נְטִיתִי לְבִי לַעֲשׂוֹת חֻקֶיךָ לְעוֹלָם עִקֵּב" (שם פסוק קיט), וּמִסִּיק בִּילְקוּט פְרִשַׁת עַקֵּב (רמז תתמו) "מֵה רַב טוֹבְךָ אֲשֶׁר צִפְנַת לִירְאִיךָ" (תהלים לא ט) וְזֶה שְׂכָרְךָ שֶׁל מִצְוֹת קְלוֹת. וּמִנָּא לִיָּה לֹאמַר כֵּן. אֶלָּא לְפִי שְׂהַמְצוֹת

בְּרֵאשִׁים, וְיִשְׁבִּים דְּגַמַת הָעוֹמֵד, כִּי הוּא יוֹשֵׁב בְּמִנוּחָה וְכָבֵד קִנְיָה כֶּל שְׂלִמּוֹתוֹ. וּבִשְׂכָר הָעוֹלָם הַזֶּה הַקְּדִים הַמִּשְׁפָּטִים שֶׁהֵם מִן הַמִּשְׁכָּלוֹת אֶל הַחֻקִּים שְׂאִין טַעַמִּים נִגְלָה, לֹאמַר לָךְ לֹא זֶה שְׂבֻכּוֹת הַמִּשְׁפָּטִים תְּזַכֶּה לְהַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי ה' בְּאֶרְצוֹת הַחַיִּים", שְׂהִרֵי עֵינֵיכֶם הִרְאוֹת תוֹעֲלַתֶם כִּי 'אֶלְמֵלֵא מוֹרְאָה' כּו' (אבות פ"ג מ"א), אֶלָּא אֶף זֶה שְׂבָקִיּוּם הַחֻקוֹת אֶף עַל פִּי שְׂאִין טַעַמִּים נִגְלָה, מִכָּל מְקוֹם תְּזַכֶּה עַל יָדֶם לְהַתְּהַלֵּךְ לְפָנַי ה': אֲמִנֵּם בְּפִסּוּק וְחַי בָּהֶם שְׂפָרֵשׁ רַש"י עַל חַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא, הַפֶּךְ הַסֵּדֶר דְרָךְ לֹא זֶה אֶף זֶה, כִּי בְקִיּוּם הַחֻקוֹת פְּשִׁטָּא שְׂתוֹכָה לְחַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא, כִּי מֵאַחֵר שְׂאִין אַתָּה מְרָגִישׁ בְּתוֹעֲלַתֶם פְּשִׁטָּא שְׂכָל מַעֲשִׂיךְ לְשֵׁם שְׂמִים כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת בּוֹרְאֵךְ, אֶלָּא אֲפִילוֹ בְקִיּוּם

ושמירה ועשיה למשפטים" - שהקיום של חוקים ומשפטים צריך להיות באופן שונה, וכמבואר הפתגם של כבוד-קדושת מורי ורבי אדמו"ר, שגם המצוות ד"משפטים" צריך לקנמן (לא מצד חיוב השכל, אלא) מתוך אותה "קבלת עול" שבה מקיימים המצוות ד"חוקים", "שהן גזרת המלך", שזהו תוכן הענין ד"שמירה ועשיה למשפטים".
וכידוע גם בענין "קרבנות אלקים לי טוב", שכאשר העבודה היא מצד הרגש עצמו, אין זה תכלית הפונה בו.

ענינים שעל-פי שכל, אבל לא יספר להם אודות ענינים שהם למעלה מהשכל והטבע, כמו סיפורים מבהילים מהבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן וכו'. ואמר לו אדמו"ר נשמתו-עדן, שאין לעשות פן, אלא מייד בהתחלת החינוך צריך להדגיש את היסוד - שהקב"ה משדד את המערכות על-ידי ענינים שהם למעלה מהטבע.
וכן הוא בנדון-דין - שצריך להיות חיות ולהט ולהכריז ברחובות ("שרייען אין די גאסן") אודות ענין ה"חוקים" שהם למעלה מן השכל.
וזהו גם תוכן הפירוש "ליפתן שמירה ועשיה לחוקים

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת אחרון-של-פסח תשמ"ו, התועדויות תשמ"ו כרך כ, עמ' 451)

ה"וחי בהם" (שעשית מצוה ממשיכה בחיות) בחוטי הציצית הגשמיים ממש.

וחי בהם (יה, ה)
מספר שאצל הבעל-שם-טוב התנועעו חוטי הציצית מעצמם, כאלו היו דבר חי. כי אצל הבעל-שם-טוב נתגלה

~ נקודות משיחות קודש ~ (היוסי' י' בשבט)

צדק, אמר לה:

על קיום המצוות נאמר "וחי בהם", היינו שיש להכניס חיות במצוות. כדי לעשות זאת מוכרחים להיות בעל כח, בריאים וחזקים, ולהיות בשמחה.
וכן נאמר: אינך חובת להתפלל לפני האכילה. מוטב לאכל בשביל התפלה, מלהתפלל בשביל האכילה!

הרבנית רבקה, זוגתו של כבוד קדושת אדמו"ר המהר"ש, חלתה פעם, והרופא צוה עליה לאכל תיכף בקומה משנתה. הרבנית, שלא רצתה לטעם קדם התפלה, נהגה להתפלל תחלה בהשקמה, ורק לאחר מכן לאכל פת שחרית.
כשיודע הדבר לחותנה, כבוד קדושת אדמו"ר ה'צמח-

(א) איש איש אל-כל-שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ם
וְגַבְרֵי גִבְרֵי לְכָל קָרִיב בְּפָרְהָ לֹא תִקְרְבוּן לְגִלְטָהּ עֲרִיאַ אָנָּה אֲנִי׃

כש"ל - לא תקרבו. להזהיר הנקבה פזכר, לכך נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שכר.

(א) ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה: ם
ז ערית אביו וערית אמו לא תגלי אמוך היא לא תגלי עריתה:

כש"ל - **ערות אביך** • (סנהדרין נד) זו אשת אביך. או אינו אלא כמשמעו? נאמר פאן: "ערות אביך", ונאמר להלן (לקמן ט): "ערות אביו גלה". מה להלן אשת אביו,

(ה) ערות אשת-אביך לא תגלה ערות אביך הוא: ם
ז ערית אמת אביוך לא תגלי ערית אביוך היא:

כש"ל - **ערות אשת-אביך** • לרבות לאחר מיתה.

כלי יקר - עוז והדר

אליו ומצויות אצלו תמיד. והרמב"ן (פסוק ט) סתר זו הדעה, כי ראינו שהפתוב התיר לו נשים לאלפים, על כן פרש שמצוה זו סוד. ונראה שלכך נאמר בה **אני ה'**, רצה לומר אני היודע טעמו של דבר ולכם חקוה: תורה ז

(קדושין פ), ואין **איש איש** כי אם כל איש לבדו. ואמר **לא תקרבו** לשון רבים, להזהיר גם את הנקבה כפרוש רש"י:
ומעם אסור העריות פרש הרמב"ם (מורה הנבוכים ח"ג פמ"ט) שהוא למעט המשגל, כי אליו הנשים קרובות

(ו) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגו', קריבה המביאה לידי גלוי ערוה, והינו היחוד, כי הוא המביא לידי ערוה (ראה אדר"ג פ"א). ולכך אמר **איש איש**, דוקא כשיהיה כל איש ואיש לבדו עם האשה, שהרי שני אנשים מתרים להתיחד עם אשה אחת

ט עֲרֹת אַחֲתֶךָ בַּת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמֶּךָ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ מִן אִמְתִּי אֲחֵרִי אוֹ מִן אִמֶּךָ לְגַבְר אַחֲרֵן לֹא תִגְלִי עֲרֹתֶהּ: **עֲרֹת אַחֲתֶךָ בַּת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמֶּךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרֹתָן: ם**

כ"י • עֲרֹת־אָבִיךָ • אִף בַּת אָנוּסָה בְּמִשְׁמַע. מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ • בֵּין שְׁנוֹלְדָה מֵאוֹתָהּ שְׂאוּמְרִים לֹא לְאָבִיךָ: קָבִים אֶת אִמָּהּ, וּבֵין שְׂאוּמְרִים לֹא: הוֹצֵא אֶת אִמָּהּ, כְּגוֹן: מִמְזַרְת אוֹ נְתִינָה.

יג עֲרֹת בַּת־בְּנֶךָ אוֹ בַת־בְּרִיתֶךָ לֹא תִגְלֶה עֲרֹתָן כִּי עֲרֹתֶךָ הֵנָּה: ם

כ"י • עֲרֹת בַּת־בְּנֶךָ וְגו' • (יבמות טז) בָּבֶתוּ מֵאָנוּסוֹ - הַפְּתוּב מְדַבֵּר. וּבָבֶתוּ וּבָבֶת בָּתוּ מֵאִשְׁתּוֹ, אָנוּ לְמַדִּין מִ"עֲרֹת אִשָּׁה וּבָבֶת" שְׁנֵאֲמַר בְּהֵן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין שֶׁהִיא מְמַנּוּ, בֵּין שֶׁהִיא מֵאִישׁ אַחֵר. עֲרֹת בַּת־בְּנֶךָ • קַל־וַחֲמֵר לְבַתְּךָ, אֲלֵא לְפִי שְׂאִין מְזַהֲרִין מִן הַדִּין, לְמַדְוָה מִ"גְּזֵרָה־שְׁוִיה" (מסכת יבמות ג. סנהדרין עה) •

יד עֲרֹת בַּת־אִשְׁתִּי אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחֲתֶךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרֹתָהּ: ם

כ"י • עֲרֹת בַּת־אִשְׁתִּי אָבִיךָ • לְמַד שְׂאִינוֹ חֲזַב עַל אַחֲוֹתוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכַף נֶאֱמַר: בַּת־אִשְׁתִּי אָבִיךָ, כְּרֵאוּיָהּ לְקַדוּשֵׁין.

יז עֲרֹת אַחֲתֵי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר אָבִיךָ הוּא: ם

יח עֲרֹת אַחֲוֹת־אִמֶּךָ לֹא תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אִמֶּךָ הוּא: ם

יט עֲרֹת אַחֲוֹת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב דִּדְתֶךָ הוּא: ם

כ"י • עֲרֹת אַחֲוֹת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה • וַמָּה הִיא עֲרֹתוֹ? "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

כ"א עֲרֹת כַּלְתֶּךָ לֹא תִגְלֶה אִשְׁתִּי בְנֶךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרֹתָהּ: ם

כ"ב • אִשְׁתִּי בְנֶךָ הוּא • לֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵא בְּשִׁישׁ לְבֶנְךָ אִשְׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאָנוּסָה וְשְׁפָחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עה) •

כ"ג עֲרֹת אִשְׁת־אָחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרֹת אָחִיךָ הוּא: ם

כ"ד עֲרֹת אִשָּׁה וּבָבֶתָהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בַּת־בְּנֶךָ וְאֶת־בַּת־בְּרִיתָהּ לֹא תִקַּח לְגִלוֹת עֲרֹתָהּ שְׂאִרָה הֵנָּה זְמָה הוּא:

כ"ה עֲרֹת אִמְתִּי וּבָרְתִי לֹא תִגְלִי יָת בַּת בְּרָה וְיָת בַּת בְּרִיתָהּ לֹא תִסַּב לְגִלְעָה עֲרֹתָהּ: קָרִיבָן אֲנִין עֲצַת חִטָּאִין הִיא:

כ"י ◀ עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ • (יבמות צו) לא אָסַר הַכֹּתֵב אֶלֶּא עַל-יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרֵאוּשׁוֹנָה, לְכַךְ נֶאֱמַר: "לא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעֲנֵן הַעֲנֹשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה

וְאִשָּׁה אֶל-אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח לְנָלוֹת עֲרוֹתָהּ (יח) יח וְאִתָּתָה עִם אֶחָתָהּ לֹא תִסָּב לְאֶעְקָא לְגַלְאָה עֲרוֹתָהּ עֲלֵיהּ בַחֲיָיָה:

כ"י ◀ אֶל-אֶחָתָהּ • (קידושין א) שְׂתִיחָה כְּאֶחָתָהּ • לְצָרוֹ • לְשׁוֹן צָרָה, לְעִשׂוֹת אֶת זֶה צָרָה לְזוֹ • בַחֲיָיָה • לְמַדְדָּךְ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ה עמ' 144)

וְאִשָּׁה אֶל אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח לְצָרוֹ (יח, יח) "בְּכֶאֱן יִפְרַשׁ הַכֹּתֵב טַעַם הָאִסּוּר . . הֵן רֵאוּיוֹת שְׂתִיחָתָהּ אֹהֲבוֹת זֶה אֶת זֶה, לֹא שְׂתִיחָתָהּ צָרוֹת" (רמב"ן), "וְלִכֵּן לֹא אָסַרָה זֹולָתִי בַחֲיָיָה אֶחָתָהּ" (ספורנו). וְאוּלַי יֵשׁ לִדְבַר, שְׂמִטָּעַם זֶה, הָאִסּוּר הוּא - לְפִי דֶרֶךְ הַפְּשֻׁט - גַּם בְּבִנְיָנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּן הָדִין גַּם לְפִי דֶרֶךְ הַהֶלְכָה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א).

יט) וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִדָּת טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְנָלוֹת עֲרוֹתָהּ: יט וְלֹא־תִתְּאָ בְּרַחוּק סוֹבְתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלְאָה עֲרוֹתָהּ:

כ) וְאֶל-אִשָּׁת עַמּוּתָךְ לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְזֹרַע לְטַמְאָתָהּ-בָּהּ: כו וּבִאֲתֵת חֲבֵרְךָ לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתְךָ לְזֹרְעָא לְאִסְתַּאֲבָא בַּהּ:

כא) וּמִזֶּרְעֶךָ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: כא וּמִבְּנֵיךָ לֹא תִתֵּן לְאֶעְבְּרָא לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלֵל יְת שְׁמָא דְאֱלֹהֶיךָ אֲנָא יְיָ:

כ"י ◀ לְמַלְךְךָ • עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׂשֻׁמָה 'מַלְךְךָ', וְזוֹ הִיא עֲבוֹדַתָּהּ, שְׂמוּסָר בְּנוֹ לְפָמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׁין שְׂתִי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרַגְלָיו בֵּין כ"י ◀ לְמַלְךְךָ • לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרוּהּ וְנֹאנֹף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל-תְּפִלְתָּם" (ישעיה י כה). דְּבַר אַחַר: "תְּבַל הוּא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעַרְבוּב זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה.

♦ יום רביעי ז' אייר ♦

כב) וְאֶת-זִכְרָךְ לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הוּא: כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִתְתָּא תּוֹעֵבָתָא הִיא:

כג) וּבְכָל-בְּהֵמָה לֹא-תִתֵּן שְׂכָבְתְךָ לְטַמְאָתָהּ-בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא-תַעֲמֹד לְפָנָי בְּהֵמָה לְרַבְעָה תִבָּל הוּא: כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתְךָ לְאִסְתַּאֲבָא בַּהּ וְאִתְתָּא לֹא תִקּוּם קֳדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ תִּבָּל הוּא:

כ"י ◀ תִּבָּל הוּא • לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרוּהּ וְנֹאנֹף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל-תְּפִלְתָּם" (ישעיה י כה). דְּבַר אַחַר: "תְּבַל הוּא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעַרְבוּב זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה.

כד) אֶל-תִּטְמָאוּ בְּכָל-אֱלֹהָ בִּי בְּכָל-אֱלֹהָ נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-אֲנִי מוֹשְׁלֵחַ מִפְּנֵיכֶם: כד לֹא תִסְתַּאֲבוּן בְּכָל אֱלֹהִין אֲרִי בְּכָל אֱלֹהִין אִסְתַּאֲבוּ עִמָּמִיא דִּי אֲנָא מַגְלִי מִן קֳדָמִיכוּן:

כלי יקר - עוז והדר

כד) אֶל תִּטְמָאוּ בְּכָל אֱלֹהָ. מִשְׁמַע הָאֲחֵרוֹן מִהֲרַע שְׂתִטְמָא הָאֲרִיץ עַד שְׁלֹא יָבֹאוּ לְיַדֵּי הַקִּצָּה שְׂיִטְמָאוּ בְּכָל אֱלֹהָ, וְאַחַר כֵּךְ אָמַר (פסוק כה) וְלֹא תַעֲשׂוּ מַפְלַת הַתּוֹעֵבֹת, מִשְׁמַע אֲפִלוּ בְּמִקְצָתֵן תִּטְמָא הָאֲרִיץ:

כה ואסתאבת ארעא ואסערת חובה עליה
ודוקינת ארעא ית יתבהא :

(כה) ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ
אתישיביה :

כו ותטרון אתון ית קימי וית דיני ולא
תעבדון מפל תועבתא האלין וציבא וגיוורא
דיתגירון ביניכון :

(כו) ושמרתם אתם את חקתי ואת משפטי ולא
תעשו מפל התועבת האלה האזרח והגר הנגר
בתוכם :

כז ארי ית כל תועבתא האלין עבדו אנשי
ארעא די קדמיכון ואסתאבת ארעא :

(כז) כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ
אשר לפניכם ותטמא הארץ :

כח ולא תרוקן ארעא יתכון בסאביכון יתה
קמא דרוקינת ית עממיא די קדמיכון :

(כח) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר
קאה את הגוי אשר לפניכם :

כלי יקר - עוז וחדר

שחטא בעץ הדעת ועל ידי זה היה לו
נטיה גדולה אל העריות, כי בדור
המבול שהיה הונות מצוי שם נאמר
(בראשית ו ט) "והנני משחיתם את הארץ",
כמו עם הארץ, כי גם שלשה טפחים
של מחרשה נתקלקלו (רשי"ט שם), וזה
היה לארץ על צד העגש לטהרה
ברותחין, ומטעם זה נקרא ארץ
ישראל "ארץ לא מטהרה", לפי ש"לא
גשמה ביום זעם" כדאייתא ביהזקאל
(כב כד). וכתוב (להלן כו לט) "והשמתי אני
את הארץ", ומכאן ראיה שבשעת
הפעס גורם החטא שהארץ מקלקלת,
וכמו שנאמר (דברים טט כא-כב) "וראו את
מכות הארץ ואת תחלאתיה אשר חלה
ה' בה, גפרית ומלח שרפה כל ארצה",
כי ברותחין קלקלה וברותחין נדונה
בשרפה כל ארצה, וכן בדור המבול
כתיב (בראשית ו ט) "וירא ה' כי רבה רעת
האדם בארץ", שנתפעלה הארץ
מרעת יושבי בה:

יפה שנאמר ואת תחלאתיה אשר חלה
ה' בה, יאמר על דרך משל שכל
חולה דרכו להקיא מה שבקרבו, כך
נאמר גם כאן בפרשת עריות ותקא
הארץ את ישיביה, כי תהיה בדמיון
החולה המקיא המאכל אשר בקרבו,
ועל זה נאמר ותטמא הארץ ואפקד
עונה עליה. וזה פרוש יקר: תורה כו
חסלת פרשת אחרי

(כה) ותטמא הארץ ואפקד עונה
עליה וגו'. אם יושביה
חטאו, הנה הארץ מה פשעה שאמר
ואפקד עונה עליה. ונראה שכל זה
נמשך מן חטא הקדום, כי אמר ה'
תוצא הארץ "עץ פרי" (בראשית א יא),
שיהיה טעם העץ בטעם הפרי (רשי"ט שם),
והיא לא עשתה פן, לפיכך בשחטא
האדם נפקדה גם היא על עונה
ונתקלקלה. ויש להקשות למה לא
נתקלקלה מיד. אלא לפי שעקר השנוי
הוא שרצה ה' שתתן חמר זך וזק בכל
הנמצאים, ודבר זה נוגע בכל
הנמצאים אשר מן הארץ מוצאם,
והיא לא עשתה פן אלא נתנה חמר גם
ועב בכלם, ודבר זה גרם שלא היה
טעם העץ בטעם הפרי כי היה החמר
גם נעבור, וזה גרם גם אל האדם להיות
לו תשוקה אל התאוות המוחשות
ביותר, ואם היה חמרו זך ונקי לא היה
פא לכלל חטא, על פן לא נתקלקלה
האדם עד שחטא האדם פי או היה
הנוק נגר ביותר, אבל ב"עץ עשה פרי"
(שם פסוק יב) לא היה הנוק כל כך גדול:

והרמב"ן כתב בפרשת בראשית (כ ט)
שפרי עץ הדעת היה מוליד
תאוות המושגל ולכן פסו מערומיהם
אחר שאכלו ממנו. על פן מצינו
שבכל מקום שחטא של גלוי עריות
מצוי אז הקדוש ברוך הוא פוקד עון
הארץ, כי היא גרמה לאדם הראשון

ונראה לפרש שלכך הוכיר שני מיני
ענשים, הלא המה הקאת
הארץ (פסוק כח) וכרתות הנפשות
העושות (פסוק כט). ומתחלה הזהיר שאל
יטמאו בכל אלה לעשות כלם, כי בכל
אלה נטמאו הגוים והגיעו אל הקצה
האחרון שיתטמא הארץ ונפקד עונה
עליה, ונעשית בחולה המקיא ותקא
את ישיביה, כי נתמלא סאתה ודרך
סאה מלאה לשפף ולהקיא פי לא
תכיל עוד, ועל פן הזהירו שלא יקרה
גם לכם פן, כי אז אנדרלמסיטיא בא
והורגת טובים ורעים (ויק"ר כג ט), כי פן
יצאו בגולה החרש והמסגר וירמיה
וסיעתו (ראה ירמיה כד א):

ואחר כך הוא מזהירם ושמרתם אתם
וגו' ולא תעשו מפל התועבת,
אפלו מקצת מהם לא תעשו, כי את כל
התועבת עשו אנשי הארץ והיו בעגש
הקאת הארץ, אבל אתם אם תעשו
מקצתן לא תקיא הארץ אתכם, לא
תהיו בכלל עגש ההקאה, אבל מפל
מקום יש עגש אחר, והוא פי כל אשר
יעשה מפל התועבת, אפלו מקצתן, אף
על פי שאין הדין נוהג לכלות טובים
ורעים כאחד, מכל מקום ונכרתו
הנפשות העושת לפחות, לפיכך
ושמרתם את משמרתיה לבלתי עשות
מחקות התועבת, אפלו מקצת מהם.
וקרוב לפרוש זה ראיתי בספר
חז"ש: תורה כה

וְתַרְגּוּמוֹ: 'וְלֹא תִרְוָקוּ, לְשׁוֹן רִקוּן, מְרִיקָה עֲצָמָה מֵהֶם.

כַּיִּי «וְלֹא-תִקֵּי אֶרֶץ אֲתָכֶם • מִשָּׁל לְכֹן מִלֶּךְ שֶׁהֶאֱכִילוּהוּ דָבָר מְאוּס שְׂאִין עוֹמֵד בְּמַעְיו אֵלֶּא מְקִיאוֹ, כִּף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֵינָה מְקַיֶּמֶת עוֹבְרֵי עֲבָרָה.

כַּט אַרְי כַּל דִּי יַעֲבֵד מִכָּל תּוֹעֲבֹתָא הָאֵלִין וְיִשְׁתַּיְצוּן נִפְשָׁתָא דִּיעֲבָדוּן מִגּוֹ עֲמַהוּן:

(כט) כִּי כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֲבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרַתוּ הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקְרֵב עִמָּם:

כַּיִּי «הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת • הַזְכָּר וְהַנְּקֵבָה בְּמִשְׁמַע.

ל וְתִטְרִוּן יֵת מִטְרַת מִימְרֵי בְּדִיל דְּלֹא לְמַעֲבֵד מִנְיַמוּסֵי תּוֹעֲבֹתָא דְּאֲתַעֲבָדָא קְדַמִּיכוּן וְלֹא תִסְתַּאֲבִוּן בְּהוּן אֲנֵא יֵי אֲלֵהֶכוּן: פ פ פ

(ל) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-מִשְׁמַרְתֵּי לְבַלְתֵּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֲבוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

הַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְיָבִים פְּלִיָּה? לְכַף נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם":

כַּיִּי «וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-מִשְׁמַרְתֵּי • לְהִזְהִיר בֵּית-דִּין עַל כִּף. וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • הָא אִם תִּטְמְאוּ, אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמֵה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 100)

הַנְּגִיד שֶׁל שְׂכָר, שְׁמוּרָה עַל הַנָּאָה מֵעֲבֹדֹת יִשְׂרָאֵל. כְּלִיָּה - הַנְּגִיד שֶׁל פְּרַעוֹן, שְׁמוּרָה עַל קֶשֶׁר בֵּין ה' לְיִשְׂרָאֵל ("רַק אֲתָכֶם יִדְעֵתִי . . עַל כֵּן אֶפְקֹד . . אֵת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם"); כֶּאֱשֶׁר מִתְבַּטֵּל קֶשֶׁר זֶה, שֶׁהוּא חַיִּינוּ, הַתּוֹצֵאָה הִיא כְּלִיָּה ר"ל.

וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמֵהַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְיָבִים כְּלִיָּה (רש"י יח, ל) רש"י "כְּתַב לְעִיל "דְּעוּ מִי גִזְרֵי עֲלֵיכֶם, דִּין לְהַפְרַע וְנֶאֱמָן לְשִׁלֵּם שְׂכָר". נִפְסָלִים (מְבַדְּלִים) - הוּא הַנְּגִיד שֶׁל "מִי גִזְרֵי", כִּי הֶעֱבְדָה שְׁה' גִזְרֵי עֲלֵינוּ גִזְרוֹת מוֹכִיחָה שֶׁהוּא קְרוֹב לָנוּ וּמִתְעַסֵּק אִתָּנוּ. הַנָּאָה -

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 101)

לְגֵרָם נַחַת רוּחַ לֵה' ("אֵין לִי הַנָּאָה בְּכֶם"). אֲלֵא, עֲלִיו לְהַתְּבַוְּנָה בְּכֹף שֶׁהַקְּב"ה שׁוֹאֵל אוֹתוֹ, כְּפִיכּוֹל: "מֵה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּכֶם"? וְלַחֲפֹשׁ דְּרָךְ לְשׁוּב וּלְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו וּלְגֵרָם לֹא נַחַת רוּחַ.

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (יח, ל) הָא אִם תִּטְמְאוּ אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם . . וּמֵהַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּכֶם (רש"י) יֵשׁ לְשִׁאֵל, מִדּוּעַ נִקְטָ לְשׁוֹן שְׁאֵלָה, וְלֹא כְּתַב "וְאֵין לִי הַנָּאָה בְּכֶם". וְיֵשׁ לֹאמַר: גַּם מִי שֶׁהַקְּב"ה אוֹמֵר עֲלָיו "אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם" - אֵל לֹא לְהַתְּיָאֵשׁ וּלְחַשֵּׁב שְׂאִין לֹא עוֹד תִּקְנָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך כב עמ' 101)

וּפְרַשׁ בְּסִפְר הַתִּנְיָא (פֶּרֶק כ"ז) שְׁמִטְרַת בְּרִיאַת הַרְשָׁע הִיא "שִׁיעוּשָׁה הִרַע שְׁלוֹ יוֹם וְאוֹר". הַדְּרָךְ לְהַגִּיעַ לְכַף הִיא עַל-יַד-יְיָזָה שֶׁהִרְשָׁע יִתְבּוֹנֵן בְּעֲבָדָה שֶׁהַקְּב"ה שׁוֹאֵל אוֹתוֹ כְּפִיכּוֹל: "מֵה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּךָ"? כְּלוֹמַר - אֵין סִפְק שִׁיעוּשָׁה הַנָּאָה (שְׁכֹן זֹהֵי מִטְרַת בְּרִיאַתוֹ שֶׁל הַרְשָׁע), וְאוּלָּם דְּרוּשׁ חֲפוּשׁ מְדַקְדֵּק כְּדִי לְגַלוֹתָהּ.

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (יח, ל) הָא אִם תִּטְמְאוּ - אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם, וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמֵהַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּכֶם (רש"י) לְכַאוּרָה, הִיָּה לֹא לֹאמַר "אֵין לִי הַנָּאָה בְּכֶם" (עַל מִשְׁקַל "אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם"), וְלָמָּה אִמַּר "וּמֵהַנָּאָה יֵשׁ לִי בְּכֶם"? כְּתוּב (מִשְׁלֵי טז): "כָּל פֶּעַל ה' לְמַעֲנֵהוּ, וְגַם רִשָּׁע לְיוֹם רָעָה",

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

א ומליל יי עם משה למימר:

יט (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם כל פנשתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי אלהכון:

(ב) דַּבֵּר אֶל-כָּל-עֵדֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י» דבר אל-כל-עדת בני-ישראל • (ויקרא רבה. ת"כ)
מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרב גופי
תורה תלויין בה. קדושים תהיו • הוו פרושים מן
העצרות ומן העברה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאתה

מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה: (לקמן כא) "אשה
זנה וחללה וגו'" - "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא
יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדושים יהיו...
אשה זנה וחללה וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~

בפירוש "קדושים תהיו", כתב הרמב"ן (וכן הובא בכמה
מקומות בחסידות) שקאי על הצווי של "קדוש עצמך
במתר לך", שזוהי דרגא נעלית בעבודתה, שפירוש עצמו
אפלו מדברים המתרים. אבל פרוש רש"י - פשוטו של
מקרא - הוא: "הוו פרושים מן העצרות".

שנפשו של אדם מחמדתו, ועד כדי כך הוא תקף התאנה,
שבמנחה דיום-הפסחים, קרוב לנעילה, קורין בתורה
פרשת עריות, כדי להבהיר ולשלל ענין זה.

והינו, שנוסף לך שהקדשה בפרשת קדושים קשורה עם
כח המעשה ("גופי תורה"), הנה בכח המעשה גופא מדבר
לא אודות קדשה בדברים המתרים (כפירוש הרמב"ן),
ששרשם מקלפת נגה, אלא אודות פרישות מן העריות,
שהם דברים האסורים ששרשם משלש קלפות הטמאות,
ובשלש קלפות הטמאות גופא - הרי זה תקף וקשי
הקלפה, "ערות הארץ".

וזוהו גם שאסור עריות הוא עון חמור ביותר, וכפי שמבאר
ה'צמח-צדק' בלשון המשנה "חמש-עשרה נשים כו",
שחמש-עשרה בגימטריא "ה, לפי שחטא עריות פוגם
בשם י"ה".

וכפי שמצינו שמצד תקף הקלפה שבעריות, הרי זה באפן

זכמוכן גם מגדל הענש שבעריות, פי מפיון שהענש הוא
לפי ערף הפגם, הרי מגדל הענש מוכן גם גדל הפגם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"א ע' 322)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים
תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)
בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסור אותם
לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן
המותרות (רמב"ן)
אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות",

אך דוקא בפרישות מן העריות, מתבטא ענין "קדושים
תהיו", ודוקא על-ידי-זה באים לקדשה של "קדוש אני",
קדשת העצמות, כאמור, שהגבוה גבוה ביותר נמשך דוקא
על-ידי המטה מטה ביותר.

היא רק לאדם שנמצא בדרגא רוחנית נעלית, ומקיים כבר
את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת
ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם
הדבר - "כי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של
כל אחד ואחת מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו
כדי להדמות להקב"ה.

כלי יקר - עזר והדר

"אל תגשו אל אשה" (שמות יט טו), דהיינו
במתר להם, על פן קראם 'גוי קדוש'.
וכן כ'אן נאמר (לעיל יח ט) "לא תקרבו
לגלות ערוה", קריבה המביאה לידי
גלוי עריות (ראה אהר"ג פ"ב), והוא גדר וסיג
לערוה. וכן "אשה זנה וחללה" (להלן בא
מ' מדברים המתרים לישראל, והבהן
צריך גדר וסיג לאסור לו אף המתר
לישראל כדי לקדשו בקדשה יתרה:
ומה שאמר **קדושים תהיו** יש
במשמעותו לשון צווי ולשון
הודעת הענין, כמו 'אתם תהיו לי
ממלכת כהנים וגוי קדוש' שהוא
הודעת הענין, כך הודיע להם הקדוש
ברוך הוא מתן שכתן של הגדורין
מעצרות, שעל ידי זה יהיו קדושים
לאלהיהם: תורה ג

המצוות לומר שעל ידיהם יוכו למעלת
הקדשה. ואל תאמר שהקדשה מלתא
וטרקתא היא, **פי קדוש אני**, הקטון
בעיניכם לדמות הצורה ליוצרה
כביכול (ראה מדרש תהלים א ד):
ורבותינו ו"ל אמרו (ויקרא שם ט) 'כל מקום
שתמצא גדר ערוה שם
תמצא קדשה', וכבר ידעת שלשון
'גדר' מורה על הדבר המתר מצד הדין
ועושוין סיג וגדר להתרחק מן האסור,
על פן אמרו שכל מקום שאתה מוצא
גדר ערוה שם תמצא קדשה, כי כל
קדשה הינו אף בדבר המתר כמו
שאמרו רבותינו ו"ל (ביבמות ב) 'קדש
עצמך במת'ר לך', וקדשת הנזיר יוכיח,
על פן אמרו במקום שנוכר גדר ערוה
אתה מוצא קדושה. וכן במתן תורה

יט (ב) דבר אל כל עדת בני ישראל
ואמרת אליהם קדושים
תהיו. פרט **כל עדת**, כי אין עדה פחות
מעשרה, ו'אין דבר שבקדשה פחות
מעשרה' (ברכות כא), על פן אמר כ'אן
דבר אל כל עדת בני ישראל, אל כל
עדה ועדה, שיהיו **קדושים**, על ידי
שהם מותרים לכל דבר שבקדשה
אשר בו מקדשים שמו יתברך, והו
שנאמר **פי קדוש אני**:
והקדים לפרשה זו ענין קדשת
ישראל, כי כמו שנאמר
קדם מתן תורה (שמות יט ט) 'ואתם תהיו
לי ממלכת כהנים וגוי קדוש', כך
בפרשה זו נרמז כל עשרת הדברות
כדאמר רבי לוי עין בויקרא רבה (כד ה),
על פן הקדים הקדשה, לחשב עליהם

~ נקודות משיחות קודש ~ (190 השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

התורה **תלויים** בצווי הפללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצוות שצאמרו לפני פרשתנו, ועל כרחק שנתן לקימן גם בלי צווי פללי זה.

מפני שרב גופי תורה תלויין בה (רש"י יט, ב) אמרו רז"ל, שיש ג' פרשיות המכילות ששים מצוות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ודוקא פרשתנו נאמרה בהקהל, שכן לא זו בלבד שהיא **מכילה** דינים רבים, אלא רב דיני

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

מקהילים יהודים כדי לזרזם בקיום התורה והמצוות ("גופי תורה") - הדרך לך אינה באמצעות אזהרות וענשים וכדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתו של ישראל - "קדושים תהיו, כי קדוש אני!"

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (ט, ב) **מלמד שצאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרב גופי תורה תלויין בה** (רש"י) יש ללמוד מפאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: פאפשר

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החדש אייר, ה'תשכ"ו)

"כול פמוני כו' קדושתי למעלה מקדושתכם", שגם "קדושתי למעלה" נעשית על-ידי "קדושתכם".

ג. **גבר מן אמה ומן אביהי תהון דחלין ונתן יומי שבאי דילי תטרון אנא וי אלחכון:**

(ג) **איש אמו ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו** **אני יהוה אלהיכם:**

בדברים. **ואת-שבתתי תשמרו**. סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שההרתך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. **אני ה' אלהיכם**. (יבמות ה) **אתה ואביך חביבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (כ"מ לב. קידושין לה) איזהו מורא? לא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.**

ר"י **איש אמו ואביו תיראו**. כל אחד מהם, תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט) אין לי אלא איש, אשה מניין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. **אמו ואביו תיראו**. כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו

כלי יקר - עוז והדר

ומה שפרט השבת יותר מכל מצוה בשבתורה, לפי שטעם של מצוות כבוד אב ואם הוא שראוי לחלק כבוד למי שהוציאו לאור ההויה, "הלוא הוא אביך קנף והוא עשך" (ע"פ דברים לב ה, ואיך לא תחלק כבוד למי שהמציאך פי וזולתו לא היה לך מציאות כלל. והשבת מורה על כבוד של השם ותברך, פי הוא מורה על חידוש העולם, ושהמציא הקדוש ברוך הוא לאור ההויה אותך ואת אביך. ואם יאמר לך אביך חלל השבת כדי לטעת בלבך שהעולם קדמון ובלתי מחדש כדי שתאמין שאין לך שום אב אחר וזולתו, ויאמר כל זה לפתותך שתבטל רצון אביך שבשמים מפני רצונו, "לא תאבה ולא תשמע לו", פי באמת הוא

(ג) **איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו**. פרש רש"י 'שאם יאמר לך אביך חלל את השבת אל תשמע לו'. ובפרשת ויקהל (שמות לה ב) פרש רש"י 'מד'הקדים שמירת שבת לבנין המשכן לומר לך שאין בנין המשכן דוחה שבת, שמע מינה שהמקדמת דחי למאחרת. שאני הכא שהתחיל בלשון יחיד **איש אמו ואביו**, וסגים בלשון רבים 'תיראו' 'תשמרו', בשלמא 'תיראו' קאי על איש ואשה כפרוש רש"י, אבל אצל השבת למה אמר **תשמרו** לשון רבים, מה לי איש מה לי אשה, אלא ודאי **תשמרו** קאי על הבן והאב, לומר לך שאתה ואביך חביבים בכבודי' (לשו

רש"י):

(ד) אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֵלֵהֶם מִסִּכָּה לֹא תַעֲשׂוּ וְלֹא תִתְפַּנְּנוּ בְּתֵר טַעֲוֹן וְדַחְלוֹן דְּמִתְכָּא לֹא מַעֲבָדוּן לְכוּן אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:
לְכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לְאַחֵרִים וְלֹא אַחֵרִים לְכֶם. וְאִם תֹּאמְרוּ: לֹא תַעֲשׂוּ לְעַצְמְכֶם, אֲבָל אַחֵרִים עוֹשִׂין לְכֶם! ? הֲרִי כְּבֹר נֹאמֵר (שמות כ א): "לֹא יִהְיֶה לְךָ" - לֹא שְׁלָךְ וְלֹא שֶׁל אַחֵרִים.

וְשִׁי «אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלִילִים • לְעַבְדֵם (ת"כ). אֱלִילִים לְשׁוֹן 'אֵל' - כֵּלָּא הוּא חֲשׁוּב. וְאֵלֵהֶם מִסִּכָּה • תַּחֲלָתָן אֱלִילִים הֵם, וְאִם אַתָּה פּוֹנֶה אַחֲרֵיהֶם סוּפֵךְ לְעִשׂוֹתָן אֱלֹהוֹת. לֹא תַעֲשׂוּ לְכֶם • לֹא תַעֲשׂוּ

(ה) וְכִי תִזְבַּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ:
הַיְאִרִי תִפְסוּן נִכְסֵי קוּדְשֵׁי־קָדְשׁ יְיָ לְרַעְוָא לְכוּן תִּפְסוּנָה:

נַחַת־רוּחַ, שְׂיֵהָא לְכֶם לְרַצוֹן, שְׂאֵם תַּחֲשַׁבוּ עֲלֵיו מַחֲשַׁבַת פְּסוּל, לֹא יִרְצָה עֲלֵיכֶם לְפָנָי. לְרִצְוֹנְכֶם • אִפְצִימֵנִט¹⁰¹, זְהוּ לְפִי פְּשׁוּטוֹ; וְרִבּוּתֵינוּ לְמָדוּ (חולין א) מִכָּאֵן לְמַתְעַסֵּק בְּקִדְשֵׁים - שְׁפָסוּל, שְׁצָרִיף שְׂיִתְפְּנוּן לְשַׁחַט.

וְשִׁי «וְכִי תִזְבַּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • לֹא נֹאמְרָה פְּרָשָׁה זֹו אֵלָּא לְלַמֵּד שְׂלָא תְהָא זְבִיחַתָּן אֵלָּא עַל־מִנְתַּת הַהֶאֱכֵל בְּתוֹךְ הַזְּמַן הַזֶּה. שְׂאֵם לְקַבֵּעַ לְהֵם זְמַן אֲכִילָה, הֲרִי כְּבֹר נֹאמֵר (לעיל ז טז): "וְאִם נָדָר אוֹ נִדְבָה זֶבַח קָרְבָּנוּ וְגו'". לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תַּחֲלָת זְבִיחַתוֹ תְהָא עַל־מִנְתַּת

כלי יקר - עזר והדר

שְׂדֵךְ לְשׁוֹן יְחִיד, לוֹמֵר לְךָ שְׂאֵפְלוּ בְּזִמְן קְצִירָה שְׂרַבִּים קוֹצְרִים, "אֵל תְּדַמֶּה בְּנַפְשֵׁךְ" לֹאמֵר כּוֹל הַעֲנִי לְהַתְּפַרְנֵס מִשְׁדוֹת שֶׁל אַחֵרִים אִם לֹא אֲנִיחַ לְהֵם לְקַט שְׂכָחָה וּפְאָה, תִּלְמוּד לוֹמֵר לֹא תִכְלֶה וְלֹא תִלְקֹט, הַחֹב מִטָּל עַל כָּל יְחִיד וְאִינוּ יְכוּל לְפַטֵּר אֶת עַצְמוֹ בְּשֶׁל אַחֵרִים. וְרַמְזוּ עוֹד בְּלְשׁוֹן יְחִיד זֶה, שְׂהַצְדָּקָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּסִתְרָה, שְׂלָא יִינְדַע לְשׁוּם אָדָם כִּי אִם לְנוֹתָן וּמְקַבֵּל. וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְפִי שְׂהַקוֹצְרִים רַבִּים עַל כֵּן אֲמַר וּבְקִצְרֵכֶם, אֲבָל מִכָּל מְקוֹם אֵין הַחֹב כִּי אִם עַל בַּעַל הַשְּׂדֵה לְכָךְ נֹאמֵר לֹא תִכְלֶה, כֵּךְ נִרְאָה בְּעֵינֵי קַשׁוּר פְּסוּקִים אֵלֶי:
וְנוֹכַל לוֹמֵר עוֹד בְּעֵינֵי סְמִיכוֹת לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ לְפָסוּק אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים, שְׂלָא יִנְהַגוּ בְּזִבְחֵיכֶם אֵל ה' כְּמִנְהַג עוֹבְדֵי אֱלִילִים שְׂאִינֵן זוֹבְחִים כִּי אִם בְּזִמְן שְׂהֵם מְקַבְּלִים הַטּוֹבָה וְתוֹלִין בָּהֶם, כְּמוֹ שְׂנֹאמֵר (חֲבִיקוּ א טז) "עַל כֵּן יִזְבַּח לְחַרְמוֹ וְיִקְטֵר לְמַכְמַרְתּוֹ כִּי בְהִמָּה שְׂמֹן חֲלָקוֹ וּמֵאֲכָלוּ בְּרָאָה", וְאֵין זֶה זְבִיחָה לְרַצוֹן כִּי אִם מִהַכְרֵחַ קְבֻלַּת הַטּוֹבוֹת, אֲמַנֵם "לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה'" כִּי אִם לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ, כְּאֵלוּ אֵין לְכֶם שׁוּם סְבָה הַמְּכַרְחַת אֲתָכֶם עַל הַזְּבִיחָה, וְלֹא יִהְיֶה לְכֶם שׁוּם כְּפִנָּה וְרָה כִּי אִם תִּתְפַּנְּנוּ בְּדִי לְעִשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָי וּתְבַרְךָ, וְכָל

הַמִּצְוִיּוֹת, וְלֹא מִצִּינּוּ בְּכָל הַתּוֹרָה שְׂהַמְחַשְׁבָה פּוֹסְלַת כְּמוֹ הַמַּעֲשֵׂה כִּי אִם בְּעִבּוּדָה וְרָה וּבְקָרְבָנוּ, שְׂאֵם חֲשַׁב בְּשַׁעַת שְׂחִיטָה לְאֶכְלוּ חוּץ לְזִמְנֵנוּ אוֹ חוּץ לְמִקְוָמוֹ פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה (פסוק טז), עַל כֵּן סָמַךְ מִצְוֹת אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים הַמְדַבְּרַת בְּפִנְיָה שְׂבִלֵב אֵל מִצְוֹת וְכִי תִזְבַּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַה' לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ פֶּרֶשׁ רִשְׁי' שְׂלָא תַחֲשַׁבוּ עֲלֵיו מַחֲשַׁבַת פְּסוּל', כִּי בְּכָל הַתּוֹרָה דְּבָרִים שְׂבִלֵב אֵינֵן דְּבָרִים חוּץ מִשְׁנֵי אֵלֶי:
וְכֵּה שְׂפָרֶשׁ רִשְׁי' וְרִבּוּתֵינוּ דְּרִשׁוּ (ובחסים מז), מִכָּאֵן לְמַתְעַסֵּק בְּקִדְשֵׁים שְׁפָסוּל שְׁצָרִיף שְׂיִתְפְּנוּן לְשַׁחַט, כְּנֹה נוֹכַל לִישַׁב הַסְּמִיכוֹת שֶׁל וּבְקִצְרֵכֶם קְצִיר אֲרִצְכֶם וְגו' (פסוק טז), לוֹמֵר לְךָ שְׂיֵשׁ מִצְוָה שְׂאִינָה צְרִיכָה כְּפִנָּה, וְהִיא תִצָּא (וּבְרַיִם ב ד טז) בְּפָסוּק "וְשַׁכַּחְתָּ עֲמֹר בְּשַׁדָּה וְגו' לְמַעַן וּבְרַךְ ה'", פֶּרֶשׁ רִשְׁי' וְיֵאָף עַל כֵּן שְׂבִאֲתָ לִידוֹ שְׂלָא בְּמַתְכּוֹן, אֲמַר מַעֲתָה נְפִלָה סִלַע מִיָּדוֹ וּמִצְאָה עֲנִי וּמַתְפַּרְנֵס בָּהּ הֲרִי הוּא מַתְבָּרֵךְ עֲלֵיךָ. וּמִטַּעַם זֶה נֹאמֵר (משלי כא א) "עֲשֵׂה צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחָר לַה' מִזְבַּח", כִּי הַזְּבַח צְרִיף כְּפִנָּה וְהַצְדָּקָה אֲפֵלוּ שְׂלָא בְּמַתְכּוֹן:
וְכֵּה שְׂנֹאמֵר וּבְקִצְרֵכֶם לְשׁוֹן רַבִּים, וְאַחַר כֵּךְ אֲמַר לֹא תִכְלֶה פֹּאֵת

וּבְכַבּוּד הַקְּדִים אֲב לְאֵם, לְפִי שְׂגַם הָאִישׁ חִיב בְּכַבּוּד אֲשֶׁתוֹ כְּאֲמָרוּ רַבּוּתֵינוּ ו'ל (בבבב טב) 'לְעוֹלָם יִכְבַּד אָדָם אֲשֶׁתוֹ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, סִלְקָא דַּעֲתָךְ אֲמַנָּא שְׂאִין כָּל כֵּךְ קְפִידָא אִם תַּקַּל בְּכַבּוּדוֹ שְׂהֲרִי גַם הָאָב חִיב בְּכַבּוּד אֲמָךְ, עַל כֵּן הַקְּדִים הָאָב לוֹמֵר לְךָ שְׂכַבּוּדוֹ יִהְיֶה גְדוֹל עֲלֵיךָ כְּכַבּוּד הָאֵם, אִף עַל כֵּן שְׂשִׁנְיֵכֶם חִיבִים בְּכַבּוּד הָאֵם. וּבְמוֹרָא צְרִיף שְׂיִהְיֶה אִימַת בַּעֲלָה עֲלֵיךָ (רַמְבַּם אִישׁוֹת פְּטוֹי ח"ט), סִלְקָא דַּעֲתָךְ אֲמַנָּא שְׂמוֹרָאָה אֵין בּוֹ כָּל כֵּךְ קְפִידָא, עַל כֵּן הַקְּדִים הָאֵם לוֹמֵר שְׂעַל כָּל פְּנִים מוֹרָאָה עֲלֵיךָ: תוֹרַה ד'
(ד) אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. אַחַר שְׂהוֹהִיר עַל מוֹרָא שְׂלָשָׁה מוֹלִידֵיו כֵּא לְמַעַט הָאֱלִילִים כְּמוֹ שְׂנֹאמֵר (יִרְמִיָּה ב כז) "אֲמַרִים לְעַץ אֲבִי אַתָּה וְלֹאֲבָן אַתָּה וְלִדְתָנוּ", לוֹמֵר לְךָ שְׂאִין שְׂתַפְּיִן בְּצִירְתָךְ כִּי אִם שְׂלָשָׁה אֵלוּ וְלֹא יוֹתֵר:
וְכֵּמָךְ לְזֶה וְכִי תִזְבַּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים (פסוק טז), לְפִי שְׂאֲמַר אֵל תִּפְנוּ, וְסַתֵם פְּנִיָה הִיא בְּלֵב כְּמוֹ שְׂנֹאמֵר "וְאִם יִפְנֶה לְכַבֵּךְ" (וּבְרַיִם ל ז), "אֲשֶׁר לְכַבּוֹ פְּנֵה" (שם כט ז), כִּי בְּעִבּוּדָה וְרָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִצְרֵף מַחֲשַׁבָה לְמַעֲשֵׂה שְׂנֹאמֵר (יחזקאל יד ה) "לְמַעַן תִּפְשַׁח אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם" (קִידוּשִׁין לט), וְטַעֲמוֹ שֶׁל דְּבַר כִּי עֵקֶר הַעִבּוּדָה וְרָה תְלוּיָהּ בְּלֵב

(ו) בַּיּוֹם זָבַחְכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרֵת וְהַנּוֹתֵר עַד-יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּאֵשׁ יִשְׂרָף:

וּבַיּוֹם דִּיתַנְכֶם יִתְאַכַּל וּבַיּוֹמָא דְבִתְרוּהֵי וּדְאִשְׁתָּאֵר עַד יוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוֹרָא יִתְקַד:

כ"ט - בַּיּוֹם זָבַחְכֶם יֹאכַל • כִּשְׁתִּזְבַּחְוְהוּ, תִּשְׁחַטְוְהוּ עַל-מִנַּת זְמַן זֶה שְׁקֻבְעָתִי לְכֶם כְּבָר.

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְּגוּל הוּא לֹא וְרָצָה:

וְאִם אִתְאַכְלָא יִתְאַכַּל בַּיּוֹמָא תְּלִיתָאָה מְרַחֵק הוּא לֹא יְהִי לְרַעְוָא:

כ"ט - וְאִם הָאָכַל יֹאכַל וְגו' • אִם אִינוּ עֲנִין לְחוּץ לְזַמְנוֹ, שְׁהָרִי כְּבָר נֹאמֵר (לעיל ז) "וְאִם הָאָכַל יֹאכַל מִבְּשַׂר-זָבַח שְׁלָמֵינוּ וְגו'", תִּנְהוּ עֲנִין לְחוּץ לְמִקְוָמוֹ. כָּוֹל יִהְיוּ חֲבִיבִים כֶּרֶת עַל אֲכִילְתוֹ? תִּלְמוּד לומר

(שס): "וְהִנֵּפֶשׁ הָאֲכָלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִּשָּׂא", מִמֶּנּוּ וְלֹא מִחֲבֵרוֹ, יֵצֵא הַנִּשְׁחָט בְּמִחְשַׁבְתָּ חוּץ לְמִקְוָמוֹ. פְּגוּל • מִתְעַב, כְּמוֹ (ישעיה סה ד): "וּמִרְקַ פְּגָלִים כְּלִיָּהִם".

(ח) וְאִכְלוּ עֲוֹנוֹ יִשָּׂא פִּי-אֶת-קִדְשׁ יְהוָה חֲלָל וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ:

ח וְדִינִיכְלִיָּה חֻבְבָּה וְקַבְלָא אַרְי יֵת קוּדְשָׁא דִּינִי אַחַל וְיִשְׁתִּיזִי אֲנָשָׁא הֵהִיא מֵעַמָּה:

כ"ט - וְאִכְלוּ עֲוֹנוֹ יִשָּׂא • בְּנוֹתֵר גְּמוּר הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְאִינוּ עֲנוּשׁ כֶּרֶת עַל הַנִּשְׁחָט חוּץ לְמִקְוָמוֹ, (זבחים כא)

שְׁכָבֵר מֵעֵטוֹ הַכְּתוּב. וְזֶהוּ בְּנוֹתֵר גְּמוּר מְדַבֵּר. וּבְמִסְכַּת 'כְּרִתוֹת' לְמַדְוָהוּ מִגְּזֵרָה שְׁוֵה'.

(ט) וּבְקִצְרְכֶם אֶת-קִצֵּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לְקִצֹר וְלִקְט קִצִּירֶךָ לֹא תִלְקֹט:

ט וּבְמִחְצָדְכוֹן יֵת חֲצָדָא דְאַרְעִכוֹן לֹא תִשְׂיָצִי פֶּאֶתָא דְחַקְלָךְ לְמַחְצָד וְלִקְטָא דְחֲצָדָךְ לֹא תִלְקֹט:

כ"ט - לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ • שְׂיָנִיחַ פֶּאֶה בְּסוּף שְׂדֵהוּ (ת"כ). וְלִקְט קִצִּירֶךָ • שְׁגָלִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת

קִצִּירָה, אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם, אֲבָל שְׁלֹשׁ אֵינָן לְקֹט. (ת"כ). * פֶּאֶה ח

(י) וּכְרַמְךָ לֹא תַעֲוִלֵל וּפְרִט כְּרַמְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְרַת תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

י וּכְרַמְךָ לֹא תַעֲלֵל וְנִתְרָא דְכְרַמְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי וְלִגְרֵי תִשְׁבּוּק יִתְהוֹן אֲנָא יי אֱלֵהֶכוֹן:

כ"ט - לֹא תַעֲוִלֵל • לֹא תַטַּל עוֹלָלוֹת שְׂבָה, וְהֵן נְכֻרוֹת. אֵיזְהוּ עוֹלָלוֹת? כָּל שְׂאִין לָהּ לֹא כְּתָף וְלֹא נֶטֶף (פֶּאֶה) • וּפְרִט כְּרַמְךָ • גְּרַגְרֵי עֲנָבִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת

בְּצִירָה. אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • דִּין לְהַפְרֵעַ. וְאִינִי גוֹבָה מִכֶּם אֶלָּא נִפְשׁוֹת, שְׁנֹאמֵר (משלי כב): "אֵל תִּגְזַל-דָּל וְגו'... כִּי ה' רִיב רִיבֶם וְגו'".

(יא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא-תִכְחָשׁוּ וְלֹא-תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ:

יא לֹא תִגְנְבוּן וְלֹא תִכְדְּבוּן וְלֹא תִשְׁקְרוּן אִישׁ אֲנָשׁ בְּחִבְרָה:

כ"ט - לֹא תִגְנְבוּ • אֲזַהְרָה לְגוֹנֵב מִמוֹן, אֲבָל "לֹא תִגְנַב" שְׂבַע-שָׁרֵת הַדְּבָרוֹת, אֲזַהְרָה לְגוֹנֵב נִפְשׁוֹת; דְּבַר הַלְּמַד מֵעֵינָיו, דְּבַר שְׁחִיבִין עָלָיו מֵיַתַּח בֵּית-דִּין.

וְלֹא-תִכְחָשׁוּ • (ב"ק קט) לְפִי שְׁנֹאמֵר (ויקרא ה כב): "וְכִחַשׁ-בֶּה", מִשְׁלֵם קֶרֶן וְחֻמְשׁ. לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה מִזֵּין? תִּלְמוּד לומר: "וְלֹא תִכְחָשׁוּ". וְלֹא-תִשְׁקְרוּ • לְפִי

כלי יקר - עזי והדר

(יא) לֹא תִגְנְבוּ וְגו'. בְּגוֹנֵב מִמוֹן הַכְּתוּב מְדַבֵּר (סנהדרין פו.). שְׂהָרִי נֹאמֵר (פסוק יב) וְלֹא תִשְׂבַּעוּ בְּשֵׁמִי לְשַׁקֵּר לומר 'שֵׁאִם גְּנַבְתָּ סוּפָה לְכַחַשׁ וְאִם כַּחֲשַׁת סוּפָה לְשַׁבַּע לְשַׁקֵּר' (רש"י).

וְהָרִי אֵין נִשְׂבַּעִין עַל כְּפִירַת קִרְקָעוֹת וְעֵבְדִים (שְׁבוּעוֹת מ"ב), אֶלָּא וְדִאי בְּגוֹנֵב מִמוֹן הוּא מְדַבֵּר. וְלִכְךָ הַזְּכִיר לְשׁוֹן רַבִּים, לְהַזְהִיר גַּם אֶת "הַחֹלֵק עִם הַגְּנָב" כִּי גַם הוּא "שׁוֹנֵא נִפְשׁוֹ" (ע"פ

מִחְשָׁבָה וְרָה נְקִרְאָת חוּץ לְזַמְנוֹ וְחוּץ לְמִקְוָמוֹ כִּי אֵין זֶה מִקְוָמוֹ וְזַמְנוֹ, וְנִקְרָא מִתְעַשֵּׂק בְּקִדְשִׁים, שְׂאִינוּ מִתְכַּוֵּן בְּעַצְמוֹ וְרִאשׁוֹנָה עַל הַזְּבִיחָה. וְדָבָר זֶה בְּרוּר לְמַכְיָנִים וְקָרוֹב לְשִׁמְעַ: תוֹרָה ה

שנאמר (ס): "ונשבע על-שקר", ישלם קרן וחמש. למדנו עגש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו". וליכונא לא תגנבו ולא תכחשו ולא-

תשקרו ולא תשבעו • אם גנבת, סופך לכחש, סופך לשקר, סופך להשבע לשקר.

(יב) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך אני יהוה:

יב ולא תשבעו בשמי לשקרא ותחל ית שמא דאלהיך אנא יי:

הכנויין? תלמוד לומר: "ולא תשבעו בשמי לשקר" - כל שם שיש לי.

כ"י • ולא תשבעו בשמי • למה נאמר? לפי שנאמר (שמות כ ז): "לא תשא את שם-ה' אלהיך לשוא". יכול לא יהא חביב אלא על שם המיוחד? מנין לרבות כל

(יג) לא-תעשק את-רעהך ולא תגזל לא-תלין פעלת שקיר אתה עד-בקר:

יג לא תעשוק ית חברך ולא תאגס לא תבית אגרא דאגריא לותך עד צפרא:

אומר (דברים כד טו): "ולא תבוא עליו השמש", מדבר בשקיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (כ"מ ק) לפיכך זמן גבוי שקרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית, עונה לבקש מעות.

כ"י • לא-תעשק • (ת"כ) זה הכובש שכר שקיר. לא-תלין • לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עד-בקר • בשקיר יום הכתוב מדבר, שייציאתו מששקצה חמה, לפיכך זמן גבוי שקרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא

(יד) לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מושל ויראת מאלהיך אני יהוה:

יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהיך אנא יי:

ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך • לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

כ"י • לא-תקלל חרש • אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז): "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (ת"כ). ולפני עור לא תתן מושל • (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכר שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו

כלי יקר - עזר והדר

לשחק הכתוב ולא יאמר לא תקלל חרש, ואני שומע מן 'בעמך לא תאר' (שמות כב כז) שהכל בכלל בין חי בין מת, כי מהיבא תיתי לחלק. אלא ודאי שמדין תורה המקלל את המת פטור, וטלוקא דעתך אמינא שגם החרש בכלל מת שהרי 'חרשו נותן לו דמי כלו' כי דומה כאלו היה כל מציאתו לאפס ואין. תלמוד לומר לא תקלל חרש וכל דכתיבה שהוא בחיים אף על פי שחשוב כמת פאותן ארבעה החשובים כמתים שמנו רבותינו ז"ל (נדרים סד). על כלם הוא חביב: ולפני עור לא תתן מושל, פרש רש"י 'לא תתן עצה' כו', כי אין לפרש

מן רעהו לבד הוא גונב, אבל הגולן אינו עושק כי אם לרעהו: תורה יב (יד) לא תקלל חרש. פרש רש"י הוא הדין לכל אדם, ונקט חרש לומר לך מה חרש מיוחד שהוא בחיים כו'. ויש לתן טעם למה נקט חרש דוקא. לפי שאמרו רבותינו ז"ל (ביק פה) 'סמא עינו נותן לו דמי עינו, חרשו נותן לו דמי כלו', ולהנחה זו יש מקום לטעות ולומר שחרש חשוב כמת ואינו חביב על קללתו, ומכלל זה אתה למד שעל קללת המת הוא פטור והחרש כחי לענין המקללו. ואין לומר שמא פגנת הכתוב לחיב המקלל המת דגמת החרש החשוב כמת, דאם כן הוא

משלי כט כד), כי סתם ממון יש בו כדי חלקה, אבל גונב נפש מסתמא אין בו כדי חלקה אף על פי שעומד למכר שמא לא ימצא קונים, על כן על הרב שאין שנים משתתפים בגנבת נפש ממש, על כן נאמר בו (שמות יג א) "לא תגנבו". אבל לא תעשק (פסוק יג) מדבר בהשוכר את הפועל, ואין שנים שוכרים פועל אחד בשתפורת, לכה נאמר לא תעשק לשון יחיד: ומה שנאמר לא תעשק את רעהך ולא תגזל, ואצל הגנב לא הזכיר 'רעהך', לפי שכל גנב גונב גם דעת עליונה ועושה עין של מעלה כאלו אינו רואה בפניכו (ביק טז), ואם כן לא

(מז) לֹא־תִלְךָ רֶכֶל בְּעַמּוּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דַּם רֵעֶךָ
טו לֹא תִכּוֹל קוֹרְצִין בְּעַמּוּךָ לֹא תִקּוּם עַל
דָּמָא דְחִבְרָךְ אֲנָא יְיָ:
אֲנִי יְהוָה:

ומרגל אחר כל סחורה, וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים, על-שם שמחזר תמיד בעירות, נקרא 'רוכל' לשון רוגל. ותרגומו: "לא תיכול קורצין", כמו (דניאל ג ח): "וְאַכְלוּ קִרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדָא"; "אכל בה קרצא בי מלכא". נראה בעיני, שהיה משפּטם לאכל בבית המקבל דבריהם שום הלעטה, והוא גמר חזוק, שדבריו מקימים ומעמידם על האמת, ואותה הלעטה נקראת: "אכילת קורצין", לשון "קרץ בעיניו" (משלי ו יג), שכן דרך כל הולכי רכיל לקרץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותו, שלא יבינו שאר השומעים. לא תעמוד על-דם רעה. לראות במיתתו ואתה יכול להצילו (ס"ח), פגון: טובע בנהר, וניה או לסטים באים עליו. אני ה'. נאמן לשלם שכר, ונאמן להפריע.

כ"י - לא-תלך רכיל. אני אומר על-שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע, הולכים בבתי רעים לרגל מה יראו רע, או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים 'הולכי רכיל', הולכי רגילה, אשפיימנט בלע"ז. וראיה לדברי, שלא מצינו 'רכילות' שאין פתוב בלשון 'הליכה': "לא תלך רכיל", "הלכי רכיל נחשת וברזל" (ירמיהו כח); ושאר לשון הרע אין פתוב בו הליכה, (תהילים קא ח) "מְלַשְׁנֵי בַסְתֵּר רַעְהוּ", (שם קכ א): "לשון רמיה", (שם יב ד): "לשון מדברת גדולות". לךף אני אומר: שהלשון הולך ומרגל, שהכ"ף נחלפת בגימ"ל, שכל האותיות שמוצאיהם ממקום אחד מתחלפות זו בזו; ב"ית בפ"א, וגימ"ל בכ"ף, וקו"ף בכ"ף, ונו"ן בלמ"ד, וזי"ן בצד"י. וכן (שמואל ב יט כח): "וירגל בעבדך", רגל במרמה לאמר עלי רעה, וכן (תהילים טו א): "לא רגל על-לשנו", וכן רוכל, הסוחר

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי שיחות חלק לב עמוד 120 - מותר לקרוא שבת)

לא תעמוד על דם רעה - גדר חיוב

במצות הצלת ממון חבירו, "עזוב תעזוב עמו" השב תשיבנו לו" וכו'?

לא תעמוד על-דם רעה
לראות במיתתו, ואתה יכול להצילו (יט, טז. ובפירוש רש"י) וצריך להבין, הרי כננת הכתוב היא לחיב את האדם לעשות כל מה שביכולתו להצלת חברו - ומדוע זה נאמר בלשון שליחה, ולא בלשון חיובי - להציל החבר, על-דרך שמצינו

ד"ל תעמוד וגו'?" ויש לומר דזוהי כננת רש"י בפירושו

כלי יקר - עוז והדר

שעשה דוד המלך משפט לזה וצדקה לזה (סנהדרין טו), לא יעשה פן כי אם לעמיתו בתורה ומצוה ולא למי שאינו כרוף אצלו, כי שמא יעשו קנוניא ביניהם. ויש אמרים שעל זה התפלל דוד ואמר (תהלים קט כבא) "עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשק", הם עושי הקנוניא שקרא 'עושקי':
וכן לא תלך רכיל בעמיה (פסוק טו) הדינו דוקא בעושה מעשה עמך, אבל מתר לומר לשון הרע על בעלי המחלקת (ירושלמי פאה פ"א ה"א), ויש אמרים מצוה, כדי שידע זה להשמר ממנו, ואם לא עשה כן הרי הוא עובר בלא תעמוד על דם רעה שפרש רש"י 'לראות במיתתו ואתה יכול להצילו' כ"י, פי כן הדבר הזה, לךף נסמכו פסוקים הללו: תורה טו

מקום יש בו רמו גם על הדין שיהיה מנקה מכל מום ועל נאחר פך יקשט אחרים, כמעשה של ההוא שקצץ אילנו הנוטה לרשות הרבים בליזה תחלה (ירושלמי ב"ב פ"ב ה"א), לךף נאמר אל הדינים, לא תעשו אתם הדבר שאתם פוסקים במשפט כי הוא עול. ואולי שלזה בון רש"י שפרש שהדין המקלל את הדין קרוי עול שנוי כ"י, לשון קלקול מורה שאינו מדבר במטה דין, כי אם במקלל הדין הישר, כי בזמן שהוא אינו מקים מה שפוסק לאחרים הרי הוא מקלל הדין, שרבים קוראים תגר על הדין ואינן רוצין לקיימו מצד שתולין עצמם בדין. ועל פן מביא רש"י לראיה מן פסוק (דברים כה טו) "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול" הנאמר בפרשת משקלות, ושם

נאמר (פסוק יג) "לא יהיה כביסך אבן ואבן גדולה וקטנה", והוא ששוקל לאחרים בקטנה ולעצמו בגדולה רש"י שם, וזה דגמת הדין המתיר לעצמו מה שאוסר לאחרים. ואחר כך מביא פסוק (שם יז כו) "ולא תביא תועבה אל ביתך", פי הדין דמפקין מיניה ממונא בדין הוא המביא תועבה אל ביתו, מה שהוא פוסק לאחרים תועבה הוא מביא אל ביתו. וזה רמו נכון וברור וענין יקר:
בצדק תשפט עמיתך. וכי דוקא לעמיתו ישפט בצדק ולא את מי שאינו עמיתו. ואולי מהכרח קשיא זו למדו מכאן (שמואל ב) 'הוי דן את כל אדם לכף זכות; אבל הרשע אין לדונו לכף זכות ואוקי גברא אחזקתיה. ואם במשפט ממש הוא מדבר, ונכל לומר שנותן עצה לדון הרוצה לעשות כמו

כִּזָּה יָכוֹל לְהִתְעַבֵּב וְלַעֲמֹד מִלְּהַצִּילוֹ, וְעַל-זֶה בָּא הַפְּתוּב וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" שְׁאֲסוּר לַעֲמֹד אֲלֵא יֵשׁ לְהַצִּיל הַחֵבֵר, אֲלֵא-אִם-כֵּן יֵשׁ סֶפֶק בְּ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", הֵינּוּ אִם פְּעוּלַת הַהַצְלָה יָכוֹלָה לְגָרוּם סִכְנָה לְמַצִּיל בְּאִפְסוֹ שֶׁהִיא מְטִילָה סֶפֶק בְּאִפְשָׁרוֹת הַהַצְלָה, שְׂאֵז אִין בְּזָה חַיִּיב. וְזֶהוּ דִּיּוֹק לְשׁוֹן רַש"י "וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ".

"לְרֵאוֹת בְּמִיתָתוֹ וכו'", כְּלוּמַר אִין פְּנֵינַת הַפְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ הַחַיִּיב דְּהַצְלַת חֵבֵירוֹ מִסִּכְנַת מוֹת (הַנִּלְמָד מִקַּל-וְחִמּוֹר כַּנ"ל), אֲלֵא מִדְּבַר כָּאן בְּמַצֵּב מִיּוּחַד הַנּוֹתֵן מְקוּם לּוֹמַר שְׂמִיתָר לְאֶדָם לַעֲמֹד וְלַהֲתַעַבֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא צְוִי הַפְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וְגו'".

וְהֵינּוּ כְּשֶׁחֵבֵרוֹ נִמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל סִכְנָה כִּזָּה שֶׁהַצְלָתוֹ כְּרוּכָה בְּסֶפֶק סִכְנָה לְחַיִּיו שֶׁל הַמַּצִּיל, הִנֵּה מְקוּם לּוֹמַר שֶׁבְּמִקְרָה

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חז"ל ע' 125)

טְבִיעָה רוֹחֶנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוּא, שֶׁעַל כָּל אֶחָד וְאֶחָת חָלָה הַחוּבָה לַעֲסֹק בְּהַצְלַתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלוֹ - שֶׁכֵּן עַצְמוֹ הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לוֹ לְרֵאוֹת וְלְדַעַת שֶׁיִּשְׁנָם יְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּסִכְנָה שְׂכָזוֹ, מוֹכִיחָה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ הַכּוֹחַ הַדְּרוּשִׁים לְהַצִּילָם!

לא תעמד על דם רעך (יט, טו) **לראות במיתתו ואתה יכול להצילו** (רש"י) עַצְמוֹ הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לָךְ "לְרֵאוֹת בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אֶדָם - מוֹכִיחָה שֶׁ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", וְרַק לְשֵׁם כֶּף זָמַן לָךְ הַקֶּבֶ"ה לְרֵאוֹת זֹאת. וּמִכָּאן יֵשׁ לְלַמֵּד הוֹרָאָה לְדוֹרְנוֹ: בְּדוֹרְנוֹ נִמְצָאִים רַבִּים מְבַנִּי יִשְׂרָאֵל בְּסִכְנַת

(יז) לֹא-תִשְׁנָא אֶת-אֶחִיךָ בְּלִבְּךָ הוֹכַח תוֹכִיחַ **אֶת-עַמִּיתְךָ וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:**

כ"ט - וְלֹא-תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פְּנֵיו בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (הדוסיים כ"ו אייר)

... רק מי שמקיים פראוי "לא תשנא" - יכול לקיים פנדרש "הוכח תוכיח".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק א. עמוד 431)

וְטַעַמּוֹ וְנִימוּקוֹ עִמּוֹ: אַרְבָּעָה חֲלָקִים הֵם בְּ"שׁוֹלְחַן עֲרוּב", וְ"חֹשֶׁן מִשְׁפָּט" הוּא הַחֲלָק הַרְבִּיעִי. בְּ"חֹשֶׁן מִשְׁפָּט" עֲצֻמוֹ יֵשׁ יוֹתֵר מֵאַרְבַּע-

כ"ק אֲדַמּוֹר הַרְי"צ נִהַג לְקַרֵּב כָּל אֶדָם, אֲפִילוֹ יְהוּדִי כִּזָּה שֶׁעָלָיו נִפְסַק בְּ"שׁוֹלְחַן עֲרוּב" שֶׁלְגַבִּי לֹא חָל הַדִּין שֶׁל "לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רַעְךָ".

כלי יקר - עזי והדר

לוֹ חֵבֵרָיו (שם ד' א) אִם "יִסְיֵף עַל חֲטָאתוֹ פֶּשַׁע בִּינֵינוּ יִסְפּוֹק", לְכָר וְנֶאֱמַר **וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא: יִסְמַךְ** לְמַצּוֹת הַתּוֹכַחָה פְּסוּק **לֹא תִשְׁנָא אֶחִיךָ בְּלִבְּךָ**, כִּי בְּזִמְנֵי שֶׁהִיא הַבְּהִיבָה מִצּוּיָהּ בִּיִשְׂרָאֵל כָּל אֶחָד בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֵבֵרוֹ חָפֵץ, וְעַל כֵּן הוּא מוֹכִיחוֹ שֶׁלֹּא יִכְשַׁל בְּעַבְרָה, אֲבָל בְּזִמְנֵי שֶׁשׁוֹנְאִים זֶה לְזֶה לְעוֹלָם אֵינוֹ מוֹכִיחוֹ, וְאִדְרָבָה הוּא מְחַנִּיפוֹ לֵאמֹר כִּשְׂוִיָּה עֲשִׂיתָ "וְלֹא פְעַלְתָּ אֲנִי" (ע"פ משלי טו, ו) וְכָל כִּנְיָנוֹ "לְהַדִּיחַ עָלָיו הַרְעָה" לְפִי שֶׁהוּא שָׂמַח בְּמַפְלָתוֹ. וּמִדָּה זֹאת הֵלֵאל הִיא בְּרַבֵּת בְּגֵי עֲמֻנוֹ מִיּוֹם שֶׁגִּבְרָה אֲגָרוּפָה שֶׁל שְׂנֵאת חָנָם מִן חֵרֶבֶן בֵּית שְׁנֵי וְהִלָּאָה, וְעַד הַיּוֹם לֹא סָרָה, וְהִתְנַגַּע הוֹלֵךְ וּפּוֹשֵׁה, "עַד אֲשֶׁר יִשְׁקִיף ה' וַיִּרְא", וַיִּסִּיר "לֵב הָאֲבָן" מִקַּרְבָּנוֹ: תורה יח

וְהַמְלִיחָה לְחֵבֵרוֹ וְנוֹתֵן לוֹ עֵרֶב, בְּזִמְנֵי שֶׁהָעֵרֶב רוּאָה שֶׁהִלִּיחָה מִפְּנֵי מְמוֹנוֹ הוּא מוֹכִיחוֹ מִיִּרְאַת הָעֵרֵבוֹת פֶּן יִצְטָרֵף לְשֵׁלֶם בְּעַבּוּרוֹ, כִּי הָעֵרֵבוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל גּוֹרֵם הַתּוֹכַחָה, וְאִם אֵינוֹ מְקַבֵּלָה אֲזַי נָקִי הוּא מִמֶּנּוּ, כִּי אִין שׁוֹרֵת הַדִּין נוֹתֵן שִׁיִּסְבַּל אֶחָד בְּעַד חֵבֵרוֹ שֶׁאֵינוֹ בְּרִשׁוֹתוֹ, אִף בְּדָבָר זֶה לְבַד נַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל עֲרִיבִים שֶׁבְזִמְנֵי שֶׁשִׁבְדוֹ לְמַחֲוֹת וְאֵינוֹ מוֹחָה אֲזַי דִּין הוּא שִׁיִּתְפַּס בְּעַבּוּרוֹ וְיִשָּׂא עָלָיו חֲטָאוֹ אִם לֹא יוֹכִיחוֹ. מְשַׁל מְשַׁלּוֹ בְּזֶה (יִסְיֵר ד' א) 'בְּמִי שֶׁקוֹדֵחַ בְּסִפְיָנָה תַּחְתּוּי, צָעֲקוּ עָלָיו כָּל אֲנָשֵׁי הַסִּפְיָנָה מַה זֶה אֶתָּה עוֹשֶׂה, הַשִּׁיב לָהֶם הֵלֵאל תַּחְתּוּי אֲנִי קוֹדֵחַ, אֲמַרוּ לוֹ אִם יִכְנָסוּ הַמַּיִם תַּחְתּוּי אֲזַי תִּטְבַּע הַסִּפְיָנָה מִכָּל וְכָל, כִּי אֲמַר אֵיבֹב לְחֵבֵרָיו (אֵיבֹב יט ד) 'וְאִף אִם אֲמַנָּם שְׂגִיתִי אֲתִי תִלִּין מִשׁוּגִיתִי", וּמַה הַשִּׁיבוּ

(יז) הוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא: דוֹקָא עַמִּיתְךָ בְּמַצּוֹת תוֹכִיחַ, לְאַפְיֻקֵי שְׁלִשָּׁה כְּתוּבֵי שְׂאִינֵן מְקַבְּלִין תּוֹכַחָה, וְהֵם רְשָׁעִים פְּסִילִים לְצִים, וְיִסְמַנְךָ רַכ"ל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי טו ט) "אֵל תּוֹכַח לְיָח", וְכַתִּיב (שם כג ט) "בְּאֲזִנֵי כִסִּיל אֵל תְּדַבֵּר", וְכַתִּיב (שם טו א) "וּמוֹכִיחַ לְרִשָּׁע מִמּוֹ". כִּי כָל הוֹלֵךְ רַכִּיל "שֶׁמַּח לְאִיד", וְכִשְׁהוּא רוּאָה דְבַר עֲרוּהָ בַּחֵבֵרוֹ לְעוֹלָם אֵינוֹ מוֹכִיחוֹ לְהַשִּׁיבוֹ מִדְּרַכּוֹ, אֲלֵא הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל בּוֹ כִּדִּי לְבַשָּׁר בְּרַבִּים לְפָרְסֵם קְלוּנוֹ כְּדִרְךָ כָּל הוֹלֵךְ רַכִּיל, וְשְׁלִשָּׁה כְּתוּבֵי אֵלוֹ מוֹאֲסִים הַתּוֹכַחָה עַל כֵּן אִין חַיִּיב לְהוֹכִיחָם: וְלְפִי שֶׁנֶּאֱמַר **וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא** מְקַלֵּל שְׂאֵם לֹא תוֹכִיחוֹ אֲזַי וְהִנֵּה חֲטָאוֹ נִשְׂוֵא עָלָיְךָ, וְזֶה לְפִי שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרִיבִים זֶה בְּעַד זֶה (שבועות טז),

מאות סימנים, ופרטי הדינים האמורים מופיעים בסימנים האחרונים שבו. כשילמדו ויקימו את כל דיני השולחן

יח לא תקום ולא תפטר את בני עמך ואהבת לרעה כמורה אני יהוה:

מגלה! אמר לו: הא לך, ואיני כמותך שלא השאלתני – זו היא נטירה, שנטרר האיבה בלבו, אף-על-פי שאינו נוקם. ואהבת לרעה כמורה. אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

כט לא-תקום. (יזמא כג) אמר לו: השאלני מגלה! אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני קרדמך! אמר לו: איני משאלך, כדרךך שלא השאלתני – זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאלני קרדמך! אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני

כלי יקר - עזו והדר

כך אמר "עד מתי רשעים ה'" וגו' עד "ה' ידע מחשבות אדם כי המה הבל", ובאור הדבר הוא, שפא להשקט תלונות האומרים "עוב ה' את הארץ" (יחאקאל ח ט ח) וגו' אומר שודאי "לא יראה יה' ולא יבין" בכל מעשה השפלים, כי איכבה יוכל וראה באבדן מולדתו עניים ומדכים אלמנה גר ויתום ולא יקח נקמה מן עושי הרעה, אין זה כי אם מצד שאין השגחתו יתברך בשפלים. על זה אמר כמתוך לומר שאין הדבר פן, אלא לפי שה' ידע מחשבות האדם כי המה הבל' כמשל התינוק המשחק, על פן אין הקדוש ברוך הוא מקפיד עליהם בכל זמן:

ועל זה מוסד כל המזמור האומר 'עד מתי רשעים ה' וגו' אחר שאמר 'אל נקמות ה', קרא תגר על האומרים 'לא יראה יה' וגו', והו שאמר 'עמך ה' ידכאו ונחלתך יענו', ויאמרו לא יראה יה' וגו', דאם לא כן למה לא ינקם ממנו. על זה השיב ואמר 'בינו בערים בעם וגו' היצר עין הלא יביט' וגו'. ואם תאמרו אחר ששומע ומביט למה לא ינקם ממנו שהרי 'אל נקמות ה', על זה אמר כמתוך ה' ידע מחשבות אדם כי המה הבל', כי אם המארעות שבגופות בעינינו דבר גדול, הנה בעיני "ה' מוסר הבקלים" המה (ירמיה יח) כמשל התינוק המשחק, ואם תאמרו על כל פנים למה יראה ה' עמל וכעס ש"רשע מכתיר את הצדיק" (תבאק ד ט), על זה אמר "אשרי הגבר אשר תיטרנו יה ומתורתך תלמדנו", כי את אשר חפץ ה' בו אותו יוכיח

אדם וקלקל כל מעשיו אשר בנה ואשר נטע הילד, והילד זועק לפני אביו "צעקה גדולה ומרה" על זה, ואלו היה אביו משגיח בו ועושה רצונו היה הורג לזה האדם, אמנם אביו אינו משגיח בקולו כלל, כי אף אם הקטן כפי מעוט שכלו הוא חושב שהו "הגדיל לעשות" לו רעה גדולה, מכל מקום האב רואה בשכלו שאין הדבר פן ושכל מעשה הפן היו הבאים "מעשה תעתועים", ואינן כדאי שבעבורם יהיה לזה "כאוה ומתנקם", כי כפי האמת לא עשה לו זה כלום:

כך הוא הענין בין אבינו שבשמים לברואיו, אשר לפי מעוט השגתם במשפלות הם חושבים כי כל עניני העולם הזה יש בהם צד מעלה ושלמות, והנוגע בכבודם או בגופם או בממונם ראה להם כי הגדיל לעשות עמהם רעה וצועקים לאביהם שבשמים שינקם נקמתם, אבל לפעמים אין הקדוש ברוך הוא משגיח בקול ועקתם בשאין ברעה זו תערובות דבר הנוגע בנשמתו של אדם, כי בעיני השם יתברך כל הענינים אשר בני אדם מסגלים בהם בעולם הזה דומין ממש לצחק ושחק אשר עשה לו הילד שהזפרנו, על פן אין הקדוש ברוך הוא משגיח בהם, וולת בזמן שעל ידי מארעות שבגופות יגיע לו בטול תורה ומצוה או הנקמה נקמת ה':

ועל דבר זה מוסד המזמור המתחיל "אל נקמות ה'" וגו' (תהלים פרק צד), המקדים לומר שאין לבקש נקמה כי אם בדבר שהוא נקמת ה' כאמור. אחר

יח לא תקום ולא תפטר את בני עמך. לא אמר 'עמיתך', לפי שהנקימה והנטירה תכונה רעה בגוף האדם, ואין מן הראוי לבקש נקמה על שום אדם שהוא מבני עמך אם טוב ואם רע, לפי שמתמא הנקמה היא על מה שעשה לך בגופך או בממונך, והדברים ההם אינן ספונים וחשובים כל כך שיהיו ראויין לנקם עליהם. אמנם מותר לעשות נקמה בגוים, כי המה מסתמא רוצים להעבירך מעל מצות ה' ולהדיחך מעל ה' אלהיך, וזה דבר חשוב וספון וראוי לבקש נקמה על זה כי היא נקראת "נקמת ה'". לך נאמר כאן את בני עמך, למעט הגוים שאינן מבני עמך שצאמר (תהלים קמט א) "לעשות נקמה בגוים", כי נקמת ה' היא:

ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (ברכות לג) 'גדולה נקמה שנתנה בין שני שמות שצאמר (תהלים צד א) "אל נקמות ה'", הורו באצבע שתחלת הנקמה וסופה לא תהיה כי אם לשם ה' דהינו בזמן שיבקש איזו אדם להדיחך מעל מצות ה', כי גדול המוקטיא את האדם יותר מן ההורגו' כמו שפרש רש"י על פסוק "לא תתעב מצר" (דברים כג ח), ורבותינו ז"ל אמרו (יזמא כג) 'שכל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר בנפש אינו תלמיד חכם', וזה לכבוד תורת ה' אשר בקרבנו, אבל על כל המארעות שבגופות לא רצה ה' שיבקש האדם נקמה עליהם:

משל למה הדבר דומה, לתינוק המשחק ועושה מעשה נערות באיזו בנן או איזו דבר אחר, ובא איזו

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חלק יז, עמוד 215 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מצות אהבת ישראל בדרך הפשט

"ואהבת" מצווה בפני-עצמה, אלא הכלל של המצוות שבין אדם לחברו.

ואם כן: א. כבר מצינו בכמה מקומות שהתורה מפרשת הן את הכלל והן את הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורצת קשיא הב'.

ב. מכיון שמצוות "ואהבת" – "כמוף" היא הציויי הכללי לקיים את כל המצוות שבין אדם לחברו, הרי קיום מצוה זו הוא על-ידי קיום "הפרטים" שהם המצוות שבין אדם לחברו.

ומכיון שהמצוות שבין אדם לחברו הם דברים שבמעשה, ללא כל התייחסות לרגש האדם, הרי הוא יכול לקיים או להמנע מעשייתו בכל עת, וממילא אין קשיא האירי אפשר למצוות על אהבת כל אדם מישראל "כמוף", כי ציווי זה הוא הציויי הכללי לקיים את כל המצוות שבמעשה שבין אדם לחברו.

ואהבת לרעה כמוף

זה כלל גדול בתורה (יט, יח. ובפירושו רש"י) יש לעין, מזה מוסיף בהבנת הכתוב, זה שמצוות "ואהבת" היא "כלל גדול", שלכן מביאו רש"י בפרושו?

ויש לבאר, דהנה הקשה הרמב"ן האירי שיש לצוות על כל אדם שיאהב את כל אדם מישראל "כמוף", הרי "לא קבל לב האדם שיאהוב את חברו פאהבתו את נפשו"?

ועוד יש להקשות, אם נצטוונו לאהב כל אדם מישראל "כמוף", מדוע צונו התורה גם על שאר ציוויים שבין אדם לחברו כמו צדקה, גמילות חסד, אסור גנבה, גזלה, נקמה, נטירה וכיוצא בזה, הרי מובן מאליה שפשאדם יקיים את הציויי לאהב כל אדם מישראל כגופו, ודאי יקיים את כל המצוות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה", שבה מתרץ ב' קשיות אלו בחדא מחתא. שבדרך הפשט אין מצוות

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, התשכ"ו)

אהבה ואחרונה אמיתית ביניהם כו", אלא צריך להיות נשמתם עיקר וגופם טפל.

בנוגע לאהבת ישראל, מבאר רבינו הזקן בתניא, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפלה, אי-אפשר להיות

כלי יקר – עזר ודוד

"ופניהם איש אל אחיו" (שם, פנגד המצוות שבין איש לחברו: **ובשואמר** כאן על רגל אדם' הינו יסוד אדם לכל סוג, ועל כן אמר לו פסוק **ואהבת לרעה כמוף** ועל רגל זה העמיד לו כל המצוות שבין אדם לחברו, ואמר לו גם סוף הפסוק **אני ה'**, דהינו היסוד שעליו העמיד חבוקי כל מצוות התורה והינו האמונה בה'. ומאמר **אני ה'** דגמת דבור 'אנכי' הכולל כל דברות ראשונות שבין אדם למקום ברור הוא, וחזתם לכלם כבוד אב ואם כי מסוף דברו נפר שראש דברו אמת, וען כי יקח קל וחמר מן כבוד אב ואם אל כבוד השתף השלישי יתברך שמו "הלוא הוא אביר קנה" (בריש לב, ראה קדושין לא). ודבור 'לא תחמד' כולל כל חמשה דברות אחרונות, והוא פנגד **ואהבת לרעה כמוף** כי שניהם כוללים כל המצוות שבין אדם לחברו, וכן אמר רבי לוי (יקיד כו ט) 'עשרה דברות כתובים בפרשה זו' ומסיק שדבור 'לא תחמד' פנגד **ואהבת לרעה כמוף**, עין שם: תורה יט

אדם דהינו רגל אדם אשר עליו יעמיד לו כל המצוות כדי שלא יבוא לידי שכחה המצווה בגר אשר לא למד מעוריו כלום ממצוות התורה, על כן בקש ממנו שימטר לו כלל אדם הכולל כל התורה, ועל דרך המליצה אמר 'בשואני עומד על רגל אדם, וכונתו למטר לו דבר הנאמר מהרה בלשון קצר והינו גם כן יסוד ורגל אדם ועל ידי שיזכר כלל זה יזכר את כל מצוות ה':

ולמדו פסוק **ואהבת לרעה כמוף אני ה'**, כי כבר אמרו רבותינו ז"ל (מכות כד.) 'בא חבוקי והעמידן על אחת שנאמר (חבוק ב ט) 'וצדיק באמונתו יחיה', וזה אינו סותר דברי הלל, כי כל מצוות התורה הם על שני סוגים, האחד הוא המצוות שבין אדם למקום ברור הוא ויסוד לכלם האמונה בה', השני הוא המצוות שבין אדם לחברו ויסוד לכלם פסוק **ואהבת לרעה כמוף**. ומשעם זה היו הכרובים "פורשים כנפים למעלה" (שמות כה ב), מחוי כלפי מעלה כנגד המצוות שבין אדם למקום,

בסורין (ראה ברכות ה), אף שלא יהיה בהם בטול תורה כמו שלמדו רבותינו ז"ל (שם) מן פסוק 'ומתורתך תלמדנו', לפי שאם היה בהם בטול תורה היה הקדוש ברור הוא מתנכם מן המסבכים בטולה:

לכה נאמר **לא תקם וגו'**, כי כל עניני העולם הזה אינן חשויים לפני השם יתברך ודומה כאלו לא עשה לו כלום, על כן אין נכון לבקש נקמה משום אדם שהוא מעמיו:

ואהבת לרעה כמוף. אמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד) זה כלל גדול בתורה. ובמסכת שבת (לא) מעשה בהוא גר שאמר למדני כל התורה כשואני עומד על רגל אדם, ולמדו הלל פסוק **ואהבת לרעה כמוף** 'כל דעלך סני לחברך לא תעביד, ואירך פירושו איל גמר'. וכפי הנראה שהגר היה גר צדק ולא היה מהתל התולים לומר בדרך שחוק שילמדו כל התורה בעוד שהוא עומד על רגל אדם ממש, אלא ודאי בקש ממש שיעמיד לו כל מצוות התורה על יסוד

שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיות, אלא מרוחניות שבגשמיות). ודוקא על-די-זה שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שעל-ידי בשר ויין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא ביין"), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו'. ולכן, בהתעודות חסידיות - נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם כי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"משקה" הוא דבר המאוס וכו', אבל אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר"], כיון שעל-ידי-זה נעשה קרוב הדעת כו'. (ס"יים כ"ק אדמו"ר שליט"א): "זאל זיין לחיים ולברכה!"

ומזה מובן, שלצורך אמתית הענין דאהבת ישראל, די בכך שהגוף הוא טפל, אבל אין צורך לבטל לגמרי את מציאות הגוף. ואדרבה, יש צורך במציאות הגוף, שהרי האהבה צריכה להיות נמשכת למטה מטה עד שתורגש בבשר הלב הגשמי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפ"שם שאהבת ה' צריכה לחדור בבשר הלב, צריכה גם אהבת ישראל לחדור בבשר הלב, באופן ד"שמועה טובה תדשן עצם", ואינה דומה השמחה שמצד הנשמה לשמחה שהיא גם מצד הגוף, כפ' שיש צורך במציאות הגוף, אלא שצריך להיות "גופם טפל". וזהו גם הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת" - שזהו ענין של

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים חודש אייר, התשכ"ז)

על-ידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד"ברכנו אבינו פולנו פאחד באור פניך".

יט בת קנמי תשרון בעירך לא תרכב ערובין חקלך לא תזרע ערובין ולבוש ערובין שעטנזא לא יסק עלך:

(יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים שורך לא-תזרע בלאים ובגד בלאים שעטנזא לא יעלה עליך:

שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: 'נוז' לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו. מישט"ר בלע"ז, כמו: (מ"ק יב) 'חזין לנאזי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון כמוש, פלישט"ר.א. ולשון "שעטנז", פ"רש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

כ"ט < את-חקתי תשמרו. ואלו הן: בהמתך לא תרביע בלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגד בלאים. למה נאמר? לפי שנאמר: "לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו". יכול לא ללבש גזי צמר ואניצי פשתן? תלמוד לומר: "בגד". מנין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שעטנז". דבר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יז עמ' 227)

לשני חלקים; אחד שיף לבעל השדה ואחד שיף לעניים. בלאים - ה' הבדיל את הצמחים למינים שונים. וההבדלה הרוחנית של פאה ולקט היא המקור והסבה להבדלה הגשמית של בלאים.

שורך לא תזרע בלאים (יט, יט) וקשה, למה הקדים פאה ולקט לבלאים, אף שזריעה קודמת לקצירה. ויש לומר, דהנה הצד השונה בין פאה ולקט ובלאים הוא - שמירה על הבדלה שקבע ה'. פאה ולקט - ה' הבדיל את יבול השדה

כ וגבר ארי ישכוב עם אמתא שכבת זרעא והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפריקת בכספא או חרותא לא אתהייבת לה בשטר בקרתא תהי לא יומתון ארי לא אתחררת:

(כ) ואיש כיישפב את-אשה שכבת-זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן-לה בקרת תהיה לא יומתו כילא חפשה:

מיתה, כי לא חפשה ואין קדושיה קידושין גמורין. ורבותינו (בריות יא) למדו מפאן, שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה (דברים כח נח"ט): "אם-לא תשמר לעשות וגו'... והפלא ה' את-מכתך וגו'". כילא חפשה • (מכות כג) לפיכך אין ח"ב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושין. הא אם חפשה - קדושיה קדושין וח"ב מיתה.

כ"ט < נחרפת לאיש • מיעדת ומיחדת לאיש, ואיני יודע לו דמיון במקרא. ובשפחה כנענית (קידושין ו) שחציה שפחה וחציה בת חורין המארכת לעבד עברי שמתר בשפחה, הכתוב מדבר. והפדה לא נפדתה • פדויה ואינה פדויה, וסתם 'פדיון' בכסף (ת"כ. גיטין לט). או חפשה • בשטר. בקרת תהיה • היא לוקה ולא הוא. יש על בית-דין לבקר את הדבר, שלא לחבו

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחות שבנדקודש פרשת אחרי-קדושים תשמ"ח)

הדרך השנייה. פאָשר מקהילים יהודים פֿדי למסור להם 'גופי תורה', יש לפתוח בהדגשת גודל מעלתם של ישראל - 'קדושים תהיו פי קדוש אני' (היינו, שקדושתם של ישראל קשורה לקדושתו יתברך ונובעת ממנה). ואכן, שתי השיטות נבחנו במרוצת הדורות, והתברר פי השיטה השנייה השיגה הצלחה רבה יותר.

"פֿרשה זו נאמרה בהקהל, מפני שרוב גופי תורה תלויין בה" (ויקרא-רבה)
הבא לעונר את הקהל לתשובה ומעשים טובים - שתי דרכים לפניו. דרך אחת, להדגיש את חומרת האסורים ולתאר את העונש עליהם. דרך שנייה, להבליט את היוקר והעילוי של התורה ומצוותיה ואת גודל מעלת היהודי. מדברי המדרש פאן, נמצאנו למדים פי יש להעדיף את

כא ונייתי ית אשמה קדם יי לתרע משפן זמנא דכר לאשמא :

(כא) וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם:

כב ויכפר עלוהי כהנא בדקרא דאשמא קדם יי על חובתה די חב וישתבק לה מחובתה די חב :

(כב) וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: פ

כ"א - וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גיטין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד כשוגג.

כג וארי תעלון לארעא ותצבון כל אלן דמיכל ויתרחקון רחקא ית אבה תלת שנין יהי לכון מרחק לאבדא לא יתאכל :

(כג) וְכִי־תִבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֲכֹל וְעַרְלֹתֶם עַרְלֹתוֹ אֶת־פְּרִוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עַרְלִים לֹא יֵאָכֵל:

(כ"ג) . יכול, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר? תלמוד לומר: "יהיה", בהנייתו יהא.

כ"ג - וְעַרְלֹתֶם עַרְלֹתוֹ • וְאֲטַמְתֶּם אֲטִמְתוּ; יְהִי אָטוּם וְנִסְתָּם מִלְהֵנוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עַרְלִים • מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו

כלי יקר - עזר והדר

חיים אשר היו צריכין אל מאכל הצמחים, על כן נאמר (פסוק כד) **ובשנה החמישית תאכלו את פריו**. ולא נאמר 'כל פריו' כדרך שנאמר **ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש**, להורות שלא יאכל 'כל פריו' אלא יתן מקלם גם לעני ולגר, לפי שהזכיר לקט שקחה ופאה בתבואה ולא באילנות, ואמרו רבותינו **ל"ל** (ירושלמי פאה פ"א ה"ה) 'אילנות מניין תלמוד לומר (להלן כג כב) "שָׁרְךָ", על כן לא נאמר 'כל'. ועל מדת הצדקה אמר **להוסיף לכם תבואתו**, כי "יש מפזר ונוסף עוד" (משלי יא כד). ולפי שיש מבקשים על זה ערב ובטחון, על כן אמר **אני ה' אלהיכם**, נאמן לפרע: תורה כד

(דברים לג יד) "מפזר תבואת שמש וממגד גרש ירחים", נמצא שהיו מקסים ובלתי נראין לאכילה עד יום רביעי, על כן צוה לעשות זכרון למעשה בראשית שהיו מקסים ואטומים **שלוש שנים**, פי הערלה ענינה פסוי ואטימה: **וביום** הרביעי אף על פי שנגמר בשולם, מכל מקום לא היה עדין בעולם שום בעל חי ולא היה כאן שום פה לאכלם, כאלו לא היה מצייאתם ביום רביעי פי אם להודות ולהלל בוראם אשר בראם, על כן נאמר כאן לזכרון מעשה בראשית **ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה'** (פסוק כד): **וביום** החמישי נבראו קצת מן הפעלי

(כג) **שלוש שנים יהיה לכם ערלים**. הרבה מפרשים אמרו בטעם מצוה זו לפי שהיה חק לאמורים לעשות תחבולות למחר פרי האילן קדם זמנו, וכן כתב הרמב"ם בספר מורה נבוכים (ח"ג פ"א:): **ואשר** נראה קרוב למשפל לומר שמצוה זו היא כדי לעשות זכרון למעשה בראשית, פי כלם נבראו ביום ראשון וכל אחד הוציא ביומו (ראה רש"י בראשית א יד), וכן כל צמח האדמה היו מקסים עד יום שלישי, ואף על פי שצמחו בשלישי מכל מקום לא נראו עד יום רביעי שבו נתלו המאורות המבשלים כל הפרות פי כלם תלויין בשמש וירח כמו שנאמר

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

כָּאן שְׁנֵי דִינִים. וְעַרְלָתָם. . . אֵת פְּרִיז - אֲסוּר עַל הַפְּרוּת. יְהִי לְכֶם עַרְלִים - חוֹבָה עַל הָאָדָם לְסַפֵּר שְׁלֹשׁ שָׁנִים לְפָנָי אֲכִילַת הַפְּרוּת. וּמֵאַחַר הַשְּׁפִירָה מְטַלֵּת עָלָיו, הִיא מִתְחִילָה מְשַׁעֵת פְּעָלָתוֹ - הַנְּטִיעָה.

מְאִימָתִי מוֹנָה לוֹ, מְשַׁעֵת נְטִיעָתוֹ (רש"י יט, כג) וְקָשָׁה, אוֹלֵי מִתְחִילָה הַסְּפִירָה מַעֲתָה שֶׁהַעֲזָן מִתְחִיל לְהִנָּיב פְּרוּת. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהִנְהוּ "יְהִי לְכֶם עַרְלִים" מִזְמַר לְכַאוּרָה, שֶׁהָרִי כָּבֵד נֹאמַר "וְעַרְלָתָם. . . אֵת פְּרִיז". וּמִזְמַר לְמוֹד רַש"י שֶׁיֵּשׁ

~ נקודות משיחות קודש ~ (על"פ לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 993 - מוֹחֵד 'לְקִרְאֵת שַׁבַּת)

מְחַבֵּר לֹא בְטָל

כָּלֵל הוּא בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה שֶׁהַמַּעוּט בְּטָל בְּרַב. וְאִם כֵּן יֵשׁ לְשַׁאֵל: מִכַּיִן שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הֵם "הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים" (ואתחנן ז, ט), הַאִיךָ יֵשׁ כַּח בְּיָדָם שֶׁלֹּא לְהִתְעַרֵּב וּלְהַבְטִיל בְּתוֹךְ מִדְּבַר הָעַמִּים?

שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִי לְכֶם עַרְלִים לֹא יֵאָכֵל: (יט, כג) שְׁנִינּוּ (עַרְלָה פֶּרֶק א מִשְׁנָה ו) "נְטִיעָה שֶׁל עַרְלָה כו', שֶׁנִּתְעַרְבוּ בַּנְּטִיעוֹת, הָרִי זֶה לֹא יִלְקֹט, וְאִם לְקַט יַעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאֵתִים".

וְעַל-זֶה כְּתוּב "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֲלַקְיֶכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם" (ואתחנן ד, ט). שֶׁמִּכַּיִן שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל קְשׁוּרִים וּמֵאֶחָדִים תְּמִיד עִם הַקָּב"ה, וְכָל הַזְּמַן הֵם בְּבַחֲיִנַת "מְחַבֵּר", הִנְהוּ אִי-אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ חִסְדֵי-שְׁלוֹם וְיִתְעַרְבוּ בְּאֵמוֹת, אֲלֵא גַם בְּתוֹךְ הַ"שְּׂבָעִים זָאֲבִים" הֵם חַיִּים וְקַיָּמִים, וְ"עַם לְבָדָד יִשְׁכּוּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְּׁב" (בלק כג, ט).

כְּלוּמַר, הַדִּין הוּא שֶׁעַרְלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה הָרִי זֶה עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאֵתִים, אֲף זֶהוּ רַק בְּדִיעַבְד, כִּי "אֵין מְבַטְלִין אֲסוּר לְכַתְּחִלָּה". אָמֵנָם בְּטוֹל אֲסוּר הָעַרְלָה הוּא רַק לְאַחֲרֵי שֶׁלְקַט מִן הַמְּחַבֵּר, וְלִכּוֹן לְכַתְּחִלָּה "לֹא יִלְקֹט", מֵה־שְּׂאִי-כֵן כְּשֶׁמְחַבֵּר לְקַרְקַע, אֵינָה בְטָלָה גַם בְּאֶחָד וּמֵאֵתִים, כִּי "מְחַבֵּר לֹא בְטָל" (ראה בַּכֵּל זֶה, מִפְּרָשִׁים בַּעֲרֻלָּה שם).

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ זֶה בְּדֶרֶךְ הַדְּרוּשׁ:

כד וּבְשִׁטָּא רַבִּיעֻתָא יְהִי כָּל אַבָּה קִדָּשׁ תְּשַׁבְּחֵן קִדָּם יי:

ובששנה הרביעית יהיה כל-פריו קדש הלולים ליהוה:

כה אֲלֵא בְּפִדְיוֹן, אֲף זֶה כֵּן. וְדַבֵּר זֶה "הַלּוּלִים לַה'" הוּא, שְׁנוּשָׂא וְשֵׁם לְשַׁבַּח וְלְהַלֵּל לְשָׂמִים.

כט"ו יְהִיָּה כָּל-פְּרִיז קִדָּשׁ • כְּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, שֶׁכְּתוּב בּוֹ (ויקרא כד ט): "וְכָל-מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וּגְו' קִדָּשׁ לַה'". מֵה מַעֲשֵׂר שָׁנִי, אֵינּוּ נֹאכֵל חוּץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם (קידושין

כו וּבְשִׁטָּא חֲמִשָּׁתָא חֲמִשָּׁתָא תִּיכְלוּן יַת אַבָּה לְאוֹסְפָא לְכוּן עַלְלַתְהָ אָנָּא יי אֲלֵהֲכוּן:

ובששנה החמישית תאכלו את-פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם:

הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר: "להוסיף לכם תבואתו". אני ה' • אני ה', הַמְּבַטְיֵת עַל כֵּךְ וְנִאֲמָן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִי.

כט"ו לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמַּצָּנָה הַזֹּאת שֶׁתְּשַׁמְרוּ, תִּהְיֶה לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבְשִׁכְרָה אֲנִי מְבַרֵךְ לְכֶם פְּרוּת הַנְּטִיעוֹת. הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: דְּבַרְהָ תוֹרָה כִּנְגִיד יֵצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יֵאמַר אָדָם:

כו לֹא תִיכְלוּן עַל דְּמָא לֹא תִנְחָשׁוּן וְלֹא תַעֲוִנוּן:

לֹא תִאכְלוּ עַל-הַדָּם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוִנוּ:

סו כְּגוֹן אֵלוֹ הַמְּנַחֲשִׁין בְּחִלְדָּה וּבַעוֹפוֹת; פֶּתוּ נִפְלָה מִפִּי, צְבִי הַפְּסִיקוּ בְּדֶרֶךְ. לֹא תַעֲוִנוּ • לְשׁוֹן עוֹנוֹת וְשִׁעוֹת, שְׂאוּמַר: יוֹם פְּלוּנֵי יָפָה לְהִתְחִיל מְלֶאכֶה. שְׁעָה פְּלוּנֵי קָשָׁה לְצֹאֵת.

כט"ו לֹא תִאכְלוּ עַל-הַדָּם • לְהַרְבֶּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (סו) אֲזַהְרָה שֶׁלֹּא יֵאכֵל מִבֶּשֶׂר קִדָּשִׁים לְפָנָי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזַהְרָה לְאוֹכֵל מִבְּהֵמַת חַלְוִין טָרֵם שֶׁחֲצֵא נִפְשָׁה, וְעוֹד הִרְבֶּה. לֹא תִנְחָשׁוּ • (סנהדרין

כו לֹא תִקְפוּן פֶּאֶתָא דְרִישְׁכוּן וְלֹא תִסְבֵּל יַת פֶּאֶתָא דְדִקְנָךְ:

לֹא תִקְפוּ פֶּאֶת רֵאשֵׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֵת פֶּאֶת וְקִנְךָ:

וגבוליו, והן חמש: שמים בכל לחי ולחי למעלה, אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו - מקום חבור שתי הלחינים יחד.

כ"י - לא תקפו פאת ראשכם • (מכות ב) זה המשנה צדעיו לאחורי אָנּוּ ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחורי אָנּוּ עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה. פאת זקנך • (מכות כא) סוף הזקן

כח וחבול על מית לא תתנון בבסרכון ורושמין חריתין לא תתנון בכון אנא יי:

(כה) וְשֵׁרֵט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה:

לשון (במדבר כה ה): "והוקע אותם"; (שמואל ב כא ה) "והוקענום", תחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מחקין ותחובין בקרקע, פורפויינט בלע"ז.

כ"י - וְשֵׁרֵט לְנֶפֶשׁ • בן דרפן של אמורים, להיות משרטין בשרם כשמת להם מת. וכתבת קעקע • (מכות כא) כתב המחקה ושקוע, שאינו נמחק לעולם, שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. קעקע •

כט לא תחל ית ברתך לאטעויותה ולא תטעי ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין:

(כט) אַל-תַּחֲלֵל אֶת-בְּתֻךְ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא-תִזְנֶנָּה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זָמָּה:

במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א): "וימנעו רבכים וגו'".

כ"י - אַל-תַּחֲלֵל אֶת-בְּתֻךְ לְהַזְנוֹתָהּ • במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושים. ולא-תזננה הארץ • אם אפה עושה בן, הארץ מזנה את פרותיה לעשותן

ל ית יומי שביא דילי תטרוך ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יי: על-פי שאני מזהירכם על המקדש - "את שבתתי תשמרו" - אין בנזן בית המקדש דוחה שבת.

(ל) אֶת-שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקֳדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: ע"פ יומי שביא דילי תטרוך ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יי: על-פי שאני מזהירכם על המקדש - "את שבתתי תשמרו" - אין בנזן בית המקדש דוחה שבת.

לא לא תתפנון בטר בדין ודכורו לא תתפעון לאסתאבא בהון אנא יי אלהכון:

(לא) אַל-תִּפְּנוּ אֶל-הָאֵבֶת וְאֶל-הַיַּדְעֻנִים אַל-תִּבְקְשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

עסוקים בם, שאם תעסקו בם, אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם • דעו את מי אתם מחליפין במי.

כ"י - אַל-תִּפְּנוּ אֶל-הָאֵבֶת • אזרה לבעל-אוב וידעוני (סנהדרין סה). בעל-אוב, זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני, מכניס עצם חיה ששמה 'ידוע' לתוך פיו, והעצם מדבר. אל-תבקשו • להיות

לב מן קדם דסבר באורייתא תקום ותהדר אפי סבא ותדחל מאלהך אנא יי:

(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ׀

שלא ראהו? לכה נאמר: "ויראת מאלהיך", שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מפיר בו אלא הוא. וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

כ"י - מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם • (ת"כ קידושין לב) יכול זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", אין זקן אלא שקנה חכמה. והדרת פני זקן • איזהו הדור? לא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעצים עיניו כמו

(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם וְהִדְרַת פְּנֵי זָקֵן • נראה שהדור יותר מקימה כי בכלל ההדור גם הקימה, והזקנה יותר חשוכה מן השיבה. כי יש להתבונן מה ראו רבותינו ו"ל לדרש (קדושין לב) 'זקן' זה שקנה חכמה במקום שיש לפרשו כפשוטו, אלא שקשה לרבותינו ו"ל הרי ההדור יותר חשוב

♦ יום שישי ט' אייר ♦

(לג) וְכִי־יִגְוֹר אֶתְךָ גַר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: לג וְאִרִי יִתְגַּיֵר עִמָּךְ גֵּיזְרָא בְּאַרְעֶכּוֹן לֹא תוֹנוֹן יִתֵּה: לא תונו • אונאת דברים; לא תאמר לו: אַמֶּשׁ הֵייתָ עוֹבֵד עֲבֹדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אַתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנַתְנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(לד) בְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לֹו כְּמוֹד פִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לד בְּצִיבָא מִכּוֹן יְהִי לְכוֹן גֵּיזְרָא דִּיתְגַּיֵר בִּינִיכּוֹן וּתְרַחֵם לֵה כְּוִתְךָ אֲרִי דְקִרִין הֵוִיתוֹן בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵיכּוֹן: לא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל • אני ה' אלהיכם • אלהיך ואלהיו אני.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפֵּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל | לה לֹא תַעֲבִדוֹן שְׁקֵר בְּדִין בְּמִשְׁחָתָא בְּמִתְקָלָא וּבְמִכְלָתָא: ובמשורה:

כ"ט «לא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפֵּט • אם לדין, הרי כבר נאמר: "לא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפֵּט", ומהו "משפט" השנוי פֶּאן? היא המדה והמשקל והמשורה; מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה, הרי הוא כמשקל את הדין, וקרוי עול, שְׁנֹאוֹי וּמִשְׁקֵץ, חָרָם וְתוֹעֵבָה, וְגוֹרֵם לְחַמְשָׁה דְבָרִים הָאֲמֹרִים בְּדִין: מִטְמֵא אֶת הָאֶרֶץ וּמַחֲלֵל אֶת הַשֵּׁם וּמְסַלֵּק אֶת הַשְּׂכִינָה וּמְפִיל אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחָרֵב וּמַגְלָה אוֹתָם מֵאַרְצָם. בְּמִדָּה • זו מדת הארץ (כ"ט סא. כ"ב כט) • בְּמִשְׁקָל • כְּמִשְׁמְעוּ. וּבְמִשׁוּרָה • היא מדת הלח.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות נרד כו ענף 150)

לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפֵּט, בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוּרָה (יט), (לה) מִצְוֹת־עֲשֵׂה לְצַדֵּק הַמֵּאֲזִינִים . . וּלְדַקְדָּק בְּחֻשְׁבוֹנוֹן בְּשַׁעַת עֲשִׂיתוֹ (רמב"ם) בְּמִדָּה חֲסָרָה יֵשׁ שְׁתֵּי תַנּוּעוֹת מְנַגְדוֹת. מִחַד גִּיסָא - עֲצָם פְּעֻלַת הַמְדִידָה מוֹרָה עַל הַתְּחַשְׁבוֹת בְּזוּלַת; אִךְ הַמְדָּה הַחֲסָרָה גּוֹרְמַת לֹו עוֹל. לְכוֹן אֲסָרָה הַתּוֹרָה לֹא רַק אֶת הַשְּׂמוּשׁ בְּמִדָּה זֶה, אֲלֵא אִף אֶת עֲשִׂיתָה וְהַחֲזָקָתָה בְּבֵית, שְׁכֵן יֵשׁ בְּהֵן מִשׁוּם עֲרֻמוּמִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם בִּינֵוּ לְבִין עֲצָמוּ.

(לו) מֵאֲזִינֵי צַדֵּק אֲבִי־צַדֵּק אֵיפֹת צַדֵּק וְהֵן צַדֵּק | יהוה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים: לו מֵאֲזִינֵוֹן דְקָשׁוּט מִתְקָלָן דְקָשׁוּט מְכִילָן דְקָשׁוּט וְהִינִין דְקָשׁוּט יְהוֹן לְכוֹן אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵיכּוֹן דִּי אֲפַקִית יְתְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם:

כלי יקר - עוז והדר

הַחֲכָמָה הַמְצִיחָה בָּהֶם יוֹתֵר מְבוֹזְלוֹתָם כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר (איוב יב יב) "בִּישִׁישִׁים חֲכָמָה וְאֶרֶץ יָמִים תְּבוּנָה", עַל כֵּן אָמַר אִיטִי כֵּן יְהוֹרָא (קידושין סו) 'שָׁפַל שִׂיבָה בְּמִשְׁמַע' וְאֶפְלוֹ עִם הָאֶרֶץ אַחֵר שֶׁהַחֲכָמָה מְצִיחָה בּוֹ יוֹתֵר מְבוֹזְלוֹתָו רְאוּי לְכַבֵּדוֹ בְּעִבּוּר חֲכָמָתוֹ, אֲבָל מִכֵּל מְקוּם 'מְזוֹ' זֶה שְׁקִנְיַת חֲכָמָה וְהַשְׁתַּדְּל בָּהּ, כִּי הַדְּבָר הַקְּנוּי מוֹרָה עַל הַשְׁתַּדְּלוֹת הַקּוֹנָה שְׁטָרַח בָּהּ לְקוֹנָתָהּ וְהוּא הַשְּׁכָל הַנִּקְנָה לְאָדָם, וְדָאֵי הוּא רְאוּי יוֹתֵר לְכַבֵּדוֹ מִן הַשִּׂיבָה שְׂבָאָה לֹו הַחֲכָמָה מְעַצְמָה כִּי 'רַב יָמִים יְדַבְּרוּ בְּחֲכָמָה' (ע"פ איוב לב ז): וְלִפִּי שְׁמִצְיָנוּ (קידושין ל) כְּכַבּוּד אֵב וְאֵם וְרַבּוֹ שֶׁהַשְּׂוֹה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּבוֹדָם לְכַבּוּדוֹ וּמוֹרָאָם לְמוֹרָאוֹ, שְׁמָא תֹאמַר שְׂבָשֶׁם שְׂכַבּוּד שֶׁל שִׂיבָה וְזָקֵן עֲלִיף כֵּךְ מוֹרָאָם מִשֶּׁל עֲלִיף, תִּלְמוּד לִמֹר וְיִרְאָתָה מֵאַלְהֵיךְ, דְּוָקָא 'מוֹרָא

יב: תורה לג חסלת פרשת קדושים

כ"י • אבני-צדק • הם המשקולות ששוקלין כנגדן.
 איפת • היא מדת היבש. הין • זו היא מדת הלח.
 אשר הוצאתי אתכם • על-מנת כן. דבר אחר: אני

וְשַׁמְרֹתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי
 וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: פ

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֵּרְעוֹ לְמִלְךָ
 מוֹת יוֹמֵת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֶהוּ בְּאֶבֶן:

כ"י • וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר • עֲנִישִׁין עַל הָאֲזָהָרוֹת.
 מוֹת יוֹמֵת • (כ"ח) בְּבֵית-דִין; וְאִם אֵין כַּח לְבֵית-דִין,
 עִם הָאָרֶץ מְסִיעִין אוֹתָן. עִם הָאָרֶץ • (כ"ח) עִם שְׁבָגִינוּ

וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת-פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכֵּיתִי אֹתוֹ
 מִקֶּרֶב עִמּוֹ כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ לְמַעַן טָמֵא
 אֶת-מַקְדְּשִׁי וְלַחֲלַל אֶת-שֵׁם קִדְשִׁי:

כ"י • אֶתֵּן אֶת-פָּנַי • (כ"ח) פְּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל
 עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ. בְּאִישׁ • וְלֹא בַצָּבוֹר, שְׂאִין כָּל
 הַצָּבוֹר נִכְרְתִין. כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ • (ת"כ, סנהדרין טו)
 לְפִי שְׁנָאָמַר: "מַעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ", כֵּן-בְּנוֹ
 וְכֵן-בִּתּוֹ מַנִּין? תִּלְמוּד לומר: "כִּי מִזֵּרְעוֹ נָתַן לְמִלְךָ".

נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

לְפָנָיו ("אֲשֶׁר יִבְיֵאוּ . . אֶת זְבָחֵיהֶם . . אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד . . לְרִיחַ נִיחַח"); וּמוֹכֵן שְׁנֵתֵן לְפָרֶשׁ "פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי".
 וְרַש"י מַחֲדֵשׁ שְׁנֵתֵן לְפָרֶשׁ כֹּף גַּם בְּפָרֶשֶׁתְנוּ, שְׂאִינָה
 מִדְּבַרְתָּ עַל 'עֲסָק' מִיָּחַד שֶׁל ה'.

פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י כ, א) כֵּן פָּרֶשׁ גַּם
 בְּפָרֶשֶׁת "אַחֲרָי" עַל "וַיִּנְתֵּתִי אֶת פָּנָי בְּנֶפֶשׁ הָאוֹכֵלֶת אֶת
 הָדָם". וְהִצָּרֹף לְחֹזֵר עַל זֶה כָּאֵן, כִּי בְּפָרֶשֶׁת "אַחֲרָי" מְדַבֵּר
 בְּ'עֲסָקוֹ' שֶׁל ה', הֵינִינוּ הַקְּרִבֶּת קְרִבְנוֹת בְּמַקְדְּשׁוֹ לְרִיחַ נִיחַח

וְאִם הָעֵלָם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת-עֵינֵיהֶם מִן-
 הָאִישׁ הַהוּא בְּתוֹ מִזֵּרְעוֹ לְמִלְךָ לְבִלְתִּי הָמִית אוֹתוֹ:

כ"י • וְאִם הָעֵלָם יַעֲלִימוּ • אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שְׂיַעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סְנֵהֲדָרֵי
 קְטָנָה, סוֹף שְׂיַעֲלִימוּ סְנֵהֲדָרֵי גְדוֹלָה.

וְשַׁמְרֵתִי אֲנִי אֶת-פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ
 וְהִכֵּיתִי אוֹתוֹ וְאֶת כָּל-הַזְּנוּיִם אַחֲרָיו לְזִנוּת אַחֲרָי
 הַמִּלְךָ מִקֶּרֶב עִמָּם:

הַוְּאֲשׁוּי אֲנֵא יֵת רוּגְזֵי בְּגִבְרָא הַהוּא
 וּבְסַעֲדוּהִי וְאֲשִׁיעִי יֵתָה וְיֵת כָּל דְּטַעֲן
 בְּתַרוּחֵי לְמִטְעֵי פֶתַר מִלָּךְ מִגּוֹ עֲמַחוּן:

שיעור יומי לשבת קודש י' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת אחרי-קדושים ט

תלמוד לומר: "אתו" - אותו בהפּרת ולא כל המִשפּחה בהפּרת אלא בִּיסוריָן. לזנות אַחרי המִלךְ • (ת"כ) לרבות שאר עבודת אֱלילים שְׁעבְדָה בְּכַף, וְאַפְלוּ אִין זו עבודתָה.

כ"י • וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפַּחָה מָה חֲטָאָה? אֵלָּא לְלַמְדָּךְ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפַּחָה שֵׁישׁ בָּהּ מוֹכֵס שְׂאִין בָּלָם מוֹכְסִין, שְׂכַלָם מִחֲפִין עָלָיו. וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנַאֲמַר "וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ", יָכוֹל יְהִיוּ כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִפְרָתָה?

וּנְאֻמָּשׁ דִּי יִתְּפַנֵּי בְּתַר בְּדִין וּדְכוּרֵי לְמַטְעֵי בְּתַרְיֵהוֹן וְאַתָּן יָת רִוְגֵי בְּאַנְשָׁא הֵהִיא וְאַשְׁיַצֵּי יְתָהּ מִגּוֹ עֲמָה:

(ו) וְהִנֵּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדְעָנִים לְזֹנֵת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פְּנֵי בִנְפֵשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקִּרְבַּ עַמּוֹ:

וְהִתְקַדְּשׁוּן וְתִהְיוֹן קְדִישִׁין אַרִי אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

(ז) וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י • וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם • זו פְּרִישׁוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים.

♦ שבת קודש י' אייר ♦

ח וְתִטְרֹן יָת קְנִמִי וּמַעֲבָדוֹן יְתִהוֹן אָנָּא יְיָ מְקַדְּשִׁינוּ:

(ח) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְעַשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֵׁיכֶם:

ט אַרִי גְבַר גְּבַר דִּי יְלוּט יָת אַבּוּהִי וְיָת אִמָּה יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּל אַבּוּהִי וְאִמָּה לֹט קְטֵלָא חֲבִיב:

(ט) כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוּמַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ:

שְׁנַאֲמַר בְּהֵם: "בְּאַבְרָם יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: כְּמוֹ "דְּמוֹ בְּרָאשׁוֹ" אִין נְעַנְשׁ עַל מִיתָתוֹ אֵלָּא הוּא, שֶׁהוּא גָרַם לְעַצְמוֹ שְׂיִהְרַג.

כ"י • אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל • (ת"כ, סנהדרין פה) לְרַבּוֹת לְאַחַר מִיתָה. דְּמִיו בּוֹ • זוֹ סְקִילָה, וְכֵן כָּל מְקוֹם שְׁנַאֲמַר: "דְּמִיו בּוֹ", "דְּמִיָּהֶם בָּם", וְלַמְדָּנוּ מֵאוֹב וַיְדַעְנוּנִי,

י וְגְבַר דִּי יִגּוֹף יָת אִתָּת גְּבַר דִּי יִגּוֹף יָת אִתָּת חֲבַרְהָ יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּל גְּנִפָּא וְגִנְפָּא:

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוּמַת הַנְּאָף וְהַנְּאָפֶת:

גְּלוּלִים. לְמַדְּנוּ, שְׂאִין קְדוּשִׁין לְעוֹבֵד גְּלוּלִים. מוֹת־יוּמַת הַנְּאָף וְהַנְּאָפֶת. כָּל מִיתָה הָאִמּוּרָה בְּתוֹרָה סֵתֵם, אִינָה אֵלָּא חֲנֻקָּה.

כ"י • וְאִישׁ • פָּרַט לְקַטֵּן. אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ • (קידושין יט, סנהדרין נב) פָּרַט לְאִשְׁתּוֹ קַטֵּן. לְמַדְּנוּ שְׂאִין לְקַטֵּן קְדוּשִׁין. וְעַל אִיזוֹ אִשְׁת־אִישׁ חִיבְתִי לָךְ? אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אִשְׁת־רַעְהוּ • פָּרַט לְאִשְׁתּוֹ עוֹבֵד

יא וְגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב עִם אִתָּת אַבּוּהִי עֲרִיתָא וְאַבּוּהִי גְּלִי יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלוֹן תְּרוּיָהוֹן קְטֵלָא חֲבִיבִין:

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו גְּלָהּ מוֹת־יוּמַתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיָּהֶם בָּם:

יב וְגְבַר דִּי יִשְׁכּוּב יָת כְּלָתָהּ יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלוֹן תְּרוּיָהוֹן תְּכֵלָא עַבְדוֹ קְטֵלָא חֲבִיבִין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כְּלָתּוֹ מוֹת יוּמַתוֹ שְׁנֵיהֶם תְּכַל עִשׂוֹ דְּמִיָּהֶם בָּם:

כ"י • תְּכַל עִשׂוֹ • גְּנָאִי. לְשׁוֹן אַחַר: מִכְּלָבְלִין זַרַע הָאֵב הַבְּזוּעַ הַבֵּן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 188)

הסבֵּרָא נִוְתַנְתָּ, אִפּוּא, שְׁלֹאֲחֵר מֵיַתַּת הַבֵּן, כַּאֲשֶׁר אֵין טַעַם זֶה, מִתַּרְתָּ הָאִשָּׁה לְאִבּוֹ. יָתֵר עַל כֵּן: עַר וְאוֹנֵן הָרִי הַשְּׁחִיתוּ אֶת זֶרְעֵם, וְאִם כֵּן לֹא שִׁיבֵר כָּאֵן כֹּל הָעֵנָן שֶׁל "תִּבְל".

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כְּלָתוֹ . . תִּבְל עִשׂו דְּמִיָּהם בָּם (כ, יב) וְקִשָּׁה, אִיף נִשְׂא יְהוּדָה אֶת תְּמֹר כְּלָתוֹ (רָאָה רִש"י וַיִּשָּׁב לֵח, כו: "וְלֹא יָסַף, לֹא פָסַק"). וַיֵּשׁ לִזְמֹר, דְּהִנֵּה טַעַם הָאִסּוּר הוּא "תִּבְל עִשׂו", "מִבְּלָלִין זָרַע הָאֵב בְּזֶרַע הַבֵּן".

יג וְגַבְרֵי דִי יִשְׁכּוּב יְת דְּכִנְרָא מִשְׁכְּבֵי אִתְמַתָּ תּוֹעֵבְתָא עֲבָדוּ תְרוּוּהוֹן יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן קְטָלָא חֲבִיבִין:

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-זֹכֶר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עִשׂו שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמְתוּ דְּמִיָּהם בָּם:

כט"ג • מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה • (סנהדרין נח) מַכְנִיס כְּמַכְחוּל בְּשׂוֹפְרָת.

יד וְגַבְרֵי דִי יִסַּב יְת אִתְמַתָּ וְיַת אִמְהָ עֲצַת חֲטָאִין הִיא בְּנוֹרָא יִקְדוּן יְתָהּ וְיִתְהֵן וְלֹא תְהִי עֲצַת חֲטָאִין בִּינֵיכוּן:

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה וְאֶת-אִמְהָ זַמָּה הוּא בְּאִשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן וְלֹא-תִהְיֶה זַמָּה בְּתוֹכְכֶם:

טו וְגַבְרֵי דִי יִתֵּן שְׁכָבְתוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמְתָא יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן: יִתֵּן שְׁכָבְתוֹ בְּבִהְמָה כְּבַעֲרָא יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן: תְּהִי עֲצַת חֲטָאִין בִּינֵיכוּן:

כט"ד • יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן • (סנהדרין עח) אִי אִתְהָ זְכוּל לִזְמֹר אִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שְׂרָפוּ, שְׁתַּרְי נִשְׂאָה בְּהֵתֵר וְלֹא נִשְׂרָפָה עָלָיו, אֲלֵא אִשָּׁה וְאִמְהָ הַכְּתוּבִין כָּאֵן

טז וְגַבְרֵי דִי יִתֵּן שְׁכָבְתוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמְתָא יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן: יִתֵּן שְׁכָבְתוֹ בְּבִהְמָה כְּבַעֲרָא יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן:

(טז) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמְתָא וְאֶת-הַבְּהֵמָה תִּהְרְגוּ:

אֶת-כָּל-הַמְּקוֹמוֹת, הָרִי דְּכָרִים קַל-וְחֹמֶר: וְזַמָּה אֵילָנוֹת, שְׂאִינֵן רוֹאִין וְאִינֵן שׁוֹמְעִין, עַל שְׂבָאֵת תְּקֵלָה עַל יָדָם, אֲמַרָה תוֹרָה: הַשְּׁחַת, שְׂרָף וְכֹלָה, הַמְטָה אֶת חֲבָרוֹ מִדְּרָף חַיִּים לְדָרְכֵי מִיתָה, עַל-אֲחַת כְּפֵמָה-זְכֻמָּה.

כט"ה • וְאֶת-הַבְּהֵמָה תִּהְרְגוּ • אִם אָדָם חֲטָא, בְּהֵמָה מָה חֲטָאָה? אֲלֵא מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָהּ, לְפִיכָף אֲמַר הַכְּתוּב: תִּסְקַל. קַל-וְחֹמֶר לְאָדָם, שְׂיִוְדַע לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע וְגוֹרָם רָעָה לְחַבְרוֹ לְעַבֵּר עַבְרָה. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר אִתְהָ אוֹמֵר (דברים יב ב): "אֲבָד תִּאֲבָדוּן

טז וְאִתְמַתָּ דִי תִקְרַב לְכָל בַּעֲרָא לְמַשְׁלַט בַּהּ וְתִקְטוּל יְת אִתְמַתָּ וְיַת בַּעֲרָא יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלוּן: יִתְקַטְלָא חֲבִיבִין:

(טז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כָּל-בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגַתָּ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמְתוֹ דְּמִיָּהם בָּם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

ב"תוֹעֵלַת וְתַקּוּן" שְׂמֹגִיעַ לְסוּס מִמָּה שֶׁהוּא מְרַכְבָּה לְאָדָם: "בְּרִיאַת הַסּוּס . . אֵינוֹ בְּשִׁבִיל הַתּוֹעֵלַת הַמֹּגִיעַ לוֹ, כִּי-אִם זֶהוּ דְרָף טַפַּל, כְּדִי שְׂלֵא לְקַפַּח שֹׁכֵר כֹּל בְּרִיָּה, אֲלֵא . . בְּשִׁבִיל טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָהּ (רש"י כ, טו) וְהֵינּוּ, שְׂאִין זֶה בְּגֵדֵר עֲנֵשׁ, אֲלֵא הַבְּהֵמָה נִבְרָאָה לְשִׁמְשׁ אֶת הָאָדָם, וְכַאֲשֶׁר אֵינְנָה מְשִׁמְשֵׁת אוֹתוֹ אֲלֵא גוֹרְמַת לוֹ תְּקֵלָה - אֵין מְקוּם לְמַצִּיאוֹתָהּ בְּעוֹלָם. וְכֵן הוּא לְגַבֵּי הַשֹּׁכֵר

יז וְגַבְרֵי דִי יִסַּב יְת אִתְמַתָּ בַּת אַבּוּהִי אוּ בַת אִמָּה וְיִחְזִי יְת עֲרִימָה וְהִיא תְּחַזִּי יְת עֲרִימָתָהּ קִלְנָא הוּא וְיִשְׁתִּיעֲצוּן לְעֵינֵי בְּנֵי עַמְהוֹן עֲרִיַת אִתְמַתָּ גְּלִי חוּבָה יִקְבַּל:

(יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אִחֹתוֹ בְּת-אָבִיו אוּ בְת-אִמּוֹ וְרָאָה אֶת-עֲרוֹתָהּ וְהִיא-תְּרָאָה אֶת-עֲרוֹתוֹ חֲסֵד הוּא וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמּוֹ עֲרוֹת אִחֹתוֹ גְּלָה עוֹנוֹ יִשָּׂא:

חֲסֵד עֲשָׂה הַמְּקוּם לְבָנוֹת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׂנַאֲמַר (תהלים טז): "עוֹלָם חֲסֵד יִבְנֶה".

כט"ו • חֲסֵד הוּא • לְשׁוֹן אֲרַמִּי: חֲרַפָּה, 'חֲסוּדָא'. וּמִדְּרָשׁוֹ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִין נִשְׂא אִחֹתוֹ!?

יה וגבר די לשכוב ית אַתְּמָא סוֹאֲבָתָא ויגלי
ית עֲרִיטָהּ ית קִלְעָה גְלִי וְהִיא תְּגַלִּי ית
סוֹאֲבָת דְּמָהָא וְיִשְׁתַּיְצוּן פְּרֻיְהוֹן מְגוֹ
עֲמֵהוֹן:

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהוֹ וְגִלָּה אֶת־
עֲרוֹתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הֵעִירָה וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת־מִקְוֹר
דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם:

אַת. וְהַעֲרָאָה זו נִחְלָקוּ בָּהּ רַבּוּתֵינוּ (בבמות נה). יֵשׁ
אוֹמְרִים: זו נְשִׁיקַת שִׁמְשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זו הַכְּנָסַת
עֲטָרָה.

כ"ט - אֶת־הָעֵרָה • גִּלָּה, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוּהּ", גְּלוּי הוּא,
וְהִנֵּא"ו יוֹרְדַת בַּתְּבָה לְשֵׁם דְּבַר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" מִגְּזֵרֶת
(אסתר ה ט): "וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע", וְכֵן "אֲחֻהָ" מִגְּזֵרֶת

יט וְעֲרִיט אַסְת אַמְדָּ וְאַחַת אַבּוּדָּ לָא תְּגַלִּי
אַרִי ית קְרִיבָה גְלִי חוּבְהֵן יִקְבְּלוּן:

(יט) וְעֲרוֹת אַחֻת אַמְדָּ וְאַחֻת אַבּוּדָּ לָא תְּגַלָּה בִּי
אֶת־שְׂאֵרוֹ הֵעִירָה עֲוֹנִם יִשְׂאוּ:

אַחִי אַבּוּדָּ לָא הִזְהֵר אֱלָא עַל אֲשֶׁת אַחִי אַבּוּדָּ מִן
הָאֵב.

כ"ט - וְעֲרוֹת אַחֻת אַמְדָּ • שְׁנָה הַפְּתוּכָה בְּאֲזַהְרָתָן.
לֹאמַר שֶׁהִזְהֵר עֲלֵיהֶן, בֵּינָן עַל אַחֻת אַבּוּדָּ וְאִמּוֹ מִן
הָאֵב, בֵּינָן עַל אַחֻתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אֲשֶׁת

כ וגבר די לשכוב ית אַתְּמָא אַח אַבּוּהִי עֲרִיטָהּ
אַח אַבּוּהִי גְלִי חוּבְהֵן יִקְבְּלוּן בְּלֹא וְלָד
יִמּוּתוּן:

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה
הַטָּאָם יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:

בְּשֵׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ: "עֲרִירִים יָמָתוֹ", "עֲרִירִים יְהִיוּ";
"עֲרִירִים יָמָתוֹ", אִם יְהִיוּ לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, לָא יְהִיוּ
לוֹ כְּשִׁימּוֹת, לְפִי שְׁקוּבְרָן בְּחַיָּו; "עֲרִירִים יְהִיוּ",
שְׂאֵם אֵין לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, יְהִיָּה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא
עֲכָשׁוֹ.

כ"ט - אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ • הַמִּקְרָא הַזֶּה
בָּא לְלַמֵּד עַל 'כֶּרֶת' הָאִמּוּר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בְּעֵנֶשׁ
הַלִּיכַת עֲרִירִי. עֲרִירִים • כְּתַרְגוּמוֹ: בְּלֹא וְלָד; וְדוּמָה
לוֹ (בְּרֵאשִׁית טו ב): "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים –
קוּבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים – מֵת בְּלֹא בָּנִים. לְכַד שְׁנָה

כא וגבר די רִסַּב ית אַתְּמָא אַחֻהִי מִרְחֻקָּא הִיא
עֲרִיטָא וְאַחֻהִי גְלִי בְּלֹא וְלָד יְהוּן:

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אַחֻוֹ נִדְּהָ הוּא
עֲרוֹת אַחֻוֹ גִּלָּה עֲרִירִים יְהִיוּ:

כ"ט - נִדְּהָ הוּא • הַשְּׂכִיבָה הַזֹּאת מְנַדָּה הִיא וּמְאֹסָה. וְרַבּוּתֵינוּ דְּרָשׁוּ, לְאַסֵּר הַעֲרָאָה בָּהּ כְּנֻדָּה, שֶׁהַעֲרָאָה
מִפְּרֻשַׁת בָּהּ: "אֶת מִקְוֶה הָעֵרָה".

כב וְתִשְׁרוּן ית כָּל קְנִימֵי וְיַת כָּל דִּינֵי וְתַעֲבְדוּן
יְתֵהוּן וְלֹא תִרְוִקוּן יְתִכּוּן אַרְעָא דִּי אֲנָא מְעַל
יְתִכּוּן תִּמְזָן לְמַתְבָּ בָּהּ:

(כב) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי
וְעַשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי
מְבִיא אֲתֶכֶם שָׂמָּה לְשַׁבֵּת בָּהּ:

כג וְלֹא תִהְיֶה כּוֹן בְּנִימוּסֵי עַמְמֵיָא דִּי אֲנָא מְגַלִּי
מִן קְדָמִיכוּן אַרִי ית כָּל אֵלִין עֲבְדוּ וְרַחֲמֵי
מִימְרֵי יְתֵהוּן:

(כג) וְלֹא תִלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם
בִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהִים עֲשׂוּ וְאָקַץ בָּם:

כ"ט - וְאָקַץ • לְשׁוֹן מְאֹס, כְּמוֹ (בְּרֵאשִׁית כז): "קִצְצִי בְּחַיִּי", כְּאֵדָם שֶׁהוּא קָץ בְּמִזְוֹנוֹ.

כד וְאִמְרִית לְכוּן אַתּוּן תִּירְתּוּן ית אַרְעֵהוֹן
וְאֲנָא אֲתַנְנָה לְכוּן לְמִירַת יְתָה אַרְעָא עֲבָדָא
חֶלֶב וּדְבַשׁ אֲנָא יִי אֶלְהֵכוּן דִּי אַפְרָשִׁית
יְתִכּוּן מִן עַמְמֵיָא:

(כד) וְאָמַר לְכֶם אֹתָם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמְתָם וְאֲנִי
אֲתַנְנָה לְכֶם לְרִשְׁתָּהּ אֹתָהּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ אֲנִי
יְהוֹה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֲתֶכֶם מִן־הָעַמִּים:

כה ותפרשו בין בעירא דכיא למסאבא ובין עופא מסאבא לדכי ולא תשקצון ית נפשתיכון בבעירא ובעופא ובכל די תרחש ארעא די אפרשית לכוון לסאבא :

והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטהור ולאתשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא :

שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שעה. אשר הבדלתי לכם לטמא. לאסר.

ש"י • והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה. אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונפרין הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין

כז ותהון קדמי קדישין ארי קדיש אגא יי ואפרשית יתכון מן עממא למחוי פלחין קדמי :

כז והייתם לי קדשים פי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן העמים להיות לי :

אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי? תלמוד לומר: "ואבדל אתכם מן העמים להיות לי", שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

ש"י • ואבדל אתכם מן העמים להיות לי. אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזירי!' 'אי אפשי ללבש פלאים!' אבל יאמר:

כז וגבר או אתתא ארי יהי בהון בדין או דכור יתקטלא יתקטלון באבנא ירגמון תהון קטלא חביבין פפפ

כז ואיש או-אשה פיהיה בהם אוב או ידעני מות וימתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם :

מזיד בלא התראה - בהפרת, ושגגתם - חטאת. וכן בכל חביבי מיתות שנגמרו בהם 'פרת' :

ש"י • פיהיה בהם אוב וגו'. כאן נאמר בהם 'מיתה', ולמעלה 'פרת': עדים והתראה - בסקילה,

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רסה - רסח

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' א

10 הנותן צריך לישא לבדו בהפסד, מאחר שיכול הוא לומר למקבל
11 שמול שניהם גרם זאת, ודלא כדברי רבי יוסי ברבי חנינא, אלא
12 כרב חייא בר יוסף.
13 ואיבא דאמרי - ויש הסוברים דאפילו חלא נמי מקבל - שאפילו
14 אם החמיץ היין יש לנותן ליטול עליו את כל ההפסד, כמאן - כמו
15 מי, ברבי יוסי ברבי חנינא הסובר שאם החמיץ בכליו של מוכר,
16 חייב המוכר באחריותו.
17 שנינו במשנה: וכן משל אשתקד כו'.

1 המקבל למוכר, ואין המוכר יכול לומר לו 'לא היה לך להשהותו/
2 שהרי הנותן צויה עליו שלא ימכרו עד שגיע לאותו מקום. או
3 שמא יש לפסוק כרב חייא בר יוסף, הסובר שאף כשהיין בכלי
4 המוכר יכול הוא לומר ללוקח 'מולך גרם', ואף כאן יאמר הנותן
5 למקבל 'מול שנינו גרם', שהרי כל עיסקא מחציתה שייכת לנותן
6 ופקדון היא ביד המקבל, ומחציתה שייכת למקבל בתורת הלואאה,
7 ועל כן ישאו שניהם בהפסד.
8 אמר ליה רב הלל לרב אשי, כי הוואו בי רב כהנא - כאשר היינו
9 בבית מדרשו של רב כהנא, אמר לו, חלא לא - אם החמיץ היין אין

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום שני עמ' ב

9 שפא יתן להן דרה עקלתון - דרך מעוקלת שאינה ישרה ויהא בזה
10 טירהה לרבים ולא יהא מי שימחה בידו.
11 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רב משךשא משמיה דרבא אמר
12 שהמשנה מדברת בנותן להם דרה עקלתון שהוא גורם בזה טירחה
13 לרבים, ולכן תקנו חכמים שימשיכו ללכת גם בדרך הראשונה. אך
14 אם אמנם נתן להם דרך אחרת ישרה, אינם רשאים עוד ללכת
15 בדרך הראשונה.

1 ממשנתינו שאין אדם רשאי לעשות דין לעצמו אפילו במקום שיש
2 לו הפסד, והיה למדנו במסכת בבא קמא (טז) שגם הסוברים
3 שבמקום שאין הפסד אין אדם עושה דין לעצמו, מכל מקום
4 במקום שיש הפסד לדעת כולם רשאי אדם לעשות דין לעצמו.
5 עונה הגמרא: אמר רב ובי משמיה דרבא, אמנם מעיקר הדין הוא
6 יכול למנוע את הרבים מלעבור בדרך הראשונה אלא שחכמים
7 תקנו שאף אם נתן להם דרך אחרת השהו לדרך הראשונה, מכל
8 מקום אינו יכול למנוע את הרבים מללכת בדרך הראשונה גזירה

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי-קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש ש"י אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום רביעי - ז' אייר מפרק לט עד סוף פרק מג</p>	<p>יום ראשון - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח</p>
<p>יום חמישי - ח' אייר מפרק מד עד סוף פרק מח</p>	<p>יום שני - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד</p>
<p>יום שישי - ט' אייר מפרק מט עד סוף פרק נד</p>	<p>יום שלישי - ו' אייר מפרק לה עד סוף פרק לח</p>
<p>שבת קודש - י' אייר פרק כ מפרק נה עד סוף פרק נט</p>	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכך היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו'.

45 המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, 46 מצד עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו 47 שעליו לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה 48 לאותו דבר, הרי הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה 49 החיות, כי המחשבה 50 מנותקת מאד מלתת חיות 51 באותו מעשה) – ולכן, על 52 הקב"ה לצרף ולאחד את 53 ה"מחשבה טובה" 54 למעשה, וזה פועל 55 שה"מחשבה טובה", 56 האהבה והיראה 57 שבמחשבה, תעלה את 58 התורה והמצוות (הבאות 59 בסיבתה), לעולם 60 ולמדריגה של ה"מחשבה 61 טובה". וְהַיְצִיֵת רִיחַ' – 62 שהוא גורם להקב"ה 63 בלימוד התורה ובקיום 64 המצוות, הוא, כְּמִשַּׁל שְׁמַחַת הַמְּלֶךְ מִכְּנֹו שָׂבָא אֵלָיו 65 בְּצִאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנוֹכַר לְעִלְיָ, – שכן, בהיותה 66 לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא 67 בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא 68 יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר הגורם נחת רוח רבה 69 להקב"ה, כמו, למשל, בשעה שכן המלך משתחרר מכלאו ושב 70 אל אביו המלך. או לְהִיּוֹת לוֹ דִּירָה פְתַחְתוֹנִים בְּנוֹכַר לְעִלְיָ. 71 – הַנְחַת רִיחַ' בָּאָה מִכָּ, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, 72 מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה 73 בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה 74 דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – 75 וכשאדם מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת רוח למעלה. הרי 76 למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא דאשתדל" (רגש אהבה 77 להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי 78 התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב 79 והמוח, ולגלות את האהבה לאבינו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר 80 עתה, שגם האהבה של "נפשי אויתך", שעליה דובר בתחלת 81 הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה 82 להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב 83 ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": 84 וְהִנֵּה, גַם – ביחס לְבַחֲנִית – האהבה האמורה, של "נִפְשֵׁי 85 אויתך" הַנוֹכַר לְעִלְיָ – קְרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד לְהוֹצִיאָה מִתְּהַעֲלָם 86 אֶל הַגְּלוּי, עַל־יְדֵי הַתְּרַגְּלַת הַמִּידָבָר בְּפִי וּלְבֹו שׁוּיָן. – שגם הלב 87 ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו 88 האמיתיים.¹² אֶךְ אִם אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיאָה – את האהבה, אֶל

ליקוטי אמרים

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא

כח דמויוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד עצמו בכחי' אהבה מסותרת רק שתועלת יציאתה אל הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה והמצוות שלומד ומקיים ע"י זה כדי לעשות נחת רוח לפניו ית' כבן העובד את אביו. ועל זה אמרו מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה להיות גרפין לפרחא כנ"ל. והנחת רוח הוא כמשל שמחת המלך מבנו שבא אליו בצאתו מבית האסורים כנ"ל או להיות לו דירה בתחתונים כנ"ל והנה גם לבחי' נפשי אויתך הנ"ל קרוב הדבר מאד להוציאה מההעלם אל הגילוי ע"י ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין. אך אם אינו יכול

1 וְאִף אִם נִדְמָה לוֹ לְכַאוּרָה שֶׁהוּא כַח דְּמוּיָוִי – שבאמת 2 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש 3 להתרחק מדמויונות, בכל זאת – לֹא יְחוּשׁ, – אל יחושש מכך, 4 מֵאַחַר שֶׁהוּא אֵמֶת לְאֵמֶתוֹ מִצַּד עֲצָמוֹ – בלעדי עבודתו, 5 בְּבַחֲנִית "אֵהָבָה 6 מִסְתַּרְתָּ". – מבחינת 7 הנשמה הרי טבועה בה 8 אהבה זו באמת לאמיתה, 9 רַק שְׁתוּעֵלֶת – עבודתו 10 המביאה את יְצִיאָתָה אֶל 11 הַגְּלוּי – הרי זה, כְּדִי 12 לְהַבִּיאָה לְיָדֵי מַעֲשֵׂה, – 13 להביא לידי כך שהאהבה 14 תעורר את המעשים 15 שבאדם, שבהיותה 16 מוסתרת ונעלמת אין 17 בכוחה להביא לידי 18 מעשה, שְׁהוּא – המעשה 19 הוּא עֵסֶק הַתּוֹרָה 20 וְהַמְצוֹת שְׁלוֹמֵד וּמְקַיֵּם עַל־יְדֵיָהּ, – על-ידי התגלות 21 האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נַחַת רִיחַ לְפָנָיו וְתִקְרָךְ כִּבְן 22 הָעוֹבֵד אֶת אָבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה 23 גלויה זו, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח 24 להקב"ה שהוא אבינו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה, 25 האהבה היא באמת, הרי גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת 26 לאמיתה, והיא נראית כדמויונית בלבד – אין הוא צריך לחשוש 27 מכך, מכיוון שגם היא, הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום 28 המצוות מתוך אותה כוונה. וְעַל זֶה אָמְרוּ – חכמינו ז"ל:¹⁰ 29 "מִחֲשֶׁבֶת מוֹכָה – הַקְּדוּשָׁתְךָ יְהוָה הוּא מִצְרַפָּה לְמַעֲשֵׂה", – 30 הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה, לְהִיּוֹת גְּרַפִּין 31 לְפָרְחָא – להיות "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה 32 והמצוות למעלה, בְּנוֹכַר לְעִלְיָ. – בפרק ט"ז. כלומר: אם 33 המשמעות של "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא 34 כמו שמפרשים בפשטות – שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל 35 סיבה (שאין הוא אשם בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב 36 הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל 37 צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה". מהלשון 38 "מִצְרַפָּה לְמַעֲשֵׂה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה 39 הטובה בעצם שום שייכות למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את 40 המחשבה הטובה למעשה. בפרק ט"ז הוסיבר שכשהאהבה היא 41 גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה 42 נותנת חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד 43 עושה דבר מתוך אהבה – הוא עושה זאת בחיות, ואילו, 44 כשהאהבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון

1	הגלוי בלב, אף-על-פי-כן - מצד האהבה הוא יכול לעסוק	הקדוש-ברוך-הוא מצרפה בו": - למעשה, ועל-ידי-זה
2	בתורה ומצות לשמן,	יכולות תורתו ומצוותיו
3	על-ידי ציור ענין אהבה	לעלות למעלה בספירות
4	זו במחשבה שבמחו, -	העליונות, כמו שהן
5	כשבמחשבתו ישנו ציור	עולות כשהוא מקיים
6	מענין האהבה -	תורה ומצוות מתוך
7	ו"מחשבה טובה	אהבה גלויה בלב.

ליקוטי אמרים

להוציאה אל הגילוי בלב אעפ"כ יכול לעסוק בתורה ומצות לשמן ע"י ציור ענין אהבה זו במחשבה שבמחו ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה בו":

יום שני ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

15	בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה	והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון
16	והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה	ה"תניא":
17	והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים	והנה, ב' בחינות אהבות אלו, - אהבת "נפשי אויתך" - מה
18	הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות	שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו
19	מהתבוננות בגדולת ה'	האמיתיים, ואהבת "כברא
20	אלא מפני שבנשמה ישנן	דאשתדל" - מה שיהודי
21	בטבע אהבה ויראה - הרי	אוהב את הקב"ה מתוך
22	כשם שמקומה של	רגש שהקב"ה הוא אביו
23	מדריגת יראה ואהבה	האמיתי, אף שהן ירשה
24	"טבעיות", הוא ב"עולם	לנו מאבותינו, וכמו
25	"היצירה" שהוא עולם	טבע בנפשתינו, וכן
26	המדות - כך מעלות	היראה הכלולה בהן, -
27	היראה והאהבה את	היא גם כן ירושה לנו
28	התורה והמצוות לספירות	מאבותינו וכמו טבע בנו,
29	שב"עולם היצירה"; ואם	שהיא לירא מלפני
30	היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה	חס-ושלום ממקור חיינו ואבינו האמתי ברוך-הוא - מתוך
31	בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא	הרגש שהקב"ה הוא מקור חיינו - קיים מורא, המונע את האדם
32	עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה)	מלעשות עבירות, כדי שלא יהיה נבדל מהקב"ה, מקור חיינו.
33	- עולות או התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן	ומתוך הרגש שהקב"ה הוא אבינו האמיתי - קיים המורא, שלא
34	יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי אויתך" והאהבה של	לעשות עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי
35	"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן	- הרי למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן כמו "טבע"
36	"טבעיות" בנשמתו של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה	אצלנו - אף-על-פי-כן אינן נקראות בשם "דחילו ורחימו
37	מן האבות), ולכאורה היה צריך להיות שהתורה והמצוות	מבעיים", - יראה ואהבה טבעיות, אלא כשהן במחו
38	שמקיים מתוך האהבה והיראה (הכלולה באהבה) - תעלנה	ומחשבתו לבד ותעלומות לבו, - בטרם באו לידי גילוי, ואז
39	ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות".	- רק אז כשהן בהעלם הלב, מקומן בעשר ספירות היצירה,
40	הרי אימתי הדבר כך? - דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב,	- שם המקום והמדריגה, אליהן שייכות המדות הטבעיות,
41	והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה	ולשם - לעשר ספירות "עולם היצירה", הן מעלות עמהן
42	אותן בהרגשת הלב - הן מעלות או את התורה והמצוות	התורה והמצוות הנאות מחמתן וכסבתן. - כלומר: כאשר
43	ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? - כי, למרות שאהבות אלו	האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות,
44	הן כמו טבעיות, אבל הן באות לידי התגלות, דוקא על ידי	שמכיוון שקיים במוחו "ציור" של אהבה - הביא הדבר לכך
45	התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו והוא	שיקיים את התורה והמצוות, או גם התורה והמצוות הבאות
46	"האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו	כתוצאה מכך עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות
47	אהבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה	עצמן, כאמור, אבל כשהן - שתי האהבות, בהתגלות לבו -

אבינו - ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מוכן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חייו - ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו - לאחר שיהי' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?"

מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות 38
 שגם הן הנן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור, 39
 אלינו בירושה מן האבות. - לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק 40
 בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם) 41
 זו שבאה על ידי 42
 התבוננות, וגם זו, "אהבה 43
 רבה", שבאה מלמעלה) - 44
 בכל זאת, על יהודי 45
 להשתדל להגיע לאהבה 46
 הנוצרת כולה מהתבוננות 47
 בגדלות ה', זאת בגלל 48
 הטעמים שיפורטו להלן: 49
ולא עוד, - לא זו בלבד 50
 שלשתי האהבות, "נפשי 51
 אויתך" ו"כברא 52
 דאשתדל", ישנה המעלה 53
 האמורה של אהבה הבאה 54
 מהתבוננות, **אלא** - יתירה 55
 מזו, **שכ' פחינות אהבות** 56
אלו הנזכרות לעיל - הן 57
כלולות מן פחינת 58

ליקוטי אמרים

דלכא בוזהר ומקומן כו"ם דבריאה ולשם הן מעלות 1
 עמהן התורה והמצוות הבאות מחמתן. מפני שיציאתן 2
 מההעלם והסתר הלב אל כחי' גילוי היא ע"י הדעת 3
 ותקיעת המחשבה כחזק והתבוננות עצומה מעומקא 4
 דלכא יתיר ותדיר בא"ם כ"ה איך הוא חיינו ממש 5
 ואבינו האמיתי כ"ה ומודעת זאת מ"ש בתיקונים כי 6
 בעולם הבריאה מקננא תמן אימא עילאה שהיא 7
 ההתבוננות באור א"ם חיי החיים כ"ה וכמאמר אליהו 8
 בינה לבא ובה הלב מבין. ולא עוד אלא שב' כחי' 9
 אהבות אלו הנ"ל הן כלולות מן כחי' אהבה רבה וגדולה 10
 ומעולה מדחילו ורחימו שכליים אשר האהבה נק' לעיל 11
בשם אהבת עולם 12

מתוך אהבה זו. טעמו של 8
 דבר, מדוע אכן הדבר כך, 9
 למרות שכאמור, הן בעצם 10
 כמו "טבע" בנשמתם של 11
 בני ישראל? - **מפני** 12
שיציאתן מההעלם 13
והסתר הלב אל פחינת 14
גילוי היא על-ידי הדעת 15
ותקיעת המחשבה כחזק 16
והתבוננות עצומה 17
מעמקא דלכא יתיר 18
ותדיר - מתוך עומק הלב 19
 במדה מרובה ותדירה 20
באין-סוף ברוך-הוא 21
איך הוא - הקב"ה, תינינו ממש ואבינו האמיתי ברוך-הוא. - 22
 ומכיוון שזה בא על ידי התבוננות עמוקה וחזקה כזו - ומידעת 23
זאת - והרי ידוע, מה שכתוב ב'תיקונים'¹³: **כי בעולם** 24
הבריאה מקננא תמן אימא עילאה, - שוררת ומאירה בו 25
 בחינת "אימא עילאה" שהוא ספירת ה"בינה" של "עולם 26
 האצילות", **שהיא** - בעבודת ה', **ההתבוננות פאור אין-סוף** 27
תני תחיים ברוך-הוא, וכמאמר אליהו: - ב"פתח אליהו" 28
שב' תיקוני זוהר'¹⁴: "בינה - לכא ובה הלב מבין". - "בינה" 29
 היא לב, ובה הלב מבין. כלומר: ההתבוננות והשגת המוח 30
 מאירות בלב, הרי שההשגה וההתבוננות באור אין-סוף הן ענין 31
 שיש לו שייכות ל"עולם הבריאה", בו מאירה ספירת הבינה של 32
 "עולם האצילות" - ולכן מקומן של אהבות אלו - המתגלות על 33
 ידי התבוננות כזו - הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את 34
 התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד 35
 שבאהבות "נפשי אויתך" ו"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל) 36
 ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם 37

יום שלישי ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע.

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו 75
 צריך לפרח בשכלו 76
 להשיג ולהגיע גם 77
 לבחינת "אהבת עולם" 78
 הנזכרת לעיל, הכפאה 79

מהתבונה ודעת בגדלות 80
 ה', - אהבה זו נוצרת 81
 כולה מהתבוננותו של 82
 יהודי בגדלות ה', ולא כמו 83
 בשתי האהבות האמורות 84

33 האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה מן האבות – אלא עליו
 34 לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה'.
 35 עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין זה רק מצד האהבה
 36 עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה זו, כי התבוננות זו

37 היא "תכלית" כשלעצמה,
 38 שכן בכך מתבצעת כוונת
 39 הקב"ה בבריאת
 40 העולמות, שהנבראים
 41 ישיגו ויכירו בגדלותו של
 42 הקב"ה. ובלשון ה"תניא":
 43 וְגַם כִּי יֵהָ אֵל כָּל הָאָדָם
 44 וְתַכְלִיתוֹ, - כל תכלית
 45 בריאתו של אדם, היא
 46 הרי, לְמַעַן דַּעַת אֵת
 47 כְּבוֹד ה' וְיִקְרַ תְּפָאֳרַת
 48 גְדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי
 49 אֲשֶׁר יוּכַל שְׂאֵת, -

50 להבין את גדלות ה', כְּמוֹ שְׂפָתוֹב בְּרִיעָא מְהִימְנָא פְּרִישַׁת
 51 כַּאֲ: "בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעוֹן לִיהּ וְכוּ", וְכַנּוּדְעֵי: - תכלית בריאתו
 52 של האדם היא, כדי שיכירו וידעו גדלות ה', וכפי שהדבר ידוע,
 53 הרי שבהתבוננות עצמה יש משום מעלה ותכלית, והתבוננות
 54 בגדלות ה' ישנה במדה מרובה יותר באהבה הבאה כולה
 55 מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת התערורות שתי האהבות
 56 האמורות; שכן, להתערורות שתי האהבות האמורות נדרשת
 57 רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי החיים והוא החיים האמיתיים
 58 – או (באהבה של "כברא דאשתדל") שהקב"ה הוא אבינו
 59 האמיתי. ואילו, באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות – נדרשת
 60 התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'. עד
 61 שבכך מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה "בגין דישתמודעון ליה"
 62 – שנבראים תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם נוסף,
 63 מדוע שלא להסתפק באהבות הבאות בירושה מן האבות, אלא
 64 לטרוח להגיע לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.

1 הבאות בעצם בירושה מן האבות, ורק התגלותן היא על ידי
 2 התבוננות, וזאת – כְּדִי לְהַגְדִּיל מְדוּרַת אֵשׁ הָאֱהָבָה כְּרַשְׁפִּי
 3 אִשׁ וְשִׁלְהַבַּת עֲזָה וְלַהֲב הַעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַד שְׁמַיִם רַבִּים
 4 – העומדים כנגד אהבה זו, לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת וְכוּ' – את

5 האהבה, וְנִהְרִית לֹא
 6 יִשְׁמְפוּהָ וְכוּ' 15. –
 7 וכשהאהבה נוצרת כולה
 8 מהתבוננות בגדלות ה' –
 9 יש בה יותר להב שלהבת
 10 ורשפי אש מאשר לאהבה
 11 הבאה בעצם בירושה,
 12 למרות שגם התגלותה
 13 באה על ידי התבוננות; כִּי
 14 יֵשׁ יִתְרוֹן וּמַעְלָה
 15 לְבַחֲנֵית אֱהָבָה כְּרַשְׁפִּי
 16 אִשׁ וְשִׁלְהַבַּת עֲזָה וְכוּ',
 17 הַבָּאָה מִהַתְּבִינָה וְדַעַת

18 כְּנִדְלַת אִינְסוּף כְּרוּף־הוּא, - כלומר: בהפלאת גדלות ה', עַל
 19 שְׁתֵּי בַחֲנֵינֹת אֱהָבָה הַנּוֹכְרוֹת לְעִיל כַּאֲשֶׁר אֵינָן כְּרַשְׁפִּי אִשׁ
 20 וְשִׁלְהַבַּת כוּ', - אלא הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של
 21 קרבת הקב"ה לישראל, בהיותו "מקור חיינו" ו"אבינו
 22 האמיתי" 16, ומעלה זו של אהבה כרשפי אש, היא: כִּיתְרוֹן
 23 וּמַעְלַת הַהֶבֶה עַל הַכֶּסֶף וְכוּ', כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאָר לְקַמּוֹן 17. –
 24 מעלת הזהב כנגד הכסף אינה מתבטאת רק בכך שזהב שווה
 25 יותר מכסף, אלא המעלה היא בעצם תכונתו של הזהב, שיש בו
 26 התנוצצות ה"שובה" את נפש האדם – כך גם האהבה הנוצרת
 27 מהתבוננות, שמעלתה מתבטאת בלהב השלהבת וברשפי האש
 28 שבה – אין זה אומר שהיא מדריגה נעלה יותר באהבה – שהרי,
 29 להיפך, האהבה הבאה מלמעלה נעלה יותר ונקראת "אהבה
 30 רבה" – אלא, עצם ענין להב השלהבת שבאהבה זו, והשתפכות
 31 הנפש שהיא יוצרת עד לידי כלות הנפש – זהו יתרונה של
 32 אהבה זו. – זהו טעם אחד, מדוע אין לו לאדם להסתפק בשתי

יום רביעי ז' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, פרק מה עור... עד עמ' 128, טומאתם.

70 הדבר נעשה מתוך הרגש נשמת־פינמי, הנותן חיות בלימודו תורה
 71 ובקיומו מצוות. או, כפי שלמדנו בפרק הקודם, אפשר שתהיה אהבה
 72 להקב"ה באופן כזה, שכתוצאה ממנה, הוא לומד תורה ומקיים מצוות,
 73 כדי לגרום נחת רוח להקב"ה, כמו בן המשתדל לעשות ככל אשר
 74 ביכלתו לגרום לאביו נחת רוח. אהבת ה' ויראת ה' הן שתי המדות חסד

65 פֶּרֶק מַה בְּפָרְקִים הַקּוּדְמִים הַסְּבִיר רַבִּינוּ הַזֶּקֶן, כִּיצַד אִפְשָׁר לוֹ לִיהוּדִי
 66 לְקַיֵּם תּוֹרָה וּמִצְוֹת "בְּלִבְבָר", מִתּוֹךְ רַגֵּשׁ מְדוּת הַלֵּב – יֵרֵאת ה' וְאֵהַבַת
 67 ה'; וְכִשְׁיִשְׁנָה לִיהוּדִי אֵהַבָה לְהַקְב"ה וְיֵשׁ בְּרַצוֹנוֹ הַתְּדַבֵּק בְּהַקְב"ה וְזֶה
 68 מִבְּיֵא אוֹתוֹ לְלַמּוּד תּוֹרָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹת, מִפְּנֵי שְׁעַל־יְדִידָה הוּא אֵבָן
 69 מִתְּדַבֵּק בְּהַקְב"ה – נַעֲשֶׂה אִזּוֹ קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּאוֹפֵן שֶׁל "לְשִׁמְדָה";

15. שיר השירים ה, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א, ב" 1, 2 – נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדלות אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, ככלל: א) בהפלאה – ומביאה – גילוי או הולדה – דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות – בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) – מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. כאם שלא בערך לגמרי – תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקוני עה"ח פ"ב" 17. בפרק נ.

43 לבוש המורכב מ"חויא", מנחש, כי הגוף, בהעדר זיכוכו על ידי
 44 עבודה, הוא משוקץ ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א³ –
 45 ובגוף כזה התלבש הניצוץ האלקי, הַרְחֹק מְאוֹד פְּנֵי הַמַּלְאָךְ
 46 בְּתַכְלִית הַהֶרְחָק, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא תַכְלִית הַקְּלִפּוֹת
 47 הַנְּפֹט – העולם הזה הוא

48 הרבה יותר גס מאשר כל
 49 הקליפות הגסות של
 50 העולמות הרוחניים, ב'ו',
 51 – "אולי, הכוונה למש"כ
 52 בפל"ו" – הערת כ"ק
 53 אדמו"ר שליט"א –
 54 שבמלה "כו" מתכוון רבנו
 55 הזקן למדובר בפרק ל"ו
 56 ב"תניא", שם נאמר
 57 שהעולם הזה הוא "תחתון
 58 במדרגה שאין תחתון
 59 למטה ממנו בענין הסתר
 60 אורו יתברך וחושך כפול

61 ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה' ממש
 62 כו". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של העולם הזה,
 63 הרי שהוא בתכלית הריחוק מהקב"ה, וירידה גדולה בכך לניצוץ
 64 האלקי להתלבש בגוף כזה. הירידה עצמה יש בה משום סיבה
 65 מספיקה לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של הנשמה,
 66 וזאת גם בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ובדיבור, ואפילו
 67 לא במחשבה. ובפּרָט, – יתמלא ברגש של רחמנות גדולה על
 68 נשמתו, בְּשִׂיזְכּוֹר עַל כָּל מַעֲשָׂיו וְדַבּוּרָיו וּמַחֲשַׁבּוֹתָיו מִיּוֹם
 69 יְהוּתוֹ, אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים הֵמָּה, ו'מַלְאָךְ – העולם, אֲסוּר
 70 בְּרַחֲמִים⁴ – "בְּרַחֲמֵי מַחְאָ"5, – ברצף המחשבות שבמוח, והם
 71 המחשבות וההרהורים הלא-טובים העוברים במוח, הרי בהם
 72 "קשור" כביכול מלכו של עולם, הקב"ה. כִּי "עֵקֶב הַכָּבֵל
 73 נִחַלְתָּ"⁶, – נשמות ישראל הן ה"חבל" של ה"נחלה" שלו. "חבל"
 74 מלשון "חבלים", כמו החבל, שצדו האחד קשור למעלה וצדו
 75 השני – למטה, וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל – נמשך
 76 ממילא גם הקצה העליון – כך גם, כביכול, ביחס לנשמתו של
 77 יהודי, הנקראת "חבל", כי הראש והחלק העליון ביותר של
 78 הנשמה (כמו הקצה העליון של החבל) קשור במקור, באיך-סוף
 79 ברוך הוא, והחלק התחתון של "חבל" הנשמה, לבוש בגוף – הרי
 80 כשמושכים את הנשמה (שבגוף) בגלות של מעשים, דיבורים
 81 ומחשבות רעים – יש לכך השפעה גם על ראש "חבל" הנשמה,
 82 על מקור הנשמה הקשורה למעלה, וּכְמִשְׁלַל הַמוֹשֵׁף בְּחֶבֶל –
 83 שכשמושכים בקצה התחתון, נמשך, כאמור, גם החלק העליון –
 84 כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה של יהודי, וְבוֹ, – "אולי כוונתו

1 וגבורה¹, מדת החסד והאהבה היא מדתו של אברהם אבינו, שנקרא
 2 "אברהם אוהבי", ומדת הגבורה והיראה היא מדתו של יצחק אבינו –
 3 "פחד יצחק", בפרק מ"ה, אותו אנו עומדים ללמוד, יסביר רבנו הזקן,
 4 שישנו אופן נוסף באפשרותו של יהודי לקיים תורה ומצוות לשמן, –

5 מתוך רגש נשמתניפנימי –
 6 והוא, על ידי התעוררות
 7 המדה השלישית הראשית
 8 של הנפש, מדת הרחמים
 9 (שהיא מדת התפארת, מדתו
 10 של יעקב אבינו). כלומר, לפני
 11 קיומו תורה ומצוות, עליו
 12 לעורר ברעיונו את מדת
 13 הרחמנות על הניצוץ האלקי
 14 של נשמתו, שירד ממקורו
 15 במדרגה הגבוהה ביותר –
 16 לדרגה התחתונה ביותר,
 17 להתלבש בגוף, המקבל את
 18 חיותו מ"קליפה" ורחוק

19 תכלית ריחוק מהקב"ה; ומה גם, אם הוא גרם לגלות השכינה על ידי
 20 מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו הלא-טובים, שאו הרחמנות על נשמתו –
 21 גדולה יותר. ומתוך רגש רחמנות זה על נשמתו, ילמד תורה ויקיים
 22 מצוות. שכן, על ידי תורה ומצוות, שבה הנשמה והניצוץ האלקי המחיה
 23 אותה, למקרה באור איך-סוף ברוך-הוא.

24 עוֹד יֵשׁ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְפָנֵי אִישׁ, לְעֵסֶק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹ,
 25 – מתוך רגש פנימי של לב ונשמה, עַל-יְדֵי מִדְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב
 26 אֲבִינוֹ עֲלִיּוֹת-הַשְּׁלֹמֶ, שְׁהִיא מִדַּת הַרְחִמִים, – והדרך היא:
 27 לְעוֹרֵר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תְּחִלָּה – לפני שהוא מקיים תורה ומצוות,
 28 רַחֲמִים רַבִּים לְפָנֵי ה' עַל נִיצוּץ אֱלֹהוֹת הַמְּחִיָּה נַפְשׁוֹ, –
 29 האלקית, אֲשֶׁר – הניצוץ האלקי של נשמתו יֵרֵד מִמְּקוֹרוֹ –
 30 שהוא, מִיְּי הַחַיִּים אֵינִי-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא, הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין,
 31 – הממלא את כל העולמות ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה
 32 בהתלבשות ובאופן מותאם לנבראים, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין, –
 33 מקיף את כל העולמות ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן
 34 הנבראים, ופועלת בהם בהיותה למעלה מהם, וְכֵלָא קְמִיָּה
 35 בְּלֵא חֲשִׁיב, – הכל לגביו, לא נחשב למאומה. לעומת איך-סוף
 36 ברוך-הוא, נחשב הכל לכולם – הרי במדרגה נעלה זו של
 37 איך-סוף ברוך-הוא, שהוא חיי החיים ומחיה את כל העולמות
 38 והנבראים, ולגביו כל העולמות והנבראים נחשבים לכולם – שם
 39 הוא מקור הניצוץ האלקי של נשמת יהודי, ומשם ירד הניצוץ,
 40 וְנִתְלַבֵּשׁ בְּ"מִשְׁכַּא דְּחוּיָא", – בגוף, הנקרא: "משכא דחויא"
 41 – עור הנחש, כי הגוף נקרא "משכא-עור", לבוש לנפש, כמו
 42 שכתוב: "עור ובשר תלבישני", ו"משכא" דחויא היינו, שזהו

1. "אהבה – הפנימיות, חסד – החיצוניות. וכן ביראה וגבורה – כמבואר באגה"ק טו. קכג, א –" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 2. כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע בפל"א אם יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו
 – דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא",
 למעליותא כבע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכ"י". 4. שיר השירים ז, ו. 5. "תקו"ו בהוספות ת"ו" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.
 6. דברים לב, ט.

16 בְּדַכְתִּיבִי: - כמו שכתוב: "הִשְׁכַּן אִתְּם בְּתוֹךְ מְמַאֲתֵם". -
 17 שאפילו כשבני ישראל נמצאים חס־ושלום במצב של תומאה,
 18 גם אז ישנו שם הוי' השוכן אתם, ולכן עליו לעורר רחמנות
 19 גדולה על שם הוי'. זהו פירוש הפסוק: "וישוב אל הוי' וירחמהו"
 20 - שיעשה תשובה וישוב
 21 אל הוי', על ידי
 22 "וירחמהו", על ידי
 23 שיעורר רחמים על שם
 24 הוי' מקור נשמות ישראל,
 25 שהרי "חלק הוי' עמו" -
 26 בני ישראל הם חלק משם הוי'. להלן יסביר רבנו זוקן, כיצד
 27 יעקב אבינו השיג בתפילה ובכבי, רחמים רבים לכל ישראל,
 28 שכשבני ישראל יהיו בגלות בגלל מעשיהם, דיבוריהם
 29 ומחשבותיהם, יוצאו מהגלות על ידי לימוד תורה וקיום מצוות,
 30 ויתאחדו עם אי־סוף ברוך־הוא:

ליקוטי אמרים

בחבל וכו' והוא סוד גלות השכינה. וע"ז נאמר וישוב
 אל ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן
 אתנו כדכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם.

1 לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה" - הערת כ"ק אדמו"ר
 2 שליט"א.. והוא סוד גְלוֹת הַשְּׂכִינָה. - שעל ידי מעשיו,
 3 דיבוריו ומחשבותיו הרעים של יהודי, המורידים את נשמתו
 4 בגלות הקליפות - משפיע הדבר שגם השכינה (מקור הנשמה)
 5 היא כביכול בגלות. - הרי,
 6 כשאדם יזכר על כך
 7 ויהרהר בזה, זה יעורר בו
 8 רגש גדול ביותר של
 9 רחמנות על נשמתו ועל
 10 מקור נשמתו, ומתוך רגש
 11 זה של רחמנות, ילמד תורה ויקיים מצוות, כדי להעלות על־ידן
 12 את נשמתו ולאחדה באי־סוף ברוך־הוא. וְעַל זֶה - מה
 13 שלמדנו, שגם מקור הנשמה נמצא בגלות, ואשר לכן רחמנות
 14 גדולה עליו, נֶאֱמָר: "וְיָשׁוּב אֵל ה' וְיִרְחַמְהוּ", - שמשמעותו
 15 וירחם על ה' - לְעוֹרֵר רַחֲמִים רַבִּים עַל שֵׁם ה' הַשּׁוֹכֵן אִתְּנוּ,

יום חמישי ח' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 128, וזש"ה וישק יעקב... עד עמ' 128, במ"א.

58 האצילות", לרחמים של י"ג מדות הרחמים, "ויבך" - יעקב
 59 בכה, כדי לעורר ולתַּשִּׁיךְ מִשֵּׁם - מהרחמים העליונים
 60 הבלתי מוגבלים, רַחֲמִים רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְעַל מְקוֹר
 61 בְּנֵסֶת יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲלוֹתָן מִגְלוֹתָן, וְלִתְדוֹן בִּיחוד הַעֲלוֹן
 62 אֹדַר אֵינִי־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
 63 בְּבַחֲנֵת נְשִׁיקוֹן, שְׁהִיא
 64 - בחינת "נשיקין",
 65 אֲתִדְבְּקוֹת רוּחָא
 66 בְּרוּחָא, - דבקות רוח
 67 ברוח, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: 12:
 68 "יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ",
 69 - כנסת ישראל מבקשת
 70 מהקב"ה, שה"יחוד" של
 71 בני ישראל עם הקב"ה
 72 יהיה באופן של "נשיקין".
 73 ב"נשיקות פיהו" (מפה
 74 לפה) ישנה לא רק
 75 הדביקות החיצונית שמפה
 76 לפה, אלא גם דביקות של

ליקוטי אמרים

וּזְש"ה
 וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. כי רחל היא
 כנסת ישראל מקור כל הנשמות. ויעקב במדתו
 העליונה שהיא מדת הרחמים שבאצילות הוא המעורר
 רחמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור
 הרחמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם. ויבך
 לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות
 ועל מקור כנסת ישראל להעלותן מגלותן ולייחדן
 ביחוד העליון אור א"ס ב"ה בכחי נשיקין שהיא
 אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו
 דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה וכן
 מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה

31 וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר הַכְּתוּב: "וַיִּשַׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל, וַיִּשָּׂא אֶת קוֹלוֹ
 32 וַיִּבְכֶּה", כִּי רַחֵל הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל הַנְּשָׁמוֹת, -
 33 "מלכות דאצילות", מקור כל הנשמות, נקראת בשם "רחל",
 34 וַיַּעֲקֹב בְּמִדְתוֹ הַעֲלוֹנָה, שְׁהִיא מִדַּת הַרַחֲמִים שֶׁבְּאֲצִילוֹת,
 35 הוּא הַמְּעוֹרֵר רַחֲמִים
 36 רַבִּים עָלֶיהָ, - יעקב,
 37 שהוא מדת הרחמים
 38 ד"אצילות", מעורר
 39 רחמים רבים על רחל -
 40 מקור נשמות ישראל.
 41 "וַיִּשָּׂא אֶת קוֹלוֹ" -
 42 לְמַעַל לְמְקוֹר הַרַחֲמִים
 43 הַעֲלוֹנִים, - הרחמים של
 44 י"ג מדות הרחמים, שהם
 45 למעלה בהרבה ממדת
 46 הרחמים ד"אצילות", כי
 47 מדת הרחמים ד"אצילות",
 48 היא מדת רחמים של
 49 "עולם", והרי היא
 50 מוגבלת. ואילו, י"ג מדות הרחמים הן למעלה מ"עולם" ואינן
 51 מוגבלות: והם מקור הרחמים, גם של הרחמים של "עולם"
 52 האצילות, הַנְּקִרָא "אֲב הַרַחֲמִים" וּמְקוֹרָם, - מדת הרחמים
 53 של "עולם האצילות" נקראת "אב הרחמן", האב שהוא רחמן.
 54 ומדת הרחמים של י"ג מדות הרחמים נקראת "אב הרחמים" -
 55 האב ומקור הרחמים¹⁰ (שלכן בזמן של עת רצון מיוחד, אומרים
 56 "אב הרחמים", ולא "אב הרחמן"). זהו פירוש הפסוק: "וישא
 57 יעקב וגו'" - יעקב מעלה את מדתו, הרחמים של "עולם"

7. ישע"י נה, ז. 8. ויקרא טז, טז. 9. בראשית כט, יא. 10. "לקו"ת דברים סב, ד" - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתיק ומפרש קטע מפ' זה - מעתיק 'להעלותן מירידתן'". 12. שיר השירים א, ב.

21 הדיבור בדברי תורה; והיחוד של "רוחא ברוחא" (רוח ברוח) –
 22 מחשבתו ושכלו של האדם מתאחדים במחשבה ובשכל
 23 שלמעלה, על ידי הבנת שכל התורה, שהיא חכמתו ושכלו של
 24 הקב"ה, זוהי בחינת "נשיקין" ממש¹⁶. וְהִנֵּה, עַל־יְדֵי־זֶה –
 25 שיהודי יעורר רחמים על
 26 נשמתו, והתעוררות
 27 רחמים זו תביא אותו
 28 ללימוד תורה ולקיום
 29 מצוות – הרי על ידי
 30 התעוררות רחמים זו –
 31 יכול לָבֵא לְבַח לְבַחֵינָהּ
 32 "אַהֲבָה רַבָּה" בְּהַתְגַּלּוּת
 33 לָפֹי, – שירגיש בלבו את
 34 האהבה הגדולה להקב"ה,
 35 בְּדַבְרֵיב¹⁷ – כמו שכתוב: "לִיעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם",
 36 – משמעות פסוק זה ברוחניות נפשו של יהודי, היא: בשעה
 37 שמדתו של אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים "לפרותה"
 38 ולגלותה – הרי יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה
 39 והתגלות זו, שעל ידי התעוררות רחמים – מגלים את האהבה –
 40 מדרתו של אברהם, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר:

ליקוטי אמרים

המצות. ובפרט מעשה הצדקה וחסד. דחסד דרועא
 ימינא והוא בחי' חיבוק ממש כמו"ש וימינו תחבקני.
 ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין
 ממש. והנה ע"י זה יכול לבוא לבחי' אהבה רבה
 בהתגלות לבו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם
 כמו"ש במ"א:

1 של יהודי בבחינת המעשה שלמעלה. וּבְפֶרֶט מְעֵשֶׂה הַצְדָקָה
 2 וְחֶסֶד, – שעל ידי שיהודי נתן צדקה ועושה חסד, נעשית
 3 התאחדות מיוחדת בין המעשה שלו לבין בחינת המעשה של
 4 הקב"ה. וְחֶסֶד דְּרֻעָא יְמִינָא, – שכן, מדת החסד היא כביכול
 5 למעלה "הזרוע הימנית",
 6 והחסד של האדם – הוא
 7 "כלי" ל"רועא ימינא"
 8 של הקב"ה¹³. והוא
 9 בְּחִינַת חֶבּוּק מְמֹשׁ¹⁴, –
 10 כמו שהדבר באדם,
 11 שאחד מביטויי האהבה
 12 שלו, הוא "חיבוק", האוהב
 13 מחבק את הנאהב – כך
 14 כביכול מחבק החסד
 15 שלמעלה, את היהודי שעושה צדקה וחסד, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב¹⁵:
 16 "וְיִמִּינוֹ תַחְבְּקֵנִי", – "יד ימינו" של הקב"ה, שהיא בחינת ימין
 17 וחסד שלמעלה, מחבבת אותי, וְעֵסֶק הַתּוֹרָה כְּדִבּוּר וּמְחַשְׁבֵת
 18 הָעֵינָן – בשכל שבתורה, הֵן בְּחִינַת נְשִׁיקִין מְמֹשׁ. – שכן, כאן
 19 היחוד הוא בשני האופנים: האופן שבו דיבורו של האדם
 20 מתאחד בדיבור שלמעלה, שזוהו תורה (שה"חוד" בא על ידי

יום שישי ט' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סה, פרק מז ויש דרך... עד עמ' סה, המלך.

62 ישראל (כמבואר בארוכה בפרק מ"ט) – כך על בני ישראל לסלק את
 63 הגורמים המפריעים לעבודת ה'. כשהחלו ללמוד (בשיעורי ה"תניא"
 64 מעל גלי האתר, בארצות הברית) פרק מ"ו, הפנה מחבר הספר את
 65 השאלות הבאות אל הרבי שליט"א: לא מובן לכאורה, מדוע מפסיק
 66 בפרק מ"ה – בעבודה מצד מדת התפארת – בין אופני עבודה שמצד
 67 אהבה? – כי הלא גם האהבה דכמים הפנים (דפרק מ"ו) הוא אופן
 68 הדתעוררות אהבה. והאם יש מקום לומר אשר מפני שעד כאן דיבר
 69 באופנים שאמר עליהם שהם "קרוב מאד", וכאן מדבר באופן שהוא קרוב
 70 "מאד מאד" (אשר לכאורה זה גופא צריכים להבין, איך הוא קרוב "מאד
 71 מאד" – מאחר שגם בזה צריכים להתבונן בכמה ענינים של גדולתו
 72 יתברך ואיך שהיה נחוץ כל הצמצומים וכו')? על כך ענה הרבי שליט"א
 73 (הדברים שולבו בהמשך הפרק גם בכל ענין שהדברים שייכים אליו):
 74 "כל משנת ע"ע – שאף שמדרי' האדם נמוכה יותר – בכ"ז גם
 75 הוא יכול לעורר אהו"ר וכו'. כאן מבאר להיפך: שא"צ
 76 להתבוננת מיוחדת (שה"ז טבע), שווה לכל – מצד כללות
 77 ההתבוננות, וקרוב (אפי' באם היו שווים במעלה) מאד (כיון
 78 שא"א בנידון דידן שווים) ומאד נוסף על המאד – כדלקמן. רק
 79 באהבה זו – כל שמדרי' והבנת האדם נמוכה יותר, קרוב יותר
 80 לעורר את האהבה – כמבואר בהמשל באריכות כו"כ דרגות:
 81 (1 שווים במעלה, מלך (2 גדול (3 רוב, ובקצה השני (2 הדיוט
 82 (3 ונבזה (4 ושפל וכו' וכו'".

41 פֶּרֶק מו. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, דרך נוספת, כיצד לקיים תורה
 42 ומצוות "בלבבך", מתוך רגש הלב – במדת הרחמים, מדרתו של יעקב אבינו:
 43 לעורר רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך רגש זה, לקיים תורה
 44 ומצוות, כדי להשיב את הנשמה למקורה ולהוציא את מקור הנשמה
 45 מגלות, שהוגלה לשם, עקב מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו הלא טובים.
 46 בפרק מ"ו, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו הזקן, שקיימת דרך
 47 נוספת השווה לכל נפש (וקרובה מאד מאד) – לעורר את אהבתו
 48 המסותרת של יהודי, שתהיה בהתגלות בלבו תוך אהבת הלב-שלהבת
 49 להקב"ה. ואהבה זו תביא אותו לקיום תורה ומצוות, וכן לעמוד ולנצח
 50 את כל הגורמים, הפנימיים והחיצוניים, המפריעים לעניני עבודת ה'.
 51 וזאת, על ידי התבוננותו – שכשם שבטבע האדם, כשמישהו מגלה לוולת
 52 אהבה חזקה – הרי זה מומין, ממילא, אהבה חוזרת מהוללת אליו;
 53 ובמיוחד אם זה שמגלה את האהבה הוא אדם גדול ביותר, וזה שכלפי
 54 מגלים את האהבה הוא אדם נחות ביותר, הרי בודאי יעורר הדבר בו
 55 אהבה חוזרת עמוקה לאדם הגדול – על-דרך-זה, ובמדה מרובה בהרבה,
 56 צריך להיות ביחס לאהבה הגדולה והבלתי מוגבלת שהראה, ומראה,
 57 הקב"ה לבני ישראל, החל ממה שהקב"ה בחר בהם מכל העליונים
 58 ותחתונים, הוציאם ממצרים ונתן להם את התורה והמצוות. אהבה זו
 59 מראה הקב"ה לבני ישראל בכל הזמנים – הרי שבודאי על אהבתו זו של
 60 הקב"ה, לעורר בבני ישראל אהבה גדולה להקב"ה; וכשם שהקב"ה סילק
 61 את כל המניעות לבריאת העולם, בגלל אהבתו לאדם התחתון, לבני

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין – אגה"ק סל"ב – בי' למש"כ ובפרט". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיוק ממש – יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק (לעיל ספ"ד)". 15. שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיוק ממש – יל"פ כי בכללות גם ע"י המצות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישע"י כט, כב.

38 רגש האהבה בלבו של אחד לשני, מעורר אהבה חוזרת
 39 בנאהב, שבלבו משתקפת חזרה אהבה לאוהב הראשון; **בְּפֶרֶט**
 40 **בְּשְׂרֹאֵה אֲהַבְתָּ חֲבֵרֵי אֱלֹוֹי** - כשאהבתו לשני אינה נשארת
 41 ברגשי הלב בלבד, אלא הוא מראה את אהבתו שתיראה גם
 42 לעיני השני - הרי זה
 43 בודאי מעורר אהבה בשני
 44 אליו. **וְהִנֵּה, זֶהוּ טֹבֵעַ**
 45 **הִנְחִיג בְּמִדַּת כָּל אָדָם,**
 46 **אִם אִם שְׁנֵיהֶם שְׂוִים**
 47 **בְּמַעֲלָה** - לא שהאחד
 48 הוא אדם גדול והשני
 49 אדם פשוט, אלא שניהם
 50 הם באותה מעלה ובאותו
 51 מעמד - גם אז טבעי
 52 הדבר שאהבתו של האחד
 53 מעוררת בשני אהבה
 54 חוזרת. **וְעַל אַחַת בְּפֶה**
 55 **וְכַמְּהָ, אִם מִלֶּךְ - אִיזָה**
 56 **מִלֶּךְ; גְּדוֹל וְרַב - מֶלֶךְ**
 57 על מדינות רבות **מִרְאָה**
 58 **אֲהַבְתָּ -** ואיזו אהבה? -
 59 **הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה** -
 60 ולמי הוא מראה אהבה
 61 גדולה ועצומה זו? -
 62 **לְאִישׁ הַדְּיוּט וְנִבְזָה**
 63 **וְשֹׁפֵל אֲנָשִׁים וּמְנוּל**
 64 **הַמְּטָל בְּאֲשֶׁפָה,** - כיצד,
 65 ובאלו דרכים מראה
 66 המלך את אהבתו
 67 הגדולה? - **וַיִּזְרַךְ אֱלֹוֹי -** אל אותו איש הדיוט ונבזה וכו',
 68 **מִמְקוֹם כְּבוֹדוֹ עִם כָּל שְׂרָיו וַחֲדָיו, וּמְקִימוֹ וּמְרִימוֹ**
 69 **מֵאֲשֶׁפָתוֹ, וּמְכַנְּסוֹ לְחֵיכָלוֹ הַיְכָל הַמְּלָךְ,** - ובהיכל המלך
 70 עצמו, הוא מכניס אותו **חֲדָר לְפָנָיו מַחְדָּר,** - בחדרו הפרטי
 71 והאישי, **מְקוֹם שְׂאִין כָּל עֶבֶד וְיִשְׂר נִכְנָס לְשָׁם, וּמְתַיַּחַד עִמּוֹ**
 72 **שָׁם בְּיַחֲדוּת וְקִרְוֵב אֲמִתִּי וְחִבּוּק וְנִשְׁוֹק -** המלך מחבק אותו
 73 ומנשקו, והוא מחבק את המלך ומנשקו, **וְאֲתַדְבָּקוֹת רִוְחָא**
 74 **בְּרִוְחָא -** והם מתדבקים ומתאחדים רוח ברוח, **בְּכָל לֵב וְנִפְשׁ**

1 **וַיֵּשׁ דְרָךְ יִשְׂר לְפָנָי אִישׁ, שְׂוִה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקִרְוֵב -** ואפשרי,
 2 **הַדְּבַר מֵאֵד מֵאֵד, לְעוֹרֵר וּלְהַאֲדִיר אֹוֹר הָאֲהָבָה הַתְּקוּעָה**
 3 **וּמְסַתְרַת בְּלָבוֹ,** - אהבה זו קיימת בלבו של כל יהודי, אלא
 4 היא מסותרת - וקרוב הדבר מאד מאד לגלותה, **לְהִיּוֹת**
 5 **מֵאִירָה בְּתַקְפָּה אֹוֹרָה**
 6 **כְּאִשׁ בּוֹעֵרָה בְּהַתְּגַלּוֹת**
 7 **לָבוֹ וּמַחוֹ, -** עד שהיא
 8 תפעל עליו **לְמַסַּר נַפְשׁוֹ**
 9 **לְה' וְגוּפוֹ וּמַאֲדוֹ -** ודבר
 10 זה ייעשה **כָּכָל לֵב וּבְכָל**
 11 **נֶפֶשׁ וּמַאֲדוֹ, -** במסירות
 12 בלתי מוגבלת של עצם
 13 הנפש, **מֵעֲמֻקָּא דְלִבָּא -**
 14 מעומק הלב, **בְּאֲמִתּ**
 15 **לְאֲמִתּוֹ, וּבְפֶרֶט -** מסוגל
 16 האדם לעורר אהבה זו,
 17 **בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע**
 18 **וּבְכַרְבוּתִיהָ, כְּמוֹ**
 19 **שִׁתְּבָאָר.** - לקמן,
 20 השייכות המיוחדת של
 21 קריאת שמע וברכותיה
 22 להתגלות אהבה זו. **וְהוּא,**
 23 - הדרך לגלות אהבה זו,
 24 היא: **כְּאִשְׁר יִשִׁים אֵל**
 25 **לָבוֹ -** כאשר יתעמק אדם
 26 ברצינות, **מַה שְׂאָמַר**
 27 **הַתְּנוּבִי: "כְּמִים הַפְּנִים**
 28 **לְפָנָיו, בְּן לֵב הָאָדָם**
 29 **אֵל הָאָדָם"; פְּרוּשׁ,**
 30 **כְּמוֹ שְׂכַדְמוֹת וְצוֹרֵת הַפְּנִים שְׂהָאָדָם מִרְאָה בְּמִים, בְּן**
 31 **נְיָאָה לֹו שָׁם בְּמִים אֹוֹתָה צוֹרָה עֲצוּמָה -** כשארם מסתכל
 32 במים, משתקפת במים אותה צורת־פנים של האדם המסתכל;
 33 ולא רק הצורה החיצונית של הפנים משתקפת במים, אלא גם
 34 תווי הפנים המבטאים רגשות ותנועות הנפש הפנימיות, כמו
 35 שמחה, עצב וכדומה, **כְּכַה מִמֶּשׁ לֵב הָאָדָם הַנֶּאֱמָן בְּאֲהַבְתּוֹ**
 36 **לְאִישׁ אַחֵר, הִרִי הָאֲהָבָה זֹו מְעוֹרְרַת אֲהָבָה בְּלֵב חֲבֵרֵוֹ**
 37 **אֱלֹוֹי גְּסִיבֵן לְהִיּוֹת אֹוֹתֵהֶם נֶאֱמָנִים זֶה לָזֶה, -** עצם קיום

ליקוטי אמרים

פרק מז ויש דרך ישר לפני איש שוה לכל נפש

וקרוב הדבר מאד מאד לעורר ולהאיר אור האהבה התקועה ומסותרת בלבו להיות מאירה בתוקף אורה כאש בוערה בהתגלות לבו ומוחו למסור נפשו לה' וגופו ומאודו בכל לב ובכל נפש ומאד מעומקא דלבא באמת לאמיתו ובפרט בשעת ק"ש וברכותיה כמו שיתבאר. והוא כאשר ישים אל לבו מ"ש הכתו' כמים הפנים לפניו כן לב האדם אל האדם פי' כמו שכדמות וצורת הפנים שהאדם מראה כמים כן נראה לו שם במים אותה צורה עצמה ככה ממש לב האדם הנאמן באהבתו לאיש אחר הרי האהבה זו מעוררת אהבה בלב חבירו אליו ג"כ להיות אוהבים נאמנים זה לזה בפרט כשרואה אהבת חבירו אליו. והנה זהו טבע הנהוג במדת כל אדם אף אם שניהם שוים במעלה ועל אחת כמה וכמה אם מלך גדול ורב מראה אהבתו הגדולה והעצומה לאיש הדיוט ונבזה ושפל אנשים ומנוול המוטל באשפה ויורד אליו ממקו' כבודו עם כל שריו יחדיו ומקימו ומרימו מאשפתו ומכניסו להיכלו היכל המלך חדר לפניו מחדר מקום שאין כל עבד ושר נכנס לשם ומתייחד עמו שם ביחוד וקרוב אמיתי וחיבוק ונישוק ואתדבקות רוחא ברוחא

1. משלי כז, יט. 2. מחבר ספר זה, שאל: מה הכוונה בתיבת "פירוש" אחר שמביא הפסוק "כמים הפנים וגו'": האם זה לשלול פי' התרגום וכו' רק לפרש כמו רש"י והמצודות? או שיש בזה הוספה גם על פירושו? (לכאורה בתיבות "דמות וצורה" מרומז כמו המצודות - "פנים שוחקות וכו'"). על כך ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיבת "פירוש" (שאחר הפסוק כמים הפנים וגו') היא לשלול הפי' הפשוט. ועצ"ע איך ליישב הפי' שבתניא בכתוב. - כי ענינו דס' משלי הוא ככתוב בתחלתו: לדעת חכמה ומוסר וגו' - ללמד מוסר ואיך להתנהג וכו'. ובמילא גם כתוב זה פי' הוראה שכמים הפנים לפניו, כן (צ"ל) לב האדם אל האדם, ולא לשלם רעה תחת טובה וכו"ב. וכמו בשארי מוסרי ס' משלי - מהם כמה שבקל יוכל לקיימם, וכמה מהם שצ"ל דוקא עבודה קשה בהם. ואין כל ראי' כלל לנדרו"ד. ומפרש - אדה"ז הפי' שהדמיון "כמים" - הוא בכל הפרטים, שכמו שכמים הפנים לפניו - וא"א אחרת, כי זהו בטבע, כן "טבע הנהוג במדת כל אדם" (ואפי' לעבודה קלה אין זקוק - ורק שימת לב לזה, משא"כ כשחושב בענין אחר שא"א לחשוב ב' מחשבות). לפי' אדה"ז הפי' וההוראה י"ל בדא"פ: כיון שבטבע כמים גו' כן לב גו' - עליו להשתדל ביותר באהבתו (כיון שע"ז יפעול גם בחבירו) ואפילו אם לע"ע חבירו שונאו - ג"כ ינסה כו' וראה אגה"ק סו"ס ב"י.

- 1 - וכשמלך גדול כזה מראה אהבה גדולה כזו וקירוב גדול כזה
 2 לאדם נחות כזה, הרי - על־אחת־כַּמְה־זַכְמָה שְׁתַּתְעוּרֵר
 3 מַמְיֵלָא הָאֲהָבָה כְּפֹלָה וּמְכַפֵּלַת כָּלֵב הַהַדְיוּט וְשֹׁפֵל
 4 אֲנָשִׁים הַזֶּה אֵל נֶפֶשׁ הַמְּלֶכֶה, בְּהַתְקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ
 5 מְלֵב וְנֶפֶשׁ מִעֲמֻקָּא
 6 דְלָבָא - מעומק הלב,
 7 לְאִין קָיָן. וְאִף אִם לָבוּ 1
 8 - של אותו אדם פשוט, 2
 9 אליו מראה המלך אהבה 3
 10 כזו, הוא כָּלֵב הָאֲבִין - 4
 11 ולא בקלות כל כך 5
 12 מתעורר לבו ברגש 6
 13 אהבה לזולת - בכל זאת:
 14 הַמֶּם יָמִם - לָבוּ, וְהָיָה לְמִים, וְתִשְׁתַּפֵּךְ נֶפֶשׁוֹ בְּכָלוֹת
 15 הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ לְאֲהָבַת הַמְּלֶכֶה; - האהבה שתעורר בלבו
 16 למלך, תהיה באופן, שנפשו תשתפך בכלות הנפש אל המלך.

ליקוטי אמרים

בכל לב ונפש עאכ"ו שתתעורר ממילא האהבה כפולה ומכופלת כלב ההדיוט ושפל אנשים הזה אל נפש המלך בהתקשרות הנפש ממש מלב ונפש מעומקא דלבא לאין קין. ואף אם לבו כלב האבן המס ימס והיה למים ותשתפך נפשו כמים בכלות הנפש ממש לאהבת המלך:

- קיים מצב זה בין הקב"ה לבין בני ישראל - ולפיכך ההתעמקות בכל האמור, באופן של "כמים הפנים לפנים" - מעוררת בבני ישראל, אהבה גדולה ביותר להקב"ה.

יום שבת קודש י' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סה, והנה ככל הדברים... עד עמ' 130, וגופא וכו'.

- 33 ובלשון ה"תניא": וְהָנָה, בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה - שפורטו במשל
 34 המלך הגדול וההדיוט ושפל אנשים, וּבְכָל הַחַיּוֹן הַזֶּה, -
 35 באופן האהבה שהמלך מראה לאותו הדיוט, וְגָדוֹל יֵתֵר מֵאֵד
 36 בְּכַפְלֵי בְּפִלִים לְאִין קָיָן,
 37 - מכפי שהדברים
 38 מופיעים במשל המלך, 7
 39 עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהֵינוּ. - 8
 40 הקב"ה הראה לבני 9
 41 ישראל, אהבה גדולה 10
 42 בהרבה, בלי גבול, מאשר
 43 אופן האהבה שבמשל. כִּי לְגִדְלָתוֹ אִין חֶקֶר, - גדולתו של
 44 הקב"ה היא למעלה מחקר והבנת השכל, כך - שהדברים הם

ליקוטי אמרים

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה וגדול יתר מאד בכפלי כפליים לאין קין עשה לנו אלהינו כי לגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וגודע מו"ק והאר"י ז"ל ריבוי ההיכלות

- כָּל עֲלָמִין, - הקב"ה ממלא ומקיף את כל העולמות; וְגִדְעַת
 מִזְתֵּר הַקְּדוּשׁ וְהָאֵרִי ז"ל, - אודות, רִבּוּי הַהִיכָלוֹת -

3. בהתאם לכך - לומד הרבי שליט"א (בהערה שהובאה בהתחלת הפרק) יובן, מדוע בדרך זו - "שוה לכל נפש" לאהוב את הקב"ה, ולא זו בלבד שזה "קרוב", אלא "קרוב מאד", ויתירה מזו: "קרוב הדבר מאד מאד" (כפי שרובנו הזקן מתבטא בסוג זה של אהבה). היא "שוה לכל נפש" מצד ההתבוננות הכללית של כמים הפנים, שכן, הרי זה טבע בכל אחד, שאהבה שמראים לו - מעוררת בו אהבה חוזרת; ו"קרוב הדבר" גם כששניהם שווים במעלה, והיא גם קרובה "מאד", מחמת שבענינו נבמשל של הקב"ה ובני ישראל, הרי לא שייך שניהם יהיו שווים במעלה, אלא, זהו כמו במשל, כשמלך גדול ורב מראה אהבה לאיש שפל, כך הרי ודאי הדבר שעל אהבתו של הקב"ה לישראל, לעורר בהם אהבה להקב"ה; ועוד פעם "מאד" בנוסף ל"מאד" הראשון - שכן, אהבה זו מיוחדת בכך, שכל שבמדריגתו והבנתו של האדם נחותה יותר - קרוב הדבר יותר לעורר את האהבה, שהרי ככל שהוא נחות יותר, מחייבת אותו האהבה שהקב"ה מראה לו - לעורר בו אהבה גדולה להקב"ה. דבר זה מודגש בדרגות השונות הנזכרות במשל: כששניהם שווים במעלה (שגם אז זה מעורר אהבה); "מלך" - כשמעורר האהבה הוא מלך - בודאי שזה מעורר אהבה חוזרת; גדול - עוד יותר, ורב - עוד ועוד יותר. וכך גם בקצה השני, אל מי שמראים את האהבה, נזכרות גם כן דרגות שונות: שלא זו בלבד שאין הוא שווה למלך, אלא, ראשית כל - הוא "הדיוט", יתר על כן - "נבזה", ויתירה מזו - "שפל אנשים", וכך הלאה. על כל פנים, הרי ככל שהוא למטה במדריגתו ובהשגתו - עליה לעורר יותר ויותר את האהבה בו. ולכן זה "מאד מאד", שלא זו בלבד שזה "מאד", שאין היא דומה במעלה, אלא האהבה היא מהקב"ה לאדם - אלא, יתירה מזו, אם הוא נחות יותר - בודאי שזה צריך לעורר בו אהבה חוזרת. זהו החידוש ב"דרך" שבפרק זה, לגבי הדרכים איך לעורר אהבת ה' שלמדנו בפרקים הקודמים. שכן, בפרקים הקודמים דובר שאפילו אם מדריגתו והשגתו של האדם נחותות, ככל זאת יש בכוחו לעורר אהבת ה' ויראת ה' וכו'. ואילו, כאן מוסבר, להיפך, שכל שמדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר - בכוחו יותר לעורר את האהבה, שכן, כאמור, אין הוא זקוק ל"התבוננות" מיוחדת, כי אם ל"שימת לב" לענין של "כמים הפנים", וזה - כאמור - הרי מחייב, שכלל שהוא נחות יותר - יותר ויותר זה צריך לעורר את האהבה.

47 כל הארץ ב"כבוד" – על ידי הימצאותם של בני ישראל שם. כפי
 48 הניח הקדוש ברוך הוא את – העולמות העליונים ואת –
 49 העולמות התחתונים, – כלומר: אין העולמות העליונים
 ותחתונים מהווים תכלית הכוונה של הקב"ה בבריאת העולם,
 50 ולא בחר בכלם כפיאם
 51 בישראל עמו, והוציאם
 52 ממצרים, ערות הארץ,
 53 מקום הנהגה והטמאה,
 54 – שם נמצאו בני ישראל;
 55 ואת בהשוואה למה
 56 שנאמר במשל, שהמלך
 57 מעלה ומוציא את
 58 ה"הדיט ושפל אנשים"
 59 מאשפה – והקב"ה הוציא
 60 אותם ממצרים לא על-
 61 ידי מלאך ולא על-ידי
 62 כו', – לא על ידי מלאך,
 63 שהוא נברא בעולמות
 64 בריאה יצירה עשיה, ולא
 65 על ידי שליח, שהוא
 66 מדרגת "עולם האצילות",
 67 אלא הקדוש ברוך הוא
 68 בקבדו ובעצמו ביד
 69 לשם, כמו שכתוב:
 70 "וארד להצילו וגו'", –
 71 הקב"ה אומר: אני עצמי
 72 ירדתי למצרים להצילו. וכמו במשל, שאחרי שהמלך הרים את
 73 ה"איש הדיוט" מ"אשפה", הביאו והכניסו להיכלו ושם התייחד
 74 אתו ב"יחוד גמור וקירוב אמיתי בחיבוק ונישוק" וכו' – כך הדבר
 75 גם בנמשל – כדי לקרבם אליו בקרוב ויחוד אמתי,
 76 בהתקשרות הנפש ממש – שנפשו של יהודי תהיה קשורה
 77 בהקב"ה, וכך גם לגבי הקב"ה כביכול, אומרת התורה: "אנא
 78 נפשי כתבית יחבית" (ראשי תיבות: אנכי) שהקב"ה כביכול,
 79 הכניס את "נפשי", את הנפש שלו, בתורה בשביל ישראל,
 80 בבחינת נשיקין פה לפה, – שפיו של יהודי יתאחד עם ה"פה"
 81 וה"דיבור" שלמעלה, לידבר דבר ה' זו הלקבה, – בשעה שיהודי
 82 מדבר ולומד תורה, מתאחד דיבורו בדיבור שלמעלה, בבחינת
 83 "נשיקין" פה לפה; וכשם שב"נשיקין" ישנו, כאמור בפרק הקודם,
 84 יחוד נוסף, פנימי יותר, שה"רוח" של האחד מתאחדת עם של
 85 השני – כך הדבר גם ביחס לתורה: ואיתדפקות רוחא ברוחא,
 86 – דביקות והתאחדות "רוח" האדם עם בחינת "רוח" שלמעלה,
 87 היא השגת התורה וידיעת רצונו ותקוותו, – בשעה
 88 שלומדים תורה מתוך השגה, כדי להבין את שכל התורה,
 89 יודעים בכך את רצונו וחכמתו של הקב"ה – פסק ההלכה של
 90 תורה, שדבר זה כשר או פסול, זהו הרצון, שהקב"ה רוצה שכך
 91 יהיה הדבר; וה"שכל" שבאותה הלכה, הוא חכמתו של הקב"ה,
 92

1 "היכלות" הם מדרגות כלליות בכל עולם מהעולמות העליונים,
 2 והעולמות עד אין מספר, וככל עולם והיכל רבוא רבבות
 3 מלאכים לאין קץ ותכלית, וכמו שכתוב בנמרא: כתיב
 4 – כתוב: "היש מספר לגדודיו", – היש מספר לגדודי
 5 המלאכים שלו; וכתיב –
 6 ופסוק אחר אומר: "אלף
 7 אלפין ישמשוניה, ורב
 8 רבבן קדמוהי כו", –
 9 אלף אלפים משמשים
 10 אותו, וריבוא רבבות
 11 עומדים לפניו; הרי, מוכח
 12 מהפסוק השני, שקיים
 13 מספר מוגבל, אלא
 14 שהמספר הוא גדול ורב
 15 ביותר, ואילו בפסוק
 16 הראשון כתוב שאין להם
 17 מספר כלל; ומשני –
 18 והגמרא מתרצה: "אלף
 19 אלפין וכו'" – מספר
 20 גדוד אחד, – מה שכתוב
 21 בפסוק השני "אלף אלפין"
 22 וכו' המדובר במספר
 23 הפרטים שבמחנה
 24 מלאכים אחד, אבל
 25 לגדודיו – אין מספר, –
 26 בפסוק הראשון מדובר על
 27 "גדודיו" – מחנות, ולהם אין מספר כלל. וככל קמיה פלא
 28 ממש חשיבי, – וכל אלה האמורים, נחשבים לכולם לגבי
 29 הקב"ה, ובטלים במציאות ממש, כבטול דבור אחד ממש
 30 לגבי מהות הנפש המדברת ועצמותה, – הנפש כוללת את
 31 כוח הדיבור, בעוד שהיה דבורה – של הנפש, עדין
 32 במחשבתה או ברצון ותמדת הלב, כנזכר לעיל באריכות:
 33 – כפי שנתבאר באריכות בפרקים כ' וכ"א, עד כמה אין לדיבור
 34 אחד ויחיד ערך כלל לגבי הנפש המדברת, גם לאחר שהאדם
 35 כבר ביטא את המלה (שאו היא נראית כמציאות לעצמה), וכל
 36 שכן כשהדיבור נמצא עדיין בתוך הנפש המדברת, ויותר מכך,
 37 – כשהדיבור נמצא עדיין במחשבה, ויותר מכך – כשהדיבור
 38 נמצא עדיין בחמדת הלב (שמכל אלה נובע הדיבור. שכן, אדם
 39 מדבר מה שהוא חושב לפניו במחשבה ומה שהוא רוצה
 40 וחומד לפני כן בלבו לדבר) ושם – דיבור יחיד ואחד זה בטל
 41 לגמרי ואינו נרגש כלל למציאות; כך גם למעלה, הדיבור, ממנו
 42 נוצרים וחיים המלאכים, העולמות והנבראים – כלול תמיד
 43 במקורו, וממילא הוא בטל במציאות לגמרי; וכלם – כל
 44 המלאכים, שואלים: "איה מקום כבודו", – של הקב"ה,
 45 ועונים: "מלא כל הארץ כבודו" – "כל הארץ" הכוונה
 46 לעולם הזה, התחתון – הם ישראל עמו, – הקב"ה מלא את

18 האוזן – לכוח השמיעה, וכך הלאה, כך גם, כל מצוה היא כלי
 19 מיוחד להמשכה מיוחדת של הרצון העליון, שרוצה שיהודי
 20 יקיים אותה מצוה. וְדָרָךְ כָּלֵל נְחֻלְקִין – 248 מצוות-העשה,
 21 לְשֵׁלֶשׁ בְּחִינּוֹת: יְמִין וּשְׂמָאל וְאַמְצַע, שֶׁהֵן חֶסֶד דִּין רַחֲמִים,
 22 - ישנן מצוות שהן מבחינת
 23 "ימין", ויש מצוות שהן
 24 מבחינת "שמאל", וכך
 25 הלאה. בחינת "ימין" היא
 26 חסד, "שמאל" – גבורה
 27 ודין, ו"אמצע" – רחמים,
 28 הקו האמצעי, והם: הַרְיִן
 29 דְרוּעִין וְנוֹפֵא וְכוּ'. –
 30 שתי "זרועות" וגוף, חסד – זרוע ימנית, גבורה – זרוע שמאלית,
 31 ורחמים – גוף. הרי, כשם שחיבוקו של אדם מתבטא בכך שהוא
 32 מחבק את חברו בשתי זרועותיו ובגופו, כך גם למעלה, שה"תרין
 33 דרועין" – שתי הזרועות, ו"גופא" – והגוף, שלמעלה, שבמצוות,
 34 "מחבקים" את היהודי המקיים את המצוות.

ליקוטי אמרים

קיום המצוות מעשיות ברמ"ח אברים דרמ"ח פיקודין הן
 רמ"ח אברין דמלכא כנו"ל. ודרך כלל נחלקין לשלש
 בחי' ימין ושמאל ואמצע שהן חסד דין רחמים תרין
 דרועין וגופא וכו'.

1 דְבָלָא חַד מְמַשׁ, - רצונו וחכמתו של הקב"ה הם דבר אחד עם
 2 הקב"ה עצמו – ועל ידי תורה, מתאחדים בני ישראל, רוח ברוח,
 3 עם הקב"ה כביכול עצמו. וְגַם בְּבְחִינַת הַבּוֹק, - ה"יחוד"
 4 שיהודי מתייחד ומתאחד עם הקב"ה, על ידי תורה ומצוות, הוא
 5 גם בבחינת "חיבוק", כמו
 6 למשל אדם מחבק את
 7 חברו בגופו ובזרועותיו –
 8 הוּא קְיִוּם הַמְצֻוֹת 1
 9 מְעֻשׂוֹת בְּרַמְ"ח – 248 2
 10 אֲבָרִים, - שישנם באדם – 3
 11 שאו, בשעה שיהודי 4
 12 מקיים מצוות מעשיות,
 13 ברמ"ח אבריו, יש בכך משום ענין של "חיבוק", שרמ"ח האברים
 14 שלמעלה כביכול, מחבקים את רמ"ח אבריו; דְרַמְ"ח פִּיקוּדִין הֵן
 15 רַמְ"ח אֲבָרֵין הַמְּלָכָא - 248 מצוות-העשה הן 248 אברי
 16 ה"מלך", שלמעלה כביכול, בְּנוֹבֵךְ לְעִיל. - בפרק כ"ג, שכמו
 17 שאבר אדם הוא כלי לכוח בנפש שלו; העין – כלי לכוח הראיה,

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום ראשון עמ' ב

31 שהקורות התומכות את התקרה היו נכנסות בקירות שמשני צידי
 32 הבית לאורכו, והיו מונחות כבעין חלונות שבתוך הקירות, ונמצא
 33 ששיעור הקורות היה רחב משיעור החלל של רוחב הבית, ולפיכך
 34 השמיענו התנא שיש לעשות את גובהו של הבית בשיעור זה, ולא
 35 די שיעשה כשיעור רוחב הבית מבפנים.
 36 הגמרא מבררת את שיעור גובהו של קודש הקדשים: רַבִּי תַנְיָא
 37 נֶפֶס לְקַרְיָתָא - יצא לעיירות, רַמּוּ לִיה קְרָאִי אַהֲרָרִי - הקשו לו בני
 38 העיירות שני מקראות הסותרים זה את זה. במקרא אחד קְרָאִיב
 39 (מלכים א' 1) וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה, שְׁשִׁים אַמָּה אָרְבּוּ
 40 וְעֶשְׂרִים רְחָבֹו וְשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ, דהיינו, ששיעור אורכו של
 41 ההיכל מן הפתח במזרח, ועד סוף קודש הקדשים במערב הוא
 42 ששים אמה, שמתוכם ארבעים אמה משמשים להיכל ועשרים
 43 לקודש הקדשים, ורוחב הבית עשרים אמה, וגובה שלושים
 44 אמה. נמצא, שההיכל היה אורכו ארבעים רוחבו עשרים וגובהו
 45 שלושים, וקודש הקדשים היה אורכו עשרים רוחבו עשרים וגובהו
 46 שלושים. וְקָרִיב (ס ס) בפסוק המתאר את מידותיו של קודש
 47 הקדשים, וְלִפְנֵי הַדְּבַיִר עֶשְׂרִים אַמָּה אָרְבּוּ וְעֶשְׂרִים רְחָבֹו וְעֶשְׂרִים
 48 אַמָּה קוֹמָתוֹ, דהיינו, שקודש הקדשים היה אורכו עשרים רוחבו
 49 עשרים וגובהו עשרים, ונמצא שיש סתירה בין המקראות האם
 50 גובהו של קודש הקדשים עשרים אמה או שלושים.
 51 אֲמַר לְהוּ רַבִּי חֲנִינָא, אִין זו סתירה, אלא אכן גובהו של קודש
 52 הקדשים הוא שלושים אמה, וְכִי קָא חֲשִׁיב מְשַׁפֵּת בְּרוּבִים וְלַמְעַלָּה
 53 - ומה שנאמר בכתוב שאין גובהו אלא עשרים אמה, היינו מראשי
 54 הכרובים ועד התקרה, שהכרובים שעשה שלמה היו עומדים על
 55 הקרקע, ולא על הכפורת, והיה גובהם עשר אמות, ונמצא
 56 שמראשי הכרובים ועד תקרת בית קודש הקדשים היה גובה
 57 עשרים אמה.
 58 שואלת הגמרא: מָאִי קָא מְשַׁמֵּץ לָן, כלומר, מדוע מנה הכתוב את
 59 גובהו של קודש הקדשים מראשי הכרובים ולמעלה עשרים אמה,
 60 ולא מנה את גובהו שלושים אמה מן הקרקע.

1 וכך כוונתו לומר, רַאִיָּה לְדָרָךְ זה שגובהו של בית הוא כחצי אורכו
 2 וחצי רוחבו מִנֵּין, אֲמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הַכֵּל בְּבִנְיַן חֵיבָל - יש
 3 ללמוד ענין זה מבנין ההיכל, שהיה רחבו כחצי אורכו וחצי רוחבו.
 4 וְאִיבָא דְאֲמַרִי - ויש הסובר שתנא קמא קִתְּנִי לָהּ - שנה יתבות אלו,
 5 דהיינו, לאחר שאמר תנא קמא שגובהו של בית הוא כחצי אורכו
 6 וחצי רוחבו, הוסיף שיש ראייה לדבר, ועדיין לא פירש מה היא
 7 הראיה, וְרַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הפסיק את דבריו של תנא קמא,
 8 וְאִתְמוּחִי קָא מְתַמָּה - והקשה עליו, וְהִכִּי קָאֲמַר לִיה [לְתַנָּא קָמָא]
 9 - וכך אמר לו רבן שמעון בן גמליאל לתנא קמא, רַאִיָּה מִנֵּין -
 10 מהיכן כוונתך להביא ראיה, ודאי מִבְּנֵין הַחֵיבָל, ואם כן אין זו
 11 ראייה כלל, דְאֲמַר בּוֹלִי עֲלֵמָא בְּבִנְיַן חֵיבָל עֲבָדִי - האם כל בנין יש
 12 לבנותו כלי בנין ההיכל, שהיה גדול ומפואר ביותר, ודאי אין
 13 הדבר כן, ואף שההיכל היה גובהו כחצי אורכו וחצי רוחבו, אין
 14 צריך לעשות כן בשאר בתים.
 15 הגמרא מביאה שטיה נוספת בשיעור גובהם של בתים: תַנְיָא
 16 בברייתא, אַהֲרִים אֲמָרִים, רומו של בית בְּקוֹרוֹתָיו, דהיינו כשיעור
 17 אורך הקורות העומדות לרוחבו של הבית ומחזיקות את התקרה,
 18 דהיינו, ששיעור גובהו של בית הוא כשיעור רוחבו.
 19 שואלת הגמרא: וְלִימָא רומו של בית הוא כשיעור רוחבו, ומדוע נקט בלשון
 20 ששיעור גובהו של בית כשיעור רוחבו, ומדוע נקט בלשון
 21 'בְּקוֹרוֹתָיו'.
 22 מתרצת הגמרא בשני אופנים: אִיבְעִית אִימָא בִּיתָא מְעִילָאִי רְוּוּחַ -
 23 אם תרצה לומר, ניתן ליישב שלפיכך לא נקט התנא 'רומו
 24 כרוחבו', משום שקירות בתיים היו רחבים מלמטה וצרים
 25 מלמעלה, ונמצא שהבית היה רחב סמוך לתקרתו יותר משיעור
 26 רוחבו סמוך לקרקע, ולכך נקט התנא 'בְּקוֹרוֹתָיו', לומר שיש
 27 לעשות את גובהו של הבית כשיעור רוחב הבית סמוך לתקרתו,
 28 ולא די שיעשה כשיעור רוחבו למטה.
 29 וְאִיבְעִית אִימָא מְשׁוּם דְאִיפָא בִּי בְּנֵוִי - ואם תרצה לומר ניתן ליישב
 30 באופן אחר, שלפיכך לא נקט התנא 'רומו כרוחבו', משום

ה'תש"ג

ד אייר, יט לעומר

יום ראשון

יום
ראשון

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג"כח.
תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלש שנים.
גזירות השערות - אפשערענעש [=תספרת] (של תינוק) - הוא דבר גדול במנהגי ישראל. ועקר
הוא בהחנוך דהשארת פאות הראש. ומיום הגזיזה והנחת פאות הראש נהגו להדר להגיל את
התינוק בענין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

ה'תש"ג

ה אייר, כ לעומר

יום שני

יום
שני

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט"לד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עם קומט אראפ א נשמה
אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה
בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:
יורדת נשמה לעולם וחייה שבעים-שמונים שנה, כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיות ובפרט
ברוחניות.

ה'תש"ג

ו אייר, כא לעומר

יום שלישי

יום
שלישי

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.
תהלים: לה"ח.
תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו
רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם - דעם הערער - פאר א מהלך .
ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות
המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען
בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אמר רבותינו זכרונם-לברכה: "אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופירשו הוד
כבוד קדשת אבותינו רבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו - את המאזין - ל'מהלך'.
ענין ההלוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עלוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים,
דעליה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל וברוחניות
בפרט.

יום רביעי

יום רביעי

ז אייר, כב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, רביעי עם פירש"י.
תהלים: לט"ג.
תניא: וכולם . . . סו א"ס ב"ה.

בַּעֲטִיפַת טְלִית גְּדוּל אֵין צְרִיךְ לְכַסּוֹת רֵאשׁוֹ עַד פִּי, וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב בְּהִלְכוֹת צִיצִית אֲשֶׁר בְּסִדּוֹר. אַבְל נוֹהֲגִין לְכַסּוֹת בְּחֶלְקוֹ הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַטְּלִית גְּדוּל גַּם הַעֲיִנִים.
נוֹהֲגִים לְלַמֵּד בִּימֵי הַסְּפִירָה מִסְּכַת סוּטָה – נוֹסֵף עַל שְׁעוּרִים הַקְּבוּעִים – דָּף לְיוֹם דָּף לְיוֹם.

יום חמישי

יום חמישי

ח אייר, כג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, חמישי עם פירש"י.
תהלים: מד"ח.
תניא: ולכן המשיל . . . סו בחייהם.

א שְׁלִיחַ אִיזו דַּאָךְ אֵיין זַאךְ מִיט דַּעַם מַשְׁלַח, – ע"ד הַמְּבוּאָר בַּעֲנִין שֶׁהַמְּלַאָךְ נִקְרָא בְּשֵׁם ה' מִמֶּשׁ כִּשְׁהוּא שְׁלִיחַ מִלְּמַעְלָה, וּמְכַל שַׁכֵּן נִשְׁמוֹת, וּמְבוּאָר שֶׁבִּנְשֵׁמוֹת הוּא עוֹד בְּמַעְלָה יִתְרָה. – וְהִנֵּה חֲסִידִים זֵינְעֵן שְׁלוּחִים פּוֹן רִבִּין, פּוֹן אַלְטֵעֵן רִבִּין, אִיזו אַז מ'טוֹט, אִיזו מַעַן מְקוּשֶׁר, אִיזו דַּאֲמַאָלְט אִיזו עַר אֵין אַלץ מְקוּשֶׁר: עַם גַּעְהָט אַ חֲסִיד, עַסְט אַ חֲסִיד, שְׁלַאָפֵט אַ חֲסִיד.

שְׁלִיחַ הוּא מְאָחַד עִם הַמְּשַׁלַּח – עַל דְּרָף הַמְּבַאָר בַּעֲנִין שֶׁהַמְּלַאָךְ נִקְרָא בְּשֵׁם ה' מִמֶּשׁ כִּשְׁהוּא שְׁלִיחַ מִלְּמַעְלָה, וּמְכַל שַׁכֵּן נִשְׁמוֹת, וּמְבַאָר שֶׁבִּנְשֵׁמוֹת הוּא עוֹד בְּמַעְלָה יִתְרָה.
וְהִנֵּה חֲסִידִים הֵם שְׁלוּחֵי הַרְבִּי, שֶׁל אַדְמו"ר הַזֶּקֶן, וְכַשְׁפוּעֵלִים הָרִי מְקַשְׁרִים; וְאִז מְקַשְׁרִים כֻּלָּם: הוֹלֵךְ חֲסִיד, אוֹכַל חֲסִיד, יֵשֵׁן חֲסִיד.

יום שישי

יום שישי

ט אייר, כד לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, ששי עם פירש"י.
תהלים: מט"ג.
תניא: וז"ש אסף . . . האצילות.

מִוְרָנוּ הַבַּעֲלֵי־שֵׁם־טוֹב אָמַר: כָּל דָּבָר וְדָבָר אֲשֶׁר הָאָדָם רוֹאֶה אוֹ שׁוֹמֵעַ, הוּא הוֹרָאת הַנְּהִיגָה בַּעֲבוּדַת ה'. וְזֵהוּ עֲנִין הַעֲבוּדָה, לְהִבִּין וּלְהַשְׁפִּיל מִכָּל, דְּרָף בַּעֲבוּדַת ה'.

שבת קודש

שבת

י אייר, כה לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שביעי עם פירש"י.
תהלים: נה"ט.
תניא: פרק מז. והנה . . . כמש"ל.

נְהִיגִין [=אָנוּ נוֹהֲגִים] לְהַטְבִּיל פְּרוּסַת הַמוּצִיא שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּמִלָּה, וְלֹא לְרוּךְ הַזּוּלָה עַל הַפְּרוּסָה.
יוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת תְּרַכ"א בַּסְּעוּדָה סִפֵּר הַ"צְּמַח צְדָק": יוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת תִּקְנִי"ה בַּסְּעוּדָה אָמַר אֲדִנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי (רַבְּנּוֹ הַזֶּקֶן): בַּיּוֹם ב' דְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת תִּקְכ"ח בַּסְּעוּדָה אָמַר כְּבוֹד קִדְשֵׁת מוֹרֵי וְרַבִּי (הַמַּגִּיד מִמַּעַזְרִיט"ש), "וּסְפָרְתֶם לָכֶם", וּסְפָרְתֶם הוּא מְלִשׁוֹן סְפִירוֹת וּבְהִירוֹת. "וּסְפָרְתֶם לָכֶם", צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת שִׁיחָה הַ"לָּכֶם" בְּהִירוֹ. וַיִּשְׁעֵן כְּבוֹד קִדְשֵׁת אֲדִנִי אָבִי זְקֵנִי מוֹרֵי וְרַבִּי [אַדְמו"ר הַזֶּקֶן] עַל זְרוּעוֹת קִדְשׁוֹ, וַיִּשׁוּרֵר אֶת הַנְּגוּן שֶׁל ד' כְּבוֹת בְּדַבְּקוֹת גְּדוּלָה. אַחַר כֵּן הִגְבִּיחַ אֶת רֵאשׁוֹ הַקִּדּוּשׁ, וַיֹּאמֶר – בְּנִגּוֹן שֶׁל שְׁאֵלָה: וּבִמָּה מְסַפְּרִים אֶת הַ"לָּכֶם"? וְתוֹךְ כֵּדִי דְבוּר אָמַר – בְּנִגּוֹן שֶׁל תְּשׁוּבָה: בְּשִׁבְעַת שְׁבָתוֹת תְּמִימוֹת, בְּכַרוּר שְׁבַע הַמְּדוּת, שְׁפָל מְדָה וּמְדָה תִּהְיֶה כְּלוּלָה מִשְׁבַּע, וְשִׁבְעַת הַמְּדוּת עֲצָמִים יִהְיוּ שְׁבַע שְׁבָתוֹת, דְּשִׁבְתַּת אֵינָה צְרִיכָה כְּרוּר.

יום ראשון ד' אייר ה'תשע"ז

שבט קרוי 'קהל'

בטומאה (פסחים פ, א).

אך הרמב"ם סובר שרק כאשר רוב הקהל (או מחצית הקהל) היו טמאים עושים את הפסח בטומאה, ולא הביא להלכה שגם שבט אחד שנטמא עושה את הפסח בטומאה, ולפי דבריו כאן ש"כל שבט ושבט קרוי קהל", מדוע לא יקריבו בטומאה (מג"א)?

ותירץ:

בפר העלם דבר של ציבור נאמר בתורה במפורש "והקריב הקהל", ושבט אחד אקרי קהל, ולכן צריך כל שבט להביא חטאת, אבל בפסח שלא נאמר 'קהל', והדבר נלמד רק מדיוק בפסוק "שנאמר ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם – יחידים נדחים ואין הצבור נדחה" (הל' ק"פ שם), יש לומר כי "התורה לא מיעטה אלא דוקא כל או רוב ישראל, אבל שבט אחד – אף-על-גב דמקרי קהל גם-כן – מכל-מקום אפשר דלפעמים גם כן הוא בכלל איש, ולא נתמעט" (מחצית השקל על המג"א שם).

הלכות שגגות פרק יב, הלכה א: ואם בשאר המצוות שגגו, מביאין שנים עשר פרים המאוזת. וכל פר מהן נקרא 'פר העלם דבר של צבור', שנאמר: 'והקריבו הקהל' - כל קהל וקהל; וכל שבט ושבט קרוי 'קהל'.

שגו בית-דין בהוראה ועשה הקהל כהוראתם, מביא הקהל חטאת. ונחלקו בדבר בגמרא (הוריות ד, ב). לדעה אחת, כל שבט נקרא קהל וצריך להביא קרבן 'פר העלם דבר של צבור', ולדעה שניה "שבט אחד לא אקרי קהל" ודי בקרבן אחד עבור כל השבטים. ופסק הרמב"ם, "מביאין שנים עשר פרים", כי "כל שבט ושבט קרוי קהל".

והקשה ה'מגן אברהם' (א"ח סי' ריח סק"ג):

בהלכות קרבן פסח פסק הרמב"ם (פ"ז ה"א), "יחידים נדחים ואין הציבור נדחה". כלומר, יחיד שהיה טמא מת בזמן קרבן הפסח נדחה לפסח שני, אך אם רוב הקהל נטמאו מקריבים את הפסח בטומאה. וכאשר רק שבט אחד נטמא ושאר השבטים טהורים, לפי הדעה ש"שבט אחד אקרי קהל", אין אנשי השבט נדחים לפסח שני אלא עושים את הפסח

יום שני ה' אייר ה'תשע"ז

מלך שהוא נשיא

אדם אחר נחשב מלך לענין זה, כפי שעולה מדברי הגמרא (שם), ש'ריש גלותא', הממונה על בני ישראל מטעם המלכות כבבל נחשב כמלך לענין זה שיתכפר בשעיר (שער יוסף להחיד"א הוריות שם, וראה משבצות זהב מלכים ב ע' שם).

ויש שחידשו עוד כי כאשר אין מלך בישראל גם נשיא שבט מתכפר בשעיר אע"פ שאינו מלך, מאחר ואין סמכות אחרת מעליו (קן אורה הוריות שם).

ומאידך: להלן (הלכה ט) כותב הרמב"ם שמלך שהצטרע אינו נידון כמלך ומתכפר כהדיוט. וגם דין זה נובע מכך שהתורה תלתה זאת בתואר 'נשיא', היינו המנהיג את העם בפועל וכל עניני ישראל נקבעים על פיו, ולכן כאשר הצטרע ועניני הכלל אינם נקבעים על פיו, אינו נקרא בשם 'נשיא'. ואילו היה נאמר בכתוב 'מלך', היה בדין שיתכפר בשעיר גם כאשר הצטרע שהרי לא מצאנו שאם הצטרע פקע ממנו שם מלך (משבצות זהב שם).

הלכות שגגות פרק טו, הלכה ו: הנשיא - אם נסתפק לו אם חטא או לא חטא - מביא אשם תלוי כשאר החריוטות... אי זה הוא נשיא האמור בתורה? זה מלך שאין עליו רשות מאדם מישראל, ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו.

על הכתוב "אשר נשיא יחטא ועשה אחת ממצוות ה' אלוקיו אשר לא תעשנה...", ביארה הגמרא (הוריות י, א) שאין הכוונה לנשיא שבט אלא למלך. וזהו שנאמר "ועשה אחת ממצוות ה' אלוקיו" - "שאינו על גביו אלא ה' אלוקיו" ואין מעליו כל סמכות אחרת.

ויש להבין: מאחר וכוונת הכתוב למלך, מדוע לא נאמר בפירוש 'מלך' אלא נשיא, כך שיש נתינת מקום לטעות שמדובר בנשיא שבט?

והביאור:

הפסוק בא ללמדנו כי דין מלך האמור כאן אינו תלוי בהגדרות ההלכתיות של מלך לגבי שאר הדינים, אלא כל מי שנחשב הסמכות העליונה של העם ואינו כפוף למרותו של

יום שלישי ו' אייר ה'תשע"ז

'לילה מחוסר זמן'?

שלש ראיות נוספות, מביא קרבן שני על הזיבה החדשה ואינו נפטר בקרבן הראשון, כי חיוב הקרבן חל לפני הראיות החדשות.

ואם ראה את שלש הראיות הנוספות בליל שמיני, לדעת רבי יוחנן (כריתות ת, א) 'לילה אינו מחוסר זמן', וזמן חיוב הקרבן על שלש הראיות הראשונות מתחיל מליל שמיני (ומה שאין מקריבים בלילה הרי זה עיכוב צדדי) לפני הראיות הנוספות, ולכן

הלכות מחוסרי כפרה פרק ג, הלכה ד: זב פעל שלש שראה שלש ראיות בליל שמיני שאחר שבקעת ימי נקיים - אינו מביא קרבן שני על שלש ראיות אלו, אלא קרבן אחד על השלש הראשונות... הרי לא יצא לזמן שראוי לקרבן; וחלילה מקפח זמן הוא.

זב שראה שלש ראיות מביא קרבן ביום השמיני, לאחר ספירת שבעה ימים נקיים (לעיל פ"ב ה"ו). ואם ראה ביום השמיני

(שנתקדש בכלי שרת בלילה) ואי אפשר להחזירו לכלי ולקמוץ מחדש ביום, משום שנתקדש כבר בנתינתו לכלי שרת (ואי אפשר לערב קומץ שנתקדש עם שיירי מנחה) וכיון שכלי שרת מקדשים את הניתן בהם רק בזמן הקרבנם, צריך לומר שכבר בלילה שלפני ההקרבה הוא זמן ההקרבה (לילה אינו מחוסר זמן). ואם כן דברי הרמב"ם כאן ש'לילה מחוסר זמן' הם בסתירה לדבריו שם!

ותירץ השואל ומשיב:

למסקנת הגמרא (מנחות שם) דין זה (שקומץ שניתן בכלי שרת בלילה ישרף) מתפרש לפי הדעה שכלי שרת מקדשים אפילו שלא בזמנם, ולכן הקומץ מתקדש בנתינתו לכלי שרת אף שעדיין לא הגיע זמן ההקרבה, כי 'לילה מחוסר זמן', כדברי הרמב"ם כאן.

הזיבה החדשה אינה נכללת בקרבן זה ועליו להביא קרבן אחר, אך לדעת חזקיה 'לילה מחוסר זמן', וזמנו של חיוב הקרבן לא הגיע בלילה שמיני אלא למחרתו ביום השמיני, ולכן יכול הקרבן לפטור גם את שלש הראיות שראה בלילה שמיני. ופסק הרמב"ם כחזקיה, כיון שהיה רבו של רבי יוחנן (להם משנה חגיגה פ"ב ה"ה).

והקשו אחרונים (הר המורה כאן סק"א, שואל ומשיב מהר"ת ח"ד

סי' נז):

בהל' פסולי המוקדשין (פ"ג ה"א) כתב הרמב"ם, "דבר שמצותו ביום שנתקדש בכלי שרת בלילה, נפסל וישרף... כגון שקמץ מנחה בלילה ונתן קומצה לכלי שרת, הרי זו נשרפת". ובגמרא (מנחות ק, א) מבואר שהלכה זו היא לפי הדעה ש'לילה אינו מחוסר זמן' וצריך לשרוף את הקומץ

יום רביעי ז' אייר ה'תשע"ז

למי שייכת תמורת הבכור?

והכוהנים נחשבים 'בעלים'. וכך גם תמורת הבכור ניתנת לכהן ואוכלה במומו כי הוא 'בעליה'.

אמנם, אף שמדברי המשנה אין סתירה לדברי הרמב"ם - יש לעיין מה מקורו להלכה זו, שגם תמורת הבכור (שאינו פטר רחם) ניתנת לכהנים, כי לכאורה הנאמר בתורה 'הוא ותמורתו יהיה קודש', הוא לענין הקדושה, ומנין שגם זכות הממון של ה'תמורה' שייכת לכהנים (מנחת ברוך שם)?

וה'אור שמח' הביא ראייה ומקור לדברי הרמב"ם:

בשוחט את הפסח (שלא בזמנו) לשם בכור, אמרו בגמרא (זבחים ט, א) שאם תחול על הבהמה קדושת בכור יצטרכו לתת אותה לכהן (כדין בכור). היינו שעצם קדושת הבכור קובעת זכות ממונית לכהן. ומכאן למד הרמב"ם לענין 'תמורת בכור', שהתורה קבעה בפירוש שקדושת הקרבן תחול עליו ('יהיה הוא ותמורתו קודש') - שוודאי צריכה להינתן לכהן.

הלכות תמורה פרק ג הלכה ב: תמורת הבכור, לפניהם.

שנינו (תמורה כא, א) שתמורת הבכור והמעשר, אף שאין מקריבים אותם למזבח, קדושים הם כבכור וכמעשר עצמם וגם אם נפל בהם מום אינם נפדים אלא "יאוכלו במומן לבעלים". ונקטו התוספות (זבחים עה, ב ד"ה בכור) שהבעלים של הבהמה הם האוכלים את התמורה.

אבל הרמב"ם סובר ש'תמורת הבכור לכהנים' והם האוכלים את התמורה כשייפול בה מום. ואף שבמשנה נאמר שתמורת הבכור והמעשר "יאוכלו במומן לבעלים", כתבו אחרונים (שפת אמת שם, מנחת ברוך סי' קד ענף ג) שאין הכרח לפרש את המשנה שהתמורה נאכלת לבעלים, שהרי בהמשך המשנה לענין בכור ומעשר עצמם (אם באו מחוץ לארץ, שלכתחילה אין להביאם משם) נאמר ש"אם הם בעלי מומין, יאוכלו במומן לבעלים", והרי בבכור שניתן לכהן, וודאי שהכהן הוא האוכלו במומו

יום חמישי ח' אייר ה'תשע"ז

עצות מרחוק

אמנם, מצד השכל הפשוט יש מקום לטעון כי לאחר שהתגבר על יצרו וטבעו להרבות את ממונו ובחר להקדיש ממנו לשמים, אין לחשוש שיחזור בו מן הקצה אל הקצה עד שישקרו ויחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא, ולכן כותב הרמב"ם שטעמים אלו הם 'עצות מרחוק מגדול העצה'. רק הקב"ה שברא את האדם ותכונות נפשו מכיר את טבעו לתכליתו ויודע שהרצון להרבות את ממונו גדול עד כדי כך שיוכל להתהפך מן הקצה אל הקצה ולשקר כדי להחזיר לעצמו את ממונו.

ושני הלשונות הם כנגד טעמי שני הדינים: הטעם של חומש הוא 'מגדול העצה', ואילו דין תמורה קשה יותר להבנה בשכל, כי בו חוששים שינהג הפוך לגמרי מהנהגתו הקודמת עד שיחליף היפה ברע ועוד ישקרו ויאמר ש'טוב הוא', ולשם כך יש צורך ב'עצות מרחוק', מהקב"ה המרוחק והנעלה לאין ערוך משכל האדם, שירד לעומק תכונות נפשו וקבע שיש לחשוש אפילו לכך.

הלכות תמורה פרק ד, הלכה יג: רב דיני התורה, אינם אלא עצות מרחוק מגדול העצה, לתמן הדעות ולישר כל הפעשים.

המילים 'עצות מרחוק מגדול העצה' הן שילוב של שני פסוקים: 'גדול העצה רוב העלילה' (ירמיה לב, א); 'אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק...' (ישעיה כה, א).

והרמב"ם בחר בלשונות אלו לא רק ליופי המליצה, אלא כדי להוסיף עומק בהבנת טעמי הלכה זו: על כך שהתורה אסרה להמיר בהמת קדשים בבהמה אחרת, אפילו אם היא טובה ממנה, כותב הרמב"ם, 'ירדה תורה לסוף מחשבתו של אדם ויצרו הרע' שמטבעו נוטה לחוס על ממונו, ויתכן שיתחרט על שהקדיש את הבהמה וירצה להחליפה בפחותה ממנה ויבוא להחליף טוב ברע ויאמר שהחליף רע בטוב.

והרמב"ם מדמה זאת לאדם הפודה בית שהקדיש שעליו להוסיף חומש על שווי, כדי לשלול את החשש שיפדהו בפחות משווי.

כוחה של דביקות

יום שישי ט' אייר ה'תשע"ז

אצל מי שנגע בה, כי הטמא אינו נטמא מצד עצמו אלא מצד התפשטות הטומאה וההתפשטות הטומאה אין כוחה כעצם הטומאה. וכך באה לביטוי החולשה של ה'התפשטות' שכלל שהיא מתפשטת, כוחה פוחת.

ובהלכה שלפנינו משתקפים הן החולשה שב'התפשטות' (מצד עצמה), והן הכוח שה'התפשטות' יכולה לינוק מדביקותה בעצם:

מן התורה, הנוגע במת טמא טומאת שבעה. ואם האדם שנגע במת נגע באדם שני, השני טמא טומאת ערב בלבד. אבל מדברי סופרים חילקו, אם הראשון נגע בשני בעוד הוא, הראשון, נוגע במת, גם השני טמא טומאת שבעה. כאן משתקף ההבדל בין 'התפשטות' כשלעצמה, להתפשטות במצב של דביקות בעצם: אם הראשון אינו נוגע במת, כלומר אם 'ההתפשטות' אינה דבוקה בעצם, אין בה מן העצם והטומאה שהיא גורמת הינה חלשה, אבל אם הראשון נוגע במת, כלומר שההתפשטות דבוקה בעצם, יש בכוחו להעביר הלאה את עצם הטומאה וגם השני טמא טומאת שבעה כאילו נגע במת בעצמו.

(ספר המאמרים תרס"ז עמ' קנח, שני עיונים בד"ח, עמ' רנח)

הלכות טומאת מת פרק ה, הלכה ב: אֲדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמַת, וְכֵלִים שֶׁיִּגַּע בָּהֶם אֲדָם זֶה - טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעֵה... אֲבָל אֲדָם שֶׁיִּגַּע בְּאֲדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמַת - בֵּין שֶׁיִּגַּע בּוֹ אַחַר שֶׁפָּרַשׁ מִטְּמֵאֵינּוּ, בֵּין שֶׁיִּגַּע בּוֹ בְּשִׂהוּא עֲדֵין נֹגַע בְּמַת - הָרִי זֶה הַשְּׁנִי טְמֵא טְמֵאת עֶרֶב.

בתורת החסידות מוסבר שה'הארה' אין בה מעצם הדבר, וזאת, למרות שה'הארה' נובעת מן 'העצם'.

דוגמה לדבר: עצם החיים. העובדה שהאדם חי כשלעצמה היא ה'עצם', ומכלול החיים על מרכיביו והסתעפויותיו הן שתי נקודות נפרדות. לכן, החיות של מכלול האברים ('התפשטות החיות') שונה מאדם לאדם. ויש אדם שבאברים מסוימים אין לו חיות, אבל בעצם החיים כולם שווים. הוי אומר, החיים הם עצם הנקודה, ואף שהפרטים וההתפשטות נובעים מהנקודה אין הם יוצרים את החיים. לאידך גיסא, העובדה שההארה מסוגלת להמשיך את העצם, נובעת מכך שעל ידי הדביקות של ההארה בעצם, נמשך בה כוח העצם.

השתקפות של רעיון זה, מוצאים אנו בהלכות טומאה. ראשית, בכך שיש בטומאה דרגות שונות (אבי אבות, אב, ראשון וכו'). כלומר, הטומאה מייצרת טומאה פחותה ממנה

בית שמילאו עפר - לענין טומאה

שבת קודש י' אייר ה'תשע"ז

ובספר 'מים טהורים' (אהלות פט"ו מ"ז, חרד"ג ס"ק ב"ג) תירץ: מילוי הבית בעפר הנידון בגמרא הוא באופן שלא נתמלא הבית כולו אלא נשאר לפחות חלל טפח על טפח, ולכן רק אם יבטל את העפר תהא הטומאה שבתוך העפר 'טומאה רצוצה', אבל הרמב"ם מדבר באופן שמילא את כל הבית עד התקרה ולא נשאר חלל טפח, והרי זה כאילו ביטל שם את העפר גם אם לא ביטלו בפירוש.

וה'תוספות אנשי שם' (אהלות שם, בשם שושנים לרוב) ביאר: גם הרמב"ם סובר כמשמעות הגמרא שהלכה זו אמורה רק אם ביטל את העפר וגמר בדעתו לא לפנותו, כי רק כך הטומאה שבתוך העפר היא 'טומאה רצוצה', והרמב"ם לא כתב זאת כאן כי את עיקר הדין שדבר שאינו קבוע במקומו אלא בדעתו לפנותו אינו חוצץ בפני הטומאה הביא להלן (בפרק טו ה"א) וכאן בא להוסיף כי כיון שביטל את העפר להשאירו שם בקביעות, גם 'בטל הבית' ו'כלים שבצדיה טהורים' אף שהם בתוך הבית, כי בטלה ממנו תורת 'בית' (אהל המאהיל).

הלכות טומאת מת פרק ז, הלכה ו: בֵּית שֶׁמִּלְאָהּ עֵפֶר או צְרוּרוֹת - הָרִי זֶה בְּטָל הַבַּיִת, וְהָרִי הוּא כְּגַל שֶׁל עֵפֶר או צְרוּרוֹת; וְאִם הָיְתָה טְמֵאת בְּתוֹךְ הָעֵפֶר - בּוֹקַעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקַעַת וְיִוֵּרְדָה, וְכֵלִים שֶׁבְּצִדֶיהָ בְּתוֹךְ הָעֵפֶר טְהוּרִים. טומאה שבתוך העפר ואין בתוכו חלל טפח על טפח, היא 'טומאה רצוצה' ש'בוקעת ועולה בוקעת ויורדת'.

והקשה ה'תוספות יום טוב' (אהלות פט"ו מ"ז): מדברי הגמרא (עירובין ע"ג, ב. סוכה ד, א) עולה שהלכה זו אמורה דווקא אם ביטל את העפר או הצרורות שהטומאה בתוכן, כי מאחר שביטלם וגמר בדעתו להשאירם שם, אין במקום הטומאה חלל טפח על טפח ו'טומאה שאין לה אהל טפח, בוקעת ועולה עד הרקיע' (רש"י עירובין ס). אבל אם לא ביטלם שם, הרי זה כאילו פינה אותם, והטומאה אינה בוקעת כי אינה 'טומאה רצוצה'.

ואילו מדברי הרמב"ם כאן 'בית שמלאהו עפר... הרי זה בטל הבית' משמע שעצם מילוי הבית בעפר מבטל תורת בית ואין צורך לבטל את העפר!

אנשי כנסת הגדולה העריכו את דעתו של כל יהודי וקבעו שחפצו של כל איש ואיש וצורך הציבור כולו הוא – ביאת משיח צדקנו. וצורך זה נוגע כליכך, עד שחוזרים ומבקשים זאת כמה פעמים בכל יום!

שיחת אחריי קדושים תשמ"ה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ד'י' אייר תשע"ז

38 ובַעֲבוּדָה זָרָה שְׁנַיִם עֶשְׂרִי פְּרִים וְשְׁנַיִם עֶשְׂרִי
39 שְׁעִירִים.

יום ראשון ד' אייר ה'תשע"ז

הִלְכוֹת שְׁגָגוֹת

פֶּרֶק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

1 יבאר כל דבר שחייבין על שגגתן חטאת קבועה, ושגג
בית-דין הגדול בהוראה.

1 א. כֹּל דָּבָר שֶׁחֵיבִין עַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאתָּ קְבוּעָה³, אִם
2 שְׁגָגוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל⁴ בְּהוֹרָאָה וְהוֹרוּ לְהַתִּירוֹ, וְשָׁגְגוּ
3 הָעָם⁵ בְּהוֹרָאתָן וְעָשׂוּ הָעָם וְהֵם סוֹמְכִין עַל
4 הוֹרָאתָן⁶, וְאַחַר כֵּן נִדְעָ לְבֵית דִּין שְׁטָעוּ - הָרִי
5 בֵּית דִּין חֲכִיבִין⁷ לְהַבִּיאַ קֶרְבַּן חֲטָאתָּ עַל שְׁגָגָתָן
6 בְּהוֹרָאָה⁸, וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשׂוּ הֵן בְּעֶצְמָן מַעֲשֵׂה;
7 שְׂאִין מְשַׁגְּחִין עַל עֲשִׂיתָּ בֵּית דִּין כִּלְלֵ בֵּין עָשׂוּ בֵּין
8 לֹא עָשׂוּ, אֲלֵא עַל הוֹרָאתָן בְּלִבְדָּ⁹. וְשָׂאָר הָעָם
9 פְּטוּרִין מִן הַקֶּרְבָּן¹⁰, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם הַעוֹשִׂין,
10 מִפְּנֵי שֶׁתְּלוּ בְּבֵית דִּין¹¹. וְמָה הוּא הַקֶּרְבָּן שֶׁמְבִיאִין
11 עַל שְׁגָגָה זוֹ? אִם בְּעִבּוּדָה זָרָה שְׁגָגוּ וְהוֹרוּ¹² -
12 מְבִיאִין פֶּר לְעוֹלָה וְשְׁעִיר לְחֲטָאתָּ מִכֹּל שִׁבְט
13 וְשִׁבְט¹³. וְקֶרְבָּן זֶה הוּא הָאֲמוּר בְּפֶרֶשֶׁת שֶׁלַח לָךְ,
14 שְׁנֵאמַר: וְהָיָה אִם מְעִינִי הַעֲדָה נִעְשֶׂתָה לְשִׁגְגָה¹⁴.
15 מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוֹ, שֶׁבְּשִׁגְגַת עִבּוּדָה זָרָה הוּא
16 מְדַבֵּר¹⁵. וְאִם בְּשָׂאָר כְּרִתוֹת שֶׁחֵיבִין עַל שְׁגָגָתָן
17 חֲטָאתָּ קְבוּעָה שְׁגָגוּ וְהוֹרוּ - מְבִיאַ כֹּל שִׁבְט וְשִׁבְט
18 פֶּר חֲטָאתָּ. וְזֶהוּ הָאֲמוּר בְּפֶרֶשֶׁת וַיִּקְרָא, שְׁנֵאמַר:
19 וְאִם כֹּל עַדְתִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁגָּגוּ¹⁶. נִמְצָאתָּ לְמָד, שְׂאֵם
20 שְׁגָגוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל בְּהוֹרָאָה בְּעִבּוּדָה זָרָה -
21 מְבִיאִין כֹּל הַקְּהָל שְׁנַיִם עֶשְׂרִי פְּרִים¹⁷ עוֹלוֹת וְשְׁנַיִם
22 עֶשְׂרִי שְׁעִירִים חֲטָאוֹת. וְהֵם נִשְׂרָפוֹת, שֶׁהָרִי דִמָּן
23 נִכְנָס לְפָנִים¹⁸. וְהֵם הַנִּקְרָאִין שְׁעִירֵי עִבּוּדָה זָרָה.
24 וְאִם בְּשָׂאָר הַמְצֻוֹת שְׁגָגוּ - מְבִיאִין שְׁנַיִם עֶשְׂרִי פְּרִים
25 חֲטָאוֹת. וְהֵן נִשְׂרָפוֹת¹⁹, מִפְּנֵי שֶׁדָּמָם נִכְנָס לְפָנִים²⁰.
26 וְכֹל פֶּר מִהֵן נִקְרָא פֶּר הָעֵלָם דָּבָר שֶׁל צִבּוֹר.
27 שְׁנֵאמַר²¹: וְהִקְרִיבוּ הַקְּהָל - כֹּל קְהָל וְקְהָל; וְכֹל
28 שִׁבְט וְשִׁבְט קְרִי קְהָל²², שְׁנֵאמַר: וַיַּעֲמֵד יְהוֹשֻׁפֶט
29 בְּקְהָל יְהוּדָה²³. בֵּין שֶׁעָשׂוּ כֹל יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּאָרְץ
30 יִשְׂרָאֵל²⁴ עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁהוֹרוּ, בֵּין שֶׁעָשׂוּ רַב
31 יִשְׂרָאֵל אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מַעוֹט מִנֵּן הַשְּׁבֻטִים²⁵, בֵּין
32 שֶׁעָשׂוּ רַב הַשְּׁבֻטִים אִף עַל פִּי שֶׁהֵן מַעוֹט כֹּל
33 יִשְׂרָאֵל²⁶ - מְבִיאִין כְּמִנְיֵן כֹּל הַשְּׁבֻטִים, פֶּר לְכֹל
34 שִׁבְט וְשִׁבְט, וּבְעִבּוּדָה זָרָה פֶּר וְשְׁעִיר לְכֹל שִׁבְט
35 וְשִׁבְט, שְׂאָף אֵלוֹ²⁷ שֶׁלֹּא חֲטָאוּ מְבִיאִין²⁸ עַל דִּי
36 הַחוֹטְאִים²⁹. אֲפֹלוּ עָשָׂה שִׁבְט אֶחָד בְּלִבְדָּ וְהוּא רַב
37 הַקְּהָל³⁰ - הָרִי כֹל הַצִּבּוֹר מְבִיאִין שְׁנַיִם עֶשְׂרִי פְּרִים,

2) משנה הוריות ת. "אין בית-דין חייבין עד שיוורו בדבר
שזדונו כרת ושגגתו חטאת". ולמדו זאת (בגמרא שם)
בגזירה שווה "עליה - עליה", נאמר בשגגת הוראת בית-דין
(ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה", ונאמר
בפרשת עריות (שם יח, יח) "ואשה אל אחותה לא תקח
לצרור לגלות ערוותה עליה בחייה", מה להלן דבר שזדונו
כרת ושגגתו חטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו
חטאת, ושגגת עבודה זרה שהורו בית דין ועשה העם על
פיהם שאינה כתובה כאן, נלמדה (שם) בגזירה שווה אחרת
- "מעני - מעני", נאמר כאן בשגגת הוראה באיסורים
אחרים (שם ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר
מעני הקהל וגו'", ונאמר בשגגת הוראה בעבודה זרה
(במדבר טו, כד) "והיה אם מעני העדה נעשתה לשגגה",
מה כאן בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, כמבואר למעלה,
אף בשגגת עבודה זרה, אין חייבין אלא ביבבר שזדונו כרת
ושגגתו חטאת, יצאו חיובק ונישוק שאין בהן כרת. ואם
הורו בית דין להתיר בדבר שחייבין עליו אשם וודאי ועשו
העם על פיהם, בית-דין פטורין, משום שבאשם וודאי נאמר
(שם ה, א) "ונפש" ובית-דין אינם בכלל נפש. 3) אבל
דבר שחייבים עליו קרבן עולה ויוור, אין בית דין חייבים
להביא קרבן על שגגתם. ולמדו כן (בגמרא שם) בגזירה
שווה: נאמר בחטאת של בית דין (ויקרא ד, יג) "ואם כל
עדת ישראל ישגו וגו' ואשמו", ונאמר בחטאת של יחיד
(שם, כז) "ואם נפש אחת תחטא וגו' ואשם" - מה "ואשם"
שנאמרה ביחיד - בחטאת קבועה, אף "ואשמו" שנאמר
בבית דין - בחטאת קבועה. 4) של שבעים ואחד.
5) כלומר, רוב העם. 6) של בית דין, אבל אם תולים
בעצמם להיתר, אף שגם בית הדין הורו להתיר, חייב כל
אחד ואחד מהעם קרבן חטאת בפני עצמו. 7) להלן
בהלכה זו כתב רבינו שכל שבט ושבט מביא פר, ואם כן
מה שכתב כאן ש"בית דין חייבין", היינו שבית דין חייבים
להביא לכל שבט ושבט, או שכל שבט מביא בשביל
בית דין (כסף משנה). 8) משנה שם ד: "הורו בית דין
שוגגין ועשו כל הקהל שוגגין מביאין (בית דין) פר".
9) בהוריות ג. אמרו שאם הורו בית דין ועשו הם ולא עשו
רוב הקהל - שהם פטורים, ולמדו זאת ממה שנאמר (שם)
"ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעני הקהל ועשו
אחת מכל מצוות ה' וגו'", הרי שמעשה תלוי בקהל והוראה
תלויה בבית-דין. וסובר רבינו שמכאן יש ללמוד גם, שאם
עשו רוב הקהל ובית-דין לא עשו - שבית דין חייבים.
10) כלומר, פטורים מלהביא כל אחד ואחד קרבן יחיד.
11) שם ב: "יכול רוב ציבור שעשו בשגגת מעשה יהיו
פטורין, שהרי בית דין מביאים עליהם פר [בהוראה] [והם
פטורים - רש"י שם]". 12) שמותר לכרוע לעבודה זרה
בלי פישוט ידיים ורגלים. 13) כרבי יהודה במשנה שם ד:
שאם הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובן על פיהן מביאין

5 דִּין חֵיבִין וְאֵלֹ הַעֹשִׂים עַל פִּיהֶם פְּטוּרִין מִן
6 הַקָּרְבָּן? פֶּשְׁהֵי הַמְזוּרִים בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שֶׁל שְׂבָעִים
7 וְאַחַד; וְיִהְיֶה רֹאשׁ יְשִׁיבָה³⁵ עִמָּהֶן בְּהוֹרָאָה³⁶; וְיִהְיֶה
8 כָּלֵן רְאוּיָן לְהוֹרָאָה³⁷; וְיִטְעוּ פֶּלֶן אוֹ רִבֵּן³⁸ בְּדָבָר
9 זֶה שֶׁהוּרֵי בוֹ; וְיִוָּרוּ בְּפִרוּשׁ וְיֹאמְרוּ לְעַם: מִתְרִין
10 אַתֶּם לַעֲשׂוֹת³⁹, וְכֵן אֵלֹ שֶׁשָּׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין, אִם
11 אָמְרוּ לְאַחֲרִים: מִתְרִים אַתֶּם לַעֲשׂוֹת⁴⁰; וְיַעֲשׂוּ כָל
12 הַקְּהָל אוֹ רֶבֶב⁴¹ עַל פִּיהֶם⁴²; וְיִהְיֶה הַעֹשִׂים שׁוֹגְגִים
13 עַל פִּיהֶם וּמְדַמִּים שֶׁהִדָּבָר שֶׁהוּרֵי בוֹ פְּדַת הוֹרָאָה⁴³; וְ
14 יוֹרוּ לְבִטֵּל מִקְצֵת וּלְקַיֵּם מִקְצֵת, לֹא שֶׁיַּעֲקְרוּ כָּל
15 הַגּוֹף⁴⁴; וְכִשְׂיִדְעַ לְהֵם⁴⁵ יִדְעוּ גּוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר שֶׁהוּרֵי
16 בוֹ בְּשִׁגְגָה⁴⁶. בְּכָל אֵלֹ הַמְאֲרָעִים הוּא שֶׁהֵי בֵּית דִּין
17 חֵיבִין בְּקָרְבָּן וְהַעֹשֶׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר. אָבָל אִם חָסַר
18 אַחַת מִכָּל אֵלֹ הַדְּרָכִים - הֲרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן
19 הַקָּרְבָּן, וְכָל מִי שֶׁשָּׂגָג וְעָשָׂה מַעֲשֶׂה מְבִיא חֲטָאת
20 קְבוּעָה עַל שִׁגְגָתוֹ.

31) וכגון שהיו שם שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, והתירו אחת ואינם יודעים איזו התירו, שהרי גם ביחיד אין חיוב אשם תלוי אלא באופן שנקבע האיסור. 32) משנה שם ט. "אשם תלוי, היחיד והנשיא חייבין ומשיח ובית דין פטורין". 33) בקרבן צבור. 34) כלומר, לא חייבה תורה קרבן בבית דין אלא באופן שנודע להם חטאתם, אבל באשם תלוי, שהוא בא על לא הודע החטאת, לא חייבה תורה. וככהן משיח שלא נאמר "ונודעה החטאת" הוצרכו ללמוד מפסוק אחר. 35) מופלא שבסנהדרין. 36) כלומר: גם הוא יהיה עמהם בשגגתם. שאם לא יהיה מופלא של בית דין (=ראש ישיבה) שם (=עמהם בשגגת ההוראה) אין בית דין חייבין קרבן. 37) אבל אם היו בין הסנהדרין גר או ממזר וכו', שאינם ראויים להוראה - פטורין. 38) שם ג: דוחה הגמרא דברי ר' יונתן הסובר שאין חייבין עד שיוורו כולן, אלא אפילו הורו רובן והיתר שתקו בית דין חייבין, אבל אם אמר להם אחד מהן: טועים אתם, - בית דין פטורים. 39) אבל אם אמרו להם רק "מותרים אתם" ולא הוסיפו לומר גם "לעשות", הם פטורים, שלא נגמרה עדיין הוראתם. 40) כלומר, אין צורך שכל הקהל או רובו ישמע ההוראה מפי בית-דין [שאם לא כן למה הוצרכו להוציא את יושבי חוצה לארץ מכלל זה], אלא אפילו אם שומעים איש מפי איש כי בית דין פסק ואמר: "מותרים אתם לעשות" - כל העושים על פיהם (אם הם יושבי ארץ ישראל), מצטרפים לקהל לחייב בית דין בקרבן. 41) משנה שם ד: "הורו בית דין ועשו כל הקהל או רובו על פיהם מביאין פר", שהרי בכל התורה כולה קיימא לן רובו ככולו. 42) כלומר, הם תולים את מעשיהם בהוראת ההיתר של בית דין הגדול. 43) אבל אם ידעו שבית דין טעו, אלא שחשבו שאף על פי כן מצוה לסמוך על הוראתם - חייב כל אחד ואחד קרבן בפני עצמו. ואם ידעו שאסור לסמוך על הוראתם זו, ובכל זאת עשו, הרי הם מזידין, ופטורים מקרבן. 44) [והשמית רבינו שצריך שיהיה בדבר שאינו מפורש בתורה, שכל הטועה

י"ב שבטים י"ב פרים, ובעבודה זרה מביאין י"ב פרים וי"ב שעירים. 14) "ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעולה וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת". 15) לפי שנאמר (שם, כב) "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה", ואמרו (שם): "איזו היא מצוה שהיא שקולה כנגד כל המצוות הוי אומר זו עבודת כוכבים" (שכל המורה בה ככופר בכל התורה כולה) 16) "ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו וגו' והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת וגו'". 17) ואפרים ומנשה אינם נחשבים לשבטים נפרדים אלא לעניין נחלה, אבל לא לדבר זה. 18) להזות על הפרוכת ועל מזבח הזהב. "ולא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן אלא לפי שהן חטאות הקהל, דינן כדין פר העלם דבר, שהוא חטאת הקהל, לכל האמור בו: למתן דמים ולשריפה וכו'". 19) שנאמר (שם, כא) "והוציא את הפר אל מחוץ למחנה ושרף אותו". 20) כמו שנאמר (שם, טז) "והביא הכהן המשיח מדם הפר (=פר העלם דבר של צבור) אל אהל מועד" ועוד נאמר (שם ו, כג): "וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל, באש תשרף". 21) כלומר, משום כך חייבין להביא מכל שבט ושבט. 22) לפיכך חייב כל שבטושבט להביא קרבן. 23) וירושלים. הרי שגם שני שבטים (=יהודה ובנימין) נקראים "קהל". ואם כן מה שנאמר (בראשית מח, ד) "ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים", - אי אפשר לפרש שמעכשיו, עם לידתו של בנימין, שיהיו י"ב שבטים, יקראו "קהל", שהרי כבר למדנו מהפסוק הקודם שגם שני שבטים נקראים "קהל", ועל כרחנו צריך לפרש שעכשיו נולד קהל, היינו שבט בנימין לבדו נקרא "קהל", הרי שבט אחד נקרא "קהל". 24) ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ, שאין קרוי קהל אלא בני ארץ ישראל". 25) כלומר, כשמספר אנשי חמשה שבטים הוא יותר גדול ממספר אנשי שבעת השבטים. 26) כרבי שמעון בן אלעזר בכרייתא שם. שאמר: "חטאו שישא שבטים והם רובו של קהל, או ז' (שהם רוב השבטים) אף על פי שאינו רובו של קהל - מביאין", ולמד זאת (שם) ממה שנאמר (במדבר טו, כד) "והיה אם מעיני העדה", שמשמע אפילו מיעוט, מעיני ולא כל עיני, ונאמר עוד (שם, כו) "כי לכל העם בשגגה" הרי שרק כולו או רובו (שרובו ככולו, ראה נזיר מב.) "הא כיצד? עשו ו' והן רובו של קהל או ז' אף על פי שאינן רובו של קהל חייבין". 27) השבטים. 28) קרבן. 29) כלומר, הם נגזרים אחרי השבטים החוטאים ומתחייבים בקרבן על ידם. 30) שם: "איבעיא להו שבט אחד לרבי יהודה בהוראת בית דין הגדול מי מייתי שאר שבטים או לא", ונפשטה הבעיא שם כי אף בשבט אחד, נגזרים שאר השבטים להתחייב בקרבן, וברור הדבר כי המדובר באופן שהשבט הזה הוא רוב הקהל, שאם לא כן, אין כל ספק כי אינו גורר את שאר השבטים.

1 ב. בֵּית דִּין שֶׁנִּסְתַּפֵּק לָהֶן אִם שִׁגְגוּ בְּהוֹרָאָה אוֹ לֹא
2 שִׁגְגוּ³¹ - אִינָן חֵיבִין בְּאִשָּׁם תְּלוּיָם³²; שֶׁנֶּאֱמַר³³:
3 וְנִוְדְעָה הַחֲטָאת - עַד שֶׁתִּדְעַ וְאַחַר פֶּה יִתְחַיְבוּ
4 בְּקָרְבָּן³⁴, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. בְּמֵה דְבָרִים אֲמֹרִים שְׁבִית

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בית-דין הגדול של שבעים ואחד, ראה למעלה פי"ב הלכה ב. (5) העקום כמו קשת, והוא אסור (פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו). וראה להלן הלכה ה, ובחוריות ג. ובמשנה-למלך להלן הלכה ה. (6) אף-על-פי שאינם עוקרים גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד הלכה א) שהרי לא התירו אלא חלב הקיבה בלבד ולא כל החלב, ואין זה מפורש בתורה שחלב הקיבה אסור, ראה להלן שם (לחם-משנה כאן). (7) ואפילו היה שבט זה רוב ישראל, ראה למעלה פי"ב הלכה א. (8) כחכמים (חוריות ה). שאינם חייבין אלא על הוראת ב"ד הגדול בלבד. וראה להלן, בהמשך ההלכה. ולפיכך חייב כל אחד ואחד להביא חטאת קבועה על שגגתו. (9) אף-על-פי שהוראה זו אינה עוקרת גוף מגופי התורה (ראה להלן פי"ד שם), שהרי לא התירו אלא דם חלב בלבד, ואין איסורו מפורש בתורה, ראה להלן שם (לחם-משנה). (10) משנה חוריות ד: וראה למעלה פי"ב הלכה ב. "ואפילו היה מניינם (בלעדו) שלם, רוצה לומר שבעים ואחד" (רבינו בפי"ה"מ שם). (11) במשנה שם. (12) ראה להלן בהמשך ההלכה שנלמד מפסוק בתורה, שאין ממנין לסנהדרין רק "מיוחסין". (13) "מופלג בשנים שיש בו אכזריות" (כיון ששכח כבר צער גידול בניו - רש"י סנהדרין לו:), שאין מעמידין אותו לב"ד (פרק ב מהלכות סנהדרין הלכה ב). (14) שאין מושיבין אותו לסנהדרין (הלכות סנהדרין שם). "משום שהוא אכזרי ולא ירחם על בני אדם, לפי שאינו יודע אהבת בנים" (ראה בפי"ה"מ שם). וכן הוא בברייתא סנהדרין לו: "אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס ומי שאין לו בנים", וכן הביא רבינו בהלכות סנהדרין שם. "אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן מופלג בשנים ולא סריס, מפני שיש בהן אכזריות. ולא מי שאין לו בנים, כדי שיהא רחמן". אבל בדפוסים אחרים בנוסח בדברי רבינו כאן: "זקן שלא ראה בנים". ולפי זה, זקן ולא ראה בנים הם אחד, וכן הוא במשנה שם, וכן הוא בפירוש המשניות שם. (15) כגון נתין (=מבני הגבעונים, שגזר עליהם יהושע ונתנם לחוטבי עצים ושואבי מים - יהושע ט, כג) הנזכר במשנה שם (מעשה רוקח). שאין מושיבין בב"ד אלא רק מיוחסין. (16) כלומר, כל העם או רוב העם (ראה למעלה פי"ב הלכה ב). (17) במשנה שם. (18) ולא עדת אותו שבט (שם במשנה ה. המשך דברי חכמים). (19) נראה שנשמטה כאן בבא שלימה, וכן צריך להיות: "[ומנין שעד שיהיה ראש הישיבה עמהם], ומנין שעד שיהיו כולם ראויין להוראה". [וכללם יחד מפני שלמד שניהם מפסוק אחד ("מעניי העדה"), ראה להלן]. וראה בלחם-משנה ובהגהות מעשה ר"ב. (20) בשגגת עבודה-זרה. (21) בפסוק שם: "והיה אם מעניי העדה". (22) כלומר, לפיכך צריך שיהיה ראש ישיבה עמהם שהוא עשוי עינים לעדה (ירושלמי חוריות פ"ד הלכה ד). וראה לחם-משנה ומעשה ר"ב. ובבבלי שם נתנו טעם אחר, מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו, והרי הם קרובים למזיד (ראה ברש"י שם ד. ד"ה זיל קרי בי רב). (23) בדיני נפשות. (24) שנאמר (שמות יח, כב) "ונשאו אתך", ואמר רב נחמן בר יצחק (חוריות ד:): "אתך בדומין לך", שיהיו ראויים להוראה. (25) היינו "והיה אם מעניי העדה", וכן כתב רבינו בפי"ה"מ שם. וראה למעלה הערה יח. ורש"י (שם)

בדבר המפורש בתורה הרי הוא כעוקר כל הגוף, ואם כן הוא בכלל מה שכתב "ויורו לבטל מקצת וכו' לא שיעקרו כל הגוף". (45) ששגגו. (46) ברייתא שם ה. "תנו רבנן ידעו שהורו וטעו מה הורו יכול יהיו חייבין תלמוד לומר (ויקרא ד, יד) "ונודעה החטאת", ולא שיודעו החוטאין".

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

(1) יבאר שישנם אופנים שיפטרו בית-דין ויתחייבו העושיין.

1 א. פִּיצַד אִם חָסַר אַחַת מִכָּל הַדְּרָכִים שֶׁבְּאַרְנוּ -
2 יִפְטְרוּ בֵּית דִּין וְיִתְחַיְבוּ הָעוֹשִׂים? הֲרֵי שֶׁהוּרוּ בֵּית
3 דִּין שֶׁל אֶחָד מִן הַשְּׂבָטִים⁴ לָהֶם שֶׁחָלַב הַקֶּבֶה⁵
4 מִתֵּרֶ, וְאֶכְלוּהוּ אֲנָשֵׁי מְקוֹמָם⁷ עַל פִּיהֶם - אוֹתוֹ בֵּית
5 דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֶכַל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה⁸ עַל
6 שִׁגְגָתוֹ. וְכֵן אִם הוּרוּ בֵּית דִּין הַגְּדוֹל שְׁדָם הַלֵּב
7 מִתֵּרֶ, וְלֹא הָיָה רֹאשׁ יְשִׁיבָה עִמָּהוּן¹⁰, אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד
8 מֵהֶן אִינוֹ רְאוּי לְהִיּוֹת מְמַנֵּה בְּסִנְהֶדְרִין¹¹, כְּגוֹן שֶׁהָיָה
9 גֵּר אוֹ מְמַזְרֵם¹² אוֹ זָקֵן¹³ אוֹ שְׂלֵא רֵאָה בְּנִים¹⁴ וְכִיּוֹצֵא
10 בְּהוּן¹⁵, וְעָשׂוּ הָעָם עַל פִּיהֶם¹⁶ וְאָכְלוּ דָם הַלֵּב - הֲרֵי
11 בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל מִי שֶׁאֶכַל מִבֵּיא חֲטָאת קְבוּעָה
12 עַל שִׁגְגָתוֹ¹⁷. וּמְנִין שְׂאֵין חֲפֹתוֹב מְדַבֵּר אֶלָּא בְּבֵית
13 דִּין הַגְּדוֹל? שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עֵדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ
14 וְגוֹמְרִם¹⁸. וּמְנִין שֶׁעַד שֶׁהָיוּ כָּלָן רְאוּיִן לְהוֹרָאָה¹⁹?
15 שֶׁנֶּאֱמַר²⁰ וְאִם מְעִינֵי הָעֵדָה²¹ - עַד שֶׁהָיוּ לָהֶם
16 כְּעֵינֵימֶם²². וְלֵהֲלֹךְ²³ הוּא אוֹמֵר: וְשִׁפְטוּ הָעֵדָה; מִה
17 הָעֵדָה הָאֲמוּרָה בְּדִינֵי נַפְשוֹת - כָּלָן רְאוּיִן
18 לְהוֹרָאָה²⁴, אִף עֵדָה הָאֲמוּרָה בְּשִׁגְגָה²⁵ - עַד
19 שֶׁהָיוּ כָּלָן רְאוּיִן לְהוֹרָאָה²⁶. וְכֵן אִם הוּרוּ, וְיָדַע
20 אֶחָד מֵהֶן שֶׁטָּעוּ וְאָמַר לָהֶם: טוֹעִים אַתֶּם, וְרָבוּ
21 עָלָיו הַמַּתִּירִים וְהַתִּירוּ - הֲרֵי בֵּית דִּין פְּטוּרִין²⁷, וְכָל
22 מִי שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם חֵיב לְהִבִּיא חֲטָאת קְבוּעָה עַל
23 שִׁגְגָתוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם כָּל עֵדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגוּ - עַד
24 שֶׁיִּשְׁגוּ כָּל הַסִּנְהֶדְרִין²⁸. יָדַע אֶחָד מִן הַסִּנְהֶדְרִין אוֹ
25 מֵעוֹשֵׁן שֶׁטָּעוּ הַמַּתִּירִין וְשִׁתְּקוּ, הוּאֵיל וְהוּרוּ וְלֹא
26 הָיָה שָׁם חוֹלֵק וּפְשִׁטָה הַהוֹרָאָה כְּרַב הַקֶּהֶל²⁹ - הֲרֵי
27 בֵּית דִּין חֵיבִין בְּקִרְבָּן³⁰, וְכָל שֶׁעָשָׂה עַל פִּיהֶם פְּטוּר.
28 וְאֵלוּ שִׁשְׁתְּקוּ, אִם עָשׂוּ עַל פִּי אֵלוּ שֶׁהוּרוּ³¹ - הֲרֵי
29 אֵלוּ חֵיבִין³², מִפְּנֵי שְׂלֵא תָלוּ בְּבֵית דִּין³³. וְכֵן אִם
30 נִשְׂאוּ וְנִתְנָוּ³⁴ בְּדַבָּר וְאָמְרוּ³⁵: דַּבָּר זֶה מִתֵּר הוּא, וְלֹא
31 הוּרוּ לָעָם וְלֹא אָמְרוּ לָהֶם: מִתֵּרִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת³⁶,
32 וְשָׁמַע הַשּׁוֹמֵעַ מֵהֶן בְּעַת שִׁגְמָרוּ מִתֵּר וְהִלֵּךְ וְעָשָׂה
33 כְּפִי מִה שֶׁשָּׁמַע - הֲרֵי כָּל הָעוֹשֵׂה חֵיב חֲטָאת
34 קְבוּעָה, וּבֵית דִּין פְּטוּרִין, שֶׁהֲרֵי לֹא הוּרוּ לָהֶם
35 בְּפִרוּשׁ לַעֲשׂוֹת. וְכֵן אִם הוּרוּ וְעָשׂוּ מְעוּט הַקֶּהֶל עַל
36 פִּיהֶם וְנִודְעָה הַשִּׁגְגָה - הֲרֵי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְאֵלוּ
37 הַמְּעוּט שֶׁעָשׂוּ חֵיבִין, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִבֵּיא
38 חֲטָאתוֹ³⁷.

(2) בכ"י תימן: "אחד", כנ"ל. (3) למעלה פי"ב. (4) ולא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אם ב"ד משלים לרוב ציבור, שרבי מאיר פוטר את הציבור, שלא יביאו כל אחד ואחד קרבן לעצמו, משום שב"ד משלים לרוב ציבור, וחייבים ב"ד להביא פר העלם דבר של ציבור, וחכמים מחייבין לכל אחד ואחד מהחוטאים (כולל גם כל אחד ואחד מהסנהדרין), להביא קרבן לעצמו, משום שאין ב"ד משלים לרוב ציבור, ואין ב"ד מביאין קרבן העלם דבר של ציבור. ופסק רבינו כחכמים. (40) ראה להלן בהמשך ההלכה ש"אין משגיחין על יושבי חוצה לארץ". (41) ראה למעלה פ"ב הלכה א. (42) להביא קרבן העלם דבר של ציבור. (43) כלומר, אין מתחשבים בתושבי חוץ-לארץ בענין רוב קהל ומיעוט קהל. (44) כלומר, אצל קרבן העלם דבר של ציבור כתוב (ויקרא ד, יד) "והקריבו הקהל", ובהוריות ג. "אמר רב אסי, ובחוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל, שנאמר (מלכים א, ח, סה) "ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' וגו'", מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים, למה לי? - שמעמינה הני (=בני ארץ ישראל) הוא דאיקרי קהל, אבל הנך (=בני חוצה-לארץ) לא איקרי קהל". והרי כאן בשגגת חוראה נאמר (ויקרא ד, יג) "ונעלם דבר מעיני הקהל". (45) שאם חטאו שבטי מנשה ואפרים, ועמהם עוד חמשה שבטים, והם מיעוט הקהל, אין חיוב להביא קרבן העלם דבר של ציבור, שאין כאן רוב שבטים. וכן אם חטאו כל הקהל או רובו (שחייבין כל שבט ושבט קרבן) אין מביאין אלא שנים עשר פרים בלבד, פר לכל שבט, ולאפרים ומנשה קרבן אחד, ראה למעלה פ"ב הלכה א. (46) כרבא, שם ו: שמה שנאמר (בראשית מח, ה"ו) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", היינו רק לנחלה, כמו שנאמר שם "על שם אחיהם יקראו בנחלתם" - לנחלה הוקשו, ולא לדבר אחר.

ג. היו העושים מרבין⁴⁷ בשעת החטא ומועטין⁴⁸ בשעת ידיעה, או מועטין⁴⁹ בשעת החטא ומרבין⁵⁰ בשעת ידיעה - הפל הולף אחר שעת המעשה⁵¹.

(47) כלומר, רוב הקהל. (48) כגון שמתו חלק מן החוטאים לפני שנודע החטא, באופן שמעתה אינם אלא מיעוט הקהל. (49) מיעוט הקהל. (50) כגון שמתו חלק מהקהל שלא חטאו, באופן שמעתה מהווים החוטאים רוב הקהל. (51) אחר שעת החטא, שאם היו החוטאים בשעת החטא רוב הקהל, ב"ד פטורים וכל אחד ואחד מביא קרבן לעצמו. ופסק כחכמים שחולקים על ר"ש במשנה הוריות י. לענין נשיא וכהן משיח, ובגמרא שם ג. אמרו כי הם חולקים גם בענין זה.

ד. הורו בית דין פחלב מן החלבים⁵² שהוא מתר, ואכל מעוט הקהל על פיהם, ונודע להם שחטאו וחזרו בהן⁵³, ואחר כך הורו שעבודה זרה פלוגית מתרת⁵⁴, ועבד אותה עבודה זרה מעוט אחר על פיהם, וכשיצטרפו האוכלים לעובדים יהיו רב - הרי אלו מצטרפין⁵⁵, אף על פי שהיתה להן ידיעה בינתים⁵⁶. במה דברים אמורים? בשעה המורה בית

כתב עד האמורה כאן (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו", וראה לחם-משנה כאן. (26) משנה שם ד: (27) במשנה שם. (28) בגמרא שם ג: (29) ראה למעלה פ"ב הלכה ב. (30) בהוריות שם: "אמר ר' יונתן, מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן, שנאמר: ואם כל עדת ישראל ישגו, עד שישגו כולן". ולפי דבריו, אפילו ידע אחד מהן ושתק פטורין, אבל הגמרא שם דוחה דבריו, מברייתא שנשמע בה שאם ידע אחד מהן שטעה ושתק שהם חייבין. (31) שטעו וחשבו כי אף שהב"ד טועים, מצוה לשמוע דברי חכמים (רש"י שם ב. ד"ה או תלמידי) ולפיכך הם נחשבים לשוגגין, שחייבין חטאת. (32) קרבן בפני עצמן, אף כי ב"ד מביאין פר העלם דבר של ציבור (במשנה שם). (33) שהרי ידעו כי ב"ד הם טועים. משנה שם "הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו וכו' ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב, מפני שלא תלה בב"ד". (34) הסנהדרין התווכחו בינם לבין עצמם באחד מן הדברים. (35) הגיעו לידי החלטה סופית בוויכוח זה. (36) מחלוקת בגמרא (שם ב.) אם צריך לומר "מותרים אתם לעשות, או שמספיק אפילו אמרו "מותרים אתם". ופסק רבינו כשמואל בלשון השני, וכרב דימי בלשון הראשון, כי אין ב"ד חייבין עד שיאמרו להן "מותרין אתם לעשות", וראה למעלה פ"ב הלכה ב. (37) במשנה שם: "הורו ב"ד לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם וכו' פטור מפני שתלה בב"ד", ובגמרא (שם ב:) "אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה, אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת בית-דין חייב". ופסק רבינו כחכמים.

ב. והסנהדרין עצמן שעשו בהוראתן³⁸ - אינן מצטרפין לרב הקהל³⁹, עד שיהיו הרב שעשו חוץ מן הסנהדרין. עשו רב אנשי ארץ ישראל⁴⁰ על פיהם אף על פי שאלו העושים שבת אהרן⁴¹, וכן אם עשו רב השבטים אף על פי שהן מעוט הקהל - בית דין חבבים⁴², והעושים פטורין. ביצד? היו יושבי ארץ ישראל שש מאות אלה ואחד, והיו העושים בהוראת בית דין שלש מאות אלה ואחד והרי כלן בני יהודה בלבד, או שהיו העושים בני שבועה שבטים כלן אף על פי שיש בהן מאה אלה - הרי בית דין חבבין, וכל העושים על פיהם פטורין. ואין משגיחין על יושבי חוצה לארץ⁴³, שאין קרובי קהל אלא בני ארץ ישראל⁴⁴. ושבת מנשה ואפרים אינן חשובין פשוני שבטים לענין הזה⁴⁵, אלא שניהם שבת אהרן⁴⁶.

(38) כלומר, בהוראת עצמן. (39) כלומר, אינם מצטרפים עם הקהל להוות עמהם רוב קהל (כגון שחטאו רק מחצית הקהל בלעדי הסנהדרין) שיתחייבו ב"ד פר העלם דבר של ציבור, ועל כל אחד ואחד מהחוטאים להביא קרבן חטאת בפני עצמו. כן הוא בברייתא שם ג. "הורו ועשו, רבי מאיר פוטר, וחכמים מחייבין" ומפרש רב פפא שפלוגתתם היא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 דִּין אֶחָד⁵⁷; אֲבָל אִם מֵת בֵּית דִּין שְׁהוּרָה תִּחְלָה⁵⁸,
2 וְעַמֵּד אַחֲרָי⁵⁹ וְהוֹרִי⁶⁰ - אֵין אֱלוֹ מִצְטַרְפִּין⁶¹ לְאֱלוֹ.
3 כגון שהורו על חלב הקיבה שהוא מותר, שאין זה עוקר
גוף מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה א, ולמעלה הלכה
א), שהרי לא התירו כל החלבים. (53) כן הוא בגמרא שם.
באיבעיא הראשונה: "הורו ב"ד חלב מותר, ועשו מיעוט
הקהל, וחזרו ב"ד בהן, והורו ועשו מיעוט אחר, מהו וכו'"
ואחר-כך איבעיא להו "מיעוט בחלב ומיעוט בעבודה-זרה",
ומשמע שגם זה ב"חזרו ב"ד בהן". (54) שלא עקרו גוף
עבודה-זרה מגופי התורה (ראה להלן פ"ד הלכה ב), שהרי
לא התירו כל מיני עבודה-זרה. (55) שאין כל אחד ואחד
מביא חטאת בפני עצמו, והחיוב הוא על ב"ד. ודבר זה הוא
איבעיא שם ג. ונשאר הדבר בתיקו, אבל רבינו "נראה שאינו
גורס כאן תיקו, אלא שמיביין שאלה זו עם שאלה
שאחריה, באם-תמציי-לומר. כלומר, אם-תמציי-לומר אידי
ואידי כרת הוא, הורו ב"ד ומתו וכו' וכבר ידעת כל
שבאם-תמציי-לומר, הלכה היא ברוב מקומות" (מאירי שם,
וראה בראב"ד, בכסף-משנה, במרכבת המשנה ובאור
שמח). ויש חולקים בזה, איזה קרבן מביאין הב"ד: של
עבודה-זרה או של חלב. ויש אומרים שמביאים שניהם, גם
של עבודה-זרה וגם של חלב (ראה בתוספות ובמאירי שם).
56) כמבואר למעלה. (57) שהורו גם על עבודה-זרה וגם
על חלב. (58) על החלב. (59) ב"ד אחר. (60) על
עבודה-זרה. (61) המיעוט שאכל חלב, עם המיעוט שעבד
עבודה-זרה, הלוות ביחד רוב קהל, אלא כל אחד ואחד
מביא קרבן על שגגת עצמו, והיא בעיא שלא נפשטה שם
(ראה בכסף-משנה). אבל אמרו שם, שזה אינו אלא למי
סוּבַר ציבור מייחי (=היינו ר' שמעון במשנה שם ה.
סוּבַר שב"ד מביאים פר מיוחד, ואם-כן על-כרחינו שכל
הפרים הם עבור הבית-דין - מרכבת המשנה שם) לא תיבעי
לך שהרי אינם כבר (שם), ורבינו פסק למעלה פ"ב הלכה
א, כי ב"ד הם החייבים, ומה שכתב שם שכל שבט ושבט
מביא פר, היינו שהציבור מביא בשביל הב"ד (ראה מאירי
הוריות ד: במשנה, ובכסף-משנה פ"ב שם).

62) בכ"י תימן אין כאן ציון הלכה, והא דלהלן שייך
למעלה, וציון ההלכה להלן לפני המלים "וכן אם לא היו
העושים". וכן נראה בדפוס רומי. וכן הגיה אור שמח.
63) שהרי האיבעיא בגמרא שם בהוראת שני בתי דינים, היא
בחלב וחלב, ופסק רבינו שאין מצטרפים. וראה למעלה.
64) כן בכ"י תימן, וכן נראה בדפוס רומי, וכן הגיה אור
שמח. (65) של הב"ד. (66) כי בחלב שעי" הקיבה יש
חלק שהוא מותר באכילה, והוא חוט משוך כמו יתר. ויש
חלק שאסור באכילה והוא עקום כמו קשת, ראה בפ"ז
מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו. והב"ד הורו שכל החלב
שעי" הקיבה מותר באכילה (שער יוסף ג, א). (67) צ"ל
על דעתו (מעשה רקח). (68) משנה הוריות ב. "הורו ב"ד,
וידע אחד מהן שטעו או תלמיד והוא ראוי להוראה והלך
ועשה על פיהן וכו' הרי זה חייב (=קרבן לעצמו) מפני שלא
תלה בב"ד, ובגמרא שם: אמרו שחשב שמצוה לשמוע
מב"ד אף-על-פי שידע שהם טועים. ולפיכך אינו נחשב
לתולה בב"ד, שהרי ידע שהם טועים, וגם אינו מזיד שהרי
טעה שמצוה לשמוע דברי חכמים, וחייב קרבן לעצמו.
69) כלומר, אם היו החוטאים מחצית הקהל, אינו מצטרף
זה אליהם לעשותם רוב הקהל. (70) בגמרא שם אמרו על
דברי המשנה: "וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי
להוראה", שצריך להיות או גמיר (=למד הדבר) או סביר
(=מבין דבר מתוך דבר), אבל אם הוא לא גמיר ולא סביר
(="עם הארץ"). הרי הוא תולה בבית-דין. (71) ב"ד,
להתיר חלב הקיבה. (72) של היתר. (73) תיבה זו
מיותרת, ובכ"י תימן איננה. (74) אלא חשב שזהו שומן.
75) קרבן בפני עצמו, כאיכא-דאמרי אמר רבא שם. שאם
נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב. (76) להשלים, שיהיו
החוטאים רוב קהל (שם). (77) כן הוא בגמרא שם.
78) בגמרא שם: אמרו: "זה הכלל, התולה בעצמו חייב -
לרבות מבעט בהוראה". ומפרש רבינו שהוא האומר שאינו
צריך להוראתו, אלא הוא עצמו יודע שזה מותר (כסף-
משנה, וקרית ספר). (79) משנה שם. (80) שיהיו רוב.
"וזה דבר פשוט" (כסף-משנה).

1. הורו בית דין להתיר דָּבָר הָאָסוּר בְּדוּרָן⁸¹, וְעָשׂוּ
2 הַקֹּהֵל עַל פִּיהֶם בְּשִׁגְגָה - בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן
3 הַקֶּרְבָּן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְזִידִין⁸², וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן
4 הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם חֵיב קֶרְבָּן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, מִפְּנֵי
5 שֶׁהוּא שׁוֹגֵג⁸³. הוֹרוּ בֵּית דִּין בְּשִׁגְגָה, וְיָדְעוּ הַקֹּהֵל
6 שֶׁטֵּעוּ⁸⁴ וְשָׂאִין רְאוּי לְקַבֵּל מֵהֵן⁸⁵, וְאָף עַל פִּי כֵן
7 הוֹרוּ בֵּית דִּין לְהַתִּיר דָּבָר הָאָסוּר בְּדוּרָן⁸¹, וְעָשׂוּ
8 הַקֹּהֵל עַל פִּיהֶם בְּשִׁגְגָה - בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן
9 הַקֶּרְבָּן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְזִידִין⁸², וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן
10 הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם חֵיב קֶרְבָּן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, מִפְּנֵי
11 שֶׁהוּא שׁוֹגֵג⁸³. הוֹרוּ בֵּית דִּין בְּשִׁגְגָה, וְיָדְעוּ הַקֹּהֵל
12 שֶׁטֵּעוּ⁸⁴ וְשָׂאִין רְאוּי לְקַבֵּל מֵהֵן⁸⁵, וְאָף עַל פִּי כֵן
13 הוֹרוּ בֵּית דִּין לְהַתִּיר דָּבָר הָאָסוּר בְּדוּרָן⁸¹, וְעָשׂוּ
14 הַקֹּהֵל עַל פִּיהֶם בְּשִׁגְגָה - בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִן
15 הַקֶּרְבָּן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְזִידִין⁸², וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן
16 הָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם חֵיב קֶרְבָּן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, מִפְּנֵי
17 שֶׁהוּא שׁוֹגֵג⁸³. הוֹרוּ בֵּית דִּין בְּשִׁגְגָה, וְיָדְעוּ הַקֹּהֵל
18 שֶׁטֵּעוּ⁸⁴ וְשָׂאִין רְאוּי לְקַבֵּל מֵהֵן⁸⁵, וְאָף עַל פִּי כֵן

3 ה. ⁶²אֲפֹלוּ הוֹרוּ שְׁנֵי פְתֵי הַדִּינִים בְּדָבָר אֶחָד, כְּגוֹן
4 חֵלֶב וְחֵלֶב אוֹ דָם וְדָם⁶³. ⁶⁴וְכֵן אִם לֹא הָיוּ הָעוֹשִׂים
5 שׁוֹגֵגִין עַל פִּי הַהוֹרָאָה⁶⁵ - הָרִי בֵּית דִּין פְּטוּרִין, וְכָל
6 הָעוֹשִׂים חֵיבִין. פִּיצֵד? הוֹרוּ בֵּית דִּין לְאָכֹל חֵלֶב
7 הַקֶּבֶה פְּלוֹ⁶⁶, וְיָדַע אֶחָד מִן הַקֹּהֵל שֶׁטֵּעוּ וְשִׁחֲלַב
8 הַקֶּבֶה אָסוּר, וְאָכְלוּ מִפְּנֵי הוֹרָאָתוֹ, שֶׁהִיָּה עוֹלָה עַל
9 דַּעְתָּן⁶⁷ שֶׁמִּצְוָה לְשֹׂמֵעַ מִבֵּית דִּין אָף עַל פִּי שֶׁהֵם
10 טוֹעִים - הָרִי זֶה הָאוֹכֵל חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה עַל
11 אֲכִילָתוֹ⁶⁸, וְאִינוּ מִצְטַרְפִּין לְמַנְּן הַשׁוֹגֵגִים עַל פִּיהֶם⁶⁹.
12 בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִיָּה זֶה שִׁדְעָה שֶׁטֵּעוּ חֲכָם
13 אוֹ תַלְמִיד שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה; אֲבָל אִם הָיָה עִם הָאֲרָץ
14 - הָרִי זֶה פְּטוּר⁷⁰, שֶׁאֵין יָדִיעָתוֹ בְּאֶסְרוּיָן יָדִיעָה
15 וְדָאִית, וּמִצְטַרְפִּין לְכָלֵל הַשׁוֹגֵגִים עַל פִּיהֶם. וְכֵן אִם
16 לֹא יָדַע שֶׁטֵּעוּ⁷¹, וְנִתְפָּוֵן לְאָכֹל שֶׁמֶן⁷² וְחֵלֶב⁷³, וְאָכֹל
17 חֵלֶב הַקֶּבֶה⁷⁴ שֶׁהִתִּירוּהוּ, וְהוּא לֹא יָדַע שֶׁהוּא חֵלֶב

25 טָעוּ וְאָמְרוּ: הַמְשַׁתְּחוּהוּ לְעֹבֹדָה זָרָה בְּפִשְׁט יָדַיִם
26 וְרִגְלָיִם הוּא הַחֵיב, שְׁנֹאמַר בּוֹ: לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל
27 אַחֵר, אֲבָל הַפּוֹרֵעַ עַל הָאֲרֶץ וְלֹא פִשֵּׁט יָדָיו וְרִגְלָיו
28 הָרִי הוּא מִתֵּר - הָרִי אֵלֹה תִּיבִין¹⁸. וְכֵן אִם טָעוּ
29 וְאָמְרוּ: הִבָּא עַל שׁוֹמֵרֵת יוֹם פְּגָנָד יוֹם שְׂרָאָתָה דָם
30 בַּיּוֹם הוּא חֵיב, שְׁנֹאמַר: כָּל יָמֵי זִבְחָה, אֲבָל רָאָתָה
31 בְּלִילָה מִתֵּר לְבוֹא עֲלֶיהָ¹⁹; וְכֵן אִם הוֹרוּ וְאָמְרוּ,
32 שְׁמִי שְׂפָרְשָׁה אֲשֶׁתוֹ נָדָה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ מִתֵּר לְפָרֶשׁ
33 מִמְּנָה פֶּשְׁהוּא מִתְקַשָּׁה²⁰ - הָרִי אֵלֹה תִּיבִין²¹. וְכֵן אִם
34 טָעוּ וְאָמְרוּ, שֶׁהָאוֹכֵל דָּם שְׂעִיָּא בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה הוּא
35 הַחֵיב, אֲבָל הָאוֹכֵל דָּם הֵלֵב מִתֵּר - הָרִי אֵלֹה
36 תִּיבִים²². וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּטַעֲוִיּוֹת אֵלֹה, אִם הוֹרוּ בְּהֵן
37 וְעָשׂוּ רַב הַקְּהָל עַל פִּיהֶן - פְּטוּרִין, וְגִית דִּין מְבִיאִין
38 קָרְבָן עַל שְׁגָגָתוֹ.

(7 משנה, שם ג, ב. 8) של איסור. (9) דברי רב יהודה אמר שמואל, שם ד, א: "שאיין ב"ד חייבין (קרבן העלם דבר של ציבור) עד שיוורו (בשוגג) בדבר שאין הצדוקים מודים בו (כלומר, שאינו מפורש בתורה), אבל בדבר שהצדוקים מודים בו (שהוא מפורש בתורה) פטורין, מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא", וראה להלן. (10) כלומר, רק באופן זה יהיו ב"ד חייבין וכו'. (11) שלא התירו איסור עבודה זרה בכללה, אלא השתחויה בלבד. ואיסור השתחויה לעבודה זרה מפורש הוא בתורה, שנאמר (שמות לד, יד) "לא תשתחוה לאל אחר" (הוריות ד). (12) כלומר, מרשות היחיד לרשות הרבים. וגם זה מפורש בתורה, שנאמר (שם טז, כט) "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי" (הוריות שם, לפי נוסחא אחרת. וראה בדברי רבינו להלן), כאילו נאמר "אל יוציא איש וגו'", (וראה בעירובין יז: שהפסוק הזה עוסק באיסור יציאה חוץ לתחום, וכן הוא בפס"ז מהל' שבת ה"א, ובסיפר המצוות' לא-תעשה שכא). (13) התבאר בפ"ו מהל' איסורי ביאה ה"א ז'. ונקראת כן משום שצריכה לשמור "ימים נקיים" כמספר הימים שראתה דם, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר (ויקרא טו, כח) "וספרה לה" - מלמד שסופרת יום כנגד יום (הוריות, שם). (14) כן הוא בפירוש המשניות, שם. והוסיף על זה, שם: "והוא ענין אמרם (בגמרא שם ד.) זיל קרי בי רב הוא". ורש"י שם פירש: "כיון דאפשר לו ללמוד ולידע, לא הוי שוגג מעליא, וקרוב למזיד הוי". (15) שהוא בעצמו אינו מוציא את ההפץ מרשות לרשות, אלא זורקו או מושיטו והוא עצמו נשאר במקומו. וזה אינו מפורש בתורה, שהרי לא נאמר אלא: "אל יצא איש ממקומו". (16) שאינם מפורשים בתורה. (17) בגמרא שם ד, ב: "בעי רב יוסף, אין חרישה בשבת מהו, מי אמרינן כיון דקא מודו בכלהו מילתא, כביטול מקצת וקיום מקצת דמי, או דילמא כיון דקא עקריין ליה לחרישה כל עיקר - כעקירת גוף דמי", וסובר רבינו כי כל שאלתו של רב יוסף אינה אלא על החרישה המפורשת בתורה, שנאמר (שמות לד, כא) "בחריש ובקציר תשבות" (ראה במנחות עב). שפסוק זה לענין שבת. ועי' פ"א מהל' שמיטה ויובל ה"א, ובפירוש המשנה לרב נתן אב הישיבה,

1 עָשׂוּ הַקְּהָל עַל פִּיהֶם - אֵלֹה וְאֵלֹה פְּטוּרִין מִן
2 הַקָּרְבָן⁸⁶. בֵּית דִּין פְּטוּרִין - שְׁהָרִי לֹא עָשׂוּ הַקְּהָל
3 מִפְּנֵי הוֹרָאתָן שֶׁהִטְעַמְתֶּם; וְכָל הָעוֹשִׂים פְּטוּרִין מִן
4 הַקָּרְבָן - מִפְּנֵי שְׁמִזְדִּינְתֶּם⁸⁷, שְׁהָרִי יָדְעוּ שְׁטָעוּ
5 וְשָׂאִין רָאוּי לְעִשׂוֹת.

(81) שידעו שהדבר אסור ואף-על-פי-כן הורו להתיר. (82) והרי נאמר (ויקרא ד, יג) "ואם כל עדת ישראל ישגו", בעיני שוגגין בב"ד (רש"י הוריות ד: במשנה). "ואעפ"י שמשל ציבור היה בא, הואיל ולשם ב"ד היה בא, פטורין, שהרי מזידין הם ואין מקום לקרבן הבא על שמש" (מאירי שם). (83) משנה שם ד: "הורו ב"ד וכו' מזידין ועשו שוגגין מביאין (=כל אחד ואחד מן הקהל) כשבה ושעירה". (84) הב"ד. (85) כלומר, ידעו גם שבמקום טעות אין מצוה לשמוע דברי חכמים. (86) משנה שם: "שוגגין (=הב"ד) ועשו (=הקהל) מזידין, הרי אלו פטורין". (87) ואין הקרבן בא אלא על השוגג, ראה למעלה פ"א הלכה א.

פֶּרֶק אַרְבַּעַה עָשָׂר

(1) יבאר ב"ד ששגגו והורו לעקור גוף מגופי תורה ועשו כל העם על פיהם.

6 א. בֵּית דִּין שְׁשָׁגְגוּ וְהוֹרוּ לְעַקֵּר גּוֹף מִגּוּפֵי תוֹרָה²,
7 וְעָשׂוּ כָּל הָעָם עַל פִּיהֶם - בֵּית דִּין פְּטוּרִין³, וְכָל אֶחָד
8 וְאֶחָד מִן הָעוֹשִׂים חֵיב חֲטָאת קְבוּעָה⁴; שְׁנֹאמַר⁵:
9 וְנִעְלַם דָּבָר - וְלֹא כָּל הַגּוֹף⁶.

(2) כגון שאמרו אין איסור נדה בתורה, אין דיני שבת בתורה, אין איסור ע"ז בתורה, ראה להלן ה"ב. (3) מלהביא קרבן, משנה הוריות ג, ב. וראה למעלה פ"ב ה"ב. (4) כדן כל חוטא בשוגג. (5) בקרבן העלם דבר של ציבור. (6) ברייתא שם ד, א: "ונעלם דבר, ולא שיעקר המצוה כולה". ומפרש עולא, שם: "קרי ביה ונעלם מדבר" כי ה"מ"ם של "ונעלם" נקראת גם עם "ונעלם" וגם עם "דבר" - "ונעלם מדבר", מדבר ולא כל דבר" (רש"י שם).

10 ב. לְעוֹלָם אֵין אֵין בֵּית דִּין תִּיבִין⁷ עַד שְׁיִוְרוּ לְכַטֵּל
11 מְקַצֵּת וְלַקְּנִים מְקַצֵּת⁸ בְּדָבָרִים שְׂאִינָן מִפְּרִשְׁיָן בְּתוֹרָה
12 וּמִבְּאָרַיִם⁹, וְאַחַר כֵּן¹⁰ יְהִי בֵּית דִּין תִּיבִין בְּקָרְבָן,
13 וְהָעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם פְּטוּרִין. פִּיצֵד? שְׁגָגוּ וְהוֹרוּ
14 שְׁמִתָּר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְעֹבֹדָה זָרָה¹¹, או שְׁמִתָּר
15 לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת בְּשַׁבָּת¹², או שְׁמִתָּר לְבוֹא עַל
16 שׁוֹמֵרֵת יוֹם פְּגָנָד יוֹם¹³ - הָרִי אֵלֹה כְּמִי שְׁנֹאמְרוּ: אֵין
17 שַׁבָּת בְּתוֹרָה, או אֵין עֹבֹדָה זָרָה בְּתוֹרָה, או אֵין נָדָה
18 בְּתוֹרָה, שְׁעָקְרוּ כָּל הַגּוֹף, וְאֵין זוּ וּכְיוּצָא בְּזָה שְׁגָגַת
19 הוֹרָאָה אֵלָּא שְׁכַחָה¹⁴. לְפִיכָּה פְּטוּרִין מִן הַקָּרְבָן,
20 וְכָל הָעוֹשֶׂה עַל פִּיהֶן חֵיב חֲטָאת בְּפְנֵי עַצְמוֹ. אֲבָל
21 אִם טָעוּ וְהוֹרוּ וְאָמְרוּ: הַמוֹצִיא מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת הוּא
22 שְׁחֵיב, שְׁנֹאמַר: אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ, אֲבָל הַזּוֹרֵק
23 או הַמוֹשִׁיט¹⁵ מִתֵּר, או שְׁעָקְרוּ אֶב מֵאֲבוֹת מְלָאכּוֹת¹⁶
24 וְהוֹרוּ שְׂאִינָה מְלָאכָה - הָרִי אֵלֹה תִּיבִין¹⁷. וְכֵן אִם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

"יחיד שעשה בהוראת ב"ד, פטור", אבל לפי מה שפסק רבינו (למעלה ה"ב ופי"ג ה"א) ש"יחיד שעשה בהוראת ב"ד, חייב" - אין צריך לטעם זה משום שהיא "טעות", שהרי אפילו לא היתה זו הוראה מעליא, גם כן היו שניהם חייבין, וראה 'משנה למלך' ו'אור שמח' - כאן, ו'לחם משנה' למעלה פ"ה ה"ה.

ד. בית דין שהורו בשגגה ושכחו עצמם של חטא שהורו בו, אף על פי שהן יודעים בודאי שהטאו בשגגה³², ואף על פי שהעם מודיעין אותן ואומרים להן: בך וכן הוריתם לנו³³ - הם פטורין, והעושים על פיהם חייבין בפני עצמן; שנאמר: ונודעה החטאת אשר חטאו עליה - לא שידיעו אותה החוטאים³⁴. כיצד? שגגו והתירו חלב שעל גבי הקבה ואכלוהו רב העם, ואחר שידעו ששגגו בהוראה ושהתירו דבר שחייבים על זדונו פרת ועל שגגתו חטאת קבועה נסתפק להם אם מקצת החלבים התירו או מקצת הדמים התירו - הרי אלו פטורין, וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה.

(32 כלומר, שהורו בשוגג. (33 והם עצמם לא נזכרו אפילו לאחר שהודיע להם. (34 ברייתא, הוריות ה, א: "תנו רבנן, ידעו שהורו וטעו מה הורו, יכול יהיו חייבין, ת"ל ונודעה החטאת - ולא שידעו החוטאין". ורבינו גרס שם "שיודיעו" (ולפני רש"י היתה הנוסחא: "שידעו", עיי"ש).

ה. בית דין שהורו בשגגה ונודעה להם שגגתן, בין שהביאו בפירתן בין שלא הביאו, כל העושה כפי הוראתן שפשטה ברב הצבור³⁵ מאחר שידעו³⁶ - הרי זה מביא אשם תלוי³⁷; הואיל והיה לו לשאל בכל עת על דברים שנתחדשו בבית דין ולא שאל - הרי זה כמי שנסתפק לו אם חטא או לא חטא³⁸. במה דברים אמורים³⁹? במי שהיה עם בית דין במדינה; אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה אחרת, אף על פי שעשה אחר שידעו - פטור, מפני שתלה בהן והרי אי אפשר לו לשאל⁴⁰. ולא עוד, אלא הנבהל לצאת⁴¹, אף על פי שעדין לא יצא לדרכו, ועשה על פיהם מאחר שידעו - הרי זה פטור⁴².

(35 כלומר, שעשו רוב ציבור, אבל אם לא עשו רוב ציבור - חייבים היחידים להביא כל אחד ואחד, חטאת קבועה (למעלה פי"ב ה"ב, ופי"ג ה"א). (36 כלומר, מכיון שנודע אח"כ לב"ד שטעו וחזרו מהוראתן. (37 כרבי אליעזר, במשנה שם ג, ב - האומר "ספק", כלומר, שהוא ספק תולה בב"ד וספק תולה בעצמו, ופירשו בגמרא שם, שכוונת רבי אליעזר לחייבו באשם תלוי. (38 שחייב באשם תלוי. ושם גמרא: "א"ר זירא, משל דרבי אליעזר למה הדבר דומה, לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן ונודע לו, שמביא אשם (תלוי)". (39 שחייב אשם תלוי, משום שהיה לו לשאול.

שביעית פ"א הערה 52). אבל אב מלאכה ממלאכות אחרות, שאינו מפורש בתורה, פשוט הוא שאין זה נחשב כ"אם למבטל מקצת ומקיים מקצת וחייבים. וצריך לומר שרב יוסף לית ליה הא דשמואל, דאמר אין חייבין עד שיוור בדבר שהצדוקים מודים בו, ולפיכך שאל על זה (תוספות הרא"ש שם). אולם לדעת רבינו שפסק כשמואל - אין זו בעיא כלל, ואם הורו שאין חרישה בשבת, אין זו הוראה, שהרי כתוב מפורש: "בחריש ובקציר תשבות". וראה ב'מאירי' שם, ב'כסף משנה' ו'לחם משנה', ב'חפץ ה' ו'שער יוסף'. (18) והוא מקיים מקצת ומבטל מקצת, בדבר שאין הצדוקים מודים בו, שהשתחווה משמע לצדוקים רק בפישוט ידים ורגלים, כמו שנאמר (בראשית יט, א) "וישתחו אפים ארצה" (שם ד.). (19) והוא מבטל מקצת ומקיים מקצת, בדבר שאין הצדוקים מודים בו, שהצדוקים משמע להם שהאיסור אינו אלא אם ראתה דם ביום, אבל ראתה דם כלילה אינה אסורה (שם בגמרא). (20) כשהאבר מוקשה, ראה למעלה פ"ה ה"ז, ופ"ד מהל' איסורי ביאה הי"א, כי אסור לפרוש כשהוא מתקשה, כשפירסה אשתו נדה בשעת תשמיש. והוא במשנה שם ת, ב: "חייבין על עשה ועל לא-תעשה שבנדה כו' פרוש מן הנדה", וראה בפירוש המשניות שם. (21) שאין הצדוקים מודים בו, וזו הוראה של קיום מקצת וביטול מקצת. (22) ודבר זה אין הצדוקים מודים בו. וכן מוכח מדברי הגמרא (הוריות ג.) "מיעוט בחלב ומיעוט בדם, מהו". ועיי"ש ב'תוספות' שהקשו הלא דם הוא דבר שהצדוקים מודים בו, ולדברי רבינו אתי שפיר (ה' המוריה').

ג. הורו בית דין שיצא השבת, לפי שנתכנסת החמה²³ ודמו²⁴ ששקעה חמה²⁵, ואחר כך זרחה²⁶ - אין זו הוראה²⁷ אלא טעות²⁸, וכל שעשה מלאכה חלב, אבל בית דין פטורין. וכן אם התירו בית דין אשת איש להנשא, לפי שהעידו בפניהם²⁹ שמת בעלה, ואחר כך בא בעלה - אין זו הוראה³⁰ אלא טעות³¹, והאשה ובעלה האחרון חייבין חטאת על שגגתן. וכן כל פירצא בזה.

(23 בעננים. (24 נדמה היה להם. (25) ועשו רוב העם מלאכות האסורות בשבת. (26) החמה, והתברר שחיללו את השבת. (27) בשוגג. (28) ואין זה "העלם דבר", יבמות צב, א. וכרבא נגד רב נחמן שהוא בתרא (כסף-משנה). (29) עדים הנאמנים להעיד שמת בעלה (ראה פי"ב מהל' גירושין ה"טו). והיינו "נשאת על-פי בית-דין" שבמשנה (יבמות פז, ב). אבל אם העידו עליו שני עדים כשרים, אין זה "נשאת על-פי בית-דין" ואין כאן שום חידוש שחייבת קרבן. (30) בשוגג. (31) ואין זה העלם דבר, במשנה יבמות שם: "ניסת על-פי ב"ד, תצא ופטורה מן הקרבן" ובברייתא שם צב, א: "רבי אליעזר אומר, יקוב הדין את ההר ותביא (האשה שנשאת ע"פ ב"ד) חטאת שמינה". ובגמרא שם, אמר זעירי, וכן רבא "ליתא (= אין אנו פוסקים) למתניתין (שכתוב בה שהיא פטורה) מדתנא בי מדרשא וכו' שאין זו הוראה אלא טעות". ובאמת הלכה זו מיותרת, שהרי כל הסוגיא הנ"ל היא לפי מי שסובר

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

להלן (הלכה ב). שהדגים רק בזורק מרשות לרשות, ולא במוציא מרשות לרשות.
ב. בַּיְצִד¹⁰? פֶּהֶן מְשִׁיחַ שְׁטֵעָה בְּהוֹרָאָה לְעִצְמוֹ
 וְדָמָה שֶׁהוֹזֵרֵק מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת בְּשִׁבְתַּת מִתְרִי, וְזָרֵק
 מְרִשׁוֹת לְרִשׁוֹת וְהוּא תוֹלָה בְּהוֹרָאָתוֹ לְעִצְמוֹ -
 כְּשִׁינְדַע לוֹ חֲטָאוֹ יָבִיא פֶר לְחֲטָאתוֹ. אָבֵל אִם לֹא
 תִּלָּה בְּהוֹרָאָתוֹ, אֲלֵא שֶׁגַּג וְזָרֵק בְּשִׁנְגָה, אוֹ שִׁתְּלָה
 בְּהוֹרָאָתוֹ וְלֹא הָיָה חֲכֵם מִפְּלֵא¹², אוֹ שֶׁעָקַר כֶּל הַגּוֹפֵף
 בְּהוֹרָאָתוֹ¹³ לְעִצְמוֹ, אוֹ שֶׁשִּׁנְגַּג בְּהוֹרָאָתוֹ לְבִטֵּל
 מִקְצֵת, וְלֹא עָשָׂה וְהוּא סוֹמֵךְ עַל הוֹרָאָתוֹ, אֲלֵא
 עָשָׂה בְּשִׁנְגָה אַחֲרָתוֹ¹⁴, אוֹ שֶׁהָיָה מִזִּיד בְּהוֹרָאָה וְשִׁנְגַּג
 בְּמַעֲשָׂה¹⁵ - הֲרִי זֶה פְטוּר מִקְרָבָן כָּלִל; שְׂדִינּוּ
 לְהוֹרָאָת עִצְמוֹ פְּדִין הַקֶּהֱל לְהוֹרָאָת בֵּית דִּין לְכָל
 דָּבָר. הוֹרָה לְעִצְמוֹ וְשָׂכַח מֵאֵי זֶה טַעַם הוֹרָה,
 וּבִשְׁעַת מַעֲשָׂה אָמַר: הֲרִינִי עוֹשֶׂה עַל דַּעַת הוֹרָאָתִי
 - הֲרִי זֶה מְבִיא פֶר חֲטָאת¹⁶.

10 חייב כהן משיח להביא פר לחטאת. 11 אבל אם הורה שהמוציא מרשות לרשות בשבת מותר - אינה הוראה, כמפורש למעלה. 12 שם ז. שהוראתו אינה כלום. 13 משנה שם. "שאינ בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח". 14 כלומר, הורה להתיר חלב הקיבה, ועכשיו רוצה לאכול שומן של היתר ונתחלף לו ואכל בשוגג חלב הקיבה. 15 וכגון שידע שהתיר במזיד מטעם שאינו נכון, וכשבא מעשה לידו שכח זדונו וסבר שמתעם נכון הורה ואכלו בחזקת היתר. 16 משנה שם "שוגג ועשה שוגג מביא פר", ובגמרא שם: "אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהורה ושכח מאיזה טעם הורה ובשעה שטעה אמר הריני עושה על דעת הוראתי".

ג. הוֹרָה לְעִצְמוֹ לְבִטֵּל מִקְצֵת וּלְקַיֵּם מִקְצֵת
בְּעִבּוּדָה זָרָה¹⁷ וְעָשָׂה כְּפִי הוֹרָאָתוֹ - הֲרִי זֶה מְבִיא
שְׂעִירָה כְּהִדְיוּט¹⁸. וְהוּא שִׁנְגַּג בְּהוֹרָאָה¹⁹, כְּמוֹ
שֶׁבֶאֱרַנּוּ. שְׂאִין הִפְּהֵן הַמְּשִׁיחַ חֲכִיב קְרָבָן אֲלֵא
בְּהַעֲלֵם דָּבָר בְּהוֹרָאָה עִם שִׁנְגָּת הַמַּעֲשָׂה כְּצַבּוּר;
אָבֵל אִם שֶׁגַּג בְּמַעֲשָׂה בְּלִבְד בְּלֹא הוֹרָאָה, בֵּין
בְּעִבּוּדָה זָרָה בֵּין בְּשֶׂאֵר מִצּוֹת - אֵינּוּ מְבִיא קְרָבָן
כָּלִל²⁰.

17 במשנה שם "שאינ בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח, ולא בעבודת כוכבים עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת". 18 ברייתא (שם): "דתניא משיח בעבודת כוכבים וכו' ושווין שבשעירה וכו' מנלן דאמר קרא (במדבר טו, כז) ואם נפש אחת - אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח כולם נפש אחת הן". 19 משנה שם. "אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה וכן המשיח ולא בעבודת כוכבים אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה" ובמסקנת הגמרא שם אמרו כי מה שאמרו במשנה "וכן המשיח" מוסב גם על סוף המשנה "ולא בעבודת כוכבים וכו'". וכן דעת חכמים בברייתא שם

40) במשנה שם: "איזהו ספק (כלומר, למי מחייב רבי אליעזר אשם תלוי) ישב לו בתוך ביתו חייב, הלך לו למדינת הים פטור, אמר רבי עקיבא מודה אני בזה (בהולך למדינת הים) שהוא קרוב לפטור מן החובה. 41) כלומר, הממהר ללכת למדינה אחרת. 42) כרבי עקיבא ולא כבן עזאי (שם ד.) שמכיון שהוא טרוד, לא היתה לו שום אפשרות לשמוע שחזרו הב"ד מהוראתם, והוא נחשב לתולה בב"ד שהוא פטור (רש"י שם). ו"דוקא שעשה אחר שחטאו רוב הקהל על-פי ב"ד (ראה למעלה בתחילת ההלכה), אבל אם עשה זה ולא חטאו רוב הקהל - מביא חטאת יחיד, שהרי פסק למעלה (פ"ב ה"ב, ופ"ג ה"א) יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב" (השגות הראב"ד).

יום שני ה' אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר

1 יבאר אימתי יהיה חייב הכהן המשיח פר על שגגתו, וכהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו עם המעשה.

1 **א. כָּכָר בְּאֲרֻנּוֹ, שְׁפָל שִׁנְגָּה שֶׁהִדְיוּט מְבִיא עֲלֶיהָ**
 2 **חֲטָאת הַקְּבֻעָה כְּשׂוּבָה אוֹ שְׁעִירָה, אִם שֶׁגַּג בַּה**
 3 **הַנְּשִׂיא - מְבִיא שְׁעִיר², וְאִם שֶׁגַּג בַּה פֶּהֶן מְשִׁיחַ³ -**
 4 **מְבִיא פֶר⁴. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁפֶהֶן מְשִׁיחַ מְבִיא**
 5 **פֶר עַל שִׁנְגָּתוֹ? כְּשִׁטְעָה בְּהוֹרָאָת עִצְמוֹ⁵, וְעָשָׂה**
 6 **מַעֲשָׂה בְּשִׁנְגָּת הוֹרָאָתוֹ⁶ לְבִדְהָ⁷. וְהוּא שִׁיְהִיָּה חֲכֵם**
 7 **מִפְּלֵא⁸. שְׂנֵאֲמַר: אִם הִפְּהֵן הַמְּשִׁיחַ יַחֲטֵא לְאִשְׁמַת**
 8 **הַעֵם - הֲרִי מְשִׁיחַ כְּצַבּוּר: מָה הַצַּבּוּר, שֶׁהֵן בֵּית דִּין,**
 9 **אֵינָן חֲיִבִּין קְרָבָן עַד שִׁיְהִיּוּ חֲכָמִים רְאוּיִין**
 10 **לְהוֹרָאָה, וְיִטְעוּ בְּהוֹרָאָה, וְיַעֲשׂוּ הַעוֹשִׂים עַל פִּיהֶם,**
 11 **וְיִוְרוּ לְבִטֵּל מִקְצֵת וּלְקַיֵּם מִקְצֵת, כֶּן הַמְּשִׁיחַ בְּכָל**
 12 **הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ⁹.**

2) נאמר (ויקרא ד, כב-כג) "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שיער עזים זכר תמים". 3) "כהן גדול שנמשח בשמן המשחה ולא המרובה בבגדים". 4) שנאמר (שם ו, ג) "אם הכהן המשיח יחטא וגו' והקריב וגו' פר בן בקר תמים לה' לחטאת". 5) שהורה לעצמו בטעות כי דבר זה מותר. 6) משנה הוריות ו: וז': "הורה כהן משיח לעצמו שוגג ועשה שוגג מביא פר וכו' שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לציבור, אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה, וכן המשיח". ודבר זה נלמד (שם ו:): ממה שנאמר בכהן משיח (שם) "לאשמת העם", הרי משיח כציבור, אבל אם לא הורה לעצמו להתיר אלא שגג ועשה בלי הוראתו להתיר, אינו מביא כלל קרבן. 7) שאם הורה עם בית דין, הואיל ולא סמך בשעת מעשה על הוראתו לבדה - הרי זה פטור. 8) אבל אם אינו מופלא אין הוראתו הוראה מעליא. ומופלא הוא שהוסמך להוראה, כמו מופלא שבבית דין אצל זקן ממרא, אבל לא צריך שיהיה ראש ישיבה כמו במופלא שבבית דין שבמשנה ד: "או שלא היה מופלא של בית דין". 9) עניין "שיבטל מקצת ויקיים מקצת". וברור כי אינו חייב אלא בדבר שאין הצדוקים מודים בו, כדין הצבור. וכן נראה מדברי רבינו

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"איזהו נשוא האמור בתורה, זה מלך שאין עליו רשות מאדם מישאיראל ואין למעלה ממנו במלכותו כו".

וצריך עיון בלשונו ש"אין עליו רשות אדם מישאיראל כו". והלא מקורו במשנה (הוריות י,א.) ושם הלשון "שאיין על גביו אלא ה' אלקיו".

(30) כלומר, דינו בזה כדין הציבור. (31) והרי הוא בכלל מה שנאמר "וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג" - מי שחטאו בשגגה, חייב. (32) משנה שם י. "איזהו נשוא זה מלך שנאמר (שם ד, כב) מכל מצוות ה' אלוקיו - שאין על גביו אלא ה' אלוקיו". (33) ברייתא שם: "מלכי ישראל ומלכי בית דוד, אלו מביאין לעצמם ואלו מביאים לעצמם" וביארו שם בגמרא: "התם לא כייפי אהרדי" (מלך ישראל ומלך בית דוד אינם שולטים אחד על השני). (34) משנה שם. "ואיזהו המשיח המשוח בשמן המשחה לא המרובה בבגדים". "ומרובה בגדים הוא שלא נמשח בשמן המשחה אבל לבש שמונה בגדים ובלבשו אותם נתרבה על שאר הכהנים וכו' וכן היו כהני בית שני, שנעדר בו שמן המשחה". כי יאשיהו המלך גזז את צלוחית שמן המשחה.

ז. פהן גדול שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה³⁵ וכיוצא בהן³⁶ וחטא בשגגה זו³⁷ - מביא פר על שגגתו. לפי שאין בין פהן משיח המשמש לכהן משיח שעבר אלא פר יום הפפורים³⁸ ועשירית האפה של כל יום³⁹, שאין מקריב אותן אלא פהן המשמש בכהנה גדולה; אבל פר הבא על כל המצוות - שוים הם בו.

(35) שהוא פסול לעבודה. (36) משנה שם ט: "משיח שעבר ממשיחתו ואחר כך חטא וכו' מביא פר" ובגמרא שם י. למדו זאת ממה שנאמר (שם, ג) "והקריב על חטאתו", מלמד שמביא חטאתו משעבר, ומפרשה רבינו גם בעבר מחמת מום, שכן אמרו שם יב: "בעא מיניה רבה מרב נחמן משיח שנצטרע מהו באלמנה, מידחא דחי או מיפטר פטר (פירושו: מדחא דחי מדברים שאי אפשר לקיימן כשהוא מצורע, אבל איסור אלמנה וכיוצא בה שאפשר לקיימה לא מדחי, או דילמא מפטר פטור מכל דין כהונה לגמרי והרי הוא מותר באלמנה, תוספות הרא"ש) - תנינא אין לי אלא שעבר מחמת קריו, עבר מחמת מומין מניין (=שאסור בבעולה) תלמוד לומר והוא". וסובר רבינו שהוא הדין לכל דיני כהונה גדולה. (37) שחייבו עליה כהן המשיח, בפר. (38) הוא הנאמר בויקרא טז, ג "בזאת יבוא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה". (39) זהו מנחת חביתיה כהן גדול שמביא כל יום שנאמר (שם ו, יג"ט) "זה קרבן אהרן ובניו וגו' עשירית האפה סולת מנחה תמיד מחציתה בכוקר ומחציתה בערב וגו' והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה חק עולם".

ח. נשיא שעשה⁴⁰ עם הצבור בהוראת בית דין⁴¹ - 34
הרי זה מתפטר לו בכלל העם⁴². שאם היו בית דין הם שהקריבו על שגגתו⁴³ - כל העם והמלך פטורין

ודלא כרבי. (20) "תנו רבנן ואם נפש אחת תחטא מעם הארץ (ויקרא ד, כז) - פרט למשיח וכו' שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר, על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה, תלמוד לומר מעם הארץ - פרט למשיח".

ד. הורה הכהן המשיח עם בית דין²¹, ושגג הוא והם בהוראה, אף על פי שעשו²² על פי ההוראה הזאת שטעו בה²³, הואיל ולא סמך²⁴ בשעת מעשה על הוראתו לבדה אלא על הוראתו עם הוראת בית דין²⁵ - הרי זה פטור ואין צריך להביא כפרה בפני עצמו²⁶. אלא אם היו בית דין מביאין קרבן - מתפטר לו בכלל הצבור²⁷; ואם היו העושים הם המביאים קרבן²⁸ - הוא אינו מביא קרבן, שהרי אין צריך כפרה בפני עצמו²⁹.

(21) כלומר, הורו בית דין בשוגג להתיר וגם הכהן המשיח הצטרף עמהם בשוגג בהיתר זה. (22) הקהל וכן הכהן המשיח. (23) הכהן המשיח ובית הדין. (24) הכהן המשיח. (25) היינו, שהיה אחד מהסנהדרין או שעל כל פנים ידע מהוראת בית דין. אבל אם לא ידע כלל מהוראת בית דין חייב קרבן בפני עצמו. (26) שזה נחשב לשגגת מעשה לבד בלי שגגת הוראה ואינו מחוייב. (27) משנה שם ז. "הורה עם הצבור (=בית דין) ועשה עם הצבור מתפטר לו עם הצבור". ובברייתא שם נלמד ממה שנאמר בכהן משיח (ויקרא שם, ג) "על חטאתו אשר חטא", הא כיצד חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתפטר לו עם הצבור. (28) כגון שלא עשו רוב הקהל, שכל אחד ואחד מביא קרבן יחיד לעצמו. (29) שהרי זה כשגג במעשה בלבד בלי הוראה.

ה. הורה עם בית דין בשגגה, ושגגו הם בדם והוא בחלב - אינו מתפטר לו עם הצבור, אלא מביא פר לעצמו.

ו. פהן משיח שנסתפק לו אם שגג שגגה זו, שהיא שגגת הוראה עם המעשה, או לא שגג אותה - אינו מביא אשם תלוי, מפני שהוא בה צבור³⁰ שאינן מביאין אשם תלוי על לא הודע של שגגת הוראה. אבל הנשיא, אם נסתפק לו אם חטא או לא חטא - מביא אשם תלוי כשאר ההדיוטות, מפני שאין שגגתו תלויה בהוראתו³¹. אי זהו נשיא האמור בתורה? זה מלך, שאין עליו רשות מאדם מישאיראל ואין למעלה ממנו במלכותו אלא ה' אלהיו³². בין שהיה מבית דוד או משאר שבטי ישראל. ואם היו מלכים רבים ואין אחד מהן עובד את חברו - כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עזים על שגגתו³³. ואי זהו פהן משיח? זה פהן גדול שנמשח בשמן המשחה, לא המרובה בבגדים³⁴.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שעבר - מביא פר, כמפורש למעלה בהלכה [א].
53) ברייתא שם "מעם הארץ" פרט לנשיא שאינו מביא כשבה או שעירה כעם הארץ, ובגמרא אמר רב זביד הכא במאי עסקינן כגון שאכל חצי זית כשהוא הדיוט וחצי זית כשהוא נשיא. (54) בעיא בגמרא שם, אם מצטרפים לחייבו קרבן הדיוט, ולא איפשטא.

סליקו להו הלכות שגגות בסיפתא דשמאי

הלכות מחסרי כפרה

- 22 יש בכללן ארבע מצות עשה, וזה הוא פ'ר'טן: (א)
- 23 ש'תקריב הזב'ה כ'ש'תטהר ק'ר'בן. (ב) ש'תקריב היולדת
- 24 כ'ש'תטהר ק'ר'בן. (ג) ש'יקריב הזב' כ'ש'יטהר ק'ר'בן. (ד)
- 25 ש'יקריב מצרע כ'ש'יטהר ק'ר'בן. ואחר ש'יקריבו
- 26 ק'רבנותיהן תגמר ט'הרתן.

~ נקודות משיחות קודש ~

"ואחר שיקרבו קרבנותיהן תיגמר טהרתן..."

מחוסר כיפורים הוא זה שטבל ועלה והעריב שמשו, אבל עדיין לא הביא קרבנו שאסור באכילת קדשים, ואם שימש בבית המקדש חייב מיתה ופוסל את העבודה.

לשיטת הרמב"ם, גדר מחוסר כיפורים הוא שלא נגמרה טהרתו ולא שיש עליו עוד טומאה כלשהי. והביא את הדרשה "וטהרה, מכלל שהיא טמאה" בשני מקומות: במחוסר כיפורים שעבד ש"עבודתו פסולה", ולגבי איסור כניסה למקדש שינה מלשון הדרשה, וכתב: "וטהרה, מכלל שעדיין לא נגמרה טהרתה", ובלשונו משמיענו שיטתו שחסרונו של מחוסר כיפורים אינו מצד הטומאה שעליו אלא שחסר בטהרתו.

ויש בזה נפקאמינה להלכה, כי מכיון שלמד הרמב"ם כך את גדרו של מחוסר הכפרה, פסק גם שמחוסר כיפורים שאכל קודש או שימש אינו חייב מיתה, כי לשיטתו גדרו הוא שחסר בטהרתו, אבל לא שיש עליו עוד טומאה. משא"כ הראב"ד השיג עליו והקשה מהגמרא במסכת מכות "עוד טומאתו בו, לרבות מחוסר כיפורים, ועוד "וטהרה" כתיב ביולדת, מכלל דעד השתא טמאה היא, ואמרינן בזבחים מחוסר כיפורים דזב כזב דמי, ובתוספתא דזבחים מונה אותו עם אותן שבמיתה". ושיטתו ברורה שגדרו של מחוסר כיפורים הוא שכל עוד שלא הביא קרבן עדיין נשארה בו (חלק) מהטומאה.

(עלפי "לקו"ש חלק כ"ו עמוד 80 והערה 11)

ובאר מ'צות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

1) יבאר כמה נקראים מחוסרי כפרה, וגר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו.

- 27 א. ארבעה הן הנקראין מחסרי כפרה: ²הזבה, ³
- 28 והיולדת, והזב, והמצרע. ולמה נקראו מחסרי

- 1 מן הקרבן, כמו שבארנו; ואם היו העושים על פי
- 2 בית דין הם שחייבין בקרבן⁴⁴, והיה מ'לך מן העושים
- 3 - הרי זה מביא ש'עיר; ש'ש'עיר נ'שיא במקום כ'ש'בה
- 4 או ש'עירה של הדיוט הוא עומד⁴⁵.

40) עבירה בשוגג. (41) שהורו בית דין בשוגג להתיר דבר האסור. (42) בקרבן פר העלם דבר של ציבור שחייבין בית דין להביא מכל שבת ושבת. ברייתא שם ז. "נשיא חטא בפני עצמו מביא בפני עצמו, חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור". (43) וכגון שחטאו רוב הקהל וכו'. (44) וכגון שחטאו רק מיעוט הקהל וכו'. (45) שנאמר (שם ד, כ"ב): "אשר נשיא יחטא וגו' בשגגה וגו' והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים".

- 5 ט. נ'שיא ש'נצטרע - ע'בר מ'נשיאות⁴⁶, ונ'שיא ש'ע'בר
- 6 מ'נשיאותו - ה'רי הוא כ'הדיוט⁴⁷. ח'טא כ'ש'היה נ'שיא
- 7 וע'בר מג'דלתו - ה'רי זה מ'ביא ש'עיר; ש'נ'אמר: על
- 8 ח'טאתו א'שר ח'טא⁴⁸ - כ'ש'עת ח'טאתו הוא מ'ביא.

46) ברייתא וגמרא שם י. "תנו רבנן, אשר נשיא יחטא (שם, כב) וכו' - פרט לנשיא שנצטרע שנאמר (מלכים ב טו, ה) "וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויוותם בן המלך על הבית". ומדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הווח", כלומר, נעשה חפשי מן המלכות, שכשהיה מלך היה כעבד, שהשרה היא כעבדות, שמוטל עליו עול ציבור. (47) במשנה שם ט: "וכן הנשיא שעבר מגדולתו, ואחרי כן וכו' כהדיוט" ובגמרא שם י. נלמד ממה שנאמר (שם) "אשר נשיא יחטא", כשהוא נשיא, אבל לא כשהוא הדיוט. (48) פסוק זה לא נאמר בנשיא, אלא בכהן משיח, וממנו למדו (שם י.) שכהן משיח שעבר ואחר כך חטא גם כן מביא פר.

- 9 י. כ'הן מ'שיח או מ'לך ש'חטאו עד ש'לא נתמנו, א'ף
- 10 על פי ש'לא נודע להם א'לא אחר ש'נתמנו - ה'רי אלו
- 11 כ'הדיוט; ש'נ'אמר: א'שר נ'שיא י'חטא, אם כ'הן
- 12 המ'שיח י'חטא - עד ש'יחטא כ'שהוא נ'שיא וכ'שהוא
- 13 מ'שיח. ל'פ'יך, אם א'כל ס'פק ח'לב כ'שהוא הדיוט⁴⁹,
- 14 ונודע לו על ס'פקו אחר ש'נתמנה להיות כ'הן גדול⁵⁰
- 15 - ה'רי זה מ'ביא א'שם תלוי⁵¹. א'כל ח'צי ז'ית ח'לב
- 16 כ'שהוא הדיוט ו'ח'צי ז'ית כ'שהוא נ'שיא כ'העלם א'חת,
- 17 או ש'אכל ח'צי ז'ית כ'שהוא נ'שיא⁵² ו'ח'צי ז'ית אחר
- 18 ש'ע'בר - אינו מצ'טרף ופ'טור⁵³. א'כל ח'צי ז'ית כ'שהוא
- 19 הדיוט, ונתמנה וע'בר, וא'כל ח'צי ז'ית כ'שהוא הדיוט
- 20 - ה'רי זה ס'פק אם מצ'טרף או כ'בר הפ'סיקה
- 21 הנ'שיאות⁵⁴.

49) שאם אכל אחר שנתמנה לכהן גדול, אינו מביא אשם תלוי. (50) כתב רק כהן גדול, שהרי המלך מביא אשם תלוי גם אם אכל אחר שנתמנה. (51) כיוון שהלכה כחכמים שהולכים אחר זמן החטא, פשוט הוא שמביא אשם תלוי. (52) [כאן נקט "נשיא" בדווקא, אבל בכהן משיח בוודאי מצטרף ומביא פר, שהרי גם אם אכל כזית לאחר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ובפרט שידועה תשובת הרמב"ם לר' עובדיה הגר, שמעלתו גדולה ממעלת בני ישראל, שהם מתייחסים לאברהם יצחק ויעקב, ואילו הגרים מתייחסים למי שאמר והיה העולם, והרי על-פי הנ"ל שגר שנתגייר בזמן הזה הוי כבן נח, איך כותב הרמב"ם לר' עובדיה הגר שמעלתו גדלה ממעלת שאר בני ישראל.

ויש לומר שבגדר שלושת הדברים שבהם נכנסו ישראל לברית, ישנם שני עניינים. האחד הוא מילה וטבילה, שבלעדיהם אין נכנסים בברית כפשוטו, והשני הוא הקרבן שאינו בגדר תנאי לכניסה בברית אלא בבחינת הסרת המונע "ארי" הוא דרביע עליה". ועל-פי־זה תובן תשובת הרמב"ם לר' עובדי' הגר, כי איסור אכילת קדשים עד שיביא קרבנו הוא מפני דבר צדדי, ואין זה חיסרון בגברא. ומדוייק בלשון הרמב"ם "שקרבנו עיכבו להיות גר גמור", היינו שאין הבאת הקרבן עושה אותו גר (כמו מילה וטבילה) אלא כיון שמוחייב להביא קרבן, הרי שאי הבאתו מעכבתו מלהיות "גר גמור".

(על-פי דק"ש חלק כ"ח עמוד 290)

12) ראה בפ"ג מהלכות איסורי ביאה ה"ד והלכה ה, שאם ירצה הגוי להכנס לברית, ולהסתופף תחת כנפי השכינה ולקבל עליו עול תורה, צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן, ולמדו כן (כריתות ט). ממה שנאמר (במדבר טו, טו) "ככם כגר יהיה לפני ה'" - "מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם - אף גר כן". (13) שם ח: "ת"ר גר מעוכב לאכול בקדשים עד שיביא קיניו". (14) כחכמים במשנה שם. ולא כר' אליעזר בן יעקב, הסובר שגר מעוכב כפרה הוא. וסובר רבינו שהברייתא הנ"ל, שהוא אסור לאכול בקדשים היא גם לפי דעת חכמים החולקים על ר' אליעזר בן יעקב. ובפירוש המשניות שם כתב, שלדעת החכמים אין הקרבן אלא למצוה לתכחילה בלבד, ואינו מעוכב מלאכול בקדשים. (15) שם בגמרא. (16) כלומר: לפיכך לא נמנה הגר עם מחוסרי הכפרה (שם). (17) הגר. ברייתא שם. (18) כלומר, תור אחת או בן יונה אחד, וראה להלן ה"ג שקרבנו שתי תורים או שני בני יונה. (19) ואע"פ שצריך להביא שנים - אינו מעכבו באכילת קדשים אלא האחד (שיטה מקובצת). (20) שהרי גר שנתגייר הרי הוא כפורש מן הקבר (פ"ו מהלכות קרבן פסח, הלכה ז) וצריך הזאה שלישי ושביעי (רש"י בפסחים צב.) וגם הערב שמש (ראה בפ"א מהלכות פרה, הלכה א, ובהלכות קרבן פסח שם) וכן כתבו התוספות בזבחים צח: צט. ד"ה טבול יום, שבגר צריך הערב שמש ("הר המוריה"). (21) פירוש: ובלבד שיביא אפילו לאחר זמן את הפרידה השניה, שהרי אמרו בברייתא שם ט. "להביא פרידה אחת אי-אפשר", וכן כתב רש"י שם ח: ד"ה אוכל בקדשים. (22) שם. (23) אע"פ שכל הקינין שבתורה אחד חטאת ואחד עולה - כאן שתיהן עולות, משום שנאמר (במדבר טו, יד) "וכי יגור אתכם גר וגו' ועשה אשה ריח נחוח לה", כאשר תעשו כן יעשה", ודרשו (שם) איזהו דבר

1 כַּפְּרָה? שֶׁפָּל אֶחָד מֵהֶן, אָף עַל פִּי שִׁטְהָר מִטְּמֵאָתוֹ?⁵
2 וְטָבֵל⁶ וְהֵעָרִיב שִׁמְשׁוֹ,⁷ עֲדִין הוּא חֹסֵר, וְלֹא גִמְרָה
3 טְהַרְתּוּ בְּדִי לְאֹכַל בִּקְדָשִׁים⁸ עַד שִׁיבִיא קֶרְבְּנִי,⁹ וְקִדְּם
4 שִׁיבִיא כַּפְּרָתוֹ אֲסוּר הוּא לְאֹכַל בִּקְדָשִׁים¹⁰, כְּמוֹ
5 שֶׁבְּאַרְנוּ בְּפִסְוֵי הַמִּקְדָּשִׁין.¹¹

(2) משנה כריתות ח: (3) ראה להלן הלכה ו, איזו היא הזבה. (4) ראה להלן פ"ב, ה"א, איזהו הזב. (5) כלומר זב, וזה ומצורע שספרו שבעת ימי טהרה, והיולדת שעברו ארבעים יום מיום הלידה לזכר, ושמונים יום מיום הלידה לנקבה. (6) כל אחד מהם כנינו: היולדת, הזבה והמצורע שטבלו במקוה; והזב שטבל במעיין, ראה תוספתא זבים פ"ג, ופ"א מהלכות מקוואות הלכה ה. (7) כלומר, שקע שמשו של יום שביעי, אצל זב, וזה ומצורע; ואצל יולדת ששקע שמשו של יום מ' לזכר ויום פ' לנקבה. (8) אע"פ שהוא טהור לאכילת תרומה (פ"ז מהלכות תרומות, ה"ב). (9) ראה להלן ה"ג פרטי דיני קרבנותיהם. (10) נגעים פ"ד משנה ג, ויבמות עד: "הביא כפרה אוכל בקדשים", ולמדו זאת (יבמות שם) ממה שנאמר (ויקרא יב, ח) "וכפר עליה הכהן וטהרה", שכל זמן שלא הביא קרבן, אע"פ שטבל והעריב שמשו - אינו טהור לאכילת קדשים. (11) פרק יח הלכה יד.

6 ב. גַּר שֶׁפָּל וְטָבֵל וְעֲדִין לֹא הִבִּיא קֶרְבְּנִי¹², אָף עַל
7 פִּי שֶׁהוּא אֲסוּר לְאֹכַל בִּקְדָשִׁים עַד שִׁיבִיא קֶרְבְּנִי¹³ -
8 אֵינוֹ מִמְּחֹסְרֵי כַּפְּרָה¹⁴; שֶׁקֶרְבְּנוֹ עָכְבוּ לְהִיּוֹת גַּר גְּמוֹר
9 וְלְהִיּוֹת כָּקָל בְּשָׂרֵי יִשְׂרָאֵל¹⁵, וּמִפְּנֵי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל
10 בִּקְדָשִׁים שֶׁעֲדִין לֹא נִעְשָׂה כְּשָׂרֵי יִשְׂרָאֵל¹⁶, וְכִינֵן
11 שִׁיבִיא קֶרְבְּנוֹ וְיִעְשֶׂה יִשְׂרָאֵל בְּשָׂר אוֹכֵל בִּקְדָשִׁים.
12 הִבִּיא¹⁷ פְּרִידָה אַחַת¹⁸ בְּשַׁחְרִית - אוֹכֵל בִּקְדָשִׁים¹⁹
13 לְעֹרֵב²⁰, וְיִבִּיא פְּרִידָה שְׁנִיָּה²¹. שֶׁקֶרְבְּנוֹ שָׁל גַּר עוֹלֵת
14 בְּהֵמָה אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים²² וּשְׁנִיָּהֶן
15 עוֹלָה²³, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּמַעֲשֵׂה הַקֶּרְבָּנוֹת²⁴.

~ נקודות משיחות קודש ~

"גר שמול וטבל ועדיין לא הביא קרבנו, אע"פ שהוא אסור לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו אינו ממחוסרי כפרה בו". ובהלכות איסורי ביאה (פ"ב) כתב "בשלושה דברים נכנסו ישראל לברית, במילה וטבילה וקרבן, וכן לדורות כו" ובהלכה שאח"כ כתב "ובזמן הזה שאין שם קרבן, צריך מילה וטבילה, וכשיבנה בית-המקדש יביא קרבן". ובטעם הדין שבזמן הזה נעשה גר גמור על-ידי מילה וטבילה בלבד, כתב הרוגוצובי "דרך לקדשים לא מקרי עדיין גר גמור, אבל לשאר דברים הוה כישראל לכל דבר כו". ובמקום אחר כתב "והוי כמו בן נח לקדשים", וצריך להבין אף שאינו נקרא גר גמור רק לעניין אכילת קדשים, ואכילת קדשים אינה בזמן הזה, היאך יתכן שכל הגרים שהתגיירו משחרב בית-המקדש וביניהם כמה וכמה מגדולי ישראל, אין עליהם דין ישראל גמור והוי כבן נח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ה' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

26 כִּפָּרָה שְׂאִין צְרִיכִין דַּעַת בְּעָלִים⁴⁵, שְׁהָרִי אָדָם מְבִיא
27 קָרְבָן עַל בְּנֵיו וּבְנֹתָיו⁴⁶ הַקְטָנִים⁴⁷ אִם הָיוּ מְחַסְרֵי
28 כִּפָּרָה וּמֵאֲכִילָן בְּזָבְחֵים⁴⁸.

(35) ראה שם יב, כה, שהיולדת זכר טמאה שבעת ימים, ושלושים ושלושה ימים יושבת בדמי טהרה, שהם ביחד מ' יום; והיולדת נקבה טמאה שבועיים, וששים וששה ימים יושבת על דמי טהרה, - שהם ביחד שמונים יום. (36) כלומר, אחר שמלאו ימי הטהרה, שעברו ארבעים יום לזכר ושמונים יום לנקבה. (37) תוך ארבעים יום לזכר או תוך שמונים יום לנקבה. (38) ידי חובת הבאת קרבן, שהוא רק אחר שעברו מ' לזכר ורפ' לנקבה; וכן מפורש בספרא שדרשינן (פרשת תזריע תחילת פרק ג) "ובמלאת - אינה מביאה בתוך מלאת. ואם הביאה תוך מלאת, לא יצא". וראה למעלה פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ח"ט. (39) שילדה מלפני זמן רב, אלא שהשהתה קרבנותיה. (40) אף כי בספרא אמרו: "יכול לא תביא בתוך מלאת על הוולדות הראשונות, ת"ל תביא" (ראה כס"מ כאן) - אין זה אלא אם עבר זמן רב ולא הביאה קרבנותיה, ואחרי כן ילדה. אבל אם ילדה נקבה וחזרה והפילה תוך פ', ושוב חזרה והפילה תוך פ' לשניה (כמו שמדובר בניזיר סד:) שזה חשוב כלידה אחת, ואין מביאה אלא קרבן אחד, ולפיכך אם הביאה תוך מלאת של השלישית קרבן על שתי הלידות הראשונות, שזהו אחרי מלאת שלהם, לא יצאה ידי חובה. וראה בהשגות הראב"ד כאן (מרכבת המשנה). (41) כלומר: יום השמיני אצל זב וזבה ומצורע, וארבעים ואחד או שמונים ואחד ביולדת. (42) ראה למעלה הלכה א. ובספרא (פרשת תזריע פרק ג הלכה ה) מפורש: "והקריבו" - אחד מעכב, ואין שנים מעכבין אותה וכו'. כשהוא אומר וכפר, מה מצינו בכל מקום כפרה - בחטאת". וכן שם פרק ד הלכה ג: "ואחד לחטאת וכפר, מלמד שהכפרה בחטאת, וטהרה לאכול בזבחים". (43) כן מפורש שם פרשת מצורע פרק ג הלכה יג: "ועשה הכהן את החטאת וכפר וגו', מלמד שכפרה בחטאת". והכסף משנה מוחק המלה "והאשם", שהרי מפורש בפסחים נט. שאשם מצורע מעכב. אבל בכתב"ד דקדוקי סופרים שם גרס: "וכי תימא אשם לא מעכב, והתניא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר: כשם שהטאתו מעכבתו, כך אשמו מעכב". וכן גם בפירושו רבינו חננאל, ורש"י מחקה. ולפי זה נחלקו תנא"קמא ור"י בנו של ר"י בן ברוקא בזה שלת"ק אינו מעכב אלא חטאת ולא אשם, ולר"י בנו של ר"י בן ברוקא גם אשם מעכב. וכעין זה נחלקו בניזיר יח: ופסק רבינו כתנא"קמא. וכן פסק בפ"י מהלכות נזירות הלכה ת. וכן כתב המאירי בפסחים שם, שרק החטאת מעכבת ולא העולה והאשם. וראה להלן פ"ה הלכה ג, ולמעלה בפ"ג מהלכות שגגות הלכה יא, וצריך עיון. (44) פי"ד הלכה י. (45) נדרים לה: א"ר יוחנן, הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה, שהרי אדם מביא קרבן וכו'. (46) נגעים פי"ד משנה יב: "מביא אדם ע"י בנו ובתו, עבדו ושפחתו, קרבן עני ומאכילן בזבחים". (47) נדרים שם, דברי ר' יוחנן. ולמד זאת מן הכתוב (ויקרא טו, לב) "זאת תורת הזב", בין גדול בין קטן. (48) נגעים שם.

שכולו לה', הוי אומר זה עולת העוף (=שהרי עולת בהמה עורה לכהנים). ואע"פ שבקבלת התורה נאמר: "ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים" (שמות כד, ו) - נאמר כאן בגר (במדבר שם, טו): "ככס כגר יהי לכם" - לכם הקשתיו, ולא לקרבנותיכם" - כלומר, במקצת הקשתיו. ומסתבר שלעולה הוקש, שכולה לה' (רש"י שם). ועיין בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות, ה"ו, שהביא רבינו עולה ושלמים. (24) שם.

1 ג. הַזָּב וְהַזֵּבָה - קָרְבָן כָּל אֶחָד מֵהֶן שְׁתֵּי תוֹרִים או
2 שְׁנֵי בָנֵי יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאֵת²⁵. וְהַיּוֹלֶדֶת -
3 קָרְבָנָה כְּבָשׂ עוֹלָה וּכְזָב יוֹנָה או תוֹר חֲטָאֵת²⁶. וְאִם
4 אֵין יָדָה מְשֻׁגָּת²⁷ - מְבִיאָה שְׁתֵּי תוֹרִים או שְׁנֵי בָנֵי
5 יוֹנָה, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאֵת²⁸. וְהַמְצָרֵעַ - קָרְבָנוֹ
6 שְׁלֹשָׁה כְּבָשִׁים, אֶחָד עוֹלָה וְאֶחָד אֲשֶׁם וְכִבְשָׁה
7 לְחֲטָאֵת²⁹. וְאִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת³⁰ - מְבִיא קֶן³¹, אֶחָד
8 עוֹלָה וְאֶחָד חֲטָאֵת, וְכִבְשָׁה לְאֲשֶׁם³².

(25) כן מפורש בתורה אצל זב (ויקרא טו, יד-טו) ואצל זבה (שם, כט-ל). (26) שם יב, ו. (27) להביא כבש. (28) שם ח. (29) שם יד, י. (30) להביא שלשה כבשים. (31) כלומר, שתי תורים או שני בני יונה. (32) כא-כב.

9 ד. הַזָּב וְהַזֵּבָה וְהַמְצָרֵעַ - מְבִיא כָּל אֶחָד מִשְׁלֹשָׁתָן
10 כִּפְרָתוֹ³³ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטַהֲרָתוֹ; שְׁכָל אֶחָד מֵהֶן
11 סוֹפֵר שְׁבַעֲהָ יְמֵי טַהֲרָה, וְטוֹבֵל בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
12 וּמַעְרִיב שְׁמִשׁוֹ, וּמְקַרֵּב קָרְבָנֹתָיו בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי³⁴.

(33) קרבנו, שיכפר עליו. (34) במצורע נאמר (שם, ח"י) "ורחץ במים וטהר וגו' וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים. והיה ביום השביעי וגו' ורחץ את בשרו במים וטהר. וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה וגו'; וזוהו נאמר (שם טו, יג-יד) "וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים וגו' ורחץ בשרו במים חיים וטהר. וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו'"; ובזבה נאמר (שם, כח-כט) "ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר טהרה. וביום השמיני תקח לה שתי תורים או שני בני יונה וגו'".

13 ה. הַיּוֹלֶדֶת אֵינָה מְבִיאָה קָרְבָנָה בַּיּוֹם אַרְבָּעִים לְזָכָר
14 או בַּיּוֹם שְׁמוֹנִים לְנִקְבָה³⁵, אֶלָּא מַעְרַבֶת שְׁמִשָּׁה
15 וּמְבִיאָה קָרְבָנָה לְמַחֵר, שְׁהוּא יוֹם אַרְבָּעִים וְאֶחָד
16 לְזָכָר וַיּוֹם שְׁמוֹנִים וְאֶחָד לְנִקְבָה. וְהוּא הַיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר
17 בוֹ: וּבְמִלְאֵת יְמֵי טַהֲרָה לְבָן או לְבֵת³⁶ תְּבִיא וגוֹמֵר.
18 וְאִם הִבִּיאָה קָרְבָנָה תוֹף יְמֵי מִלְאֵת³⁷ - לֹא יֵצֵאת³⁸.
19 אֶפְלוּ הִבִּיאָה עַל וְלִדוֹת הָרְאוּשׁוֹנִים³⁹ בְּתוֹף יְמֵי
20 מִלְאֵת שֶׁל וְלָד זֶה - לֹא יֵצֵאת⁴⁰. עָבְרוּ יְמֵים אֵלָיו⁴¹
21 וְלֹא הִבִּיאוּ כִּפְרָתָן - הָרִי אֵלֶי מְקַרְבִּינִן כִּפְרָתָן לְאַחֵר
22 זְמַן. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא הִקְרִיבוּ חֲטָאֵתָם אֲסוּרִים לְאָכֹל
23 בְּקָדָשִׁים⁴², אֲבָל הַעוֹלָה (וְהָאֲשֶׁם) אֵינָן מְעַפְּבִין⁴³.
24 כְּכִר בְּאַרְנוֹ בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת⁴⁴, שְׁכָל מְחַיְבֵי קָרְבָן
25 אֵין מְקַרְבִּין עַל יָדָן אֶלָּא מִדַּעְתָּן, חוּץ מִמְחַסְרֵי

המפלות ואין ידוע מה הפילה וכו'". ובגדה כט. מפרשת הגמרא שהמשנה שם מדברת באופן שלא הוחזקה עוברת (ראה הגהות עמק המלך, כאן). (66) שהנפל היה בצורת אדם, וחייבים עליו קרבן. (67) כגון שהיה הנפל שפיר מלא מים או דגים וחגבים. (68) כחכמים במשנה שם, ולא כר' יוסי הסובר שיביאו חטאת אחת ויתנו ביניהן, אם אני היא החייבת הרי היא שלי, ואם את החייבת היא שלך. (69) ראה למעלה הלכה ו. (70) נזיר כט: ושם נט. למדו שרק להקריב התירה התורה, ולא לאכול. ועוד מפורש שם, שיש גם איסור נבילה, שהרי חולין אינם נאכלים במליקה. (71) פרק ב הלכה ב, שחולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה כבשר בחלב.

ח. אחת היולדת ואחת המפלת ולד אחד או ולדות הרבה - הרי זו מביאה קרבן אחד לכלול. והוא שתלד בלון בתוך ימי מלאת. אבל אם הפילה אחר ימי מלאת - מביאה אף על השני. פיצד? ללדה נקבה - כל נפלים שתפילו מיום הלדה עד סוף יום שמונים הרי הן נחשבות עם הנלד הראשון, וכאלו ילדה תאומים זה אחר זה, ואינה מביאה אלא קרבן אחד. הפילה נפל ביום שמונים ואחד ומיום אחד ושמונים והלאה, אם היא ראויה לקרבן - הרי זו מביאה עליו בפני עצמו. ילדה נקבה ולאחר ששים או שבעים יום הפילה נקבה שניה - כל נפל שתפיל בתוך שמונים של הנקבה זו השניה פטורה עליו. וכן אם הפילה נקבה שלישית אחר ששים או שבעים יום של נקבה שניה - הרי כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה שלישית פטורה עליו. מפני שהוא חשוב עם הנפל השלישי, והנפל השלישי חשוב עם השני, מפני שהוא בתוך ימי מלאת שלו, והשני חשוב עם הראשונה, ואינה מביאה אלא קרבן אחד על הנפל.

(72) כן למדו (כריתות ט:): ממה שנאמר (שם יב, ו) "זאת תורת היולדת" - "מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה" - משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה (רש"י בגדה מ). (73) שהם מ' לזכר ופ' לנקבה, ראה למעלה הלכה ד. (74) גם זה נלמד (שם) מהפסוק הנ"ל "זאת תורת היולדת", יכול ותביא קרבן אחד על הלידה שלפני מלאת, ועל הלידה שלאחר מלאת? - ת"ל "זאת". (75) כגון שטבלה לאחר שבועיים ללידתה, ונתעברה והפילה לאחר מ' יום של יצירת הולד, שזה נד' ימים ללידה הראשונה. וכל זה רק אצל נקבה, אבל אצל זכר אין אפשרות כזאת, שהרי יולדת זכר אסורה לבעלה שבעת ימים, וימי מלאת של זכר הוא ארבעים יום, ואם נתעברה שנית, והפילה בתוך ארבעים יום של הלידה, אין זה נפל כי אם מים בלבד, שאין הולד נוצר עד מ' יום, ואין זה בכלל חיוב קרבן (רש"י כריתות שם ד"ה האשה). (76) משנה שם. (77) שזהו אחר ימי מלאת, והוא-הדין בליל שמונים ואחד, וכבית-הלל שם ז: וכן פסק רבינו להלן פרק ג הלכה ד (לחם-משנה). (78) כלומר, אם הפילה ולד ודאי. אבל אם הפילה ספק ולד,

ו. אי זו היא זבה? זו שזב דמה שלשה ימים זה אחר זה. בלא עת נדתה. וזו היא זבה גדולה. ושצריכה ספירת שבועה. וחיבת בקרבן. וכבר בארנו בענין הנדה, אימתי תהיה האשה זבה בדימים שתראה, ואימתי לא תהיה זבה אלא נדה או טהורה. ומתי תהיה ספק זבה. כל מקום שאמרנו שהיא זבה וסופרת שבועה - הרי היא חיבת להביא קרבן וחטאתה נאכלת, וכל מקום שאמרנו שהיא ספק זבה - הרי זו מביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת. שפבר בארנו, שחטאת העוף הפאה על הספק תשרף. ושם בארנו, מה תלד האשה או מה תפיל ותהיה טמאה לדה, ומה תלד או תפיל ולא תהיה טמאה לדה. וכל מקום שאמרנו שהיא טמאה לדה - הרי זו מביאה קרבן וחטאתה נאכלת, וכל מקום שאמרנו שאינה טמאה לדה - הרי זו פטורה מן הקרבן.

(49) כך דרשו בספרא פרשת מצורע פרק זבים פרשה ד הלכות ה"ט על הפסוק (שם, כה) "ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים" - "ימים שנים, רבים שלשה". (50) ויקרא שם. (51) ראה בפ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכות ז"ח. (52) ימים נקיים (שם). (53) שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, ראה למעלה הלכה ג. (54) שם הלכות ב"ו. (55) כגון דם הקושי (שם, הלכה א) או דם טוהר (שם, הלכה ז). (56) שם פרק ו הלכה יט. (57) שהרי חטאתה באה מן העוף, ראה למעלה הלכה ג. (58) פרק יט מהלכות פסולי המוקדשין הלכה י. (59) משנה תמורה לד כדעת תנא-קמא ולא כרבי יהודה. וכתב רש"י שם שדינה ככל פסולי המוקדשין שהם בשריפה. (60) בהלכות איסורי ביאה פ"י, וכן בפ"ה שם לענין מפלת. (61) "שכתוב (שם יד, ו) "ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת תביא" וגו', כל שטמאה לידה ויש לה ימי טהרה - מביאה קרבן, אבל שאינה טמאה לידה אינה מביאה קרבן (קרית ספר).

ז. האשה שלא החזקה עברה. והפילה ולא ידעה מה הפילה, אם נפל שחיבת עליו קרבן או דבר שאינה חיבת עליו קרבן. - הרי זו ספק יולדת, ומביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת. וכן שתי נשים שהפילו שני נפלים, נפל אחד ראוי להקריב עליו והנפל האחר פטורה עליו. ואין אחת מהן מפרת נפלה - כל אחת משתייהן מביאה קרבן מספק, ואין חטאת אחת משתייהן נאכלת. שחטאת העוף הפאה על הספק נשרפת, שמה אינה חיבת ונמצאת חטאת זו חלין שנשחטו בעזרה. שהן אסורין בהנאה, כמו שבארנו בהלכות שחיטה.

(62) לא ידעה אם היא מעוברת. (63) כגון שהיתה לו צורת אדם (פ"י שם הלכה ח). (64) כגון המפלת כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים שאינה חייבת קרבן, ראה משנה כריתות ז: (65) משנה שם "ואלו מביאות ואינן נאכלות,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פעמים דם, ובכל פעם נמשך שלשה ימים רצופים, והיא מסופקת אם זה היה בעת נידתה שאינה זבה, או שזה היה בלא עת נידתה והיא זבה שחייבת קרבן, ראה למעלה הלכה ו. וספק זבה מביאה קרבן (ראה למעלה הלכה ז). 91 כלומר, קרבן אחד לכל הלידות או קרבן אחד לכל הזיבות, כדי שתהיה מותרת לאכול בקדשים, ראה למעלה הלכה א, שיוולדת זבה הן מחוסרי כפרה, ואינן אוכלות בקדשים עד שיביאו כפרתן. ואף כי יש כאן ספק כמה לידות ושלא בתוך ימי המלאת - מועיל קרבן אחד לכל הלידות, כדי להתירה לאכול בקדשים, שקרבן זה הוא כטבילה, שאם נטמאה כמה פעמים טבילה אחת עולה לכולן, כמו כן קרבן זה עולה לכל ספקי הלידות. 92 פירוש, בקדשים. אבל החטאת שלה אינה נאכלת. ראה למעלה הלכה וז. 93 לא הצריכו להביא קרבן על כל ספק לידה ולידה, שהרי זה ספק מליקת חולין למזבח, ורק לקרבן אחד התירו בקושי להביא כדי לטהרה לאכול בקדשים, ראה רש"י שם. 94 במשנה שם. 95 כלומר: או חמש זיבות (רש"י שם). 96 כלומר: קרבן אחד לכל הלידות או קרבן אחד לכל הזיבות. 97 שאף-על-פי שלענין טהרה, קרבן אחד מטהר אותה לאכול בקדשים כמו טבילה אחת שעולה לכמה טומאות, - אינה נפטרת מחיובה אלא-אם-כן מביאה קרבן על כל לידה ולידה, אם היו הלידות כל אחת אחרי יום המלאת של הלידה הקודמת. ולמדו כן (שם ט:): ממה שנאמר (ויקרא יב, ז) "זאת תורת היולדת" - "זאת" לחייב על לידה שלפני מלאת ועל לידה שאחרי מלאת. ואף-על-פי שלפנינו במשנה שם אמר רבן שמעון בן גמליאל שאין השאר עליה חובה, נראה שלפני רבינו היתה הגירסא שם "והשאר עליה חובה", כמו שכתב רבינו-תם בתוספות בבא בתרא קסו: ד"ה הכי גרסינן נכנס (השמיטה ללחם-משנה סוף הלכות מחוסרי כפרה, וראה בראב"ד, במרכבת המשנה, ובהגהות בן אריה כאן). 98 אם היו עליו כמה זיבות, מביא קרבן אחד כדי לטהרו שיוכל לאכול בקדשים, והשאר עליו חובה. 99 צ"ל: זיבות (רש"י ובן אריה, הר המוריה וחזון איש, וכן הגיהו הב"ח ומסורת הש"ס בגמרא שם), שהרי גם לחמש לידות ודאיות מספיק בקרבן אחד כדי לטהרה, וכל-שכן לוודאי לידה ולספק לידה ביחד. וראה בגליון הש"ס להגרע"א שם. 100 אף כי קרבן אחד מטהר אותה (לענין אכילת קדשים) מחמש לידות או מחמש זיבות - כשהיא גם לידה וגם זבה, אין קרבן אחד מטהרה, וכן אמרו בספרא מגלת מצורע פרק ג הלכה יג "וכפר על המטהר מטומאתו, ולא מזוכרו". פירוש, שאם היה זב ומצורע, אין קרבן זה עולה לשתיהן (קרבן אהרן), והיינו אף לטהרו לאכילת קדשים (רש"י לכריתות שם). 101 קרבן החטאת. 102 ראה למעלה בתחילת ההלכה. 103 ראה למעלה ה"ו וה"ז, שספק זיבה או ספק יולדת אין חטאתה נאכלת, שחטאת העוף הבא על הספק תשרף. 104 ראה למעלה בהתחלת הלכה זו.

אינה מביאה אלא קרבן אחד, ראה להלן הלכה י. 79 שם ט: 80 כלומר, שהיא פטורה להביא קרבן מיוחד גם על הולד השלישי וכו'. 81 כלומר הוא נחשב עם הנפל השלישי, שהרי היא הפילתו בתוך השמונים של השלישי. 82 כחכמים שם במשנה, ולא כר' יהודה הסובר שהוולד הרביעי או השלישי שהפילה אחר יום מלאת של הראשון אינו נחשב עם הלידה הראשונה, אף כי את השני הפילה בתוך יום מלאת של השלישי.

1 ט. הַיּוֹלֶדֶת טְמוּם או אַנְדְרוֹגִינוֹס⁸³ וְהַפִּילָה נִפֵּל
2 אַחַר אַרְבָּעִים יָמִים לְדִתּוֹ⁸⁴ - הָרִי זֹ מְבִיָּא קָרְבָּן
3 עַל נִפֵּל זֶה, שְׁמָא זָכָר הוּא הָרְאִישׁוֹן⁸⁵ וְהָרִי הַפִּילָה
4 אַחַר מְלָאָת; וְאֵין חֲטָאתָה נֹאכֶלֶת, שְׁמָא נִקְבָּה הִיא
5 הָרְאִישׁוֹנָה⁸⁶ וּבִתּוֹף מְלָאָת הַפִּילָה שְׁהִיא פְטוּרָה
6 מִקָּרְבָּן⁸⁷ שְׁנִי.

83 שהם ספק זכר ספק נקבה, שיש עליה חומרת זכר וחומרת נקבה, מונה ארבעה-עשר ימי טומאה כבנקבה, ורק ארבעים ימי טהרה כזכר; ראה נדה כח. במשנה, ובדברי רבינו בפ"י מהלכות איסורי ביאה הלכה יח "וחיוב קרבן לידולת טומטום או אנדרוגינוס יש ללמוד ממה שנאמר (ויקרא ה, ה) "ואם נקבה תלד", ולא נאמר "ואם נקבה היא", הרי שהכל תלוי בלידה (קרי' ספ). 84 כגון מיום מ"א, ומכיון "שאינן צורת הולד נגמרת לפחות מארבעים יום" (איסורי ביאה שם ה"א) - על-כרחינו שכאן מדובר כשכא עליה באיסור בשוגג מיד אחרי הלידה (כספ-משנה בשם ר' אברהם בנו של רבינו). אבל יש מקום לפרש שהמדובר כשכא עליה בהיתר לאחר ארבעה-עשר ימי טומאה, ונולד ביום החמישים וארבעה (לח"מ). 85 וימי טהרתה הם רק עד מ' יום ללידה. 86 וימי טהרתה הם פ' יום אחר הלידה. 87 על נפל זה, שהרי היא מביאה קרבן אחד על כל הוולדות שתלד בתוך ימי מלאת, ראה למעלה בהתחלת הלכה ח.

7 י. הָאִשָּׁה⁸⁸ שֵׁישׁ עָלֶיהָ סִפֵּק חֲמֵשׁ לְדוֹת⁸⁹ או סִפֵּק
8 חֲמֵשׁ זִיבוֹת⁹⁰ - מְבִיָּא קָרְבָּן אֶחָד⁹¹ וְאוֹכֶלֶת
9 בְּזָבָחִים⁹², וְאֵין הַשָּׂאָר עָלֶיהָ חוֹבָה⁹³. הִי עָלֶיהָ⁹⁴
10 חֲמֵשׁ לְדוֹת וְדָאוֹת וְחֲמֵשׁ זִיבוֹת⁹⁵ וְדָאוֹת - מְבִיָּא
11 קָרְבָּן אֶחָד⁹⁶ וְאוֹכֶלֶת בְּזָבָחִים, וְהַשָּׂאָר עָלֶיהָ חוֹבָה⁹⁷.
12 וְכֵן הַדִּין בְּזָבָח⁹⁸. הִי עָלֶיהָ חֲמֵשׁ לְדוֹת⁹⁹ וְדָאוֹת
13 וְחֲמֵשׁ לְדוֹת סִפֵּק, או חֲמֵשׁ לְדוֹת וְדָאוֹת וְחֲמֵשׁ
14 זִיבוֹת סִפֵּק - מְבִיָּא שְׁנֵי קָרְבָּנוֹת¹⁰⁰: אֶחָד עַל
15 הַנְּדָאִי, וְנֹאכֶל¹⁰¹, וְהַשָּׂאָר הַנְּדָאוֹת עָלֶיהָ חוֹבָה¹⁰²,
16 וְאֶחָד עַל הַסִּפֵּק, וְאֵינוֹ נֹאכֶל¹⁰³, וְאֵין הַשָּׂאָר עָלֶיהָ
17 חוֹבָה, וְאוֹכֶלֶת בְּזָבָחִים¹⁰⁴.

88 כל הלכה זו היא במשנה כריתות ח. 89 פירוש, שהפילה כמה פעמים ואין ידוע לה אם הפילה מין חיוב שהוא צורת ולד או שהפילה מין פטור כגון דגים וחגבים ושליא מלאה מים. וראה למעלה הלכה ז שספק לידה מביאה קרבן. וחמש שכתב לאו דוקא, ואפילו פחות או יותר, אלא שלשון המשנה נקט. 90 פירוש, שראתה כמה

18 יא. הָאִשָּׁה שֵׁנִיתָגִירָה וְאֵין יָדוּעַ אִם עַד שְׁלֹא נִתְגִּירָה
19 יְלִדָה¹⁰⁵ או מְשֻׁנְתָגִירָה יְלִדָה¹⁰⁶ - הָרִי זֹ מְבִיָּא
20 קָרְבָּן מִסִּפֵּק¹⁰⁷, וְאֵין חֲטָאתָה נֹאכֶלֶת¹⁰⁸. כָּכָר בְּאֶרְנוֹ
21 בְּהִלְכוֹת שְׁגָנוֹת¹⁰⁹, שְׁכָל מְחֹסְרֵי כִפְרָה מִסִּפֵּק שְׁעֵבֶר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

פָּרֶק שְׁנִי

(1) יבאר אי זהו זב האמור בתורה.

- א. הַזֵּב הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה² הוּא שְׁכַבְתָּ זֶרַע הַבָּא מִחֻלָּי¹³
הַחֻלָּיִם³ שֶׁהִיא מִתְקַבֵּצַת בִּהְיָ⁴. וְכִשְׂיֻצָא הַזֵּב -
אֵינוֹ יוֹצֵא בְּקִשְׁיֵי⁵ בְּשִׁכְבַת זֶרַע, וְאֵין בִּיְצִיאָתוֹ תֹאנָה⁶
וְלֹא הִנָּאָה, אֶלָּא נִגְרָר וְיוֹצֵא כְּמוֹ בְּצֶק שֶׁל שְׁעוּרִים⁶,
כִּהְיָ⁷ כְּלֶכֶן בִּיְצִיאַת הַמִּזְוֶרֶת⁸. אֲבָל שְׁכַבְתָּ זֶרַע - לְכַנָּה¹⁷
קְשׁוּרָה כְּלֶכֶן בִּיְצִיאַת שְׂאִינָה מִזְוֶרֶת⁹.
18

~ נקודות משיחות קודש ~
"הזב האמור בתורה כו."

בדיני הזב, מצינו הבדלים בין רא"י ראשונה שני' ושלישית, שהראשונה מטמאת אפילו באונס, והשני' אינה מטמאה אלא אם היא ברצון, ובעל שלוש ראיות אינו חייב קרבן אלא אם כן היתה הרא"י הראשונה ברצון. וצריך להבין, מדוע הרא"י השלישית של בעל שלוש ראיות מחייבתו קרבן גם אם היא מחמת אונס, ולאידך הרא"י הראשונה שלו צריכה להיות ברצון דווקא, משא"כ בבעל שתי ראיות שגם אם הרא"י הראשונה באונס - טמא ברא"י שני' (כשהיא ברצון).

והביאור בזה: עניין הזוב הוא חולי, כמבואר ברמב"ם שיש טומאה היוצאת מהגוף באופן טבעי, אבל זוב הוא הטומאה היוצאת מהגוף מצד חולי. ובעבודת ה', הטומאה היוצאת מהגוף מורה על הרע שיש באדם. א. הרע הטבעי מצד עצם בריאתו שנדבק בו על-ידי חטא עץ הדעת. ב. רע שלא על-פי הטבע הרגיל, והוא זה שהאדם מגרה יצרו עליו שעל-ידי זה מתווסף אצלו רע עוד יותר ממה שיש בו מצד חטא עץ הדעת.

רא"י ראשונה מרמזת על הרע הטבעי, ולכן מטמאת באונס, כי על הרע הזה האדם אנוס, שהרי דבוק בו מיום לידתו מצד חטא עץ הדעת. אבל הרא"י השנייה מורה על הרע שאינו מטבע בריאתו, ולכן הוא ברצון דווקא.

(על-פי לקו"ש חלק ל"ו עמוד 43)

- (2) ויקרא טו, ב: "איש איש כי יהיה זב מברשו זובו טמא הוא". (3) מקומות חלולים בתוך הגוף. (4) כלומר, שכבת הזרע יוצאה בגלל שהמקומות החלולים שהיא מתקבצת בהן בתוך הגוף, נחלשו ואין בכוחם להחזיקה, אבל שאר אברי הגוף נשארו איתנים ובריאים, וראה בדברי רבינו בפירוש המשנה, זבים פ"ב מ"ב. (5) כלומר, לא בקישוי האבר, אלא יוצא כשהאבר מת, וכן מפורש בתוספתא זבים פ"ב: "זוב בא מבשר המת, שכבת זרע בא מבשר החי". (6) נדה לה, ב: "אמר רב הונא, זוב דומה למי בצק של שעורים". (7) בכת"י תימן: "דוהה". וכן בדפוס וויניציאה (ובדפוס רומי, בטעות "מהה") וכן הוא בתוספתא זבים שם, ובנדה שם. (8) ביצה שאינה מזכר, "זוב דיהה ודומה כלובן ביצה המזורת" – "וביאור דיהה, עכור מעט בהירות" (רבינו בפיה"מ נגעים פ"ב מ"ב). (9) תוספתא

- 1 עֲלֵיהֶם [יום הפגורים] - תִּיבִין לְהִבִּיא אַחַר יוֹם
2 הַפְּגוּרִים¹¹⁰, שְׁקִרְבָן זֶה מְכַשֵּׁרִין לְאָכַל בְּקִדְשִׁים¹¹¹.

(105) ולא נתחייבה להביא קרבן על הלידה. (106) ונתחייבה להביא קרבן. (107) בחולין קלד. אמר רב חסדא וכן תני ר' חייא, שמונה ספקות נאמרו בגר, ארבע לחיוב וארבע לפטור, קרבן אשתו וכו' לחיוב, ומפרש רש"י קרבן אשתו, ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים, ספק ילדה משנתגיירה מביאה קרבן, דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה, דמחוסרי כיפורים אסורים בקדשים וענוש כרת. (108) שחטאת העוף הבא על הספק תשרף, ראה למעלה ה"ו וה"ז. (109) פ"ג הלכה יא. (110) ואף כי יום הכיפורים מכפר על חטא שאין מכיר בו אלא המקום. (111) כלומר שקרבן זה לא לכפרה בא, שהרי נתכפרו כבר, יולדת בצער לידה, ומצורע מנגעיו, והקרבן אינו בא אלא להכשיר אותם לאכילת קדשים, ועל זה אין יום הכיפורים מועיל (כריתות כו.).

- 3 יב. הָאִשָּׁה שֵׁישׁ עָלֶיהָ לְדָה או זִיבָה¹¹² - מְבִיאָה
4 מַעוֹת הַקְּנִיּוֹת¹¹³ וְנוֹתְנָת בְּשׁוּפָר¹¹⁴ וְאוֹכֵלֶת¹¹⁵
5 בְּקִדְשִׁים לְעֶרְב¹¹⁶. תִּזְקָה שְׂאִין בֵּית דִּין שֶׁל כְּהֵנִים
6 עוֹמְדִין מִשָּׁם¹¹⁷ עַד שְׂיִכְלוּ כָּל הַמַּעוֹת שֶׁבְּשׁוּפָר
7 וְיִקְרִיבוּ קִנְיָנִים¹¹⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּשִׁקְלִים¹¹⁹
8 וּבְהִלְכוֹת פְּלִי הַמְּקַדֵּשׁ וְהַעוֹבְדִין בּוֹ¹²⁰.

(112) ברייתא בעירובין לב. (113) כסף של שתי תורים. (114) קופסא בצורת שופר, ראה שקלים פ"ו משנה ה, כי י"ג שופרות היו במקדש, ואחד מהם היו כתוב בו "קנינים" להטיל שם מעות הקנינים, והיתה כל אשה ואשה צוררת לה מעותיה בצרור מיוחד כדי שלא יתערבו המעות עם של אחרת, ומטילה לשופר (תוספות פסחים צ: ד"ה עד). (115) [לפנינו בגמרא שם: "וטובלת ואוכלת". ולפי זה, יש מקום לומר, שמה שאמרו "ואוכלת לערב" היינו מפני שצריכה הערב שמש (ראה תוספות חגיגה כא. ד"ה האונן). אבל לפי נוסחת רבינו, יותר מסתבר כמו שמבואר להלן, וכמו שכתבו התוספות שם]. (116) אבל לא לפני זה, שמה עדיין לא הקריבו את קרבנותיה. (117) יורדים מן המזבח. (118) דברי רב שמעיה בעירובין שם. (119) פ"ב הלכה ב. (120) פ"ז הלכה ט.

- 9 יג. הָאִשָּׁה¹²¹ שֶׁהִבִּיאָה תִּשְׂאָתָה וּמְתָה - יְבִיאָה
10 הַיּוֹרְשִׁים עוֹלָתָה¹²². אַף עַל פִּי שְׁלֹא הִפְרִישָׁה
11 אוֹתָהּ¹²³ מִחַיִּים, כְּכָר נִשְׁתַּעְבְּדוּ נְכִסְיָהּ לְקִרְבָּן,
12 וְהַשְּׁעִבּוּד דִּין תּוֹרָה¹²⁴ הוּא.

(121) יולדת או זבה. (122) קנינים פ"ב משנה ה, אבל אם הביאה עולתה ומתה, לא יביאו יורשים חטאתה (שם במשנה) שאין חטאת באה לאחר מיתה. (123) לעולה. (124) קידושיני יג: מחלוקת בין רב אסי בשם רבי יוחנן לבין רב יהודה בשם שמואל, ופסק כר' יוחנן, שאמר אפילו לא הפרישה מחיים, משום שמן התורה משועבדים הנכסים של המת לחוב המוטל עליו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ה' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מהקפיצה והמשא שנחלשו כחיותיו ומצטער משום כך, ראה בדברי רבינו בפירוש המשנה, זבים שם מ"ב.

ד. מי שִׁמְל וְאַחַר כֶּף רָאָה זֹבֵב²⁸, בֵּין עֹבֵד פּוֹכְבִים
בֵּין יִשְׂרָאֵל - תּוֹלִין בְּמִילָה כָּל זָמַן שִׁמְצֻטְעָר²⁹.
עֹבֵד פּוֹכְבִים שָׂרָאָה קָרִי וְאַחַר כֶּף נִתְגַּיֵר - מְטַמֵּא
בְּזִיבָה מִיָּד, וְאִין תּוֹלִין לוֹ מַעַת לְעַתָּה³⁰. קָטָן³¹ - אִין
תּוֹלִין לוֹ לֹא בְּמִרְאָה וְלֹא בְּהִרְהוּר, שְׂאִין לְקָטָן
מִרְאָה וְהִרְהוּר הַמְּבִיא לִיָּדֵי זֹבֵב. לְפִיכֶף בּוֹדְקִין אוֹתוֹ
בְּחֻמְשָׁה דְּרָכִים בְּלִבְרָב³².

28) ראייה ראשונה או שניה, ראה להלן בכירור הדברים (זיבה שלישית, שהיא זיבה שניה אחר שנתגייר, ראה להלן בדברי האורח מישור). 29) תוספתא, זבים שם. "והטעם שאין לך חולי גדול מהמילה, והא קי"ל (למעלה ה"ב) שהחולי הוא אחד מהדרכים שבדוקים את הזב" (כסף-משנה), ואינו זב אפילו אחר מעת-לעת של המילה, כל זמן שמצטער. 30) אע"פ שבישראל תולין מעת-לעת אחר ראיית קרי (ראה לעיל ה"ג) ואין הראייה הראשונה מצטרפת לראייה השלישית לחייבו קרבן (ראה להלן), - בגר, שהוא כקטן שנוולד, אין משגיחים לדבר מעניניו הקודמים (רבינו בפירוש המשנה, זבים פ"ב, וראה בלחם-משנה). 31) ראה להלן פ"ג ה"ו, ואפילו בן יום מטמא בזיבה. 32) תוספתא זבים שם, "תינוק תולין לו בחמשה דברים, במאכל ובמשתה, במשא ובקפיצה, בחולי שלו" וכו'.

ה. וְכֶשֶׁם שֶׁתּוֹלִין לְקָטָן בְּחֻלֵּיו, כֶּף תּוֹלִין לוֹ בְּחֻלֵּי
אֲמוֹ³⁴, אִם הָיָה יוֹגֵק מִמֶּנָּה אוֹ צָרִיף לְאֲמוֹ³⁵. בְּמָה³⁶
דְּבָרִים אֲמוֹרִים שֶׁבּוֹדְקִין אֶת הַזֵּב בְּדָרְכִים אֵלָיו?
בְּרִאֵיהָ שְׁנֵיהָ שָׁל זֹב, שָׂפָה יַעֲשֶׂה זֵב כְּמוֹ
שִׁיתְּבָאָר³⁷. אֲבָל רִאֵיהָ רִאשׁוֹנָה, אֲפִלּוּ רָאָה אוֹתָהּ
בְּאֲנָס³⁸ וְרִאֵיהָ שְׁנֵיהָ מִחֻמַּת בְּשָׂרוֹ³⁹ - הָרִי זֶה טָמֵא
טָמֵאת זִיבוֹת; וְאֶף עַל פִּי כֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בְּרִאשׁוֹנָה,
כְּדִי לִמְנוֹת בָּהּ שָׁלֵשׁ רֵאיוֹת לְחִיבּוֹ קָרְבָּן⁴⁰. רִאֵיהָ
שְׁלִישִׁית - אִין בּוֹדְקִין אוֹתוֹ בָּהּ, אֲלֵא אֲפִלּוּ רָאָה
אוֹתָהּ מִחֻמַּת אֲנָס⁴¹. הוֹאִיל וְנִזְקַק לְטַמְאָה⁴², שֶׁהָרִי
רֵאיוֹת שְׁנַעֲשֶׂה בָּהֶן זֵב מִחֻמַּת בְּשָׂרוֹ הָיָה, לְפִיכֶף
יִתְחַיֵּב בְּקָרְבָּן.

33) בכת"י תימן, זה מחובר עם מה שלמעלה. וכן נראה בדפוס רומי. 34) שלא יהיה עליו דין זב. בתוספתא שם: תינוק תולין לו וכו' בחולי שלו ובחולי אמו. 35) שאמו מקנחתו (סוכה כח:) שהינוק ממנה או שצריך לאמו, נדבק ממחלת אמו. וראה כתובות עז, ב: הזהרו מזבובים) של בעלי ראתן (= מוכי שחין). רבי זירא לא הוא יתיב בזיקה (= לא ישב במקום שמנשבת הרוח עליו ועל החולה). 36) בכת"י תימן מתחילה כאן הלכה חדשה, וכן נראה בדפוס רומי. 37) להלן ה"ו. 38) נדה לה, א: אמר רב הונא, ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס, שנאמר (ויקרא טו, לב) "זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע". מה שכבת זרע מטמאה באונס, אף ראייה ראשונה של זב מטמאה באונס. 39) ולא מחמת אונסו, ראה למעלה ה"ב.

וגמרא שם: "ושכבת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת (שמשרצת אפרוח תחת תרנגולת)".

ב. הַרְוָאָה רֵאיוֹת הַזֹּבֵב הַגּוֹרְמוֹת לוֹ לְהִיּוֹת זָבִיב
מִחֻמַּת חֻלֵּיו¹¹ אוֹ אֲנָס וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - אֵינּוּ זָב;
שְׂנַאמָר: זָב מִבְּשָׂרוֹ¹² - מִחֻמַּת בְּשָׂרוֹ¹³ הוּא שְׂהֵיָה
טָמֵא, לֹא מִחֻמַּת דְּבַר אַחֲרָי¹⁴. מִכָּאִין¹⁵ אֲמָרוּ¹⁶:
בְּשִׁבְעָה דְּרָכִים בּוֹדְקִין אֶת הַזֵּב: בְּמֵאֵכֶל וּבְמִשְׁתָּה,
בְּמִשָּׂא וּבְקַפִּיצָה, בְּחֻלֵּי וּבְמִרְאָה וּבְהִרְהוּר. כִּיצַד?
אֲבָל אֲכִילָה גִּסָּה אוֹ שְׁתָּה הִרְבָּה, אוֹ שְׂאָכֶל אוֹ
שְׁתָּה¹⁷ אֲכָלִין אוֹ מִשְׁקִין הַמְּבִיאִין לִיָּדֵי שְׁכַבַּת
זָרַע¹⁸, אוֹ שְׂנַאָשׁ מִשׁוּי כְּבֵד, אוֹ שְׁקַפִּץ מִמְּקוֹם
לְמְקוֹם, וּבְכֻלָּל דְּבַר זֶה אִם הָפָה עַל גְּבוּרָי¹⁹, אוֹ שְׁהֵיָה
חֻלָּה, אוֹ שְׂרָאָה אִשָּׁה וְהִתְאַוָּה שְׁכִיבְתָהּ²⁰, אוֹ
שֶׁהִרְהוּר בְּעַסְקֵי בְּעִילָה אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִרְהוּר
בְּבְעִילַת אִשָּׁה שֶׁהוּא מְפִיָּה²¹, אִם קָדַם אֶחָד מִכָּל
אֵלּוּ וְרָאָה רֵאִיהָ שָׁל זֹב - תּוֹלִין בּוֹ וְאֵינּוּ מְטַמֵּא.

10) כלומר, ראייה שניה (להלן ה"ו), אבל ראייה ראשונה מטמאה אפילו באונס (להלן ה"ה). 11) של שאר אברי הגוף ולא של אברי כלי הזרע, ראה למעלה ה"א. 12) "איש איש כי יהיה זב מבשרו, זובו טמא הוא". 13) מחמת חולשת כלי הזרע, ראה בדברי רבינו בפיה"מ זבים פ"ב מ"ב. 14) כריתות ח, ב: "דתניא, מבשרו ולא מחמת אונסו". 15) מלימוד זה של "מחמת בשרו, ולא מחמת דבר אחר". 16) חכמים, במשנה נזיר סה, ב. ובמסכת זבים פ"ב מ"ב. 17) אפילו במדה מועטת. 18) תוספתא זבים פ"ב: "ר"א בן פנחס אומר בשם ר' יהודא בן בתירא, החלב והגבינה ובשר שמן ויין ישן וגריסין של פול וביצים ומוריס, מרגילין לדבר זיבה". 19) וכן כתב רבינו במסכת זבים שם, וכן נראה בחולין נא, א. נא, ב. 20) זהו מה שאמרו במשנה זבים פ"ב מ"ב: "ראה עד שלא הרהר". 21) זהו מה שאמרו שם במשנה: "הרהר עד שלא ראה". ועי' בפיה"מ שם, וב'כסף משנה' כאן.

ג. הַרְוָאָה קָרִי²² - אֵינּוּ מִתְטַמֵּא בְּזֹבֵב²³ מַעַת לְעַתָּה;
שְׂרָאֵיהָ זוֹ שָׁל זֹב מִחֻמַּת שְׁכַבַּת זָרַע הִיא²⁵. וְכֵן
לְמִרְאָה וְלִהִרְהוּר תּוֹלִין בָּהֶן מַעַת לְעַתָּה²⁶. אֲבָל
לְמֵאֵכֶל וּלְמִשְׁתָּה וּלְקַפִּיצָה וּלְמִשָּׂא - תּוֹלִין בָּהֶן כָּל
זָמַן שִׁמְצֻטְעָר²⁷.

22) שכבת זרע הבאה בקושי, כמבואר למעלה ה"א. 23) אם ראה בראייה שניה, ראה להלן ה"ו. 24) עשרים וארבע שעות לאחר שראה את הקרי, זבים שם מ"ג, וכת"ק שם, וראה להלן ה"ד לעניין גוי שנתגייר. 25) כיון שראה קרי, הזיבה מחמת חולשה דקרי ('קרית ספר') וכן הוא בנוזר סו, א. וראה ב'לחם משנה'. 26) אם ראה זיבה בתוך המעט-לעת מאז שהרהר או ראה, תולין בהרהור ובמראה, אבל יותר ממעט-לעת אין תולין בהרהור ובמראה, והוא בתוספתא זבים פ"ב "כשם שתולין שכבת זרע מעת לעת, כך תולין למראה ולהרהור מעת לעת". 27) תוספתא שם, ופירשו שמרוב האכילה והשתיה שהכבירו עליו, וכן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ראיה אחת. (50 הנקבה. 51) ודרשו ב'סיפרא' פרשת מצורע (פרק זבים פ"ד ה"ה"ט) "ימים שנים, רבים שלשה". ואם ראתה שלש פעמים ביום אחד, אינה זבה עד שתראה שלשה ימים. (52 הזכר. 53) שנאמר (שם, ג) "וזאת תהיה טומאתו בזובו" – תלה הכתוב את הזב בראיות, וכתוב שם שלש פעמים "זב" וכתוב "טומאתו", שמשמע שבאלו השלש הוא טמא, וכתוב גם (שם) "והזב את זובו לזכר ולנקבה" מקיש זכר לנקבה (ולא נקבה לזכר) מה נקבה בימים, אף זכר בימים (ב"ק כד. וכריתות ח:), הרי שהזב נטמא בראה שלש ראיות בשעה א', וגם בג' ראיות בג' ימים.

- ח. ואם הפסיק הזב בין ראיה לראיה יום גמור⁵⁴ - 13
 אינן מצטרפות⁵⁵. כיצד? ראיה ראיה בשבת⁵⁶ וראיה
 שנייה בשני בשבת - אינן מצטרפות ואינו זב⁵⁷. וכן
 אם ראיה ראיה שנייה באחד בשבת⁵⁸ וראיה ראיה
 שלישית בשלישי בשבת - אינו חיב בקרבן⁵⁹; שאין
 זו מצטרפת לשנים, שהרי הפסיק ביניהן יום אחד.
 אבל אם ראיה אחת היום ואחת בלילה שלאחריו -
 הרי אלו מצטרפות⁶⁰. ואין צריך לומר, שאם ראיה
 אחת בלילה ושנייה ביום - שהן מצטרפות⁶¹. וכן אם
 ראיה שלש ראיות בשלשה לילות זה אחר זה - הרי
 אלו מצטרפות⁶².

(54) מעת לעת שלם, היינו עשרים וארבע שעות. (55) כך נשמע מדברי המשנה, זבים פ"א מ"א ומ"ו. (56) ראיה ראשונה. (57) אלא בעל קרי, ראה למעלה ה"ו. (58) וראיה ראשונה ראה בשבת. (59) אלא טמא טומאת זב, וצריך ספירת שבעה נקיים וטבילה, ראה למעלה ה"ו. (60) אף-על-פי שהלילה אינו שייך ליום שלפניו, אלא ליום שלאחריו. (61) ששתי הראיות היו ביום אחד, ואין זה בכלל ראיית שלשה ימים, אלא בכלל שלש ראיות שזב נטמא בהם אף אם לא היו בשלשה ימים, ראה למעלה ה"ז. ומה שכתב רבינו "ואין צריך לומר", הוא על-פי מה שאמרו בבבא-קמא כד, א - גבי שור המועד "ריחק נגיחותיו, חיב (נזק שלם). קירב נגיחותיו, לא כל-שכן". ורק בזבה אינו כן מפני שמיעט הכתוב זבה מראיות, ולא טמאה אלא בימים (שם). (62) זבים פ"א מ"ג: "ראה וכו' שלש לשלשה ימים או לשלשה לילות, הרי זה זב גמור".

- ט. ראית הזב אין לה שיעור, אלא הרוגה כל שהיא
 - טמא⁶³; שנאמר: החתים בשרו - כל שהיא נפר
 בכשרו מטמא⁶⁴.

(63) משנה, נדה מ, א: "אבל הזב ובעל הקרי וכו' ומטמאין בכל שהוא, אפילו כעין החרדל ובפחות מכן". (64) 'סיפרא' פרשת מצורע (פרק זבים פ"א ה"ג), (ראיות) קטנות מנין, ת"ל "תהיה" אפילו כל שהוא, "החתים" אפילו כל שהוא, "בשרו" אפילו כל שהוא.

- י. הנה הזב נגרר ויוצא ולא פסק: אם יש מתחלת
 הראיה עד סופה פדי טבילה וספוג⁶⁵ או יתר - הרי
 זו נחשבת כשתי ראיות⁶⁶, הואיל והיא ארקה

(40) שמה שמפורש בתורה שזב חייב קרבן, אינו אלא אם ראה שתי ראיות זוב מחמת בשרו, ולא מחמת אונסו. אבל אם ראה ראשונה היתה באונס ושניה מבשרו, אף-על-פי שהוא טמא זב לענין ספירת שבעה נקיים, אין עליו חיוב קרבן, אף לאחר ראייה שלישית. בנדה לה, א: "ת"ש, ראה ראייה ראשונה של זב בודקין אותו (זבים פ"ב מ"ב) מאי לאו לטומאה, לא לקרבן", ומפרש רש"י שאם הראיה הראשונה של זב היתה מחמת אונס, איננה מצטרפת לשלש ראיות לחייבו קרבן, אלא לראיה השנייה שהיתה מחמת בשרו ולא באונס, לספור שבעה נקיים. (41) מצטרפת לשתי הראיות הראשונות, שהיו מחמת בשרו, ולא באונס כדי לחייבו קרבן (זבים פ"ב מ"ב, וכתנא-קמא). (42) כן הוא במשנה שם: "בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לזיבה וכו', ראה ראייה ראשונה בודקין אותו, בשניה בודקין אותו, בשלישית אין בודקין אותו", הרי שמה שלא בודקים בשלישית הוא מפני שכבר נזקק לזיבה. ואם ראה ראייה ראשונה באונס, אינה מצטרפת לשלישית להבאת קרבן, הואיל והיה האונס לפני שנזקק לזיבה.

- ו. הרוגה ראיה אחת של זב - הרי הוא כבעל
 קרי⁴³. ראיה שנים - הרי זה זב, וצריך ספירת
 שבעה⁴⁴ וביאת מים חיים⁴⁵, ואינו חיב בקרבן. ראיה
 שלש ראיות - הרי זה זב גמור וחיב בקרבן⁴⁶. ואין
 בין זב שראה שתי ראיות לרוגה שלש אלא קרבן
 בלבד⁴⁷. ודברים אלו פלן דברי קבלה מפי משה
 רבינו מסיני⁴⁸.

(43) כבית-הלל, זבים פ"א מ"א, והוא כמו ראשון לטומאה (פ"ה מהל' אבות הטומאה ה"א). (44) ימים נקיים מכל זוב, וצריך שיהיו רצופים זה אחר זה. (45) טבילה במעיין ולא במקווה, משום שנאמר (ויקרא טו, יג) "ורחץ בשרו במים חיים וטהרו", והוא מטהר בכלשהו, כלומר: אינו צריך ארבעים סאה כמו מקווה (פ"ט מהל' מקוואות ה"ח). (46) שתי תורים או שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, ראה למעלה פ"א ה"ג. (47) משנה, מגילה ח, א. ונלמד שם בגמרא, ממה שמנה הכתוב (שם, ב"ג) שתיים וקראו טמא (הזכיר שתי פעמים זב "איש איש כי יהיה זב מבשרו, זובו טמא הוא") ומנה שלש וקראו טמא ("וזאת תהיה טומאתו בזובו, רר בשרו את זובו, או החתים בשרו מזובו, טומאתו היא"), הא כיצד? שתיים לטומאה ושלש לקרבן, ועוד נאמר (שם, טו) "וכיפר עליו הכהן לפני ה' מזובו", ולמדו מזה (שם) "מזובו" מקצת זבין מביאין קרבן, ומקצת זבין אין מביאים קרבן, הא כיצד? ראה שלש מביא קרבן, ראה שתיים אין מביא קרבן. (48) שזה לא מפורש בתורה אלא נלמד בקבלה מן הפסוקים הנ"ל.

- ז. אחד הרוגה שתי ראיות או שלש בשעה אחת זו
 אחר זו, או שראה ראיה בכל יום זה אחר זה⁴⁹ -
 הרי זה זב. לפי שתלה הפתוב את הזבה⁵⁰ בנמים,
 שנאמר: פי יזוב זוב דמה ימים רבים⁵¹, והזב⁵² לא
 תלה אותו בנמים⁵³.

(49) כלומר, בשלשה ימים רצופים זה לזה, ראה כל יום

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

75) פירוש, אם היה ידוע לנו זמן של סוף היום וזמן של תחילת הלילה, והוא ראה ראייה אחת שהתחילה בסוף היום ונגמרה בתחילת הלילה (ראה פירוש הרא"ש זבים פ"א מ"ו). (76) אלא נמשכה רגע אחד בסוף היום, ורגע אחד בתחילת הלילה. (77) תוספתא זבים פ"א: "ומודה רבי יוסי, שאם ראה ראייה אחת בין השמשות אע"פ שאין בה כדי טבילה וסיפוג, יש בידו שתי ראיות, מפני ששני ימים חולקים אותה". (78) "תנו רבנן, בין השמשות ספק מן היום ומן הלילה (כלומר, ספק אם יש בו משניהם. רש"י) וספק שהוא כולו מן היום וספק שהוא כולו מן הלילה" (שבת לד:) ובין השמשות הוא משך הזמן משתשקע החמה עד שייראו ג' כוכבים בינונים (ראה בהל' שבת פ"ה ה"ד). (79) תוספתא שם, ופ"א דמס' זבים מ"ו. כלומר, ספק טמא כזב שצריך ספירת שבעה נקיים או אינו טמא אלא כבעל קרי (ראה למעלה ה"ו), שמא בין השמשות הוא גם יום וגם לילה, והוא ראה מקצת היום ומקצת הלילה, והימים חולקים את הראיה לשתי ראיות.

16 יג. רָאָה רְאִיָּה אַחַת בַּיּוֹם וְאַחַת בֵּין הַשְּׁמֶשׁוֹת - הֲרִי
17 זֶה וְדַאי לְטִמְאָה⁸⁰ וְסַפֵּק לְקָרְבָן⁸¹, וּמְבִיא קָרְבָן
18 וְאִינוּ נֶאֱכָל⁸².

80) כלומר, לספור שבעה נקיים, כי יש כאן שתי ראיות לפחות. (81) שמא ראיית בין השמשות היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה, והימים חלקו את הראיה הזאת לשניים, וביחד עם הראיה הראשונה יש כאן שלש ראיות וחייב קרבן (ראה למעלה שם), או שאין כאן אלא שתי ראיות בלבד ואין כאן קרבן, ודין זה הוא במס' זבים שם. (82) שחטאת העוף הבאה על הספק אינה נאכלת, ראה למעלה פ"א ה"ו וה"ז.

19 יד. [רָאָה] רְאִיָּה אַחַת בֵּין הַשְּׁמֶשׁוֹת [שֶׁל שַׁבָּת]
20 וְרְאִיָּה שְׁנֵי בֵּין הַשְּׁמֶשׁוֹת שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת⁸³ - הֲרִי
21 זֶה סַפֵּק לְטִמְאָה וְסַפֵּק לְקָרְבָן⁸⁴. סַפֵּק לְטִמְאָה -
22 שְׁמָא רְאִיָּה רְאוּשָׁנָה הֵיטָה בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת וּשְׁנֵי
23 בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְהֲרִי הַפְּסִיק שַׁבָּת בִּינֵיהֶן וְאִין פֶּאן
24 זִיבּוֹת פְּלִל⁸⁵; וְהֲרִי הוּא סַפֵּק לְקָרְבָן - שְׁמָא אַחַת
25 מֵהֶן הֵיטָה מְקַצָּתָה בַּיּוֹם וּמְקַצָּתָה בַּלַּיְלָה, שְׁהִיא
26 חֲשׂוּבָה בְּשִׁתִּים⁸⁶, וְהֲרִי רְאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת שֶׁהוּא חֵיב
27 בְּקָרְבָן⁸⁷. וּלְפִיכָף מְבִיא קָרְבָן וְאִינוּ נֶאֱכָל⁸⁸.

83) "וכגון שלא היו באותו הזמן (אלא ראייה ראשונה בתחילת בין השמשות של ערב שבת, וראיה שניה בסוף בין השמשות של מוצאי שבת)", ר"ש זבים, שם. (84) זבים שם, ותוספתא שם פ"א. (85) ראה למעלה ה"ח, שאם הפסיק יום גמור בין ראייה לראיה – אינן מצטרפות. אבל יתכן שאחת מן הראיות היתה בשבת, ולא היה הפסק יום גמור בין ראייה לראיה והוא זב לטומאה. (86) ראה למעלה ה"ב. (87) ואולי אף אחת משתי הראיות לא היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה, ואין כאן שלש ראיות ואינו חייב קרבן. (88) שחטאת העוף באה על הספק ונשרפת, ראה למעלה פ"א ה"ו,ז, ולמעלה בפרק זה ה"ג.

1 בְּשִׁתִּים⁶⁷; וְאִם לֹא הֵיטָה אֲרָפָה בְּשַׁעוֹר הַזֶּה⁶⁸, אֶפְלוּ
2 פְּסִק הַזּוֹב בֵּינָתִים⁶⁹ - הֲרִי זֹו רְאִיָּה אַחַת. וְכֵן אִם
3 הֵיטָה רְאִיָּה אַחַת אֲרָפָה בְּשִׁלֵּשׁ רְאִיּוֹת, שְׁנִמְצָא
4 מִתְחַלְתָּהּ וְעַד סוּפָה בְּשִׁתֵּי טַבִּילוֹת וּשְׁנֵי סוּפּוּגִין -
5 הֲרִי זֹו נְחֻשְׁבֶת בְּשִׁלֵּשׁ רְאִיּוֹת וְיָבִיא קָרְבָן⁷⁰.

65) זבחים פ"א מ"ד, ובתוספתא (שם פ"א) והיא כשיעור מהלך חמישים אמה של אדם בינוני (פירוש הרא"ש למסכת זבים פ"א מ"ג, וראה ב'סיפרא' שם, ה"ד). (66) כת"ק נגד רבי יוסי, בתוספתא זבים, שם. (67) משום שזוב אין לו שיעור (ראה למעלה ה"ט), א"כ כשראה ראייה אחת ארוכה, כיון שמתחילת ראייתו נטמא בכל שהוא, והיה לו שהות לטבול, ועדיין הוא ממשיך לראות, אנו חושבים לראיה זו כשתי ראיות ('קריית ספר'), וראה למעלה ה"ו דין הרואה שתי ראיות. (68) שם בתוספתא "ואם לאו (שאינן מתחילת הראיה עד סופה כדי טבילה וסיפוג) אין בידו אלא אחת". (69) פירוש, ראה זוב והפסיק, ושוב ראה, ואין במשך זמן ההפסקה, כדי טבילה וסיפוג. (70) זבים פ"א מ"ה, ולמדו זאת ב'סיפרא' פרשת מצורע (שם) מן הפסוק (ויקרא שם, ג) "בזובו רר" "מלמד שהוא מטמא בג' ראיות. אין לי אלא גדולות, קטנות מנין, ת"ל "תהיה", אפילו כל שהוא וכו', אם נאמר בגדולות למה נאמר בקטנות, אלא ליתן שיעור לגדולות שאם ראה אחת מרובה כשלש, שהוא כמגד יון לשלוח שהם כדי שתי טבילות ובשני סיפוגים, הרי זה זב גמור".

6 יא. רָאָה רְאִיָּה אַחַת בַּיּוֹם וְהַפְּסִיק כְּדֵי טַבִּילָה
7 וְסוּפּוּג⁷¹, וְאַחַר כֶּף רְאָה שְׁתִּים⁷² או אַחַת אֲרָפָה
8 בְּשִׁתִּים⁷³; או שְׁרָאָה שְׁתִּים או אַחַת מְרַבָּה בְּשִׁתִּים
9 וְהַפְּסִיק כְּדֵי טַבִּילָה וְסוּפּוּג, וְאַחַר כֶּף רְאָה רְאִיָּה
10 אַחַת - הֲרִי זֶה זָב גְּמוּר⁷⁴.

71) בא להשמיענו שההפסק בין ראייה לראיה הוא כדי טבילה וסיפוג, אבל אם ההפסק בין ראייה לראיה היה פחות מכדי טבילה וסיפוג, נחשבות שתי הראיות (אם נמשכו כל אחת מהן פחות מכדי טבילה וסיפוג, ראה למעלה ה"י) לראיה אחת. (72) ובין אלו השתיים היה הפסק גדול יותר מאשר כדי טבילה וסיפוג. (73) ראה למעלה שם. (74) זבים פ"א מ"ד, ובא להשמיענו שאף ראייה אחת ארוכה כשתיים מצטרפת עם ראייה אחת קצרה לחייבו קרבן, כמו שלש ראיות נפרדות, שלא נטעה לומר: כיון שראיה אחת ארוכה למדו ב'סיפרא' מ'בזובו רר", וראיה קצרה למדים מ"החתים" (ראה למעלה שם) וכיון שהפסוק אומר "או החתים", הכוונה או זה או זה ואינן מצטרפות (מ'משנה אחרונה' זבים שם).

11 יב. רָאָה רְאִיָּה אַחַת מְקַצָּתָה בְּסוּף הַיּוֹם וּמְקַצָּתָה
12 בְּתַחֲלַת הַלַּיְלָה⁷⁵, אָף עַל פִּי שְׁאִינָה אֲרָפָה בְּשִׁתִּים⁷⁶
13 - הֲרִי אֵלוּ שְׁתֵּי רְאִיּוֹת, שְׁהֵימִים מִתְחַלְקִין הֲרָאָה⁷⁷.
14 לְפִיכָף, הֲרוּאָה רְאִיָּה אַחַת בֵּין הַשְּׁמֶשׁוֹת, שְׁהוּא
15 סַפֵּק מִן הַיּוֹם וּמִן הַלַּיְלָה⁷⁸ - הֲרִי זֶה סַפֵּק לְטִמְאָה⁷⁹.

יום שלישי ו' אייר ה'תשע"ז

פָּרָק שְׁלִישִׁי

1 יבאר שהימים שהזב רואה בהן זיבות הוא טמא ומונה משיפסוק.

1 א. **כָּל הַיָּמִים שֶׁהֵב רֹאֵה בְּהֵן זִיבוֹת הָרִי הוּא טָמֵא.**² **וְכִשְׁפָּסַק הַזִּיבוֹת³ מוֹנֵה שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים⁴ בְּזָבָה, וְטוֹבֵל בְּשָׂבִיעֵי⁵ וּמַעְרִיב שְׁמֹשׁוֹ, וּבְשָׂמִינֵי⁶ מִבֵּיא קָרְבָּנוֹ⁷ אִם הָיָה בַּעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת. וְאִם רָאָה רְאִיָּה שֶׁל זָב, אָפְלוֹ בְּסוֹף יוֹם שְׂבִיעֵי אַחַר שְׁטַבֵּל - סֵתֵר הַכֹּל, וּמִתְחִיל לְמָנוֹת שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים⁸ מֵאַחַר יוֹם רְאִיָּה הָאֲחֵרוֹנָה.⁹**

2 כמפורש בפסוק (ויקרא טו, ג) "איש איש כי יהיה זב מבשרו וזבו טמא הוא". (3) גם להלן בהלכה ג כתב רבינו וזה לשונו: "בדק ביום הטומאה עצמה ומצא טהור ופסק השוב" וכו', ומכאן שהוא צריך הפסק טהרה. (4) ויקרא שם, יג, וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו". (5) שנאמר (שם): "וספר לו שבעת ימים וגו' ורחץ בשור במים חיים (=מי מעיין) וטהר". ואם הוא זב בעל שתי ראיות די לו בכך וטהור. (6) שם, יד-טו: "וביום השמיני יקח לו שתי תורים או שני בני יונה וגו' אחד חטאת והאחד עולה". (7) פירוש למחרת יום הראיה האחרונה.

8 ב. **זָב שֶׁרָאָה קָרִי בְּאֶחָד מִשְׁבַּעַת יְמֵי הַסְּפִירָה - אֵינוֹ סוֹתֵר אֶלָּא יוֹמוֹ בְּלַבַּד, וּמְשַׁלֵּם שְׁבַעַת יָמִים וּמִבֵּיא קָרְבָּנוֹ. פִּינֵצַד? רָאָה קָרִי בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי - סוֹפֵר אַחֲרָיו שְׁלֹשָׁה יָמִים⁸, וְטוֹבֵל בְּשָׂלִישִׁי, וּמִבֵּיא קָרְבָּנוֹ בְּרִבְעֵי.**

8 שספירת היום החמישי נסתרה ונשארו לו רק ארבעה ימים נקיים, ומוסיף להם עוד שלושה להשלים השבעה.

13 ג. **זָב שֶׁבְּדָק בְּיוֹם רֵאשׁוֹן מִיְמֵי הַסְּפִירָה וּמַצָּא טְהוֹר, וְלֹא בְּדָק כָּל שְׁבַעַת, וּבְיוֹם הַשְּׂבִיעִי בְּדָק וּמַצָּא טְהוֹר - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהָרָה. אָפְלוֹ בְּדָק בְּיוֹם הַטְּמָאָה עֲצָמָה⁹ וּמַצָּא טְהוֹר, וּפָסַק הַזָּב¹⁰, וְלֹא בְּדָק לְמַחַר בְּתַחֲלַת יְמֵי הַסְּפִירָה¹¹, וּבְדָק בְּשָׂבִיעֵי¹² אוֹ בְּשָׂמִינֵי¹³ וּמַצָּא טְהוֹר - עָלוֹ לוֹ יְמֵי הַסְּפִירָה, וְהָרִי זֶה בְּחֻזְקַת טְהָרָה.**

9 פירוש שבאותו יום שראה לפני זה זיבה, בדק אחרי כן. 10 נראה שצריך להיות "ופסק הזוב ומצא טהור". 11 כלומר, למחר שהוא היום הראשון של שבעת ימי הטהרה. 12 לדעת רבי אליעזר כי גם אם בדק בסוף ימי הטהרה שהוא יום שביעי ולא בדק בהתחלת ימי הספירה שהוא יום ראשון של ימי הטהרה. 13 כלומר: שהבדיקה השנייה היתה ביום השמיני, ואילו הבדיקה הראשונה היתה ביום הראשון של הספירה, שהיתה כאן בדיקה בהתחלת הספירה ולא היתה בדיקה בסוף הספירה שהוא ביום שביעי, וכרב, שחולק על רבי חנינא (שם) וסובר שאף אם היתה בדיקה בהתחלת הספירה (ביום ראשון) ולא היתה בדיקה

בסוף הספירה (ביום שביעי), או שהיתה בדיקה בסוף הספירה, אבל אם לא היתה בדיקה בהתחלת הספירה, טהור לפי רבי אליעזר, אבל אם לא היתה בדיקה לא בהתחלה ולא בסוף, אף על פי שבדק ביום הטומאה עצמו, וכן ביום השמיני - אינו טהור (כסף משנה). וכן כתב רבינו בפרק ו מהלכות איסורי ביאה, הלכה כב לעניין זבה: "וכן אם בדקה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה טהור, וביום הח' ומצאה טהור, הרי זו בחזקת טהרה", משמע שצריך שתבדוק ביום הראשון כדי שתהיה טהורה כשתבדוק ביום השמיני, אבל אם לא בדקה ביום הראשון צריך שתבדוק ביום השביעי, שכן כתב שם אחרי כן "בדקה ביום ג' לזיבתה ומצאה שפסק הדם ולא בדקה ביום ראשון מימי הספירה, ובשביעי בדקה ומצאה טהור הרי זו בחזקת טהרה". והוסיף שם "והוא הדין לזב" (לחם משנה).

20 ד. **כָּל רְאִיָּה שֶׁהִיא סוֹתֵרֶת אֵינָה מִבֵּיאָה לְיַד קָרְבָּן. פִּינֵצַד? רָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת וְהַפְסִיק יוֹם אוֹ יוֹמִים, וְהָרִי הוּא מוֹנֵה שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים, וּבְתוֹף הַשְּׁבַעַת רָאָה רְאִיָּה שֶׁל זָב - אֵינָה מַצְטַרְפֶּת לְשִׁתִּים, אֶלָּא סוֹתֵרֶת וּמִתְחִיל לְמָנוֹת¹⁴ כְּמוֹ שְׁבַּאֲרָנוּ. אָפְלוֹ רָאָה בְּתוֹף יְמֵי הַסְּפִירָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת זוֹ אַחַר זוֹ, אָפְלוֹ רָאָה אוֹתָם בְּיוֹם אֶחָד, אָפְלוֹ רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת בְּסוֹף יוֹם שְׂבִיעֵי שֶׁל שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים - אֵינוֹ מִבֵּיא קָרְבָּן, שְׁרִיאִיּוֹת אֵלוֹ לְסִתְרָהּ הֵן. רָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת בְּלֵיל שְׂמִינֵי¹⁵ - מִבֵּיא קָרְבָּן, שְׂאִיִן רְאִיּוֹת אֵלוֹ סוֹתְרִין¹⁶. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזָב בַּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת¹⁷; אֶבֶל זָב בַּעַל שְׁלֹשׁ שְׂרָאָה שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת¹⁸ בְּלֵיל שְׂמִינֵי¹⁹ שְׁלֹאֲחַר שְׁבַעַת יָמִים נְקִיִּים - אֵינוֹ מִבֵּיא קָרְבָּן שְׁנֵי עַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת אֵלוֹ, אֶלָּא קָרְבָּן אֶחָד עַל הַשְּׁלֹשׁ הָרֵאשׁוֹנוֹת. שְׂאָף עַל פִּי שְׂאִיִן שְׁלֹשׁ אַחֲרוֹנוֹת סוֹתְרוֹת, הָרִי לֹא יִצָּא לְזִמְן שְׂרָאוֹי לְקָרְבָּן²⁰. וְהַלִּילָה מְחַסֵּר זִמְן הוּא²¹ לְפָלֵל²², חוּץ מִיּוֹלְדֵת²³ שֶׁהַפִּילָה בְּלֵיל שְׂמוֹנִים וְאַחַד, שֶׁהִיא מִבֵּיאָה קָרְבָּן שְׁנֵי²⁴, כְּמוֹ שְׁבַּאֲרָנוּ. וְדָבָר זֶה מִפִּי הַקְּבָלָה²⁵.**

14 שבעה ימים נקיים אחרים. 15 (15) אחר שנגמרו שבעה ימים נקיים. 16 (16) משום שנגמרו כבר ספירת שבעה נקיים. 17 שלא התחייב בקרבן אלא בספירת שבעה בלבד, ולכן אם ראה בליל שמיני, אחר גמר ספירת הנקיים, שלוש ראיות - מתחייב הוא בקרבן. 18 (18) שסופר שבעה נקיים וגם חייב קרבן ביום השמיני. 19 כלומר: ראה בליל שמיני שלוש ראיות. 20 (20) שהרי אינו יכול להביא קרבנו עד למחרת שהוא יום השמיני. ונחשבות ג' הראיות של ליל שמיני כאילו יש בו זיבה ארוכה שהתחילה בג' הראיות הראשונות. 21 כלומר: מה שאינו מביא קרבנו עד יום שמיני, אינו משום שהוא לילה, ובלילה אין מקריבין קרבנות, אלא משום שלא הגיע זמנו עוד עד יום השמיני. ומשום כך אם ראה בליל שמיני שלוש ראיות, נחשבות ראיות אלו לזיבה ארוכה. 22 לכל דיני התורה. 23 ראה למעלה פרק א הלכה ח, שהיולדת שהפילה בתוך שמונים יום מלידתה, שהם ימי מלאה, מביאה קרבן אחד על הלידה ועל ההפלה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ו' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אנדורגיניוס ברייה בפני עצמה היא - לא ברייה בעלמא היא אלא ספק (תוספות יום טוב זבים פרק ב משנה א). 38) שהאיש מטמא בלובן שהוא זב ואינו מטמא בראה דם. 39) שהאשה טמאה בראיית דם אבל אינה טמאה בלובן. 40) שאם ראה לובן, שמא היא נקבה ואינה מטמאה בלובן; ואם ראה דם, שמא הוא זכר ואינו טמא בדם. "אבל אם ראה לובן ואודם כאחד תומאתן וודאי ממה נפשך" (רע"ב שם). 41) של זוב שאז חייב הוב להביא קרבן. 42) שאז חייבת הזבה להביא קרבן. 43) חטאת העוף הבאה על הספק. 44) שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת. 45) מנה שבעה נקיים אחר שראה ג' ימים דם. 46) את הספירה, שאף על פי שמטמא גם בלובן וגם באודם אין זה אלא מחמת ספק, שמא הוא איש ושמא היא אשה; אבל כשסופר ז' נקיים משום ראיית לובן של איש - אין האודם שהוא משום אשה, סותר ללובן של איש, וכמו כן אין ראיית לובן של איש, סותרת את שבעת הנקיים שסופר לאחר שראה אודם של אשה.

פרק רביעי

1) יבאר הקרבנות שמביא המצורע אחר שיתרפא מצרעתו, והטבילות שטובל, וכיצד עושים לו.

- 21 א. כְּשִׁיתְרַפָּא הִצְרוּעַ מִצְרַעְתּוֹ²¹, אַחַר שֶׁמִּטְהַרְיָן
- 22 אוֹתוֹ²² בְּעֵץ אֲרִזָּה²³ וְאֶזוֹב²⁴ וְשִׁנֵי תוֹלַעַת²⁵ וְשִׁנֵי צַפְרִים²⁶
- 23 וּמְגַלְחִין אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ²⁷ וּמְטַבִּילִין אוֹתוֹ²⁸, אַחַר כָּל
- 24 זֶאת וַיִּנְסֵ לִירוּשָׁלַיִם²⁹ וּמוֹנֶה שִׁבְעַת יָמִים³⁰, וּבַיּוֹם
- 25 הַשְּׂבִיעִי מְגַלַּח תְּגַלְחָתוֹ שְׁנֵינָה³¹ וּמִתְגַּלַּח הִרְאֵהוּ³²
- 26 וְטוֹבֵל³³, וְהָרִי הוּא טְבוּל יוֹם³⁴ וּמַעְרִיב שְׁמֵשׁוֹ³⁵,
- 27 וְלִמְחָר בְּשִׁמְיָנִי טוֹבֵל פַּעַם שְׁנֵינָה³⁶ וְאַחַר כֵּן
- 28 מְקַרְבִּין קִרְבָּנוֹתָיו. וּמִפְּנֵי מָה טוֹבֵל בְּשִׁמְיָנִי אַחַר
- 29 שְׁטוּבֵל מֵאִמְשׁוֹ? מִפְּנֵי שֶׁהָיָה רְגִיל בְּטִמְאָה³⁷ בְּיָמָיו
- 30 חֲלוּטוֹ³⁸, וְאֵינוֹ נִזְהָר מִשׁוּם טִמְאָה, וְשָׂמָא נְטָמָא
- 31 אַחַר שֶׁשְׁבֵּל. לְפִיכֵן טוֹבֵל בְּשִׁמְיָנִי בְּעֶזְרַת הַנְּשִׂים
- 32 בְּלִשְׁפַת הַמְּצַרְעִים שְׁשֻׁם³⁹, אֵף עַל פִּי שְׁלֵא הִסִּית
- 33 דְּעִתּוֹ⁴⁰.

2) מנגעו, וראה בהלכות תומאת צרעת מפ"א עד פ"ט, כללי הנגע. 3) ראה בהלכות תומאת צרעת פ"א, כיצד הוא הסדר של עץ הארז, האזוב והצפרים. 4) מקל של עץ ארז (רש"י ויקרא יד, ד). 5) צמח קטן. 6) חוט צמר צבוע בצבע אדום, והצבע נלקח מביצי תולעת. 7) כמו שנאמר (שם): "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז, ושני תולעת ואזוב". 8) כל שערו שעל בשרו, ובמשנה (נגעים פי"ד משנה ב) "בא לו לגלח את המצורע, העביר תער על כל בשרו". 9) אחרי שעשה את מעשה הטהרה, ככתוב (שם, ח) "וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר". 10) כמו שנאמר (שם): "ואחר יבוא אל המחנה"; שהרי מצורע נשלח מחוץ לג' מחנות שהם מחנה שכינה, מחנה לוייה ומחנה ישראל, כמו שכתוב (שם יג, מו): כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא, בדרך ישב, מחוץ למחנה מושבו; ממה שכתוב "בדרך ישב" נשמע שלא ישב אף עם שאר טמאים, כמו זב וטמא מת, שטמא מת מותר במחנה לוייה

24) אף על פי שלילה מחוסר זמן וכל חיוב הקרבן אינו אלא ביום פ"א. והיתה צריכה להיות פטורה בקרבן אחד - ובכל זאת מביאה קרבן שני משום שנאמר (ויקרא יב, ו) "ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש וגו'" ודרשו בית הלל (כריתות שם) "או לבת" לרבות אור שמונים ואחד. 25) שאין זה מפורש בכתוב אלא נלמד מריבוי של "או".

- 1 ה. רָאָה רָאִיָּה אַחַת בְּלִיל שְׁמִינִי וְשִׁנֵי רָאִיּוֹת בְּיוֹם
- 2 שְׁמִינִי - הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין, וּמְבִיא קִרְבָּן שְׁנֵי עַל
- 3 זִיבוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת; שֶׁהָרִי רָאִיָּה רָאֵשׁוֹנָה שֶׁל כָּל זָב
- 4 כְּשִׁכְּבַת זָרַע הִיא חֲשׂוֹבָה²⁶, וְאִם רָאָה אַחֲרֶיהָ שְׁתֵּים
- 5 - מִצְטָרְפַת עִמָּהֶם לְקִרְבָּן²⁷. אָבֵל אִם רָאָה שְׁתֵּים
- 6 בְּלִיל שְׁמִינִי וְאַחַת בְּיוֹם שְׁמִינִי - אֵין מִצְטָרְפַת,
- 7 וְאֵינוֹ מְבִיא קִרְבָּן עַל הַזִּיבָה זוֹ הָאֲחֵרוֹנָה²⁸.

26) ואין עליו דין זב, אלא הרי הוא כבעל קרי. 27) כלומר: אף על פי שראיה ראשונה אינה אלא כקרי, ובכל זאת מצטרפת היא לשתיים שאחריה לחייבו בקרבן - אם ראה ראייה אחת של זב בליל שמיני, אף על פי שלילה מחוסר זמן כמבואר למעלה, מצטרפת היא לשתי ראיות שראה למחר, לחייבו בקרבן שני. 28) שם המשך דברי רבי יוחנן למי שסובר "לילה מחוסר זמן הוא". שהרי עיקר הזיבה היה בלילה, שבשתי ראיות נעשה זב.

- 8 ו. הַכֹּל מִתְטַמְּאִין בְּזִיבָה, אֶפְלוּ קָטָן בֶּן יוֹמֵמוֹ²⁹,
- 9 וְהַגְּרִים וְהַעֲבָדִים³⁰, וְהָרִשׁ וְשׁוֹטֵה. וְיִרְאֶה לִי,
- 10 שֶׁמְבִיאִין עֲלֵיהֶן³¹ כִּפְרָה³² כְּדִי לְהַאֲכִילָן בְּקִדְשִׁים³³
- 11 וְחֲטָאתָן נֹאכְלָת. שֶׁהָרִי הֵן כְּקָטָן שְׂאִינוֹ בֶּן דַּעַת.
- 12 וְסָרִיס אָדָם³⁴ וְסָרִיס חֲמָה³⁵ מִתְטַמְּאִין בְּזִיבָה כְּכֹל
- 13 הָאֲנָשִׁים³⁶.

29) ואמרו בערכין ג. ונדה לב: "הכל" לאתויי קטן בן יומו, דתניא מה תלמוד לומר (ויקרא טו, ב) "איש איש" - ? - לרבות תינוק בן יום אחד שמטמא בזיבה. 30) עבדים כנענים שמלו וטבלו לשם עבדות. 31) [על החרש והשוטה, אף על פי שפטורים ממצוות ואין עליהם איסור לאכול קדשים. אבל גרים ועבדים שמחוייבים במצוות, בוודאי מביאים עליהם, כמפורש בנגעים פרק יד משנה יב]. 32) אחרים מביאים קרבנותיהם שמחוייבים מטעם זב. 33) שאסור להאכילם לפני זה, כשם שאסור להאכיל להם איסורים אחרים. 34) שנותרו על ידי אדם. 35) שלא ראה חמה מעולם, כגון שנולד סריס ממעי אמו. 36) ואף על פי שאין להם שכבת זרע - יש להם זיבות.

- 14 ז. הַטְּמֵטוּם וְהָאֲנִדְרוֹגִינּוֹס³⁷ - נוֹתְנִין עֲלֵיהֶן חֲמָרִי
- 15 הָאִישׁ³⁸ וְחֲמָרִי הָאִשָּׁה³⁹; מִתְטַמְּאִין בְּדָם כְּנִשִּׁים,
- 16 וּבִלְבָן פְּאֲנָשִׁים. וְטִמְאָתָן בְּסַפְקָן⁴⁰. לְפִיכֵן, אִם הָיָה
- 17 אֶחָד מֵהֶן בַּעַל שְׁלֹשׁ רָאִיּוֹת⁴¹ אוֹ זָבָה שֶׁרָאָתָה דָם
- 18 שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה⁴² - מְבִיאִין קִרְבָּן⁴³ וְאֵינוֹ
- 19 נֹאכְלָת⁴⁴. הָיָה מוֹנֶה שִׁבְעָה יָמִים נְקִיִּים לְלֶבֶן וְרָאָה
- 20 אָדָם, אוֹ לְאָדָם וְרָאָה⁴⁵ לְבָן - הָרִי זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר⁴⁶.

37) הם ספק זכר ספק נקבה, ואף על פי שאמרו בגמרא

28 וְטוֹבֵל אֶצְבְּעוֹ הַיְמָנִית⁵⁷ בַּשֶּׁמֶן שֶׁבְכַפּוֹ וּמִזֶּה שֶׁבַע
 29 פְּעָמִים⁵⁸ כַּנֶּגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים⁵⁹, עַל פֶּלַח הַזֵּיהָ
 30 טְבִילַת אֶצְבַּע בַּשֶּׁמֶן⁶⁰. וְאִם הִזָּה וְלֹא כַּנֶּגֶד בֵּית
 31 קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים - פְּשֻׁרָתוֹ⁶¹. וְאַחַר כֵּן יָבֹא אֶצֶל
 32 הַמִּצְרַע וַיִּתֵּן מִן הַשֶּׁמֶן עַל מְקוֹם דָּם הָאֵשׁ בְּתַנּוּף
 33 אֵיזֶן וּבִהֵן יָדוֹ וּבִהֵן רִגְלוֹ⁶². וְהַנּוֹתֵר מִן הַשֶּׁמֶן שֶׁבְכַפּוֹ
 34 יִתְּנֶנּוּ עַל רֹאשׁ הַמִּתְטַהֵר⁶³. וְאִם לֹא נִתֵּן - לֹא כְּפָרָה⁶⁴.
 35 וְשָׂאֵר הַלֶּגַם⁶⁵ מִתְחַלֵּק לְפָנֵיהֶם⁶⁶.

22) פשוט הוא במשנה נזיר מד: (כספ-משנה). וכן הוא בספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע, פרק ב, הלכה ז). 23) למעלה הלכה א. 24) לפי שאין מחוסר כפורים נכנס לעזרת ישראל, כמפורש בכלים פרק א משנה ח (כספ-משנה). 25) משקוף (=פס). ראה בפי"ה"מ שבת צא: עומד באסקופה שהוא חוץ לשער, אבל אסור לו לעמוד בתוך השער שנחשב לעזרת ישראל, ומחוסרי כפרה אסורים ליכנס לעזרת ישראל, וכן כתב רבינו בפירוש המשנה נגעים פרק יד משנה ט, ובפ"ג מהלכות סוטה הלכה ד: "כנגד שער המזרח מבחוץ". אבל דעת רש"י (סוטה ז). שעומד בחלל השער שלא נתקדש בקדושת העזרה. 26) נגעים פי"ד משנה ח "בא ועמד בשערי ניקנור", ושער ניקנור הוא השער העליון שנכנסים בו מעזרת נשים לעזרת ישראל (מדות פ"ב, משנה ו), ונקרא שער ניקנור על שמו של אדם גדול שהביא דלתות השער מאלכסנדריא של מצרים, ובדרך אירעו נסים, ראה ביומא לת. 27) ספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע פרשה ג, הלכה ו) "והעמיד הכהן הקטטה את האיש המטהר לפני ה' פתח אהל מועד, מעמידו בשער ניקנור אחוריהם למזרח, ופניהם למערב". 28) חוץ ממצורע, עומדת גם היולדת בעת טהרתה בשער ניקנור (משנה סוטה ז), שמצוה לאדם שיעמוד וישמור על קרבנו, ונלמד בספרי (פרשת פנחס) ממה שכתוב (במדבר כח, ב) "תשמרו להקריב לי במועדו"; ומי שיכול להכנס לעזרה נכנס, ואלו שהם מחוסרי כפרה עומדים ליד שער ניקנור, וכמו כן זבים וזבות (סוטה ח. וראה רש"י שם). 29) משנה סוטה שם, ומשום שנאמר בה (שם ה, יח) "והעמיד הכהן את האשה לפני ה'" (שם, בגמרא). 30) משנה במנחות סא. 31) הכהן מניפו, ואין המצורע משתתף בזה. ואע"פ שבתוספתא נגעים פ"ח (הוצאת צוקרמנדל, עמ' 628.34) אמרו שמביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידו בשער ניקנור, והכהן עומד מבפנים ומצורע מבחוץ, ומצורע מניח ידו וכו'; הרי שגם המצורע מניף - זה אינו אלא לדעת התוספתא, שמביא האשם לשער ניקנור, אבל לפי דברי המשנה שמניפו במזרח העזרה, כדלהלן, אי-אפשר שהמצורע יניף, שהרי אסור לו להכנס לעזרה (לחם-משנה; ועיין רב"ד). 32) שנאמר (ויקרא יד, יב): "ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, והניף אותם תנופה לפני ה'", מלמד שטעונים תנופה כאחד (ספרא שם הלכה ז). 33) "לפני ה'", במזרח (ספרא שם) והוא מזרח העזרה. וראה ברש"י מנחות שם, שכתב: "במזרח, כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף, וכל-שכן במערבו דקרוב יותר להיכל". ואע"פ שבתוספתא הנ"ל מפורש "שמביא אשמו ולוגו בידו, ומעמידו בשער

ואסור במחנה שכניה, וזב אסור גם במחנה לוייה ומותר במחנה ישראל, והמצורע אסור גם במחנה ישראל. ומפתח ירושלים עד הר הבית הוא מחנה ישראל (ראה תוספתא, הובאה בפי"ה"מ לכלים פ"א מ"ח). ואחר שהוא נטהר נכנס לירושלים, אבל יושב מחוץ לביתו שבעת ימים, שאסור בתשמיש המיטה (פי"א מהלכות טומאת צרעת הלכה א). ובמשך שבעת ימים אלו "עדיין הוא אב הטומאה" (11) וכלים במגע (שם, הלכה ב). 12) שנאמר (שם, ט): "והיה ביום השמיני יגלח את כל שערו" וגו'. 13) משנה בנגעים שם. 14) שנאמר (שם): "ורחץ את בשרו במים וטהר". 15) ואוכל במעשר שני (שם משנה ג, והלכות טומאת צרעת שם). 16) ואוכל בתרומה, אם הוא כהן (שם, ושם). 17) שם משנה ח. מחלוקת בין ת"ק לרבי יהודה, ופסק כת"ק. וטבילה זו היא מדרבנן, שהרי לא כתוב בתורה שצריך טבילה זו (קריית ספר). 18) יומא ל: 19) כלומר, הימים שהיה מצורע מוחלט. 20) נגעים שם: "ומצורע טבל בלשכת המצורעים וכו'". ובמדות פ"ב משנה ה, מפורש שלשכת המצורעים היתה בעזרת נשים. 21) ולא נטמא, לא הבדילו חכמים והצריכוהו לטבול (יומא שם), שאם הסיח דעתו צריך גם הזאה שלישי ושביעי (תוספות שם, ד"ה היסח).

1 ב. נְתָאֵחַר וְלֹא גִלַּח בְּשִׁבְעֵי וְגִלַּח בַּשֶּׁמֶן אוֹ אַחַר
 2 בְּמֵה יָמִים - בַּיּוֹם שֶׁיִּגְלַח יִטְבֵּל וַיַּעֲרִיב שֶׁמֶן, וְ
 3 וַלְמַחֵר יָבִיא קְרִבְנוֹתָיו²²¹ אַחַר שֵׁיטְבַל פְּעַם שְׁנִיָּה
 4 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֵי²³¹. כִּיצַד עוֹשִׂין לוֹ? הַמִּצְרַע עוֹמֵד חוּץ
 5 לְעִזְרַת יִשְׂרָאֵל²⁴¹ כַּנֶּגֶד פֶּתַח מִזְרְחִית בְּאַסְקַפְתָּ²⁵¹ שְׁעַר
 6 נִיקְנוֹר²⁶¹ וּפְנֵיו לְמַעֲרָב²⁷¹. וְשֵׁם עוֹמְדִים כָּל מְחַפְּרֵי
 7 כְּפָרָה בְּעַת שְׁמִטַּתְרִין אוֹתָן²⁸¹, וְשֵׁם מְשַׁקֵּין אֶת
 8 הַסּוֹטוֹת²⁹¹. וְהִפְהֵן לֹקַח אֵשׁ שֶׁל מִצְרַע כְּשֶׁהוּא
 9 חַי³⁰¹ וּמְנִיפוֹ³¹¹ עִם לֶגַם הַשֶּׁמֶן³²¹ בְּמִזְרַח³³¹, כְּדָרְךָ כָּל
 10 הַתְּנוּפוֹת³⁴¹. וְאִם הֵנִיף זֶה בְּפָנָיו עֲצָמוֹ וְזֶה בְּפָנָיו עֲצָמוֹ
 11 - יִצְאֵהוּ³⁵¹. וְאַחַר כֵּן מְבִיא אֶת הָאֵשׁ שֶׁל מִצְרַע עַד
 12 הַפֶּתַח³⁶¹, וּמְכַנֵּס שְׂתֵי יָדָיו לְעִזְרָה וְסוּמֵךְ עָלָיו,
 13 וְשׁוֹחֵטִין אוֹתוֹ מִיַּד³⁷¹. וּמְקַבְּלִין שְׁנֵי כְּהֻנִּים אֶת דָּמוֹ,
 14 אֶחָד מְקַבֵּל בְּכָלִי וְזוֹרְקוֹ עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, וְאֶחָד
 15 בְּיָדוֹ³⁸¹ הַיְמָנִית³⁹¹ וּמַעֲרָה⁴⁰¹ לִידוֹ הַשְּׂמָאלִית וּמִזֶּה⁴¹¹
 16 בְּאֶצְבְּעוֹ הַיְמָנִית⁴²¹. וְאִם שָׁנָה וְקִבֵּל בַּשְּׂמָאל תַּחֲלָה -
 17 פֶּסֶל⁴³¹. הִכְהֵן שֶׁקִּבֵּל מְקַצֵּת הַדָּם בְּכָלִי מוֹלִיכּוֹ וְזוֹרְקוֹ
 18 עַל הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וְאַחַר כֵּן יָבֹא הִכְהֵן שֶׁקִּבֵּל הַדָּם
 19 בְּכַפּוֹ אֶצֶל הַמִּצְרַע⁴⁴¹, הִכְהֵן מִבְּפָנָיו וְהַמִּצְרַע
 20 מִבְּחוּץ⁴⁵¹, וּמְכַנֵּס הַמִּצְרַע רֹאשׁוֹ⁴⁶¹ וְנוֹתֵן הִכְהֵן מִן
 21 הַדָּם שֶׁבְכַפּוֹ עַל תַּנּוּף אֲזָנוֹ⁴⁷¹ הַיְמָנִית⁴⁸¹. וְאַחַר כֵּן
 22 כְּנִיס יָדוֹ הַיְמָנִית וַיִּתֵּן עַל בִּהֵן יָדוֹ, וְאַחַר כֵּן יְכַנִּיס
 23 רִגְלוֹ הַיְמָנִית וַיִּתֵּן עַל בִּהֵן רִגְלוֹ⁴⁹¹. וְאִם נִתֵּן עַל
 24 הַשְּׂמָאל - לֹא יִצְאֵהוּ⁵⁰¹. וְאַחַר כֵּן⁵¹¹ יְקָרִיב תְּשֻׁאתוֹ
 25 וְעוֹלֹתָיו⁵²¹. וְאַחַר שֵׁיתֵן הַדָּם⁵³¹ עַל הַבְּהוֹנוֹת נוֹטֵל
 26 הִכְהֵן מִלֶּגַם הַשֶּׁמֶן וַיּוֹצֵק לְתוֹף כְּפוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ⁵⁴¹
 27 הַשְּׂמָאלִית⁵⁵¹. וְאִם יִצֵּק לְתוֹף כֵּן עֲצָמוֹ⁵⁶¹ - יִצְאֵהוּ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ו' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קיא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

על כף כהן אחר (ר"ש ורא"ש נגעים שם). (55) כמפורש (שם) "ויצק על כף הכהן השמאלית". (56) נגעים שם, שהרי לא כתוב מפורש בתורה שיצוק לתוך כף כהן אחר, וכמו כן כתוב (שם) "וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית", שמשמע כף של הכהן המזה עצמו (קרית ספר). (57) שכתוב (שם) "וטבל הכהן את אצבעו הימנית". (58) במנחות כז: אמרו: "בהזאת וכו' שבפנים ושבמצורע", הרי שבמצורע לא היתה ההזאה בפנים, אלא הופך פניו לצד בית קודש-הקדשים (ר"ש נגעים שם), וראה ברש"י מנחות עד: ותוס' שם ד"ה איכא. (59) נגעים שם, שכתוב (ויקרא יד, טז) "והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה'", והיינו כנגד בית קודש-הקדשים. (60) נגעים שם, והיינו שלא יטבול פעם אחת ויזה שתי פעמים או יותר, שמה שכתוב (שם) "שבע פעמים" מוסב גם על "והזה" וגם על "וטבל" שבפסוק שם (ר"ש שם). (61) תוספתא זבחים פ"א (עמוד 480,23) "הזאות של מצורע וכו' שאינן מכוונות וכו' הרי אלו כשירות" (כסף-משנה). (62) נגעים שם, כמו שכתוב (ויקרא שם, יז) "ומיתר השמן אשר על כפו, יתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית, על דם האשם". (63) המצורע, נגעים שם. כמו שכתוב (שם, יח) "והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר, וכפר עליו הכהן לפני ה'". (64) כר"ע שם, וראה להלן פ"ה הלכה ה'. (65) שאר השמן שבלוג. (66) בזבחים מד: למדו כן ממה שנאמר (במדבר יח, ט) "זה יהיה לך מקודש הקדשים מן האש, כל קרבנם וגו'", "כל קרבנם" לרבות לוג שמן של מצורע שהוא נאכל לכהנים (הגהת מעשה ר"ב). ובספרא פרשת מצורע (מגלת מצורע פרק ג הלכה ב) למדו מן הפסוק (ויקרא יד, יג) "כי כחטאת האשם הוא לכהן קודש קדשים הוא" - "לרבות לוג שמן של מצורע".

ניקנור" - אין דעת רבינו כן, אלא כמו שאמרו במשנה הנ"ל שהוא במזרח העזרה. וראה למעלה. (34) שהם במזרח, ראה מנחות שם במשנה, ובפ"ט מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ו', ובפ"ח מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא. (35) ספרא וגמרא שם: "מנין אם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, יצא? תלמוד-לומר (שם) אותו לאשם". (36) אע"פ שבתוספתא שם נשמע שהסמיכה היתה באותו מקום שהיתה התנופה - אין כן דעת רבינו, אלא כמו דברי המשנה הנ"ל שלא היתה התנופה באותו מקום של הסמיכה, וראה למעלה. (37) נגעים פ"ד משנה ח: "בא לו אצל האשם, וסמך שתי ידיו עליו ושחטו וכו'". ובתוספתא נגעים שם "כל הסמיכות שבמקדש תיכף לסמיכה שחיטה, חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור, וכל הסמיכות שבמקדש היו לצפוננו של מזבח, חוץ מזו שהיתה בשער ניקנור, שאין יכול המצורע להכנס לעזרה עד שיזרוק עליו מדם האשם והחטאת שלו". וכתב רבינו "ושוחטין אותו מיד", שאע"פ שאי-אפשר שיהיה תיכף לסמיכה שחיטה, שהרי שוחטו בצד צפון של מזבח (ויקרא יד, יד) - אעפ"כ לא יעכבנו יותר אלא מיד כשיגיע למקום השחיטה ישחטנו (קרית ספר). (38) משנה ותוספתא נגעים שם. ומכיון שגם הקבלה בכלי וגם הקבלה ביד, צריכות ימין - לפיכך הצריכו שני כהנים (קרית ספר). (39) תוספתא זבחים פ"א (הוצאת צוקרמנדל עמוד 480.34): "דם אשמו של מצורע מקבל בימינו, ומערה בשמאלו, ומזה באצבע הימנית". ומה שאמרו בתוספתא בנגעים פ"ט (עמוד 629.11) "זה שקיבל ביד מקבל בשמאל", היינו הקבלה השניה שמקבל בשמאל מן הימין (כסף-משנה בשם ר"י קורקוס). (40) שופך. (41) על המצורע, כדלהלן. (42) תוספתא זבחים שם. והיינו באצבע על היד הימנית, ו"אצבע" היא השניה לבהן (אגודל) המשמש לרמיזה; וראה להלן בהמשך ההלכה, סדר נתינת הדם על המצורע. (43) תוספתא זבחים שם. (44) כן נראה בתוספתא (נגעים שם), שאמרו: "זה שקיבל בכלי, בא וזורקו על גבי המזבח, וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע", הרי שכן הוא הסדר, שלאחרי שזרק הראשון הדם על המזבח, בא לו השני אצל המצורע. (45) מבחוץ לשער ניקנור (תוספתא נגעים פ"ח). (46) לתוך שער ניקנור. (47) נגעים פ"ד משנה ט. וראה להלן פ"ה הלכה א, אי זהו תנוך אוזן. (48) כמפורש בתורה (ויקרא יד, יד-כה). (49) שכתוב (שם) "ונתן על תנוך אוזן המטהר הימנית, ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית", ופסק כת"ק (נגעים שם) שאינו מכניס את שלשתן כאחת. ו"בהן" זה אגודל שהוא האצבע הקטנה הקיצונה העבה שביד ושברגל. (50) דלא כר' שמעון (שם), שהרי כתוב (שם) "הימנית", וכתוב (שם, ב) "זאת תהיה תורת המצורע" - "תהיה" לעיכובא (קרית ספר כאן). (51) אחר שגמר סדר האשם. (52) שכתוב (שם, יט) אחר סדר האשם "ועשה הכהן את החטאת וכפר על המטהר מטומאתו, ואחר ישחט את העולה". (53) דם האשם לפני שמקריב החטאת והעולה, וראה ב"משנה אחרונה" לנגעים, שם משנה י. (54) שם. ולמדו כן ממה שכתוב (שם, טז): "ולקח הכהן מלוג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית". הרי שהכהן המזה היה יצק

- 1 ג. שִׁירֵי הַלֵּג אֵינּוּ נֹאֲכָל אֲלָא בְּעֶזְרָה לְזִכְרֵי פְּהֵינָהּ⁶⁷
- 2 בְּשֶׁאֵר קְדָשֵׁי קְדָשִׁים, שֶׁהָרִי הִקְשֵׁ לְאֲשָׁם⁶⁸. וְאֲסוּר
- 3 לְאֲכָל מֵלֵג הַשָּׁמֶן עַד שְׂיִתֵּן מִמֶּנּוּ מִתֵּן שֶׁבַע וּמִתֵּן
- 4 בְּהוֹנוֹת⁶⁹. וְאִם אֶכֶל - לֹקְהָ⁷⁰, פְּאוּבָל קְדָשִׁים קָדָם
- 5 זְרִיקָה⁷¹.

(67) במשנה שם צא. "אמר רבי שמעון, אם ראית שמן שמתחלק בעזרה אין צריך לשאול מהו, אלא הוא וכו' ולוג שמן של מצורע". ומאחר שמתחלק בעזרה, משמע שהיה נאכל לזכרי כהונה שהיו שם (כסף-משנה), וכן מפורש בתוספתא נגעים פ"ט "שירי השמן שבלוג נאכל לזכרי כהנים". (68) כן מפורש במנחות כח. שלוג השמן הוקדש לאשם, בין לר' אליעזר בין לרבנן, ודברי הלחם-משנה כאן אינם מובנים (הר המוריה). (69) ברייתא בזבחים מד. "לוג שמן של מצורע וכו' ושויין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות". (70) שמשמע לרבינו שאסור באכילה שכתוב בברייתא הוא איסור מן התורה (כסף-משנה). ודעת רש"י שם שאיסורו מדרבנן. (71) ראה בפ"א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד

פָּרֶק חֲמִישִׁי

שהרי למצורע אינו ראוי שהרי נשחט שלא לשמו ולא עלו לו לחובה (זבחים ב.), ולשנותו לקרבן אחר אי אפשר משום שהופרש לשם אשם, ולנדבה אינו יכול להקריבו שאין אשם בא נדבה, והוכרח להקריבו בתור אשם מצורע ואין אשם מצורע בלא נסכים (משנה מנחות ז:), וראה פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הי"ז. (19) ה:ם: עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן ורביעית יין (פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ו). (20) שזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, ולא עלו לבעלים לשם חובה (זבחים ב. במשנה). (21) למצורע שיוכל לאכול בקדשים, ראה למעלה פ"א ה"א.

ג. הקדים חטאתו לאשמו²² - לא יהיה אחר מקמרו¹³ בְּדָמָה²³, אלא תעבר צורתה ותצא לבית השׁוֹפָה²⁴.

(22) תוספתא פסחים פ"ד (הוצאת צוקרמנדל עמ' 160.24), הובאה במנחות ה, בבא-קמא פ"י (עמ' 368.17) ונגעים פ"ח (עמ' 629.4) וראה בזבחים ז, ב - במשנה: "כל החטאות שבתורה קודמות לאשמות, חוץ מאשם מצורע מפני שהוא בא על הכשר". (23) כלומר: אין אומרים מכיון ששחיטה לא עבודה היא, יענע כהן אחר את הכלי עם הדם למען לא יקרב, ובינתיים ישחוט הוא את האשם ויזה מדמו ואח"כ יזה מדם החטאת, ותהיה עי"ז עבודת האשם קודמת לעבודת החטאת - אלא תעובר צורתו, משום שבעת ששחטו החטאת היתה מחוסרת זמן, שהרי דינה להשחט לאחר האשם "ויש מחוסר זמן לכו ביום" (מנחות שם). אבל צריך עיון שהרי למעלה פ"א ה"ה, כתב רבינו שהאשם אינו מעכב. (24) יניח את החטאת עד שתתעפש ותפסיד (ראה פירוש המשנה, פסחים פב:) ותשרף, שכל שהפסול אינו בגוף הקרבן אינו נשרף מיד אלא לאחר שיעובר צורתו (ראה פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ג).

ד. יש לאדם להביא אשמו היום ולגו אחר עֲשֶׂרָה יָמִים²⁵. ואם רצה לשנות הלג לאשם מִצָּרַע אַחֵר - מִשְׁנָה, אָף עַל פִּי שֶׁקָּדַשׁ בְּפִלְיָה²⁶. חֶסֶר הַלֵּג²⁷ עַד שֶׁלֹּא יִצָּק²⁸ - יִמְלֶאנֶנּוּ²⁹; חֶסֶר מֵאַחֵר שֶׁיִּצָּק³⁰ - יָבִיא אַחֵר בְּתַחֲלָה³¹.

(25) תוספתא זבחים פ"ה, והובאה במנחות טו, ב. ועשרה ימים לאו דוקא, אלא אפילו יותר. (26) שם בתוספתא כתב-קמא של רבי מאיר, וקדש בכלי, היינו שהלוג שהוא כלי שרת מקדש את השמן, ואעפ"כ יכול לשנות את השמן שיהיה לאשם מצורע אחר. (27) שנשפך מעט מן השמן ונחסר ממדת לוג, ומקור הלכה זו ב'סיפרא' פרשת מצורע (מגילת מצורע פ"ג ה"ב), ולמדו כן מן הפסוק (ויקרא יד, יג) "כי כחטאת האשם הוא לכהן קודש קדשים הוא", "קודש קדשים" לרבות לוג של מצורע, "הוא" פרט לשחטר כל שהוא, וראה במנחות ט, ב - שגם מנחה שחסרה סלתה או שמנה, פסולה וצריך להביא שמן או סולת אחר. (28) לתוך כף הכהן, ראה למעלה פ"ד ה"ב. (29) פירוש, שהשמן הנשאר לא נפסל, ורק משלים את החסר, וכרבי עקיבא בנגעים פ"ד מ"ו, כי אין הלוג קובע לפסול בחסרון אלא היציקה היא הקובעת (מנחות ט). וב'סיפרא' (שם ה"ו) נלמד ממה שכתוב (שם, טו) "ולקח הכהן מלוג השמן ויצק

1 (1) יבאר אי זהו תנוך אוזן, ואם אין לו כהן יד או כהן רגל או אוזן ימנית.

2 א. אי זהו תנוף אֵזוֹן? זֶה גִּדְרֵי הָאֲמָצְעִי. נִתֵּן⁴ עַל צְדֵי הַבְּהוֹנוֹת⁵ - פָּשֶׁר; נִתֵּן עַל צְדֵי צְדִיָּהֶן⁶ - פָּסוּל⁷.
3 בֵּין שְׁנַתֵּן הַשֶּׁמֶן עַל דָּם הָאֲשֵׁם עֲצָמוֹ מִלְּמַעְלָה⁸ בֵּין שְׁנַתֵּן בְּצַד הַדָּם⁹, אִפְלוּ נִתְקַנַּח הַדָּם קִדְּם שְׁנִיתֵן הַשֶּׁמֶן עַל בְּהוֹנוֹת¹⁰ - יִצָּא¹¹; וְשֶׁנְּאָמַר: עַל מְקוֹם דָּם הָאֲשֵׁם¹². אֵין לוֹ בְּהֵן יָד יִמְנִית אוּ בְּהֵן רֶגֶל יִמְנִית אוּ שְׁאִין לוֹ אֵזוֹן יִמְנִית - אֵין לוֹ טְהַרָה עוֹלָמִית¹³.

(2) ראה למעלה פ"ד ה"ב, שנותן הכהן מן הדם ומן השמן על תנוך אוזן הימנית של המצורע. (3) 'סיפרא' פרשת מצורע (מגילת מצורע פ"ג ה"ה) והוא בשר הבולט והחזק הדומה לעצם, שבפנים האוזן, ושמשך שם מן הבשר הרך המקיף את כל האוזן, ראה בפירוש המשנה לרבינו, נגעים פ"ד מ"ט. (4) השמן. (5) "על הכהן" הוא הצד שבו הצפורן, "וצדי הבהן" הם שני הצדדים של הבהן הקרובים לצד הצפורן. (6) "צדי צדדין" הם מתחת לצד של הצפורן, היינו כנגד כף היד. ראה רש"י במנחות י, א. (7) במנחות ט: "אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא "על בוחן ידו הימנית ועל בוחן רגלו הימנית" (שכתוב בויקרא יד, יז אצל נתינת השמן על המצורע) למה לי (כיון שכתוב שם שנותנו על מקום דם האשם, א"כ יודעים אנו שזהו על בוחן ידו ורגלו הימניות). חד להכשיר צדדין (בוהן אחד המיותר - להכשיר צידי הבהן של יד ושל רגל) וחד לפסול צידי צדדין" (בין של יד ובין של רגל). (8) כשר, ואין הדם חוצץ, ראה מנחות י, א - שלמדו זה ממה שנאמר (שם) "על דם האשם" (9) שנתן על יד הדם ולא על הדם מעל. (10) מנחות שם, ו'סיפרא' שם הי"י. (11) בדפוס רומי וויניציא, וכת"י תימן: "נותן השמן על הבהונות". (12) "הוי אין הדם גורם אלא המקום גורם" ('סיפרא' שם, הי"י). (13) נגעים פ"ד מ"ט, ו'סיפרא' שם הי"א וכתב-קמא, ולא כרבי אליעזר ורבי שמעון שכל מה שנאמר במצורע הוא לעיכובא, שכן אמרה תורה (ויקרא יד, ב) "וזאת תהיה תורת המצורע", ראה במנחות כז, א ('קריית ספר'), וראה ב'תוספות' סנהדרין מה, ב - ד"ה אין לו כהן, שכתבו שמדובר כשנקטעו הבהן או האוזן אחר שנצטרע, אבל אם נקטעו לפני שנצטרע אין זה מעכב, וראה במעשה ורקח' כאן.

9 ב. אֲשֵׁם מִצָּרַע¹⁴ שֶׁשְּׁחָטוּ שְׁלֵא לְשִׁמוֹ¹⁵ אוּ שְׁלֵא נִתֵּן מְדָמוֹ עַל גְּבִי בְּהוֹנוֹת¹⁶ - הֲרִי זֶה עוֹלָה לְמִזְבֵּחַ¹⁷, וְטַעוֹן נְסֻכִים¹⁸ כְּנֻסְכֵי אֲשֵׁם מִצָּרַע¹⁹, וְצָרִיף הַמִּצָּרַע אֲשֵׁם אַחֵר²⁰ לְהַכְשִׁיר²¹.

(14) תוספתא נגעים פ"ט, הובאה במנחות ה, א. ויומא סא, ב. (15) וכגון ששחטו לשם קרבן עולה או לשם קרבן שלמים. (16) כגון שנשפך הדם. (17) שהדין הוא שכל הזבחים שזבחו שלא לשמן כשרים, זבחים ב, א - במשנה. (18) במנחות פט, ב - מפרש רבי יוחנן הטעם שצריך נסכים, שאם אי אתה אומר כן פסלתו מלהקריבו על גבי המזבח,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ו' אייר - ספר קרבנות - הלכות מחוסרי כפרה קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ביציקה הנעשית בכשרות ולא ביציקה הנעשית בפסול (קודם מתן דם), שאין זו יציקה ('תוספות' מנחות ט. ד"ה עד שלא יצק, וראה לחם-משנה למעלה ה"ד). (43) כלומר, אחר נתינת הדם, תוספתא נגעים פ"ט הובאה במנחות ה, א. שנאמר (ויקרא יד, כח) "ונתן הכהן מן השמן וגו' על מקום דם האשם" ('קרית ספר'). (44) ראה למעלה פ"ד ה"ב, שמזה שבע פעמים כנגד קודש הקדשים ואחר-כך נותן השמן על הבהונות. (45) תוספתא נגעים פ"ט (לפי גירסת הגר"א) הובאה במנחות ה, א. פשטות הדברים הוא שעדיין לא היה מתן שבע, לכך ימלא ויתן מתן שבע ויחזור ויתן על הבהונות. אבל ב'קרית ספר' כתב "ונראה מלשון התוספתא, דלא בעינן שיחזור גם למתן שבע כ"אם למתן בהונות, וכן כתב הר"ש, שעלו לו מתן שבע אף אם חסר הלוג", ע"ש. (46) מנחות שם, וראה 'לחם משנה' ומרכבת המשנה' כאן.

16 ז. נתן שבע המפתנות⁴⁷ שלא לשמן⁴⁸ - לא הרצה,¹⁶
17 והכשיר המצריע⁴⁹.

(47) ראה למעלה פ"ד ה"ב, שמזה מן השמן שבכפו שבע פעמים כנגד בית קודש הקדשים. (48) שלא לשם המצורע הזה. (49) במנחות כח, א - מביאה הגמרא שתי ברייתות הסותרות זו את זו: באחת מפורש שהזאות שבמצורע שעשאן שלא לשמן פסולות, ובברייתא השניה מפורש שהן כשרות. ומתוך רבא, כאן להכשיר וכאן להרצות. ומפרש רש"י שם, כאן להרצות - שהברייתא שכתוב בה פסולות, הכוונה שהמצורע לא הורצה ואינו יכול לאכול בקדשים, וכאן להכשיר - הברייתא שכתוב בה כשרות, הכוונה להכשיר שיירי הלוג באכילה. וזו גם כוונת רבינו, שרק המצורע לא הורצה על ידי הקרבן ולא הוכשר לאכילת קדשים, אבל הלוג עצמו הותר באכילה. אלא שרבינו לא תפס לשון הגמרא, שבלשון הגמרא הכוונה "להכשיר" הוא ללוג, ואילו בדברי רבינו גם "הוכשר" הכוונה למצורע, וראה ב'מרכבת המשנה' וב'קרבן אורה' מנחות שם.

18 ח. מצרע שנתנגע אחר שהביא אשמו⁵⁰ - צריך¹⁸
19 קרבן אחר לצרעת שנהיה⁵¹. וכן אם הביא אשמו⁵²
20 ונתנגע⁵³ - צריך קרבן על כל אחת ואחת⁵⁴. אבל אם
21 נתנגע ונרפא והביא צפרי⁵⁵, ויחזר ונתנגע⁵⁶ ונתרפא
22 והביא צפרי⁵⁷ - קרבן אחד לכל⁵⁷.

(50) אף-על-פי שלא הקריב עוד חטאתו. (51) כדברי חכמים בתוספתא נגעים פ"ט, ובתוספתא כריתות פ"א, ודלא כרבי אליעזר שאמר שכיון שכבר הביא ציפוריו, מביא קרבן על כל אחד ואחד, ודלא כרבי שמעון שאמר שכל זמן שלא הביא חטאתו מביא קרבן אחד על הכל, ועי' ב'כסף משנה'. (52) בשביל הצרעת השניה (הגהות רש"י על הרמב"ם). (53) בשלישית. (54) תוספתא, נגעים וכריתות שם. (55) אותם הוא מביא מיד כשירפא מן הצרעת (שם, שם ד). (56) לפני שהביא האשם לצרעת הראשונה. (57) מקריב אשם אחד לכל הנגעים, תוספתא נגעים וכריתות שם, לפי דעת חכמים, ודלא כרבי אליעזר. וב'סיפרא' פרשת מצורע (מגילת מצורע פ"ב ה"ט) למדו כן ממה שנאמר (ויקרא יד, י) "וכבשה אחת" - "אחת על נגעים הרבה".

וגו" - "מלוג השמן ויצק, חסר הלוג על שלא יצק - ימלאנו, משיצק - יביא אחר בתחילה, דברי רבי עקיבא". (30) אחרי שיצק נחסר השמן. (31) כדברי רבי עקיבא (שם), וראה להלן ה"הו.

1 ה. יצק מן השמן לכפו והתחיל להזות³² ונשפף
2 הלג: אם עד שלא גמר מתן שבע נשפף הלג - יביא
3 אחר ויתחיל במתן שבע³³; גמר מתן שבע ונשפף
4 הלג - יביא אחר ויתחיל לכתחלה בבהונות³⁴. התחיל
5 בבהונות³⁵ ונשפף הלג קדם שיגמר - יביא אחר
6 ויתחיל לכתחלה בבהונות. גמר הבהונות ואחר כך
7 נשפף הלג³⁶ קדם שימתן שאר השמן שבכפו על ראש
8 המטהרה³⁷ - אינו צריך להביא לג אחר; שמתנת
9 הראש אינה מעפפת³⁸, שנאמר: והנותר בשמן³⁹,
10 ומיתר השמן⁴⁰.

(32) ראה למעלה פ"ד ה"ב, שמזה מן השמן שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים. (33) כתנא-קמא בתוספתא נגעים פ"ט (הובאה ביומא סא.), שכל ז' ההזאות הן מצוה אחת ('קרית ספר'). (34) ואינו מתחיל בהזאות אלא ממשיך בנתינת השמן על הבהונות, ראה למעלה פ"ד ה"ב, והיא בתוספתא שם (לפי גירסת הגר"א). ובגמרא, יומא שם. (35) כתנא-קמא בתוספתא וגמרא שם, שמתן כל הבהונות הן מצוה אחת, ולכן מתחיל בשמן החדש, מתן הבהונות מחדש ('קרית ספר' שם). (36) כלומר, נשפך השמן שבלוג שמתחלק לכהנים, אבל השמן שבכפו לא נשפך. (37) ראה למעלה פ"ד ה"ב. (38) תוספתא שם (לפי גירסת הגר"א) ויומא שם, כלומר אע"פ שחסר השמן שבלוג, אינו צריך להביא לוג אחר, אלא נותן השמן שבכפו על ראש המטהרה, שמתנת הראש אינה מעכבת שיהיה הלוג שלם בשעת נתינת השמן על ראש המטהרה, כשם שכל שאר המתנות מעכבות כמבואר למעלה. אבל אם נשפך גם השמן שבכף, צריך להביא לוג אחר, ואם לא נתן על ראש המטהרה לא כיפר, כמו שכתב רבינו למעלה פ"ד ה"ב ('קרבן אורה' זבחים ו). וראה ב'כסף משנה' בשם ר"י קורקוס, ועי' ב'תוספות' יומא סא, א. וזבחים שם. (39) "והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהרה". (40) "ומיתר השמן אשר על כפו, יתן הכהן על תנוך אוזן המטהרה וגו'", ודרשו ביומא סא, א - מ"והנותר" ו"ומיתר" שמתנת הראש אינה מעכבת (כלומר, אין צורך שיהיה הלוג שלם בשעת נתינת השמן על הראש - 'קרבן אורה' שם).

11 ו. הקדים מתן שמן למתן דם⁴¹ - ימלא הלג שמן⁴²
12 ויחזר ויתן השמן אחר הדם⁴³. הקדים מתן שמן על
13 הבהונות למתן שבע⁴⁴ - ימלא הלג ויחזר ויתן על
14 הבהונות אחר מתן שבע⁴⁵. שנאמר: זאת תהיה תורת
15 המצרע - שתהיה כל תורתו על הסדר⁴⁶.

(41) ראה למעלה פ"ד ה"ב שמתן דם קודם למתן שמן. (42) שהרי חסר ביציקה ראשונה, שנעשתה שלא כדין, וצריך יציקה שניה. ואע"פ שאם חסר לאחר יציקה מביא לוג חדש (למעלה ה"ד) - כאן לא צריך לוג חדש, לפי שאין זה אלא

קיד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ו' אייר – ספר קרבנות – הלכות מחוסרי כפרה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ה"ז. 73) כלומר, על-ידי זה אפשר לו למצורע לאכול בקדשים, שהיה אסור לו בעת צרעתו, שהרי הביא קרבנו.

יא. עשיר שאמר: קרבנו של מצרע זה עלי⁷⁴, 15
והמצרע היה עני - הרי זה מביא על ידו קרבנות 16
עשיר⁷⁵, שהרי יד הנודר משגת⁷⁶. ועני שאמר: 17
קרבנו של מצרע זה עלי, והיה המצרע עשיר - הרי 18
זה מביא על ידו קרבנות עשיר⁷⁷, שהרי זה הנודר 19
חיבב⁷⁸ בקרבנות עשיר. 20

~ נקודות משיחות קודש ~

"עשיר שאמר קרבנו של מצורע זה עלי, והמצורע היה עני, הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר, שהרי יד העשיר משגת". וממשיך: "ועני שאמר קרבנו של מצורע זה עלי, והיה המצרע עשיר, הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר, שהרי זה הנודר חיבב בקרבנות עשיר".

ולכאורה צריך להבין: במקרה של עשיר שאמר קרבנו של מצורע עני זה עלי, מה נוגע שיד העשיר משגת, הרי לא התכוון להתחייב על קרבן עשיר, ואמר קרבנו של זה העני עלי וצריך להתחייב בקרבן עני בלבד.

עוד צריך להבין קושיית ה'כסף משנה' שדברי הרמב"ם כאן סותרים למה שכתב בהלכות מעשה הקרבנות "מביא הנודר קרבן עני" סתם, ולא פירט שזה רק אם היה הנודר עני, אבל אם היה עשיר מביא קרבן עשיר שהרי ידו משגת כדבריו כאן.

ומתוך ה'כסף משנה' שהרמב"ם אכן סובר שהעשיר צריך להביא קרבן עשיר, ומה שלא פירט זאת במעשה הקרבנות הוא לפי שסמך על דבריו כאן.

אמנם, תירוצו מתאים רק לשיטת ה'כסף משנה' שהרמב"ם בספרו סומך במקום אחד גם על מה שכתב מאוחר יותר, אבל לפי הדעות (וכן מסתבר) שהרמב"ם סומך רק על מה שכבר כתב, אין לומר שבמעשה הקרבנות לא פירט שרק אם הנודר עני מביא קרבן עני, כי סמך על מה שפירט כאן בהלכות מחוסרי כפרה, שאם הוא עשיר ואמר הרי עלי קרבן עני זה שמביא קרבן עשיר.

לכן יש לומר שבדין זה ישנם שני גדרים, מצד מעשה הקרבנות מספיק שהעשיר יביא עבור המצרע העני קרבנות עני, משא"כ מצד הלכות מחוסרי כפרה מחוייב העשיר להביא קרבנות עשיר.

וטעם הדבר: הדין ש"חטאת ואשם... אינן באין בנדר ונדבה.. האומר עלי חטאת או אשם לא אמר כלום". אבל אם אמר חטאתו של פלוני עלי, אם רצה אותו פלוני הרי זה מניחו להקריב על ידו ומתכפר לו". ושני חידושים בדין זה, האחד: מצד הלכות נדרים שהאומר הרי עלי חטאת לא אמר כלום, רק כשאין שום צד חיוב בקרבן החטאת. אבל כאשר הנודר אומר חטאתו של פלוני (שמחוייב בדבר)

ט. מצרע שהביא קרבן עני⁵⁸ והעשיר או עשיר⁵⁹ 1
והעני קדם שיקריב קרבנותיו - הכל הולך אחר 2
האשם⁶⁰: אם היה בשעת שחיטת האשם עשיר⁶¹ - 3
ישלם קרבן עשיר, ואם היה עני - ישלם קרבן 4
עני⁶². 5

58) שהוא כבש אחד לאשם ושתי תורים או שני בני יונה, והיה אחד חטאת ואחד עולה (שם, כא-כב). וראה למעלה פ"א ה"ג. 59) שחייב להביא שני כבשים, אחד אשם ואחד עולה וכבשה אחת לחטאת, ראה למעלה שם. 60) כרבי יהודה, נגעים פ"ד מ"א, ובכריתות ט, ב - שבאשם שווים הם העשיר והעני, ששניהם מביאים כבש לאשם, והוא ראשון לקרבנות המצורע ומיוחד לטהרתו יותר מכולם (רע"ב שם). ודרשו כן בכריתות שם, מהפסוק (שם, לב) "אשר לא תשיג ידו בטהרתו", דבר המכשירו לאכול בקדשים, והוא האשם שמדמו נותן על בהונותיו ומכשירו בקדשים, ראה רש"י כריתות שם. 61) ישלים את החטאת והעולה כבש וכבשה. 62) שתי תורים, אחד לעולה ואחד לחטאת.

י. שני מצרעים⁶³ שנתערכו קרבנותיהן⁶⁴ ונזרק דם 6
אחת משתי החטאות שלהן⁶⁵ ואחר כך מת אחד מן 7
המצרעים⁶⁶ - כיצד עושה זה המצרע החי? להביא 8
חטאת בהמה⁶⁷ אינו יכול, שפא זו שזרק דמה 9
חטאתו היא, ואין מביאין חטאת בהמה על 10
הספק⁶⁸; ולהביא חטאת העוף⁶⁹ אינו יכול, שעשיר 11
שהביא קרבן עני לא יצא⁷⁰. וכיצד יעשה? יכתב כל 12
נכסיו לאחר ונמצא עני, ויביא חטאת העוף מספק⁷¹ 13
ולא תאכל, כמו שבארנו⁷², ונמצא אוכל בקדשים⁷³. 14

63) עשירים, כל הלכה זו בנגעים פ"ד מ"ג, ותוספתא שם פ"ט. 64) אשמותיהם, חטאותיהם ועולותיהם (ראה נדה ע.). 65) נראה מדברי רבינו, שרק החטאת קרבה אבל לא האשם, וכן נכון לשיטת רבינו שפסק למעלה (פ"א ה"ה) שהאשם אינו מעכב. ועוד, שהרי הכל הולך אחר האשם, ואם היה עשיר בעת הקרבת האשם והעני אחר-כך, אינו יכול להביא קרבן עני (למעלה ה"ט), ואם כן היאך מביא חטאת העוף מספק? ועי' 'לחם משנה'. ואין זה כשיטת הגמרא בנדה שם, שאמרו שמדובר כשקרב אשמו, ששם נקטו שהאשם מעכב, והכל הולך אחר החטאת. 66) שאם לא מת אחד מהם, היו מקריבים החטאת השניה בשביל מי שהיא שלו, ועכשיו שמת אחד מהם, אינו יכול להקריבה, שהרי חטאת שמתו בעליה - תמות, ואם עדיין לא הקריב אף אחד מהם ומת אחד מהמצורעים, היו שתי החטאות מתות, והמצורע החי היה מביא חטאת אחרת. 67) אחרת מן השוק. 68) ויתנה בהבאתה, אם החטאת שזרק דמה אינה שלו - תהיה זו חטאת, ואם היה שלו - הרי זו נדבה, משום שאין חטאת באה נדבה. 69) אף כי חטאת העוף באה על הספק, ראה למעלה פ"א ה"ו. 70) נגעים פ"ד מ"ב. 71) אם החטאת שזרק דמה אינה שלו, הרי זו חטאתו, שגזירת הכתוב היא שחטאת העוף באה בספק, ואת האשם אינו מקריב שהרי אינו מעכב. 72) למעלה פ"א

21 מְקַרְבָּנוֹת הַצִּבּוֹר²², הוֹאִיל וַיֵּשׁ לוֹ בְּהֵן שְׁתַּפּוֹת²³ -
22 הָרִי זֶה לֹקֵה וְאֵין הַתְּמוּרָה קֹדֵשׁ²⁴.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הציבור והשותפין אין עושין תמורה אם המירו, אע"פ שהם מוזהרין שלא ימירו..."

נמצאנו למדים שהיחיד שהמיר - הוא ותמורתו קודש, אבל ציבור או שותפין שהמירו - הרי זה לוקה אבל אין התמורה קודש. ובטעם הדבר יש לומר שהרמב"ם ביארו בסיום הלכות תמורה, במה שכתב "אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם ראוי להתבונן בהם...", ומסיים "וכל אלו הדברים כדי לכופף את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים". ועפ"ז יש לבאר ההלכה הנ"ל, כי מה שאסרה תורה להמיר הוא מפני החשש שימיר טוב ברע כדי "להרבות קניינו ולחוס על ממונו", אבל בנוגע לשותפין כיון שטובת ההנאה שבדבר אינה לגמרי של הממיר אלא חצי בלבד, ועל-אחת-כמה-זכמה בנוגע לציבור, שאז חלקו של הממיר קטן מאוד, אבל העבירה היא לגמרי שלו. והוא על-דרך "אין אדם חוטא ולא לו", ולא יחטא כדי להרבות קניינו של השותף או של הציבור.

(על-פי "זו"ן מלכות' החדש, ספר קרבנות ט"י ג')

(2) "שומר בעל הקרבן על בהמת חולין שיש לו: הרי זו (=החולין) תחת זו (=הקרבן)". (3) סופג מלקות ארבעים. (4) לוקה בנפרד, ואפילו המיר (שתי בהמות או יותר) בבת אחת, לוקה כמה פעמים. (5) שהרי התמורה נעשתה על ידי דיבורו, ועקימת שפתיים אינה מעשה, ואף על פי שלענין חסימת שור בדישו פסק רבינו (פרק י"ג מהלכות שכירות הלכה ב) שאם חסם בקול לוקה, וכרבי יוחנן (בבא מציעא ז:): שאמר שעקימת פיו היא מעשה, וכן אמר רבי יוחנן שם ובתמורה ג: שממיר בדיבורו עושה מעשה - סמך רבינו על הלשון השנייה שבסוגיית הגמרא בתמורה ד: שהלאו ישנו גם בשותפין ואילו העשה אינו אלא ביחיד, הרי שלוקה אף על פי שאין בו מעשה. וכן אמרו בכמה מקומות בשם רבי יוסי הגלילי, שממיר אין בו מעשה ודלא כרבי יוחנן שאמר שיש בו מעשה. (6) כלומר, אין זה מפורש בתורה, אלא רק מפי השמועה למדו - תמורה ג. בשם רבי יוסי הגלילי. (7) משום שנאמר (דברים כח, נח) "אם לא תשמור לעשות", וכתוב (שם, נט) "והפלא ה' את מכותך" ולמדו מכאן (מכות יג): שרק ב"לעשות" (שיש מעשה) - לוקין, אבל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. (8) לשקר או לשוא. שכתוב (שמות כ, ז) "לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא כי לא ינקה" בית דין של מעלה אין מנקים אותו, אבל בית דין של מטה מלקין אותו ומנקין אותו. (9) העושה תמורה, ולוקה משום "ולא ימיר אותו". (10) בשמו של הקדוש-ברוך-הוא, ולוקה משום שנאמר (דברים שם, נח) "אם לא תשמור לעשות וגו' ליראה את ה'" (שיירא מלהוציא את השם לבטלה, ומקלל את חברו בשם מוציאנו לבטלה, רש"י שם) וכתוב (שם, נט) "והפלא

עלי, חל על הנודר חיוב להביא קרבן מצד דין נדר. והשני מצד המתכפר, הגם שהחיוב חל כמובן על מי שנכשל בחטא, חידשה התורה שמצד דין ערבות של בני ישראל, יכול יהודי אחר להביא קרבנות על ידו.

וזהו החילוק בין שני הדינים, בהלכות מעשה הקרבנות בא הדין "האומר קרבן מצורע זה עלי" בהמשך לדיני נדרים ונדבות שבקרבנות, היינו בחיוב המוטל על הנודר לקיים את נדרו, ולכן כתב הרמב"ם ש"מביא הנודר קרבן עני" כי זה מה שנדר. משא"כ בהלכות מחוסרי כפרה התוכן הוא כפרת המצורע, ומודגש בזה שהנודר מביא את הקרבן לא לשם קיום נדרו אלא לשם כפרת המצורע, ולכן אם היה המצורע עשיר מביא קרבן עשיר.

(על-פי "זו"ן מלכות' החדש, ספר קרבנות ט"י יא')

(74) פירוש, שהוא מתחייב להביא קרבנות כמו שמביא מצורע זה. (75) אע"פ שהמצורע הזה העני, מביא קרבן עני - חייב הוא להביא קרבן עשיר. (76) ערכין יז, א - במשנה ובגמרא שם. (77) שם. (78) כלומר, חייב עצמו על ידי נדרו.

סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת מְחַסְרֵי כְפָרָה בְּסִיעָתָא דְשְׁמֵיָא

יום רביעי ז' אייר ה'תשע"ז

הַלְכוֹת תְּמוּרָה

1 יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת. אַחַת מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתַּיִם
2 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא יִמִּיר
3 בְּהֵמָה בְּבֵהֵמָה. (ב) שְׁתַּהֲיֶה הַתְּמוּרָה קֹדֵשׁ אִם
4 הַמִּיר. (ג) שְׁלֹא יִשְׁנֶה הַקֹּדֶשִׁים מִקֹּדֶשׁה לְקֹדֶשׁה.
5 וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלוֹ בְּפָרְקִים אֵלוֹ:

פָּרֶק רֵאשׁוֹן

(1) יבאר שכל הממיר לוקה, ולמה לוקין על התמורה.

6 א. כָּל הַמִּמִּיר² - לֹקֵה³ עַל כָּל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה⁴
7 שְׁמִיר, שְׁנֹאֲמַר: לֹא יִחְלִיפְנוּ וְלֹא יִמִּיר אֹתוֹ, וְאֵף עַל
8 פִּי שְׁלֹא עֲשֵׂה מַעֲשֶׂה⁵. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמִדוּ⁶, שְׁכַל
9 מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׂאִין בָּהּ מַעֲשֶׂה - אֵין לֹקֵין עָלֶיהָ⁷,
10 חוּץ מִנְשֻׁבְעֵי⁸ וּמִמִּיר⁹ וּמִקְלָל אֶת חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם¹⁰.
11 שְׁלֹשָׁה לְאוּיִן אֵלוֹ אֵי אֶפְשֵׁר שְׁתַּהֲיֶה בְּהֵן מַעֲשֶׂה
12 כְּלָלִי¹¹ וְלֹקֵין עָלֶיהֶן. וְלָמָּה לֹקֵין עַל הַתְּמוּרָה, וְהָרִי
13 לְאוֹ שְׂבָה נִתַּק לַעֲשֵׂה, שְׁנֹאֲמַר: וְאִם הִמִּיר יִמִּירָנוּ
14 וְהִנֵּה הוּא וְתְמוּרָתוֹ הִנֵּה קֹדֶשׁ¹²? מִפְּנֵי שֵׁישׁ בָּהּ
15 עֲשֵׂה וּשְׁנֵי לְאוּיִן¹³. וְעוֹד, שְׂאִין לְאוֹ שְׂבָה שְׁוֵה
16 לַעֲשֵׂה¹⁴; שֶׁהַצִּבּוֹר וְהַשְּׁתַּפּוּיִן¹⁵ אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה אִם
17 הַמִּיר¹⁶, אֵף עַל פִּי שְׁהֵן מְזַהְרִין שְׁלֹא יִמִּירוּ¹⁷.
18 נִמְצְאוּת אוֹמֵר, שְׁהַיְחִיד שְׁהַמִּיר - הָרִי הַתְּמוּרָה קֹדֵשׁ.
19 וְאֶפְלוֹ הַמִּיר בְּשֵׁפֶת - לֹקֵה אַרְבָּעִים¹⁸. וְאֶחָד מִן
20 הַשְּׁתַּפּוּיִן¹⁹ שְׁהַמִּיר²⁰, אוֹ מִי שְׁהַמִּיר²¹ בְּקִרְבָּן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שההלכה היא כר' יוסי שאין עליו שום חולק. (27) כלומר, איזהו שוגג שהוא כמזיד. (28) מזיד הוא על האיסור, כי יודע הוא שאסור להמיר, רק שוגג הוא על התמורה שרצה להמיר בזה וטעה והמיר באחר. (29) ולמדו כן (בגמרא שם) ממה שנאמר (שם, י) "יהיה קודש" - "לרבות שוגג כמזיד". (30) אינו לוקה, כר' יוחנן וריש לקיש שם ולא כחזקיה שאמר, שאם דימה שמותר להמיר והמיר לוקה, וסברו רבי יוחנן וריש לקיש שלא נתרבה שוגג כמזיד אלא אם היתה השגגה רק בתמורה, כגון שידע שאסור להמיר, אלא שנתכוון להמיר שלמים והמיר עולה, אבל אם היתה השגגה גם באיסור, שחשב שאין איסור להמיר - לא נתרבה לחיוב מלקות. (31) כלומר: התרו בו שלא ימיר והוא אומר שייכנס לבית זה וימיר מדעתו (וכדרך כל מקבלי התראה, שאומרים: על מנת כן אנו עושים), ושוב נכנס לבית ושכח שהתרו בו והמיר. (32) משום שצריך שתהיה ההתראה בתוך כדי דיבור של המעשה, כדי שיהיה זוכרה, אבל אם שכח את ההתראה אינו חייב מלקות, ודלא כרב ששת שם המחייב מלקות. וסובר רבינו שכל המחלוקת של רבי יוחנן וריש לקיש, וחזקיה ורב ששת אינה אלא לעניין מלקות, אבל בחלות התמורה אין חולקים, וכולם סוברים שתמורתו תמורה (כסף משנה).

- ג. אין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו³³. ואם אָמַר בעל הקרבן: פֶּל הַרוּצָה לְהַמִּיר בְּבַהֲמַי יָבוֹא וְיִמִּיר - הָרִי זֶה מִמִּיר בָּהּ³⁴. הַמִּיר קָרְבָּנוּ בְּבַהֲמָה שְׂאִינָה שְׁלוֹ³⁵ - אֵינָה תְּמוּרָה, שְׂאִין אָדָם מְקַדֵּישׁ דָּבָר שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ.

(33) כי "התמורה היא שיאמר בעל הקרבן על בהמת החולין שיש לו: הרי זו תחת זו", אבל אם אמר על בהמת חולין שיש לו שתהיה תמורת קרבן של אחרים, אין זו תמורה, שאין אדם מתפיש בדבר שאינו שלו (תמורה ט). ולמדו כן (שם ב.) ממה שנאמר בעניין סמיכה (ויקרא ג, ב) "וסמך ידו על ראש קרבנו" = "קרבנו, ולא קרבן חבירו". (34) כלומר: חלה התמורה. (35) אמר על בהמת חולין שאינה שייכת לו הרי זו תמורת קרבן השייך לו.

- ד. הַמִּתְּכַפֵּר הוּא שְׁעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, אֲבָל לֹא הַמְּקַדֵּישׁ³⁶. בֵּיצֵד? הַקְּדִישׁ בְּהֵמָה שְׂחֵתְפֹכֵר בַּהּ חֲבֵרוֹ, כְּגוֹן שְׂחֵתְפֵי קָרְבָּנוֹת נְזִיר שְׂחֵתְפֹכֵר בָּהֶם פְּלוּנֵי הַנְּזִיר³⁷ - אוֹתוֹ הַנְּזִיר הוּא שְׁעוֹשֶׂה בְּהֵן תְּמוּרָה, אֲבָל לֹא זֶה שְׂחֵתְפֵי³⁸, לְפִי שְׂאִינֵן שְׁלוֹ³⁹.

(36) תמורה ב: "שכיוון שהופרש [הקרבן] לצרכו [של המתכפר] קרינא ביה "קרבנו" דבתו המתכפר אזלינן". (37) אותו הנזיר הוא שעושה בהם תמורה. (38) דבתו מתכפר אזלינן ולא בתו מקדיש. (39) שהקרבן הוא של המתכפר ואינו של המקדיש, ואין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו.

- ה. הַיּוֹרֵשׁ⁴⁰ מִמִּיר⁴¹. הַנִּיחַ בְּהֵמָה לְשֵׁנֵי בְּנָיו וְמַת - הָרִי זֶה קָרְבָּה⁴², וְאִין מְמִירִין בָּהּ; שְׁהָרִי הֵם בָּהּ שְׂחֵתְפִין⁴³, וְהַשְּׂחֵתְפִין אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ.

ה' את מכותך" הפלאה זו מלקות. אבל מקלל את חבירו בלא שם - אינו לוקה. (11) וכל איסורו אינו אלא על ידי דיבור. (12) כלומר, אם עבר והמיר, מצוות עשה היא לנהוג קדושה בשתיקה, בתמורה ובקרבן. וכל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו. (13) "לא יחליפנו, ולא ימיר אותנו" (שם) ואין כוחה של עשה לעקור חיוב מלקות משני לאווין (תמורה שם). ואף על פי שאמרו "לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר אותנו בשל עצמו" ואם כן אין שני הלאווין במקום אחד - מכל מקום אין העשה יכול לנתק לאו של תמורה, כיוון שיש בעניין תמורה לאו נוסף. (14) שאין הלאו דומה לעשה בכל, שהרי כל הממיר עובר בלאו, ולא כל הממיר תמורתו תמורה, לכך לוקה כל העובר בלאו זה, שאין כוח ביד עשה, שאין כולם חייבין בה, שתנתק לאו שכולם חייבים בו. (15) כלומר, בהמת חולין של ציבור או של שותפין. (16) כלומר, הציבור והשותפין המירו, אבל אם רק אחד מן הציבור או מן השותפין המיר, בוודאי אינה תמורה כלל, ואפשר שגם אזהרה אין כאן, שהרי היחיד הזה אינו יכול להמיר אלא על חלקו, והרי זה כאומר "רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה זו" שאינה תמורה. ואף על פי שיש לו חלק באברים שהנשמה תלוייה בהם, אינה תמורה כלל, שהרי אי אפשר לומר כן "פשטה קדושה בכלה", שהרי אין כולה שלו. (17) ובכל זאת אין התמורה קודש, ולמדו כן במשנה (תמורה יג.) ממה שנאמר בלשון יחיד: "לא יחליפנו ולא ימיר אותנו" - יחיד עושה תמורה ואין הציבור והשותפין עושים תמורה". (18) ואף על פי שנאמר "לא יחליפנו ולא ימיר אותנו", אינו לוקה שמונים, שהרי שני הלאווין אינם בעניין אחד, אלא אחד בשל אחרים ואחד בשל עצמו. (19) כאן המדובר כשהיה שותף בבהמת הקרבן, ואילו שותפין שלמעלה היינו שבהמת החולין היתה בשותפות. (20) בבהמת חולין שהיא שלו. (21) יחיד בבהמת חולין שלו. (22) שכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק בהם. (23) והרי הוא כאילו ממיר בקרבן שלו, או על כל פנים בקרבן של אחר ברשותו של בעל הקרבן. (24) למדו כן במשנה ובברייתא (תמורה יג.) ממעשר בהמה שנאמר בו (ויקרא כז, לג) "ולא ימירו ואם המיר ימירו" והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", "והרי מעשר בכלל (כל הקרבנות לעניין תמורה) ולמה יצא? לומר לך: מה מעשר קרבן יחיד (שאינו נוהג בשותפות) - פרק ו מהלכות בכורות הלכה י' יצאו קרבנות צבור והשותפין".

- ב. אָחַד הַמְּמִיר בְּזֵדוֹן²⁵ או שְׂחֵתְפֵי בְּשִׁגְגָה - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה²⁶ וְלוֹקֶה. בֵּיצֵד²⁷? הַמִּתְּפֹן לֹמֵר: הָרִי זֶה תְּמוּרַת שְׂלָמִים שְׂשֵׁשׁ לִי²⁸ - הָרִי זֶה תְּמוּרָה וְלוֹקֶה²⁹. אֲבָל אִם דָּמָה שְׂחֵתְפֵי לְהַמִּיר וְהַמִּיר³⁰, או שְׂחֵתְפֵי לְבֵית זֶה וְאָמַר מְדַעְתִּי, וְנִכְנַס וְשָׂכַח וְהַמִּיר שְׂחֵתְפֵי מְדַעְתּוֹ³¹ - הָרִי זֶה תְּמוּרָה וְאִינוֹ לֹקֶה עָלֶיהָ³².

(25) ידע שאסרה התורה להמיר וגם התכוון לומר הרי זו תמורת עולה, ואמר כן. (26) משנה בתמורה יז. "ר' יוסי בר' יהודה אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה ולא עשה שוגג כמזיד במוקדשים". וכתב רבינו בפירושו המשניות שם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ז' אייר - ספר קרבנות - הלכות תמורה קיז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

12 שְׁאִין לָהֶם בַּפֶּשֶׁר עַד שִׁזְזָרְק הַדָּם.⁵⁵ וְאִין הַפְּהָנִים
13 מְמִירִין בַּבְּכוּרָה; שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא זֹכָה בּוֹ
14 מְחִיִּים⁵⁶ - אִינוּ זֹכָה בּוֹ מִתְחַלָּה, שֶׁהָרִי תְחִלָּתוֹ
15 בְּבֵית יִשְׂרָאֵל⁵⁷ הוּא. אָבֵל הַבְּעָלִים⁵⁸ שֶׁהִמִּירוּ
16 בַּבְּכוֹר פֶּל זְמַן שֶׁהוּא בְּבֵיתָם - עוֹשִׂים תְּמוּרָה. וְכֵן
17 כֹּהֵן שֶׁהִמִּיר בַּבְּכוֹר שְׁנוּלָד לִוְיָ⁵⁹, לֹא בַּבְּכוֹר שֶׁלְקַח
18 מִיִּשְׂרָאֵל - הָרִי זֶה תְּמוּרָה⁶⁰.

52 של ישראל שנתנו להם כדי להקריבם. 53 ראה בפרק י מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג, שאין חטאת ואשם נאכלים אלא לזכרי כהונה. 54 במשנה תמורה ז: וראה למעלה הלכה ג, שאין אדם ממיר בהמתו בקרבן שאינו שלו. 55 שהרי האוכל לפני הזריקה - לוקה. 56 שמצוה להפריש בכור וליתנו לכהן. 57 שאין נותנין את הבכור לכהן כשיולד - אלא יטפל בו בעליו עד שיגדיל מעט ויתנונו לכהן, ודרש רבי עקיבא במשנה (תמורה שם) "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" (ויקרא כז, י): "היכן קדושה חלה עליו - בבית הבעלים, אף תמורה בבית הבעלים. 58 ישראל. 59 ראה פרק א מהלכות בכורות הלכה ז, שגם הכהנים חייבים בבכור בהמה טהורה. 60 פשוט הוא "שלא גרע הכהן מישראל והרי זה בבית בעלים".

19 י. אִילוֹ שֶׁל כֹּהֵן גְּדוּלָּה⁶¹ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁶², אָבֵל פְּרוֹ⁶³
20 אִינוּ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁶⁴; אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְשַׁלֵּוֹ⁶⁵,
21 הוֹאִיל וְאֶחָיו הַפְּהָנִים מִתְּפָרְיִין בּוֹ⁶⁶ - הָרִי הֵם בּוֹ
22 כְּשֶׁתְּפִיץ⁶⁷.

61 שהוא מקריב ביום הכיפורים העולה ביחד עם הפר לחטאת. 62 אם המיר הכהן הגדול בהמת חולין באיל זה, חלה התמורה, שבאיל זה מתכפר הכהן הגדול לבדו. 63 פר החטאת של כהן גדול. 64 שלא הסתפקו בזה ביומא נ: אלא לדעת רבי מאיר שקרא לפר זה "קרבן יחיד" - אולי אין אחיו הכהנים מתכפרים בו, אלא מקופיא (ומכיוון שהכהן הגדול מתכפר בו מקיבועא, הוא בעל הקרבן ולא הם), אבל אליבא דרבנן אין כאן ספק כלל. 65 שכתוב (שם טז, ז) "את פר החטאת אשר לו". 66 שהפר מכפר על הכהן הגדול ועל שאר הכהנים, כמו שנאמר (שם, יג) "וכפר בעדו ובעד ביתו", והכהנים הם ביתו כמו שנאמר (תהילים קלה, יט) "בית אהרן ברכו את ה'". ונראה בגמרא (יומא נא:) שמתכפרים מקיבועא. 67 בפר החטאת של הכהן הגדול (שם בגמרא) וראה למעלה הלכה א, שאין השותפין עושין תמורה.

23 יא. הַעוֹפֹת וְהַמְּנַחֹת אֵינָן עוֹשִׂין תְּמוּרָה, שְׁלֹא
24 נֶאֱמַר אֶלָּא בְּהֵמָה⁶⁸.

68 "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קודש וגו' ואם המיר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש".

25 יב. קַרְבָּנוֹת פְּדָק הַבֵּית⁶⁹ אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. שְׁנֵאמַר
26 בַּמַּעֲשֵׂר: לֹא יִבְקַר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יִמְוַנְוּ⁷⁰.

40) שהפריש אביו קרבן ולא הספיק להקריבו עד שמת. 41) ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "ואם המיר ימיר" הלשון הכפולה באה לרבות את הירוש שתמורתו תמורה. 42) מקריבים היורשים הקרבן לאחר מותו, והמדובר בעולה או בשלמים, אבל חטאת ואשם שמתו בעליהם, אינם קריבים. 43) אף כי אינם מתכפרים בה כפרה קבועה - מתכפרים בה בקופיא (כפרה שטחית) והרי הם כשותפים, ומכיוון שאין אף אחד מתכפר בקרבן זה מקיבועא (כפרה קבועה) הרי הם, המתכפרים בקופיא - בעלי הקרבן.

1 ו. אִין קָדְשֵׁי נְקָרִים⁴⁴ עוֹשִׂין תְּמוּרָה⁴⁵ מִן הַתּוֹרָה;
2 אָבֵל מְדַבְּרֵי סוּפְרִים, שֶׁהִנְכְּרִי שֶׁהִמִּיר - הָרִי זֶה
3 תְּמוּרָה⁴⁶. הַקָּדִישׁ הַנְּכָרִי בְּהֵמָה שִׁיתְּכַפֵּר בָּהּ יִשְׂרָאֵל
4 וְהִמִּיר בָּהּ הַנְּכָרִי - הָרִי זֶה סִפְקָ תְּמוּרָה⁴⁷.

44) ראה בפרק ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ב, שמקבלים מן הגויים קרבן עולה ומקריבים אותו. 45) כרבי שמעון בברייתא (תמורה ב:): "קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין וכו' אין עושים תמורה דברי רבי שמעון". 46) אין זה מפורש, אבל כן נראה ממה שאמר רבי שמעון באותה ברייתא "קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין" הרי שמדרבנן אסור ליהנות בהן. והמדובר כשהמיר בקדשיו, אבל אם המיר בקדשי ישראל ראה להלן. 47) כן הוא בתמורה שם לפי מסקנת הגמרא בביאור בעייתו של רמי בר חמא, שאם הקדיש גוי להתכפר גוי - בוודאי אינה עושה תמורה מן התורה, כדברי רבי שמעון, וכמבואר למעלה, וכל בעייתו אינה אלא כשהקדיש גוי להתכפר בה ישראל: אם צריך שיהיה הקרבן מתחילה ועד סוף ביד זה שקרבנו עושה תמורה מן התורה, או שמספיק אם הוא עושה עכשיו, כי זה שקרבנו עושה תמורה, אף שבתחילה היה ביד העכו"ם, ולא נפשטה הבעייה ולכן פסק רבינו שהיא ספק תמורה.

5 ז. אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נְשִׁים אִם הִמִּירוּ - עוֹשִׂין
6 תְּמוּרָה⁴⁸.

48) שאף על פי שהלאו של "לא יחליפנו ולא ימיר" נאמר בלשון זכר - למדו (שם בגמרא) ממה שנאמר (ויקרא שם) "ואם המיר ימירונו": יתרה של "ואם" באה לרבות את האשה, שאף היא תמורתה תמורה.

7 ח. קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְעוֹנֵת נְדָרִים⁴⁹ שֶׁהִמִּיר, אָף עַל פִּי
8 שְׁאִינוּ לוֹקָה⁵⁰ - יֵשׁ בּוֹ סִפְקָ אִם עוֹשֶׂה תְּמוּרָה או
9 אִינוּ עוֹשֶׂה תְּמוּרָה⁵¹.

49) בן י"ב שנה, שאם נדר להקדיש, נדרו קיים, ולמדו כן (נזיר סב.) ממה שכתוב (ויקרא כז, ב) "כי יפליא נדר" - לרבות מופלא הסמוך לאיש - שהוא בן י"ב שנה, שהקדשו הקדש. 50) שקטן אינו בר עונשין. 51) בעיא של רמי בר חמא (תמורה שם) אם מדמים דין תמורה לדין הקדש, שכשם שהקטן יכול להקדיש, כמו כן יכול הוא גם להמיר, או מכיוון שקטן אינו בכלל דיני עונשין, ואינו לוקה - אינו יכול להמיר.

10 ט. אִין הַפְּהָנִים מְמִירִין פְּחֻטָּאֵת וּבִאֲשָׁם⁵²; שְׂאָף
11 עַל פִּי שֶׁהֵם שְׁלֵהֶם⁵³ - אֵינָן זֹכִינִן בָּהֶן מְחִיִּים⁵⁴,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מום, וכגון שהיתה תמימה בעת ההקדש ואחרי כן הוממה. (85) בהמת החולין בעלת מום, אפילו בעל מום קבוע, ובהמת ההקדש תמימה. ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב" (רע, זה בעלת מום) וכתוב שם "ואם המיר ימיר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (86) המיר בקר של חולין בעו או כבש של הקדש (משנה שם). (87) צאן של חולין בבקר של הקדש. (88) כבשים של חולין בעזים של הקדש. (89) עזים של חולין בכבשים של הקדש. (90) וכל אלו הדברים למדו בכרייתא שם ממה שכתוב (ויקרא שם) "ואם המיר ימיר בהמה בבהמה", וכל אלו נקראים בשם בהמה. (91) המיר בהמה אחת של חולין במאה בהמות של הקדש. (92) המיר מאה בהמות של חולין בבהמה אחת של הקדש, כתנא קמא במשנה שם ודלא כרבי שמעון, ולמדו גם ממה שכתוב (שם) "בהמה בבהמה", ואף בהמות רבות נקראות בהמה בלשון יחיד, כמו שנאמר (יונה ד, יא) "ובהמה רבה". (93) שהמיר את המאה של חולין באחד של הקדש בזו אחר זו, כן נשמע בגמרא שם מדברי ריש לקיש שאף ר' שמעון שאמר: "אין ממירים אלא אחד באחד" מודה שאם המיר בזה אחר זה שתמורתו תמורה, ואם כן דעת חכמים שממירין בבת אחת - בוודאי שממירים בזה אחר זה. (94) כן מפורש בתמורה כזו. שהמיר בבת אחת לוקה על כל בהמה ובהמה ואף על פי שהמיר רק פעם אחת - הגופין מחלקים ונחשב כאילו המיר על כל אחד ואחד בנפרד. וכל זה אינו אלא בהמיר מאה של חולין באחד של הקדש, אבל אם המיר אחד של חולין במאה של הקדש, אינו לוקה אלא אחד.

טו. אין התמורה עושה תמורה⁹⁵, ולא ילד בהמות²⁰ ההקדש⁹⁶ עושה תמורה. שְׁנֹאמֵר: וְהִיָּה הוּא וְתַמּוּרְתוֹ; 'הוא' - ולא ילדו, וְתַמּוּרְתוֹ' - ולא תמורת תמורתו. אֲבָל הַמְּמִיר בְּהֶמְהָה⁹⁷ וְחִזֵּר וְהִמִּיר בָּהּ וְחִזֵּר וְהִמִּיר, אֲפִלּוּ אֶלְף - פֶּלֶן תַּמּוּרָה, וְלוֹקָה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(95) בהמת חולין שהמירה בבהמת הקדש וחלה עליה קדושה - אינה עושה תמורה, אם המיר בה בהמת חולין אחרת, משנה בתמורה יב. (96) שהקדיש בהמה ונתעברה אחר שהוקדשה וילדה (שם) היתה מעוברת כשהקדישה אין זה וולד קרבן, אלא הוא עצמו קרבן, ראה להלן הלכה ט), אין הוולד עושה תמורה אם המיר בה בהמת חולין. (97) כלומר, בבהמת הקדש.

טז. אין ממירין איברים או עפרים בשלמים ולא שלמים בהן. פניצד? האומר: רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה זו⁹⁸, או שאמר עפר בהמה זו תחת עולה זו - אינה תמורה. וכן האומר: בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה זו, או שאמר: בהמה זו תחת עברה של חטאת זו⁹⁹ - אינה תמורה¹⁰⁰.

(98) ייתכן כי בכוונה כתב רבינו יד או רגל שהם אברים שאין הנשמה תלויה בהם, אבל אם אמר: לבה או ראשה של בהמה זו תחת עולה זו - תמורתו תמורה.

1 וְהִלּוּא הַמַּעֲשֶׂר בְּכֻלּוֹ כָּל הַקֹּדְשִׁים הִיָּה⁷¹, וְלָמָּה
2 יֵצֵא⁷²? לְלַמֵּד עַל הַכֹּלֵל⁷³: מֵהַ מַּעֲשֶׂר קָרְבַּן יְחִיד⁷⁴,
3 יֵצֵאוּ קָרְבָּנוֹת צִבּוֹר וְכֵן הַשְּׂפִינִי⁷⁵. מֵהַ מַּעֲשֶׂר קָרְבַּן
4 מִזְבֵּחַ⁷⁶, יֵצֵאוּ קֹדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת. מֵהַ מַּעֲשֶׂר בְּהֶמְהָה
5 הַקֹּשׁ לְמַעֲשֶׂר דָּגוּן⁷⁷, שְׂאִין תִּזְכִּין בּוֹ אֶלֶּא יִשְׂרָאֵל
6 וְלֹא נְכָרִים⁷⁸, יֵצֵאוּ קָרְבָּנוֹת נְכָרִים שְׂאִין עוֹשִׂין
7 תַּמּוּרָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁷⁹.

(69) בהמות שהוקדשו על מנת שיפדום ודמיהם יהיו לתיוקן בית המקדש. (70) לא יעשה בו תמורה, וגומר: "ואם המיר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קודש" (שם). (71) ויודעים אנו שאסור להמיר, שנאמר בהם (שם) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו' והיה הוא ותמורתו יהיה קודש". (72) למה ייחדה התורה פסוק מיוחד למעשר בהמה. (73) על יתר הקדשים. וזו היא אחת משלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן "כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא". (74) ואינו בא בשותפות. (75) שאין עושין תמורה. (76) שמקריבו על המזבח. (77) שכתוב (דברים יד, כב) "עשר תעשר וגו'", ואמרו על זה בבכורות נג: כי בשתי מעשרות הכתוב מדבר, אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן והושוו זה לזה לדיניהן. (78) שכתוב אצל מעשר דגן (במדבר יח, כד) "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה" ומשמע בני ישראל ולא גויים, אף מעשר בהמה, בני ישראל ולא נכרים (תמורה ג.). (79) למעלה הלכה ו, ושם מבואר שמדברי סופרים הגוי שהמיר תמורתו תמורה.

8 ג. הַמִּקְדִּישׁ בְּעֵלֶת מוֹם קְבוּעָה⁸⁰ - אֵינָה עוֹשֶׂה
9 תַּמּוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ גּוֹפֵה קֹדֶשׁ גְּמוּר, וְאֵינָה
10 אֶלֶּא קֹדֶשֶׁת דָּמִים⁸¹. אֲבָל הַמִּקְדִּישׁ בְּעֵלֶת מוֹם
11 עוֹבֵר⁸², או שֶׁהִקְדִּישׁ תַּמְיָמָה וְאַחַר כֵּן נוֹלַד לָהּ מוֹם
12 קְבוּעָה - הִרִי זֹו עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה⁸³.

(80) כגון שהיה מחוסר אבר. (81) שקדושת דמים אינה עושה תמורה. (82) שקדושה קדושת הגוף. (83) משנה שם, שמכיוון שבשעה שהקדיש לא היה בה מום קבוע, הרי הוא טוב מעיקרו ועליו אמרה התורה "ולא יחליפנו וגו' טוב ברע או רע בטוב" - "טוב מעיקרו עושה תמורה" (שם יד:). וכל זה דווקא אם אמר "הרי זו תמורת זו", או "הרי זו חליפי זו". אבל אם אמר "הרי זו תחת זו", משמעותה של "תחת" היא גם חילול, ובבעלת מום שעומדת לפדיון, אנו מפרשים דבריו, שלחילול נתכוון ולא לתמורה ואינו לוקה.

13 יד. אֶחָד הַמְּמִיר תַּמִּים כְּבֵעַל מוֹם⁸⁴ או פֶּעַל מוֹם
14 בְּתַמִּים⁸⁵, או שֶׁהִמִּיר בְּקָר בְּצֵאן⁸⁶ או צֵאן בְּבִקְרָה⁸⁷,
15 או כְּבָשִׁים בְּעִזִּים⁸⁸ או עִזִּים בְּכָבָשִׁים⁸⁹, או נְקֻבוֹת
16 בְּזָכָרִים או זָכָרִים בְּנְקֻבוֹת⁹⁰, או שֶׁהִמִּיר אֶחָד
17 בְּמֵאָה⁹¹ או מֵאָה בְּאַחַד⁹², בֵּין כֶּבֶת אֶחַת בֵּין פִּזוֹ
18 אַחַר זֹו⁹³ - הִרִי זֹו תַּמּוּרָה, וְלוֹקִין כְּמִנְיֵן הַבְּהֵמוֹת
19 שֶׁהִמִּיר⁹⁴.

(84) כלומר, בהמת החולין תמימה ובהמת ההקדש בעלת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ז' אייר - ספר קרבנות - הלכות תמורה קט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והקדיש את החלק שלו. (116) אם התפיס בה בהמת חולין. (117) אם אמר שתהיה מחצית הבהמה מחלק החולין תחת בהמת הקדש. וטעם הדבר הוא משום שכתוב (ויקרא כז, י) "ואם המר ימיר בהמה בבהמה", וצריך שתהיה הבהמה של חולין שלימה, שכולה חולין. וכמו כן הבהמה של הקדש, שהיא קדושה כולה ולא מחציתה.

11 כ. פל החטאות שדינן שְׁיִמּוּתָהֶן¹¹⁸ - אֵינָן עוֹשִׁין
12 תְּמוּרָה¹¹⁹, וְכָל חֲטָאת שְׁדִינָה שְׁתִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בָּהּ
13 מוֹם וְתִמְכַר¹²⁰ - עוֹשָׂה תְּמוּרָה¹²¹.

(118) חטאות המתות הן: וולד חטאת, תמורת חטאת, חטאת שמתו בעליה, וחטאת שאבדה ונמצאה אחר שהבעלים נתכפרו בחטאת אחרת. (119) ומשום שהם עומדים למות פרח הקדושה מהם ואינם עושים תמורה (שיטה מקובצת תמורה שם), ובולד חטאת ותמורת חטאת יש טעם נוסף כמו שכתב רבינו למעלה (הלכה טו) "שאינן התמורה עושה תמורה ולא וולד בהמות הקדש עושה תמורה". (120) ראה בפרק ד מהלכות פסולי המוקדשין שכמה חטאות אינן מתות אלא רועות עד שיפול בהן מום, ונמכרות ומביא בדמיהן אחרות. (121) משנה שם כב. שהרי היא קדושה קדושת הגוף (תמורה כ). ודמיה עתידים להיקרב על המזבח.

14 כא. הַמְּפָרִישׁ נִקְבָּה לְפִסְחוֹ אוֹ לְעוֹלָתוֹ אוֹ לְאַשְׁמוֹ -
15 עוֹשָׂה תְּמוּרָה¹²²; אֵף עַל פִּי שְׂאִינָן רְאוּיִין לְקָרֵב¹²³,
16 הוֹאִיל וַיִּרְדּוּ לְקִדְשֵׁי דָמִים וַהֲרִי הֵם תְּמִימִים¹²⁴ -
17 יִרְדּוּ לְקִדְשֵׁי הַגּוֹף. אֲבָל הַמְּפָרִישׁ שְׁעִירָה¹²⁵ לְחֲטָאתוֹ,
18 וְנִשְׂאִי¹²⁶ שְׁהַפְרִישׁ שְׁעִירָה¹²⁷ לְחֲטָאתוֹ, וְכֹהֵן גְּדוֹל
19 שְׁהַפְרִישׁ פָּרָה לְחֲטָאתוֹ¹²⁸ - אֵינָן עוֹשִׁין תְּמוּרָה;
20 שְׁפָל הַמְּשֻׁנָּה בְּחֲטָאוֹת - לֹא נִתְקַדְּשָׁה כְּלָל וְאִפְלוּ
21 קִדְשֵׁי דָמִים¹²⁹, כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי
22 הַמְּקַדְּשִׁין.

(122) אם התפיס בהם בהמת חולין, כרבנן בכרייתא שהובאה בתמורה יט: (123) שכולם אינם קרבים אלא זכר, ראה בפרק א מהלכות קרבן פסח הלכה א לעניין קרבן פסח. ובפרק א מהלכות מעשה הקרבנות הלכות ח"י לעניין עולה ואשם. (124) אבל בעל מום אינו עושה תמורה. (125) זכר מן העזים. וראה בפרק א מהלכות מעשה הקרבנות הלכה טו, כי קרבן חטאת ליחיד באה רק נקבה מן הצאן. (126) שחטא. (127) נקבה מן העזים. וחטאתו של נשיא הוא שעיר עזים זכר. (128) ראה בהלכות מעשה הקרבנות שם, כי הכהן הגדול מביא ביום הכיפורים פר לחטאת. (129) וממילא אינו יכול להתפיס בהמת חולין.

פֶּרֶק שְׁנִי

(1) יבאר איך היא התמורה.

23 א. הַתְּמוּרָה² הוּא שְׂאִימֵר בְּעַל הַקָּרְבָּן עַל בְּהֵמַת
24 חֲלִין שְׁנִישׁ לוֹ: הָרִי זו³ תַּחַת זו⁴, או הָרִי זו תַּחֲלִיפַת
25 זו⁵. וְאֵינָן צְרִיף לֹמֵר, אִם אָמַר: הָרִי זו תַּחַת חֲטָאת
26 זו או תַּחַת עוֹלָה זו - שְׁהִיא תְּמוּרָה⁶. וְכֵן אִם אָמַר:

(99) המדובר, שהקדישה כשהיתה מעוברת שאין לה דין של "וולד קרבן", אלא היא עצמה קרבן, כמפורש בפרק ד מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ו, ולכן לא מיעטו כאן אלא כל זמן שהוא עובר, אבל אם הקדישה ואחרי כן נתעברה הרי כתב רבינו למעלה (הלכה טו) שוולד אינו עושה תמורה (לחם משנה). (100) אפשר שלמדו כן ממה שנאמר (ויקרא כז, י) "בהמה בבהמה" - משמע שלימה בשלימה, להוציא אברים ועוברים.

1 יז. הַמְּמִיר בְּכֶלְאִים¹⁰¹ או בְּטִרְפָּה¹⁰² וַיּוֹצֵא דֶפֶן¹⁰³
2 או בְּטַמְטוֹם¹⁰⁴ וְאֵנְדְּרוּגִינוֹס¹⁰⁵ - אֵין הַקִּדְּשָׁה חֲלָה
3 עֲלֵיהֶן, וַהֲרִי זֶה כְּמִי שְׁהַמִּיר בְּגַמְלָה או בְּחַמּוֹר¹⁰⁶,
4 לְפִי שְׂאִין בְּמִינָן קָרְבָּן¹⁰⁷, וְלִפְיֵךְ אֵינּוּ לֹקְהָ. מַה
5 בֵּין אֵלוֹ לְבַעַל מוֹם¹⁰⁸? בְּעַל מוֹם יֵשׁ בְּמִינוֹ קָרְבָּן¹⁰⁹,
6 אֵלוֹ אֵין בְּמִינָם קָרְבָּן¹¹⁰.

(101) בהמת חולין שנולדה מתיש (=גדי זכר) ורחל (=כבשה). (102) כלומר, בהמת החולין היתה טריפה. (103) בבהמת חולין, וכגון שנתקשתה אמו בלידתו וחתכו דפנה של האם והוציאו הוולד דרך החתך. (104) "שאינן לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות, אלא הוא אטום (=טוֹם)". (105) "שיש לו אבר זכרות וגם אבר נקבות והוא ספק אם זכר אם נקבה". (106) שאין במין הגמל או החמור שיהיו קרבים, ואין ממיים אותם. (107) ראה בפרק ג מהלכות איסורי מזבח הלכות א-ג שכלאיים, טריפה, טומטום ואנדרוגיניוס ויוצא דופן פסולים למזבח. (108) שאם היתה בהמת חולין בעלת מום קבוע מעיקרה ואמר, הרי היא תמורה תחת בהמת הקדש, תמורתה תמורה. (109) במין הבהמה שייך קרבן כגון בהמה תמימה, ובעל מום בעצמו אף שאסור להקריבו על המזבח - הרי הוא מותר באכילת בני אדם. (110) שבהמות תמימות אינם מין אחד עמם. וטריפה אף שאינה מין בפני עצמה - כיוון שאסורה באכילת בני אדם דומה היא לבהמה טמאה.

7 יח. הָרוּבַע¹¹¹ וְהַנְּרַבַּע¹¹² - הָרִי הֵם כְּבַעַל מוֹם
8 וְעוֹשִׁין תְּמוּרָה¹¹³. וְכֵן כָּל פִּיּוֹצָא בְּהָן¹¹⁴.

(111) שור שבא על אשה. (112) בהמה שנבעלה על ידי אדם, ושניהם, הרובע והנרבע, אסורים בהקרבה ממה שנאמר (ויקרא א, ב) "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" ודרשו בספרא שם: "מן הבהמה" ולא כל בהמה, להוציא את הרובע והנרבע, וכן הוא בתמורה כח. וכגון שנודע לנו על זה שרבע או שנרבעה על פי עד אחד בלבד או על פי הבעלים, אבל אם העירו על זה שני עדים - הבהמה נסקלת ואסורה באכילה ואינה עושה תמורה. (113) שהרי הם מותרים באכילה. (114) כגון מוקצה לעבודה זרה, נעבד, אתנן זונה ומחיר כלב, שאסורים בהקרבה ואסורים באכילת אדם.

9 יט. בְּהֵמָה שְׁחֻצְיָה קִדְּשׁ וְחֻצְיָה חֲלָה¹¹⁵ - לֹא עוֹשָׂה
10 תְּמוּרָה¹¹⁶ וְלֹא נִעְשִׂית תְּמוּרָה¹¹⁷.

(115) כגון שהיתה של שני שותפין, והלך אחד מן השותפין

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

17 תְּמוֹרַתָּן תְּמוֹרָה, וְלוֹקָה עֲלֵיהֶם שְׁתֵּים; וְהִבְהֵמָה
18 הַשְּׁלִישִׁית הִיא תַּחַת בְּעֵלֶת מוֹם שֶׁנִּתְחַלְּלָה עֲלֵיהָ²¹,
19 וְלִחְלָלָה נִתְּבֵן וְלֹא לְהַמִּיר בָּהּ. שְׁפִינָן שְׁיֵשׁ לְפָנָיו
20 דְּרָךְ אֶסוּר, וְהִיא הַתְּמוֹרָה²², וְדָרְךְ הַתֵּר, וְהוּא
21 הַחֹלּוּל²³ - חֲזָקָה הִיא שְׁאִין אָדָם מְנִיחַ הַתֵּר
22 וְעוֹשֶׂה הָאֶסוּר²⁴, וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ לוֹקָה שְׁלֹשׁ
23 מְלָקוּת²⁵. וְכֵן אִם אָמַר: עֲשׂוּ בְּהֵמוֹת אֱלוֹ תַּחַת
24 עֲשׂוּ בְּהֵמוֹת אֱלוֹ, וְאַחַת מֵהֶן בְּעֵלֶת מוֹם²⁶ - אֵינוֹ
25 לוֹקָה אֲלֵא תִשַׁע מְלָקוּת; שֶׁהִבְהֵמָה הַעֲשִׂיּוֹת²⁷
26 לְחִלְלָה נִתְּבֵן וְלֹא לְהַמִּיר בָּהּ²⁸. שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהִחֹזֵק
27 זֶה בְּמְלָקוּת הַרְבֵּה²⁹, הוֹאִיל וְיֵשׁ שֵׁם דְּרָךְ הַתֵּר -
28 אֵינוֹ מְנִיחַ דְּבַר הַתֵּר וְעוֹשֶׂה הָאֶסוּר³⁰. שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת
29 שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְאַחַת מֵהֶן בְּעֵלֶת מוֹם, וְשְׁתֵּי בְּהֵמוֹת שֶׁל
30 חֲלִין וְאַחַת מֵהֶן בְּעֵלֶת מוֹם, וְאָמַר: הָרִי אֱלוֹ תַּחַת
31 אֱלוֹ - הָרִי הַתְּמִימָה תְּמוֹרַת הַתְּמִימָה וְלוֹקָה אַחַת,
32 וּבְעֵלֶת הַמוֹם מִחְלָלֶת עַל בְּעֵלֶת הַמוֹם³¹; שְׂאֵינוֹ
33 מְנִיחַ הַתֵּר וְעוֹשֶׂה הָאֶסוּר.

18) אע"פ שהוממה לאחר שהוקדשה, שעושה תמורה, ראה למעלה פ"א הלכה יג. (19) ראה בפ"א מהלכות איסורי זבחה הלכה י. (20) ולא הניח ידו על החולין ולא על ההקדש, ראה רש"י תמורה כז. (21) שבעלת המום יצאה לחולין, והחולין נתקדשה תחתה. (22) להתפיס את החולין בהקדש, שאסור לעשות כן, כמו שנאמר "לא יחליפנו ולא ימיר אותו". (23) לפדות את ההקדש בבהמת חולין. (24) בתמורה כז. היא הבעיא השלישית של אביי. ושוב אמר: אם-תמצו-לומר שאין אדם מניח דרך של היתר ועובר לדרך של איסור, כל שיכול לעשות בהיתר, אע"פ שבאותו מעמד הוא עובר פעמיים על האיסור. ויודעה דעתו של רבינו כי זוהי פשיטות לבעיא. (25) כ"אם שתי מלקיות על שתי הבהמות התמימות שהתפיס בשתי הבהמות של ההקדש. (26) הבעיא הרביעית של אביי בתמורה שם, ושם הגירסא "ארבע בהמות", ורבינו מביא כאן "עשר בהמות" משום שבוודאי "ארבע" לאו דוקא, והוא הדין יותר (קרית ספר כאן). (27) שהיא בעלת מום. (28) כיון שבעלת מום יוצאת לחולין בפדיון. (29) כלומר, אע"פ שעבר יותר משלש פעמים על איסור, ויש מקום לומר שלא נתכוון כלל לחללה אלא להמיר אותה. (30) בתמורה שם, היא בעיא שלא נפשטה. ופסק בה רבינו להקל, משום שאין מלקין על הספק (כסף-משנה). ואם כן, לא נתחללה בעלת המום והרי היא בקדושתה מספק, וראה במעשה רוקח. (31) שם בתמורה הבעיא השניה של אביי. ואומר, אם תרצה לומר, שאין אדם מניח היתר ועושה איסור, מה הדין בג' בהמות וכו'. ואחרי-זה שאל מה הדין בד' בהמות, שהחזק במלקיות. ואם כן, דברי רבינו צריכים עיון, שהרי הפך את סדר הדברים, וכתב מקודם את הדין של עשר בהמות, ופסקו לקולא. אם כן, בשתי בהמות, שלא החזק במלקיות, בוודאי כוונתו לחילול ולא לתמורה (לחם-משנה).

ד. האומר: הרי זו תמורת עולה ושלמים - דבריו קנימים³², ותמכר³³ ויביא בחצי דמיה תמורת עולה

1 הָרִי זֹאת תַּחַת חֲטָאת שְׁיֵשׁ לִי בְּתוֹךְ הַבַּיִת אוֹ תַּחַת
2 עוֹלָה שְׁיֵשׁ לִי בְּמִקוֹם פְּלוּנִי - הָרִי זֹאת תְּמוֹרָה. וְהוּא
3 שְׁיֵשׁ לִי⁷¹. אָבָל אִם אָמַר עַל בְּהֵמַת חֲלִין: הָרִי זֹאת
4 תַּחַת עוֹלָה⁸ אוֹ הָרִי זֹאת תַּחַת חֲטָאת⁹ - לֹא אָמַר
5 פְּלוּם¹⁰. וְכֵן אִם אָמַר: הָרִי זֹאת מִחְלָלֶת עַל זֹאת¹¹ -
6 אֵינָה תְּמוֹרָה¹².

(2) שאמרנו למעלה בפרק א שאסור להמיר, וכל העובר לוקה ותמורתו תמורה. (3) בהמת החולין. (4) בהמת ההקדש. כלומר, שהוא מתפיס את החולין בהקדש, והוא במשנה תמורה כז: ומפרש אביי בגמרא שם, שהמובן של "תחת" אינו חילול אלא התפסה, ולמדו כן ממה שכתוב (ויקרא יג, כג) "ואם תחתיה תעמוד הבהרת". ואף-על-פי שלא אמר מפורש "זו תחת בהמת הקדש זו" - כיון שאמר תחת זו והיא הקדש - תמורתו תמורה, וראה להלן. וכל זה דוקא כשההקדש תמימה, אבל אם ההקדש בעלת מום, ואמר "זו תחת זו" - בוודאי נתכוון לחילול ולא לתמורה ואינו לוקה. ראה להלן הלכה ג, ולמעלה פ"א הלכה יג. במשנה שם. וגם זה לשון תמורה, שהרי כתוב (ויקרא כז, י) "לא יחליפנו ולא ימיר אותו". (6) שהזכיר מפורש שם הקרבן, שבוודאי תמורתו תמורה (משנה שם כז:). (7) גם זה במשנה שם. (8) סתם ולא הזכיר עולה מסויימת. (9) סתם ולא הזכיר חטאת מסויימת. (10) במשנה שם, "והטעם בזה, מה שאמר רחמנא "לא יחליפנו ולא ימיר אותו" (ויקרא שם), עד שיהיה הקדש ידוע ומיוחד, ואז עושה תמורתו" (רבינו בפירוש המשנה שם). (11) חילול הוא לשון פדיון. (12) משנה שם כז: שכיון שאמר בלשון חילול, לא אמר כלום, שאין בהמת הקדש תמימה יוצאת לחולין (רש"י שם).

7 ב. הרי לפניו¹³ שתי בהמות, אחת חליין ואחת הקדש
8 שֶׁנֶּפֶל בָּהּ מוֹם¹⁴, הִנִּיחַ יָדוֹ עַל בְּהֵמַת חֲלִין וְאָמַר:
9 הָרִי זֹאת תַּחַת זֹאת - הָרִי זֹאת תְּמוֹרָה¹⁵ וְלוֹקָה¹⁶. הִנִּיחַ יָדוֹ
10 עַל בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ וְאָמַר: הָרִי זֹאת תַּחַת זֹאת - הָרִי זֶה
11 חֲלָלָה עַל בְּהֵמַת חֲלִין, וְאֵין זֹאת תְּמוֹרָה, אֲלֵא
12 כְּפוֹרָה בְּעֵלֶת מוֹם כְּזֹאת הַבְּהֵמָה¹⁷.

(13) שם כז. (14) ראה למעלה פ"א הלכה יג שהמקדיש בהמה תמימה ואח"כ נולד לה מום קבוע, הרי זו עושה תמורה. (15) שכיון שהניח ידו על החולין, ודאי התכוון לקדש את החולין, ולא לחלל את הקודש, והרי זה כאומר הרי זו תמורת זו. (16) משום "לא יחליפנו ולא ימיר אותו", ראה למעלה פ"א הלכה א. (17) שכיון שהניח ידו על ההקדש, בוודאי כוונתו לחלל את ההקדש שנפל בה מום על בהמת החולין, שהמובן של "תחת" הוא גם לשון חילול, כמו שכתוב (ישעיה ס, יז) "תחת הנחושת אביא זהב" (שם בגמרא).

13 ג. הרי לפניו שלש בהמות קדשי מזבח, ואחת מהן
14 בְּעֵלֶת מוֹם¹⁸ שֶׁהָרִי הִיא עוֹמֶדֶת לְפָדְיוֹן¹⁹, וְשֹׁלֵשׁ
15 בְּהֵמוֹת תְּמִימוֹת חֲלִין, וְאָמַר: הָרִי אֱלוֹ תַּחַת אֱלוֹ²⁰
16 - הָרִי שְׁתֵּים מִן חֲלִין תַּחַת שְׁתֵּים הַתְּמִימוֹת

עולותיך הבשר והדם, כדרך שאתה נוהג בעולה, אתה נוהג בתמורה וכו', כדרך שאתה נוהג בשלמים, אתה נוהג בוולדי שלמים ובתמורה, וראה להלן. (4) ואין נקבה קריבה עולה, ראה למעלה פ"א הכ"א, וראה שם הי"ד, שממירים נקבות בזכרים, וזכרים בנקבות. (5) ואסור ליקרב על המזבח. (6) שהרי המקדיש נקבה לעולה, דינה שתועה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה עולה (במשנה, שם יח:).

ותמורת עולה כעולה, והוא-הדין שבעלת מום, שהזכיר רבינו לפני כן – "תימכר ויביא בדמיה עולה". (7) בין זכר בין נקבה. (8) משנה, שם כא, ב. (9) פ"ד ה"א, ודבר זה הלכה למשה מסיני. ומיתה זו היא: שמכניסה לבית ונועל עליה הדלת עד שמתה (רבינו, שם). (10) בין זכר בין נקבה. (11) משנה, שם כ, ב – כתנא-קמא, ולא כרבי אליעזר. "שכל שבחטאת מתה – באשם רועה" – "עד שיפול בו מום ויפלו דמיו לנדבה" (שם יח. ופ"ד מהל' פסולי המוקדשין הי"ד, וראה להלן פ"ד ה"ד).

(12) במשנה, שם. "והוא שיתן המעות בשופרות שהיו במקדש (ראה פ"ב מהל' שקלים ה"ב), ובית-דין מקריבים באותן מעות עולות נדבה" (להלן פ"ד ה"ה). (13) ראה למעלה הערה ב. (14) שיסמוך שתי ידיו על ראש הקרבן סמוך לשחיתו. (15) יין וסולת בלולה בשמן, שמביאים עם הקרבן, וראה פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ד, כמה הוא שיעור הנסכים. (16) ראה פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ה"רז, סדר התנופה והלכותיה. (17) שהאימורים קרבים על המזבח, והבשר נאכל ליום ולילה (משנה, תמורה יח: וראה רש"י שם). ולמדו כן (בגמרא שם) כמה שנאמר (ויקרא ז, יב) "אם על תודה יקריבנו" – "אם על תודה" לרבות תמורות וחליפות וולדות תודה. (18) במשנה, שם. ואף-על-פי שהמביא תודה מביא לחם, שנאמר "והקריב על זבח התודה חלות וגו'" – תמורת תודה אינה חייבת בלחם, ולמדו כן מהפסוק הנ"ל: "התודה – תודה טעונה לחם, ולא ולד תודה ולא תמורת וחליפת תודה טעונות לחם" (תמורה שם, וראה להלן פ"ד ה"א). (19) פ"יב ה"ח. ושם מבואר שאין הדברים אמורים אלא בתודת חובה, ולאחר שכיפר בתודה העיקרית, אבל לפני הכפרה או בתודת נדבה, אפילו לאחר כפרה – צריך לחם. (20) משום שהפסח קודם חצות לא נקבע עדיין בשם פסח, ואם רצו הבעלים יכולים להפריש פסח אחר, ופסח ראשון יהיה מותר הפסח, שדינו שקרב שלמים – דינו כפסח שאבד, ונמצא אחר חצות קודם שחיתת השני, שכיון שאפשר להקריבו פסח ואפשר להקריבו שלמים, ואין בו קדושה אחת קבועה, אין בו כח להתפס לתמורתו ליקרב, אלא רועה עד שיסתאב, כמפורש פ"ד מהל' קרבן פסח ה"ו (מרכבת המשנה' שם), וראה להלן. (21) שחצות היום קבע את הכבש שהפריש לפסח, להיקרב לקרבן פסח, ואם הוא מתפסס בו בהמה אחרת נחשבת תמורה זו למותר הפסח, שהדין הוא שקרב שלמים (מרכבת המשנה' שם). וכל זה אינו אלא אם הפריש כבש אחד לפסח, אבל אם נאבד הפסח והפריש אחר תחתיו ואחר-כך נמצא הראשון והמיר בו, הדין הוא שאם "נמצא אחר שחיטה" והמיר בו, התמורה קרבה שלמים, אבל אם נמצא לפני שחיטה והמיר בו אפילו לאחר חצות – כיון שיש כאן שני כבשים ואיזה שירצה יכול להקריב, נחשב זה

1 וּבַחֲצֵי דְמִיָּה תְּמוּרַת שְׁלָמִים³⁴. אָמַר: הֲרִי זֹאת תְּמוּרַת
2 עוֹלָה וְתְּמוּרַת שְׁלָמִים, אִם נִתְּפוֹן לְכֶךָ מִתְּחִלָּה³⁵ -
3 דְּבָרָיו קָמִים³⁶; וְאִם לֹא נִתְּפוֹן בְּתִחְלָה אֲלֵא
4 לְתְּמוּרַת עוֹלָה, וְחָזַר וְאָמַר תְּמוּרַת שְׁלָמִים, אִף עַל
5 פִּי שְׁחָזַר בְּתוֹךְ פְּדֵי דְבוּר - אֵין תּוֹפְשִׁין אֲלֵא לְשׁוֹן
6 רֵאשׁוֹן, וְהֲרִי הִיא תְּמוּרַת עוֹלָה בְּלִבְדִּי³⁷.

(32) בזה אין צריך בדיקה אם נתכוון לשניהם, שבוודאי לכך נתכוון. ואף מי שסובר "תפוס לשון ראשון" מודה בזה (תמורה כו.). והמדובר כאן, שהיו לו לאדם זה עולה ושלמים לפניו, או שהיו לו עולה ושלמים בביתו, כמו שכתב רבינו למעלה הלכה א (תוי"ט תמורה פ"ה משנה ג, ומעשה רוקח כאן). (33) כלומר, לאחר שיפול בה מום, תמורה כו. וראה בפירוש המשנה לרבינו שם. (34) כדין האומר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים (פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ג, וראה להלן פ"ג ה"ג). (35) שתהיה תמורת עולה וגם תמורת שלמים. (36) ותימכר ויביא במחצית הדמים עולה ובמחצית הדמים שלמים, כר"י בתמורה שם כה: (37) שתוך כדי דיבור כדיבור (ואפשר לחזור בו) חוץ ממקדיש ומימר, מחרף, ועובד עבודה-זרה, מקדש ומגרש (רבינו בפירוש המשנה תמורה כה. וראה גם בפט"ו מהלכות מעשה הקרבנות ה"א).

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר שיש תמורה קריבה, ותמורה שאינה קריבה.

7 א. פִּיצַד דִּין הַתְּמוּרוֹת לְקָרֵב? תְּמוּרַת הָעוֹלָה² -
8 תְּקָרֵב עוֹלָה³. וְאִם הִיְתָה תְּמוּרַתָּה נִקְבָּה⁴ אוּ בַעֲלַת
9 מוֹם⁵ - תְּרַעַה הַנִּקְבָּה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם, וְתִמְכַר
10 וְיָבִיא בְּדְמִיָּה עוֹלָה⁶. תְּמוּרַת הַחֲטָאֵת⁷ - תְּמוּרַת⁸, כְּמוֹ
11 שְׂבָאֲרָנוּ בְּפִסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁹. תְּמוּרַת הָאֲשָׁם¹⁰ -
12 תְּרַעַה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם¹¹, וְיִפְלוּ דְמִיָּה לְנִדְבָה¹².
13 תְּמוּרַת הַשְּׁלָמִים - בְּשְׁלָמִים לְכֹל דְּבָר¹³, טְעוּנָה
14 סְמִיכָה¹⁴ וְנִסְכִּים¹⁵ וְתִנּוּפַת חֲזָה וְשׁוֹק¹⁶. תְּמוּרַת
15 הַתּוֹדָה - בְּתוֹדָה¹⁷, אֲלֵא שְׂאִינָה טְעוּנָה לְחֵם¹⁸, כְּמוֹ
16 שְׂבָאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת פִּסּוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין¹⁹. תְּמוּרַת הַפֶּסַח:
17 אִם הִמִּיר בָּהּ קֹדֶם חֲצוֹת יוֹם אֲרַבְעָה עָשָׂר - אֵין
18 תְּמוּרַתוֹ קָרְבָה²⁰, אֲלֵא תְרַעַה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם,
19 וְיָבִיא בְּדְמִיָּה שְׁלָמִים; וְאִם הִמִּיר בָּהּ אַחַר חֲצוֹת -
20 הֲרִי הַתְּמוּרָה עֲצָמָה תְּקָרֵב שְׁלָמִים²¹.²² תְּמוּרַת
21 הַבְּכוֹר וְהַמְעַשָּׂר²³ - אֵינָם קָרְבִין לְעוֹלָם²⁴. שְׂנֵאמַר
22 בְּבָכוֹר: לַה' הוּא, מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמֹדוֹ²⁵; הוּא קָרֵב,
23 וְאֵין תְּמוּרַתוֹ קָרְבָה; וְדִין הַמְעַשָּׂר בְּבָכוֹר²⁶.
24 תְּמוּרַתוֹ²⁷ תְּרַעַה עַד שְׁיִפֹּל בָּהּ מוֹם וְתֵאָכֵל²⁸.

(2) שהמיר זכר בעולה. (3) משנה, תמורה יח, ב. ולמדו כן (שם יז:): כמה שנאמר (דברים יב, כו-כז) "רק קדשין אשר יהיו לך ונדרין, תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה', ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ה' וגו'" – "רק קדשין, אלו תמורות וכו', תשא ובאת, יכול יכניסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומוזון כדי שימותו, ת"ל ועשית

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

34) שהיא "קדושה ואינה קריבה אלא רועה עד שיפול בה מום ותמכר ויביא בחצי דמיה עולה ובחצי דמיה שלמים (פ"טו מהל' מעשה הקרבנות ה"ג, וראה למעלה פ"ב ה"ד). 35) אם המיר בה. 36) שאינה קריבה אלא תרעה עד שיפול בה מום ותמכר, ויביא בחצי דמיה עולה ובחצי דמיה שלמים. והוא בברייתא תמורה כו, א. 37) נראה, שהכוונה לבעלת מום עובר, או הקדיש תמימה ואחר-כך נולד לה מום קבוע, שעושות תמורה (למעלה פ"א ה"ג) ורובע ונרבע וכיוצא בהן (למעלה שם ה"ח), והמפריש נקבה לפסחו או לעולתו או לאשמו (שם הכ"א), שכולן אינן קריבות אלא נפדות אחר שנופל בהן מום קבוע (פ"ג מהל' איסורי מזבח ה"י. פ"ד מהל' פסולי המוקדשין הט"ד-יז, ופ"ד מהל' קרבן פסח ה"ד). 38) נלמד מדין בהמה, שהקדישה חצייה עולה וחצייה שלמים, שלמעלה (כסף-משנה). 39) [בתמורה כו, ב: "אמר אביי, אמר חצייה עולה וחצייה מעשר, דברי הכל עולה קריבה". "ואפשר שבנוסחאות שלו (= של רבינו) מצא חצייה עולה וחצייה תמורה, דברי הכל עולה קריבה וכו'"] (הראב"ד, וראה להלן). וכעין זה כתב הכסף משנה: "ורבינו נראה שהיה גורס הכל מודים, היכא דאמר חצייה תמורה וחצייה עולה, דברי הכל קריבה. חצייה עולה וחצייה מעשר, תקרב עולה". והראב"ד הטעים בזה "כיון דאיכא איסורא (= שאסור להמיר) לא איכוין מעיקרא לאיסורא, ולבסוף הוא דטעה ואימליך (= ונמלך) והמיר". אבל זה אינו אלא לפי גירסתו "חצייה עולה וחצייה תמורה", אבל לפי דברי רבינו "חצי בהמה זו תמורה, וחצייה עולה" שהקדים "תמורה" ל"עולה", אין לומר כדברי הראב"ד. וצריך לומר כמו שכתבנו למעלה (פ"א הט"ז, הערה קטז), שאע"פ שאין ממירים באיברים, אם אמר "לבה או ראשה של בהמה זו תמורה" פשטה קדושה בכולה, ואם כן כאן באומר "חצי בהמה זו תמורה וחצייה עולה, שוודאי נתכוון לשתיהן, אין מקום להתפשטות הקדושה בכולה ע"י החצי של התמורה, שהרי החצי השני - עולה, ומכיון שכך לא חלה התמורה כלל, שהרי אין ממירים באיברים, ולעומת זאת, חצי העולה - נשאר, שהרי אפשר להקדיש חצי עולה ושוב פשטה קדושה בכולה, וראה להלן]. 40) [אף כאן, כמו למעלה בתמורה, אין מעשר בהמה לחצאין (הראב"ד, וכן הוא בעירובין נ). והואיל והחצי השני הוא עולה, לא שייך לומר פשטה קדושה בכולה, ונשאר רק חצי עולה, ושוב פשטה קדושה בכולה כנ"ל]. 41) [הואיל ואף אחד מהם אינו נתפס לחצאין, והואיל ולא שייך באף אחד מהם "פשטה קדושה בכולה", כיון שכל אחד השני עומד כנגדו - על כרחו שכונתו היתה לומר או חצייה תמורה או חצייה מעשר, ועי' באור שמח]. 42) אם כוונתו לתמורה הנוהגת בכל הקרבנות, או כוונתו למעשר בהמה שיש לו חומרות אחרות (תמורה שם).

כאילו פסח ושלמים מעורבים בכל כבש וכבש, ואין תמורתו קריבה. וכרבה בפסחים צו, ב - ודלא כרבי זירא שם, ראה בהל' קרבן פסח פ"ד ה"ו (מרכבת המשנה' חלק ב, פ"ד מהל' קרבן פסח שם, וחלק א כאן. 'מעשה רוקח' כאן. וכן נראה ברברי ה'מאירי' בפסחים, שם. וראה כסף-משנה ולחם-משנה כאן). 22) (כן הוא לפי כתי' תימן, וראה להלן). 23) מעשר בהמה. 24) שאפילו לאחר שיפול בהם מום, אינו מביא בדמיהם קרבן, ראה להלן בהמשך הלכה זו ובה"ב. 25) אביי ורבא, בתמורה ה, ב. (וראה שם כא. וזבחים לז: וב'תוספות' שם דיבור-המתחיל קודש הם, ובלחם-משנה כאן). 26) שהרי בבכור נאמר (שמות יג, יב) "והעברת כל פטר רחם", ובמעשר נאמר (ויקרא כז, לב) "כל אשר יעבור תחת השבט", ולמדו מעשר מבכור בגזירה-שוה "עברה עברה" (חולין לז:). 27) של בכור ושל מעשר. 28) משנה, תמורה כא, א: "תמורת הבכור והמעשר וכו', הרי אלו בכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים".

1 29. ב. תְּמוֹרַת הַבְּכוֹר - לְפָנֵיהֶם, וְתִמְוֵרַת הַמַּעֲשֵׂר -
2 לְבַעֲלֵיהֶם.³⁰ וְכִשֶׁם שְׂאִין פּוֹדִין בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר שְׂנֹפֶל
3 בְּהֵן מוֹם³¹, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֶסְרוּי מְזַבְּחִי³², כִּף
4 אֵין פּוֹדִים תְּמוֹרַתָּם.³³

29) (בכתי' תימן, אין כאן הפסק, ו"תמורת הבכור וכו'" מחובר למה שלפניו: "עד שיפול במ מום ותאכל תמורת הבכור וכהנים וכו'", וכן נכון). 30) כלומר, מה שאמרו במשנה שם "תמורת הבכור והמעשר הרי אלו בככור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים", היינו כשם שהמעשר שייך לבעלים, והבכור שייך לכהנים והם בעליו, כמו כן תמורתם: המעשר לבעלים והבכור לכהנים, שהם הבעלים שלו ולא הישראל שהמיר. וכן נראה בזבחים ט, א - משאלת הגמרא בעניין מותר הפסח שהוא שלמים - "אימא, אם שחטו לשם בכור שיהיה בכור וכו' ליתביה לכהן", והוא- הדין לתמורה שכתוב בה "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", שהיא שייכת לכהן, אבל דעת ה'תוספות' (זבחים עה: דיבור-המתחיל "בכור") שתמורת הבכור לבעלים, היינו לישראל ולא לכהן, וראה להלן פ"ד ה"ו ('אור שמח'). 31) ראה מה שכתב רבינו בפ"א מהל' בכורות ה"ז לעניין בכור, ובפ"ו שם ה"ה-ז לעניין מעשר בהמה. 32) פ"א ה"ב. 33) בזבחים עה, ב - פשט רבא בעייתו של רמי בר חמא, לעניין תמורת בכור, מהברייתא "בכור ומעשר שהוממו, עושין תמורה ותמורתן כיוצא בהן" (וראה ב'תוספות' ה"ל שם). ובתמורה יג, ב - מפורש כן לעניין תמורת מעשר בהמה, שאינה נגאלת ('יד איתן').

5 ג. בְּהֵמָה שֶׁהִקְדִּישָׁה חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה שְׁלָמִים³⁴ -
6 תְּמוֹרַתָּה³⁵ כְּמוֹהָ³⁶. וְכֵן כָּל בְּהֵמַת הַקֹּדֶשׁ שְׂאִינָה
7 קָרְבָּה מִפְּנֵי תַחֲלַת הַקֹּדֶשׁ³⁷ - הֲרִי תְּמוֹרַתָּה כְּמוֹהָ³⁸.
8 אָמַר : חֲצִי בְּהֵמָה זוֹ תְּמוֹרָה וְחֲצִיָּה עוֹלָה - הֲרִי זוֹ
9 תְּקָרֵב עוֹלָה³⁹. חֲצִיָּה עוֹלָה וְחֲצִיָּה מַעֲשֵׂר - תְּקָרֵב
10 עוֹלָה⁴⁰. חֲצִיָּה תְּמוֹרָה וְחֲצִיָּה מַעֲשֵׂר⁴¹ - הֲרִי זוֹ
11 סִפְּקָה⁴², וְאִינָה קָרְבָּה.

12 ד. הַמִּקְדִּישׁ בְּעֵלַת מוֹם עוֹבֵר⁴³, וְאֵין צְרִיף לֹאֲמַר
13 תְּמִימָה⁴⁴, וְאַחַר כֵּף נֹלַד בְּהָ⁴⁵ מוֹם קְבוּעַ וְנִפְדִּית, 14
וְהַמִּיר בְּהָ אַחַר שְׂנֹפְדִית - הֲרִי זוֹ תְּמוֹרָה⁴⁶, וְאִינָה
15 קָרְבָּה וְאִינָה נִפְדִּית⁴⁷, אֲלָא מְנִיחָה עַד שְׁתִּמּוֹת⁴⁸.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ספק עולה ספק שלמים, ואי אפשר להקריבה על המזבח, אלא תרעה עד שתסתאב ויפול בה מום ויפדה אותה ויביא בדמיה עולה או שלמים, אחד משני הקרבנות האלה, ויביא מביתו לקרבן השני. אלא שחששו שמה עד שיפול בה מום – ישכחו ספק הוא ולא יפדו אלא על קרבן אחד, ולכן הצריכוהו לקחת בהמה אחרת, כדלקמן, כדי שיהיו לפניו שני קרבנות, ולכשיסתאבו ויפלו בהם מומים, יפדו שניהם (לחם-משנה, ועי' ראב"ד). (59) תוספתא, שם.

(60) כלומר, מקדישה נדבה. (61) נדבה כנ"ל. (62) שדינם נתבאר למעלה, ומפורש בפ"ו מהל' פסולי המוקדשין שם, שירעו עד שיסתאבו וכו'. (63) תוספתא, שם. (64) שאם ידע שהמיר בזה התמורה (הראשונה) – הרי זו חולין "שאינ התמורה עושה תמורה" (למעלה פ"א הט"ו) אבל עכשיו שאינו יודע באיזו המיר, הרי היא מוטלת בשני ספקות שהם שלשה: א' שמה היא תמורת התמורה והרי היא חולין, ב' שמה היא תמורת השניה, שהיא ספק עולה ספק שלמים, והרי היא כמותה, וגם בזה אי אפשר שתרעה עד שתסתאב ותיפדה מספק כיון שהביא אחת, שמה ישכחוה ויפדוה על אחת (כנ"ל בשם לחם-משנה). (65) תוספתא, שם. כלומר, בהמת חולין (כסף-משנה). (66) שהמירה על אחד מהתערובת השניה (= תמורת ספק וקרבת פסח).

(67) כלומר, תמורת תמורה ראשונה. (68) זו התמורה השניה. (69) כלומר, החולין שהביא מתוך ביתו נשאר חולין כמו שהיה, שהרי גם התמורה, השניה שעמה היא חולין, כמבואר למעלה (ובפ"א הט"ו). (70) כלומר, התמורה השניה היא תמורת הבהמה האחרת, שהביא אותה בצירוף התמורה הראשונה (היא ספק הקרבן). (71) כלומר, החולין שהביא מביתו. (72) כלומר, אם התמורה השניה היא עולה – הרי הוא מקדיש זו החולין לשלמים, ואם התמורה השניה היא שלמים – הרי זו לעולה. (73) תוספתא, שם. כלומר, ספק זבח וספק תמורה (שהרי יש גם ספק חולין). (74) פ"ו.

23 ז. שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּכֹכּוֹר אוּ בְּמַעֲשֵׂר⁷⁵ וְהַמִּיר
24 בְּאֶחָד מֵהֶן⁷⁶ - הֲרִי זֶה לֹא יִקְרָב⁷⁷, אֲלֵא יִרְעָה עַד
25 שְׂיִפֵּל בּוֹ מוֹם וְיִפְדָּה⁷⁸, וְיֵאָכֵל בְּכֹכּוֹר אוּ כְּמַעֲשֵׂר
26 כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנֵינוּ⁷⁹.

(75) תוספתא, תמורה פ"ג: "שלמים שנתערבו בככור, שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו בככור" (וראה בפ"ו מהל' פסולי המוקדשין הי"ד). (וברור שצריך לפדות את זה שהוא שלמים, אע"פ שאינו יודע מי הוא, כדלהלן). (76) ואם כן, התמורה היא ספק שלמים ספק בכור (או מעשר). (77) תוספתא שם, שהרי תמורת הבכור (או המעשר) אינם קריבים, אלא נאכלים במום (ראה למעלה ה"ב). (78) אף שתמורת הבכור והמעשר שנפל בהן מום, אינם צריכים פדיון (למעלה ה"ב) – צריך כאן פדיון משום תמורת שלמים, שדין תמורת שלמים כשלמים (למעלה ה"א). ובדפוס רומי וויניציאה ובכתי' יתמן, חסרה המילה "ויפדה", וראה בלחם משנה 'מעשה ורקח' ואור שמח'. (79) למעלה ה"ב.

1 אֵינָה קְרֵבָה - מִפְּנֵי שֶׁבָּאָה מִפֶּתַח קְדֻשָּׁה דְּחֻוּיָהּ⁴⁹,
2 וְאֵינָה נִפְדֵּית - שְׁאִין בִּכְחַ קְדֻשָּׁתָהּ לְתַפְּשׁ פְּדִיוֹנָהּ⁵⁰.

(43) שאילו בעלת מום קבוע, אינה עושה תמורה (למעלה פ"א הי"ג). (44) כלומר, הקדיש בהמה תמימה. (45) כלומר, לתמימה או לבעלת המום העובר. (46) בכורות טז, א: "בין לפני פדיונו בין לאחר פדיונו, עושה תמורה", שהרי "אינם יוצאים לחולין לכל דבר כדי שיהיו מותרים בגיזה ועבודה אחר פדיונם" (להלן ה"ה, ועי' 'תוספות' שם ד"ה 'ותמורה'). (47) כלומר, אין אפשרות לפדות תמורה זאת. (48) דברי רב נחמן בשם רבה בר אבוה, בכורות שם. (49) שהתפיס אותה בבהמה שנפדתה כבר. (50) בכורות, שם.

3 ה. פֶּל הַתְּמוּרוֹת שֶׁהָיוּ בְּעֲלֵי מוּמִין קְבוּעִין
4 מִתְּחִלָּתָן⁵¹ - הֲרִי אֵלוּ יִפְדוּ, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחֻלִּין לְכָל
5 דָּבָר פְּדִי שִׁיְהִיו מִתְּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אַחַר פְּדִיוֹנָן⁵².
6 שֶׁהַקְּדֻשָּׁה חָלָה בְּתִמּוּרָה עַל בְּעֵלַת מוֹם קְבוּעָה⁵³,
7 שֶׁנֶּאֱמַר: אוּ רַע בְּטוֹב, וְרַע הָאָמוּר פֶּאֶן הוּא בְּעַל
8 מוֹם⁵⁴ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ שְׁאֵינוֹ רְאוּי לְקָרְבָן, וְאֵף עַל פִּי כֶן
9 פְּתוּב בּוֹ יְהִיהַ קְדֻשָּׁה⁵⁵.

(51) כלומר, אף-על-פי שהיו בעלי מומין קבועים מתחילתן, וכל-שכן אם היו תמימים מתחילתן ואח"כ נפל בהם מום. (52) משנה, תמורה טז, ב. יז, א. (53) כלומר, אע"פ שבהקדש אם הקדיש בעל מום בתחילה, מותר בגיזה ועבודה אחר פדייה (ראה פ"א מהל' מעילה ה"ט), לפי שלא חלה עליו קדושת הגוף אלא קדושת דמים בלבד – בתמורה חלה קדושת הגוף אף על בעל מום. (54) ראה במשנה, תמורה ט, א. (55) ראה רש"י שם יז, א.

10 ו. עוֹלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּזִבְחִים⁵⁶ וְהַמִּיר⁵⁷ בְּאַחַת מִן
11 הַתְּעֻרוּבוֹת⁵⁸ - הֲרִי זֶה מְבִיא⁵⁹ בְּהֵמָה אַחֲרַת וְאוֹמֵר:
12 אִם תְּמוּרַת עוֹלָה הִיא זֶה - הֲרִי בְּהֵמָה זֶה שְׁלָמִים⁶⁰,
13 וְאִם תְּמוּרַת שְׁלָמִים הִיא זֶה - הֲרִי בְּהֵמָה זֶה עוֹלָה⁶¹.
14 וְנִמְצָא הַבְּהֵמָה שֶׁהִבִּיא עִם הַתְּמוּרָה פְּעוֹלָה וְשְׁלָמִים
15 שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה⁶². חֲזַר וְהַמִּיר⁶³ בְּאַחַת מִשְׁתֵּיָהֶן
16 וְאֵין יוֹדֵעַ בְּאֵי זֶה מֵהֶן הַמִּיר⁶⁴ - מְבִיא זִבְחָה⁶⁵ אַחַר
17 מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר עַל הַתְּמוּרָה הַשְּׂנִיָּה⁶⁶: אִם תְּמוּרַת
18 תְּמוּרָה⁶⁷ הִיא זֶה⁶⁸ - הֲרִי זֶה שֶׁהִבִּיא חֲלִין⁶⁹, וְאִם
19 תְּמוּרַת עוֹלָה אוּ שְׁלָמִים הִיא⁷⁰ - הֲרִי זֶה שֶׁהִבִּיא⁷¹
20 עוֹלָה אוּ שְׁלָמִים⁷². וְהֲרִי זֶה שֶׁהִבִּיא עִם הַתְּמוּרָה
21 הַשְּׂנִיָּה פְּזִבְחָה וְתִמּוּרָה⁷³ שֶׁנִּתְעַרְבוּ זֶה בְּזֶה. וְכִכָּר
22 בְּאֲרָנֵי דִין הַתְּעֻרוּבוֹת בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין⁷⁴.

(56) כלומר, בשלמים – בתוספתא תמורה פ"ג (הוצאת צוקרמנדל עמ' 555, 13): "עולה שנתערבה בזבחים, ירעה (צ"ל: ירעו) עד שיסתאבו וימכרו, ויביא בדמי יפה שבהן זבח, ובדמי יפה שבהן עולה". והביאה רבינו בפ"ו מהל' פסולי המוקדשין ה"ה"ו. (57) בתוספתא, שם. (58) ואינו יודע באיזה מהן (תוספתא, שם). והרי תמורה זו הראשונה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאינן הולד מת - אין הבדל בין כלו לו חדשיו ללא כלו לו חדשיו. (15) בלי שחיטה, ששחיטת אמו מתירתו באכילה. (16) לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים (=בעזרה) וליום אחד. (17) ולא בעת לידתם, ויש בהם קדושת חטאת, וראה בתמורה שם שזוהי מחלוקת בין שתי ברייתות, ולפי ברייתא אחת היא נאכלת לכל אדם ובכל מקום, משום שוולדי קדשים אינם קדושים אלא בלידתם.

- ד. וְלֹד תְּמוּרַת הָאֲשָׁם וְוֹלֵד וְלֹדָה עַד סוֹף הָעוֹלָם - 16
 יָרְעוּ עַד שְׁיִפְלוּ בָּהֶם מוֹם, וְיִמְכְּרוּ וְיִפְּלוּ דְמִיָּהּ 17
 לְנִדְבָה¹⁸. וְאִם יִלְדָה זָכָר¹⁹ אַחֲרֵי שֶׁהִקְרִיב אֲשָׁמוֹ²⁰ - 18
 הַוֹּלֵד עֲצָמוֹ יִקְרַב עוֹלָה. הַפְּרִישׁ נִקְבָה לְאֲשָׁמוֹ 19
 וְיִלְדָה - תִּרְעָה הִיא וּבָנָה עַד שְׁיִפְלוּ בָּהֶן מוֹם, 20
 וְיִמְכְּרוּ וְיָבִיאוּ בְּדָמֵי שְׁנֵיהֶם אֲשָׁמוֹ²¹. וְאִם כָּבָר 21
 הִקְרִיב אֲשָׁמוֹ - יִפְּלוּ דְמִיָּהּ לְנִדְבָה²². 22

(18) ופירוש "שיפלו דמיהם לנדבה" ראה להלן הלכה ח, שנותן המעות בשופרות (=תיבות) שהיו במקדש, ובית דין מקריבין באותן המעות עולות נדבה (ולא אשם, שאין אשם בא בנדבה). (19) כלומר, תמורת האשם ילדה זכר. (20) שאין חשש שיקריבוהו לאשמו. (21) ראה במשנה תמורה יט: "המפריש נקבה לאשם (ואשם אינו בא אלא ממין זכר) תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אשם וכו'". ולעניין וולדה אמרו שם (בגמרא שלפני המשנה הנ"ל), שאפילו רבי אליעזר שאמר "המפריש נקבה לעולה וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה", מודה במפריש נקבה לאשם וילדה זכר שאינו קרב אשם, לפי שאין שם אשם על אמו (אבל בעולה יש מציאות של נקבה, בעולת העוף). (22) לעולה, שהרי כבר הקריב אשמו.

- ה. וְלֹד תְּמוּרַת הָעוֹלָה וְוֹלֵד וְלֹדָה עַד סוֹף הָעוֹלָם 23
 - הָרִי אֵלּוּ פְּעוֹלָה, וְהֵן עֲצָמוֹ יִקְרַבוּ עוֹלָה²³. הַפְּרִישׁ 24
 נִקְבָה לְעוֹלָתוֹ וְיִלְדָה, אִף עַל פִּי שְׁיִלְדָה זָכָר - יִרְעָה 25
 עַד שְׁיִפְלוּ בּוֹ מוֹם, וְיָבִיאוּ בְּדָמָיו עוֹלָה²⁴. כָּבָר בְּאֲרָנוֹ 26
 בְּמַעֲשֵׂה הַקְּרָבָנוֹת, שֶׁכָּל מְקוֹם שָׁאָנוּ אוֹמְרִין יִפְּלוּ 27
 לְנִדְבָה, הוּא שִׁיתָן הַמְּעוֹת בְּשׁוֹפְרוֹת שֶׁהֵיוּ בְּמִקְדָּשׁ, 28
 שֶׁבְּאֲרָנוֹ בְּשִׁקְלִים כַּמָּה הֵם²⁵, וּבֵית דִּין מְקַרְבִּין 29
 בְּאוֹתָן הַמְּעוֹת עוֹלוֹת נְדָבָה, וְנִסְפִּיהֶם מִשָּׁל צְבוּר, 30
 וְאֵינָן טְעוֹנוֹת סְמִיכָה. אֲבָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הוּא עֲצָמוֹ 31
 יִקְרַב עוֹלָה אוֹ יָבִיאוּ בְּדָמָיו עוֹלָה - הָרִי זֶה טְעוֹנָה 32
 סְמִיכָה, וְנִסְפִּיהָ מִשָּׁלוֹ. 33

(23) משנה שם יח: ונלמד שם יז: ממה שנאמר (דברים יב, כו"ז) "רק קדשך אשר יהיו לך ונדרריך תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה' ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ה'" וגו' - "רק קדשך" אלו תמורות וכו' "אשר יהיו לך" אלו הוולדות כו', "ועשית עולותיך הבשר והדם" כדרך שאתה נוהג בעולה אתה נוהג בתמורה וכו'. (24) ואינו קרב עצמו עולה משום שאמו שהיא הקדושה הראשונה, והוא בא מחמתה, אינה קריבה עולה, שאין עולה באה אלא מן הזכר, אבל וולד תמורת עולה אף שהתמורה עצמה אינה קריבה, משום שהיא נקבה - וולדה קרב, משום שהקדש

יום חמישי ח' אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) יבאר כיצד דין ולדות הקדשים וולדי ולדות, והמשנה את הקדשים מקדושה לקדושה.

- א. פִּיצוּד דִּין וְלֹדוֹת הַקְּדוּשִׁים? וְלֹד שְׁלָמִים וְוֹלֵד 1
 תְּמוּרַת שְׁלָמִים - הָרִי אֵלּוּ פְּשָׁלְמִים, וְהֵן עֲצָמוֹן 2
 כְּשִׁלְמִים² לְכָל דְּבָר³. וְכֵן וְלֹד הַתּוֹדָה וְוֹלֵד תְּמוּרָה 3
 - הָרִי אֵלּוּ יִקְרַבוּ כְּתוֹדָה⁴, אֲלָא שְׁאֵינָן טְעוֹנִין לָחֵם. 4
 שְׁאֵינָן מְבִיאִין לָחֵם אֲלָא עִם הַתּוֹדָה עֲצָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: 5
 עַל זִבְחַת הַתּוֹדָה; עָלָיו - וְלֹא עַל וְלֹדָה וְלֹא עַל 6
 תְּמוּרָתָהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ. כַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? 7
 בְּוֹלֵדוֹת עֲצָמוֹן; אֲבָל וְלֹדֵי וְלֹדוֹת - אֵינָן קְרִבִּין⁵. 8
 שְׁמַתוֹף מַעֲשֵׂיו⁶ נָכַר שֶׁהוּא מְשַׁהָה אוֹתָן לְגַדֵּל מִהֵן 9
 עֲדָרִים עֲדָרִים⁷, וּלְפִיכָף קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְלֹא יִקְרִיבֵם. 10

(2) כלומר, וולד השלמים וולד תמורת השלמים הם עצמם קריבים על המזבח, ולא שירעו עד שיפול במ מום ויביא בדמיהם שלמים. (3) שטעונים גם סמיכה, נסכים ותנופות חזה ושוק. (4) משנה שם יח: ונלמד בגמרא שם ממה שנאמר (ויקרא ז, יב) "אם על תודה יקריבנו" - "אם על תודה" לרבות וולדות. (5) אלא רועים עד שיסתאבו, ורש"י (שם) כתב שכונסן לבית ונועל בפניהם את הדלת ומתים ברעב. (6) שלא הקריב מיד את וולדות השלמים והתודה וולדות תמורתם, אלא השאירם עד שגם הם ילדו. (7) וכשיקריבם אחר זמן רב יהיה לו הרבה בשר לאכילה, שהשלמים והתודה נאכלים לבעלים, וביתיים הוא עובר על הלאו של "לא תאחר לשלמו".

- ב. וְלֹד הַחֲטָאתָ⁸ יָמוּת⁹, וְאֵין צָרִיף לִזְמַר וְלֹד 11
 תְּמוּרָתָהּ¹⁰. 12

(8) והיא אחת מחטאות המתות. (9) היינו שמכניס אותו לבית ונועל את הדלת עד שימות וכגון שהקדישה ואחר כך נתעברה אבל אם נתעברה לפני שהקדישה אין הוולד מת. (10) של חטאת בוודאי ימות, שהרי תמורת החטאת עצמה אף היא מתה.

- ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַחֲטָאתָ¹¹ וּמִצָּא בָּהָּ¹² בֶּן אֲרֻבָּעָה¹³ 13
 חִי¹⁴ - הָרִי זֶה נֶאֱכָלֵת¹⁵ כְּבֶשֶׂר הַחֲטָאתָ¹⁶; שְׁוֹלְדֵי 14
 הַקְּדוּשִׁים בְּמַעֲוֵי אִמָּן הֵם קְדוּשִׁים¹⁷. 15

(11) וכגון שהיתה שעירה, אבל כבשה אי אפשר שתלד בתוך שנתה הראשונה. (12) בבטנה. (13) והכוונה לבהמה גסה, שזמן עיבורה הוא תשעה חדשים, אבל זה לא ייתכן, שהרי בבהמה גסה אין חטאת, שתהיה נקבה אלא זכר, והזאתו בפנים והוא נשרף ואינו נאכל. (14) המדובר בבהמה דקה, שזמן עיבורה חמישה חדשים. ולפי שלא כלו לו חדשיו, הרי הוא כאבר מאברי אמו, אבל אם מצא בן חמשה חדשים חי - דינו כוולד חטאת שימות. ומכיוון שהביא רבינו דין זה סמוך לוולד חטאת, נראה, שהמדובר כשהקדישה ואחרי כן נתעברה, כדלהלן, אבל אם נתעברה ואחרי כן הקדישה,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ח' אייר - ספר קרבנות - הלכות תמורה קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הראשון, שהתמורה באה מחמתו, היה זכר והוא קרב. (25) כמה שופרות היו במקדש.

ו. וְלֹד הַמַּעֲשָׂר²⁶, [וְלֹד] תְּמוּרַת הַמַּעֲשָׂר²⁷, וְלֹד
2 תְּמוּרַת הַבְּכוֹר, וְלֹדֵי וְלֹדוֹתֵיהֶן עַד סוֹף הָעוֹלָם -
3 הָרִי אֵלוֹ לֹא יִקְרְבוּ, אֲלָא יִרְעוּ עַד שְׁיִפֵּל בְּהֵן מוֹם²⁸
4 וְיֵאָכְלוּ, בְּבִכּוֹר וּכְמַעֲשָׂר שְׁנֵפֵל בְּהֵן מוֹם. וְלֹדוֹת
5 תְּמוּרַת הַבְּכוֹר - לִפְנֵי²⁹, וְלֹדוֹת מַעֲשָׂר וְתְּמוּרָתוֹ³⁰ -
6 לְבַעֲלֵיו³¹.

ט. וְלֹד בְּעֵלַת מוֹם⁴⁵ - הָרִי הוּא כְּנֹלֵד הַתְּמִימָה לְכָל
20 דָּבָר, וְיִקְרְבוּ⁴⁶ כְּרֹאֵי לוֹ.
21

(45) כלומר, נולד מבהמה בעלת מום וכגון שהוקדשה בעת שהיתה תמימה או היתה בעלת מום עובר ואחרי כן הוממה, וולד זה נולד לפני שנפתחה האם. (46) כן מפורש בגמרא בכורות טו: שמי שסובר "אין בעלי חיים נדחין" - סובר שאם ילדה לפני פדיונה הוולד קדוש.

י. קְדָשִׁים שֶׁהִפִּילוּ נֶפֶל או שְׁלֵיָא⁴⁷ - יִקְרְבוּ, וְהָרִי
22 הֵם אֲסוּרִים בְּהִנָּאָה⁴⁸.
23

(47) כיס שבו מונח העובר במעי אמו. ואף על פי שהפילה שליא בלבד ולא היה בה עובר - בוודאי נמח בה הוולד, כי אין שליא בלי וולד. (48) משנה בתמורה לג: "ואלו הן הנקברין קדשים שהפילה יקברו, הפילה שליא תיקבר". ומפרש רש"י שכל הנך נקברין משום שהם איסורי הנאה, וכמו כן מפורש במשנה חולין עז. "המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים. ובמוקדשין תיקבר".

יא. הַמְּשֵׁנָה אֶת הַקְּדָשִׁים מְקַדְּשָׁה לְקַדְּשָׁה⁴⁹ - עוֹבֵר
24 בְּלֹא תַעֲשֶׂה; שְׁנֹאֲמַר בְּבִכּוֹר: לֹא יִקְדֵּשׁ אִישׁ אֹתוֹ -
25 שְׁלֵא יַעֲשֶׂנוּ עוֹלָה או שְׁלָמִים⁵⁰. וְהוּא הִדִּין לְשֹׂאֵר
26 הַקְּדָשִׁים שְׁאִין מְשַׁנִּין אוֹתָן מְקַדְּשָׁה לְקַדְּשָׁה⁵¹, אֶחָד
27 קְדָשִׁי מְזַבֵּחַ וְאֶחָד קְדָשִׁי בְּדֵק הַבַּיִת⁵². פִּיֶּצֶר⁵³? אִם
28 הַקְּדִישׁ לְבִדֵּק הַהֵיכָל - לֹא יִשְׁנֶה לְבִדֵּק הַמְּזַבֵּחַ⁵⁴.
29 וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה⁵⁵. וְאִין לֹקִין עַל לֹא זָה⁵⁶.
30

~ נקודות משיחות קודש ~

"אם הקדיש לבדק ההיכל, לא ישנה לבדק המזבח".

נאמר במשנה (לב. ב.) "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית, אין משנין אותן מקדושה לקדושה". ובפירוש המשנה נחלקו הרמב"ם והראב"ד, ולדעת הרמב"ם אין לשנות גם בקדשי בדק הבית גופא, ולכן פסק שאסור לשנות מבדק ההיכל לבדק המזבח.

אבל הראב"ד השיג עליו, וכתב "אין שינוי בין קדשי היכל לשאר עזרות ולא למזבח" ולשיטתו הדין במשנה הוא רק בקדשי מזבח שאין משנים אותם אפילו מקדשים קלים לחמורים "אבל בדק הבית מה יש בין זה לזה". והוא כשיטת רש"י בש"ס.

ויש לומר שטעם הראב"ד הוא כרש"י בחומש, שפירש הפסוק "ויקחו לי - לשמי", שהנתניה למשכן ולמקדש צריכה להיות "לשמי", היינו לשם הקב"ה, ולכן אם הקדשי

(26) מעשר בהמה. (27) אינו קרב, שהרי גם תמורת המעשר עצמה אינה קריבה. (28) משנה בתמורה כא. "תמורת הבכור והמעשר, ולדן, וולד וולדן עד סוף העולם הרי אלו כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים". (29) רבינו מפרש מה שאמרו במשנה שם "ויאכלו במומן לבעלים" שהיינו לכהן, ולא לישראל. (30) כלומר, וולדות מעשר וולדות תמורת מעשר. ואילו תמורת המעשר עצמו, שהיא לבעלים, כבר הביא רבינו למעלה פרק ג שם. (31) במשנה שם: "ויאכלו במומן לבעלים".

ז. וְלֹד תְּמוּרַת הַפֶּסַח - כְּתְּמוּרַת הַפֶּסַח: אִם הִיְתָה
8 אִמּוֹ קְרִיבָה שְׁלָמִים³² - וְלֹדָה יִקְרַב שְׁלָמִים; וְאִם
9 הִיְתָה דִּינָה שֶׁתִּמְכַּר וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהָ שְׁלָמִים³³ - אִף
10 וְלֹדָה נִמְכָּר וְיִבִּיא בְּדַמֵּיו שְׁלָמִים. הַפְּרִישׁ נִקְבָּה
11 לְפֶסַח³⁴ וְיִלְדָה³⁵, או שֶׁהִפְרִישָׁה מְעַבְרַת - הִיא
12 וְיִלְדָה יִרְעוּ עַד שְׁיִפֵּל בְּהֵן מוֹם, וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהֶן פֶּסַח.
13 וְאִם נִשְׁאַרָה נִקְבָּה זו עַד אַחַר הַפֶּסַח או שְׁיִלְדָה
14 אַחַר הַפֶּסַח - תִּרְעָה הִיא וְיִלְדָה עַד שְׁיִפֵּל בְּהֵן מוֹם,
15 וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהֶן שְׁלָמִים³⁶.

(32) כגון, שהתפיס בהמת החולין בקרבן פסח, אחר חצות יום י"ד. (33) כגון שהמיר לפני חצות יום י"ד. (34) ברייתא מובאה בתמורה יט. וראה בפרק א מהלכות קרבן פסח הלכה א, שהפסח אינו בא אלא ממין זכר. (35) כלומר, שנתעברה לאחר שהפריש. (36) כחכמים שם. ואף על פי, שפסח בשאר ימות השנה קרב שלמים ושלמים באים נקבה - נקבה זו שהפרישה לפסח, לא תקרב שלמים, שכל קדושתה היא קדושה פסולה, שהקדישה לפסח, ואין פסח בא נקבה, לפיכך נדחית היא וגם וולדה מהקרבה לשלמים, אלא ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמיהם שלמים.

ח. וְלֹדוֹת הַקְּדָשִׁים שְׁיִצְאוּ דָרָךְ דָּפֶן³⁷, או שְׁיִלְדוּ
16 טְמֵטוֹם³⁸ וְאֲנָדְרוּ גִינוֹס³⁹ וְכִלְאִים⁴⁰ וְטִרְפָּה⁴¹ - הָרִי
17 אֵלוֹ יִפְדוּ⁴², וְיִבִּיא בְּדַמֵּיהֶן קְרָבָן⁴³ הָרֹאֵי לְהִבִּיא
18 בְּדַמֵּי וְלֹד שָׁל זֵו⁴⁴.
19

(37) כגון שנתקשתה לילד וחתכו את דופן בטנה והוציאו את הוולד. (38) שאין לו לא אבר זכרות ולא אבר נקבות. (39) שיש לו גם אבר זכרות וגם אבר נקבות. (40) כגון תיש הבא על הרחל (=כבש). (41) ראה בפרק י מהלכות שחיטה הלכה ח שבעים מיני טריפה. ואף כי אין פודין טריפה להאכילה לכלבים (פרק ב מהלכות איסורי מזבח

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קדושות (קדושת בכור וקדושת עולה) לחול בבת אחת, איזו מהן עדיפה, אם קדושת עולה שהיא כליל לה', או קדושת בכור שהיא מרחם. ופשט אביי שלא חלה קדושת עולה אלא קדושת בכור, משום ש"דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין". כלומר, קדושת בכור היא של הרב, של הקדוש-ברוך-הוא, ואילו קדושת עולה היא של התלמיד, שאין כאן מצוה להקדישה לעולה.

לבדק הבית יכול לשנות לבדק המזבח כי נתינת שניהם היא "לשמיי", ופחות נוגע החילוק הפרטי שבין בדק הבית לבדק המזבח.

(על"פי לקו"ש חלק ט"ז עמוד 287)

49) שאומר על עולה, הרי זו שלמים או על שלמים הרי זו עולה, וכן כל כיוצא בזה. 50) היינו שלא יאמר "הרי זו עולה" או "הרי זו שלמים". 51) ספרא בחוקותי (פרשה ה הלכה ב-ג) "מנין שלא יקדיש אדם בכור, תלמוד לומר בכור לא יקדיש איש אותו וכו' אין לי אלא בכור מנין לכל הקדשים שאין משנין אותם מקדושה לקדושה, תלמוד לומר (שם) בבהמה לא יקדיש איש אותו" כאילו אמר כל מה שיהא לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו קדושה אחרת אלא יישאר כמו שהוא". 52) משנה בתמורה לב. "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותם מקדושה לקדושה". וראה בחינוך (מצוה שנו), שכתב, שגם קדשי בדק הבית למדו מהפסוק הנ"ל "בבהמה לא יקדיש איש אותו" - "ירמוזו בכל בהמה קדושה בין בקדושה לקדשי מזבח בין לבדק הבית, שאין משנין אותה מקדושתה ועל הכל נאמר לא יקדיש איש אותו" (לשון החינוך שם). 53) אין משנים בקדשי בדק הבית (שקדשי מזבח אין משנין, הוא שאומר על עולה שהוא שלמים או להיפך כנ"ל). 54) שכשם שבקדשי מזבח אין משנים מעולה לשלמים ומשלמים לעולה, כך בקדשי בדק הבית אין משנים מבדק ההיכל לבדק המזבח. וייתכן כי מבדק הבית למזבח, מותר. 55) שאם הקדיש לבדק דבר זה, אסור לשנותו לבדק דבר אחר. 56) לפי שאין בו מעשה שהרי לא אהנו מעשיו, ואינו קדוש.

10 יג. ואין מערימין על בהמת הקדש להקדיש עברה
11 קדשה אחרת, אלא הרי הוא פקדשת אמו; שולדות
12 הקדשים ממצי אמן הם קדושים⁶³, כמו שבארנו,
13 והרי כל עבר מהן פקדשת אמו, ואינו יכול לשנותו
14 בפטן פדרף שעשה בכור, שהבכור ביציאתו הוא
15 שמתקדש. אף על פי שכל חקי התורה גזרות הם⁶⁴,
16 כמו שבארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן, וכל
17 מה שאתה יכול לתן לו טעם - תן לו טעם. הרי
18 אמרו חכמים הראשונים, שהמלך שלמה הבין רב
19 הטעמים⁶⁵ של כל חקי התורה. יראה לי, שגם
20 שאמר הכתוב: והיה הוא ותמונתו יהיה קדש,
21 כענין שאמר: ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף
22 חמישית כסף ערפך עליו. ירדה תורה לסוף מחשבת
23 האדם וקצת יצרו הרע. שטבע של אדם נוטה
24 להרבות קנינו ולחוס על ממונו, ואף על פי שגדר
25 והקדיש - אפשר שחזר בו ונחם ויפדה בפחות
26 משווי. אמרה תורה: אם פדה לעצמו - יוסיף
27 חמש. וכן אם הקדיש בהמה קדשת הגוף, שמא
28 יחזר בו, וכיון שאינו יכול לפדותה יחליפנה
29 בפחותה ממנה; ואם תתן לו רשות להחליף הרע
30 בפה - יחליף הפה ברע ויאמר טוב הוא. לפיכך
31 סתם⁶⁶ הכתוב בפניו שלא יחליף, וקנסו אם החליף
32 ואמר: והיה הוא ותמונתו יהיה קדש. וכל אלו
33 הדברים כדי לכף את יצרו ולתקן דעותיו. ורב דיני
34 התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן
35 הדעות ולגשר כל המעשים. וכן הוא אומר: הלא
36 כתבתי לך שלישים במעצות ודעת. להודיעך קשט
37 אמרי אמת, להשיב אמרים אמת לשלחיד.

1 יב. פיצד מערימין על הבכור להקדישו למזבח
2 הקדש אחר? מקדישו בפטן קדם שילד. שנאמר:
3 אשר יבפר לה' לא יקדיש איש אתו - משויבפר אי
4 אתה מקדישו, אבל אתה מקדישו בפטון⁶⁷. לפיכך
5 יש לו לומר: מה שבמעיה של מבפרת זו, אם הוא
6 זכר - הרי זו עולה⁶⁸. אבל אינו יכול לומר זכחי
7 שלמים⁶⁹, שאינו יכול להפקיע אותו מקדשתו כדי
8 להנות בו⁶⁰. ואם אמר: עם יציאת רב ראשו⁶¹ יהיה
9 עולה - הרי זה בכור ואינו עולה⁶².

~ נקודות משיחות קודש ~

"רוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות ולישר כל המעשים כו".

התוכן הפנימי של תמורה בעבודת האדם הוא יכולתו לעשות תמורה ושינוי בעולם, הגם שהעולם עצמו מצד בריאתו הוא תחתון שאין תחתון למטה ממנו, בכל זאת עושים בו תמורה ונעשה דירה לו יתברך. ענין זה נפעל על ידי התורה - "דבר ה' זו הלכה", ובפרט בהלכה הידועה "הבטיחה תורה ססוף ישראל לעשות תשובה ומיד הן נגאלין".

(על"פי יין מלכות' החדש, ספר קרבנות ט' יד)

57) גמרא שם כה. "שהבכור ביציאתו [מרחם אמן] הוא שמתקדש". 58) במשנה שם, שקדושת עולה חמורה מקדושת בכור, שבכור נאכל לכהנים ועולה כליל לה', לכך יכול לשנותו. 59) כלומר, מה שבמעיה של מבכרת זו הרי הוא זכחי שלמים. 60) שם בגמרא, שבכור הוא לכהן ושלמים נאכלים לבעליו והיא קדושה גרועה משל בכור, ואינו יכול לשנות מקדושה חמורה לקדושה גרועה. "ונראה שאין זה אסור אלא מדרבנן". 61) שביציאת רוב ראשו דהיינו פדחתו, הרי הוא כילוד. 62) זוהי בעייתו של רב עמרם מרב ששת בתמורה שם, אם אמר על הבכור, כשהוא בבטן אמו, שעם יציאת רובו (שאו חלה עליו קדושת בכורה) יהיה עולה, באופן שישנה כאן התנגשות של שתי

"אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם".

ומחדש כאן הרמב"ם שגם בחוקים שאין טעמים ידוע, חובה על האדם להתבונן בהם "וכל מה שאתה יכול ליתן בו טעם תן בו טעם". ולכאורה קשה ממה שכתב בשמונה פרקים לרמב"ם, שמה שאמרו חז"ל "לא יאמר אדם אי אפשר לעשות עבירה, אלא אפשרי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי" מדברת רק על חוקי התורה, אבל על המשפטים שבה שהם מובנים בשכל צריך לומר "אי אפשר", כי "הנפש החשובה לא תתאוה לאחד מאלו הרעות". כלומר, חייב אדם לומר "אי אפשר" מצד טעמה השכלי, אבל בחוקים צריך לומר "אפשר" שקיומה יהיה באופן שאין לה טעם שכלי אלא רק מצד קבלת עול מלכותו ית', ומדוע כותב כאן ש"ראוי להתבונן בהם".

ויש לומר: המשפטים שבתורה מובנים בכח ההשגה האנושית ומתיישבים בשכל האדם, משא"כ החוקים יסודם בשכל התורה שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה ואינם טעמים מוכרחים בשכל הפשוט. ועל-פי-זה יש לבאר לשון הרמב"ם כאן "ורוב דיני התורה אינם אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים", כי במילים "עצות מרחוק מגדול העצה" נמצאת ההגדרה של טעמי החוקים שאינם מובנים לאדם מיד ומצד שכלו האנושי אלא רק לאחר התבוננות, ולכן צריך זהירות שאם "לא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה, אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' כו".

ועדיין קשה, שהרי הדין הוא ש"אין פודין את ההקדשות אלא בשלושה בקיאי, ומכריזין עליהן בפני כל הבאין לפדות", ואיך יוכל לפדותו בפחות מכדי שוויו. ובנוסף, הרי מדובר באדם שהקדיש ממונו והתגבר על יצרו הרע "להרבות ממונו", ומדוע חוששים שיחזור בו מן הקצה אל הקצה.

אלא הביאור בזה הוא, שטעמים אלו הם "מרחוק מגדול העצה", ומצד שכל האדם הפשוט אין זה מתקבל, ורק מכיון "שירדה תורה לסוף דעתו של אדם, כיון שהקב"ה שברא את האדם מכיר גם את טבעו ויצרו, שיש בכוחו להטות את האדם גם אחרי שהקדיש עד שישתדל ויעשה כל האפשר להתנהג באופן הפכי ולהחליף היפה ברע "ויאמר טוב הוא".

(על-פי י"ן מלכות' החדש, ספר קרבנות סי' יג)

63) כתנא קמא של רבן שמעון בן גמליאל בתמורה כד: כה. ולמדו זאת ממה שנאמר (ויקרא כז, כו) "אך בכור אשר יבוכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו" - "משיבוכר לה' אי אתה מקדישו אבל אתה מקדיש את הבכור בכטן, יכול אף וולדי כל הקדשים כן (שאתה יכול להקדישם בקדושה

אחרת) תלמוד לומר "אך" חלק, הרי שוולדות הקדשים ממעי אמם הם קדושים. (64) ואינם לפי הבנתו של האדם. (65) ולא כל הטעמים, שהרי על מצוות פרה אדומה אמר שלמה "על כל אלו עמדתי ועל פרשת פרה שאלתי וחקתי ופפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" (במדבר רבה שם). (66) כלומר, גדר בעדו, מנע ממנו.

- 1 סְלִיקוּ לְהוֹ הַלְכוֹת תְּמוֹרָה בְּסִיעֶתָא דְשְׁמַיָא
- 2 נְגַמְר סֵפֶר תְּשִׁיעִי, וְהוּא סֵפֶר הַקְּרָבָנוֹת. הַלְכוֹתָיו
- 3 שְׁשָׁה, וּפְרָקָיו חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים, וְאֵלוּ הֵן: הַלְכוֹת
- 4 קְרָבָן פֶּסַח - עֲשָׂרָה פְּרָקִים. הַלְכוֹת חֲגִיגָה -
- 5 שְׁלֹשָׁה פְּרָקִים. הַלְכוֹת בְּכוֹרוֹת - שְׁמוֹנֶה פְּרָקִים.
- 6 הַלְכוֹת שְׁנָגוֹת - חֲמִשָּׁה עָשָׂר פְּרָקִים. הַלְכוֹת
- 7 מַחֲסָרֵי פְּפָרָה - חֲמִשָּׁה פְּרָקִים. הַלְכוֹת תְּמוֹרָה -
- 8 אַרְבָּעָה פְּרָקִים.

- 9 לֵב טְהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרִיחַ נְכוֹן חִדַּשׁ בְּקִרְבִי
- 10 **סֵפֶר עֲשִׂירֵי וְהוּא סֵפֶר טְהָרָה**
- 11 הַלְכוֹתָיו שְׁמוֹנֶה. וְזֶהוּ סְדוּרָן: א. הַלְכוֹת טְמֵאת
- 12 יָת. ב. הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה. ג. הַלְכוֹת טְמֵאת
- 13 צְרַעַת. ד. הַלְכוֹת מְשֻׁכָּב וּמוֹשָׁב. ה. הַלְכוֹת שְׂאֵר
- 14 אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת. ו. הַלְכוֹת טְמֵאת אֲכָלִין. ז. הַלְכוֹת
- 15 פְּלִים. ח. הַלְכוֹת מְקַנְאוֹת

הַלְכוֹת טְמֵאת מֵת

- 17 מְצֻת עֲשֶׂה אַחַת. וְהוּא דִין טְמֵאת מֵת.
- 18 וּבְאֹר מְצִוָּה זֹאת בְּפְרָקִים אֵלּוּ:

פְּרָק רֵאשׁוֹן:

1) יבאר שהמת מטמא במגע ובמשא ובאוהל, טומאת היסט האמורה בכל מקום מה היא, והנושא בבית הסתרים אם מטמא במשא אדם ובגדים, וטומאת אוהל אם היא ככל הטומאות, טומאות אוהל האמורה בכל מקום מה היא, ואם הגוי מטמא באוהל, הגוי והבהמה אם מתטמאין במת או בטומאה אחרת, המת אינו מטמא עד שתצא נפשו, ואם נחלק ועדיין הוא מפרף.

- 19 א. הַמֵּת מְטַמֵּא בְּמִגַּע וּבְמִשָּׂא וּבְאוֹהֶל וּבְטֵמֵאת
- 20 שְׁבָעָה². וְטְמֵאת מְגַע וְאוֹהֶל מְפָרְשִׁין בְּתוֹרָה,
- 21 שְׁנֵאמַר: הַנִּגַּע בְּמֵת לְכֹל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבָעַת
- 22 יָמִים; וְנֵאמַר: כֹּל הַבָּא אֶל הָאוֹהֶל וְכֹל אֲשֶׁר בָּאוֹהֶל
- 23 יְטַמֵּא שְׁבָעַת יָמִים.

2) יש דברים שמתמאים טומאת ערב, זאת-אומרת שהנוגע בהם או נושאם טמא אותו יום בלבד עד הערב, ויש טומאות שהנוגע והנושא טמא שבעת ימים, בתלמוד ובלשון רבינו: "טומאת שבעה". אלה ואלה צריכים טבילה במקווה שיש בו ארבעים סאה.

- 24 ב. טְמֵאת מִשָּׂא מִפִּי הַשְּׂמוּעָה³. וְקָל וְחִמְר הַדְּבָרִים⁴:
- 25 אִם נִבְלָה, שְׁהִיא טְמֵאת עֶרֶב⁵ וְאִינָה מְטַמֵּאת בְּאוֹהֶל,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

15) ולא על-ידי דבר אחר. אין זאת-אומרת שאין המת מטמא אלא בנגיעה ישירה, שהרי ישנם כמה סוגי טומאה אחרים, המכוון רק להגדיר טומאת מגע מה היא. 16) שאינו מקום גלוי כל כך. קידושין כה, א: "אמר עולא, הכול מודים בלשון, לענין טומאה דגלוי הוא". 17) של הנוגע. במסכת אהלות (פרק ג משנה ג) שנינו, הנוגע בשיער בשיניים ובצפרניים של המת כשהם מחוברים לגוף - טמא. ולמד רבינו מזה, שגם אם אותם הדברים של טהור נגעו במת - נטמא. 18) פלך. 19) החיצון. 20) כלומר, אינו מטמא משום מגע, אבל מטמא משום משא, כמו שיתבאר לקמן בפרק זה הלכה ח. 21) בלשון התלמוד: "טומאת בית הסתרים" (נדה מב, ב).

ד. קרום שעל המפה²² - הרי הוא כעור הבשר לענין מגע טמאות²³; וכשות שעל הקטן - אינה כעור הבשר. כיצד? מי שנגעה בטמא בקרום מכתו - נטמא כאלו נגעה בעורו; ונגעה בשיער הדק²⁴ שעל בשר הקטן - לא נטמא. וכן אדם טמא שהיתה בו מפה ונגע הטהור בקרום מפת הטמא - נטמא. אם היה קטן טמא ונגע הטהור בפשות שלו - לא נטמא, בין בטמאת מת בין בשאר טמאות. וכן לכלוכי צואה או טיט וכיוצא בהם מדברים שאין חוצצין²⁵ על הגוף, וכן גלדי צואה²⁶ מן הדברים שחוצצין על הגוף - אינם כעור הבשר לא לטמא²⁷ ולא להטמא²⁸.

22) כשפצע מתחיל להירפא הוא מעלה קרום דק ורך, ונקרא "גלד" בלשון המשנה. 23) מקוואות פ"ט מ"ד. 24) במשנה שם כתוב: "כשות של קטן", ופירש הערוך: שיער הדק. וכן פירש רבינו. וכתב בכסף-משנה שהמדובר בשיער הרך שעל גופו הנושא מאליו, אבל שיער ממש מטמא בין בגדול ובין בקטן. 25) אם טבל ועל בשרו לכלוכים אלה, אינם חוצצים בין המים ובין הגוף, וטבילתו כשירה. 26) חתיכות קטנות ויבשות. 27) אם היו על הטמא, ונגע בהם אדם טהור - לא נטמא. 28) אם היו על הטהור, ונגעו בטמא - לא נטמא האדם. תוספתא מקוואות פ"ו ה"ד: "שאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין לא מטמאים ולא מיטמאין חוץ מקרום שעל גבי מכה".

ה. פשם שאדם מתטמא בנגיעתו בטמא, כפך הפלים מתטמאים²⁹ בנגיעת הטמא בהן; חוץ מפלי חרס³⁰, שאינו מתטמא אלא מאוירו³¹, כמו שיתבאר בהלכות פלים³². ונזהו קלל גדול בטמא: כל המתטמא אדם במגע - מטמא פלים, וכל שאינו מטמא אדם במגע - אינו מטמא פלים. ואין אדם וכלים מקבלין טמא אלא מאב הטמא³³.

29) כלים פ"א מ"א. 30) שם פ"ב מ"א. 31) אם נכנסה טומאה לתוך הכלי אף-על-פי שלא נגעה בדופן, אבל אם נגעה בדופן הכלי מבחוץ לא נטמא. בכרייתא חולין כד, ב דרשו מהכתוב (ויקרא יא, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבורו". תוכו,

1 מְטַמְּאָה בְּמִשָּׂא, שְׁנֹאֲמַר: וְהִנֵּשָׂא אֶת נִבְלָתָם; הַמֵּת 6
2 לֹא כָּל שֶׁכֶּן?! וּמָה נִבְלָה, שְׁמַנְעָה טַמְּאָת עֶרְב, 7
3 מִשָּׂאָה טַמְּאָת עֶרְב; אִף הַמֵּת, שְׁמַנְעוּ טַמְּאָת 8
4 שְׁבָעָה⁸, מִשָּׂאוֹ טַמְּאָת שְׁבָעָה. אֵין טַמְּאָת מִשָּׂא בְּמֵת 9
5 מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים⁹, אֵלֶּא דִּין תּוֹרָה. וַיִּרְאָה לִי¹⁰, שֶׁשֶּׁתַּק 10
6 מִמֶּנֶּה¹¹ הַכְּתוּב כְּדָרְךָ שֶׁשֶּׁתַּק מְאֹסוֹר הַבֵּת¹², לְפִי 11
7 שֶׁאֲסוֹר בְּפִרוּשׁ אֶפְלוֹ בֵּת הַבֵּת, וַיִּשְׁתַּק מְאֹסוֹר אֲכִילַת 12
8 בְּשָׂר בְּחֻלָּב¹³, לְפִי שֶׁאֲסוֹר בְּפִרוּשׁ אֶפְלוֹ בְּשׁוּלוֹ; כִּף 13
9 שֶׁתַּק מְטַמְּאָת מִשָּׂא בְּמֵת, לְפִי שֶׁטַמְּאָה בְּפִרוּשׁ אֶפְלוֹ 14
10 טַמְּאָת אֲהֵלוֹ, כָּל שֶׁכֶּן מִשָּׂאוֹ¹⁴.

3) אינה כתובה בתורה בפירוש, אלא נמסרה מפה לאוזן ממשה רבינו עד חכמי הדורות האחרונים. 4) ספרי פרשת חוקת פסקה קכו. קל-וחומר היא אחת המידות שהתורה נדרשת בהן. 5) הנוגע בה או נושאה טמא רק אותו היום עד הערב. 6) שמתמא באוהל ומטמא שבעה ימים. 7) כלומר, לענין זמן הטומאה, מגע ומשא שווין. 8) כמגעו. 9) בכמה מקומות מגדיר רבינו כ"דברי סופרים" את ההלכות שנלמדו בקל-וחומר ובמידות אחרות שהתורה נדרשת. ולפיכך מדגיש כאן, שטומאת משא, אע"פ שנלמדה בקל-וחומר, היא דין תורה ממש. והטעם מפני שהיא מקובלת איש מפי איש עד הלכה למשה מסיני, והקל-וחומר נאמר רק לחזק את ההלכה. 10) בדרך כלל, מביא רבינו בחיבורו הגדול רק את הדברים שנאמרו במדרשי הלכה, בשני התלמודים - בבלי וירושלמי - בתוספתא ובספרי הגאונים, ובמקרים יוצאים מן הכלל, כשהוא מוסיף משהו מסברת עצמו, דרכו להקדים ולהודיע סברת עצמו הוא אומר. 11) מטומאת משא. 12) התורה אסרה בפירוש לבוא על בת הבת (ויקרא יח, י), אבל לא כתבה כלום על איסור הבת. 13) התורה כתבה שלוש פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו", ולא כתבה "לא תאכל" (ראה הלכות מאכלות אסורות פ"ט ה"ב, ובלחם-משנה שם). 14) וקל וחומר שכזה נקרא בלשון התלמוד "גילוי מילתא" (פירוש, סברא הגיונית המגלה לנו את הדבר לאמתו. מילתא = דבר). וקל-וחומר שכזה, כוחו יפה גם לענין עונש מלקות ומיתה, מה-שאיין-כן בקל-וחומר רגיל, שעליו אמרו: אין עונשים מן הדין (דין = קל-וחומר או בנין אב).

11 ג. טַמְּאָת מְגַע הָאֲמוּרָה בְּכָל מְקוֹם, בֵּין בְּמֵת בֵּין 11
12 בְּשָׂר הַמְטַמְּאִים, הוּא שְׁנַעַע הָאָדָם בְּבִשְׂרוֹ בְּטַמְּאָה 12
13 עֲצֻמָּה¹⁵, בֵּין בְּיָדוֹ בֵּין בְּרִגְלוֹ בֵּין בְּשָׂר בְּשָׂרוֹ, 13
14 וְאֶפְלוֹ בְּלִשׁוֹנוֹ¹⁶ - הֲרִי זֶה נְטָמָא. וְכֵן נִרְאָה לִי, 14
15 שֶׁאִם נִגַע בְּצַפְרֵי¹⁷ או בְּשֵׁנָיו - נְטָמָא. בֵּין שֶׁהֵם 15
16 מְחַבְּרִים לְגוֹף - הֲרִי הֵם בְּגוֹף. אֲבָל אִם תִּחַב אָדָם 16
17 טַמְּאָה בְּכּוֹשׁ¹⁸ וְהִכְנִיסָה לְתוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל אָדָם טְהוֹר 17
18 וְלֹא נִגְעָה בְּלִשׁוֹנוֹ, או שֶׁהִכְנִיסָה לְתוֹךְ מְעֵי שֶׁל 18
19 אִשָּׁה מְלֻמְטָה וְלֹא נִגְעָה בְּבִשְׂרָה¹⁹ - לֹא נְטָמָא 19
20 הַבּוֹלֵעַ מִשׁוּם מְגַע זֶה²⁰, שֶׁהֲרִי לֹא נִגְעָה בְּבִשְׂרוֹ, 20
21 שְׁנִינְעֵת פְּנִים אֵינָה נְגִיעָה²¹.

ט. אין מתטמא⁴⁶ במשא אלא האדם⁴⁷ בלבד, לא
 הפלים. ביצד? הרי שהיה מנח על ידו עשרה פלים
 זה על גב זה והנבלה וכיוצא בה בפלי העליון -
 האדם טמא משום נושא נבלה, והפלים שעל ידו
 פלן טהורים, חוץ מפלי העליון שנגעו בו הטמאה.
 וכן כל כיוצא בזה.

(46 זבים פ"ה מ"ג. 47) שם שנינו: "כל הנושא ונישא על המרכב טהור חוץ מן האדם, וכל הנושא על הנבילה טהור חוץ מן המסיט". ופירש רבינו שם, שאדם הנושא את הנבילה טמא, אפילו לא הסיטה (הזיזה ממקומה), ומה שאמר "כל הנושא ונישא על הנבילה טהור" הכוונה לכלים, כמו בבבא הקודמת גבי מרכב, אלא שבנבילה אי אפשר היה לומר "חוץ מן האדם", שהרי בנבילה רק הנושא טמא אבל לא הנישא, ולפיכך אמרו "חוץ מן המסיט", שהוא טמא גם בנישא. כך יש לבאר כוונת רבינו שם. [הר"ע ברטנורא סובר, שגם נושא אינו מטמא אלא-כך הסיט, ולפיכך הוא מפרש המשנה כפשוטה, אבל דעת רבינו אינה כן].

י. טמאת אהל אינה בשאר טמאות אלא במת בלבד⁴⁸. ובין שהאיהל האדם או הפלי⁴⁹, אפלו מחט שהאיהלה על המת, או שהאיהל המת על האדם או על הפלים⁵⁰, או שהיה המת עם האדם או עם הפלים תחת אהל אחד⁵¹ - הרי אלו טמאים.

(48 כלים פרק יא משנה ד. 49) אהלות פ"ג מ"א. (50 שם. 51) כתוב בתורה (במדבר יט, יד): "כל הבא אלא האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים".

יא. וטמאת אהל האמורה בכל מקום הוא שתטמא אותה טמאה האדם או הפלים באחת משלש דרכים אלו. אחד הבא פלו לאהל המת או⁵² הבא מקצתו⁵³ - הרי זה נטמא באהל. אפלו הכניס ידו או ראשי אצבעותיו או הטמא⁵⁴ לאהל המת - הרי זה נטמא פלו. נגע במשקוף⁵⁵ וצריך ידו⁵⁶ עם המשקוף - נטמא פאלו בא מקצתו. נגע באסקפה⁵⁷: מטפח ולמטה קרוב לארץ⁵⁸ - טהור⁵⁹, ומטפח ולמעלה - טמא.
 וינאה לי, שדבר זה מדברייהם⁶⁰.

(52) בין ובין. (53) נזיר מג, א: "כיוון דעייל ידיה איסתאיב" (בעברית: כאשר הכניס ידו - נטמא). בספרי חוקת פסקה קכו, למדו דין זה מהכתוב (במדבר שם): "כל הבא אל האהל", כלומר, כל ביאה שהיא. (54) נזיר שם. (55) אהלות פ"ב, מ"ח. (56) ע"י הנגיעה צירף ידו למשקוף (כסף-משנה). (57) בסף בחלק הבולט מחוץ למשקוף, אבל כנגד המשקוף הוא אוהל ממש, וכאשר אך הושיט ידו לאוירו - נטמא. (58) במשנה שם אמרו: "מטפח ולמטן - טהור, מטפח ולמעלן - טמא". ומפרש רבינו: מטפח ולמטן, היינו הטפח הקרוב לקרקע. ומטפח ולמעלן, היינו למעלה מאותו טפח (ובתפארת ישראל פירש אחרת. ראה שם). (59) מפני שהוא כקרקע. (60) חכמים

אף-על-פי שלא נגע. ובתורת כהנים פרשת שמיני פרשת ז ה"ה, למדו: תוכו מטמא ואין מטמא מאחוריו. (32) פ"ג ה"א. (33) בבא קמא ב, ב. המת עצמו נקרא אבי אבות הטומאה, ואדם הנוגע בו נעשה אב הטומאה, וטמא שבעה ימים וצריך הזאת מי אפר פרה אדומה כיום השלישי לטומאתו וכיום השביעי, אבל הנוגע באב הטומאה נעשה ראשון לטומאה ואינו מטמא אדם וכלים אלא אוכלין ומשקין. ויש חילוקי דינים בין אדם לכלים ויתבאר במקומם. [בהקדמתו לסדר טהרות, מונה רבינו אחד-עשר חלקי אב הטומאה המתחלקים לכמה סוגים].

1. ו. טמאת משא האמורה בכל מקום, בין במת בין בשאר כל המטמאים במשא, הוא שישא האדם הטמאה אף על פי שלא נגע בה. אפלו היה בינו לבינה אבן³⁴, הואיל ונשא - נטמא. ואחד הנושא על ראשו או על ידו או על שאר גופו³⁵. ואחד הנושא הוא בעצמו או שנושאה אחר והניחה למעלה מזה³⁶, הואיל ונשאת עליו מכל מקום - נטמא. ואפלו היתה הטמאה תלויה בחוט או בשערו, ותלה החוט בידו והגביה הטמאה כל שהיא³⁷ - הרי זה נושא ונטמא.

(34) כגון שהאבן מוטלת על כתפו או על ראשו, והטמאה על האבן. (35) דעת רבינו, שאפילו לא הזיז את הטמאה אלא היתה מונחת עליו - נטמא (תפארת ישראל "ביקש דעת" אות ו). (36) האדם הנושאה. (37) מן הארץ, כגון שהיתה הטמאה מונחת על הארץ, וחוט קשור בה, והאדם מחזיק את החוט בידו (רבינו בפירושו לכלים פ"א מ"ב).

ז. מסיט³⁸ בכלל נושא הוא, וכל דבר שמתטמא במשא - מטמא בהסט³⁹. ביצד? קורה שהיא מנחת על הפתל ועל צדה מת או נבלה וכיוצא בהן, ובא הטהור לקצה הקורה השני והנידו, בין שהניד את הטמאה שבקצה השני טמא משום נושא. ואין צריך לומר, אם משוף את הקצה השני כנגד הארץ עד שהגביה הטמאה או שגרר הטמאה על הארץ, שזה נושא ודאי. וזה וכל כיוצא בה⁴⁰ היא טמאת הסט האמורה בכל מקום.

(38) מזוז ואינו נושא. דוגמא - לקמן. (39) בבבא בתרא ט, ב אמרו שהנבילה מטמאה בהיסט, והוא הדין לכל המטמאים במשא, ובתוספתא אהלות פ"א ה"א אמרו בפירוש, שהמת מטמא בהיסט. (40) כגון שדפק על השולחן, ומכוח הדפיקה זזו הכלים.

ח. הנושא⁴¹ בתוף בית הסתרים⁴² - נטמא; שאף על פי שאין הנגיעה שם נגיעה⁴³, הנושא שם נושא הוא. אלא אם כן נבלע הטמאה בתוף מעיו⁴⁴, שמתחר שהגיעה לתוף בטנו אינו לא נוגע ולא נושא. ואם טבל - טהור ואף על פי שהטמאה בתוף מעיו⁴⁵.

(41) נדה מב, ב. (42) ראה למעלה ה"ג. (43) והמגע אינו מטמא. (44) מקוואות פ"ו מ"ח. (45) שם.

23 מגיד⁷⁷ או גוסס, אָפְלוּ נִשְׁחַטוּ בּוֹ שְׁנֵי הַסִּימָנִים⁷⁸ -
 24 אֵינוֹ מְטַמֵּא עַד שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ; שְׁנֹאֲמַר: בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם
 25 אֲשֶׁר יָמוּת. נִשְׁבְּרָה מִפְּרִקְתָּהּ⁷⁹ וְרַב בְּשָׂרָה עִמָּה, או
 26 שְׁנִקְרַע פְּדָג מִגִּבּוֹ, או שֶׁהִתְזָ רֹאשׁוֹ, או שֶׁנִּחְלַק
 27 לְשְׁנֵי חֲלָקִים בְּכֶטְנוֹ - הֲרִי זֶה מְטַמֵּא אֶף עַל פִּי
 28 שְׁעֵדָן הוּא מְרַפְּרָה⁸⁰ בְּאֶחָד מֵאֵיבָרָיו.

(76 אהלות פ"א מ"ו. 77) מחותך בכמה מקומות, מלשון "גודו אילנא" בדניאל י"א, ד (רש"י יבמות קכ, א. ורבינו במשנה מפרש: חתוך או נדקר). (78) וושט וקנה. מימרא של שמואל במסכת גיטין ע, ב. וכן משמע במשנה חולין קיז, ב (ראה כסף-משנה). (79) כל הדינים שנאמרו כאן עד סוף הפרק - מקורם בחולין כ, ב. וכא, א. (80) מניע.

פֶּרֶק שְׁנִי

1) יבאר הנפל שלא נתקשרו איבריו אם מטמא ככל אדם, כזית מבשר המת לח או יבש, והנצל מבשרו, ואבר הנחתך מאדם החי, בשר הפורש מן החי או עצם בלא בשר ואבר הפורש מן המת, מוח שבתוך העצם, ואבר ובשר המדולדלים בדם, מה בין אבר מן החי לאבר מן המת, ואצבע יתירה שיש בה עצם, העצמות שהן מטמאות כמת, ושאר העצמות, ומת שהרקיבו עצמותיו בקבר, דם המת ודם החי, ואם נתערב דם שיצא ממנו סמוך למיתה עם דם שלאחר מיתה, הרוג שהיה מוטל על המיטה ודמו מנטף כשהוא חי, יצא ממנו רביעית וספק כולו מחיים או לאחר מיתה, הקבר כל זמן שהטומאה בתוכו, וגולל ודופק ובית הפרס.

29 א. הַגִּפְלָה², אֶף עַל פִּי שְׁעֵדָן לֹא נִתְקָשְׁרוּ אֵיבָרָיו
 30 בְּגִידָיו, מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמִשָּׂא וּבְאֵהָל בְּאָדָם גְּדוֹל
 31 שְׁמַת; שְׁנֹאֲמַר: הַנִּגְעַת בְּמַת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם³. וְכֵן
 32 כְּזֵית⁴ מִבְּשַׂר הַמַּת, בֵּין לַח בֵּין יָבֵשׁ⁵ בְּחֶרֶשׁ, מְטַמֵּא
 33 כְּמַת שְׁלֵם. וְהַנִּצֵּל⁶ בְּבֶשֶׂר מְטַמֵּא בְּכִזִּית. אֵיזְהוּ
 34 נִצֵּל? זֶה הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּמְזָח וְנִעֲשֶׂה לְחָה סְרוּחָה. וְהוּא
 35 שֶׁתִּקְרַשׁ אוֹתָהּ הַלְחָה הַנִּמְצָאָת מִן הַמַּת. שְׁאֵם
 36 קְרֻשָּׁה - בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מִבְּשָׂרוֹ; וְאִם לֹא קְרֻשָּׁה -
 37 אֵינָה מְטַמְּאָה, שְׁמָא פִּיחוּ וְנִיעוּ הוּא.

2) שנולד מת לפני גמר חדשי הריונו. (3) "לכלל" פירושו אפילו נפל. נזיר נ, א. (4) משנה, שם מט, ב. (5) נדה נד, ב. פסק כתנא-קמא. ראה לקמן פ"ג ה"י. (6) נזיר, שם.

38 ב. אֶף עַל פִּי שֶׁהִשְׁעוּרִין פְּלֵם הַלְחָה לְמִשָּׁה מְסִינִי⁷
 39 הֵן, אָמְרוּ חֲכָמִים⁸: תַּחֲלַת בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם כְּזֵית⁹,
 40 וּלְפִיכָה שְׁעוֹר טְמֵאָת בְּשָׂרוֹ כְּזֵית.

(7) עירובין ד, א. (8) נתנו טעם לדבר. (9) 'ספרי' זוטא.

41 ג. אֵיבָר שֶׁנִּחְתַּךְ מִן הָאָדָם הַחַי - הֲרִי הוּא כְּמַת
 42 שְׁלֵם, מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמִשָּׂא וּבְאֵהָל¹⁰. אָפְלוּ אֵיבָר
 43 קָטָן שֶׁל בֶּן יוֹמוֹ. שֶׁהָאֵיבָרִים אֵין לָהֶם שְׁעוֹר¹¹.
 44 שְׁנֹאֲמַר: כֹּל אֲשֶׁר יָגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחִלָּל חֶרֶב;
 45 וְהַדְּבָר יָדוּעַ, שְׂדֵי חִלָּל חֶרֶב פְּדִין חִלָּל אָבָן אוֹ חִלָּל

גזרו טומאה בנוגע בחלקה החיצון משום חלקה הפנימי שהוא תחת המשקוף.

1 יב. אֶחָד הַמַּת מִיִּשְׂרָאֵל אוֹ מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
 2 מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמִשָּׂא⁶¹.

(61) יבמות פא, א. מסקנא של רבינא, שאפילו ר' שמעון בן יוחאי האומר שגוי מת אינו מטמא באוהל, מודה שמטמא במגע ומשא.

3 יג. וְאֵין הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים מְטַמֵּא בְּאֵהָל⁶². וְדָבָר זֶה
 4 קָבֵלָה הוּא⁶³. וְהֲרִי הוּא אוֹמֵר בְּמַלְחַמַת מִדִּין: כֹּל נִגְעַת
 5 בְּחִלָּל, וְלֹא הַזְּכִיר שֵׁם אֵהָל. וְכֵן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֵינוֹ
 6 נִעֲשֶׂה טְמֵא מֵת⁶⁴, אֲלֹא עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁנֹעַת בְּמַת אוֹ
 7 נִשָּׂא אוֹ הָאֵהָל עֲלָיו - הֲרִי הוּא כְּמִי שֶׁלֹּא נִגְעַת. הֲאֵ
 8 לְמָה זֶה דוֹמָה? לְבַהֲמָה⁶⁵ שְׁנֹעַתָה בְּמַת אוֹ הָאֵהָלָה
 9 עֲלָיו. וְלֹא בְּטִמְאָת הַמַּת בְּלִבָּד, אֲלֹא בְּכָל הַטְּמֵאוֹת
 10 כְּלֵן אֵין הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלֹא הַבְּהֵמָה מִתְטַמְּאִין בָּהֶן.

(62) כר' שמעון בן יוחאי שם, ואע"פ שחכמים חולקים עליו - פסק כמותו, מפני שרבינא נוקט שיטתו, וגם מפני שאלוהו אמר לרבה כך (בבא מציעא קיד, ב). (כסף-משנה. (63) ר' שמעון למד דין זה מהמקרא, ורבינו סובר שהדרשה היא רק אסמכתא, ועיקר הדין קבלה היא איש מפי איש עד משה רבינו (ראה תוספות שם ד"ה ואין). (64) נזיר סא, ב. (65) חיה. באהלות פ"ח מ"א שנינו, שבהמה חיה ועוף חוצצים בפני הטומאה (פירוש, הם נידונים כמו מחיצה המפסיקה בין הטומאה ובין הטהור, שאין הטומאה עוברת), וכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ.

11 יד. וּמִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שְׂיֵהוּ הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כְּזֵבִין
 12 לְכָל דְּבָרֵיהֶן⁶⁶. וְאֵין לָךְ בְּכָל מֵינֵי נֶפֶשׁ⁶⁷ מַה
 13 שֶׁמִּתְטַמֵּא וְהוּא חַי אוֹ מְטַמֵּא וְהוּא חַי חוּץ מִן
 14 הָאָדָם בְּלִבָּד, וְהוּא שְׂיֵהֵה מִיִּשְׂרָאֵל⁶⁸. אֶחָד גְּדוֹל
 15 וְאֶחָד קָטָן⁶⁹ מִתְטַמְּאִין בְּכָל הַטְּמֵאוֹת. אָפְלוּ בְּטִמְאָת
 16 הַמַּת, שְׁנֹאֲמַר בָּהּ: אִישׁ⁷⁰ אֲשֶׁר יִטְמָא, אֶחָד הָאִישׁ
 17 וְאֶחָד הַקָּטָן; שְׂהֲרִי⁷¹ הוּא אוֹמֵר שֵׁם: וְעַל כֹּל
 18 הַנִּפְשׁוֹת אֲשֶׁר הֵיוּ שֵׁם. אָפְלוּ קָטָן בֶּן יוֹמוֹ שְׁנֹעַת אוֹ
 19 נִשָּׂא אוֹ הָאֵהָל עַל הַמַּת - נְטֵמָא, וְהֲרִי הוּא טְמֵא
 20 מֵת. וְהוּא שְׁנוֹלֵד לְתִשְׁעָה⁷²; אָבָל בֶּן שְׁמוֹנָה⁷³ - הֲרִי
 21 הוּא כְּאָבָן⁷⁴ וְאֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה⁷⁵.

(66) נדה לד, א. (67) בעלי חיים. (68) המדובר בכל הטומאות חוץ מטומאת זיבה, שגזרו חכמים על הגויים. או הכוונה לדין תורה (ראה משנה-למלך). (69) בין גדול ובין קטן. משנה נדה מג, ב. (70) "איש" בכל מקום, פירושו גדול. הפיסקא: "שנאמר וכו'" נמשכת ל"אפילו". כלומר, אע"פ שנאמר. (71) כאן מתחיל הנימוק למה הקטן מטמא (72) תשעה חדשי הריון. ילד כזה חזקתו שהוא בן קיימא. (73) שנולד חודש לפני זמנו. (74) אין לו סיכויים להתקיים אפילו שלושים יום (בבא בתרא, כ, א). (75) אף-על-פי שהוא חי.

22 טו. הַמַּת⁷⁶ אֵינוֹ מְטַמֵּא עַד שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ. אָפְלוּ

- 1 שְׁאָר דְּבָרִים¹². מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ, שְׁלֵא פֶּא זֶה
2 אֲלֵא לְטַמָּא נֹוגַע בְּאִיבָר שֶׁפִּלְטָתוֹ הַחֶרֶב¹³. בְּמָה
3 דְּבָרִים אֲמֹרִים¹⁴? כְּשֶׁהָיָה הָאִיבָר שְׁלֵם כְּבָרִיתוֹ,
4 בְּשָׂר וְגִידִים וְעֲצָמוֹת; שְׁנֵאמָר: אוּ בְעֵצִים אָדָם -
5 עֵצִים שֶׁהוּא כְּאָדָם¹⁵: מָה אָדָם - בְּשָׂר וְגִידִים
6 וְעֲצָמוֹת, אִף אִיבָר מִן הַחַי - עַד שֶׁיְהִיָּה כְּבָרִיתוֹ,
7 בְּשָׂר וְגִידִים וְעֲצָמוֹת¹⁶. אֲבָל הַכְּלִיא וְהַלְשׁוֹן וְכִיּוּצָא
8 בְהֵן, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן אִיבָר בְּפָנָיו עֲצָמוֹן, הוֹאִיל וְאִין
9 בְּהֵן עֵצִים - הָרִי הֵן כְּשֶׁאָר הַבְּשָׂר. חֶסֶר מִן הָעֵצִים
10 שֶׁל אִיבָר כֹּל שֶׁהוּא - הָרִי הָאִיבָר פְּלוּ טְהוֹר¹⁷. חֶסֶר
11 מִבְּשָׂרוֹ: אִם נִשְׂאָר עָלָיו בְּשָׂר שְׂרָאוֹי לְעֵלוֹת בּוֹ
12 אֲרוּכָה בְּחַי¹⁸ וְיִתְרַפָּא וְיִשְׁלֵם - הָרִי זֶה מְטַמָּא בְּמַגְעַ
13 וּבְמִשָּׂא וּבִאֲהֻלָּה¹⁹; וְאִם לֹא - מְטַמָּא בְּמַגְעַ וּבְמִשָּׂא
14 וְאִינוּ מְטַמָּא בְּאֲהֻלָּה²⁰. וּבְשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי²¹ -
15 טְהוֹר. וְכֵן עֵצִים בְּלֵא בְּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי - טְהוֹר.
- (10 אהלות פ"ב מ"א. 11) ה'כסף משנה' מציין את המקור באהלות פ"א מ"ז. אולם המשנה שם עוסקת בדיני מת, ואין משם הוכחה ברורה שגם אבר מן החי מטמא בכל שהוא. ומקור יותר משכנע היא המשנה שם פ"ב מ"א הכוללת אבר מן המת ואבר מן החי בכבא אחת לטמא באוהל אם יש עליהם בשר כדי להעלות ארוכה, מבלי לקבוע כל שיעור כמותי. (12) ולמה כתבה תורה בחלל חרב? (13) נזיר נג, ב: "שנחלל מן החרב", פירוש, החרב הפילה אותו ונפלט ממנה. (הדרשות הנוטות מפשטן של מקרא, מגדיר רבינו "מפי השמועה", כלומר קבלה בידי חכמים איש מפי איש לדרוש כך, ובכך עיקר הדין הוא הלכה למשה מסיני אלא שיש לו גם רמז במקרא (ראה הקדמתו למשנה), וב'ספרי' פרשת חוקת, פיסקה קכו, הסמיכו דין זה מן "או בעצם"). (14) 'ספרי' שם. (15) דרשה זו נאמרה ב'ספרי' שם בהמשך הלימוד לטומאת אבר מן החי מן הכתוב (במדבר יט, טז): "או בעצם", ואף-על-פי שרבינו למד מן "בחלל חרב", אינו דוחה את הדרשה של ה'ספרי' לענין שצריך שיהיו עליו בשר וגידים ועצמות. וראה להלן אות נה. (16) כרבי עקיבא, חולין קכח, ב. [ויש לתמוה, למה לא כתב שארכובה אינה מטמאה מפני שאין עליה בשר כמו שפרט לשון וכוליה, הרי בגמרא שם אמרו, שלרבי עקיבא ארכובה אינה מטמאה מפני שאין עליה בשר? וצ"ע]. (17) ואף-על-פי ששאר הרבה. באהלות פ"ב מ"ה, אנו שונים: "אלו שאם חסרו טהורים... ואבר מן החי שחסר עצמו". ומדגיש שם רבינו בפירושו את ההבדל בין אבר מן החי לבין עצם מן המת שמתמא אם יש בו כשעורה ואפילו אין עליו בשר כלל, אבל אבר מן החי אינו מטמא אם חסר כל שהוא מן העצם. (18) אם יהיה חסרון בשר כשיעור הזה באבר שלא נתלש יעלה ארוכה ויתרפא. (19) כלים פ"א מ"ה. (20) שם. (21) עדיות פ"ו מ"ג.
- 16 ד. אִיבָר²² הַפּוֹרֵשׁ מִן הַמֵּת מְטַמָּא בְּמַגְעַ וּבְמִשָּׂא
17 וּבִאֲהֻלָּה כְּמֵת. וְהוּא שֶׁיְהִיָּה שְׁלֵם כְּבָרִיתוֹ, בְּשָׂר
18 וְגִידִים וְעֲצָמוֹת. חֶסֶר עֲצָמוֹ, אִם נִשְׂאָר עָלָיו בְּשָׂר
19 כְּזֵית - מְטַמָּא כְּמֵת שְׁלֵם²³. חֶסֶר הַבְּשָׂר וְלֹא חֶסֶר
- 20 הָעֵצִים²⁴: אִם נִשְׂאָר עָלָיו פְּדֵי לְעֵלוֹת אֲרוּכָה בְּחַי -
21 מְטַמָּא כְּמֵת שְׁלֵם; וְאִם לֹא - הָרִי הוּא כְּשֶׁאָר
22 עֲצָמוֹת הַמֵּתִים שְׂאִין עָלֵיהֶן הַבְּשָׂר²⁵.
- (22) שם, העיד רבי יהושע ורבי נחוניא בן אלינתן. ומדובר כשאין בו כזית, שהרי כזית מן המת מטמא לדברי הכל, ואפילו אינו אבר שלם (אהלות פ"ב מ"א). (23) מפני הבשר. ראה באות הקודמת. (24) שם. לקמן בפ"ג ה"ב מבאר רבינו דין חסר מקצת מן העצם. (25) ודינן יתבאר לקמן בפ"ג. סיכום דיני אבר שלם: א) מן החי: 1. אם יש בו בשר גידין ועצמות, מטמא בכל שהוא במגע במשא ובאוהל: 2. אם חסר מן הבשר ונשאר כדי שיחזור ויתרפא באבר שלא נתלש - מטמא במגע במשא ובאוהל: 3. אם לא נשאר כשיעור זה - מטמא במגע ובמשא אבל לא באוהל: 4. חסר מקצת מן העצם, אף-על-פי שיש באבר כזית בשר - אינו מטמא כלל. ב) אבר מן המת: 1. אם יש בו בשר גידין ועצמות - מטמא במגע, במשא ובאוהל: 2. חסר מן הבשר ונשאר כזית, אע"פ שאין בנשאר כדי שיחזור ויתרפא באבר מן החי שלא נתלש - מטמא במגע, במשא ובאוהל: 3. לא נשאר כזית - מטמא במגע ובמשא, אבל לא באוהל: 4. חסר כל שהוא מן העצם ואין עליו כזית בשר - מטמא במגע ובמשא, אבל לא באוהל, אע"פ שלא ניטל כלום מן הבשר (ראה לקמן פ"ג ה"ב).
- 23 ה. מֵחַ²⁶ שֶׁבְּתוֹךְ הָעֵצִים - הָרִי הוּא מְעֵלָה אֲרוּכָה
24 מִבְּחוּץ²⁷. לְפִיכָךְ, קוּלִית²⁸ הַמֵּת, וְהוּא עֵצִים הַסֵּתוּם
25 מִשְׁנֵי קְצוֹתָיו, אִם יֵשׁ בְּתוֹכָהּ מֵחַ פְּדֵי לְעֵלוֹת אֲרוּכָה
26 - הָרִי זֶה כְּמֵת שְׁלֵם. הִיָּה בָּהּ מֵחַ הַמֵּתֵנְדוּד²⁹, אִם
27 יֵשׁ בּוֹ כְּזֵית - הָרִי זֶה מְטַמָּא בְּאֲהֻלָּה. אִף עַל פִּי
28 שֶׁהָעֵצִים סֵתוּם מְפֹל צְדָדָיו - טְמָאָה בּוֹקְעֵת³⁰
29 וְעוֹלָה³¹, בּוֹקְעֵת וְיִוְרְדֵת³², כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר³³. שֶׁהַמֵּת
30 כְּבָשָׂר לְכָל דְּבָר³⁴.
- (26) כרבי יוחנן ואביי, חולין קכח, א. (27) המוח שבפנים גורם שיעלה בשר על העצם מבחוץ. (28) עצם הירך העגולה. (29) מנותק מן העצם בפנים ומתנודד. (30) פורצת דרך העצם. (31) ומטמאה כל הנמצא כנגדה למעלה ממנה. (32) תחתיה, אבל מן הצדדים אינה מטמאה. (33) לקמן פ"ז. (34) תוספתא אהלות פ"א ה"ב.
- 31 ו. הָאִיבָר³⁵ וְהַבְּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִים³⁶ בְּאָדָם, וְאִף עַל פִּי
32 שְׂאִין כְּזֵית לְחָזֵר וְלְחַיֹּת - טְהוֹרִים. מֵת הָאָדָם -
33 הָרִי הַבְּשָׂר טְהוֹר³⁷, וְהָאִיבָר מְטַמָּא מִשׁוּם אִיבָר מִן
34 הַחַי³⁸ וְאִינוּ מְטַמָּא מִשׁוּם אִיבָר מִן הַמֵּת. מָה בֵּין
35 אִיבָר מִן הַחַי לְאִיבָר מִן הַמֵּת? אִיבָר מִן הַחַי, בְּשָׂר
36 הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ³⁹ וְעֵצִים הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ - טְהוֹרִים⁴⁰;
37 וְאִיבָר מִן הַמֵּת, בְּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ וְעֵצִים הַפּוֹרֵשׁ
38 מִמֶּנּוּ - כְּמִפְרָשִׁים מִן הַמֵּת הַשְּׁלֵם וּמְטַמָּאִין
39 בְּשַׁעוֹרָן⁴¹.
- (35) מחלוקת רבי מאיר ורבי שמעון במשנה, חולין קכט, ב. ופסק כרבי מאיר. (36) תלויים ולא ניתקו לגמרי, ואינם

התנאים. [ואפשר גם לפרש, שרבינו מונה שני הצירים כאבר אחד, וכן את הדלתות ומקבל גם דעת רבי עקיבא ('קריית ספר')]. (46) בשלמותו, בשר גידים ועצמות. (47) רב בבכורות שם, דורש: "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד), דבר השווה בכל אדם (פירוש, בין באיש ובין באשה). (48) אצבע ששית. נדה מט, ב. (49) עומדת בשורה אחת עם שאר האצבעות. (50) דיני רוב האיברים, מבוארים לקמן בה"ח. (51) אף-על-פי שהעצם פחותה מכשעורה. (52) ואם העצם שבה היא כשעורה - טומאתה דין תורה. (53) שהרי אסור לשרוף תרומה וקדשים, ומצוה לאכלם.

יכולים להתרפאות ולהידבק בחזרה במקומם (רבינו בפירושו שם). (37) "מיתה עושה ניפול" (שם עג, ב) פירוש, המיתה מפילה את האבר המדולדל, והרי הוא כנתלש ברגע המיתה, ולפיכך אין לו דין בשר המת, אלא בשר שנתלש מן החי, שאינו מטמא. (38) שדינו נתבאר בה"ב. (39) עדויות פ"ו מ"ג. כרבי יהושע ורבי נחוניא, נגד דעת רבי אליעזר. (40) אינם מטמאים כאבר שנתלש. רש"י שם מפרש הטעם, מפני שטומאת אבר מן החי למדו מן הכתוב (ויקרא יא, ט): "וכי ימות מן הבהמה", כלומר, חלק מן הבהמה, ומשמע שלפני מיתת החלק אינה מטמאה כלל. פסק כרבי אליעזר ורבי יהושע, נגד רבי נחוניא שם. (41) שיתבאר לקמן.

ח. עֲצָמוֹת הַמֵּת⁵⁴ שְׁאִין עֲלֵיהֶם בְּשָׂר, אִם נִפְרַת בְּהֵן
 צוּרַת עֲצָמוֹת⁵⁵ - הָרִי אֵלּוּ מְטַמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא
 וּבִאֵהֶל כְּמַת שְׁלֹם, שְׁאִנִּי קוֹרֵא בְּהֵם עֵצִים אֲדָם⁵⁶.
 וְאֵלּוּ הֵן הָעֲצָמוֹת שֶׁהֵן מְטַמְּאִין כְּמַת: הַשְּׂדֵרָה,
 וְהַגְּלִגְלַת, וְרֹב בְּנִינּוֹ, וְרֹב מְנִינּוֹ. הַשְּׂדֵרָה כִּיצַד?⁵⁷
 שְׂדֵרָה שֶׁהִיא שְׁלֵמָה - הָרִי הִיא כְּמַת שְׁלֹם; וְאִם
 חֶסְרָה אִפְלוּ חֲלֵיא אַחַת מְשֻׁמְנָה עֲשָׂרָה חֲלִיּוֹת -
 הָרִי הִיא כְּשֶׂאֶר הָעֲצָמוֹת. הַגְּלִגְלַת כִּיצַד? גְּלִגְלַת
 שֶׁהִיא שְׁלֵמָה - הָרִי הִיא כְּמַת; וְאִם חֶסְרָה כִּסְלַע⁵⁸
 - הָרִי הִיא כְּשֶׂאֶר הָעֲצָמוֹת. הֵיוּ בָּהּ נִקְבִים קְטַנִּים -
 כְּלָם מְצַטְרְפִין לְכִסְלַע. כָּל בְּנִינּוֹ⁵⁹ שֶׁל אָדָם הוּא
 שְׁתֵּי הַשּׁוֹקִים וְהַיָּרְכִים וְהַצְּלָעוֹת וְהַשְּׂדֵרָה. וְרֹב בְּנִינּוֹ
 שֶׁל מַת - הָרִי הוּא כְּמַת שְׁלֹם. כִּיצַד? כְּגוֹן שְׁתֵּי
 שׁוֹקָיו וְיָרְךְ אַחַת⁶⁰. וְאִם חֶסֶר רֹב בְּנִינּוֹ כָּל שְׁהוּא -
 הָרִי הֵן כְּשֶׂאֶר הָעֲצָמוֹת. רֹב מְנִינּוֹ כִּיצַד? רֹב מְנִין
 עֲצָמוֹת. כְּגוֹן שֶׁהִיוּ מֵאָה חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים עֵצִים⁶¹ -
 הָרִי אֵלּוּ כְּמַת שְׁלֹם. הֵיוּ מֵאָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים -
 הָרִי הֵן כְּשֶׂאֶר עֲצָמוֹת. אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא אָדָם זֶה
 יֵתֵר בְּאִיבָרָיו אוֹ חֶסֶר בְּאִיבָרָיו - אֵין מְשַׁגְּחִין בּוֹ
 אֶלָּא עַל מְנִין רֹב כָּל אָדָם; אֶלָּא אִם כֵּן הִיָּתָה אֲצַבַּע
 שְׁיֵשׁ בָּהּ צִפְרָן אוֹ שְׁהִיָּתָה נִסְפָּרַת עַל גַּב הַיָּד, שֶׁהִיא
 עוֹלָה לְמְנִין⁶², כִּמּוֹ שְׁבִאֲרָנוּ⁶³.

ז. וּבֵין אִיבָר מִן הַחַי בֵּין אִיבָר מִן הַמֵּת אֵין לְהֵן
 שְׁעוּר⁴². אֲמָרוּ חֲכָמִים⁴³: מֵאֵתִים שְׁמוֹנָה וְאַרְבָּעִים
 אִיבָרִים יֵשׁ בְּאִישׁ, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֵן בְּשָׂר וְגִידִים
 וְעֵצִים, וְאֵין הַשְּׂנִיָּם מִן הַמְּנִין⁴⁴; וּבִאִשָּׁה⁴⁵ מֵאֵתִים
 וְאֶחָד וְחֲמִשִּׁים. כָּל אִיבָר מֵהֵן שֶׁפָּרַשׁ כְּבָרִיתוֹ⁴⁶, בֵּין
 מִן הַחַי בֵּין מִן הַמֵּת, מְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא וּבִאֵהֶל;
 חוּץ מִשְׁלֵשָׁה אִיבָרִים יִתְרוֹת שְׁבִאֲשָׁה⁴⁷, שְׁאִינֵן
 מְטַמְּאִין בְּאֵהֶל. וְכֵן אֲצַבַּע יְתֵרָה⁴⁸ שְׁיֵשׁ בָּהּ עֵצִים
 וְאֵין בָּהּ צִפְרָן: אִם נִסְפָּרַת עַל גַּב הַיָּד⁴⁹ - עוֹלָה
 לְמְנִין רֹב הָאִיבָרִים⁵⁰; וְאִם אֵינָה נִסְפָּרַת עַל גַּב הַיָּד
 - מְטַמֵּאָה בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא⁵¹, וְאֵינָה מְטַמְּאָה בְּאֵהֶל.
 וְטַמְּאָתָה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים⁵². וְאִם הִיָּה בָּהּ צִפְרָן - הָרִי
 הִיא כְּשֶׂאֶר הָאִיבָרִים. וּמִפְּנֵי מָה גָּזְרוּ טַמְּאָה עַל
 אֲצַבַּע שְׁאֵינָה נִסְפָּרַת? גָּזְרָה מִשׁוּם הַנִּסְפָּרַת. וְלָמָּה
 לֹא טַמְּאוּהָ בְּאֵהֶל? עָשׂוּ לָהּ הַפֶּר, כְּדִי לְהוֹדִיעַ
 שֶׁטַּמְּאָתָה מִדְּבָרֵיהֶם מִשׁוּם גָּזְרָה, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׂרְפוּ
 עַל טַמְּאָתָה תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים⁵³.

(42) אהלות פ"א מ"ז. (43) שם מ"ח, פירוט מפורש של כל האיברים. (44) אהלות פ"ג מ"ג. (45) בכורות מה, א. מחלוקת תנאים במנין איברי האשה העודפים על איברי הגבר. רבי ישמעאל מונה שני צירים ושתי דלתות, ורבי אליעזר אומר: צירים (אינו קובע כמה), ורבי יהושע אומר: דלתות (לא קבע מספרן); רבי עקיבא אומר: מפתח. רבי ישמעאל ורבי אליעזר לא נחלקו במציאות, שהרי תלמידי רבי ישמעאל בדקו ומצאו (שם), במה נחלקו? איזה חלקי הגוף יש להגדיר באיברים בפני עצמם, אבל שניהם מודים שבגוף האשה נמצאים ארבעת החלקים הממלאים תפקידים מסוימים בתהליך הלידה. רבי אליעזר מונה את שני הצירים כאיברים בפני עצמם הכוללים גם את הדלתות, ורבי יהושע סובר שהדלתות עיקר וצירים טפלים להן, ובא רבי עקיבא והוסיף דבר חדש - מפתח. ולפיכך הקשו עליו שם מנסיונם של תלמידי רבי ישמעאל, שלא מצאו מפתח ולא הקשו על רבי אליעזר ורבי יהושע, ותירצו מה שתירצו. ורבינו קיבל דעתם של רבי אליעזר ורבי יהושע, שאלה הארבעה שני איברים הם, וקיבל גם דעתו של רבי עקיבא שהוסיף מפתח, ולפיכך יצאו לו מאתיים חמשים ואחד. ומסולקת זה תמיהת רבים על רבינו, שלכאורה מספרו מנוגד לדעתם של כל

(54) אהלות פ"ב מ"א. (55) כלומר, שלא הרקיבו. ראה לקמן הי"א. (56) כתוב בתורה (שם, טז): "אשר יגע... במת או בעצם אדם או בקבר", ואף-על-פי שהכתוב מדבר בנגיעה, למדו ממנו ב'ספרי' לענין טומאת אוהל מפני ההיקף למת. ומבאר רבינו כאן, שכל הנקרא "עצם אדם" מטמא באוהל. ובפירושו למשנה סוף פ"א מאהלות, כותב רבינו: וזה מאמר ה': "או בעצם אדם", ייחס העצם לאדם עד שיהיה בו עצם ובשר כמו כלל גשם האדם, או יהיה דינו כדין המת בכללו. (57) מכאן, שהשדרה לבדה, וכן הגולגולת לבדה מטמאות. (תמהו עליו, שהרי במס' נזיר נב, א - שאלו אם כוונת המשנה שידרה או גולגולת, או שידרה וגולגולת שתיהן ביחד מטמאות באוהל, אבל לא אחת מהן והבעיה לא נפשטה, ולמה פוסק רבינו שכל אחת מהן מטמאת ודאי. והר"י קורקוס (מובא בכסף-משנה כאן) מבאר, מפני ששמאי אומר שם בפירוש שדרה או גולגולת, ולא מצאנו דבר ברור נגד דעתו, אין לנו לחדש מחלוקת

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ח' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יוחנן נגד חזקיה רבו, מפני שבגמרא שם אמרו שדעת רבי יוחנן כחכמים, וחזקיה כרבי מאיר (ראה רש"י שם) (כסף-משנה). 71) שהרי נשא את כולו והאהיל על כולו. 72) רק בפירוורים הקרובים ביותר לגוף הנוגע (חולין קכו, ב.) 73) משנה, אהלות שם.

יב. דם המת⁷⁴ מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל; 18
שנאמר: בנפש האדם, ונאמר: כי הדם הוא הנפש. 19
ובמה שעורף? רביעית⁷⁵. אפלו תמצית הדם⁷⁶, כל 20
זמן שיש בו אדמומית מטמא באהל המת. 21

74) שם. 75) רביעית הלוג = כביצה וחצי הביצה.
76) דם שנקרש, נשאר סביבות הגוש נוזל צלול, ויש בו קצת מראה אדמומית. נחל זה נקרא "תמצית הדם" מפני שהוא מתמצה מן הדם. חולין פז, ב: "צללתא דדמא".

יג. דם החי, אפלו דם נחירה - הרי זה טהור כל זמן שהוא חי. נתערב⁷⁷ הדם שיצא ממנו באחרונה סמוך למיתה עם הדם שיצא ממנו אחר שמת, וכל התערובות רביעית, ואין ידוע כמה יצא מחיים ובמה יצא אחר מיתה, אפלו חצי רביעית מחיים ונחירה אחר מיתה - הרי זה נקרא דם תבוסה, ומטמא במשא ובמגע ובאהל, אלא שטמאתו מדברי סופרים⁷⁸.

77) כרבי עקיבא שם, מפני שבגדה עא, א - אמרו, שזו היא דעת חכמים. 78) גדה סב, ב.

יד. הרוג⁷⁹ שהיה מטל על המטה ודמו מנטף כשהוא חי ויורד לגמא, ומת והרי הדם מנטף אחר מותו ויורד לאותה גמא - הרי כל הדם שפיה טהור; שטפה טפה ראשונה ראשונה⁸⁰ בטלה בדם שיצא מחיים. יצא ממנו רביעית דם בלבד, וספק פלה מחיים ספק פלה לאחר מיתה - הרי זו ספק טמאה כשאר הספקות, והנוגע בה ברשות היחיד - טמא, ברשות הרבים - טהור, כמו שיתבאר במקומו⁸¹.

79) שם עא, א. 80) פירוש, טיפה ראשונה שנפלה לתוך הדם שיצא מחיים - בטלה ברוב, וכשנפלה השנייה דינה כראשונה ובטלה, וכן הטיפות שלאחריהן. 81) בהל' אבות הטומאות מפט"ז ואילך.

טו. הקבר⁸² כל זמן שהטמאה בתוכו מטמא במגע ובאהל כמת, דין תורה; שנאמר: או כמת או בעצם אדם או בקבר. ואחד הנוגע בגגו של קבר או הנוגע בכתליו⁸³. והוא שיהיה בנוי⁸⁴ וסתום⁸⁵ ואחר כך יהיה פלו מטמא במגע ובאהל. אבל המעמיד פלים או אבנים וכיוצא בהן בצדי המת, וכסה עליו מלמעלה בפלים או באבנים וכיוצא בהן - זה הפסוי המטל מלמעלה נקרא⁸⁶ גולל, ואלו הצדדין המעמידין את הגולל שהוא נשען עליהן נקראין דופק; ושניהם, הגולל או הדופק, מטמאין במגע

מדעת עצמו). 58) מטבע רומית של כסף בתקופת המשנה. 59) תוספתא, אהלות פ"ג ה"ג. 60) שם: בכורות מה, א. והוא-הדין לשתי ירכות ושוק אחד (תוספתא). 61) רוב מן מאתים ארבעים ושמונה. מובן שמדובר, כשאין ביניהן השדרה או הגולגולת. 62) ומחשבין לפי מנין איברים שלו, ובמקרה שהיו לו שתי אצבעות יתירות אין העצמות מטמאות באוהל בפחות ממאה עשרים ושש. ואם היתה לו רק אצבע יתירה אחת אינה מוסיפה כלום, שהרי הרוב מן 249 עולה כמו הרוב מן 248 היינו: 125. 63) למעלה בה"ז. ראה אות מד.

ט. שאר עצמות המת שאין בהן רב מנין ולא רב בנין, ולא שדרה שלמה ולא גלגלת שלמה, אם היה בהן רבע הקב⁶⁴ - הרי אלו מטמאים כמת במגע ובמשא ובאהל⁶⁵. היו פחות מרבע, אפלו עצם פשעורה - מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל⁶⁶.

64) הקב מכיל ארבעה לוגים, והלוג שש ביצים בינוניות. 65) במשנה אהלות פ"ב מ"א, שנינו: "רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין", וכן היא דעת בית-הלל בעדיות פ"א מ"ו, ומשנה שרובע עצמות אינו מטמא אלא אם הן מרוב המנין או מרוב הבנין. וכדי שלא יהיו דברי רבינו בניגוד לבית-הלל ולסתם משנה - עלינו לפרש, שהתכוון לומר שאין בהן רוב מנין ורוב בנין, אבל הן מן רוב המנין או רוב הבנין. ולפיכך דייק וכתב שאין "בהן" ולא "שאינן" מרוב (ראה כסף-משנה). 66) במשנה עדיות שם, שנינו: "שמאי אומר, אפילו בעצם אחד". פירוש, אפילו עצם אחת גדולה שיש בה רובע הקב מטמאה באוהל, וסובר רבינו שדעת יחיד היא ואין הלכה כמותא.

י. היה עצם אחד, אפלו יש בו רבע - הרי זה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. טמאת עצם אחד הלכה מפי השמועה. לפי שנאמר: וכל הנגע בעצם, למדו מפי השמועה⁶⁷: אפלו עצם פשעורה מטמא במגע ובמשא. ולפי שטמאתו הלכה, הרי הוא דין תורה⁶⁸ ולא מדברי סופרים.

67) פירוש, הלכה היא מפי השמועה, שיש לה רמז במקרא, אבל אינה דרשה גמורה. ראה למעלה אות יב. 68) בהקדמתו לסדר טהרות, מונה רבינו עצם כשעורה בין אבות דרבנן, וברור שחזר בו כאן, ומשנה מפורשת בנוזר מט, ב - אומרת, שהנזיר מגלה על עצם כשעורה.

יא. מת⁶⁹ שהקייבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב - מלא חפנים⁷⁰ מאותו רקב מטמא במשא ובאהל⁷¹ כמת; ואינו מטמא במגע, לפי שאי אפשר לגע בקלו⁷², שהרי אינו גוף אחד. ואפלו גבלו במים - אינו חבור⁷³.

69) אהלות פ"ב מ"ב. 70) במשנה נאמר: "מלא תרווד". ובנוזר נ, ב - מפרש חזקיה: מלא פיסת היד (פירש רש"י: בלי אצבעות), ורבי יוחנן מפרש: מלא חפניו. ופסק כר'

20 פִּי שְׂאִין בֶּהֶן לֹא רֵב בְּנֵן וְלֹא רֵב מִנֵּן. וְרִבִּיעִית דָּם
21 תְּבוּסָה². הַכֹּל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה.

(2) דם המטפסף מאדם הרוג בין חיים למיתה ומעורב בו דם חי ודם מת, וטומאתו מדרבנן.

22 ב. וְאֵלוּ מִטְּמָאִין בְּמַגַּע וּבְמִשְׂא וְאִין מִטְּמָאִין
23 בְּאֵהֶל: אֵיבָר מִן הַחַי שְׁחָסַר בְּשָׂרוֹ וְאִין בּוֹ לְהַעֲלוֹת
24 אֲרוּכָה³. וְאֵיבָר מִן הַמֵּת שְׁחָסַר בְּשָׂרוֹ אוֹ עֲצָמוֹ וְלֹא
25 נִשְׂאָר בְּשָׂר פְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה⁴ אוֹ שְׁחָסַר הָעֵצִים
26 אָף עַל פִּי שֵׁשׁ עָלְיוֹ בְּשָׂר פְּדֵי לְהַעֲלוֹת אֲרוּכָה.
27 וְהַשְׂדֵּרָה שְׁחָסְרָה וְאִין בָּהּ רִבְעַ עֲצָמוֹת. וְהַגְּלָגֶלֶת
28 שְׁחָסְרָה וְאִין בָּהּ רִבְעַ עֲצָמוֹת. וְעֵצִים אֲפֵלוּ בְּשִׁעוּרָה.
29 וְאַרְצֵי הָעַמִּים. וּבֵית הַפֶּרֶס. הַכֹּל שְׁבַע⁵.

(3) ואם חסר עצמו אפילו כל שהוא טהור לגמרי. (4) בבא זו מלמדת, שאפילו לא נשאר כדי להעלות ארוכה מטמא במגע ובמשא. ואף על פי שיש בשר כדי להעלות ארוכה - אינו מטמא באוהל. (5) מנה שמונה פרטים. ואולי אבר מן המת שחסר עצמו ויש בשר כדי להעלות ארוכה, ושאינו עליו, נמנו כדבר אחד.

30 ג. הַגּוֹלֵל וְהַדּוֹפֵק מִטְּמָאִין בְּמַגַּע וּבְאֵהֶל כְּקָבָר
31 וְאִינָן מִטְּמָאִין בְּמִשְׂא. הֶרְקָב מִטְּמָא בְּמִשְׂא וּבְאֵהֶל
32 וְאִינוּ מִטְּמָא בְּמַגַּע. טְמֵאת רִבְעַ עֲצָמוֹת בְּאֵהֶל,
33 וְטְמֵאת רִבִּיעִית דָּם, וְטְמֵאת אֵיבָר שְׂאִין עָלְיוֹ בְּשָׂר
34 כְּרֵאוּי, בֵּין מִן הַמֵּת⁶ בֵּין מִן הַחַי - וְרֵאָה לִי, שְׂכָלָן
35 טְמֵאתָן אִינָן דִּין תּוֹרָה; שְׁהִירֵי אִין הַנְּזִיר מְגַלַּח
36 עֲלֵיהֶן⁷, כְּמוֹ שְׂבֻאֲרֵנוּ בְּנִזְיוֹת⁸, וְאִין חִיבִין עֲלֵיהֶן
37 עַל בִּיאַת הַמְּקַדָּשׁ, וְכָל טְמֵא בְּטִמְאָה שֶׁל תּוֹרָה חֵיב
38 עַל בִּיאַת הַמְּקַדָּשׁ. לְפִיכָף אֲנִי אוֹמֵר, שְׂכָל טְמֵאָה
39 מִן הַמֵּת שְׂאִין הַנְּזִיר מְגַלַּח עָלֶיהָ - אִינָה דִין תּוֹרָה.

(6) כשהעצם שבו היא פחותה מכשעורה (כגון בנפל קטן - כסף משנה), שאם היא כשעורה מטמאה מן התורה. (7) ובנזיר מא, ב משמע שכל טומאות דאורייתא הנזיר מגלח עליהן. (8) פרק ז, הלכה ב. ושם כתב שהנזיר מגלח על חצי קב עצמות ועל חצי לוג דם ועל אבר שיש עליו בשר כראוי.

40 ד. אִין רֵקָב הַמֵּת מִטְּמָא עַד שִׁיקְבָר עָרֵם בְּאֲרוֹן שֶׁל
41 שֵׁשׁ אוֹ שֶׁל זְכוּכִית⁹ וְכִיּוּצָא בֶּהֶן וְיִהְיֶה כְּלוֹ שְׁלֹם.
42 חֶסֶר מִמֶּנּוּ אֵיבָר אוֹ שְׁנִיקְבָר בְּכִסּוּתוֹ אוֹ בְּאֲרוֹן שֶׁל
43 עֵץ אוֹ שֶׁל מִתְּכֵת - אִין רֵקָבוֹ טְמָא, מִפְּנֵי שִׁיקְבָר
44 הַכִּסּוּת אוֹ רֵקָב הָעֵץ אוֹ חִלּוּדַת הַמִּתְּכֵת תִּתְעַרֵּב
45 בְּרֵקָב גְּוִיתוֹ. וְרֵקָב הַמִּטְּמָא שְׁנִתְעַרֵּב בּוֹ¹⁰ עֶפֶר כֹּל
46 שֶׁהוּא - הִרִי הוּא בְּטְמֵאתוֹ¹¹. וְלֹא אֲמָרוּ רֵקָב אֶלָּא
47 לְמַת בְּלָבָד, אֲבָל הִרְגוּ אִין לוֹ רֵקָב.

(9) אין חלודה שולטת בזוכיית וגם אינה מתפוררת לחלקים דביקים וכן השיש, אבל שאר אבנים מתפוררים. כל דיני רקב הם הלכה למשה מסיני (רש"י שם). (10) אחר

1 וּבְאֵהֶל כְּקָבָר, וְטְמֵאתָן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאִינָן
2 מִטְּמָאִין בְּמִשְׂא⁸⁷. לְפִיכָף, אִם גָּרַר הַגּוֹלֵל בְּחִבְלִים⁸⁸
3 עַד שִׁפְסָה בּוֹ אֶת הַמֵּת אוֹ גָּרְרוֹ אוֹ שְׂמָטוֹ מֵעַל הַמֵּת,
4 אוֹ שְׂגָרַר הַדּוֹפֵק עַד שֶׁהֶעֱמִיד עָלָיו הַגּוֹלֵל אוֹ שְׂמָטוֹ
5 בְּחִבְלִים מִתַּחַת הַגּוֹלֵל - הִרִי זֶה טְהוֹר⁸⁹. וְדָבָרִים
6 שְׂסוּמְכִין אֶת הַדּוֹפֵק⁹⁰, וְהֵם הַנְּקָרְאִין דּוֹפֵק דּוֹפְקִין
7 - הִרִי הֵן טְהוֹרִין⁹¹.

(82) אהלות פ"ז מ"א. (83) שם, בתנאי, שיש במקום הטומאה בפנים טפח על טפח ברום טפח פנוי, ואם אין כשיעור הזה אינו מטמא מן הצדדים אלא כנגד הטומאה. (84) בידי אדם. (85) ואם הוא פתוח טפח על טפח, הטומאה יוצאת דרך הפתח. (86) בפירושו למשנה ד' שם כתב רבינו, שגולל ודופק הם הקבר עצמו, הדופק הם ארבעת הכתלים, והגולל הוא הכיסוי שלמעלה (וכן דעת רש"י), אבל כאן חזר בו, ומפרש שגולל ודופק שניהם הם על הקבר (ראה 'תוספות יום טוב' שם). (87) רבינו בפירושו למשנה הנ"ל כתב הטעם, מפני שמשא במת עצמו אינו מפורש בתורה אלא נלמד בקל-וחומר מנבילה, לא גזור בגולל ודופק. והראב"ד כאן אומר שגולל ודופק מטמאים מן התורה. מגע למד רבי עקיבא מן הכתוב: וכל אשר יגע כו' (במדבר יט, טז), ואהל מ"על פני השדה" אבל משא לא נזכר בתורה. (88) ולא נגע בו. (89) האדם שגרר את הגולל. (90) מצדדיו. (91) משנה, שם.

8 טז. שְׂדֵה שְׁנִחְרַשׁ בָּהּ קָבָר וְאֲבָדוֹ עֲצָמוֹת הַמֵּת
9 בְּעִפְרָה⁹² - הִיא הַנְּקָרְאָת בֵּית הַפֶּרֶס. וְעִפְרָה מִטְּמָא
10 בְּמַגַּע וּבְמִשְׂא, שְׂמָא יֵשׁ בָּהּ עֵצִים פְּשׁוּעוֹרָה, וְאִינָה
11 מִטְּמָאָה בְּאֵהֶל. וְכֵן כָּל אֲרָצוֹת הָעַמִּים עֶפְרָן מִטְּמָא
12 בְּמַגַּע וּבְמִשְׂא מִפְּנֵי הָעֲצָמוֹת שְׂאִין נְזִהֲרִין בֶּהֶן.
13 וְטְמֵאת בֵּית הַפֶּרֶס וְאַרְצֵי הָעַמִּים⁹³ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים,
14 כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר⁹⁴.

(92) אהלות פ"ח מ"ב. ראה לקמן פ"י. (93) שבת יד, ב: יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים, גזור טומאה על ארץ העמים. (94) לקמן פ"ט הי"ב.

יום שישי ט' אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

(1) יבאר המטמאים במגע ובמשא ובאוהל והמטמאים במגע ובמשא ולא באוהל, כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה, ומתי רקב המת מטמא, המת שנשרף ושלדו קיימת, ושפיר מרוקם שטרפו במים, תולעים ועורות האדם, וכל שבמת טמא בשעת חיבורו, משקה היוצא מהמתים והדברים שאם חסרו כל שהוא טהורים.

15 א. אֵלוּ מִטְּמָאִין בְּמַגַּע וּבְמִשְׂא וּבְאֵהֶל: הַמֵּת, אֲפֵלוּ
16 נִפְלָ שְׂלֵא נִתְקַשְּׂרוּ אֵיבָרָיו בְּגִידֵין. וּכְזוֹת מִבְּשָׂר
17 הַמֵּת, וּכְזוֹת נֶצֶל. וְאֵיבָר מִן הַחַי וְאֵיבָר מִן הַמֵּת
18 שֵׁשׁ עֲלֵיהֶם בְּשָׂר כְּרֵאוּי. וְהַשְׂדֵּרָה וְהַגְּלָגֶלֶת, וְרֵב
19 בְּנִינוֹ וְרֵב מִנֵּנוֹ. וְרִבְעַ עֲצָמוֹת מִכָּל מְקוֹם, אָף עַל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נעשה כקמת, ר' יוחנן מטהר וריש לקיש מטמא, ואם נעשה כקמת גם ריש לקיש מטהר. ומדברי רבינו כאן נשמע שפוסק כריש לקיש.

26 יא. עור האדם - כבשרו. ואם עבדו כל צרכו או
27 הלף בו כדי עבודה - הרי זה טהור מן התורה²¹.
28 אבל מדבריהם מטמא בכזית כבשר המת. גזרה
29 שלא להרגיל בגי אדם לעבוד עזרות האדם
30 וישתמשו בהן²².

21 כלשון אחרון של עולא, אבל ללשון ראשון גם כשלא עיבדו טהור מן התורה. (22 בגמרא שם: "גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחים".

31 יב. עור הבא פנגד פגיו של אדם כשיוולד, בין
32 שהיה חי ואמו חיה בין שנולד מת ואמו מתה -
33 הרי זה טהור, מפני שהוא כמו פרש או צואה וקיא
34 וכיוצא בהן.

35 יג. כל שבמת טמא, חוץ מן השנים והשער
36 והצפרן²³, הואיל וגזען מחליף²⁴. ובשעת חבורן
37 הכל טמא. כיצד? המת פחוץ ושערו בתוך הבית -
38 נטמא כל אשר בבית. וכן הנוגע²⁵ בשערו או בשניו
39 או בצפרניו כשהן מחברין - נטמא. שערו העומד
40 להגזז²⁶ וצפרניו העומדים להנטל, הואיל והן
41 עומדין להנטל יש בהן ספק. לפיכך, הנוגע בהן -
42 הרי הוא ספק טמא. כל משקה²⁷ היוצא מן המתים
43 - טהור²⁸, חוץ מדמו. וכל מראה דמים מן המת -
44 טמא, כמו שבארנו. ומפני מה לא גזרו על משקה
45 המת פדרף שגזרו על משקין היוצאין מפל
46 הטמאין? מפני שהמת הפל גדלין ממנו, לא גזרו
47 על משקיו.

23 אחר שפירשו מן המת. (24 נידה נה, א. פירוש, אם ניטלו יש להם חליפים שאחרים צומחים במקומם. בשיניים, - שמקצתן אינן חוזרות וצומחות - נאמר שם בגמרא טעם אחר; מפני שלא נבראו עימו. (25 נזיר נא, א. דין זה יוצא מאיבעיה של חזקיה שם בשערו העומד להיגלח, ומשמע שאם אינו עומד להיגלח - טמא. (26 לפני שמת עמדו להיגזז. (27 דבר נוזל. (28 ואף על פי שנוזלים היוצאים מטומאות אחרות טמאים.

48 יד. כבד שנמוחה מטמאה ברביעית, מפני שהיא
49 פדים נקפה. דם קטן שיוצא פלו, אם אין בו רביעית
50 - טהור, אף על פי שהוא כל דם שבו²⁹.

29 כחכמים באהלות פרק ב משנה ד נגד דעת רבי עקיבא שמדמה דם לעצמות ששלד שלם מטמא בכל שהוא. בתוספתא שם פרק ג הלכה ד השיבו חכמים לרבי עקיבא שלוש תשובות למה אין לדמות בשר לעצמות: א. העצמות אפילו פחות משיעורן (רובע הקב) מטמאות ברוב מניין ורוב בניין; ב. אפילו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא.

שנעשה רקב. (11 תערוכת לפני שירדה לו טומאת רקב - מעכבת, אבל תערוכת הבאה לאחר מכאן אינה מטהרת.

1 ה. קברו שני מתים באחד, או שגזזו שערו או
2 צפרניו וקברום עמו, או שקברו אשה מעברת
3 ועברה במעייה - אין להם רקב¹².

(12 מפני שמעורב בו רקב מגוף אחר.

4 ו. טחן המת עד שנעשה רקב - אינו מטמא, עד
5 שיירקב מאליו.

6 ז. טהנו פלו והניחו עד שיירקב, או שהרקוב
7 מקצתו פשהוא חי ומת והרקוב פלו - הרי זה ספק,
8 ואם נטמא למלא חפנים מרקב זה - הרי זה טמא
9 בספק.

10 ח. מלא חפנים ועוד מעפר הנמצא תחת המת או
11 מעפר הנמצא בקבר, ואין דיוע מה טיבו, אם הוא
12 רקב שמטמא באהל, או אינו אלא עפר שנתלכלך
13 בנצל המת ודמו - הרי זה מטמא במשא ובאהל¹³,
14 שהרי יש במלא חפנים ועוד מלא חפנים רקב¹⁴.
15 ונראה לי, שאף זו טמאה מדברי סופרים.

(13 ובנידה כז, ב נימקו: "לפי שאי אפשר למלאות תרוד ועוד עפר בית הקברות שאין בו תרוד רקב". ולכאורה זה מנוגד למה שאמר בהלכה ד, שרקב שיש בו תערוכת כל שהיא אינו מטמא. ובאליהו רבא במשנה שם מפרש על פי התוספתא כאן, שמה שאמרו הנקבר בכסותו או בארון של עץ אין לו רקב, הכוונה שאין לו דין רקב לטמא במלוא תרוד אלא דין עפר קברות לו, שצריך כמלוא תרוד ועוד. [והמבי"ט בקרית ספר כותב, שמדאורייתא אינו מטמא אם יש בו תערוכת, אבל מדברי סופרים מטמא]. (14 פירוש, אנו מחמירים ואומרים שמא רקב הוא שמטמא בשיעור מלוא חפניים במשא ובאהל, אבל במגע אינו מטמא כלמעלה פרק ב הלכה י"א.

16 ט. המת שנסרף ושלדו קימת¹⁵, והוא השדרה
17 והצלעות - הרי זה מטמא פמת שלם. ואין צריך
18 לומר אם נחרף¹⁶. אבל אם נשרף עד שנתבלבלה
19 צורת תבניתו - טהור. וכן שפיר¹⁷ מרקם¹⁸ שטרפו
20 במים¹⁹ - טהור, שהרי נתבלבלה צורתו.

(15 כגון שנשרף ונעשה פחם ונשארה תבניתו כמו שהיתה. (16 חריכה פחותה משריפה. (17 תחילת יצירתו של העובר. (18 צורת איבריו ניכרת. (19 עירבבו.

21 י. בשר המת שנסרף ונעשה פקמח²⁰ - טהור. וכן
22 אפר השרופין - טהור. וכן התולעים הנחויין מבשר
23 המת, בין חיים בין מתים - טהורין. וכבר בארנו,
24 שהמת כבשר בכל מקום, בין במת בין בנבלה
25 ושרין.

(20 בגמרא שם מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש אם נפרך ולא

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ר' עקיבא מטמא, ורבינו מפרש שמתמא במשא בלבד, אבל לא במגע כמו רקב (למעלה פ"ג ה"ג) וכזית מן המת שבהלכה הבאה (ראה להלן אות יט). (14) שם, כחכמים. (15) נשברו לחלקים דקים. (16) וכל־שכן שמתמא במשא, אבל לא במגע. (המלה "וכן" מתפרשת ככה: כמו שעצם כשעורה שנחלקה מטמאה כלפני חלוקתה, היינו במשא, כך רובע עצמות שמתמא באוהל, אין החלוקה גורעת מחומר טומאתו לטמא באוהל. אבל במגע אינו מטמא, מפני שאי־אפשר ליגע בכלול).

ה. פְּזִית מִן הַמֵּת שֶׁחֲתָכוּ לְחַלְקִים וְרָדְדוּ¹⁷ וְדַבְּקוּ - 24
מִטְמֵא בְּאֵהָל וּבְמִשְׁא¹⁸, וְאִינוּ מִטְמֵא בְּמַגַּע¹⁹ קִצְתָּ²⁰
אָף עַל פִּי שְׁחִבְרוּ, שְׁאִין חֲבוּרֵי אָדָם חֲבוּר. 26

(17) דפק עליהם בדבר קשה, ועל־ידי הדפיקות נתחברו החלקים. (18) כמו ברובע עצמות. (19) כמו עצם כשעורה שנחלק ורובע עצמות שנדקדקו. ולשלתם נימוק אחד, מפני שאינו נוגע בכל השיעור, אבל נושא הוא את כל השיעור וגם מאהיל על כולו. (20) משמע, שאם נגע בכת אחת בכל חלקי הכזית - טמא. וזה כדעת חכמים במשנה אהלות פ"ג, א. ומובן שגם בעצם כשעורה שנחלק - הדין כך.

ו. פְּזִית חֲלוּב²¹ שְׁלֹם שֶׁהִתִּיכוּ - טְמֵא²². הִיָּה מְפָרֵד
וְהִתִּיכוּ - טְהוּר²³. 28

(21) נזיר נ, ב. (22) שהרי לא נתפרד לחלקים. בגמרא שם אמרו, שלא בכל התנאים טמא, ויש לתמוה שרבינו סתם הדברים. (23) לפני ההתכה פרוח טומאתו, וההתכה אינה מועילה מפני שחיבורי אדם אינו חיבור.

ז. שְׂדֵרָה²⁴ שֶׁנִּגְרְרוּ מִמֶּנָּה רֹב חֲלִיֹּת שְׁלָה, אָף עַל
פִּי שֶׁשְׁלָדָה קָיָמָת - אֵינָה מִטְמֵאָה בְּאֵהָל. וּבְזִמּוֹן
שֶׁהִיא בְּתוֹף הַקֶּבֶר, אֲפִלוּ מִשְׁבֵּרָת, אֲפִלוּ מִקְתָּת²⁵
- מִטְמֵאָה בְּאֵהָל, מִפְּנֵי שֶׁהַקֶּבֶר מְצַרְפָּה. 32

(24) נזיר נב, א. (25) לחלקים דקים.

ח. כָּל הַמִּטְמָאִין²⁶ בְּאֵהָל שֶׁנִּחְלְקוּ וְהִכְנִיסֵן בְּתוֹף
הַבַּיִת - הָאֵהָל מְצַרְפֵּן וּמִטְמָאִין בְּאֵהָל. 34

(26) כחכמים במשנה אהלות פ"ג, א.

ט. עֵצִים²⁷ שִׁישׁ עֲלוּי פְּזִית בְּשֵׁר בִּיּוֹדֵי שְׁמִים, וְהַכְּנִיס
מִקְצָתוֹ²⁸ לְפָנִים מִן הַבַּיִת - נִטְמָא הַבַּיִת. שְׁנֵי עֲצָמוֹת
וְעַלֵּיהֶם כִּשְׁנֵי חֲצֵי זֵיתִים בְּשֵׁר, וְהַכְּנִיס מִקְצָתָן
לְפָנִים - הַבַּיִת טְמֵא. וְאִם הָיָה הַבְּשֵׁר תָּחוּב בְּעֲצָמוֹת
בִּיּוֹדֵי אָדָם - הַבַּיִת טְהוּר; שְׁאִין חֲבוּרֵי אָדָם חֲבוּר. 39

(27) תוספתא אהלות פ"ד ה"ד. (28) אפילו מקצת העצם, מפני שהוא מחובר בידי שמים, הרי הוא כאילו נכנס כולו. וכל־שכן אם הכניס מקצת הבשר, שהבשר גורם לטומאת אהל ולא העצם.

י. מֵלֵא חֲפָנִים²⁹ רָקֵב שֶׁנִּתְפָּזַר בְּתוֹף הַבַּיִת - הַבַּיִת
טְמֵא³⁰. 41

(29) משנה אהלות פ"ג, ב. (30) כחכמים

אבל דם אינו מטמא פחות משיעורו הקבוע (רביעית); ג. אי אפשר שלא נשארה טיפת דם בגופו של הקטן.

1 טו. וְאֵלוֹ אִם חֲסָרוּ כָּל שְׁהוּא - טְהוּרִים: רְבִיעִית
2 דָם, וְעֵצִים כְּשֵׁעוֹרָה, וְכִזְיַת בְּשֵׁר, וְכִזְיַת נֶצֶל, וּמֵלֵא
3 חֲפָנִים רָקֵב, וְאִיבָר מִן הַחֵי שֶׁחָסַר מֵעֲצָמוֹ כָּל
4 שְׁהוּא.

פָּרֵק רְבִיעִי

(1) יבאר דין רביעית דם, ושדרה שנגמרה, וגולגולת של שני מתים, כל טומאות שבמת אם מצטרפין, ועצם כשעורה שנתחלקה לשנים, רובע עצמות שנרקבו, וכזית מן המת שחתכו לחלקים ודבקו, ושדרה שנגמרו רוב חוליות שבה, כל המטמאין באוהל שנחלקו והכניסו בתוך הבית, מלא חפנים רקב שנתפור בתוך הבית, דם שנשפך באויר ודם שנבלע בכסות, וכיצד משערין אותה, המגע והמשא והאוהל שלשה שמות הם.

א. רְבִיעִית דָם² הַפָּאָה מִשְׁנֵי מֵתִים - טְהוּרָה, עַד
שֶׁתְּהִיָּה כָּל הַרְבִּיעִית מִמֵּת אֶחָד. שְׂדֵרָה שֶׁנִּגְמְרָה
מִשְׁנֵי מֵתִים, כְּגוֹן שֶׁהָיָה מִקְצַת הַחֲלִיֹּת מֵאֶחָד
וְתִשְׁלֹמֶן מִמֵּת אַחֵר, וְכֵן הַגְּלִגְלֹת שֶׁל שְׁנֵי מֵתִים³,
וְרֹבַע עֲצָמוֹת מִשְׁנֵי מֵתִים, וְאִיבָר מִן הַמֵּת מִשְׁנֵי
מֵתִים - כָּל אֵלוֹ אֵינָן מִטְמָאִין בְּאֵהָל, אֲלֵא בְּמַגַּע
וּבְמִשְׁא⁴, כִּשְׁאָר כָּל עֲצָמוֹת. 11

(2) כל הדינים שבהלכה זו שנויים במחלוקת באהלות פ"ב מ"ו, ורבינו פסק ככולם כחכמים. (3) חלק אחד ממת זה. והחלק השני, המשלים את החסר, בא ממת אחר. (4) אם יש בהן כשעורה.

ב. אִיבָר⁵ מִן הַחֵי מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים - טְהוּר. אֲפִלוּ
מֵאִישׁ אֶחָד, אִם נִחְלַק לְשָׁנִים⁶ - טְהוּר⁷. 13

(5) שם. (6) וחזר וחיברם. (7) כתנא־קמא שם. והטעם, מפני "שאין חיבורי אדם חיבור" (שם פ"ג מ"ד). פירוש, חיבור מלאכותי בידי אדם אינו חיבור לטומאה.

ג. פְּזִית⁸ בְּשֵׁר מִשְׁנֵי מֵתִים, וְכִזְיַת נֶצֶל מִשְׁנֵי מֵתִים,
וּמֵלֵא חֲפָנִים רָקֵב מִשְׁנֵי מֵתִים⁹ שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן יֵשׁ
לוֹ רָקֵב¹⁰ - הָרִי אֵלוֹ מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה. וְכֵן כְּחֲצֵי
זֵית בְּשֵׁר וְכְחֲצֵי זֵית נֶצֶל מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה¹¹.
וּשְׁאָר כָּל הַטְּמָאוֹת שֶׁבַּמֵּת אֵין מְצַטְרְפִין זֶה עִם זֶה,
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא שׁוּוּ בְּשִׁעוּרֵיהֶן. 19

(8) תוספתא אהלות פ"ד ה"ג. (9) שלא נקברו יחד (ראה למעלה פ"ג ה"ה). (10) לפי התנאים שנתבארו למעלה בפ"ג. (11) שם, ניצל דינו כבשר, ומטמא בכזית כבשר.

ד. עֵצִים כְּשֵׁעוֹרָה¹² שֶׁנִּחְלַק לְשָׁנִים - מִטְמָא בְּמִשְׁא¹³.
וְכֵן רֹבַע¹⁴ עֲצָמוֹת מֵת אֶחָד שֶׁנִּדְקְדְּקוּ¹⁵ וְאֵין בְּכָל
אֶחָד מֵהֶם עֵצִים כְּשֵׁעוֹרָה - מִטְמָאִין בְּאֵהָל¹⁶ כֵּאלֹו לֹא
נִדְקְדְּקוּ. 23

(12) אהלות פ"ב מ"ז, כ"ר עקיבא. (13) במשנה כתוב סתם:

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 יא. רביעית דם³¹ שנבלעה בתוך הפית - הפית טהור
2 להבא³², וכל שהיה בו בעת שנבלעה³³ הרביעית
3 בארץ טמא.
4 יב. פזית³⁴ מן המת שאבד בתוך הפית ובקש ולא
5 נמצא - הפית טהור³⁵. ולכשימצא - הפית טמא
6 למפרע³⁶ מעת שאבד עד שנמצא.
7 יג. רביעית דם³⁷ שנושפה באויר³⁸, אם קרש³⁹ או
8 שהיה במקום אשפך⁴⁰, והוא המקום הנמוך כמו
9 גמא, והאהיל המאהיל על מקצתו - נטמא. נשפה
10 על האסקפה במורד⁴¹, בין לפניו בין לחוץ⁴² -
11 הפית טהור⁴³, שהרי לא נח הדם על האסקפה. ואם
12 היתה האסקפה אשפך או שקרש הדם עליה -
13 הפית טמא⁴⁴. רביעית דם שנבלעה בכסות⁴⁵: אם
14 מתכבסת ויוצאה ממנו רביעית דם - הרי זו הכסות
15 מתטמאה במגע ובמשא ובאהל; ואם לאו - אינה
16 מתטמאה באהל, והרי היא ככסות שנוגעה במת;
17 שקל הבלוע שאינו יכול לצאת - טהור. פיצוד⁴⁶
18 משערין אותה? ⁴⁷ מכבסין אותה במים, ומביא מים
19 כמדתן⁴⁸ ונותן לתוכן רביעית דם; אם היה מראיהן
20 שוה או שהיה מי הפכוס אדם יותר ממי המזג -
21 פידוע שפיצא ממנה רביעית⁴⁹.

50 שם פ"ג מ"א. פסק כחכמים. 51) במשנה שם, יש לכאורה סתירה בין זה בין רישא לסיפא, ועמדו על זה בגמרא חולין קכה, ב, ותיצו שברישא המדובר בטומאה רצוצה (טומאה הנמצאת במקום סתום, ואין במקומה חלל טפח - נקראת טומאה רצוצה) והלכה למשה מסיני, שטומאה רצוצה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, ולפיכך המאהיל עליה כאלו נוגע בה. וברור שריבוינו מדבר בטומאה שאינה רצוצה. 52) ולא נגע בו.

פרק חמישי

1) יבאר המתטמאים מחמת המת, אדם או כלים. ואדם שנטמא במת ונגע בכלים, כלים שנטמאו במת במגע או באהל, וכלים בכלים או אדם בכלים, כלי חרס אם נעשה אב הטומאה, וכלל גדול בטומאה הנקרא אב, וראשון שני ושלישי והנקרא טמא מת או ורד, ואבות טומאה של דברי סופרים, האוהל עצמו המאהיל על הטומאה, ואי זה אוהל מאהיל, היוצא מן העץ אם מתטמא באוהל, ובגדים הנוגעים במת אם מטמאין באוהל, המת אם מטמא משכב ומושב מתחתיו ועל גביו.

א. כל המתטמאין² מחמת המת, בין אדם בין פלים, 38
טמאים טמאת שבועה. פיצוד? אדם או פלי שנוגע 39
בדברים שטמאין מן המת במגע³, או שנטמא 40
באהל באחד מדברים שטמאין באהל, וכן אדם 41
שנושא דברים שטמאין מן המת במשא - הכל 42
טמאים טמאת שבועה; שגאמר: פל הבא אל האהל 43
וכל אשר באהל יטמא שבועת ימים⁴. 44

2) מגע ואוהל מפורשים בתורה שטמאים טומאת שבועה, ומשא למדנו מנבילה בקל וחומר. ראה למעלה פ"א ה"א-ב.
3) נמנו למעלה פ"ג. 4) מכתוב זה למדנו שאוהל המת

34) תוספתא אהלות פ"ד ה"ד. 35) אנו אומרים שחתול או עכבר אכלו. (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס). 36) ואין אנו אומרים שזה בשר אחר.

37) שנושפה באויר³⁸, אם קרש³⁹ או שהיה במקום אשפך⁴⁰, והוא המקום הנמוך כמו גמא, והאהיל המאהיל על מקצתו - נטמא. נשפה על האסקפה במורד⁴¹, בין לפניו בין לחוץ⁴² - הפית טהור⁴³, שהרי לא נח הדם על האסקפה. ואם היתה האסקפה אשפך או שקרש הדם עליה - הפית טמא⁴⁴. רביעית דם שנבלעה בכסות⁴⁵: אם מתכבסת ויוצאה ממנו רביעית דם - הרי זו הכסות מתטמאה במגע ובמשא ובאהל; ואם לאו - אינה מתטמאה באהל, והרי היא ככסות שנוגעה במת; שקל הבלוע שאינו יכול לצאת - טהור. פיצוד⁴⁶ משערין אותה? ⁴⁷ מכבסין אותה במים, ומביא מים כמדתן⁴⁸ ונותן לתוכן רביעית דם; אם היה מראיהן שוה או שהיה מי הפכוס אדם יותר ממי המזג - פידוע שפיצא ממנה רביעית⁴⁹.

37) אהלות פ"ג מ"ג. 38) פירוש, במקום שאין על גביו אוהל (תוספות יום טוב) ותפארת ישראל (שם). 39) במקום שנפל. 40) שהוא מכונס בתוך גומא. 41) שהאסקופה משופעת. 42) בין שהשיפוע הוא כלפי פנים, ובין אם הוא כלפי חוץ. 43) ואף-על-פי שסופו של הדם להגיע לבית דרך השיפוע, טהור הבית כל זמן שלא הגיע, שהשיפוע אינו מחבר (במשנה: "הקטפרס"). ואף-על-פי שבשר או עצמות שנחלקו מטמאים באוהל (ראה למעלה ה"ד וה"ה), הם אינו מטמא אלא במחובר. והראב"ד בהשגותיו כאן מפרש טעמו של דבר: רביעית דם מטמא מפני שדם נקרא נפש, ונפש היא רביעית דם מחובר (שיעור הדם בגופו של קטן), ולא כשהוא מחולק. 44) אפילו מקצתו מחוץ למשקוף, כי האוהל מטמא אף-על-פי שהוא מאהיל רק על חלק מן הטומאה. 45) שם משנה ב. 46) תוספתא שם פ"ד ה"ד. 47) לקבוע אם יוצאת רביעית דם. 48) ככמות המים לפני הכיבוס. 49) ולכאורה אפשר לקבוע באופן יותר פשוט אם יצא רביעית או לא. אפשר למדוד את המים אחרי הכביסה, ולראות אם יש בתערובת רביעית יותר ממה שהיה לפני הכיבוס, אולם אין לסמוך על כך, מפני שנשאר מים בכסות, ובמקומם יצא דם,

18 בְּהֵן טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעָה¹². שְׁנֵאָמַר: בְּחַלְל חֵרֵב אוֹ
19 בְּמַת¹³; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁהַחֵרֵב כְּמַת. וְהוּא
20 הַדִּין לְשֵׁאֵר בָּלִים, בֵּין בָּלִי מִתְּכוּת בֵּין בָּלִי שְׁטָף¹⁴
21 וּבְגָדִים¹⁵. הֲרִי הוּא אוֹמֵר¹⁶: כָּל הָרֵג נֶפֶשׁ וְכָל נִגְעַ
22 בְּחַלְל. וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ, שֶׁזֶה יֵרָה חֵץ וְהָרֵג אוֹ
23 זֶרֶק אֲבָן וְהָרֵג נִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים? ! אֲלֵא הוֹרֵג נֶפֶשׁ
24 בַּחֵרֵב וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, שְׁנֵטְמָא בְּנִגְיעַתוֹ בְּבָלִי שֶׁהָרֵג בּוֹ,
25 שֶׁהֲרִי נִגְעַת הַבָּלִי כְּמַת. וּמִזֵּינן שְׂאָף הַכְּלִים הַנוֹגְעִין
26 בְּאֶדָם שְׁנֵגַע בְּכָלִים שְׁנֵטְמָאוּ בְּמַת שְׁטֵמָאִים טְמֵאת
27 שְׁבַעָה? שֶׁהֲרִי הוּא אוֹמֵר: וְכַפְסָתְם בְּגִדְכֶם בַּיּוֹם
28 הַשְּׁבִיעִי וְטִהַרְתֶּם¹⁷. הֵא לְמַדְתָּ, שֶׁכָּל אֶדָם הֵטְמָא
29 טְמֵאת שְׁבַעָה מְטֵמָא בְּגִדִים טְמֵאת שְׁבַעָה.

12 רבינו כפל שלוש פעמים את המונח "נגיעה" להרגיש ולומר לך, שטומאה זו מטמאת רק בנגיעה, אבל לא באוהל ובמשא. ראה לקמן ה"ט. 13 דין כלים שנגעו במת עצמו, למדנו ממקרא זה. אבל כלים שנגעו באדם שנטמא במת, למד רבינו למעלה בתחילת ה"ב מהכתוב "וכבסתם בגדיכם ביום השביעי", ע"פ ה'ספרי' חוקת, פיסקה קל. 14 כלים שמתטהרים ע"י שטיפה במי מקווה. 15 אבל לא כלי חרס (ראה לקמן ה"ו). 16 'ספרי' חוקת, פיסקה קכו. 17 נתבאר למעלה ה"ב, ובהלכה זו.

30 ד. נְמַצְאתָ אוֹמֵר¹⁸: אֶדָם שְׁנֵגַע בְּמַת, וְאֶדָם בְּאֶדָם
31 אַחֵר - הֲרֵאשׁוֹן טְמָא טְמֵאת שְׁבַעָה, וְהַשְּׁנֵי טְמֵאת
32 עֶרֶב. בָּלִים הַנוֹגְעִין בְּמַת, וְכָלִים בְּכָלִים - שְׁנֵיָהֶם
33 טְמָאִים טְמֵאת שְׁבַעָה¹⁹; אֲבָל הַשְּׁלִישִׁי, בֵּין אֶדָם בֵּין
34 בָּלִים, טְמָא טְמֵאת עֶרֶב. בָּלִים הַנוֹגְעִין בְּמַת, וְאֶדָם
35 בְּכָלִים, וְכָלִים בְּאֶדָם - שְׁלִשְׁתֵּן טְמֵאִין טְמֵאת
36 שְׁבַעָה²⁰; וְהַרְבִּיעִי, בֵּין אֶדָם בֵּין בָּלִים, טְמָא טְמֵאת
37 עֶרֶב.

18 אהלות פ"א מ"א-ג. 19 אבל יש הבדל ביניהם, הראשונים נעשים אבי אבות הטומאה ומטמאים את הנוגע בהם טומאת שבעה כמו המת עצמו. אבל הכלים השניים הם אב הטומאה ומטמאים את הנוגע בהם, בין אדם ובין כלים, טומאת ערב בלבד. 20 שכלים הנוגעים באדם שהוא אב הטומאה, נעשו כמותו (משנה, שם). אבל כלים שנגעו בכלים שהם אב הטומאה - נעשו ראשון.

38 ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? ²¹ לְעִנְיַן תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים²²;
39 אֲבָל לַחֵיב פֶּרֶת עַל בִּיאַת מְקַדֵּשׁ אוֹ עַל אֲכִילַת
40 קִדְשִׁים - אֵינוֹ חַיֵּב אֲלֵא הַשְּׁנַיִם בְּלִבְד: הֲרֵאשׁוֹן
41 שְׁנֵגַע בְּמַת וְהַשְּׁנֵי שְׁנֵגַע בּוֹ, כְּדִין תּוֹרָה, שְׁנֵאָמַר:
42 וְכָל אֲשֶׁר יִגַע בְּ²³ הַטְּמָא יִטְמָא; אֲבָל הַנוֹגַע בְּכָלִים
43 שְׁנֵגַעוּ בְּאֶדָם אוֹ הַנוֹגַע בְּאֶדָם שְׁנֵגַע בְּכָלִים שְׁנֵגַעוּ
44 בְּמַת - פְּטוּר, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת בִּיאַת מְקַדֵּשׁ²⁴.
45 שֶׁהַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן דְּבָרֵי קְבֻלָּה - אֵינָן
46 דִּין תּוֹרָה²⁵, שֶׁהֲרִי לֹא נִתְפָּרְשׁוּ בַּתּוֹרָה אֲלֵא זֶה
47 שְׁנֵטְמָא בְּמַת שֶׁהוּא אָב, וְהַשְּׁנֵי הַנוֹגַע בּוֹ שֶׁהוּא
48 רֵאשׁוֹן, בֵּין אֶדָם בֵּין בָּלִים.

מטמא טומאת שבעה, ולא הוברר למה לא הביא גם את הכתוב במגע (במדבר יט, יא): הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים. [ואולי, מפני שב'ספרי' אמרו, שטומאת מגע אפשר ללמוד בקל-וחומר מאוהל, מצא רבינו כמיותר להביא גם את הכתוב במגע].

1 ב. אֶדָם שְׁנֵטְמָא בְּמַת וְכָלִים שְׁנֵגַע בְּהֵן אֶדָם זֶה -
2 טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעָה⁵; שְׁנֵאָמַר: וְכַפְסָתְם בְּגִדְכֶם
3 בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטִהַרְתֶּם⁶. אֲבָל אֶדָם שְׁנֵגַע בְּאֶדָם
4 שְׁנֵטְמָא בְּמַת, בֵּין שְׁנֵגַע בּוֹ אַחֵר שֶׁפָּרַשׁ מִמְטֵמָאֵי
5 בֵּין שְׁנֵגַע בּוֹ כְּשֶׁהוּא עֹדִין נוֹגַע בְּמַת⁷ - הֲרִי זֶה
6 הַשְּׁנֵי טְמָא טְמֵאת עֶרֶב⁸; שְׁנֵאָמַר: וְהַנֶּפֶשׁ הַנִּגְעַת
7 תְּטֵמָא עַד הָעֶרֶב⁹. זֶהוּ דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי
8 סוֹפְרִים, הַנוֹגַע בְּמַת וְנִגַע בְּאֶדָם אַחֵר וְעֹדִין הוּא
9 מַחֲבֵר בְּמַת - שְׁנֵיָהֶן טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעָה, וְכֵאלּוֹ
10 נִגַע זֶה הַשְּׁנֵי בְּמַת עֲצָמוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?
11 לְעִנְיַן תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים¹⁰; אֲבָל לְנִזְיֹר וּלְעוֹשֶׂה פֶּסַח¹¹,
12 בֵּין בְּשַׁעַת חֲבוּר בֵּין אַחֵר שֶׁפָּרַשׁ - אֵינוֹ טְמָא אֲלֵא
13 טְמֵאת עֶרֶב, כְּדִין תּוֹרָה.

5 בפסחים יד, ב - דרשו מהכתוב (שם טז): "בחלל חרב", חרב הרי הוא כחלל. כלומר, מה חלל אבי אבות הטומאה, אף החרב שנגעה בו - כך. ודעת רבינו שלא דוקא חרב, אלא כל הכלים, ואפילו כלי עץ ודומיהם, דינם כך חוץ מכלי חרס (ראה לקמן ה"ג), ובגמרא שם למדו מכאן גם על כלי הנוגע באב הטומאה שמקבל דרגת הטומאה של מטמאו, והוא טמא שבעה ימים. אולם רבינו כאן מביא דרשה אחרת לכלי שנטמא באב הטומאה. ויבואר להלן ה"ג. 6 ונשמע שאין לבגדים טהרה לפני היום השביעי. 7 זה נקרא בגמרא טומאה בחיבורין. 8 בנזיר מא, ב אמר רבי ינאי, שאין הנזיר מגלח על טומאה בחיבורין. ופירושו שם הטעם, מפני שאינה מן התורה. ומכאן למד רבינו, שאינה מטמאה שבעה. (אמנם בעבודה זרה לז, ב - למדו טומאה בחיבורין מן המקרא, אבל רבינו סובר שהמסקנה של רבא שם מבטלת את הלימוד הזה (כסף-משנה בשם הר"י קורקוס)). ראה באות הבאה. 9 לפני-זה כתוב: וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, ומפרש רבינו שלדעת רבא שם, סופו של הפסוק (והנפש הנוגעת טמא עד הערב) הוא פירוש למה שנאמר לפניו, ולא כמו שרצו לפרש (במס' עבודה זרה, שם) "יטמא" היינו שבעת ימים, "והנפש הנוגעת", כלומר השלישי, טמא טומאת ערב. 10 אסור לו לאכול תרומה וקדשים. 11 נזיר מא, ב. פירוש, אם נטמא נזיר בטומאת חיבורי אדם, אינו מגלח ואינו סותר את ימי נזרו אלא ממשיך כאילו לא נטמא. ואדם שנטמא בחיבורין בערב פסח, אינו נדחה לפסח שני אלא עושה פסחו בו ביום כמו טמא שרץ (ראה הל' קרבן פסח פ"ו ה"א-ב).

14 ג. בָּלִים שְׁנֵטְמָאוּ בְּמַת, בֵּין בְּמִגַּע בֵּין בְּאֵהֶל - הֲרִי
15 הֵן לְנוֹגַע בְּהֵן כְּנוֹגַע בְּמַת עֲצָמוֹ: מָה הַמַּת מְטֵמָא
16 הַנוֹגַע בּוֹ, בֵּין אֶדָם בֵּין בָּלִים, טְמֵאת שְׁבַעָה; אֵף
17 בָּלִים שְׁנֵטְמָאוּ בְּמַת, הֵם וְהַכְּלִים אוֹ הָאֶדָם שְׁנֵגַע

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי ט' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

20 וְשָׁנִי, וְכִדֵּי לְטִמְאָה אָדָם וְכֻלָּיִם בְּמַגַּע בְּשֵׁאֵר אַבּוֹת
21 הַטְּמֵאוֹת³³. וְאֵינוּ מְטַמְּא בְּמִשְׁא³⁴.

31 בגמרא פסחים יד, א - פירשו מה שאמרו במשנה שם "ולד הטומאה", הכוונה לשני לטומאה. (32 למעלה ה"ה. 33 כלים פ"א מ"א. 34) שם. והוא-הדין שאינו מטמא באוהל (ראה למעלה ה"ג). במשנה מדובר גם בטומאות אחרות שאין בהן טומאת אוהל כלל, ולפיכך לא הזכירה אוהל, ורבינו דרכו לנקוט לשון המשנה.

22 י. כָּל הַמְּטַמְּא מִחַמַּת הַמֵּת³⁵ טְמֵאָה עֵרֵב הוּא וְלֹד
23 הַטְּמֵאָה³⁶, וְהוּא הָרֵאשׁוֹן לְטִמְאָה³⁷. וְאֶפְשָׁר שִׁיְהִי
24 הָרְבִיעִי מִן הַמֵּת רֵאשׁוֹן לְטִמְאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו³⁸,
25 לְעֵנֵן תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים.

35 מכוח טומאתו של המת. (36) וכל אב הטומאה טמא שבעה. (37) והנוגע בו נעשה שני. (38) למעלה ה"ד.

26 יא. אָדָם אוֹ כָּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמַגַּע אֶרֶץ הָעַמִּים וּבֵית
27 הַפָּרָס אוֹ בְּמִשְׁאָן, אוֹ בְּמַגַּע דָּם תְּבוּסָה וְגוֹלָל וְדוּפֵק
28 אוֹ בְּאַהֲלֵן³⁹, וְכֵן אָדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמִשְׁא דָּם תְּבוּסָה⁴⁰
29 - הָרִי אֵלּוּ בְּלֵן וְכֵל פִּיּוּצָא בְּהֵן אַבּוֹת טְמֵאוֹת שֶׁל
30 דְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן בְּגָדִים הַמְּטַמְּאִין מִחַמַּת אֵלּוּ
31 טְמֵאָה שְׂבָעָה - בְּלֵן אַבּוֹת הַטְּמֵאוֹת שֶׁל דְּבָרֵי
32 סוֹפְרִים.

39) של גולל ודופק שאינם מטמאים במשא אלא במגע ובאוהל (ראה למעלה פ"ג ה"ג). (40) לא נתברר למה לא כלל משא דם תבוסה עם דיני בית הפרס וארץ הגויים, ולמה הפסיק בין מגעו ומשאו.

33 יב. הָאֵהֶל עֲצוּמוֹ⁴¹ הַמְּאֵהֵל עַל הַטְּמֵאָה, אָף עַל פִּי
34 שְׁלֹא נִגְעָה בּוֹ טְמֵאָה - הָרִי הוּא טְמֵאָה טְמֵאָה שְׂבָעָה
35 מִן הַתּוֹרָה, וְהָרִי הוּא כְּבָגְדִים שֶׁנִּגְעוּ בְּמֵת; שְׁנֵאמַר:
36 וְהָזָה עַל הָאֵהֶל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁהֲיָה
37 הָאֵהֶל בְּגָד אוֹ שֵׁק אוֹ פְּלִי עֵץ⁴² אוֹ עוֹר, אֶחָד עוֹר
38 בְּהֵמָה וְחִיָּה, בֵּין הַמִּתְרִין לְאֶכִּילָה בֵּין הָאֲסוּרִין
39 לְאֶכִּילָה⁴³; שְׁנֵאמַר: וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֵהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן -
40 אֵין קָרוֹי אֵהֶל אֶלָּא אֲרוֹג וְעוֹר בְּמִשְׁכָּן. אֲבָל אִם הָיָה
41 הָאֵהֶל נִסְרִין שֶׁל עֵץ, כְּגוֹן הַתְּקָרָה וְהַמְּחַצֵּלֶת וְכִיּוּצָא
42 בְּהֵן, אוֹ שִׁהֲיָה עֵצִים אוֹ שֶׁל מִתְּכוּת⁴⁴ - הָרִי זֶה
43 טְהוֹר. וְאֵין צְרִיךְ לֹאמַר, שְׂאִם הָיָה בְּנֵן - שֶׁהוּא
44 טְהוֹר. וְכֵל מְקוּם שְׁנֵאמַר הַבֵּית טְמֵא - אֵינוּ אֶלָּא
45 אָדָם וְכֻלָּיִם שֶׁבְּכָל הַבֵּית. וְאֵין לָךְ יוּצָא מִן הָעֵץ
46 שֶׁהוּא מְטַמְּא טְמֵאָה אֵהֶלִים אֶלָּא הַפְּשֵׁתָן בְּלִבְד⁴⁵.

41) 'ספרי' חוקת, פיסקה קכט: "בא הכתוב ולימד על האוהל שהוא מקבל טומאה", אפילו הוא קבוע בקרקע. (42) פירוש, פשתן שנקרא עץ, שנאמר (יהושע ב, ו): "ותטמנם בפשתי העץ" (גמרא שבת כז, ב). [כך פירוש הכסף-משנה. ולפי זה, המילה "כלי" פירושה פשתן ארוג, ומה שאמר בגד או שק, הכוונה לדברים שאינם גדלים מן

21) 'ירושלמי' נזיר פ"ז ה"ד. (22) פירוש, למנות ראשון לטומאה ושני לטומאה, עד רביעי בקדשים (ראה הלכה ט). ב'ירושלמי' שם אמרו: רבי יוחנן בשם רבי ינאי, וכולהו תורה הן אצל תרומה, אבל על ביאת מקדש אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון. ורבי אבין בר חיאיא ב'ירושלמי' שם חולק על רבי יוחנן, ודעתו שגם באדם שנגע באדם פטור, ורבינו פסק כרבי יוחנן. (נאמרו פירושים שונים בדברי ה'ירושלמי' הזה (ראה 'פני משה' ו'חזון איש'), אולם דברי רבינו מתפרשים יפה לפי הכסף-משנה). (23) פירוש, בזה שנגע במת עצמו. (24) אף-על-פי שנגע באב הטומאה ונטמא. (25) פ"ג ה"טו.

1 ו. כָּלִי חֶרֶשׁ שֶׁנִּגְעַ בְּמֵת²⁶ אוֹ שִׁהֲיָה עִמּוֹ בְּאֵהֶל -
2 טְמֵא. וְאֵינוּ מְטַמְּא [לֹא אָדָם] וְלֹא כָּלִי חֶרֶשׁ אַחַר
3 וְלֹא שֵׁאֵר כָּלִים²⁷; שְׁאִין כָּלִי חֶרֶשׁ נִגְעָה אֵב
4 הַטְּמֵאָה לְעוֹלָם²⁸, לֹא בְּמֵת וְלֹא בְּשֵׁאֵר טְמֵאוֹת. וְזֶה
5 דִּין תּוֹרָה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא קַבְּלָה.

26) כל הדינים שאינם מפורשים ממש בתורה, אלא נדרשו מן הכתובים - נקראים לפעמים בפי רבינו 'דברי סופרים', וברוב הענינים דינם כדיני תורה, אבל על ביאת מקדש אין חייבים כרת אלא בטומאה המפורשת בתורה (ראה ראב"ד וקספ-משנה). (27) פירוש, אם אוירו נגע במת. ביארנו כבר, שכלי חרס אינו מיטמא מדופנו החיצון אלא מבפנים. (28) אלא אוכלין ומשקין בלבד. כלים פ"ח מ"ד. ב'תורת כהנים' פרשת שמיני פ"ט ה"א, שנינו: "יכול (יכול אני לפרש) אף הכלים מיטמאים באויר כלי חרס, תלמוד-לומר "מכל האוכל", אוכלים מיטמאים באויר כלי חרס, ואין הכלים מיטמאים באויר כלי חרס". ומכאן למדנו שכלים אינם מקבלים טומאה מוולד הטומאה (רש"י פסחים כ, ב).

6 ז. זֶה כָּלִי גְדוֹל²⁹ בְּטְמֵאוֹת: כָּל אֵב הַטְּמֵאָה מְטַמְּא
7 אָדָם וּמְטַמְּא בְּגָדִים וְכֻלָּיִם, בֵּין כָּלִי מִתְּכוּת בֵּין כָּלִי
8 שְׁטֵף בֵּין כָּלִי חֶרֶשׁ. וְכֵל הַמְּטַמְּא אָדָם וְכֻלָּיִם
9 בְּנִיגְעָה - הָרִי זֶה אֵב הַטְּמֵאָה. וְכֵל וְלֹד הַטְּמֵאוֹת
10 מְטַמְּא אֶכְלִין וּמִשְׁקִין, וְאֵינוּ מְטַמְּא לֹא אָדָם וְכֻלָּיִם,
11 לֹא כָּלִי חֶרֶשׁ וְלֹא שֵׁאֵר כָּלִים וּבְגָדִים.

29) עירובין קד, ב. ראה ה"ח.

12 ח. כָּל הַנוֹגֵעַ בְּאֵב הוּא הַנִּקְרָא רֵאשׁוֹן, וְהַנוֹגֵעַ
13 בְּרֵאשׁוֹן נִקְרָא שְׁנִי, וְהַנוֹגֵעַ בְּשְׁנֵי נִקְרָא שְׁלִישִׁי,
14 וְהַנוֹגֵעַ בְּשְׁלִישִׁי נִקְרָא רְבִיעִי. וְהָרֵאשׁוֹן וְשְׁלִמְטָה
15 מְמַנּוּ בְּלֵן נִקְרָאִין וְלֹד הַטְּמֵאָה³⁰.

30) ב"ק ב, ב. "אבות הטומאות וכו', תולדותיהם לאו (אינם) כיוצא בהם, דאילו (שהרי) אב מטמא אדם וכלים, ואילו תולדה - אוכלין ומשקין מטמא, אדם וכלים אינו מטמא".

16 ט. כָּל הַמְּטַמְּא מִחַמַּת הַמֵּת³¹ טְמֵאָה שְׂבָעָה, בֵּין
17 אָדָם בֵּין כָּלִים, הוּא הַנִּקְרָא טְמֵאָה מֵת. וְהוּא אֵב
18 מְאֵבוֹת הַטְּמֵאוֹת לְעֵנֵן טְמֵאָה תְּרוּמָה וְטְמֵאָה
19 קִדְשִׁים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנו³², כִּדֵּי לְמִנּוֹת מְמַנּוּ רֵאשׁוֹן

יום שבת קודש י' אייר ה'תשע"ז

פרק ששי

1 יבאר עצמות הדג ועורו וירוקה שעל פני המים וכיוצא
ממה שבים שעשה מהם כלים, כלי גללים אבנים ואדמה
וכלי עץ העשוי לנחת, כלי חרס המוקף צמיד פתיל,
והעושה גולל מדבר שאינו מקבל טומאה, ארון שהוא חקוק
בסלע והניח בו המת וכסהו הגולל, מערה שקבר בתוכה
וחצר לפני המערה.

25 א. עצמות הדג ועורו, העושה מהן כלים - אינן
26 מקבלין טמאה כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי
27 סופרים. וכן ירוקה שעל פני המים³ וכיוצא בה.
28 שכל מה שפנים - טהור, כמו שיתבאר בהלכות
29 כלים. לפיכך, העושה אהל מעור הדג או מצמר
30 שגדל פנים - אין עצמו של אהל זה מקבל טמאה,
31 אף על פי שמביא את הטמאה לכל אשר יהיה
32 תחתיו כשאר אהלים.

2 בתורת כהנים פרשת שמיני פרשת ו הלכה ט שנינו:
"יכול אף עורות שבים יהיו טמאים וכו' תלמוד לומר "או
בגד", מה בגד מן הגדל בארץ אף עור מן הגדל בארץ".
3 כעין צמר ירקרק הגדל על דופני הספינה המתעכבת ימים
רבים במקום אחד. דין זה למד רבינו מהמשנה שם שנאמר
בה: כל שבים טהור. (4) הכתוב מיעט את שבים לענין
טומאת עצמו בלבד, אבל לא להבאת טומאה, והרי גם בית
קבוע אינו מיטמא ומביא את הטומאה.

33 ב. כלי גללים⁵ וכלי אבנים וכלי אדמה - אינן
34 מקבלין טמאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים,
35 בין טמאת מת בין שאר הטמאות. וכן כלי עץ
36 העשוי לנחת⁶, כגון התבה⁷ והמגדל והפנתר, שהן
37 מחזיקין ארבעים סאה⁸ בלח⁹ ויהיה להם שוליים¹⁰ -
38 אינן מקבלין טמאה כלל¹¹ לא מדברי תורה ולא
39 מדברי סופרים. ואלו הן הנקראין כלי עץ הנבא
40 במדה.

5 רבינו שם מפרש רפש בקר מעורב בעפר. (6) להיות
מונח במקום אחד ולא תלטלו ממקום למקום. (7) ארון
גדול. כלים פרק ט"ו משנה א. (8) מכילה עשרים וארבעה
לוגים, והלוג שש ביצים בינוניות. (9) "שהם כוריים
ביבש" (לשון המשנה). שיערו חכמים, שהגודש המתקבץ
למעלה מן שפת הכלי מחזיק כחצי הכמות שבתוך הכלי
ולפיכך כלי המחזיק 40 סאה בלח, שאין לו גודש, שווה
למידה מחזיקה שני כורים (כור = 30 סאה) ביבש.
10 רחבים וישרים מבחוץ, שהכלי יכול לעמוד עליהם,
למעט שוליים עגולים או מחודדים. (11) בחגיגה כו, ב
למדו דין זה מהיקש לשק, שנאמר בתורה (ויקרא יא, לב)
"כלי עץ או בגד או עור או שק" וגו', ודרשו: מה שק
מיטלטל מלא וריקם, אף כל מיטלטל מלא וריקם, ואלה
הכלים הגדולים אינם מיטלטלים מלא.

ג. כלי עץ - פשוטיהם¹² טהורים, ומקבליהם¹³

האדמה כגון צמר. והמבייט בקרית ספר אינו גורס את
המילים "או כלי עץ". (43) שם כת, א. (44) שאינם
כלים ואינם מקבלים טומאה כלל, או שהם כלים אבל קבעם
בקרע לאוהל, וביטלו מתורת כלים (ראה 'תוספות' שבת
כו, ב ד"ה ויין). (45) להוציא קנבוס וכתונה וכדומה.
ומדובר בקבוע לקרע, אבל אם אינם קבועים - מיטמאים
ככל הכלים המאהילים על הטומאה.

1 יג. בגדים¹⁶ הנוגעים במת, אף על פי שהן כמת
2 לטמא אחרים שנגעו בהן טמאת שבועה - אינן כמת
3 לטמא באהל ובמשא. שהמשא למת עצמו אינו
4 מפרש, כמו שבארנו¹⁷; ובטמאת אהל הוא אומר:
5 אדם פי ימות באהל¹⁸. לפיכך, הנושא בגדים שנגעו
6 במת ולא נגע בהן, וכל המאהיל עליהן או
7 שהאהילו עליו או שהיו עמו באהל - הרי זה טהור.
8 וכן האדם שנטמא במת והאהיל על הפלים - הרי
9 הן טהורין; שאין טמא מת טמא¹⁹ אלא במגע
10 בלבד.

46 נחבאר בה"ג. (47) פ"א ה"ב. ודיו במת עצמו, אבל
אין למדים ממנו לנוגע במת. (48) הוא מטמא אוהלים,
ולא הנוגע בו. (49) בכת"י תימן: מטמא.

11 יד. המת אינו מטמא²⁰ משכב ומושב מתחתיו²¹ ולא
12 מדף מעל גביו²², אלא אחד כלי שניגע במת מצדו
13 או שהיה תחתיו או על גביו. פי' צד? עשרה בגדים
14 זה על גבי זה והמת למעלה, ועשרה בגדים אחרים
15 על גבו מלמעלה: בגד הנוגע בו והבגד השני שנגע
16 בבגד שנגע בו - שניהן טמאים טמאת שבועה²³,
17 והשלישי - טמא טמאת ערב, בין של מעלה בין
18 של מטה, והרביעי ומן הרביעי ולמטה ומן הרביעי
19 ולמעלה - כלן טהורין²⁴. מה שאין כן בטמאי
20 משכב ומושב, כמו שיתבאר במקומו²⁵. במה דברים
21 אמורים שכל הבגדים או הפלים שתחתיו ושל
22 מעלה ממנו טהורין? בשלא היתה שם טמאה
23 רצוצה²⁶ ולא טמאת אהל, או שהיה מבדיל בינו
24 וביין הפלים אבן, כמו שיתבאר במקומו.

50 זבים פ"ד מ"ו: "זה חומר מבמת, שהזב עושה משכב
ומושב מתחתיו וכו' ועל גביו מדף, מה שאין המת מטמא".
51 אם הוא יושב או שוכב על כמה בגדים המונחים זה על
גב זה, דינו כדין נוגע, כמבואר למטה, ואינו מטמא אלא
הבגד שנגע בו והבגד שנגע בבגד זה, אבל בזב כולם
טמאים שבעה. (52) בגדים המונחים עליו. בזב, כולם -
אפילו אלה שלא נגע בהם - טמאים ומטמאים אוכלין
ומשקין, ונקרא "מדף", מלשון "ריחו נודף" שמרגישים בו
מרחוק, וכן גם זה מטמא מרחוק. (53) ראה למעלה ה"ד.
54 שם. (55) בהל' מטמאי משכב ומושב. (56) טומאה
שאינה במקומה חלל טפח, נקראת "טומאה רצוצה", כלומר
לחוצה, מלשון הכתוב (דברים כח, לג): "והיית רק עשוק
ורצוצי", ודיניה יבוארו לקמן בפרק שביעי.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש י' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

24 מְטָה עַל צִדָּהּ²³ - אֵין טָמֵא אֱלָא כְּנִגְדַּת פֶּתַח הַקֶּבֶר
25 בְּלִבְדוֹ²⁴, וְהַנוֹגֵעַ בְּקִצָּה הַמְנַחַח חוּץ לְקֶבֶר - טָהוֹר.
26 עֲשֵׂה רֹאשָׁה גּוֹלֵל לְקֶבֶר²⁵ וְהָרִי הִיא עוֹמֶדֶת עַל
27 הַקֶּבֶר כְּמוֹ אֵילָן: הַנוֹגֵעַ מִמֶּנָּה בְּאַרְבָּעָה טַפְחִים
28 סְמוּךְ לְקֶבֶר - טָמֵא מִשּׁוֹם גּוֹלֵל, וּמֵאַרְבָּעָה וּלְמַעְלָה
29 - טָהוֹר²⁶. בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְנֵן שֶׁהוּא עֲתִיד
30 לְקַץ אוֹתָהּ; אֲבָל אִם אֵינוֹ עֲתִיד לְקַץ אוֹתָהּ - פְּלֵא
31 גּוֹלֵל.

(22) ורחבה עודף מפתח הקבר. (23) מוטלת על הקבר וארוכה יותר מפתח הקבר. (24) והנוגע בחלק העודף על הפתח - טהור. (25) העמיד את הקורה לא על שורש העץ שהוא רחב אלא על ראשה השני שאינו רחב כל כך, ועוביו אינו יוצא מחוץ לפתח הקבר. (26) מפני שלא קבע לגולל יותר משיעור זה. ומובן, שגם בעומדת על צידה הרחב אינו מטמא יותר מארבעה טפחים, אלא שבבא ראשונה משמיעה אותנו, שהעודף על פתח הקבר אינו מטמא, ובבא אחרונה קובעת את גבול הגובה המטמא (כל פירוש הלכה זו הוא על פי התוספות יום טוב שם).

32 ו. שְׁתֵּי אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת שֶׁל אַרְבָּעָה אַרְבָּעָה טַפְחִים
33 שְׁעֵשְׂאָן גּוֹלֵל - הַמְּאַהֵיל עַל גְּבִי שְׁתֵּיהֶן²⁷ טָמֵא²⁸.
34 נְטִילָה אַחַת מֵהֶן - הַמְּאַהֵיל עַל גְּבִי שֶׁנִּגְּהָ טָהוֹר,
35 מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לְטָמְאָה דְרָף שְׁתֵּאָא בּוֹ²⁹.

(27) כלומר, על כל אחת משתיהן. (28) מפני שהאבן גדולה ארבעה טפחים היא ראוייה להיות גולל. (29) ראה לקמן הלכה ט. והמדובר שהאהיל שלא על גבי הקבר ממש, אלא על גבי כותל הקבר, שהרי המאהיל על הקבר טמא (כסף משנה בשם הר"י קורקוס).

36 ז. גַּל שֶׁל צְרוּרוֹת שְׁעֵשְׂאָהוּ גּוֹלֵל לְקֶבֶר - אֵין טָמֵא
37 אֱלָא סֵדֶר הַפְּנִימִי³⁰, שֶׁהוּא צָרְכוֹ שֶׁל קֶבֶר; אֲבָל
38 הַנוֹגֵעַ בְּשָׂר הָאֲבָנִים - טָהוֹר.

(30) הצרורות מסודרים שורה על גבי שורה, והשורה התחתונה נקראת סדר פנימי.

39 ח. אַרְוֵן שֶׁהוּא חֲקוּק בְּסַלְעִי³¹ וְהִנִּיחוּ בּוֹ הַמֵּת
40 וְכִסּוּהוּ בְּגוֹלֵל - הַנוֹגֵעַ בְּסַלְעַת בְּכָל מְקוֹם טָהוֹר³²,
41 וְהַנוֹגֵעַ בְּגוֹלֵל טָמֵא. לְמָה זֶה דוֹמֶה? לְבוֹר גְּדוֹל
42 מְלֵא מַתִּים, וְאֶבֶן גְּדוֹלָה עַל פִּיָּה, שְׁאֵין טָמֵא אֱלָא
43 כְּנִגְדַּת חַלְלָה. וְאִם פְּנֵה נִפְשׁוֹ³³ עַל גְּבֵה³⁴ - הָרִי זוֹ³⁵
44 כְּקֶבֶר סָתוּם³⁶ וּמִטָּמֵא מִכָּל סִבְיָיו. הֵיחָה הָאֲרוֹן³⁷
45 הַחֲקוּקָה בְּסַלְעִי³⁸ רַחְבָּה מִלְּמַטָּה³⁹ וְצָרָה מִלְּמַעְלָה
46 וְהַמֵּת בְּתוֹכָהּ - הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִלְּמַטָּן טָהוֹר⁴⁰,
47 וּמִלְּמַעְלָן⁴¹ טָמֵא; שְׁהָרִי הַצְּדִדִּין מִלְּמַעְלָה סְמְכוֹ עַל
48 גְּבִי הַמֵּת וְנִעְשׂוּ בְּגוֹלֵל. הֵיחָה הָאֲרוֹן רַחְבָּה
49 מִלְּמַעְלָה וְצָרָה מִלְּמַטָּה - הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם
50 טָמֵא⁴². הֵיחָה שְׁוֹרָה⁴³: הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִטַּפַּח הַסְּמוּךְ
51 לְקַרְקַעִיתָהּ⁴⁴ וּלְמַעְלָה - טָמֵא⁴⁵, מִטַּפַּח וּלְמַטָּה -
52 טָהוֹר. נִקַּב אַרְוֵן בְּסַלְעַת וְהַכְּנִיס הַמֵּת בְּתוֹכָהּ כְּמוֹ

1 טָמֵאִים. כְּלִי חֶרֶשׁ - פְּשׁוּטִיָּהּ טְהוֹרִין, וּמְקַבְּלִיהֶן
2 טָמֵאִין. וְאֵין טָמֵאִין אֱלָא מְאוּרְיָן¹⁴ אוֹ בְּהֶסֶט
3 הַזָּבִי¹⁵. אֲפִלוּ נִגַּע כְּלִי חֶרֶשׁ בְּמַת מַגְבּוֹ - אֵינוֹ
4 מִתְטַמֵּא¹⁶. וְאִם נִכְנְסָה טָמְאָה מִן הַטָּמְאוֹת בְּאוּרֵיהָ
5 וְאָף עַל פִּי שְׁלֵא נִגְעָה בּוֹ - נְטָמָא. הֵיךְ כְּלִי חֶרֶשׁ
6 עִם הַמֵּת בְּאֵהֶל - נְטָמָא, שְׁהָרִי הַטָּמְאָה נִכְנְסָה
7 בְּאוּרֵיהָ. וְאִם הֵיךְ מְקַף צְמִיד פְּתִיל - הוּא וּמָה
8 שֶׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה; שְׁאֵין טָמְאָה
9 נִכְנְסָה לוֹ אֱלָא מִפְּתָחוֹ וּבְהֶסֶט הַזָּבִי¹⁷, שְׁהָרִי הוּא
10 כְּמִי שֶׁנִּגְעַת בְּכָל¹⁸.

(12) שאין להם בית קיבול. (13) [במשנה שם נאמר דין זה גם בכלי עצם, בכלי עור ובכלי זכוכית ולא הוברר למה השמיטם רבינו]. גם זה נלמד מהיקש לשק שיש לו בית קיבול. (14) אם נגעה הטומאה באוורו של הכלי ואף על פי שלא נגעה בדופן הכלי. בחולין כד, ב דרשו דיני טומאת כלי חרס מן המקרא. כתוב בתורה (שם, לג): "וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא ואותו תשבורו" ואפילו הכלי - כולם טמאים. למדנו מזה, שאוויר כלי חרס מטמא אוכלים שבתוכו אפילו בלא נגיעה. וטומאת הכלי למדנו בגזירה שווה מטומאת מה שבתוכו. (15) אם זב הזיז את הכלי ממקומו. בתורת כהנים פרשת מצורע (פרשתא ג, הלכה ב) דרשו את הכתוב (שם טו, יב): "וכלי חרש אשר יגע בו הזב ישבר" מגע שהוא ככולו, פירוש הזזה ממקומו שהזב מזיז את כל הכלי מה שאין כן בנגיעה בלי הזזה שהוא נוגע רק בחלק מן הכלי. ושם הלכה א למדו גם שאפילו זב, שטומאתו חמורה, אינו מטמא כלי חרס מגבו אלא מאוורו, וזב בלבד מטמא בהיסט, אבל לא טומאות אחרות (שבת סג, ב). (16) חולין שם, למדו זה מהמקרא (במדבר יט, טו): "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו". (17) כאילו הזיזו הזב. (18) כאילו נגע גם באוורו, שהרי הזיזו.

11 ד. הַעוֹשֶׂה גּוֹלֵל מְדַבֵּר שְׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טָמְאָה, כְּגוֹן
12 שֶׁהִנִּיחַ עַל גְּבִי הַקֶּבֶר אֶבֶן אוֹ כְּלִי אֲדָמָה אוֹ כְּלִי עֵץ
13 הַבָּא בְּמַדָּה אוֹ כְּלִי חֶרֶשׁ הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל אוֹ עוֹר
14 הַדָּג וְעֵצְמוֹ וְכִיּוּצָא בְּאֵלוֹ - הַנוֹגֵעַ בְּהֵן טָמֵא טָמְאָה
15 שְׂבָעָה מִשּׁוֹם נִגְעַת בְּגוֹלֵל. וְאִם פָּרְשׁוּ מִלְּהִיּוֹת גּוֹלֵל
16 אוֹ שֶׁהִסִּיר אֶת הַמֵּת מִתַּחְתֵּיהֶן - הָרִי הֵן טְהוֹרִין. וְכֵן
17 בְּהֵמָה שֶׁכִּפְּתָהּ וְעֲשָׂה אוֹתָהּ גּוֹלֵל - הַנוֹגֵעַ בָּהּ טָמֵא
18 טָמְאָה שְׂבָעָה כֹּל זִמְנֵן שֶׁהִיא גּוֹלֵל. הַתִּיר הַבְּהֵמָה -
19 הָרִי הִיא טְהוֹרָה כְּשֶׁאָר הַבְּהֵמוֹת. וְכֵן חֲבִית¹⁹ שֶׁהִיא
20 מְלֵאָה מִשְׁקִין מְקַפֵּת צְמִיד פְּתִיל וְעֲשָׂה אוֹתָהּ גּוֹלֵל
21 לְמַת - הַנוֹגֵעַ בָּהּ²⁰ טָמֵא טָמְאָה שְׂבָעָה, וְהַחֲבִית
22 וְהַמְּשַׁקֵּין טְהוֹרִין²¹.

(19) של חרש. (20) לפני שפירשה מן הקבר. (21) מפני שהחבית מפרידה ביניהם ובין הטומאה, שאינה נכנסת לתוך הכלי.

23 ה. קוֹרָה שְׁעֵשְׂאָה גּוֹלֵל לְקֶבֶר, בֵּין עוֹמֶדֶת²² בֵּין

קמב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש י' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מטמא מכל סביביו, כלל גדול בטומאה שבוקעת ועולה ובוקעת ויורדת.

1 נְגַרָה⁴⁶ - הַנוֹגֵעַ בָּהּ מִכָּל מְקוֹם טָהוֹר, חוּץ מִמְּקוֹם פְּתָחָהּ.
2

א. בַּיַּת סְתוּם² שֶׁהֵמָּה בְּתוֹכוֹ, אוֹ שֶׁהָיָה לוֹ פֶּתַח
[וּפְרָץ אֶת פְּצִימָיו]³ וְסִתְמוֹ - מִטְּמֵא מִכָּל סְבִיבָיו,
וְהַנוֹגֵעַ בּוֹ מֵאַחֲרָיו אוֹ מִגִּגּוֹ - טְמֵא שְׂבָעָה, מִפְּנֵי
שֶׁהוּא כְּקֶבֶר סְתוּם⁴. נִפְתַּח בּוֹ פֶּתַח, אֶפְלוֹ סִתְמוֹ,
אִם לֹא פָּרַץ פְּצִימָיו - הַנוֹגֵעַ בּוֹ מֵאַחֲרָיו וּמִגִּגּוֹ
טָהוֹר, וְאִין טְמֵא אֲלֵא כִּנְגַד הַפֶּתַח. וְכִמְהָ יִהְיֶה
שַׁעוֹר הַפֶּתַח? שְׁלֹם הַמֵּת⁵ - פִּתְחוּ בְּאַרְבָּעָה
טְפָחִים⁶, וְכִזְיַת מִן הַמֵּת - פִּתְחוּ בְּטֶפַח, וְגָדוּל
מִכְזִיַּת - הָרִי הוּא כְּמַת וּפִתְחוּ בְּאַרְבָּעָה.
18

(31) שלא נעקר מעולם ממקומו. (32) זה נקרא "קרקע עולם" שאינו מטמא, שאם לא כן, יספיק קבר אחד לטמא את כל העולם. (33) חדר קטן. (34) על הארון. (35) הנפש [=החדר הקטן]. (36) קבר סתום האמור בכל מקום משמעותו בניין שעל גבי קרקע במקום שהמת קבור בו, אבל הנוגע בקרקע בצידי הקבר, אינו טמא. ואפילו בניין אינו מטמא מצדדיו, אלא כשבמקום המת יש טפח על טפח ברום טפח פנוי, ואם אין שם חלול כזה הרי זו טומאה רצוצה. (37) נקט לשון נקבה בהתאם ללשון משנתנו. [מצאנו במקרא פעם אחת ארון בלשון נקבה: "וארון אלוקים נלקחה" (שמואל א' ד, יז). והרב מאיר מרוטנברג בפירושו למשנתנו כותב מפני שהארון חצוב באבן ואבן לשון נקיבה]. (38) במשנה שם לא נאמר, שהמדובר בחקוקה בסלע, ורבינו בפירושו למשנה זו כותב שלמד מן התוספתא (פרק י הלכה ז) שהמשנה מתכוונת לחקוקה בסלע. פירוש, צוק סלע היה בולט בראש ההר ובו הקבר חקוק. (39) במקום שהסלע רחב יותר ממקום הקבר. (40) ככל קרקע עולם, שהרי הסלע הוא חלק מן ההר. (41) במקום הצר, שאם תמשיך קו מאונך ממקום נגיעתו בכיוון ההר, יגע הקו במקום הקבר ממש. (42) מפני שאינו כקרקע עולם דין כולו כארון. (43) כותלי הסלע זקופים בקו ישר. (44) משולי הקבר. (45) פסק כרבי יהושע במשנתנו, שטפח אחד הסמוך לשולי הקבר נגרר אחריו, ולמטה מזה הוא כקרקע עולם. (46) יתד גדולה. נראה שהכוונה לחור עמוק וצר ומכניסים לתוכו את המת דרך ראשו או רגליו וחור שכזה אינו כארון ממש ולפיכך הסלע הוא כקרקע עולם.

3 ט. מְעָרָה שֶׁהִקְבֵּר⁴⁷ בְּתוֹכָהּ וְחָצַר לְפָנֶי הַמְעָרָה:
4 בְּזִמְן שֶׁהִחְצַר לְאוּר⁴⁸ - הַעוֹמֵד לְתוֹכָהּ טָהוֹר⁴⁹,
5 וּבִלְבַד שְׂלֵא יִגַע בְּמִשְׁקוֹף הַמְעָרָה⁵⁰; וּבְזִמְן שֶׁהִחְצַר
6 מְקָרָה: אִם הָיָה בָּהּ [מִגְלָה בְּצַד הַמְעָרָה] אַרְבָּעָה
7 טְפָחִים עַל אַרְבָּעָה טְפָחִים אוֹ יָתֵר - הַנִּכְנָס לְשֵׁם
8 טָהוֹר; הִיָּתָה פְּחוּתָהּ מֵאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה - הַנִּכְנָס
9 לְשֵׁם טְמֵא וְאֵף עַל פִּי שְׂלֵא נִגַע בְּפֶתַח הַמְעָרָה.

(47) כלומר, מקום קבורה למתים רבים. (48) פירוש, שאין תקרה על גבה. (49) אפילו הוא עומד קרוב לקבר. ואף על פי שגזרו טומאה על ארבע אמות סמוך לקבר, בחצר שיש לה מחיצות לא גזרו. (50) גירסת רבינו בתוספתא שם היא: "במה דברים אמורים (שבפחות מארבעה טפחים מן הקבר טמא)? בזמן שאינה פתוחה לאוויר, אבל בזמן שהיא פתוחה לאוויר אפילו מרוחק מן השקוף (המשקוף) כל שהיא, הנכנס לתוכה טהור ובלבד שלא יגע בשקוף".

פֶּרֶק שְׂבִיעִי

2) תוספתא אהלות פט"ז ה"י, גמרא בבא בתרא יב, א. בית שהמת בתוכו ויש בו פתח, כל הנמצא בבית ואפילו הנמצא תחת המשקוף בחלקו שמחוץ לדלת הנעולה מיטמא באוהל. מפני שהמת יצא דרך הפתח הזה ויעבור דרך המשקוף, והרי כל זה אהלו. אבל הנוגע בקורות הבית מבחוץ - טהור. 3) חתיכות עץ הנתונות בין הדלת והקיר, ובכללן משקוף ומזוזות. כל זמן שלא פרץ אותם לא יצא מדין פתח, ולפיכך אפילו סתמו אינו מטמא אלא כנגד הפתח, כמו שנתבאר למעלה. 4) דין קבר סתום נתבאר למעלה בפרק ששי. 5) אף-על-פי שאין בו כזית, כגון נפל קטן. 6) ואם אין בו כשיעור זה, דינו כסתום (אהלות פ"ג מ"ו).

ב. הַמֵּת בְּתוֹךְ הַבַּיִת⁷ וּבוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה, בְּזִמְן שֶׁכָּלֵם
נְעוּלִים⁸ - כָּלֵם טְמֵאִים⁹, וְהַיּוֹשֵׁב בְּצַד כָּל פֶּתַח מִהֵן
תַּחַת הַתְּקָרָה הַיּוֹצֵא עַל הַפֶּתַח - נְטִמָּא¹⁰. נִפְתַּח
אֶחָד מֵהֵן, אוֹ שֶׁחָשַׁב לְהוֹצִיאָו בְּאֶחָד מֵהֵן, וְאֵף עַל
פִּי שֶׁחָשַׁב אַחֵר שְׂמַת הַמֵּת¹¹, אֶפְלוֹ חָשַׁב לְהוֹצִיאָו
בְּחִלּוֹן שֶׁהָיָה אַרְבָּעָה¹² עַל אַרְבָּעָה - הַצִּיל¹³ עַל
הַפְּתָחִים כְּלָן, וְאִין טְמֵא אֲלֵא כִּנְגַד הַפֶּתַח שֶׁנִּפְתַּח
אוֹ שֶׁחָשַׁב עָלָיו, וְהִשְׁאָר טָהוֹר¹⁴, מִפְּנֵי שֶׁהֵן
נְעוּלִין¹⁵ וְהָרִי אִין הַבַּיִת כְּקֶבֶר סְתוּם¹⁶. וְכֵן אִם
הִתְחִיל לְחַתֵּר פֶּתַח¹⁷ לְהוֹצִיאָו בּוֹ - מִשְׁיַחֲתֵר אַרְבָּעָה
עַל אַרְבָּעָה¹⁸ הַצִּיל עַל הַפְּתָחִים כְּלָן. הָיָה שֵׁם פֶּתַח
סְתוּם וְחָשַׁב לְהוֹצִיאָו וְהִתְחִיל לְפִתְחוֹ - מִשְׁיַחֲתִיל
לְפִתְחֵן הַצִּיל עַל הַפְּתָחִים כְּלָן¹⁹. הָיָה בּוֹ²⁰ חִלּוֹנוֹת
הַרְבֵּה²¹ וְכָלֵן מוּגְפוֹת - כְּלָן טָהוֹר²². נִפְתַּחוּ²³ -
כְּלָן טְמֵאוֹת²⁴, וְלֹא הַצִּילוֹ עַל הַפְּתָחִים²⁵. פֶּתַח
קָטָן²⁶ בְּתוֹךְ פֶּתַח גָּדוֹל²⁷ - הַמְּאֵהִיל עַל גְּבִי שְׁנֵיהֶם²⁸
טְמֵא. חָשַׁב לְהוֹצִיאָו בְּקָטָן - טָהַר קָטָן אֶת הַגָּדוֹל²⁹.
הָיָה שְׁנֵיהֶן מְתַאיִמִין³⁰ - הַמְּאֵהִיל עַל גְּבִי שְׁנֵיהֶם
טְמֵא³¹. חָשַׁב לְהוֹצִיאָו בְּאֶחָד מֵהֵן - טָהַר אֶת
חֲבֵרוֹ³². הָיָה לְבַיַּת³³ פֶּתַח אֶחָד לְצִפּוֹן וּפֶתַח לְדָרוֹם,
וְחָשַׁב לְהוֹצִיאָו בְּצִפּוֹנִי, וְאַחֵר כֶּף בָּאוּ אֶחָיו אוֹ
קְרוֹבָיו וְאָמְרוּ: אִין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ אֲלֵא בְּדְרוּמִי -
טָהַר דְּרוּמִי אֶת הַצִּפּוֹנִי³⁴, וּבִלְבַד שְׂלֵא יַעֲרִים³⁵. וְאִם
הַעֲרִים - שְׁנֵיהֶן טְמֵאִים.
42

1) יבאר בית סתום והמת בתוכו והמת בתוך הבית ובו פתחים הרבה נעולים או פתוחים, חשב להוציאו באחד מהם, ובתים הפתוחים לאכסדרה והמת באחד, אימתי הקבר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש י' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לחוכו, והוא מוקף משלושה צדדים ותקרה מכסה עליו. (7) שם פ"ז מ"ג. (8) והוא-הדין אם כולם פתוחים. (9) מפני שאין אנו יודעים באיזה פתח יוציאוהו, כולם נחשבים כפתח אחד. וכשיוציאוהו באחד הפתחים אין אנו אומרים הובר הדבר למפרע, שפתח זה הוא הטמא ונטהר את הכלים שכנגד שאר הפתחים, מפני שבדברים שהם מן התורה "אין ברירה", פירוש: אין מטהרים או מתירים מסברא שכזו. (10) ביאור למה שאמר: כולם טמאים. (11) כבית-הלל שם. (12) טפחים. (13) מטומאה. (14) הכלים שהעמידו תחת המשקוף מחוץ לדלת אחר שנפתח האחד או שחשב, אבל הכלים שנמצאו שם לפני כן נטמאו ואין חוזרים לטהרתם למפרע מפני שבדאורייתא "אין ברירה" (רבה ור' אושעיא, ביצה י, א). (15) ובוודאי יוציאו את המת דרך הפתח הפתוח או דרך זה שחשב עליו. (16) מפני שלא נפרצו פצימיו. (17) לפתוח פתח חדש. (18) במשנה שם: "ומודים (בית-הלל) בפתח בתחילה, שיפתח ארבעה טפחים. אבל בפחות משיעור זה אינו מציל (ראה באות הבא). (19) בפתח סתום אמרו בית-הלל שמשחתיל לפתחו - מציל, ואין זה דומה לפותח פתח במקום שלא היה שם מעולם. (20) בבית שפתחיו נעולים. (21) תוספתא אהלות פ"ח, ה"ד. (22) כשלא חשב להוציא את המת דרך חלונות. (23) אפילו בלי כוונה להוציא דרכם את המת. (24) הטומאה עוברת דרך הפתיחה. (25) אין דרך להוציא מת דרך החלון, ולפיכך אפילו חלונות פתוחים אינם מצילים על הפתחים אלא אם חשב להוציא דרכם (הר"י קורקוס. וראה כסף-משנה). (26) שם. (27) בבתי גדולים נהגו לעשות פתח גדול כעין שער להכניס משאות גדולות, ובשער דלת קטנה ליציאה וכניסה של אנשים. (28) פירוש, כל אחד מהשנים. (29) ואין אנו אומרים שהקטן בטל לגבי הגדול. לא כתב מהו הדין אם חישב להוציא בגדול, מפני שאם יפתח הגדול גם הקטן נפתח עמו. (30) שהעמיד מזווה בתוך השער הגדול, והעמיד שתי דלתות מתאימות. ואפילו אם המזווה אינה באמצע הפתח אלא משוכה לצד אחד והדלתות מתאימות בגבהן אבל אינן שוות ברחבן (ע"פ הר"ש). (31) דין זה פשוט, ונכתב כעין הקדמה לדין הבא אחריו. (32) ואין אומרים ששניהם פתח אחד. (33) תוספתא שם. (34) מחשבת קרובי המת מבטלת מחשבתם של הרחוקים. (35) שלא יעשו זאת מתוך כוונה לטהר מתחילה את הפתח הדרומי, ואח"כ יבואו הקרובים ויטהרו את הצפוני. [ואפילו לדעת רבה ור' אושעיא (ביצה י, א) שהכלים שנמצאו בפתח לפני שחשב טמאים, תועיל ההערכה להשתמש בפתח הדרומי עד שיבואו הקרובים ויקבעו להוציא דרכו את המת].

ד. אין הקבר⁴⁹ מטמא מפל סביביו⁵⁰ עד שיהיה שם חלל טפח על טפח על רום טפח⁵¹. אפלו הגביה הבנין על גבי חלל טפח עד לרקיע - הפל⁵² טמא⁵³, לפי שהפל כקבר⁵⁴. היתה טמאה רצוצה⁵⁵ ולא היה שם חלל טפח - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, ואין טמא אלא הנוגע פנגד הטמאה מלמעלה או המאהיל עליה מלמעלה, או הנוגע פנגדה מלמטה או מה שהאהיל עליו מלמטה⁵⁶; אבל הנוגע בצדי הבנין - טהור.

(49) אהלות פ"ז מ"א. "הטומאה ככותל ומקומה טפח על טפח, כל העליות שעל גבה, ואפילו הן עשר, כולן טמאות". (50) פירוש, מבחוץ, כדין קבר סתום. (51) מקום פנוי למעלה מן הטומאה. (52) הנוגע בכתלי הבנין מבחוץ, בגגו ובקרקעיתו. (53) שם. (54) כקבר סתום. (55) לחוצה במקום צר. במשנה: "נפש אוטמה". (56) שהקבר האהיל עליו.

ה. זה פלל⁵⁷ גדול בטמאת מת: שפל דבר המטמא באהל מן המת, אם היה רצוצ, שאין לו חלל טפח - הרי הטמאה בוקעת ועולה עד לרקיע, בוקעת ויורדת עד התהום, ואינה מטמאה מן הצדדין. פיצר? פרי של תבואה⁵⁸ או גל של אבנים וכזות מן המת בתוכו, וכלים פצד הטמאה ואינן נוגעין בה - בלי טהורין, וכל פלי שבתוך הגל מכנין פנגד הטמאה מלמעלה או מלמטה טמא, שהטמאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. ואם היה מקום הטמאה חלול טפח על טפח⁵⁹ על רום טפח - הוא כקבר סתום ומטמא מפל סביבו.

ג. פתים³⁶ הפתוחין לאכסדרה³⁷ והמת באחד מהן: אם היה רפז של מת לצאת באכסדרה - הרי הבית שער³⁸ והפתים טמאים³⁹; ואם לאו⁴⁰ - בית שער טמא⁴¹, והבית טהור⁴². החדר⁴³ שלפנים מן הבית מוגף⁴⁴, ונכנסה טמאה לפנים⁴⁵ דרך חלון⁴⁶ - הבית החיצון טהור⁴⁷, מפני שהטמאה חוזרת ויוצאת דרך החלון שנכנסה בו⁴⁸.

(36) פתים. (37) לאכסדרה. (38) שער. (39) טמאים. (40) לאו. (41) טמא. (42) טהור. (43) חדר. (44) מוגף. (45) לפנים. (46) חלון. (47) טהור. (48) שנכנסה בו.

(36) תוספתא שם. (37) מקום לפני הבתים שפתחיהם

17 שֶׁל עֲלִיָּה פִּנְגָד פִּתְחָה שֶׁל בֵּית⁹ - הָעֲלִיָּה טְהוּרָה¹⁰,
 18 שְׂאֵפְלוּ [הִיָּה] הַקֶּבֶר פִּתַּח מִשְׁקוֹף הַבַּיִת - הָעֲלִיָּה
 19 טְהוּרָה, שֶׁהָרִי הוּא אֶהֱל עַל גְּבִי אֶהֱל, כְּמוֹ
 20 שְׂוִתְבְּאָר¹¹; וְאִם לֹא הִיָּה מְכוּוֹן¹² - אִף הָעֲלִיָּה
 21 טְמֵאָה, שְׂמָא אֶסְקַפְת עֲלִיָּה עַל הַקֶּבֶר, וְהָרִי הָעֲלִיָּה
 22 מְאֵהִילָה עַל הַקֶּבֶר¹³.

7 שם פ"ז מ"ה. 8 בשדה שאבד בו קבר. 9 ואינו עורף על פתח הבית לא מכאן ולא מכאן, וגם אינו בולט מחוץ לפתח הבית. 10 בכל מקום שהמת מונח, חוצץ הבית מפני הטומאה שלא תכנס לעליה. 11 לקמן פ"ז ה"ג. 12 אלא עורף קצת. 13 חוששים אנו שמא הטומאה נגד הכותל עצמו מחצי עביו ולחוץ ובוקעת ועולה וכשמגיעה לפתח העליה במקום שהיא עורף על פתח הבית, היא נכנסת לפנים, אבל אם היא בכותל מחציו ולפנים דינה כאילו היא בתוך הבית, ותקרת הבית חוצצת ואינה נכנסת לעליה (סדרי טהרות).

23 ג. וְשָׂדָה¹⁴ מִתָּר לְזֵרַע בְּתוֹכָהּ כֹּל זֵרַע¹⁵, לְפִי שְׂאִין
 24 שְׂרָשֵׁי זֵרַעִים מְגִיעִים עַד לְקֶבֶר¹⁶. אֲבָל אֵין נוֹטְעִין
 25 בְּתוֹכָהּ אֵילָנֵי מְאָכֵל, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂרָשִׁים מְגִיעִין עַד
 26 לְמַת. הַתְּלוּלִיּוֹת¹⁷ הַקְּרוּבוֹת לְעִיר¹⁸ הַסְּמוּכָה לְבֵית
 27 הַקֶּבְרוֹת אוֹ לְדֶרֶךְ בֵּית הַקֶּבְרוֹת, אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד
 28 יִשְׁנוֹת - הָרִי אֵלוֹ פְּחֻזְקַת טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהַנְּשִׂים
 29 קוֹבְרוֹת שָׁם אֶת הַנְּפִלִים¹⁹, וְיִמְפִי שְׁחִין קוֹבְרִין שָׁם
 30 אֵיבְרִיהֶן²⁰. אֲבָל הַרְחוּקוֹת - הַחֲדָשׁוֹת טְהוּרוֹת²¹,
 31 וְהַיִּשְׁנוֹת טְמֵאוֹת, שְׂמָא הִיוּ קְרוּבוֹת²² מֵעִיר שֶׁחֲרָבָה
 32 אוֹ מִדֶּרֶךְ שְׂאֵבְדָה²³. וְאִי זֶהוּ תֵל קְרוּב? כֹּל שְׂאִין
 33 שָׁם תֵּל אַחֵר קְרוּב יוֹתֵר מִמֶּנּוּ. וְיִשָּׁן? שְׂאִין אֶדָם
 34 זוֹכְרָה²⁴.

14 שם פ"ח מ"ג. 15 גירסת רבינו במשנה: "נזרעת כל זרע". שאין שרשי זרעים מגיעים עד לקבר. כלומר, עד מקום המת ממש, ועפר הקבר מותר בהנאה (רבינו בהל' אבל פ"ד ה"כ). ולטומאה אין לחשוש, מפני שמחובר אינו מקבל טומאה, ואחרי הקצירה גם-כן לא יקבלו טומאה כל זמן שלא נתלחלו אחר קצירתם באחד משבעת המשקין (הל' טומאת אוכלין פ"א ה"א-ב). 16 ויונקים ממנו, והפירות גדלים מלשדו, והמת אסור בהנאה מן התורה. מלשונו של רבינו כאן משמע שאילני סרק מותר לנטוע לכתחילה, ראה 'כסף משנה'. 17 גבעות נמוכות, מלשון תל. 18 שם פ"ז מ"ב, כפי שנתפרשה בגמרא כתובות כ, ב. 19 כתובות, שם. ותוספתא אהלות, שם. וחוששים אנו שמא הלכה שם אשה יחידה וקברה נפל, ואין איש יודע על זה. 20 שנשרו מחמת המחלה ומטמאים באוהל. 21 שאשה אינה הולכת שם יחידה, ואם הלך עמה עוד מי שהוא - היה הדבר מתגלה. 22 ואז קברו שם נשים נפליהן. 23 ושמא הובילו שם מת ערב שבת בין השמשות, ולא הספיקו להביאו לעיר וקברוהו שם, וברכות הימים נשכח הדבר. 24 כרבי יהודה, שם במשנה.

ד. שְׂדָה בּוֹכִים²⁵, וְהוּא הַמְּקוֹם הַקְּרוּב לְבֵית

57 שם; פט"ו שם. 58 שם פט"ו מ"ז, והמדובר כשהכרי והגל מונחים בחוץ. ראה ה"ו. 59 תוספתא שם.

1 ו. בֵּית שְׂמֵאלֹאוּ⁶⁰ עֶפְר אוֹ צְרוּרוֹת⁶¹ - הָרִי זֶה בְּטֵל
 2 הַבַּיִת⁶² וְהָרִי הוּא כְּגֵל שֶׁל עֶפְר אוֹ צְרוּרוֹת, וְאִם
 3 הִיָּתָה טְמֵאָה בְּתוֹךְ הָעֶפְר - בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת
 4 וְיורֶדֶת, וְכֻלָּים שֶׁבְּצִדֶיהָ בְּתוֹךְ הָעֶפְר טְהוּרִים.

60 שם מ"ז. 61 חציץ. 62 כאילו אין כאן בית כלל, אלא עפר וצרורות. ואם נשאר אור טפח על טפח בין הגל ובין התקרה, הרי זו "נפש אטומה". רבינו גורס במשנה: "ביטלו", פירוש, אם מילא ככוונה את הבית עפר, ואפילו צרורות שאינם נדבקים לגוש אחד - ביטל במעשה זה, שנעשה ככוונה, את הבית. ראה 'תוספות יום טוב' למשנתנו שגורס בהלכה זו: "הרי זה בטל אצל הבית". אולם בספרים שלנו, וכן בכת"י תימן, הגירסא: "ביטל הבית".

5 ז. טְמֵאָה שְׁהִיא רְצוּצָה⁶³ בְּכֹתֵל וְסִמָּךְ סִפָּה לְפִתְלָה
 6 - הַסִּפָּה טְמֵאָה, שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה הַכֹּתֵל צֵד מְצִדֵי הָאֶהֱל.
 7 וְאִף עַל פִּי שֶׁהַצְּדִין טְהוּרִים לְנוֹגַע אֵלוֹ לֹא הִיָּה
 8 עֲלִיָּהֶן אֶהֱל, אֲבָל מִשְׁנַעֲשֶׂה עֲלֵיהֶן אֶהֱל - הָאֶהֱל
 9 כֹּל טְמֵא, שֶׁהָרִי הַטְּמֵאָה בְּתוֹכּוֹ⁶⁵.

63 רבינו מפרש את הבבא האחרונה של המשנה שם: "סמך לה סוכות" בטומאה רצוצה, וכן כתב בפירושו על המשנה (ראה ראב"ד). 64 "ושם עליו המשקוף" (רבינו בפירושו למשנה). 65 הכותל נעשה חלק מן הסוכה, והטומאה שהיא בכותל כאילו מונחת בתוך הסוכה.

פֶּרֶק שְׂמִינִי

1 יבאר דין שדה שאבד קבר בתוכה, ואם מותר לזרוע או לנטוע בו, התלוליות הקרובות לעיר או הרחוקות וסמוכות לבית הקברות, קבר הנמצא או קבר הידוע אם מותר לפנותו, וקבר המזיק לרבים, הפוגע במת מצוה והמוצא קבר או מת שחייב לצייץ, ובמה וכיצד מציניץ.

10 א. שְׂדָה² שְׂאֵבְד קֶבֶר³ בְּתוֹכָהּ - עֶפְרָה⁴ מְטֵמָא בְּמַגַּע
 11 וּבְמִשָּׂא כְּבִית הַפְּרִס, שְׂמָא נְדוּשׁ הַקֶּבֶר⁵ בַּהּ וְיִהְיוּ
 12 עֲצָמוֹת פְּשְׁעוּרָה בְּתוֹךְ עֶפְרָה. וְכֹל הַשְּׂדָה כְּלָה -
 13 הַמְּאֵהִיל עֲלֶיהָ נְטֵמָא⁶. וְאִם הָעֵמִיד בְּתוֹכָהּ אֶהֱל -
 14 נְטֵמָא כֹּל מַה שְׂיִישׁ בְּאֶהֱל, שְׂמָא הָאֶהֱל שֶׁהָעֵמִיד
 15 בְּאוֹתָהּ שְׂדָה עַל הַקֶּבֶר הוּא מְאֵהִיל.

2 אהלות פ"ח מ"ג. 3 ידוע שיש בו קבר, ואין אנו יודעים את מקומו. בבבא הראשונה שם, שנינו דין שדה שנחרש בו קבר, אלם רבינו כתב מקצת דיניו למעלה (פ"ב ה"טז), ולכן מתחיל כאן בבבא שניה שבמשנה, ולקמן פ"י ממשך ומבאר דיני קבר שנחרש. 4 אם לקח מהשדה עפר, והניחו במקום טהור. 5 נדרס ברגלי עוברים ושבים. ואינו מטמא באוהל, שהרי עצם כשעורה אינו מטמא באוהל. 6 ואפילו בימות החמה שדינו כרשות הרבים, וכלל בדינו 'ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור', כאן טמא, מפני שהחזקה טומאה.

16 ב. בְּנֵה⁷ (בַּהּ) בֵּית⁸ וְעֲלִיָּה עַל גְּבִיו: אִם הִיָּה פִּתְחָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שבת קודש י' אייר - ספר טהרה - הלכות טומאת מת קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 בור⁴⁸ מצד זה וישדה ניר⁴⁹ מצד זה - קוברו בשדה
20 בור⁵⁰. שדה ניר וישדה זרע - קוברו בשדה ניר. שדה
21 זרע וישדה כרם - קוברו בשדה זרע⁵¹. שדה אילן⁵²
22 וישדה כרם - קוברו בשדה כרם⁵³, מפני אהל
23 הטמאה⁵⁴. היו שניהן שוין - קוברו לאי זה צד
24 שירצה.

(42) 'ירושלמי' נזיר פ"ז ה"א. (43) שאין לו קוברים, ומצוה על הפוגע בו לקברו. (44) של בית הקברות, היינו עד אלפיים אמה. (45) צמח ריחני יקר מאוד, ומשתמשים בו כתבלין למיני מאפה ולתבשילים. (46) זו אחת מתקנותיו של יהושע בן נון שנמנו במסכת בבא-קמא פא, א. ושם עמוד ב - אמרו: שעל-מנת-כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ. (47) במקום שרבים עוברים ושבים, ואם יקברנו שם ייטמא באוהל. (48) שדה שלא נחרש ולא נזרע. (49) חרוש. (50) כללו של דבר: יש לצמצם את ההפסד עד כמה שאפשר. (51) בכרם, ההפסד יותר גדול. (52) עצי פרי אחרים. (53) ואף-על-פי שהפסדו של כרם גדול יותר. (54) הגפנים נמוכים ואינם מאהילים על הקבר, ואפשר לגשת ולבצור את הענבים מבלי להאהיל על הקבר, אבל אילנות אחרים ענפיהם גדלים בגובה רב, ומאהילים על סביבותיהם ויטמאו באוהל המת את המתקברים אליהם. דין זה שנוי במחלוקת ב'ירושלמי' שם, אם להעדיף הצלה מן הטומאה או הקלת בצירת הענבים, ופסק רבינו שלהנצל מן הטומאה עדיף.

25 ח. קבר הנמצא⁵⁵ - מטמא למפרע⁵⁶. ואם בא אחר
26 ואמר: פרי לי⁵⁷ שלא יהיה פאן קבר, אפלו קדם
27 לעשרים שנה - אינו מטמא אלא משעת מציאא
28 ואילך.

(55) תוספתא טהרות פ"ד ה"ו. (56) כל הטהרות שנעשו במקום זה, אפילו זמן רב לפני שנמצא הקבר - טמאים. (57) בטוח אני, ללא כל ספק.

29 ט. כל המוצא⁵⁸ קבר או מת או דבר שמטמא באהל
30 מן המת - חייב לציין עליו, כדי שלא יהיה תקלה
31 לאחרים. ובהללו של מועד היו יוצאין מבית דין
32 לציין על הקברות. אין מציינין על פזית מצמצם מן
33 המת⁵⁹, לפי שסופו יחסר בארץ⁶⁰. ובמה מציינין?
34 בסיד⁶¹. ממתה ושוף על מקום הטמאה. אין
35 מעמידין⁶² את הציון על גבי הטמאה⁶³, אלא יהי
36 עורף מפאן ומפאן בצדי הטמאה, שלא להפסיד את
37 הטהרות⁶⁴. ואין מרחיקין⁶⁵ את הציון ממקום
38 הטמאה, שלא להפסיד את ארץ ישראל⁶⁶. ואין
39 מציינין על הודאות, שהרי הן ידועין לכל, אלא על
40 הספקות, כגון שדה שאבד בה קבר והסככות⁶⁷
41 והפרעות⁶⁸.

(58) משנה, מועד קטן ב, א. ובגמרא שם (ה, א) הסמיכו דין זה על המקרא (יחזקאל לט, טו): "וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון". (59) שם עמוד ב. (60) פחות מכזית אינו

1 הקברות שהנשים יושבות שם וכוכות, אף על פי
2 שעפרה טהור, שהרי לא החזקה שם טמאה - אין
3 נוטעין אותו ואין זורעין אותו, שלא להרגיל²⁶ רגל
4 אדם לשם, שמא יש שם טמאה. מפני שהוא קרוב
5 לבית הקברות כבר נתיאשו בעליו²⁷ ממנו, לפיכך
6 אפשר שיבוא אדם ויקבר בו, מפני זה חששו ל²⁸
7 ועושיין²⁹ מעפר מקום זה תנורים לקדש, שהרי לא
8 החזקה שם טמאה.

(25) אהלות שם מ"ד. (26) שלא ירבו ללכת שם כדי לטפל בזרעים ולאסוף את היבול. (27) מועד קטן ה, ב. (28) רק חשש יש בדבר שאינו מספיק לגזור טומאה, אלא להתרחק מן המקום. (29) פירוש, מותר לעשות.

9 ה. קבר³⁰ הנמצא³¹ - מתר לפנותו³²; ואם פנהו -
10 מקומו טמא³³ ואסור בהנהיגה³⁴ עד שיבדק, כמו
11 שיתבאר³⁵. וקבר הידוע³⁶ - אסור לפנותו³⁷; ואם
12 פנהו - מקומו טהור³⁸ ומתר בהנהיגה.

(30) הדינים שבהלכה זו ובהלכה שלאחריה, נמצאים בארבע גירסאות שונות בארבעה מקומות: א, בתוספתא אהלות פי"ז, ב, בבבלי סנהדרין מז, ב. ג, ב'ירושלמי' נזיר פ"ט ה"ג, ד, במסכת שמחות פי"ד, ודברי רבינו כאן מתאימים לגירסה שב'ירושלמי'. (31) שלא ידעו שיש שם קבר. (32) מכיוון שלא היה הדבר ידוע שיש שם קבר, יש להניח שנקבר שלא מדעת בעלים, ולפיכך לא קנה מקומו ומותר לפנותו. (33) פירוש, כל סביבות הקבר צריך בדיקה, שמא היה כאן בית קברות, ואחר הבדיקה יהיה טהור. ומדובר כשנמצאו שלושה קברים (כסף-משנה), שקבר אחד אינו מצריך בדיקה. ראה לקמן פ"ט. (34) לא אסור בהנאה ממש, שהרי קרקע עולם אינה נאסרת, אלא שלא ירעו שם בהמות ולא ינהגו שם מנהג קלות ראש מפני כבוד המתים, כמו שאמרו במגילה כט, א - בכל בית קברות (כסף-משנה). ראה ה' אבל פ"ד ה"ג. (35) לקמן פ"ט. (36) ידוע שאין שם אלא מת אחד, ומסתמא נקבר מדעת בעל השדה. (37) מפני שהמת קנה מקומו. (38) הקרקע לא נטמא וקברים אחרים אינם, ומטעם זה מותר לאכול ולשתות שם (כסף-משנה).

13 ו. קבר שהוא מזיק את הרבים³⁹ - מפנין אותו⁴⁰,
14 ומקומו טמא ואסור בהנהיגה⁴¹.

(39) הקבר הוא במקום שרבים עוברים שם ומיטמאים באוהל. (40) חובה לפנותו לטובת הרבים. וזהו ההבדל שבין דין זה ובין קבר הנמצא, שם כתב רבינו "מותר לפנותו", וכאן כתב "מפנים אותו". (41) מדובר במת שנקבר מדעת בעל הקרקע, ולפיכך קנה מקומו ונאסר בהנאה.

15 ז. הפוגע⁴² במת מצוה⁴³: אם מצאו בתוך התחום⁴⁴
16 - מביאו לבית הקברות; מצאו חוץ לתחום, אפלו
17 בתוך שדה פרסום⁴⁵ - קנה מקומו, ויקבר במקום
18 שנמצא⁴⁶. מצאו על המצר⁴⁷ - מסלקו לצדין. שדה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 מטמא באוהל, ולא הטריחו חכמים לעשות לצורך זמן קצר. (61 מעשר שני פ"ה, מ"א. 62) מועד קטן ה, ב. (63) בדיוק על מקום הטומאה בלבד. (64) לפעמים לא ירגיש האדם בציון עד שיגיע למקומו ממש, ואפשר שיאהיל על הטומאה שלא מדעתו. (65) ריחוק גדול. (66) שלא לצמצם את שטחה הטהור. לפיכך מרחיב כל שהוא את הציון. (67) עצים העומדים לפני מגדר בית הקברות, וענפיהם סוככים על שטח מסוים מחוצה לו, וחוששים שמא נמצא קבר תחת העץ. (68) אבנים בולטות מן הגדר לחוץ, ושמא צידה הפנימי של האבן מאהיל על קבר ונעשית כולה אוהל הטומאה.

5 יא. מִצָּא 74 אָבֹן מְצִינָת - תַּחֲתֶיהָ טָמֵא. הִיוּ שְׂתִימִים 75;
6 אִם יֵשׁ סִיד בִּינֵיהֶם 76 - בִּינֵיהֶם טָמֵא 77; וְאִם אֵין סִיד
7 בִּינֵיהֶן, אֲלֵא עַל רְאִשֵׁיהֶן: אִם יֵשׁ חֶרֶשׁ 78 בִּינֵיהֶן -
8 טְהוֹר, שְׂאִין זֶה אֲלֵא בִנְיָן 79; וְאִם אֵין חֶרֶשׁ בִּינֵיהֶן
9 וְהָיָה הַסִּיד מְרַדֵּד עַל רְאִשֵׁיהֶן מְכָאן וּמְכָאן 80 - הָרִי
10 זֶה צִיּוֹן וְטָמֵא 81. מִצָּא מְצָרָה 82 אַחַד מְצָנָן - הוּא
11 טָמֵא 83 וְכָל הַשְּׂדֵה טְהוֹרָה. וְכֵן שְׂנִיָּה, וְכֵן שְׁלִישִׁית.
12 מִצָּא אַרְבָּעָה מְצָרֵיהָ מְצָנֵינוּ - הֵן טְהוֹרִין וְכָל הַשְּׂדֵה
13 כְּלָה טָמֵא 84; שְׂאִין מְרַחֲקִין הַצִּיּוֹן מִמְקוֹם
14 הַטָּמֵא 85.

(74) שם ז, א. (75) שתי אבנים מצוינות בסיד. (76) סיד שפוך על המקום. (77) שהרי המקום צויין בסיד. (78) כלומר, חתיכות חרס דקות (ויש מפרשים: מין אדמה לבנה, אינה לבנה כסיד). (79) רגילים לתת חרסית בין אבני הבנין. (80) קליפה דקה של סיד היתה על יד האבנים. (81) משמע שאם יש ביניהן חרש, טהור אפילו בסיד מרודד. ואם יש ביניהן שכבה עבה של סיד, טמא אפילו אם יש שם חרס. (82) שם. (83) המקום המצויין. (84) אנו תולים שהציון המקיף את כל השדה מכריז על טומאת כל השדה. (85) ולפיכך הוצרך לציין את כל מיצרי השדה (רש"י. ראה למעלה ה"ט). והמיצרים עצמם טהורים, מפני שיש לתלות שמקומם הוא העודף שנאמר למעלה בה"ט (ראה 'תוספות' שם ד"ה דאמר).

2 י. מִצָּא 69 שְׂדֵה מְצִינָת וְאֵין יָדוּעַ מַה טִּבְּהָ 70: אִם
3 אֵין בָּהּ אֵילָנוֹת - בִּידוּעַ שְׂאָבֵד בָּהּ קָבֵר 71; יֵשׁ בָּהּ
4 אֵילָנוֹת - בִּידוּעַ שְׂנַחֲרֵשׁ בָּהּ קָבֵר 72, כְּמוֹ שִׁיתְבְּאָר 73.

(69) שם. (70) אם זה שדה שנחרש בו קבר או שאבד בו קבר. יש הבדלי דינים רבים בין שני שדות אלה (ראה למעלה ה"א, ולקמן פ"י) ואחד מהם: נחרש אינו מטמא באוהל מפני שאין במקום אחד שיעור טומאת אוהל, שעצם כשעורה מטמא במגע ומשא בלבד, ושדה שאבד בו קבר מטמא באוהל, שמא האהיל על מקום הקבר. (71) ולפיכך לא ניטעו בו אילנות, מפני שאסור לנטוע בשדה שאבד בו קבר (למעלה ה"ג). ומדובר בשדה ראויה לעצי פרי ('תוספות' שם ד"ה יש). (72) ומותר לנטוע בה [רש"י פירש שם אחרת, אבל מדברי רבינו לקמן פ"י ה"י משמע כפירושנן]. [בגמרא שם הקשו למה ציינוה, הלא אין מציינים אלא המקומות המטמאים באוהל? ותיצו, כגון שאבד בה קבר וחרשו (באיסור או בטעות) והותרה נטיעה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ד"י אייר תשע"ז

(2) ואם נתקיים התנאי נקנה הדבר שהוקנה, ואם לא נתקיים לא קנה כמו שנתבאר בפרק יא מהלכות מכירה הלכה א. (3) כן אמרו בבבא מציעא נו: לעניין אונאה (ראה פרק י"ג מהלכות מכירה הלכה יט) וסובר רבינו שלכל הדברים שכירות כמכר (ולא כדעת התוספות שם דיבור המתחיל והאי. וראה למעלה פרק ו הלכה ה בהגדרת מהות קניין השוכר בדבר הנשכר). (4) להוציא חרש שוטה וקטן שממכרם אינו ממכר, כמו שנתבאר בפרק כ"ט מהלכות מכירה. (5) בכתב יד תימן חסרה המלה "שוכר". (6) כגון דבר שלא בא לעולם או דבר שאינו ברשותו ודבר שאין בו ממש (ראה שם פרק כ"ב). (7) כגון הכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה, שבגוף הקרקע זוכה הבן מהזמן שכתוב בשטר, והפירות הם לאב כל ימי חייו, כמבואר בפרק י"ב מהלכות זכייה ומתנה הלכה י"ג. (8) מעביר לאחרים בתורת שכירות, הזכות שיש לו בקרקע לפירותיה. (9) ואינו רשאי להעביר זכותו בתורת מכירה, שמא הלוקח אדם אלים הוא ולא יהיה ביכולת הבן לאחר מיתת האב

יום ראשון ד' אייר ה'תשע"ז

הלכות שכירות

פרק שביעי

(1) יבאר שתנאי מועיל בשכירות, ודין משכיר בתים לחדשים או לשנה ונתעברה השנה, ודין שוכר אומר נתתי שכר הדירה ומשכיר אומר לא נטלתי, ודין משכיר בשטר לזמן קבוע ואין זמן בשטר, ודין שוכר פרדס, ודין מכניס פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו, ודין שוכר ריחיים.

15 א. פֶּשֶׁם שְׂמַתְנָה אָדָם כָּל תְּנָאי שְׂרִיצָה בְּמִקְחָ
16 וּמִמְכָּרָה², כִּף מִתְנָה בְּשִׁכְרוּת; שֶׁהַשְּׂכִירוֹת מְכִירָה
17 לְזִמְן קָצוּב³ הִיא. וְכָל שְׂמִמְכָרוֹ בְּנִכְסָיו מְמַכְרָה⁴,
18 שׁוֹכְרָה⁵ שְׂכִירוֹתוֹ שְׂכִירוֹת; וְכָל שְׂאִין לוֹ לְמִכְרָה⁶, כִּף
19 אֵין לוֹ לְשֹׁכֵר. אֲלֵא אִם כֵּן לֹא פְרוֹת בְּלִבָּד בְּאוֹתָהּ
20 הַקְּרָקָע⁷, הָרִי זֶה שׁוֹכְרָה⁸ וְאֵינוֹ מוֹכְרָה⁹.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ראשון ד' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קמז

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הלכה ז, ח). (24) ועדיין לא הגיע זמני לצאת. (25) השוכר ראייה. (26) שהשכירו לזמן קצוב וכבר הגיע הזמן (ועיין ש"ך סימן שיב סעיף קטן ז). (27) מיד, שהקרקע בחזקת בעליה עומדת.

להוציא מייד הלוקח את הקרקע שבאה לידו בתורת מכירה. ואם עבר האב ומכרו - מכור עד שימות האב, כמו שכתב רבינו בהלכות זכייה שם (על פי הב"ח סימן רנז, שטז).

13 ג. השוכר שאמר: נתתי שוכר הבית שנתחייבתי בו, והמשפיר אומר: עדין לא נטלתי, בין שהיתה 14 בשטר 28 בין שהיתה בעדים 29; אם תבעו בתוך 15 שלשים יום 30 - על השוכר להביא ראיה 31, או יתן 16 ויחרים 33 על מי שילקח ממנו 34, או יטען עליו 35 17 בדמים שנתן תחלה טענה בפני עצמה 36 וישביעהו 18 הסת 37; תבעו המשפיר לאחר שלשים יום, ואפלו 19 ביום השלשים 38 - על המשפיר להביא ראיה 39, או 20 ישבע השוכר 40 שפך נתן לו שוכרו ופטר. וכן אם 21 שוכר ממנו ופרש שיתן לו השוכר שנה בשנה 41, 22 ותבעו בתוך השנה - על השוכר להביא ראיה; תבעו 23 לאחר השנה, ואפלו ביום תשעה ועשרים באולול 24 25 - על המשפיר להביא ראיה 43.

1 ב. המשפיר בית לחברו 101 לשנה 11, ונתעברה השנה 12 2 - נתעברה לשוכר 13. השפיר להדשים 14 - נתעברה 3 למשפיר 15. הזכיר לו הדשים ושנה, בין שאמר לו: 4 דינר להדש, שנים עשר דינר בשנה 16, בין שאמר 5 לו: שנים עשר דינר לשנה, דינר בכל הדש 17 - הרי 6 חדש העבור 18 של משפיר 19; שהקרקע 20 בחזקת 7 בעלים, ואין מוציאין דבר מיד בעל הקרקע אלא 8 בראיה ברורה 21. וכן בעל הבית שאמר: לזמן זה 9 השפירתי לה 22, והשוכר אומר: לא שכרתי אלא 10 סתם 23, או לזמן ארך 24 - על השוכר להביא ראיה; 11 ואם לא הביא 25 - בעל הבית נשבע הסת 26 ומוציאו 12 מן הבית 27.

10 (שם קב. 11) בשנים עשר דינר לשנה. (12) ואפילו לא היה ידוע להמשכיר בשעת השכירות, ששנה מעוברת היא (תשובת הר"ף הובאה בשיטה מקובצת שם). (13) אין השוכר מרבה בדמי השכירות בעד החודש השלושה עשר שניתוסף, שחודש העיבור בכלל השנה הוא. מסתימת לשון רבינו נראה, שאפילו כשהשכירו באמצע השנה ואמר לשנה אחת, אין אנו אומרים שהתכוון לשנה כפי שהיא ברוב השנים כלומר ל"ב חודש, אלא אנו מפרשים כוונתו שהוא משכירו עד שיתמלא מחזור השנה ויגיע לתאריך (יום וחודש) שנעשית בו השכירות, והעיבור בכלל (ראה במגיד משנה). וכן דעת רבו רבי יוסף מיגאש בתשובה הובאה בשיטה מקובצת שם (ובתשובה שם כותב הר"י מיגאש, שבתחילה הורה שאין דין זה אלא כשנעשית השכירות בתחילת השנה (השווה דעת הרשב"א מובא במגיד משנה כאן) ואחר כך חזר בו והורה שאין לחלק בין תחילת השנה לאמצעה, ומסתמך על זה שלא מצא חילוק זה בשום מקום, ואומר: "לפי שאמרתי, שמה שלא מצא חילוק אותו התלמוד אין לנו לחלק אותו אלא ניקח אותו בהחלט כמו שבא מוחלט"). (14) דינר בכל חודש - ונתעברה השנה. (15) שם. (16) שהקדים בלשון השכירות, שכירות חודש. (17) שהקדים שכירות שנה, - ואין אנו יודעים אם נתכוון לשכירות שנה או לחדשים, כלומר, אם העיקר הוא הלשון שהזכיר בראשונה או מה שהזכיר באחרונה. (18) דמי השכירות של חודש העיבור. (19) פסק כרב נחמן שם קב: (20) אף על פי שהיא שכורה ביד אחרים. (21) בעדים או בשטר ולא בספק, ולכן אפילו בא המשכיר בסוף החודש לתבוע את שכרו, מוציאים מן השוכר ואין אנו אומרים העמד ממון בחזקת בעליו (ראה ש"ך חושן משפט סימן שיב סעיף קטן טו). מפני שהספק לא נתעורר עתה עם התביעה אלא בשעת השכירות, ואנו דנים בחזקת מי היה הבית בתחילת החודש ומעמידים את הבית בחזקת בעליו נמצא שהשוכר דר בחודש העיבור ולא שילם דמי שכירות ולכן מוציאים ממנו. (22) לזמן קצוב וכבר הגיע הזמן - ועליך לצאת מביתי מיד. (23) ואין לך רשות להוציאני מן הבית בלי הודעה מוקדמת (כמו שנתבאר למעלה בפרק ו

28) שנעשה שטר על השכירות. (29) הדין אחד וכמו שמבאר רבינו והולך. (30) זמן תשלום שכר הבית - בהשכירו סתם ולא קבעו מועדי התשלום - הוא כל שלושים יום, והשוכר טוען שבתוך שלושים יום שכר את הבית (מרכבת המשנה, וראה באבן האזל). (31) גירסת רבינו בגמרא שם: "כל ל' יום בחזקת שלא נתן עד שיביא (השוכר) ראייה שנתן" ומפרש רבינו שהיא שנוייה כדין שכירות בסתם. וגירסת רש"י שם כנוסחת הגמרא שלפנינו (מגיד משנה). והטעם, שאין אדם פורע תוך זמנו והלוואי שיפרע בזמן (ראה בבא בתרא ה.). (32) אם לא הביא ראייה. (33) קודם הפירעון (מתקנת הגאונים. ראה מגיד משנה למעלה פרק ב הלכה ח. וראה בטור ושולחן ערוך חושן משפט סימן עב דיני החרם). (34) מעות שלא כדין. (35) אחר הפירעון (ש"ך סימן עח סעיף קטן טו וראה הפלאה הלכות כתובה סימן צו). (36) תביעה חדשה, כלומר, פרעתין פעמיים. (37) שבועת היסת, שלא פרעו אלא פעם אחת - כדין כופר הכול. (38) "דעביד איניש דפרע ביומא דמשלם זמניה" (האדם עשוי לפרוע ביום שנשלם בו הזמן) שם, כרבי יוחנן. (39) שם - וכנוסחת רבינו: "לאחר שלושים יום בחזקת שנתן עד שיביא (המשכיר) ראייה שלא נתן". (40) שבועת היסת כדין כל כופר הכול. שם כרבי יוחנן "שוכר מהימן בשבועה". (41) כלומר, שקבעו מועד התשלום בכל שנה. (42) ביום האחרון של השנה. (43) וכדין שכירות סתם בשלושים יום (ועיין מרכבת המשנה ואבן האזל).

26 ד. המשפיר בית לחברו בשטר לעשר שנים, ואין 27 בו זמן 44, השוכר אומר: עדין לא עבר מזמן השטר 28 אלא שנה, והמשפיר אומר: כבר עברו ושלמו שני 29 השכירות ושכנת עשר שנים - על השוכר להביא 30 ראיה; ואם לא הביא ראיה - ישבע המשפיר הסת 31 ויוציא 45.

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם שלא אמרו מוציאים, אלא במקום שהספק לא ניתן להתברר לעולם, כמו בהלכה ב שהספק הוא אם העיקר הוא מה שהזכיר בראשונה או באחרונה, אבל כאן הספק הוא לכמה שנים הייתה השכירות, ודבר זה ניתן להתברר על ידי העדים החתומים על השטר, ואף שעתה אין העדים לפנינו אפשר שיבואו ביום מן הימים ויתברר על פיהם, שהדין עם המלווה, ואם יוציא בית דין עכשיו את הפירות מיד המלווה יצטרך לטרוח שנית ולהוציאם מייד הלווה, "ואטרוחי בי דינא תרי זימני לא מטרחינן" (אין להטריח את בית הדין פעמיים) ולפיכך, כל עוד שיתכן שהספק יתברר - בית הדין משאיר הפירות בחזקת אוכליהם. ואם ייראה לבית דין שהמלווה לא יוכל לאשר טענתו, כגון שמתו העדים ונשתקע הדבר - מוציאים הפירות מידי המלווה ללוה (חושן משפט ש"ז סעיף ג בשם "ויש מי שאומר"). (58) מי שהשדה ברשותו בתורת משכון. (59) השטר נעלם. (60) השוכר או המלווה. (61) לשוכר או למלווה. (62) הראה השטר ונתבאר על פיו לכמה שנים נעשית השכירות. (63) לשקר. (64) היה אומר. (65) קנייתה. (66) והיה נאמן. מבואר בפרק י"א מהלכות טוען ונטען הלכה ב שהמחזיק בשדה ואוכל פירותיה שלוש שנים ובעל השדה לא מיחה - נאמן המחזיק לומר: קניתי ממך את השדה, ולכן יש להאמין לטענתו ששכרה לחמש שנים. [מובן שבשדה מושכרת אין מקום למחות על אכילת פירות, אולם בעל השדה צריך להצהיר בפני עדים שמסר את השדה לפירות (ראה רבינו שם הלכה ז)]. וכתב המגיד משנה, ודווקא כשאין כאן עדים שהשדה באה לידו בתורת שכירות והמשכיר לא הצהיר בפני עדים בתוך שלוש השנים, שהשדה שכורה ולא מכורה. אבל אם יש עדים שהשדה באה לידו בתורת שכירות, או העדים מעידים שהמשכיר מסר הצהרה כזו, ואינו נאמן לטעון לקוחה היא בידי (ראה טוען ונטען שם) - אינו נאמן לומר לחמש שנים שכרתיה, שהרי אין לו מיגו.

17 ז. מי שֶהֶכְנִיס פְּרוֹתָיו לְבֵית חֵבְרוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ, או
18 שֶהֶטְעָהוּ עַד שֶהֶכְנִיס פְּרוֹתָיו⁶⁷, וְהֵיחָם וְהִלֵּךְ - יֵשׁ
19 לְבַעַל הַבַּיִת לְמַכּוֹר לוֹ מֵאוֹתָן הַפְּרוֹת כְּדִי לִתֵּן שֹׁכֵר
20 הַפּוֹעֲלִים שְׂמוּצִיאֵין אוֹתָן וּמְשַׁלְּבִין אוֹתָם לְשׂוּק.
21 וּמִדַּת חֲסִידוֹת הִיא, שְׂיִוְדִיעַ לְבֵית דִּין⁶⁸, וְיִשְׁפְּרוּ
22 מִמְקַצַּת דְּמִיָּהּ מְקוֹם⁶⁹, מִשּׁוּם הָשֵׁב אֲבָדָה לְפַעֲלִים,
23 אֵף עַל פִּי שְׁלֹא עָשָׂה כְּהֵנָּה.

(67) בהסכמתו, וכמעשה המובא בגמרא (שם קא): באדם שלא מצא מקום לאחסן את יינו וביקש מאשה שתשכיר לו מקום ולא הסכימה, הלך וקידשה, ונתנה לו מקום ליינו ואחרי כן הלך האיש לביתו וכתב גט ושלח לה ושכרה האשה סבלים והוציאו את היין לשוק ושלמה שכרם מדמי חלק היין. ואמר על זה רב הונא בנו של רב יהושע: "כאשר עשה כן ייעשה לו גמולו ישוב בראשו", כלומר, הוא התנהג בערמה ושלא כהוגן כן יש להתנהג עימו שלא כהוגן. וסובר רבינו שבכל מקום שאדם מתנהג שלא כהוגן - אף שלא נהג בערמה - מותר לגמול לו כגמולו, ולכן כתב רבינו בתחילת הלכה שדין זה הוא גם במי שהכניס פירותיו לבית חבירו

(44) אין בשטר תאריך המעיד מתי התחלת השכירות. (45) שהקרקע בחזקת בעליה עומדת, כמו שנתבאר בהלכה ב (בבא מציעא קג. ונוסחת רש"י וכפירושו. וכן הוא בתוספות שם דיבור המתחיל נקטת, בלשון ראשון בשם רבינו חננאל).

1 ה. הַשׁוֹכֵר⁴⁶ פָּרְדָּס⁴⁷ או שְׁהִיָּה מְשֻׁכָּן בְּיַד⁴⁸ לְעִשְׂר
2 שָׁנִים, וְיָבֵשׁ הַפְּרָדָּס בְּתוֹךְ הַזְּמַן⁴⁹ - יִמְכְּרוּ עֲצִיּוֹ⁵⁰,
3 וְיִלְקַח בָּהֶן קִנְיָנָה, וְיֵאָכֵל פְּרוֹתָיו עַד סוֹף זְמַן
4 שְׁכִירוֹתוֹ אוֹ זְמַן הַמְשֻׁכָּן. וְגוֹף הָאֵילָנוֹת שֶׁיָּבֵשׁוּ אוֹ
5 יִקְצְצוּ - שְׁנִיָּהּ אֲסוּרִין בָּהֶן מִשּׁוּם רַבִּית, הַמְּלוּהָ
6 וְהַלְוָה⁵¹.

(46) שם קט: (47) לאכול פירותיו. (48) שבעל הפרדס לוהה כסף ומישכן למלווה את פרדסו על מנת שיאכל פירותיו וינכה דמיהם מדמי ההלוואה. ובפרק ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ז והלכה ח יתבאר, שאכילת הפירות מותרת אם מנכין מדמי ההלוואה בעד הפירות שאוכל ואף על פי שדמי הפירות מרובים מסכום ההלוואה. עיין שם. (49) לפני שנשלם זמן השכירות או המשכון. (50) שהעצים, כלומר, גוף האילנות שיבשו, אינם בכלל "פירות" המשועבדים לשוכר או למלוה (שם קט: וכרבא) ואף על פי שהעצים היו קשישים ויבשו כשהגיע זמנם להתייבש. (51) שם: "יבש האילן או נקצץ שניהם אסורים בו" ומפרש רבינו בטעם האיסור, שהוא מפני ריבית; שהרי אם המלווה לוקח גוף האילנות לפירעון החוב, נמצא שהפירות שאכל עד עתה ריבית הם בידו, וכן אם הלווה לוקח אותם ויצטרך להחזיר דמי ההלוואה - יש כאן ריבית (על פי המגיד משנה, ומסיים "ועדיין צריך עיון" וראה במרכבת המשנה). ומלשון רבינו שכתב "המלוה והלוה" נראה, שאין דין זה אמור אלא במשכון ולא בשכירות, ובטעם הדבר כתב הלחם משנה, מפני שדמי שכירות אינם משתלמים אלא לבסוף (ראה שם סה.) נמצא שלא נתן כסף וממילא אין מקום לאיסור ריבית.

7 ו. שֶטֶר הַשְּׁכִירוֹת או שֶטֶר הַמְשֻׁכָּן שֶכְתוּב בוֹ שָׁנִים
8 סְתָם⁵², בְּעַל הַפְּרוֹת⁵³ אוֹמֵר שְׁלֹשׁ⁵⁴, וּבְעַל הַקִּרְקַע
9 אוֹמֵר שְׁתַּיִם, וְקָדָם זֶה הַשׁוֹכֵר אוֹ הַמְּלוּהָ⁵⁵ וְאָכַל
10 הַפְּרוֹת⁵⁶ - הָרִי הַפְּרוֹת בְּחִזְקַת אוֹכְלֵיהֶן עַד שֶׁיָּבֵא
11 בְּעַל הַקִּרְקַע רְאִיָּה⁵⁷. אֲכָלָה הַשׁוֹכֵר אוֹ הַמְּמַשְׁכֵּן⁵⁸
12 שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְכִבֵּשׁ הַשֹּׁטֵר⁵⁹, וְאָמַר⁶⁰: לְחֹמֶשׁ שָׁנִים
13 יֵשׁ לִי פְרוֹת, וּבְעַל הַקִּרְקַע אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ, אָמְרוּ לוֹ⁶¹:
14 הִבֵּא שֶטֶר⁶², וְאָמַר: אֲבָד - הַשׁוֹכֵר נֶאֱמָן; שְׁאֵלוּ⁶³
15 רְצָה, אָמְרוּ⁶⁴: לְקוּחָהּ⁶⁵ הִיא בְּיָדֵי⁶⁶, שְׁהָרִי אֲכָלָה
16 שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

(52) שאין מפורש בשטר לכמה שנים היא שכורה או מושכנת ואין כתוב בה אלא "שנים" בלבד. (53) כלומר, השוכר או המלווה. (54) לשלוש שנים היה המדובר. (55) לפני שתבעוהו לדין. (56) של השנה השלישית. (57) שם קי. כרב כהנא. ולמה אין אומרים כאן "קרקע בחזקת בעליה עומדת" כמו למעלה (הלכה ב) שמוציאים מן השוכר שכר הבית אפילו כשכבר דר בו? נתבאר בגמרא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – יום שני ה' אייר – ספר משפטים – הלכות שכירות קמט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

בירושלמי (דמאי פ"ו הל' א): מה בין שוכר לחוכר? השוכר – במעות, והחוכר – בפירות.

- 15 ב. המקבל שדה או פרהס פדי לעבד אותו ולהוציא
16 עליו יציאות⁸, ויתן לבעל הקרקע שלישי התבואות⁹
17 או רביע או מה שיתנו ביניהן¹⁰, זה הוא הנקרא
18 מקבל. כל דבר שהוא לסיג הארץ¹¹ - בעל הקרקע
19 חייב בו¹²; וכל דבר שהוא שמירה יתרה¹³ - החוכר
20 או המקבל חייב בו¹⁴. הקרדס שחופרין בו הארץ,
21 והפלים שנושאין בהן העפר, והדלי והפד וכיוצא
22 בהן שדולין בהן המים - על בעל הקרקע¹⁵;
23 וחטיטת¹⁶ המקומות שמקבצין בהן המים - על
24 החוכר או על המקבל¹⁷.

8) ההוצאות הדרושות בעבודת השדה והפרדס, שכך מתחייב המקבל כלפי בעלי הקרקע, וכותב לו: אני אעמוד ואחרוש וכו' ובמה שהוצאתי (ראה להלן הל' יב). 9) שתוציא השדה והפרדס. 10) כלומר, או חלוקה אחרת כפי מה שיתנו ביניהם. וחלוקים הם - המקבל והחוכר - במקצת דינים כמו שיתבאר בהמשך הפרק (ירושלמי שם: המקבל למחצה לשליש ולרביע). 11) לשמירת הקרקע, כגון בניית גדר והפירת החריצים סביבות השדה מחוץ לגדר (השווה פכ"א מהל' מכירה הל' כב). 12) שאין השדה נשמרת בלעדי הגדר והחריצים, ועל בעל השדה להעמיד שדה שמורה (שם קג:), וכפירוש רבינו חננאל, מובא ב'תוספות' שם ד"ה בכורא). 13) בכת"י תימן: ודבר שהוא לשמירה וחפירה יתירה - השווה הערה הקודמת. 14) שם, שאין תוספת השמירה באה אלא לחזק את השמירה, ועל החוכר או המקבל לעשותה. 15) כדברי רב יוסף (שם): "מרא זובילא (שני אלה הם כלים שחופרים בהם) ודולא (דלי) וזרנוקא (ונוד) דבעל הבית". שכלים אלו הכרחיים הם בעבודת השדה. בכ"ח חושן-משפט (סימן שכ) מגיה בדברי רבינו "והנוד" במקום "והכר", והגר"א (שם ס"ק יג) אומר, שרבינו כתב כד בהתאם לנוהג שהיה בזמנו שהיו משתמשין לשאיבת מים בכדים ולא בנודות (וכן הוא הנוהג אצל הערביים). והוסיף רבינו וכתב "וכיוצא בהן" לכלול בזה גם זרנוקא, שאמרו בגמרא במקום שנוהגים להשתמש בו לשאיבה. - ובדפוס רומא (ר"מ) הנוסחא: "והכר", ופירושו מוט, היינו: העץ שתולין בו החבל שהדלי קשור בו (ראה 'פרישה' שם שדחה גירסא זו). 16) בכת"י תימן: "וחפירת המקומות", היינו הבריכות שמאספים בהם המים באמצעות תעלות מהנהר. 17) מפני שהבריכות משמשות להקל בהשקיית השדה, שלא יצטרך החוכר או המקבל להביא המים מן הנהר (בבא-מציעא שם "אריסא עביד בי יאורי", וכפירוש הראב"ד מובא בקצות החושן' סי' שכ ס"ק ב).

שלא מדעתו אף שאין כאן התנהגות ערמומית. 68) אחר שהוציאם בשוק. (ועיין סמ"ע שיט סעיף קטן א). 69) שלא יפסידו בשוק.

- 1 ח. השוכר רחים מחברו⁷⁰ שישטחן לו עשרים סאה
2 בכל הדש בשכרו⁷¹, והעשיר בעל הרחים⁷² והרי
3 אינו צריך לטחן שם⁷³: אם יש לשוכר חטים שצריך
4 לטחן לעצמו או לאחרים⁷⁴ - כופין אותו לתן דמי
5 טחינת עשרים סאה, שזו מדת סדם היא⁷⁵; ואם אין
6 ל⁷⁶ - יכול לומר: אין לי דמים, והריני טוחן לך
7 פמו ששכרתי, ואם אין אתה צריך⁷⁷ - מכר
8 לאחרים⁷⁸. וכן כל פיוצא בזה.

70) כתובות קג. 71) בעד השכרת הריחיים. 72) וקנה ריחיים וחמור וטוחן בו צריכת ביתו. 73) אצל השוכר, ובא המשכיר ודורש שהשוכר ישלם כסף במקום טחינת חיטים. 74) כלומר, שאינו בטל אף אם לא יטחון בעד המשכיר שיש לו לקוחות רבים לטחינת חיטים. 75) שמירת אנשי סדם היא שאפילו כשחבירו נהנה והוא אינו מפסיד (בגמרא: זה נהנה וזה לא חסר) לא היו עושים טובה, וכאן הלא אין לשוכר כל הפסד אם ישלם כסף, שהרי באותו זמן שהוא טוחן טחינת המשכיר, יש לו טחון כשביל אחרים בכסף ויכול לתת למשכיר אותו הכסף, ונמצא המשכיר נהנה והשוכר אינו חסר. 76) שאין לשוכר לקוחות לטחינת חיטים ואם לא יטחון המשכיר נמצא מפסיד. 77) לטחינתי. 78) כלומר, אין לי להפסיד ולישב בטל אלא טחון טחינת ביתך אצלי, כפי שהוסכם בתנאי השכירות, ומה שאתה טוחן בריחיים שלך - מכור לאחרים (על פי רש"י שם. וראה בסמ"ע בסימן שיח סעיף קטן א, שכתב לפרש מה שאמר רבינו "והעשיר בעל הריחיים" שהעשיר וקונה לחם מהנחתום, ומה שכתב "מכור לאחרים" פירושו מכור לאחרים זכותך שיש לך בריחיים. עיין שם מה שהכריחו לכך).

יום שני ה' אייר ה'תשע"ז

פֶּרֶק שְׁמִינִי

1) מבאר דין חכירת שדה או קבלנות.

- 9 א. אחד השוכר מחברו שדה לזרעה² או פרהס³
10 לאכל פרותיו פדמים⁴, או ששוכר ממנו פרות
11 קצובים⁵, כגון ששוכר ממנו שדה זו בעשרים פור
12 בשנה וכרם זה בעשרים פדי יין בכל שנה - שניהן
13 דין אחד יש להן⁶. והשוכר פרות הוא הנקרא
14 חוכר⁷.

2) וכל היכול יהיה לשוכר. 3) שהוא נטוע. 4) בכך וכך דינרין לשנה. 5) בין אם יזרע השדה בין שלא יזרענה, ובין אם יוציא הכרם פירות הרבה או מעט (ראה להלן הל' יב - יג). 6) כדברי חכמים בבבא-מציעא קו. (ראה להלן הל' ה). 7) כלומר, אין ביניהם אלא חילוק השם, שהשוכר בדמים נקרא שוכר, ובפירות נקרא חוכר. וכן אמרו

- 25 ג. השוכר¹⁸ או המקבל שדה מחברו לשנים
26 מועטות¹⁹ - לא יזרענה פשתן²⁰; שְׁכָרָה או קבלה²¹
27 שבע שנים - זרעה שנה ראשונה פשתן²². ואין
28 השביעית²³ מן המגנן²⁴; שְׁכָרָה או קבלה שבויע
29 אחד²⁵ - שביעית מן המגנן²⁶.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בפירות בלי תוספת טירחה. והטעם, מפני שלא גילה דעתו בשעת השכירות שהוא מסתמך על המעיין והאילן, ובסתם אין אנו אומרים שדוקא על דעת המעיין או בית האילן הסכים לקביעת השכר (שם קג: ע"פ רש"י שם). 33 תופעה שלילית שפגעה בכל יושבי המדינה - מדינה, היינו עיר - ראה פ"א מהל' מגילה הל' ד. 34 הגדול, שממנו משקים בני המדינה שדוניהם. 35 שם, לפי חישוב ההפסד, שהרי אין לייחס את המכה, שפגעה בכל שדות העיר למזלו של השוכר, וגם אלמלי נשאר השדה בטיפול המשכיר - היתה המכה פוגעת בו, ולפיכך מנכה לו מחבירו, כלומר, משכר החכירות אם קיבל אותה בחכירות, ומחלקו של בעל השדה מיבול השדה בקבלנות. - ואע"פ שבקבלנות שבעל השדה נוטל חלקו כפי מה שיוציא השדה, ממילא גם בעל השדה מפסיד, שהרי גם חלקו עולה בפחות בעקבות מכת המדינה. והטעם, שאנו מחשבים היבול שהוציא השדה ביחס להוצאות שהשקיע המקבל בזריעת השדה ובטיפולה, כלומר, כשנחשב היבול שהצטמצם בעקבות מכת המדינה לעומת ההשקעה - נמצא, שהפסדו של המקבל גדול משל בעל השדה, שהרי נוסף על ההפסד מצמצום היבול, הוא מפסיד חלק ההוצאות שהשקיע על יסוד החישוב של היבול המשוער אילמלא לא פגעה המכה, בעוד שבעל השדה מפסיד רק את פירות היבול בלבד, ולפיכך מנכים מחלקו של בעל השדה כפי חישוב ההוצאות שהפסיד המקבל ('מרכבת המשנה'. וראה מה שביאר ב'אבן האזל' בדעת רבינו. ודעת הרמב"ן והרשב"א, הביאם המגיד-משנה, שדין זה אינו אמור אלא בחכירות עיי"ש). 36 משנה, שם קג: 37 כלומר, הרי הם עומדים בתוכה ורואים את השדה, ולמה לו לפרש "הזה", אלא לא נתכוין במה שאמר הזה. 38 כלומר, שיהיה כמו שהיא עתה כל זמן שהיא ברשותך, ולפיכך מנכה לו ביבש המעיין או נקצץ האילן, שהרי חל שינוי בשדה שגרם להפסד (שם קד. כרבינא. וכוונסתח הרי"ף שם "מדקאמר הזה, מכלל דקאי בגוה עסקינן, בית השלחין הזה למה ליה למימר, דקאמר ליה בית השלחין כדקיימא השתא"). 39 כמו שביארנו למעלה בהערה לא, שמן הסתם לא על דעת המעיין או בית האילן שוכר רבינו סותם ואינו מבדיל בין אמר השוכר ובין אמר המשכיר, ולא כשמואל שם (ראה מגיד-משנה)].

ה. השוכר⁴⁰ או המקבל⁴¹ שדה מחברו, ואכלה חגב או נשתדפה⁴²: אם ארע דכר זה לרב השדות של אותה העיר⁴³ - מנפה לו מחכירו, הפל לפי ההפסד שארעו; ואם לא פשטה המכה פרב השדות - אינו מנפה לו מחכירו⁴⁴, אף על פי שגשתדפו כל השדות של בעל הקרקע⁴⁵. נשתדפו כל השדות של השוכר או המקבל, אף על פי שפשטה המכה פרב השדות - אינו מנפה לו מחכירו; שאין זה ההפסד תלוי אלא בשוכר, שהרי כל שדותיו נשתדפו⁴⁶. התנה עליו בעל הקרקע שיזרענה חטים וזרעה שעורים⁴⁷, או שלא זרעה כלל⁴⁸, או שזרעה ולא צמחה, אף על פי שפא חגב או שדפון והפתה רב המדינה - אינו מנפה לו מחכירו⁴⁹. ועד מתי חייב להטפל

18) והוא הדין לחוכר. וכבר הקדים רבינו בה"א שאין הפרש בין שוכר לחוכר בדין, אלא בשם. 19 פחות משבע שנים. 20 שם קט. שהפשתן מכחיש את הקרקע, ואין השדה חוזר למצבו הקודם עד שש שנים. ובפירושו למשנה שם, מבאר רבינו: "ששרשי הפשתן נשארו בקרקע זמן רב", כלומר, והשרשים יונקים לשד הקרקע ומכחישים אותו. 21 בקיבל אותה סתם על דעת שיזרענה כל מין שירצה ידובר כאן, שאם התנה בעל הקרקע שיזרענה מין מסוים, אין המקבל רשאי לשנות ולזרעה מין אחר, שבעל השדה שנוטל חלקו ממה שתוציא השדה - יכול לעכב ולומר: למין זה שהתניתי עמך אני צריך (מגיד-משנה - וראה להלן הל' ט, ויד). 22 שהרי כשיגיע זמן החזרת השדה - בסוף שבע - כבר חזרה השדה לקדמותה. 23 שהרי קיבל אותה לשבע שנים, ושנת השמיטה עבודת קרקע אסורה בה. 24 במנין שני השכירות, ששבע שנים שאמר, שבע שני זריעה משמע, ואין שנת השמיטה בכלל, שהרי אסורה בעבודת קרקע. 25 כלומר, מחזור של שבע שנים. 26 שהשביעית, בכל מחזור השנים היא (שם קי.).

ד. החוכר או המקבל שדה מחברו, והיא בית השלחין²⁷ או בית האילן²⁸, ויבש²⁹ מעין בית השלחין, ולא פסק הנהר הגדול³⁰, אלא אפשר להביא ממנו בדלי³¹, או שנקצץ האילן של בית האילנות - אינו מנפה לו מחכירו³². ואם מפת מדינה היא³³, כגון שיבש הנהר³⁴ - מנפה לו מחכירו³⁵. היה עומד³⁶ בתוף השדה ואמר לו: בית השלחין הזה³⁷ אני משפיר לך, בית האילן הזה אני משפיר לך, יבש המעין או נקצץ האילן - מנפה לו מחכירו; שהרי הוא עומד בתוכה, ולא אמר לו 'הזה' אלא כמי שאומר: כמות שהיא עתה אני משפיר³⁸. לפיכך, אם לא היה עומד בתוכה, ואמר לו: בית השלחין אני משפיר לך, או בית האילן, ויבש המעין או שנקצץ האילן - אינו מנפה לו מחכירו³⁹.

27 קרקע יבשה צמאה למים, שאין מי הגשמים מספיקין לה, ומשקים אותה בידי אדם ממעיין או מבריכות שבה. שלחין: מלשון ארמית ומובנו צמאון, עייפות למים, "ואתה עיף ויגע" (דברים כה, יח) מתרגם אונקלוס: "ואת משלהי ולא", כלומר צמא למים, כלשון הכתוב (ירמיה לא, כה) הרויית נפש עיפה - והיא מתחלפת בחית (מועד קטן ב.). ובכת"י תימן: "השלחין", וכן הוא ברי"ף שם. 28 שדה שנטועים בו אילנות. 29 בכת"י תימן: ויבש המעיין של. 30 שממנו משקים בני המדינה. 31 ויש באפשרותו לעבד השדה ע"י שיביא המים בדליים מן הנהר, אלא שנתווסף עליו טורח. 32 שאין בתוספת הטירחה לשינוי קביעת דמי השכירות, שהרי השדה ראוי ואפשר לעבדו, אלא שמזלו של השוכר גרם לו שיבש המעיין בזמן שהשדה שכור אצלו - ועליו לישא בהפסד הטורח. והמקבל אינו יכול לטעון, שקביעת דמי שכירות השדה היתה מיוסדת על דעת המעיין שיש בו או מפני בית האילן שיטול חלק

1 וְלִזְרַע פְּעַם אַחֶרֶת אִם לֹא צָמְחָה? ⁵⁰ כֹּל זְמַן שְׂרָאוּי
2 לְזְרִיעָה ⁵¹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם ⁵².

פוגעת בה, שהיה מתקיים בי מה שנאמר (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך. כלומר, מה שתבקש מהיוצר - יעשה, ואני לא ביקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחיטים (שם ע"פ רש"י). (48) אינו מנכה, שבעל השדה טוען: אלמלי זרעת לא היתה המכה פוגעת בה, שהיה מתקיים בי מה שנאמר (תהלים לז, יט): "לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו" (שמואל, שם). (49) שבעל השדה טוען: חזור וזרע (ריש לקיש, שם). (50) כלומר, עד מתי יכול המשכיר לטעון: אין לך לנכות אלא חזור וזרע ('טורי זהב' סי' שכב). (51) כלומר, אפילו זרע כמה פעמים ולא צמח חזור וזרע, כל זמן שראוי לזרעה. (52) כפי טבע הארץ בכל מקום ומקום (שם).

3 ו. הַשׁוֹכֵר ⁵³ או הַמְקַבֵּל שָׂדֵה מִחֵבְרוֹ: מְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ
4 לְקִצְרוֹ ⁵⁴ - יִקְצֹר, וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְעֶקְרָה ⁵⁵; לְעֶקֶר - יַעֲקֹר,
5 וְאִינוּ רִשְׁאֵי לְקִצְרוֹ. וְשְׁנֵיהֶם מְעַבְּרִין זֶה עַל זֶה ⁵⁶.
6 וּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ לְחֶרֶשׁ אַחֲרָיו ⁵⁷ - יַחֲרֹשׁ ⁵⁸. מְקוֹם
7 שְׁנֵהֲגוּ לְהַשְׁפִּיר ⁵⁹ אֵילָנוֹת עַל גֹּב קֶרְקַע ⁶⁰ -
8 מְשַׁפְּרִין ⁶¹, וְאֵף עַל פִּי שְׁהַשְׁפִּיר לוֹ סֶתֶם בְּפָחוֹת מִן
9 הַיָּדוּעַ ⁶²; וּמְקוֹם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלֹא לְהַשְׁפִּיר אֵילָנוֹת - אֵין
10 לוֹ אֵילָנוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁכַר מְמַנּוֹ בְּיָתֵר עַל
11 הַיָּדוּעַ ⁶³. הַפֶּל בְּמִנְהַג הַמְדִינָה ⁶⁴.

(53) שם קג: (54) במגל, וקני השבלים נשארים בקרקע. (55) עם השורש. (56) כשאחד מהם רוצה לשנות מן המנהג. בעל הקרקע מעכב לעקור במקום שנהגו לקצור, בטענה - שרוצה שישארו בשדה הקשין של התבואה לאחר הקצירה לזבל הקרקע; והחוכר או המקבל מעכב, בטענה - שהקצירה קלה היא מן העקירה. ובמקום שנהגו לעקור, בעל הקרקע מעכב לקצור, בטענה - שהוא רוצה בשדה נקיה, ואינה צריכה לזבל. והחוכר או המקבל מעכב, בטענה - שצריך הוא לחלקו בקש (שהמקבל נוטל חלקו גם מהקש, ראה להלן הל' י) למאכל בהמותיו (שם). (57) אחר הקצירה או העקירה כדי להפוך שרשים של עשבים רעים שבשדה ולהשמידם, שלא יחזרו ויצמחו לכשתזרע. (58) ואמרו בגמרא שם, שאפילו ניכש השדה מעשביה הרעים בעוד שהתבואה בקמתה, אינו נפטר בזה מלחרוש אחר הקצירה או העקירה. (59) שם. (60) שאגב הקרקע נוטל השוכר גם מפירות האילנות - אע"פ שאינו טורח בהם. (61) כלומר, מן הסתם הם מושכרין. (62) מהשער המקובל באותו מקום, שלא התנה על כך בשעת השכירות - מתקבל על הדעת, שכמנהג המדינה השכיר, ולפיכך אין בעל השדה יכול לטעון: השכרתי בפחות מן המקובל, על-מנת שלא תיטול מפירות האילנות. (63) אין המקבל יכול לטעון ששכרו ביותר מהמקובל, על דעת שיהיה לו גם מפירות האילנות, שמן הסתם כמנהג המדינה שכר (שם). (64) כלומר, וכל הבא לשנות - עליו להתנות על כך בשעת השכירות.

12 ז. הַחֹכֵר ⁶⁵ שָׂדֵה מִחֵבְרוֹ בְּעֶשְׂרֵה פוֹר חֲטִיִּם,
13 וְלִקְתָּה ⁶⁶ - נוֹתֵן לוֹ מִתּוֹכָה ⁶⁷. הִיָּו חֲטִיָּה יְפוֹת - לֹא
14 יֵאמַר לוֹ: הֲרִינִי לֹקֶחַ לָךְ מִן הַשּׁוֹק, אֲלֵא נוֹתֵן לוֹ
15 מִתּוֹכָה ⁶⁸. חֶכֶר מְמַנּוֹ פָּרִם בְּעֶשְׂרֵה סִלֵּי עֲנָבִים,

(40) כדעת חכמים, במשנה (קה:): שהדין שמנכה במקרה של מכת מדינה - הוא גם בשוכר וכ"ש חוכר. (41) בקבלנות, וכמו שביארנו למעלה בשם ה'מרכבת המשנה', שגם בקבלנות שייך לומר שמנכין מחלקו של בעל-הבית (ראה לעיל הערה לד). (42) שהצטמקו גרעיני התבואה ע"י רוח חמה ויבשה. (43) והרי זה מכת מדינה (שם): היכי דמי מכת מדינה? אמר רב יהודא, כגון דאישדוף רובא דבאגי, היינו רוב השדות של אותה העיר. ורש"י גורס "רובא דבאגא", ופירש רוב אותה הבקעה - מגיד-משנה). (44) שם. אנו אומרים שמזלו של השוכר גרם לכך שנשדפה או אכלה חגב - שהרי שדותיהם של אחרים לא נפגעו - ועליו לישא בהפסד. (45) שלא החכיר אותם, והרי יש לייחס את ההפסד בשדה זו למזלו של בעל השדה, כשם שיש לייחסו למזל השוכר. בגמרא (שם קו.) נימקו, שמסתבר יותר לייחס ההפסד למזל השוכר מאשר לבעל השדה, מפני שבעל השדה יכול לטעון "אי משום לתאי דידי, הוה משתייר לי פורתא, כדכתיב (ירמיה מב, ב) כי נשארנו מעט מהרבה". פירוש, אילמלא מזלך הרע, היתה מתקיימת בי מדתו של הקב"ה, שמרחם אפילו בשעה שמדת הדין מתוחה, כמו שנאמר "כי נשארנו מעט מהרבה", ושדה זו ראויה היתה להניצל משדפון, כשם שניצלו רוב השדות של העיר, אלמלא מזלך שגרם לה שנשתדף. (46) כלומר, יותר יש לייחס ההפסד למזלו של השוכר - כשכל שדותיו נשתדפו - מאשר לייחסו למכת המדינה, ולמה אין השוכר יכול לטעון כאן שולולא מכת המדינה היה מתקיים בו "כי נשארנו מעט מהרבה"? פירשו בגמרא שם, שבעל השדה עונה: "אי הוית חזית לאישתיורי לך מידי, הוה משתייר לך מדנפשך". פירוש, אם ראוי אתה שיתקיים בך מקרא זה - היתה ניצולת אחת משדותיך, כי משדה זו לא יישאר לך כלום, או דבר מועט מאוד, אפילו אם לא תשלם דמי חכירה כלל. ולמה בנשתדפו כל שדותיו של בעל השדה אין השוכר יכול לומר לבעל השדה: "אי הוית חזית" וכו'? מפני שגם משדה שנשתדפה נשארו לו דמי חכירותו, ואפשר שדמים אלה הם ה"מעט מהרבה" ('תוספות' שם ד"ה אי הוית). אולם סברא זו כוחה יפה בשכירות ובחכירות, אבל לדעת רבינו, שכתב בראש הלכה זו "או המקבל" קשה, מה יענה בעל השדה לטענת "אי חזית", הרי בקבלנות גם הוא מפסיד כל חלקו כמו המקבל? ונראה שרבינו מפרש מה שאמרו בגמרא: אילו "הוית חזית" הכוונה, שאין לטעון "כי נשארנו" אלא בשדה שהיא שלו, אבל לא בשדות אחרים שנמסרו בקבלנות או בשכירות (וראה 'שיטה מקובצת' בשם 'שיטה'. ויותר נכון לקבל פירושו הדחוק קצת של המגיד-משנה, שרבינו התכוון לשכירות או חכירות בלבד ולא לקבלנות, ותפס לשון המשנה שכתבה "המקבל". ויש לשים לב לזה, שבכל המשניות בפרק זה כתוב "המקבל". אפילו כשהכוונה לשכירות או חכירות). (47) ונשתדפה. ופשטה המכה ברוב המדינה - אינו מנכה, שבעל השדה טוען: אילו לא שנית והיית זורע חטים כמו שהתניתי עמך, לא היתה המכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אנכש לא תפסיד כלום, שהרי תקבל חכירך כפי שהוקצב, ואינך רשאי להכריחני לנכש במקום שכל ההפסד עלי (ראה פירוש המשנה, שם). (82) בעל השדה לחוכר. (83) ומחזירה לו. (84) וממעטים את היבול. (85) אחר הקצירה או העקירה. (86) שם קה. "משום דאמר ליה, בזרא דנפל נפל" פירוש, הזרע שיפול בפרק הזמן עד החרישה יפול, כלומר, אין החרישה משמידה אלא את העשבים הרעים ושרשיהם, ולא את הזרע שנפל ויצמת, ואם לא תנכש יעלו העשבים זרעים שיפלו על הקרקע, ולשנה הבאה יצמיחו עשבים (ע"פ רש"י שם).

1 והקריסו⁶⁹ אחר שנגצרו⁷⁰, וכן עמרים שלקו אחר
2 שנגצרו⁷¹ - נותן לו מתוכן⁷². חכרו⁷³ בעשרה פדי
3 זין, והחמיין⁷⁴ - חייב לתן לו זין טוב⁷⁵. חכרה ממנו
4 במאה עמרים של אספסתא⁷⁶, וזרעה מין אחר,
5 ואחר פך הרשה, וזרעה אספסתא, ולקתה, או
6 שזרעה בתחלה אספסתא, וחרשה, ואחר פך זרעה
7 פעם אחרת⁷⁷, ולקתה - אינו נותן לו מתוכה, אלא
8 נותן לו אספסתא טובה, שהרי שנה⁷⁸. וכן כל פיוצא
9 בזה.

15 ט. החוכר⁸⁷ שדה מחכרו לזרעה שעורים - לא
16 יזרעה חטים, מפני שהחטין מכחישות את הקרקע
17 יתר מהשעורים. שזרה לזרעה חטים - יזרעה
18 שעורים. קטנית - לא יזרעה תבואה; תבואה -
19 יזרעה קטנית⁸⁸. ובכבל וכיוצא בה⁸⁹ - לא יזרעה
20 קטנית⁹⁰, מפני שהקטנית שם מכחשת את הארץ⁹¹.

(65) שם קו: המקבל - שהסדר הקבלנות כך הוא, שבעל השדה נוטל חלקו כפי מה שתוציא השדה, בין יכול רע או טוב (ע' רש"י שם). (66) שעלה יכול כחוש ורע. (67) כלומר, אע"פ שהחוכר שוכר השדה בפירות קצובים, היינו שאפילו תוציא השדה יכול מעט - עליו לקנות חטים מהשוק ולשלם לו כפי מה שקבעו - מכל-מקום לא נסתלק בעל השדה מפירות קרקעו, ומאותן החטים, כפי שהשדה הוציאה, יכול החוכר לשלם שכר חכירתו (מגיד-משנה). (68) כלומר, שהוא-הדין והוא הטעם בהוציאה חטים יפות, שנותן לו מתוכה - שלא נסתלק בעל השדה מפירות קרקעו וכל-שכן בקבלנות, שבעל השדה מקבל חלק מסוים מן היבול כפי שתוציא השדה, בין רע ובין טוב. (69) הופג טעמים ונתחמצו. (70) ועודם בכרם. (71) ומונחים בשדה כדי שיתייבשו. (72) כל עוד הם בשדה - דינם כדין לקתה במחבור, שהשדה טרם מילאה שליחותה (גמרא שם - ע"פ רש"י). (73) בכת"י תימן: אבל אם חכרו. (74) היין מיבול הכרם שחכר, כשהיו כבר בחביות בבית החוכר. (75) שהשדה מילאה שליחותה, שהרי הענבים לא לקו אלא כשנעשה יין בבית החוכר לקה, ומזלו גרם לכך (שם מימרא דרב אשי - ע"פ רש"י שם). (76) אספסתא - וחכרה על דעת לזרעה אספסתא. (77) והוא לא קיבלה אלא על דעת שיזרעה פעם אחת (לחם-משנה). (78) כלומר, שכל ששינה אין דינה כלקתה שנותן לו מתוכה, מפני שהמחכיר יכול לטעון: לא היתה דעתי לקבל מיבול שבא לרגל השינוי (שם קט). וכנראה שלפני רבינו היתה נוסחא אחרת בגמרא, מזו שהיא לפנינו (מגיד-משנה). ולא פירש לנו איך היתה נוסחת רבינו. וראה ב'מרכבת המשנה' שמעמיד דין רבינו גם כפי נוסחתנו).

(87) משנה, שם קו: (88) כגירסת הרי"ף במשנתנו. ובספרים שבידינו, גירסא מהופכת: "קטנית יזרעה תבואה, תבואה לא יזרעה קטנית". (89) כל ארץ שטבע אדמתה כשל בכל. (90) שם ק. - ע"פ נוסחת הרי"ף. (91) "ועיקר הדבר הוא כשיפסוק עמו לחרוש שדה ולזרוע מין ממיני הזרעים, יש לו (מותר לו) לזרוע מה שהזיקו מעט (פחות) מאותו הדבר (מהמין) שפסק עמו, ולא יזרע מה שהזיקו גדול (יותר) ממנו. ועושים בזה על-פי שיודעים בטבע אותו המקום בזריעה מן המתעסקין בחרישה ועבודתה" (לשון רבינו בפירוש המשנה, שם). דעת רבינו, שדין זה נאמר בחוכר או בשוכר, אבל בקבלנות - בעל השדה יכול לעכב על המקבל לזרוע מין אחר מזה שהוסכם בשעת השכירות, אפילו למין שהזיקו בקרקע פחות מהמין שהוסכם, שהרי בעל השדה שנוטל חלקו מתבואת השדה, אומר: למין זה שהוסכם אני צריך (כדעת הרמב"ן). ראה מגיד-משנה - הגר"א סימן שכד ס"ק ד. וראה למעלה הל' ג, ולהלן הל' יד).

21 י. המקבל⁹² שדה מחכרו⁹³ לשנים מועטות⁹⁴ - אין
22 למקבל כלום בקורת השקמה⁹⁵ וכיוצא בה⁹⁶, ולא
23 בשבח האילנות⁹⁷ שיצאו מאליהן⁹⁸ בשדה⁹⁹; אבל
24 מחשבין לו מקום האילנות¹⁰⁰ כאלו היה בהן אותו
25 זרע שזרע בכל השדה¹⁰¹. והוא שצמחו האילנות
26 במקום הראוי לזריעה; אבל אם יצאו במקום שאינו
27 ראוי לזריעה¹⁰² - אין מחשבין לו כלום¹⁰³. ואם
28 קבלה שבע שנים או יתר - יש לו בקורת השקמה¹⁰⁴
29 וכיוצא בה. הגיע זמנו להסתלק מן השדה, והיו שם
30 זרעים שעדיין לא הגיעו להכמר¹⁰⁵, או שנגמרו ולא
31 הגיע יום השוק למכרן - שמין אותן ונוטל מפעל
32 הקרקע¹⁰⁶. כשם שחולקין המקבל ובעל הקרקע
33 בתבואה, כך חולקין בתבן ובקש¹⁰⁷. כשם שחולקין
34 ביין, כך חולקין בזמורות¹⁰⁸. אבל הקנים המעמידיים
35 תחת הגפנים¹⁰⁹: אם קנו אותן בשתפות - הרי אלו

10 ח. החוכר⁷⁹ שדה מחכרו ולא רצה לנפש⁸⁰, ואמר
11 לו: מה הפסד יש לך? הריני נותן לך חכירך⁸¹! -
12 אין שומעין לו; שהרי הוא אומר לו⁸²: למחר אפה
13 יוצא ממנה⁸³, והיא מעלה עשבים⁸⁴. ואפלו אמר
14 לו: באחרונה⁸⁵ אני חורש אותה - אין שומעין לו⁸⁶.

(79) שם קה. (80) לעקור העשבים הרעים שעלו בין צמחי התבואה "וכשמנקין אותן מוסיף הזרע על תבואתה הרבה לפי שתתן השדה כל כוחה אל הזרע, וזה דבר ידוע אצל עובדי אדמה" (לשון רבינו בפירוש המשנה) - ובמקום שנהגו לנכש, ידובר כאן (טור' וש"ע שם סעיף ד, וראה מגיד-משנה ולחם-משנה). (81) כלומר, הרי אפילו לא

1 חוֹלְקֵינָּהּ פֶּהָן; וְאִם הֵן מְשַׁל אֶחָד מֵהֵן - זֶה שְׁקָנָהּ
2 אוֹתָן הָרִי הֵן שְׁלוֹ¹¹⁰. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בִּזְהָ.

111) לנוטעה. (112) נטיעות (מגיד-משנה בשם הר"י מיגאש. וראה במאירי (ב"ב, 430) שהכוונה לגפנים, ובפירוש שני אומר הר"י מיגאש שהכוונה כאן לשורות). (113) עקרות שאינן עושות פרי. (114) שטח שזורעים בו סאה תבואה, ומידתו חמשים אמה על חמשים אמה. ואם צמחו עשר נטיעות עקרות בשטח כזה, אין המקבל חייב לטע אחרות תחתיהן, שדרך נטיעת בית סאה כך הוא, שיוצאות עשר בוראות, ובעל השדה מוחל (בבא-בתרא צה.) כגירסת רבינו. וגירסת הרשב"ם שם: "למאה" (עיין מגיד-משנה). (115) צריך לנטוע נטיעות אחרות כמספר כל הבוראות. כיון שיצאו בוראות יותר מדרך הנטיעות, סימן הוא שפשע בנטיעה, ולפיכך מייחסים כל הבוראות לפשיעתו (שם), וכלל זה אמרו בכל מקום, שכל שצריך לחזור ולתקן - מתקן הכל. ראה פ"ח מהל' מכירה הל' יא.)

6 יב. הַמְקַבֵּל¹¹⁶ שָׂדֶה מִחֶבְרוֹ וְלֹא עֲשֵׂתָהּ¹¹⁷, אִם יֵשׁ
7 בָּהּ פְּדֵי שְׁתּוּצִיא סֵאתִים יִתֵּר עַל הַהוּצָאָה¹¹⁸ - חֵבֵב
8 הַמְקַבֵּל לְטַפֵּל בָּהּ¹¹⁹. שֶׁכֶּף פּוֹתֵב לְבַעַל הַקְּרָקַע: אֲנָא
9 אֶקּוּם וְאֶגִּיר¹²⁰ וְאֶזְרַע וְאֶקְצֹר וְאֶעֱמֵר וְאֶדוּשׁ וְאֶזְרַה
10 וְאֶעֱמִיד פְּרִי¹²¹ לְפָנֶיךָ וְתִטַּל אֶת חֲצִי, אוּ מָה
11 שְׁתִּינּוּתָ¹²², וְאִנִּי אֶטַּל הַשָּׂרָר בְּשֹׂכֵר עֲמָלִי וּבִמְהָ
12 שְׁהוּצִאתִי¹²³.

(116) משנה וגמרא בבא-מציעא קה. (117) כראוי לה. (118) שהושקעה בשדה (שם, כדברי דבי רבי ינאי וריש לקיש). (119) על כרחו. (120) אעמוד ואחרוש. (121) ערימת תבואה. (122) שליש או רביע, כפי תנאם. (123) שם, כלומר: לפיכך חייב לטפל בה אם יש בה להוציא סאתים, שהרי הוא כותב: אנה איקום וכו' ואעמיד כרי, כלומר אעבוד בה כל העבודות הצריכות, אם יהיה בה שיעור כדי להעמיד כרי. ושיעור כרי, אמרו חכמים (שם) שהוא סאתים, היינו אחר שינכו ההוצאות ישארו סאתים כדי להעמיד כרי. והמדובר בקבלנות בלבד, שהרי בחכירות אין לבעל השדה כל ענין אם המקבל יטפל בשדה או לא, משום שהוא יקבל דמי חכירותו שהוקצבו (רש"י שם).

13 יג. הַמְקַבֵּל¹²⁴ שָׂדֶה מִחֶבְרוֹ, וְאַחַר שְׂזָכָה בָּהּ¹²⁵
14 הוֹבִירָהּ¹²⁶ - שְׁמִינן אוֹתָהּ פְּמָה הִיא רְאוּיָה לְעִשׂוֹת,
15 וְנוֹתֵן לוֹ חֶלְקוֹ שֶׁהִיָּה מְגִיעַ לוֹ¹²⁷. שֶׁכֶּף פּוֹתֵב לְבַעַל
16 הַקְּרָקַע: אִם אוֹבִיר וְלֹא אֶעֱבֹד¹²⁸, אֲשֶׁלֶם
17 בְּמִיטְבָּא¹²⁹. וְהוּא הִדִּין אִם הוֹבִיר מְקַצְתָּהּ¹³⁰. וּמְפִנִי
18 מָה נִתְחִיב לְשֶׁלֶם? ¹³¹ מְפִנִי שְׁלֹא פָּסַק עַל עֲצֻמוֹ דְּכָר
19 קְצוּב¹³² פְּדֵי שְׁנֵאמַר: הָרִי הִיא פְּאֶסְמְכְתָּא¹³³, אֲלֵא
20 הַתְּנָה שְׁיִשְׁלֵם בְּמִיטְבָּא¹³⁴, וְלִפְיָךָ גְּמַר וְשֶׁעֲבַד
21 עֲצֻמוֹ¹³⁵. אֲבָל אִם אָמַר: אִם אוֹבִיר וְלֹא אֶעֱבֹד, אֶתֵּן
22 לְךָ מָאָה דִּינָרִין¹³⁶ - הָרִי זֶה אֶסְמְכְתָּא¹³⁷, וְאִנִּי חֵבֵב
23 לְשֶׁלֶם, אֲלֵא נוֹתֵן כְּפִי מָה שְׁרְאוּיָה לְעִשׂוֹת בְּלִבְד¹³⁸.

(92) משנה, שם. (93) על דעת לוורעה. (94) פחות משבע שנים. (95) עץ תאנה מדברי (רבינו בפירושו לדמאי פ"א מ"א, ובכמה מקומות). ענפי השקמה משמשים לקורות בנין ואינם נעשים קורות עד שיגדלו שבע שנים, ואם יכרות הענפים ויחזיר את השדה אחר זמן פחות משבע שנים, נמצא שאינו מחזירה במצב שהיתה בעת שקיבלה (ע"פ רש"י). ואפילו במקום שנהגו להשכיר אילנות אגב קרקע (ראה למעלה הל' ו) אין לו בקורות, שלא אמרו אילנות מושכרין אלא לפירות ולא לקורות (ראב"ד מובא במגיד-משנה). דייק רבינו וכתב: "אין למקבל כלום", ללמדנו שאינו נוטל כלום מן השבח שהשביחה השקמה בשני הקבלנות. כרבא שם בגמרא. ראה לקמן הערה צו. (96) כל אילן שטבעה כעץ השקמה. (97) כלומר, בשבח השדה שהושבחה באילנות. (98) מרשי האילנות הנמצאים בשדה (ש"מ"ק שם). (99) שהרי לא קיבל השדה לנטועה אלא לוורעה. כלומר, לא ירד המקבל לשדה אלא על דעת שיטול חלק מהשבח שתשביח השדה ע"י זריעה ולא על דעת שבח השדה באילנות (שם בגמרא לדעת רבא "שאפילו בשבח שקמה אין לו", פירוש, אינו נוטל חלק בשבח הענפים שנתרבו ונתעבו (בפרק זמן הקבלנות, שלא ירד אלא על דעת השבח שע"י הזריעה). רבינו כתב דין זה במקבל. ונראה דעתו, שהחוכר, יש לו בשבח האילנות, והטעם מפני שהחוכר יורד לשדה על דעת כל שבח שתשביח השדה, שהרי רשאי הוא לנטועה אפילו בחכרה לזריעה - אם אינן מכחישין הקרקע יותר (כמבואר בהל' ט. הגר"א סי' שכה ס"ק ד. והוא כפי שיטת הרמב"ן שהבאנו למעלה בהערה פט, שאין המקבל רשאי לשנות ממה שהוסכם בשעת הקבלנות. וב"טור' שם כתב, שאם אינם מכחישים את הקרקע יותר מהזרעים, רשאי המקבל לנטועם, ומשום זה הוא נוטל חלקו). (100) שטח השדה שתפסו האילנות שיצאו מאליהן והמעטו שטח הזריעה. (101) שם - מעשה ברב פפא. (102) במקום סלעים או חול. (103) שהרי לא נגרם לו כל הפסד (שם - מעשה ברב ביבי). (104) שעד שבע שנים יחזרו ענפיה ויהיו ראויים לקורות, ומחזירה כמצב שהיתה בעת שקיבלה. [והוא רשאי לקוצצן כשישלימו שבע שנים, אפילו אם היו בנות שלוש או ארבע כשקיבל את השדה. 'טור' סימן שכה]. (105) שעודם צריכים לקרקע, היינו שלא נתבשלו כל צרכם, ואם ילקטם יפסדו (מגיד-משנה בשם הרמב"ן, ומוכיח כן מהתוספתא בבא-מציעא פרק ט ה"א). (106) כפי חלקו המגיע לו, אם למחצה או לשליש (שם). [דין זה נאמר בתוספתא גם בשכירות]. (107) ובחכירות לא שייך דינים אלו, שהרי אינה על בסיס חלוקה (שם קג.). (108) הענפים שנקצצו מן הגפנים, שבכלל הפירות הם (שם ע"פ שיטה מקובצת). (109) כדי שיהיו הגפנים זקופים והאשכולות תלויים באויר, ולא יתקלקלו בקרקע (לשון הרשב"ם בבא-בתרא סט.). (110) שם:

3 יא. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מִחֶבְרוֹ לְטַע¹¹¹ - מְקַבֵּל עָלָיו בַּעַל

(124) משנה, שם קד. (125) באחד הדרכים שקרקע נקנית

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הקרקע (סמ"ע שם ס"ק ג, ע"פ הגמרא שם קד:).
 (145) ההפרש שבין החיטים שעשתה לבין השומשמן שהיתה ראויה לעשות, שאנו אומרים (שם קד:): "אטו הוא אשבת, ארעא לא אשבחה" (האם רק המקבל השבית, והקרקע לא השביתה), כלומר, כשם שיש לייחס את השבת למקבל שטרך והשקיע בשדה טיפול רב והשבית, כך יש לייחס השבת לקרקע שהשביתה.

יום שלישי ו' אייר ה'תשע"ז

פְּרָק תְּשִׁיעִי

(1) יבאר דין שוכר את הפועלים, שהכול כמנהג המדינה, ודין פועלים שחזרו בהם באמצע העבודה, ודין שוכר על ידי שליח, ודין שכיר יום שמצא מציאה.

- א. הַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים, וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים וְלִהְיוֹתָם, מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ שְׁלֵא לְהַשְׁכִּים וְשְׁלֵא לְהַעֲרִיב - אֵינּוּ יָכוֹל לְכַפֵּן.⁶ מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְזוּן - זִיווּ; לְסַפֵּק בְּגִרוּגְרוֹת⁸ אוּ בְתַמְרִים וּכְיוֹצֵא בָהֶן לְפּוֹעֲלִים - יִסְפֵּק. הַפֶּלַל כְּמִנְהַג הַמְדִינָה.⁹

(2) משנה בבא מציעא פג. (3) לאחר ששכרם. (4) לעבודה עם זריחת השמש. (5) אחר שקיעת החמה. (6) לשנות ממנהג המדינה, מאחר ששכרן סתם ולא התנה עמהם על כך בשעת השכירות ('תוספות' שם בשם ר"י) ואפילו שכרם ביותר מהשער המקובל באותה מדינה, שכל שלא התנה בשעת השכירות משוכחת יותר (גמרא שם). (7) שהשוכר נותן לפועלים מזון סעודתם. (8) גם בגרוגרות, נוסף על מזון הסעודה. (9) שם.

- ב. הַשׁוֹכֵר¹⁰ אֶת הַפּוֹעֵל וְאָמַר לוֹ: כְּאֶחָד וּכְשֵׁנִים מִבְּנֵי הָעִיר¹¹ - רִואִין הַפְּחוֹת שֶׁבַשְׂכִּירוֹת וְהִתֵּר שֶׁבַשְׂכִּירוֹת, וּמִשְׁמִינִין בְּיַהֲדוּתָן.¹²

(10) שם פז. כחכמים. (11) לא קצץ עמו שכר מסוים בשעת השכירות, אלא אמר לו: הרי שכרך כפי השכר שפועל אחד או שנים מפועלי העיר נשכרין בכך - ואין באותו מקום שער אחד. (12) כלומר, הפרש השכר שיש בין הפחות שבשכירות לבין היתר שבשכירות, כגון שיש נשכרים בשנים, ויש נשכרים בארבעה, מחלקים ביניהם ונותן לו שלושה (כפירוש רבינו חננאל, מובא ב'שיטה מקובצת' שם, וכן פירש ה'טור' סימן שלא בשם הרמ"ה).

- ג. אָמַר לְשִׁלְחוֹ¹³: צֵא וּשְׁכַר לִי פּוֹעֲלִים בְּשִׁלְשָׁה¹⁴, וְהִלָּךְ וּשְׁכַרְךָן בְּאַרְבָּעָה¹⁵: אִם אָמַר לָהֶם הַשְּׁלִיחַ: שְׁכַרְכֶּם עָלַי - נוֹתֵן לָהֶם אַרְבָּעָה¹⁶, וְנוֹטֵל מִכַּפְעַל הַבַּיִת שְׁלִשָׁה¹⁷, וּמִמִּפְסֵד אֶחָד מִכִּיסוֹ¹⁸. אָמַר לָהֶם: שְׁכַרְכֶּם עַל כַּפְעַל הַבַּיִת¹⁹ - נוֹתֵן לָהֶם כַּפְעַל הַבַּיִת כְּמִנְהַג הַמְדִינָה²⁰. הִיא בְּמִדְיָנָה מִי שֶׁנֶּשְׁכַּר בְּשִׁלְשָׁה וּמִי שֶׁנֶּשְׁכַּר בְּאַרְבָּעָה - אֵינּוּ נוֹתֵן לָהֶם אֶלָּא שְׁלִשָׁה²¹, וְיֵשׁ לָהֶם תְּרַעְמַת עַל הַשְּׁלִיחַ²². בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים?²³ בְּשֵׁאִין מְלֹאכְתָן נִבְרַת; אֲבָל הֵיתָה מְלֹאכְתָן נִבְרַת²⁴ וְהָרִי הִיא שְׁוָה אַרְבָּעָה - נוֹתֵן

בהם (שם צט:), ואינו יכול לחזור בו. (126) לא חרשה ולא זרעה, ועשאה שדה בור. (127) כפי תנאם. (128) ולא אעשה בה פעולה הראויה לה. (129) כצ"ל, וכן הוא בדפוס רומי (וכן הביא הדק"ס בשם כמה כת"י, ומהרי"ף דפוס קושטא), כלומר במיטב שלה - של השדה, היינו כיבול הגבוה והטוב שהשדה היתה ראויה לעשות אם היתה חרושה וזרועה כראוי (ע"פ הרע"ב שם. וראה ב'גנזי קדם', לוי"ן ס"ה עמוד 99). (130) שם בגמרא "אוביר תילתא" (שליש). (131) כלומר, והלא אסמכתא היא, שהרי אינו מחייב אלא במקרה אם יוביר, "וכל האומר אם יהיה או לא יהיה, לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמה יהיה או שמה לא יהיה" (לשון רבינו בפי"א מהל' מכירה הל' ז). (132) סכום מסוים, שלא על בסיס חישוב ההפסד המשווער. (133) שדעתו סומכת שעדיין לא יהיה, ולא אמר כן אלא להגזים. (134) כפי ההפסד, ולא התחייב עצמו בדבר גוזמא. (135) כלומר, בדין הוא משלם במיטבה שאין זה אסמכתא (ע"פ הגהות מימוניות כאן, וראה בכסף-משנה מכירה שם). (136) היינו יותר מכפי ההפסד. (137) ולא גמר ושיעבד עצמו, ולא אמר כך אלא להגזים (שם קד:). (138) שהתחייב עצמו בכלל המאה דינרין שאמר. אמנם לא שיעבד עצמו לתשלום מאה דינרין, שאין זה אלא אסמכתא, אבל כפי ההפסד המשווער גמר ושיעבד עצמו במסגרת מאה דינרין, והרי זה כדין אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבה (רי"ף שם). גם בהלכה זו המדובר בקבלנות בלבד, שהרי בחכירות מקבל בעל השדה דמי חכירות, בין יעבד את השדה ובין יובירה.

- 1 יד. הַמְקַבֵּל¹³⁹ שָׂדֶה לְזַרְעָה שְׁמִשְׁמִין¹⁴⁰, וְזַרְעָה חֲטִיטִים, וְעֵשְׂתָה חֲטִיטִים¹⁴¹ שְׁשׁוּיִן כְּמָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין - אֵין לֹא¹⁴² עָלָיו אֶלָּא תְרַעְמַת¹⁴³. עֵשְׂתָה פְחוֹת מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין¹⁴⁴ - מְשַׁלֵּם לוֹ הַמְקַבֵּל כְּפִי מָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין. עֵשְׂתָה חֲטִיטִים יְתֵר מִמָּה שֶׁהִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת מִן הַשְּׁמִשְׁמִין - חוֹלְקִין לְפִי הַתְּנָאִי שְׁבִינֵיהֶן, אִף עַל פִּי שְׁמִשְׁתַּכֵּר בְּעַל הַקְּרָקַע¹⁴⁵.

(139) שם קד: (140) שהם יקרים מן החיטים, אבל מכחישים הקרקע יותר מן החיטים. (141) הוציאה השדה יכול עשר של חיטים. (142) לבעל השדה. (143) שהרי לא הפסיד כלום, ברם תרעומת יש לו לבעל השדה המקבל על מה ששינה ולא זרעה ושומשמן והוא היה צריך לשומשמן. ואע"פ שאפשר לו לקנות שומשמן בשוק בדמי החיטים, רוצה הוא שומשמן מקרקעו (סמ"ע שכו ס"ק ק עיי"ש), בהתאם לשיטת הגר"א בדעת רבינו בהלכות ט, י, שהיא כדעת הרמב"ן, שאין המקבל רשאי לשנות ולזרוע מין אחר מזה שהוסכם, ולפיכך יש לבעל השדה תרעומת, אבל החוכר רשאי לשנות למין שמכחיש פחות, ואפילו תרעומת אין כאן). (144) כלומר, ואין המקבל טוען לטובה נתכוונתי, למעט כחש הקרקע שכחש החיטים פחות מן השומשמן, שהרי בעל השדה אומר לו "תכחוש ארעא, ולא ליכחוש מרא", מוטב שתכחש הקרקע ולא יכחש בעל

הואיל ובעל הבית הרשה אותך לשכור בארבעה, היה עליך להיות טוב ולשכור בארבעה, ולא להפחית מדמי השכירות ולמנוע מאתנו טובה, וכמו שהכתוב אומר (משלי ג, כז): אל תמנע טוב מבעליו (ע"פ בבא-קמא פא:). (29) כלומר, מה שאמרו "הרינו כמה שאמר בעל הבית" אינו ניתן להתפרש שהם מסכימים למה שאמר בעל הבית, ואפילו אמר לשכור בשלושה ואין להם אלא שלושה, שאין זה מתקבל על הדעת, שבזמן שהשליח מציע להם ארבעה - יסכימו הם לשלושה, אלא התכוונו לומר שזאמר בעל הבית לשוכרם ביותר מארבעה. (30) כיון שאין לפרש דבריהם כהסכמה לסכום השכר שאמר בעל הבית, הרי דינם כדן אמר בעל הבית בשלושה והלך השליח ושכרם בארבעה, ולא אמרו: הרינו כמו שאמר בעל הבית, ואמר להם השליח שכרכם על בעל הבית (מגיד-משנה). (31) כשמלאכתם ניכרת. (32) שאין מלאכתם ניכרת. (33) גמרא ורי"ף שם. והוא-הדין אם השער באותו מקום מקובל שהוא ארבעה - נותן להם ארבעה כמנהג המדינה. וכן אם אמר להם השליח שכרכם עלי - השליח נותן להם ארבעה, אף שהשער הוא שלושה, כמו שנתבאר למעלה (מגיד-משנה). (34) דין זה בעיא שלא נפשטה בגמרא (שם), והשיקול הוא: אם יש לראות בדבריהם הסכמה לסכום שאמר להם השליח, ואין דעתם בדבריהם אלא הבעת אימון, והתכוונו לומר לשליח אנו מאמינים לך שכך אמר בעל הבית ואין להם אלא שלושה, אפילו עבודתם שוה ארבעה, כמו אם לא אמרו הרינו וכו', שהרי הביעו הסכמתם לעבוד כפי ששמעו מן השליח; והשיקול הנגדי אומר, שיש לראות בדבריהם הבעת אי-אמון בדברי השליח, ואינם מאמינים לו שכך אמר בעל הבית, ולכן אמרו לו: "הרינו כמו שאמר בעל הבית", כלומר ולא כפי שאתה אומר, ולכן נוטלים ארבעה כמו שאמר בעל הבית. ומפני שהבעיה לא נפשטה - פסק רבינו שאין להם אלא שלושה - כדין כל ספק בממון שאין מוציאים מיד המוחזק (רי"ף שם).

1 לָהֶם בַּעַל הַבַּיִת אֲרַבְעָה; שְׁאֵלוּ לֹא אָמַר לָהֶם
2 שְׁלוּחוֹ אֲרַבְעָה, לֹא טָרְחוּ וְעָשׂוּ שָׁוָה אֲרַבְעָה. אָמַר
3 לוֹ בַּעַל הַבַּיִת: שָׂכַר לִי בְּאַרְבַּעָה, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ
4 וְשָׂכַר בְּשָׁלֹשָׁה, אִף עַל פִּי שְׁהָרִי מְלֹאכְתָּן שָׁוָה
5 אֲרַבְעָה²⁵ - אֵין לָהֶם אֶלֶּא שְׁלֹשָׁה²⁶, שְׁהָרִי קָבְלוּ עַל
6 עֲצָמָן²⁷, וַיֵּשׁ לָהֶם תְּרַעַמַת עַל הַשְּׁלִיחַ²⁸. אָמַר לוֹ
7 בַּעַל הַבַּיִת בְּשָׁלֹשָׁה, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָהֶם
8 בְּאַרְבַּעָה, וְאָמְרוּ: הֲרִינוּ כְּמָה שְׁאָמַר בַּעַל הַבַּיִת -
9 אֵין דַּעְתָּן אֶלֶּא שְׁמִיתָן בַּעַל הַבַּיִת יָתֵר עַל אֲרַבְעָה²⁹.
10 לְפִיכָף³⁰ שְׁמִין מָה שְׁעָשׂוּ: אִם שָׁוָה אֲרַבְעָה -
11 נוֹטְלִין אֲרַבְעָה³¹ מִבַּעַל הַבַּיִת; וְאִם אֵינוֹ יָדוּעָה³² אוֹ
12 אֵינוֹ שָׁוָה - אֵין לָהֶם אֶלֶּא שְׁלֹשָׁה³³. אָמַר לוֹ בַּעַל
13 הַבַּיִת בְּאַרְבַּעָה, וְהִלֵּךְ הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָהֶם בְּשָׁלֹשָׁה,
14 וְאָמְרוּ לוֹ: כְּמָה שְׁאָמַר בַּעַל הַבַּיִת, אִף עַל פִּי
15 שְׁמֹלֵאכְתָּן שָׁוָה אֲרַבְעָה - אֵין לָהֶם אֶלֶּא שְׁלֹשָׁה,
16 שְׁהָרִי שְׁמָעוּ שְׁלֹשָׁה וְקָבְלוּ עֲלֵיהֶם³⁴.

(13) שם עו: (14) בשלושה דינרים לכל פועל ופועל. ובכת"י התימנים: בשלושה שלשה, וכן הוא ברי"ף שם. (15) ברי"ף ובכת"י תימן: בארבעה ארבעה. ושער הפועלים הנהוג הוא שלושה. (16) כפי מה שקצב עמהם, וקיבל על עצמו אחריות השכירות. (17) כפי מה שהתנה עמו. (18) אמנם, אם שער הפועלים באותו מקום קבוע בארבעה - נוטל מבעל הבית ארבעה כפי מה שהתנה, כדין השוכר את הפועל והראה בשל חבירו, שמבואר להלן הל' ט שנוטל מחבירו כפי מה שנהנה (שיטה מקובצת' שם בשם הרמ"ך, וכן כתב הרמ"א סי' שלב בשם 'ויש אומרים', ועיין סמ"ע וש"ך שם ס"ק ב. (19) היינו, שהודיעם שהוא שליח ושאין אחריות השכר עליו (שטמ"ק שם). (20) ואם שער הפועלים הוא בשלושה, נותן להם שלושה. ואם בארבעה - ארבעה. מאחר ששינה השליח ושכרם בארבעה למרות שבעל הבית אמר בשלושה, בטלה שליחותו ואין בקציצתו ממש, ולפיכך אנו דנים מקרה זה כאילו השכירות נעשית סתם בלא קציצת שכר, ששכרם כפי מנהג המדינה (רי"ף שם). (21) שבמקום שאין שער קבוע - דעת השוכר בלא קציצה מן הסתם על השער הנמוך, ועל הפועלים לגלות דעתם שהם אינם נשכרים אלא בארבעה, וכיון שלא גילו דעתם - אנו אומרים, שהסכימו לעבודה כפי דעת השוכר. ולפיכך, אף שהשליח שכרם בארבעה - אין להם אלא שלושה, מאחר ששמעו מן השליח "שכרכם על בעל הבית" היה עליהם לגלות דעתם לבעל הבית ולא לסמוך על קציצת השליח (רי"ף שם, סמ"ע סי' שלב ס"ק ג). (22) שאלמלא שכרם בארבעה, היו טורחים ומשכירים עצמם לאחרים בארבעה, שהרי יש במקום ששוכרים בארבעה (גמרא שם). (23) שבעל הבית נותן להם שלושה כמנהג המדינה (עיין ש"ך שם ס"ק ח). (24) שאינה ניתנת להערכה, כגון שעבודתם היתה בחפירות חריץ סביבות השדה ונתמלא מים (גמרא שם). (25) כלומר, מלאכתם ניכרת שהיא שוה ארבעה. (26) לא-שנא אמר שכרכם עלי או שכרכם על בעל הבית ('טור' שם). (27) לעבוד במחיר זול. (28) אומרים לשליח

17 ד. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים³⁵, וְהִטְעוּ³⁶ אֶת בַּעַל הַבַּיִת
18 אוֹ בַּעַל הַבַּיִת הִטְעָה אוֹתָם³⁷ - אֵין לָהֶם זֶה עַל זֶה
19 אֶלֶּא תְּרַעַמַת³⁸. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּרִים³⁹? בְּשֵׁלֶא
20 הִלְכוּ⁴⁰; אֲבָל הִלְכוּ⁴¹ הַחֲמֻרִין וְלֹא מִצְאוּ תְּבוּאָה⁴²,
21 פּוֹעֲלִים וּמִצְאוּ שְׂדֵה כְּשֶׁהִיא לְחָה⁴³, אוֹ שְׁשָׂכַר
22 לְהַשְׁקוֹת הַשְּׂדֵה וּמִצְאוּ שְׁנֵת מְלֹאָה מִיָּם⁴⁴: אִם בִּקֵּר
23 בַּעַל הַבַּיִת מְלֹאכְתּוֹ⁴⁵ מִפְּעֻרָב וּמִצְאָ שְׂאֵרִיכָה פּוֹעֲלִים
24 - אֵין לְפּוֹעֲלִים⁴⁶ כְּלוּם⁴⁷; מָה בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת⁴⁸? וְאִם
25 לֹא בִּקֵּר⁴⁹ - נּוֹתֵן לָהֶם שְׂכָרָן⁵⁰ כְּפּוֹעֵל בְּטָל⁵¹; שְׂאֵינוֹ
26 דּוֹמָה הֵבֵא טְעוּן⁵² לְבֵא רִיקָן, וְעוֹשֶׂה מְלֹאכָה⁵³
27 לְבָטֵל. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּרִים⁵⁴? בְּשֵׁלֶא הַתְּחִילוּ
28 בְּמִלְאכָה⁵⁵; אֲבָל אִם הַתְּחִיל הַפּוֹעֵל בְּמִלְאכָה וְחִזַּר
29 בּוֹ, אֶפְלוּ בְּחֻצֵי הַיּוֹם⁵⁶ - חוּזַר; וְשִׁנְאָמַר: כִּי לִי בְּגִי
30 יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים - וְלֹא עֲבָדִים לַעֲבָדִים⁵⁷. וְכִיצַד דִּין
31 הַפּוֹעֵל שְׁחִזַּר בּוֹ אַחַר הַתְּחִיל? שְׁמִין לוֹ מָה
32 שְׁעָשָׂה וְנוֹטְלִים⁵⁸. וְאִם קָבְלָן הוּא⁵⁹ - שְׁמִין לוֹ מָה
33 שְׁעָתִיד לַעֲשׂוֹת. בֵּין שְׁהוֹזְלוּ בַּעַת שְׁשָׂכָרָן⁶⁰ בֵּין לֹא

להשקיה. (45) היינו שדהו או המקום שנמצאה שם תבואתו. (46) שהלכו למחרת ולא היה להם מה לעשות. (47) לא תביעת ממון, ואפילו לא תרעומת. (48) כלומר יש לדנו כאנוס, שהרי ביקר מלאכתו מבערב, ומאין לו לדעת שבין-לילה יתהווה במלאכתו מצב שלא יצטרך מחר לפועלים. (49) מלאכתו מבערב, ושכר פועלים אף שלא בחן אם צריך הוא לפועלים, נראה שעל דעת הספק – היינו אפילו שלא יהיה להם מה לעשות – שוכרם. (50) בעד כל היום, שהליכתם כהתחלת מלאכה היא, ואינו יכול לחזור בו (כמו שביארנו למעלה הערה מ). [רבינו מפרש מה שאמרו בגמרא שם "הא דסיירא לארעא מדאורתא, הא דלא סיירא לארעא מדאורתא": כאן שביקר בעל הבית מלאכתו, כאן שלא ביקר, ולא כרש"י שמפרש שעל הפועלים נאמר]. (51) שכרם המלא כפי שהתנה עמם בשעת השכירות, ומנכים ממנו את הסכום שהאדם מוכן לפחות משכרו ולישב בטל, מאשר לעשות במלאכה וליטול השכר הקצוב. וכתב בעל 'הלכות גדולות' (בבא-מציעא שם) ששיעור ההפרש הוא חצי השכר (וכן הביא ה'טורי זהב' בס"י שלג ס"ק א מקובץ ישן, שכן נמצא בתשובת רש"י, וכן הביא הר"ח או"ז בשם רבינו חננאל). (52) שכר החמר הנוהג בחמורים כשהם טעונים. (53) פועל היגע במלאכה. (54) חוזר על הדין האמור למעלה, שהפועלים שחזרו בהם אין לבעל הבית עליהם אלא תרעומת, ואומר רבינו בד"א שאין ביניהם דין. (55) שאין כאן אלא דברים. (56) הזכות בידו לחזור בו. (57) שם י. כלומר, אין אדם מישראל רשאי למכור גופו להיות כעבד ממש לישראל אחר, שהוא עבדו של הקדוש-ברוך-הוא כמו זה הנמכר לו, לפיכך הפועל חוזר בו אפילו בחצי היום, שלא תהא שכירות פועל מכירה לזמן כמו שאר שכירות (ראה למעלה פ"ז הל' א) עד שלא יהיה באפשרותו לחזור בו, כעבד שהוא מכור לאדוניו ואינו שולט בגוף שלו. ברם, דין יש ביניהם וכמו שמבאר רבינו והולך. (58) שם עז. ובר"ף שם, אם שכרו בשמונה דינרים ועבד חצי היום וחזר בו, ובמשך היום עלה שער הפועלים ואין בעל הבית מוצא מי שיגמור מלאכתו אלא בששה - אין שמין כפי מה שעתיד להיעשות, היינו שבעל הבית ינכה מהשכר המלא ששה דינרים, כפי מה שיוציא כדי לגמור מלאכתו, אלא נותן לו ארבעה דינרים כפי מה שעשה, שיד הפועל על העליונה מכיון שבזכות הוא חוזר (ראה בסמ"ע ס"י שלג ס"ק טז, וש"ך שם ס"ק יט שחלוקים הם בדעת ה'טורי' באם הוול שכר הפועלים, כגון ששכרם בשמונה והוול שכר הפועלים ועמד על ארבעה, שלדעת הסמ"ע שמין מה שעתיד להיעשות, היינו שבעל הבית מנכה משכר הפועל שני דינרים כפי מה שצריך להשלמת המלאכה ונותן לפועל ששה דינרים, ולדעת הש"ך גם בהוול שמין מה שעשה ואין לו לפועל אלא ארבעה כפי שהותנו. ועי' 'קצות החושן' שם). (59) הפועל שחזר בו, היינו שלא נשכר לזמן ידוע, אלא שקיבל על עצמו לעבוד עבודה מסויימת בשכר קבוע מראש. קבלנות כזו, אין בה משום עבדות, שהרי אין גופו מושכר. (60) שהיה שער הפועלים בשעת השכירות זול, ובמשך היום עלה השער. (61) אחר ששכרם. (62) מנכים משכרו הקצוב את הסכום שתעלה השלמת המלאכה. (63) תבואה שהבשילה, והיא

1 הוּזְלוּ, בֵּין שְׁהוּזְלָה מְלֵאכָה אַחַר בֵּין לֹא הוּזְלָה
2 - שְׁמִין לוֹ מַה שְׁעֵתִיד לַעֲשׂוֹת⁶². פִּינֵצַד ? קִבַּל מִמֶּנּוּ
3 קִמָּה⁶³ לְקַצֵּר בְּשִׁטֵי סְלָעִים⁶⁴, קָצַר חֲצִיָּה וְהֵנִיחַ
4 חֲצִיָּה; בְּגַד לְאַרְגַּ בְּשִׁטֵי סְלָעִים, אָרְגַּ חֲצִיו וְהֵנִיחַ
5 חֲצִיו - שְׁמִין לוֹ מַה שְׁעֵתִיד לַעֲשׂוֹת: אִם הָיָה שְׁוֹה⁶⁵
6 שְׁשֵׁה דִינָרִין⁶⁶ - נֹתֵן לוֹ שְׁקֶל⁶⁷, אוּ יִגְמְרוּ אֶת
7 מְלֵאכְתָּן⁶⁸; וְאִם הָיָה הַנְּשֹׂאָר יִפֶּה שְׁנֵי דִינָרִין⁶⁹ -
8 אֵינוּ נֹתֵן לָהֶם אֶלָּא סְלָע⁷⁰, שְׁהָרִי לֹא עָשׂוּ אֶלָּא חֲצִי
9 מְלֵאכָה⁷¹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁷²? בְּדָבָר שְׁאֵינוּ
10 אֲבוּד⁷³; אֲבָל בְּדָבָר הָאֲבוּד⁷⁴, כְּגוֹן פִּשְׁתָּנוּ לְהַעֲלוֹת
11 מִן הַמְּשֻׁרָה⁷⁵, אוּ שְׁשֹׂכֵר חֲמוֹר לְהִבְיֵא חֲלִילִין לְמַת⁷⁶
12 אוּ לְכֹלָה⁷⁷, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - אֶחָד פּוֹעֵל וְאֶחָד קִבְּלָן
13 אֵינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נֶאֱמַר, כְּגוֹן שְׁחֵלָה⁷⁸
14 אוּ שְׁמַע שְׁמַת לוֹ מַת⁷⁹. וְאִם לֹא נֶאֱמַר וְחֹזֵר בּוֹ -
15 שׁוֹכֵר עֲלֵיהֶן⁸⁰ אוּ מִטְעֵן. פִּינֵצַד מִטְעֵן? אוֹמֵר לָהֶם:
16 סְלָע קִצְצֵתִי לָכֶם, בּוֹאוּ וּטְלוּ שְׁתִּים! עַד שְׁיִגְמְרוּ
17 מְלֵאכְתָּן, וְלֹא יִתֵּן לָהֶם⁸¹ אֶלָּא מַה שְׁפִסַּק תְּחִלָּה.
18 וְאִפְלוּ נִתְּן לָהֶם הַשְׁתִּים - מִחֲזִיר⁸² מִהֵן הַתּוֹסֶפֶת.
19 פִּינֵצַד שׁוֹכֵר עֲלֵיהֶן? שׁוֹכֵר פּוֹעֲלִים אַחֲרֵים, וְגוֹמְרִים
20 מְלֵאכְתָּן שְׁלֹא תֵאבֹד, וְכֹל שְׁיוֹסִיף לְאֵלוֹ הַפּוֹעֲלִין
21 הָאַחֲרִים עַל מַה שְׁפִסַּק לְרֵאשׁוֹנִים נוֹטֵל מִן
22 הָרֵאשׁוֹנִים. עַד בְּמָה⁸³? עַד פְּדֵי שְׁכָרְן שְׁל
23 רֵאשׁוֹנִים⁸⁴. וְאִם הָיָה לָהֶם מְמוֹן⁸⁵ תַּחַת יָדוֹ -
24 שׁוֹכֵר⁸⁶ לְהַשְׁלִים הַמְּלֵאכָה עַד אַרְבַּעִים וְחֲמִשִּׁים זֶזו
25 בְּכָל יוֹם לְכָל פּוֹעֵל⁸⁷, אִף עַל פִּי שְׁשֹׂכֵר הַפּוֹעֵל⁸⁸
26 שְׁלִשָּׁה אוּ אַרְבַּעָה⁸⁹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים⁹⁰? שְׁאִין
27 שֵׁם פּוֹעֲלִים לְשׁוֹכֵר בְּשְׁכָרְן⁹¹ לְהַשְׁלִים הַמְּלֵאכָה;
28 אֲבָל יֵשׁ פּוֹעֲלִים לְשׁוֹכֵר בְּשְׁכָרְן, וְאָמְרוּ לוֹ: צֵא
29 וְשֹׂכֵר מֵאֵלוֹ לְהַשְׁלִים מְלֵאכְתָּךְ וְלֹא תֵאבֹד - בֵּין
30 שׁוֹכֵר⁹² בֵּין קִבְּלָן, אֵין לוֹ עֲלֵיהֶן אֶלָּא תְרַעַמְתָּ⁹³,
31 וְשְׁמִין לְשׁוֹכֵר מַה שְׁעָשָׂה, וְלִקְבָּלָן מַה שְׁעֵתִיד
32 לַעֲשׂוֹת⁹⁴.

(35) שם: (36) הוליכו שולל את בעל הבית. כלומר, חזרו בהם ולא באו לעבודה. (37) ואינו מוסר להם עבודה. (38) לפועלים תרעומת, מפני שעליהם לטרוח ולמצוא מעביד אחר, ובעל הבית – למצוא פועלים, אבל תביעת ממון אין כאן, כיון שעדיין לא התחילו במלאכה - הרי זה דברים בלבד (ע"פ רש"י שם). (39) שאין לפועלים על בעל הבית החזור בו אלא תרעומת. (40) שאין כאן אלא דברים. (41) הפועלים למקום המלאכה, הרי זה כהתחלת המלאכה, ואין בעל הבית יכול לחזור בו, שכשם ששכירות דברים נקנית במשיכתם ואינם יכולים לחזור בהם (כמבואר למעלה פ"ב הל' ח) – כך שכירות פועלים נקנית בהתחלת המלאכה. (42) כגון, ששכר חמרים להביא תבואתו ממקום מסוים, והלכו למקום התבואה ולא מצאו. (43) שכר פועלים לעדור שדהו, והלכו ומצאו השדה שהיא לחה ממי גשמים ואינה ראויה לעידור. (44) ואינה צריכה עוד

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(ראה למעלה פ"ה הל' א.) (97) כלומר, הרי שלך לפניך, שמזלך גרם שנלקחתי לעבודת המלך, ועליך לישא בהפסד, ותן לי שכרי בעד כל היום, כדין שוכר בהמה ונלקחה בדרך הליכתה. (98) שאין שכירות הפועל כשכירת הבהמה, שהבהמה נקנית לשוכר כמכר, ולכן בדין אומר לו הרי שלך לפניך, שהרי היא כשלו בזמן שהיא שכורה לו ומזלו גרם לכך. אבל הפועל, שאין שכירותו כמכר (כמו שנתבאר למעלה בהל' ד), והרי הוא ברשות עצמו - יש לייחס ההפסד למזלו של הפועל ('מרכבת המשנה', ועיין 'מחנה אפרים' הלכות שכירות סי' ה).

ו. השוכר את הפועל להשקות את השדה מזה הנהר, ופסק הנהר בנצי היום: אם אין דרפו להפסיק - אין להן אלא שכר מה שעשו; וכן אם דרפו שייפסקו אותו בני העיר, והפסיקוהו בנצי היום - אין להן אלא שכר מה שעשו, שהרי ידעו הפועלים דרפו של נהר; ואם דרפו להפסיק מאליו - נתן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם. שכן להשקות השדה, ובא המטר והשקה - אין להן אלא מה שעשו.¹⁰¹ בא הנהר והשקה - נתן להן כל שכן;¹⁰³ מן השמים נסתייעו.¹⁰⁴ במה דברים אמורים? בפועל; אבל מי שפסק עם אריסיו,¹⁰⁶ שאם ישקה שדה זו ארבע פעמים ביום¹⁰⁷ - יטל חצי הפרות¹⁰⁸, וכל האריסין¹⁰⁹ שהן משקין שתי פעמים אינן נוטלין אלא רביע הפרות, ובא המטר ולא הצרך לדלות ולהשקות - נוטל חצי הפרות כמו שפסק עמו¹¹⁰; שהאריס כשתף, ואינו בפועל.¹¹¹

(99) שם עז. הלכה זו, כפי שהיא מנוסחת בספרים הנדפסים, לא נמצא לה פירוש מניח את הדעת (ראה ראב"ד, מגדל-עוז ומגיד-משנה), אולם בכת"י תימן היא מנוסחת כלקמן: "השוכר את הפועלים להשקות את השדה מזה הנהר, ופסק הנהר - אין להם אלא מה שעשו, שהרי ידעו דרכו של נהר זה, ואם דרכו להפסק מאליו והפועלים גרים (גימל צרויה) נתן להם שכר כל היום, מפני שהיה לו להודיעם". נוסחא זו מתאימה לדברי הגמרא שם, ופירושה: בבבא ראשונה המדובר בפועלים הדרים במקום הנהר ויודעים שדרכו להפסק (לפעמים הוא מתייבש), ועל דעת כן נכנסו לעבודה וקיבלו עליהם סכנת ההפסד אם יפסק, ומשום כך אין להם אלא מה שעשו. ואם הפועלים גרים, פירוש, אינם תושבי המקום ואינם מכירים דרכו של הנהר - על בעל-הבית לשלם להם כל שכרם, מפני שמחובתו להודיע להם שהנהר עלול להיפסק. ובמגיד-משנה מבואר, שמשלם להם כפועל בטל (ראה למעלה ה"ד). (100) במשך היום, ואינו צריך עוד להשקייה מן הנהר. (101) מכיון שגם הפועלים יודעים שמטר עלול לבוא, והשדה לא תצטרך להשקייה, ולא התנו בפירוש שבעל-הבית יתן להם שכרם גם במקרה שכזה - הפסידו (שם מימרא דרבא "אתא מיטרא - פסידא דפועלים"). 'תוספות' ורא"ש גורסים בגמרא: "אתא מיטרא בליליא", אולם רבינו אינו גורס "בליליא". (102) מימרא

עומדת לפני קצירה. (64) שהם שמונה דינרים. (65) החצי שלא גמרו. (66) שהוקרה המלאכה. (67) שהוא שני דינרים, שבעל הבית מעכב בידו שקל מהשכר שמגיע לקבלן בעד מה שעשה, כפי מה שצריך להוסיף כדי לגמור מלאכתו. והוא-הדין אם הנשאר שוה שמונה - אינו נותן להם כלום, שיד הקבלן על התחתונה מפני שחזור בו שלא כדין. ואעפ"כ אם נתייקרה הרבה, וחציה שוה יותר ממה שקצץ - אין הקבלן משלם מכיסו ('טור' סימן שלג). (68) ויטלו שני סלעים (שם), וראה בגמרא שם מה שלמדו (מזה). (69) שהוזלה המלאכה. (70) כלומר, אין הקבלן יכול לטעון: קח אדם אחר במקומי לגמור המלאכה, ותן לי שכרי כפי התנאי בניכוי מה שיטול זה, אלא בעל-הבית נותן לו סלע כפי מה שעשה. (71) בגמרות שבידינו, הגירסא: "ואם סלע נותן להם סלע", והוא בהתאם לדעת רבינו. והראב"ד בהשגותיו, כתב: "א"א אלא סלע יפה שני דינרים", ומפרש הש"ך (שם ס"ק כב) כוונתו, שאין להם אלא שקל, ששמין להם מה שעתיד להעשות, היינו משלמים להם בעד חצי העבודה שעשו, כפי הערך ששווה עשיית החצי הנשאר. והש"ך שם מביא ראייה לשיטה זו מתוספתא, ומוסיף שאפשר שגם דעת רבינו כן הוא. (72) שם, שלפועל שמין מה שעשה, ולקבלן - מה שעתיד לעשות. ואינו משלם מכיסו אם נתייקרה הרבה, ושכר בעל הבית פועלים אחרים בשעת היוקר. (73) שאין המלאכה נפסדת בגלל חזרת הפועלים, ואפשר לעשותה גם בזמן מאוחר יותר, ולכן ימתין עד שימצא פועלים אחרים בשכר שפסק לראשונים, ולא ישכור עתה ביוקר. (74) שאין עשיית המלאכה ניתנת לדיחוי. (75) מקום ששווין בו את הפשתן, ואם לא יעלהו תפסד. (76) לקונן. (77) לשמח חתן וכלה. ודבר האבוד הוא, שעתה זמנו לעשות ואינו נותן לדחותו (ע"פ 'תוספות' שם עה:). (78) הוא או אשתו ובניו (רמ"א בחושן-משפט סי' שלג סעיף ה בשם 'תרומת הדשן'). (79) בכל המקרים האלה יכולים לחזור בהם, ושמים להם - בין לשכיר בין לקבלן - כפי מה שעשו (שם עז: וברש"י שם). (80) על חשבונם, כלומר, שוכר פועלים אחרים, ועליהם - על הפועלים - לשלם מכיסם ההפרשים, וכמו שמבאר רבינו בסמוך. (81) אחר שגמרו מלאכתם. (82) חוזר ומציא. (83) מוסיף בשכר הפועלים האחרים על חשבון הראשונים. (84) שם עח. היינו, פי שנים מהשכר שפסק לראשונים, כגון שכרם בסלע שוכר בשתים, ועליהם לשלם ('טור' סי' שלג, וכן מוכח מהתוספתא שם פ"ז, ועיין 'בית יוסף' ולחם-משנה). (85) פקדון (עיין ש"ך שם ס"ק לג). (86) בעל-הבית מהממון שלהם שברשותו. (87) כלומר, לפועל אחד בעד עבודת יום אחד. (88) שער הפועל הוא בדרך כלל. (89) שם. (90) ששוכר עליהם או מטען. (91) כפי השכר שפסק עם הראשונים. (92) שכיר יום, פועל. (93) שם עז: (94) כדין חזרה דבר שאינו אבוד.

ה. השוכר את הפועל⁹⁵, ונאחז לעבודת המלך⁹⁶ - לא יאמר לו: הריני לפניך⁹⁷, אלא נותן לו שכר מה שעשה⁹⁸.

(95) תוספתא שם פ"ז ה"ה. (96) ואפילו בדרך הליכתו

וזה שלא מצא מה שיביא, פשיעת בעל הבית הוא, שהיה לו להודיע מקודם אם יהיה ביד השליח לבצע מה שהוטל עליו. ואין זה דומה לשכר חמרים להביא תבואה ולא מצאו, שמנכים משכרם כפועל בטל (למעלה ה"ד), מפני שהחמרים נשכרו לכל היום לעבודה רבה, ואם לא מצאו תבואה - לא עשו מלאכתם ויושבים בטל, אבל כאן השלים השליח את כל מה שקיבל עליו, שהרי הלך וחזר, ולפיכך אין מנכים משכרו כלום. ומזה יוצא, שאם קיבל השליח עליו להביא דבר כבד, נותן לו כפועל בטל, שאינו דומה שכר הבא טעון לבא ריקן, כמו שנתבאר למעלה שם (מגיד-משנה, וראה ראב"ד). (122) שזיפים המובאים מדמשק (ראה 'ערוך' ערך דורמסקנין). (123) שהרי ביצע השליחות שהוטלה עליו, ואין על השליח להפסיד מחמת המצב שהתהווה בינתיים שאין עוד צורך בפירות שהביא (בבא-קמא קטז:).

ט. השוכר את הפועל¹²⁴ לעשות עמו בשלו, והראיהו בשל חברו - נותן כל שכרו¹²⁵, וחוזר וולקח מחברו מה שנהנה בו המלאכה¹²⁶.

(124) בבא-מציא עו. (125) כפי מה שפסק עמו. (126) שאם יש פועלים שנשכרין בשלושה, והוא פסק עמהם בארבעה - נוטל מחבירו שלושה, כמבואר בהל' ג גבי שליח ששינה.

י. השוכר את הפועל¹²⁷ לעשות עמו בתוך יקש¹²⁸ וכיוצא בהן, ואמר לו: טל מה שעשית בשכרך¹²⁹ - אין שומעין לו¹³⁰. ואם משקבל עליו¹³¹ אמר לו¹³²: הילף שכרך¹³³ ואני אטל את שלי - אין שומעין לו.

(127) שם קיח. (128) ללקט התבן והקש שבשדה. (129) במקום שכרך. (130) אע"פ שהם שווים כשכרו, שהפועל נוטל שכרו במזומנים "שעל דעת כן נשכר, ואל שכרו הוא נושא נפשו" (מגיד-משנה). (131) הפועל ליטול התבן והקש בשכרו. (132) כלומר, חזר בו בעל הבית ואמר לו. (133) קח שכרך במזומנים.

יא. מציאת הפועל - לעצמו¹³⁴, אף על פי שאמר לו: עשה עמי מלאכה היום¹³⁵, ואין צריך לומר אם אמר לו: עדר עמי היום¹³⁶. אבל אם שכרו ללקט מציאות, כגון שתסר¹³⁷ הנדה ושכרו ללקט הדגים הנמצאין באגם - הרי מציאתו לבעל הבית, ואפילו מצא פיס מלא דינרין¹³⁸.

(134) כלומר, הפועל זוכה בה לעצמו, ואין אנו אומרים מכיון שנשכר לעבוד בשביל בעל-הבית כל היום, הרי רווח כל מעשה ידיו שייכים לבעל-הבית (שם יב: כרב פפא). (135) ולא פירש לאיזו מלאכה שוכרו, והטעם שלא השכיר עצמו אלא למלאכה בשל בעל-הבית ולא ללקוט מציאות בשל הפקר. - אמנם בעל-הבית מנכה משכרו כפי מה שבטל ממלאכה מחמת ההתעסקות במציאה. (136) שלא השכיר עצמו אלא למלאכה מסוימת. (137) שנסוג. (138) שהרי השכיר עצמו ללקט מציאות לבעל הבית בשל הפקר, וכל המציאות בכלל.

של רבא, שם. עלה הנהר ונתקרב אל השדה ואין צורך אלא בעבודה מועטת, שיפתחו ראשי התלמים ויכנסו המים מאליהם וישקו השדה. (103) כיון שסוף-סוף עשו מלאכה, אע"פ שהיא קלה. (104) להקל עליהם את המלאכה. ואם עלה הנהר עד שאין צריך אפילו לעבודה מועטת - דינם כדין בא מטר (מגיד-משנה בשם הרשב"א, והוא מסיים: "ואפשר שזו היא כוונת רבינו, כמה שכתב מן השמים נסתייע"). (105) שאם בא המטר - הפסד הפועל הוא. (106) מקבל עבודת השדה בשכר חלק הפירות שתוציא. (107) בכל יום. (108) שתוציא השדה. (109) שבאותו מקום. (110) גיטין עד: כרבה. (111) שאינו אלא שכיר יום, ולא שכרו בעל הבית אלא להשקיית השדה, וכיון שבא המטר - אין לו אלא מה שעשה, שהרי לא השקה לאחר כן, אבל האריס שעושה כל המלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע למה שתוציא השדה, הרי הוא כשותף לבעל השדה למה שתוציא השדה, בין אם עבד הרבה או מעט, וכמו שאר האריסים המשקים שתי פעמים ונוטלין רבע מהפירות אפילו בא המטר, ולא היו צריכים להשקות אלא פעם אחת (רי"ף שם, וע"פ 'תוספות' שם ד"ה רבה).

ז. השוכר את הפועל¹¹² לעשות מלאכה¹¹³ כל היום, ושלמה המלאכה בחצי היום: אם יש לו מלאכה אחרת כמותה או קלה ממנה - עושה שאר היום¹¹⁴; ואם אין לו מה לעשה¹¹⁵ - נותן לו שכרו כפועל בטל¹¹⁶. ואם היה מן החופרים או עובדי אדמה וכיוצא בהן, שדרפו לטרח הרבה, ואם לא יעשה במלאכה יחלה¹¹⁷ - נותן לו כל שכרו¹¹⁸.

(112) בבא-מציא עז. (113) מסוימת, כגון שכרו לנכש שדהו. (114) שבעל-הבית רשאי לשנותו למלאכה קלה ולא למלאכה חמורה (תוספתא שם פ"ז). (115) או שאין לו אלא עבודה קשה ממנה, כגון עידור. (116) וכתב הרשב"א, שדין זה שאין בעל-הבית רשאי לשנותו למלאכה חמורה - דוקא בשאמר להם בפירוש, בשעה ששכרם, שלמלאכה זו הוא שוכרם. אבל שכרם סתם, אע"פ שמסר להם בתחילה עבודה קלה, חוזר ונותן להם עבודה קשה, שהרי אם רצה היה מוסר להם בתחילה מלאכה קשה (למעלה פ"ה הל' ד, משתמש רבינו בסברא כעין זו לענין שכירות בתים - משנה-למלך). (117) כלומר, ואינו מעדיף ישיבה בטלה ולהרויח פחות על היגיעה במלאכה. (118) שם, מימרא של רבא.

ח. השוכר את הפועל¹¹⁹ להביא לו שליחות¹²⁰ במקום למקום, והלף ולא מצא שם מה יביא - נותן לו שכרו משלם¹²¹. שכרו להביא קנים לחרם, והלף ולא מצא ולא הביא - נותן לו שכרו משלם. שכרו להביא פרוב ודורמסקנין¹²² לחולה, והלף ומצאו שמת או הכריא - לא יאמר לו: טל מה שהיבאת בשכרך, אלא נותן לו כל שכרו¹²³. וכן כל פיוצא בזה.

(119) תוספתא שם. (120) לבצע דבר-מה בתור שליח. (121) כמו שפסק עמו, שהרי עשה שליחותו - הלך וחזר -

יום רביעי ז' אייר ה'תשע"ז

פָּרֶק עֲשִׂירִי

1 יבאר דין מלווה את חברו על המשכון ונאנס, ודין
שמירה בבעלים, ודין אומנים שהם שומרי שכר, ודין נתן
לאומנים לתקן וקלקלו, ודין מוליך חיטים לטוחן ועשאן
סובים, ודין מראה דינר לשולחני ואמר השולחני שהוא יפה
ונמצא רע, ודין טבח או סופר העיר או מלמד תינוקות או
הנוטע אילנות בשכר בשביל כל בני העיר שגרמו הפסד
מפני שנתעצלו, שמסלקים אותם בלי התראה מוקדמת.

1 א. המלוה את חברו על המשכון, בין שהלווה מעות
2 בין שהלווה פרוטה², בין שמשכנו בשעת הלוואתו בין
3 שמשכנו אחר שהלווה - הרי זה שומר שכר.
4 לפיכך, אם אבד המשכון או נגנב - חייב בדימוי.
5 ואם נאנס המשכון, כגון שנלקח בלסטים מזין
6 וכיוצא בו משאר אנסין - ישבע שנאנס⁵, וישלם
7 בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה⁶.

2 כחכמים (בבא מציעא פ:): ולא כרבי יהודה האומר
הלווהו מעות שומר חנם, פירות שומר שכר. (3) לפי
שהוא נושא שכר, שאם יזדמן לו עני בשעה שהוא עוסק
בשמירת המשכון שלא יתקלקל, כגון, שטיחה וניעור
(השווה שם כ"ט): יהא פטור מלתת לו פרוטה כפי הכלל
שבידינו "העוסק במצוה פטור מן המצוה" והמלוה ממון
לחברו מצוה הוא עושה, ומחמת הנאה זו דינו כשומר
שכר. ומטעם זה דן רב יוסף (בבא קמא נו:): את שומר
אבידה כשומר שכר (ועל שם כך קראו בתלמוד (נדרים לג:)
"פרוטה דרב יוסף" לכל הנאת שכר דוגמת זו, שאינה הנאה
בטוחה, שהרי ייתכן, שלא יזדמן לו עני בשעה שהוא עוסק
בשמירתה (בבא מציעא שם ובר"ף, על פי תשובת הרא"ש
הובאה בטור חושן משפט סוף סימן עב). (4) "ואם היה
שווה המשכון כדי דמי החוב אין לאחד על חברו כלום,
ואם החוב יתר על המשכון משלם הלווה הייתרון, ואם דמי
המשכון יתרים על החוב נותן המלווה ללווה הייתרון"
(לשון השולחן ערוך סימן עב סעיף ב). (5) כדין שומר
שכר שנתבאר למעלה פרק א הלכה ב. (6) היינו, אפילו
מה שכנגד המשכון, ולא כשמואל (שם) האומר, שהמלווה
אלף זה וקיבל ידית של מגל למשכון: "אבד קתא דמגלא
(ידית המגל שנתן במשכון) - אבדו אלפא זוזי" (מגיד
משנה).

8 ב. פל האומר לחברו: שמר לי ואשמר לך - הרי
9 זה שמירה בבעלים⁸. אמר לו: שמר לי היום
10 ואשמר לך למחר⁹, השאילני היום ואני אשאילך
11 למחר¹⁰, שמר לי היום ואשאילך למחר, השאילני
12 היום ואשמר לך למחר - פלן נעשו שומרי שכר זה
13 לזה¹¹.

7 בזמן אחד. (8) שנתבאר בפרק א הלכה ג שהשומר
פטור אפילו על פשיעה, שהרי כל אחד ואחד שומר את של
חברו בהתחלת השמירה (שם פא.). (9) אין זה שמירה
בבעלים שאין הבעלים עוסקים במלאכתו בהתחלת

השמירה. (10) אבל אם אמר השאילני היום ואשאילך
היום הרי זה שאלה בבעלים (מגיד משנה. ודעת רש"י שגם
במקרה זה אין לו דין שאלה בבעלים). (11) שם, היינו,
שאם נגנב אצל השומר או אצל השואל - חייב, שכל אחד
משאיל או שומר תחת שאלתו או שמירתו של השני וזהו
שכרו. ואם נאנס בידי השואל - פטור, שאין זו שמירה
בבעלים, כמו שביארנו בדין שמור לי היום ואשמור לך מחר
(והאומר השאילני ואשאילך או שמור ואשאילך בזמן אחד,
לפי המגיד משנה דעת רבינו שזה שאלה בבעלים ופטור,
ולפי הכסף משנה אין הכרע בדברי רבינו, וראה במשנה
למלך מה שהקשה על המגיד משנה וראה בש"ך סימן שה
סעיף קטן ו שמישיבו).

14 ג. פל האמנין - שומרי שכר הן¹². וכלן שאמרו: טל
15 את שלך והבא מעות, או שאמר לו האמן: גמרתיו,
16 ולא לקחו הבעלים את הפלי - האמן שומר חנם¹³.
17 אכל אם אמר האמן: הבא מעות וטל את שלך¹⁴ -
18 עדן הוא נושא שכר פשהיה¹⁵.

12 אף על גב שאינו נוטל שכר שמירה לפי שהוא נהנה
במה שהכלי בשמירתו שעל ידו הוא מקבל שכר אומנתו
ודומה לשוכר שנתבאר בפרק א הלכה א שדינו כשומר שכר
לפי שהוא נהנה שמשתמש בו לצורכו (שם פא: על פי
המשנה למלך כאן וש"ך סימן שו סעיף קטן א). (13) לפי
שנגמרה מלאכתו ואינו משתכר עוד על ידה, והרי הוא
כשאר שומר שכר, שאחר שנגמר זמן שמירתו חייב כשומר
חנם בלבד (נתיבות המשפט שם סעיף קטן ב, על פי שולחן
ערוך סימן שמג סעיף ב). (14) שהקדים נתינת המעות
לנטילת החפץ, גילה דעתו שמעכב החפץ עד שיקבל שכרו.
(15) שהרי הוא נהנה במה שהחפץ ברשותו, שהוא תופסו
בתור משכון להבטחת שכרו, וזהו שכרו (שם).

19 ד. נתן לאמנין¹⁶ לתקן, וקלקלו - חייבין לשלם.
20 פיצד? נתן לחרש¹⁷ שדה תבה ומגדל¹⁸ לקבע בהן
21 מסמר, ושברן; או שנתן לו את העצים לעשות מהן
22 שדה תבה ומגדל, ונשברו אחר שנעשו - משלם לו
23 דמי שדה תבה ומגדל¹⁹; שאין האמן קונה בשבח
24 הפלי²⁰. נתן צמר לצבע, והקדיחתו יורה²¹ - נותן לו
25 דמי צמרו. צבעו פעור²², או נתנו לו לצבעו אדם
26 וצבעו שחר, שחר וצבעו אדם, נתן עצים לחרש
27 לעשות מהן פסא נאה ועשה פסא רע או ספסל²³:
28 אם השבח יתר על ההוצאה - נותן בעל הפלי את
29 ההוצאה, ואם ההוצאה יתרה על השבח - נותן לו
30 את השבח בלבד²⁴. אמר בעל הפלי: איני רוצה
31 בתקנה זו, אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים²⁵
32 - אין שומעין לו²⁶. וכן אם אמר האמן: הא לך דמי
33 צמרך או דמי עצריך ולך²⁷ - אין שומעין לו, שאין
34 האמן קונה בשבח פלי שעשה²⁸.

16 בבא קמא צח: (17) נגר. (18) מיני ארגזים וארונות.
בפירוש המשנה במסכת שבת (קכ). כותב רבינו: "שידה
צורתה ידועה אצלנו והיא תיבה קטנה ... ומגדל - אוצר של

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מאומן במקצוע זה והרי זה כאונס - חייב, שאין זה אונס גמור, שבזהירות מרובה היה מונע את התקלה ואין השומר שכר פטור אלא על אונס גמור, שלא היה בידו למנעו (כמו שנתבאר למעלה בפרק א הלכה ג). (36) שידיו מאומנות לשחיטה (מאירי שם). (37) שהרי זה כאונס והשומר חינם פטור על אונס שכזה (כמו שנתבאר שם) - וכן טחון ונחתום מומחים ועשו בחינם - פטורים (מגיד משנה). (38) שהרי פושע הוא שלא היה לו לשחוט כשאינו מומחה (שם כרבי יוחנן). (39) לחלפן כספים - ושואל על טיבה. (40) וקיבלה מחבירו. (41) כגון שפסלתו מלכות. (42) בטיב המטבעות. (43) שם. בגמרא לא הוזכר בראיית המטבעות חילוק בין בשכר בין בחינם, ודעת רבינו שיש להשוות דין השולחני לדין הטבח (מגיד משנה). (44) זה שאמרנו שהאינו בקי חייב. (45) שאם לא הודיעו יכול השולחני לטעון לא ידעתי שעלי אתה סומך. (46) כגון שהיו עומדים לפני גמר עיסקא וגמרו העיסקא בפניו, אינו צריך להודיעו (רי"ף שם על פי עובדא בגמרא שם (צט: ק.)). ברבי חייא, ובריש לקיש. (47) שם. עובדא לפני רבי יוחנן בטבח שעשה בחינם - ולמד רבינו שהוא הדין בשולחני (מגיד משנה).

עין ידוע אצלנו ונקרא בערבית מנשא"ר". (19) גמורים, אף על פי שנתן לו עצים. (20) פירוש, האומן עושה הכלי בשביל בעל הבית שמשלם לו שכר עבודתו, וכל מה שמשביחים העצים בשוויים מתוך שנעשו כלים - שייך לבעל הבית ואין האומן קונה כלום בשבח זה ומשום זה הוא נוטל שכרו בלבד ומשלם מה שהזיק (שם כרבא). (21) "שרפתו הורה שהרתיחה יותר מדאי" (שם ק: רש"י שם). (22) שצבעו בשיירי צבע שנשתיירו ביורה וקיבל הצבע מראה (גוון) מכוער (שם). (23) והואיל ושינה אין בעל הבית נותן שכרו כפי מה שקצץ עימו, אלא יד האומן על התחתונה וכמו שמבאר רבינו והולך. (24) "כגון אם היה הבגד שווה דינר ואחר צביעתו שווה דינר וחצי והוציא בו הצבע רבע דינר לא ייתן אלא רבע דינר, ואם הוציא עליו שלושה רבעי דינר ייתן לו החצי (הדינר), מאשר הותר בדמיו" (=שהשביח בבגד) (רבינו בפירוש המשנה שם). (25) וייטול לו הכלי שעשה (רבינו שם ועיין קצות החושן סימן שו). (26) "לפי שאמרנו אם השבח יתר על ההוצאה ואם ההוצאה יתרה על השבח" היא תקנה לכל אחד משניהם" (רבינו שם). (27) או תן לי כפי השבח שהשביח הבגד. (28) ואין לו אלא דמי ההוצאה, כמו שנתבאר (על פי סוגיית הגמרא שם קב).

ו. מקום שנהגו⁴⁸ שיהיה הנוטע אילנות⁴⁹ נוטל חצי השבח ובעל הקרקע חצי, ונטע והשביח ונטע והפסיד⁵⁰ - מחשבין לו חצי השבח שיש לו, ומנפין ממנו מה שהפסיד⁵¹, ונוטל השאר. ואפלו התנה על עצמו, שאם הפסיד לא יטל פלוס - הרי זה אסמכתא⁵², ואין מנפין לו אלא מה שהפסיד⁵³. היה מנהגם שיתל הנוטע מחצה⁵⁴ ובעל הקרקע מחצה, [אם] היה⁵⁵ מנהגם שיתל האריס⁵⁶ שלישי, אם נטע הנוטע והשביח ורצה להסתלק, שגמץא פעל הקרקע צריך להוריד לה אריס - הרי בעל הקרקע מוריד אריס, ויטל בעל הקרקע חצי, ולא יפסיד בעל הקרקע פלוס, ויטל האריס שלישי, והשתות הנשאר של נוטע⁵⁷, שהרי סלק עצמו בריצונו.

ה. המוליך חטין²⁹ לטחון³⁰, ולא לתמן³¹ וצפאן סבין³² או מרסן; נתן הקמח לנחתום³³, וצפאו פת נפולין³⁴; בהמה לטבח, ונבלה - חבין לשלם דמיהן, מפני שהן נושאי שכר³⁵. לפיכך, אם היה טבח ממחה³⁶, ושחט בהנם - פטור מלשלם³⁷; ואינו ממחה, אף על פי שהוא בהנם - חב לשלם³⁸. וכן המראה דינר לשלחני³⁹, ואמר לו יפה הוא⁴⁰, ונמצא רע⁴¹: אם בשכר ראהו - חב לשלם, אף על פי שהוא בקי⁴² ואינו צריך להתלמד; ואם בהנם⁴³ ראהו - פטור, והוא⁴⁴ שיהיה בקי שאינו צריך להתלמד; ואם אינו בקי - חב לשלם, אף על פי שהוא בהנם. והוא שאמר לשלחני: עליך אני סומך⁴⁵, או שהיו הדברים מראין שהוא סומך על ראיתו, ולא יראה לאחרים⁴⁶. טבח שעשה בהנם ונבל, וכן שלחני שאמר יפה ונמצא רע, וכן פל פיוצא פזה - עליהן להביא ראיה שהן ממחין; ואם לא הביאו ראיה - משלמין⁴⁷.

(48) שם קט. (49) המקבל שדה מחבירו לנוטעה ולטפל בנטיעות. (50) כלומר, בחלק מן הנטיעות השביח ובחלק הפסיד, היינו שלא השביחה כמו החלק שהשביח. (51) בהשוואה לחלק שהשביח ומוסיפין לחלקו של בעל הבית, כדי שיהיה לו חצי השבח מכל היבול שהייתה השדה מוציאה אלמלי השביחה כולה. (52) "שכל האומר: אם יהיה או לא יהיה לא גמר והקנה, שהרי דעתו עדיין סומכת שמה יהיה שמה לא יהיה" (רבינו, בפרק י"א מהלכות מכירה הלכה ו). (53) ונוטל השאר (שם כרבא - וראה למעלה פרק ח הלכה יב). (54) בעד הנטיעה והטיפול בעיבוד האילנות. (55) כלומר, והיה. (56) היורד לשדה נטועה לעבד אותה. (57) כגון, אם היה השבח שנים עשר דינרים, נוטל בעל השדה שישה, שהם חצי השבח. ומהחצי השני של הנוטע ייקח האריס ארבעה שהם שלישי, והנוטע שניים, שהם שתות (שם כרבא). על פי הטור סימן של).

(29) שם צט: (30) אדם המקבל חיטים של אחרים לטוחן בשכר, ועליו ללתות (לשרות) החיטים במים לרכך ולכותשם אחר כך במכתשת להסיר קליפתן לפני הטחינה, כדי שיהיה הקמח דק ונקי. (31) כל צרכן, שאם לא לתת כלל - הרי הוא פושע ממש וכמזיק בדיים (חסדי דוד על התוספתא בבא קמא פרק י הלכה ד). (32) קליפה גסה הנושרת בשעת כתישת החיטים (על פי פירוש רש"י בשבת ע:). ורבינו בפירושו למשנה שם כתב: "סובין ... והוא הקמח הבינוני; מורסן - היא הקליפה העליונה היוצאת בנפה תחילה". (33) אופה. (34) "נשבר ונופל כשאוחרין בו" (רש"י שם). (35) ואפילו היה מומחה זאת אומרת

ז. הנוטע⁵⁸ אילנות לבני המדינה שהפסיד⁵⁹, וכן

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ח' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קסא

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שכיר אתך" - כל שפעולתו אתך, ואפילו בהמה וכלים (שם קיא:). (8) זה גוי שקיבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח, ונקרא שמו "תושב" לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, לעומת הגוי שלא קיבל עליו, שגם העברה בארץ ישראל אסורה (רבינו בפ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ז, וראה פ"י מהל' עבודה זרה הל' ו). (9) ב"מ שם, שכן נאמר לא תעשוק שכיר עני ואביון וגו' בשעריך ביומו תתן שכרו, ודרשו (שם) "בשעריך" זה גר תושב. (10) שכן נאמר (ויקרא יט, יג): "לא תעשוק רעך וגו' לא תלין", ודרשו (שם) "רעך" ולא גר תושב, ומכאן שהתורה מיצטה אותו מן הלאו, וריבתה אותו למצות-העשה "ביומו תתן שכרו".

- ב. **כָּל הַפּוֹכֵשׁ שֶׁכֵּר שְׂכִירָהּ** ¹¹ - **כָּאֵלּוּ נִטְלָה נִפְשׁוֹ** ¹⁶
מִמֶּנּוּ ¹²; **שְׁנֵאמַר**: **וְאֵלּוּ הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ**. **וְעוֹבֵר** ¹³
בְּאַרְבַּע אֲזָהָרוֹת ¹⁴ **וְעֵשָׂה** ¹⁵: **עוֹבֵר מִשּׁוֹם בַּל תַּעֲשֶׂק,** ¹⁸
וּמִשּׁוֹם בַּל תִּגְזַל, **וּמִשּׁוֹם לֹא תִלִּין פְּעֻלַת שְׂכִיר,** ¹⁹
וּמִשּׁוֹם לֹא תְבֹא עָלָיו הַשְּׂמֵשׁ ¹⁶, **וּמִשּׁוֹם בְּיוֹמוֹ תִתֵּן** ²⁰
שְׂכָרוֹ. **אִי זֶהוּ זְמַנוֹ? שְׂכִיר יוֹם** ¹⁷ - **גּוֹבֵה כָּל** ²¹
הַלַּיְלָה ¹⁸, **וְעָלָיו נֶאמַר**: **לֹא תִלִּין פְּעֻלַת שְׂכִיר אֲתָךְ** ²²
עַד בֶּקֶר; **וְשְׂכִיר לַיְלָה** - **גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם, וְעָלָיו** ²³
נֶאמַר: **בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ** ¹⁹. **וְשְׂכִיר שְׁעוֹת שָׁל יוֹם** ²⁰
- **גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם** ²¹; **וְשְׂכִיר שְׁעוֹת שָׁל לַיְלָה** - **גּוֹבֵה** ²⁵
כָּל הַלַּיְלָה ²². **שְׂכִיר שִׁבְתָּהּ** ²³, **שְׂכִיר חֹדֶשׁ, שְׂכִיר שָׁנָה,** ²⁶
שְׂכִיר שְׁבוּעָה ²⁴; **יֵצֵא בְיוֹם** ²⁵ - **גּוֹבֵה כָּל הַיּוֹם**; **יֵצֵא** ²⁷
בַּלַּיְלָה - **גּוֹבֵה כָּל (אוֹתוֹ) הַלַּיְלָה** ²⁷. ²⁸

~ נקודות משיחות קודש ~

הלכה זו מדברת על החיוב ליתן שכר השכיר בזמנו - "ולא תבוא עליו השמש".

וידועה השאלה, הרי אמרו חז"ל שהקב"ה מקיים את מה שהוא אומר לישראל לעשות, ומדוע אין הוא משלם שכר ליהודי בכל פעם שמסיים לקיים מצוה, ודוחה התשלום ל"מחר" היינו לעולם הבא, כמאמר חז"ל "היום לעשותם ומחר לקבלם שכרם".

יש המתרצים שכיון שכל ימינו אנו משועבדים לה' ית' ולעבודתו הרי שכל חיי האדם הם זמן אחד של שכירות, והרי הדין הוא ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואם שכר פועל לתקופה מסוימת אינו עובר ב'בל תלין' עד שעוברת כל התקופה.

והנה בענין שכר המצוות, נחלקו הרמב"ם והרמב"ן אימתי הוא מתן שכרן, לשיטת הרמב"ם עוה"ב הוא זמן מתן שכרן של מצוות, היינו בגן-עדן לפי שבא לאדם אחר העוה"ז, ואילו הרמב"ן (וכך היא ההכרעה בתורת הקבלה) סובר שעולם הבא היינו עולם התחיה וא"כ נמצא שהקב"ה מאחר שכרו של יהודי עד לימות המשיח, ואיך מתאים זה עם ההלכה הנ"ל.

והביאור בזה הוא על פי מה שמבאר אדה"ז את מאמר חז"ל "תכלית בריאת העולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה

- טַבַּח שֶׁל בְּנֵי הָעִיר שֶׁנִּבֵּל הִפְהֵמוֹת⁶⁰, וְהַמְקִיז דָם ¹
שֶׁחָבַל, וְהַסּוֹפֵר שֶׁטָעָה בְּשִׁטְרוֹת⁶¹, וּמִלְמַד תִּינוּקוֹת ²
שֶׁשָּׁפַע בְּתִינוּקוֹת וְלֹא לָמַד, אוֹ לָמַד בְּטָעוֹת⁶², וְכֹל ³
פְּיוּצָא בְּאֵלוֹ הָאֲמָנִים שְׂאִי-אֶפְשֶׁר שְׂיַחְזִירוֹ הַהֶפְסֵד ⁴
שֶׁהֶפְסִידוֹ - מִסְלָקִין אוֹתָן בְּלֹא הַתְּרָאָה; שֶׁהֵן ⁵
כְּמַתְרִין וְעוֹמְדִין⁶³ עַד שֶׁיִּשְׁתַּדְּלוּ בְּמִלְאֲכָתָן, הוֹאִיל ⁶
וְהַעֲמִידוֹ אוֹתָן הַצְּבוּר עֲלֵיהֶם⁶⁴. ⁷

58) שם. 59) שאין הנטיעות גדילות כראוי, והפסד שאי אפשר להחזיר הוא (הגהות מיימוניות). 60) בין שהוא בחינם בין בשכר, שאפילו בשכר שמשלם ההפרש בין כשירה לנבילה (כמבואר למעלה הלכה ה) - הפסד שאי אפשר להחזיר הוא, שלפעמים יש צורך בהרבה בשר ואין בהמות אחרות מצויות (מגיד משנה). 61) שכתבו שלא כדין (הגהות מיימוניות). 62) שאותה עשה שלא לימדם או לימדם בטעות, מופסדת ואינה חוזרת לעולם (שם). 63) לסלקם כשיפגעו. 64) עליהם להשתדל ביותר.

יום חמישי ח' אייר ה'תשע"ז

פרק אחד עשירי

1) מבאר שמצוות-עשה ליתן שכר שכיר בזמנו, ודין כובש שכר שכיר, ודין סיכסוך שבין שכיר לבעל הבית.

- א. **מִצְוֹת עֵשָׂה לִתֵּן שְׂכָר הַשְּׂכִיר** ² **בְּזְמַנוֹ** ³, **שְׁנֵאמַר**: ⁸
בְּיוֹמוֹ תִתֵּן שְׂכָרוֹ וגו'. **וְאִם אַחֲרוֹ לְאַחַר זְמַנוֹ - עוֹבֵר** ⁹
בְּלֹא תַעֲשֶׂה, שְׁנֵאמַר: **וְלֹא תְבֹא עָלָיו הַשְּׂמֵשׁ** ⁴. **וְאִין** ¹⁰
לִזְקִין עָלָיו, שְׁהָרִי הוּא חַיֵּב לְשַׁלֵּם ⁵. **אֶחָד שְׂכִיר** ⁶
הָאָדָם וְאֶחָד שְׂכִיר הִבְהֵמָה וְאֶחָד שְׂכִיר הַכְּלָיִם - חַיֵּב ¹²
לִתֵּן בְּזְמַנוֹ, וְאִם אַחַר לְאַחַר זְמַן - עוֹבֵר בְּלֹא ¹³
תַעֲשֶׂה ⁷. **וְגַר תּוֹשֵׁב** ⁸ - **יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוֹם בְּיוֹמוֹ תִתֵּן** ¹⁴
שְׂכָרוֹ ⁹, **וְאִם אַחֲרוֹ - אֵינּוּ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה** ¹⁰. ¹⁵

2) אחד שכיר שעבד ביום, ואחד שכיר שעבד בלילה (ספר המצוות, עשין ו). 3) בשכיר לילה - כל היום, ובשכיר יום - כל הלילה (להלן הל' ב). 4) ואזהרה שניה יש בשכיר בויקרא (יט, יג) "לא תלין פעולת שכיר", ומנאן רבינו למצות לא-תעשה אחת, לפי שענין המצוה בשתי האזהרות אחת היא: לא לאחר שכר השכיר ונפרעהו בזמנו, ולא נכפלו אלא כדי להשלים דיני המצוה שמשתי האזהרות אנו למדים מתי זמן הפרעון לשכיר יום, ומתי לשכיר לילה, כמו שיבואר לקמן הל' ב, שאזהרת "לא תבוא" אמורה בשכיר לילה שזמן הפרעון כל היום, ומאזהרת "לא תלין" למדנו שפרעון שכר שכיר יום - זמנו כל הלילה, ואין למנות מה שיבוא בתורה לתשלום דין המצוה - מצוה בפני-עצמה (ספר המצוות לאוין רלח, 'חינוך' רל). אמנם עובר המאחר (לפי המגיד-משנה בדעת רבינו) תשלום שכר השכיר - בין שכיר יום, ובין שכיר לילה - שתי האזהרות, כלומר, שבשכיר יום עובר אף בלאו האמור בשכיר לילה, ובשכיר לילה עובר אף על של יום (והשווה שורש ט ב'ספר המצוות' לרבינו). 5) וכל המשלם אינו לוקה (מכות טו). 6) ב"מ קיא. 7) כן דרשו, ממה שנאמר: "לא תלין פעולת

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

חסדא, למי התכוונה התורה באמרה: "ואליו הוא נושא את נפשו"; אחד אומר "נפשו של גזלן" (שוכר) כלומר, השוכר נענש על הכבישה וגורם מיתה לעצמו. וחד אמר "נפשו של גזול" (שכיר) כלומר, כאילו הרגו לשכיר ונטל נפשו ממנו וייענש קשה (רש"י שם). (13) הכובש הזה שבדעתו שלא לשלם לעולם. (14) אבל המשהה שכר השכיר, ובדעתו לפרעו בזמן מאוחר יותר - אינו עובר אלא בעשה ולא תעשה (כמבואר להלן הל' ה) אבל משום "לא תעשוק" ו"לא תגזול" אינו עובר (כסף-משנה). (15) שם, כנוסחת הרי"ף. (16) שכן בשכיר יום עובר אף על של לילה, ובשל לילה אף על של יום (כדברי המגיד-משנה שהבאנו למעלה הערה ג). (17) שהשכיר עצמו לעבודה ביום, עד שקיעת החמה. (18) כלומר, כל הלילה זמנו. וכיון שעלה השחר ולא פרעו - עובר בלא-תעשה. (19) וגומר: לא תבוא עליו השמש (שם קי): ובגמרא שאלו: "ואימא איפכא" (נאמר ההיפך) זאת-אומרת ד"לא תלין" בשכיר לילה ו"לא תבוא" בשכיר יום, והשיבו "שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף". כלומר, אין חובת התשלומין בשכירות אלא לאחר שנסתיימה כל העבודה. ולפיכך אין להעמיד הכתוב "לא תבוא עליו השמש" אלא בשכיר לילה, שהרי שכיר יום, ששכירותו נגמרת עם שקיעת החמה (ראה שם פג:), אין חובת התשלומין חלה על השוכר אלא עם שקיעת השמש, וכיצד מזהיר הכתוב לפרוע השכר לפני זמן פרעונו? וכמו כן, אין להעמיד הכתוב "לא תלין" - המזהיר שלא לאחר ולפרוע עד הבוקר - אלא בשכיר יום, שהרי בשכיר לילה אין חובת התשלומין אלא עם הבוקר. (20) ששכירותו נגמרת, ועדיין יום הוא. (21) וכיון ששקעה השמש עובר על "לא תבוא", שהרי נתחייב בתשלום השכירות קודם שבאה השמש. (22) כרב, שם. (23) שהשכיר עצמו לשבוע ימים. (24) לשמיטה, לשבע שנים. (25) שנסתיים חוזה השכירות ביום. (26) שכרו בעד כל השבת או כל השמיטה, שאין שכירות משתלמת אלא לבסוף. (27) שם.

ג. נְתַן²⁸ טְלִית²⁹ לְאָמֵן³⁰, וְגַמְרָה, וְהוֹדִיעוּ³¹ אֶפְלוּ¹
אֲחֵרוּ עֲשָׂרָה יָמִים - כָּל זְמַן שֶׁהַפְּלִי בְּיַד הָאָמֵן אֵינוֹ
עוֹבֵר³². נְתַנָּה בְּחָצֵי הַיּוֹם - בֵּינָן שֶׁשְׂקָעָה עֲלָיו חֲמָה
עוֹבֵר מִשּׁוֹם כָּל תְּלִין³³; שֶׁהַקְּבִלְנוֹת כְּשֶׁשְׂכִירוֹת הֵיא³⁴,
וְחָיִב לְתַן לוֹ בְּזִמְנוֹ.⁵

(28) שם, קיב. (29) לתקנה. (30) בקבלנות. (31) לבעל הטלית שגמרה ויבוא לקחתה - ולא בא. (32) שאין אני קורא בו "לא תלין פעולת שכיר אתך" שהרי אין פעולתו אצלו אלא אצל האומן ('שיטה מקובצת'). (33) וכן אמרו בברייתא (שם), וזה תימה שהלא בנתנה לו בחצי היום, משום "לא תבוא עליו השמש" יש כאן, אבל "לא תלין" אין כאן, כדין יצא ביום (לעיל הל' ב). וכבר תמה על כך בכסף-משנה והניחו בתימה, ובלחם-משנה אומר שמכאן סיוע לדעת המגיד-משנה (שהבאנו בהערה ג) שבשל יום עובר אף על של לילה, והזכיר רבינו אחד מהם, והעדיף להזכיר את לאו ד"לא תלין" כדי להדגיש את החידוש וכל-שכן שהוא עובר על "לא תבוא", האמור על של יום. (34) כרב ששת שם - שאין האומן קונה בשבח הכלי

להיות לו הקב"ה דירה זו בתחתונים", וענין זה נפעל על ידי כל מעשינו ועבודתנו במשך כל זמן הגלות על ידי כל ישראל שבכל הדורות ובצירוף כולם נשלמת העבודה להיות לו יתברך דירה בעולם הזה התחתון. ולפי זה, עבודת כל ישראל בזמן הגלות היא "שכירות אחת", והדין הוא שמי ששכר פועל לעבודה מסוימת שאינו חייב לשלם עד שיסיים העבודה כולם. ובזה יובן איך יכול הקב"ה לאחר השכר עד לעולם התחיה או עוה"ב (כדעת הרמב"ם). ועדיין קשה שלפי זה יוצא שכל המקומות בהם מדמים חכמים את שכר המצוה לתשלום שבעל הבית מחוייב לשלם לפועל, כוונתם רק לשכר שבעולם הבא, והלא הרבה סוגי שכר מפורשים בתורה שבכתב.

ויש לומר הביאור בזה: כשיהודי מקיים התורה שמוחזיקה ומקיימת את העולם ("אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת") הוא נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית, והדין בשותפים ש"הנותן ביצים לבעל התרנגולים להושיב התרנגולים עליהן עד שיצאו האפרוחים ויגדל אותן בעל התרנגולים ויהי הריוח ביניהם" הנה נוסף לריוח שיהיה ביניהם בשווה לאחר גמר העבודה צריך בעל הביצים "להעלות שכר עמלו ומזונו בכל יום", וכן הוא בעניינינו שבנוסף לריוח שיהיה "לעתיד-לבא" ישנו חיוב גם בזמן הזה - במשך זמן העבודה - לתת ליהודים "שכר עמלם ומזונם" כדי שיוכלו לבצע עבודתם כדבעי.

(על פי יין מלכות סימן קנ"א)

~ נקודות משיחות קודש ~

"כל הכובש שכר שכיר כאילו נטל נפשו ממנו".

וכראיה מביא את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו". אבל בהלכות גזילה כשכתב "כל הגזול את חברו שוה פרוטה כאילו נטל נשמתו ממנו..." הביא את הפסוק "כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח". כי שם, לא סובר הרמב"ם (כדעת התוס') שנקרא נטילת נשמתו ממש "משום שפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות", אלא שהפקעת וביטול הבעלות מהחפץ בעל כורחו של הנגזל הרי זה "כאילו נטל נשמתו ממנו", ולכן נלמד מהפסוק "את נפש בעליו יקח" כי בפסוק זה מצוינת בעלותו שהופקעה שעניינה הוא כמו נטילת נשמתו. אבל כאן, הביא את הפסוק "ואליו הוא נושא את נפשו" אף שבגמ' הובא בסמוך הפסוק הנ"ל ("..נפש בעליו יקח"), כי כאן הכובש שכר שכיר ש"כאילו נטל נפשו ממנו" הוא כפשוטו ממש כי השכיר סומך ונושא את נפשו לשכר זה עבור פרנסתו ופרנסת בני ביתו.

(על פי לקו"ש ח"ב ע' 116 והע' 40)

(11) ובדעתו שלא לשלם לו עולמית (ראה כסף-משנה). (12) ברייתא שם קיב. ובגמרא שם, נחלקו רב הונא ורב

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ח' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קסג

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא עד בוקר ראשון בלבד". (50) דברים שנאמרו בספרי נ"ך. בתלמוד: דברי קבלה.

ו. כָּל שֹׁכֵר שִׁשְׁכְּרוּ בַעֲדֵים, וְתַבְעוּ בְּזִמְנֵוֹ⁵¹, וְאָמַר
 בַּעַל הַבַּיִת: נִתְּתִי לָךְ שֹׁכְרָךְ⁵², וְהַשֹּׁכֵר אָמַר: לֹא
 נִטְלָתִי כְּלוּם - תִּקְנֵנוּ חֲכָמִים, שִׁשְׁבַע הַשֹּׁכֵר⁵³
 בְּנִקְיִטַת חֲפִיץ⁵⁴ וְיִטַל, כְּדִין כָּל נִשְׁבַּע וְנוֹטַל; מִפְּנֵי⁵⁵
 שִׁבְעַל הַבַּיִת טְרוּד⁵⁶ כְּפּוֹעֲלֵיו⁵⁷, וְזֶה הַשֹּׁכֵר נוֹשֵׂא
 נַפְשׁוֹ לְזֶה⁵⁸. אִפְלוּ הִיָּה הַשֹּׁכֵר קָטָן - הַשֹּׁכֵר נִשְׁבַּע
 וְנוֹטַל⁵⁹. שֹׁכְרוֹ שֶׁלֹּא בַעֲדֵים - מִתּוֹךְ שִׁיכּוּל⁶⁰ לֹמַר:
 לֹא הָיָה דְבָרִים מְעוֹלָם וְלֹא שֹׁכְרֵתִי, נֶאֱמַן לֹמַר:
 שֹׁכְרֵתִי וְנִתְּתִי לָךְ שֹׁכְרָךְ⁶¹; וְנִשְׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת
 הַסֵּת⁶² שְׁנֵתָן, אוֹ שְׂבוּעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה בְּמִקְצַת,
 כְּשֶׁאָר הִטְעָנוֹת⁶³. הִיָּה לוֹ עַד אֶחָד שִׁשְׁכְּרוּ - אִינוֹ
 מוֹעִיל לוֹ כְּלוּם⁶⁴. וְכֵן אִם תַּבְעוּ אַחַר זְמַנּוֹ⁶⁵, אָף עַל
 פִּי שִׁשְׁכְּרוּ בַעֲדֵים⁶⁶ - הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו
 הֲרָאָה⁶⁷; וְאִם לֹא הִבִּיא רְאִיָּה - יִשְׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת
 הַסֵּת⁶⁸. הִבִּיא רְאִיָּה שֶׁתַּבְעוּ כָּל זְמַנּוֹ⁶⁹ - הָרִי זֶה
 נִשְׁבַּע וְנוֹטַל כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁל תְּבִיעָה⁷⁰. בִּיצֵד ?
 הִיָּה עוֹשֶׂה עִמּוֹ בְּיוֹם שְׁנֵי עַד הָעֶרֶב - זְמַנּוֹ כָּל לַיִל
 שְׁלִישִׁי, וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי אִינוֹ נִשְׁבַּע וְנוֹטַל⁷¹; וְאִם
 הִבִּיא עֲדִים שֶׁהִיָּה תוֹכְעוּ כָּל לַיִל שְׁלִישִׁי - הָרִי זֶה
 נִשְׁבַּע וְנוֹטַל כָּל יוֹם שְׁלִישִׁי, אֲבָל מִלֵּיל רְבִיעִי
 וְהָלָה - הַמוֹצִיא מִחֲבָרוֹ עָלָיו הֲרָאָה⁷². וְכֵן אִם
 הִבִּיא עֲדִים שֶׁהִיָּה תוֹכְעוּ וְהוֹלֵךְ עַד יוֹם חֲמִישִׁי⁷³ -
 הָרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטַל כָּל יוֹם חֲמִישִׁי⁷⁴.

51) כל הלילה בשכיר יום, וכל היום בשכיר לילה, כמבואר למעלה הל' ב. (52) כולו או קצתו (שו"ע חושן-משפט סי' פט, א). (53) שבועות מד: כלומר, שתי תקנות הן: א. תיקנו שבועה בסכסוך שבין שכיר לשוכר; ב. השכיר הוא שנשבע ונוטל. ביאור הדברים: שמדין תורה, דין שכיר כדין כל טוען ונטען, שהמודה במקצת נשבע וכופר הכל, כגון שטוען להד"ם או נתתיו לך - פטור (ראה פ"א טוען ונטען הל' ב, ג). וחכמים הם שתיקנו שבועה בשכיר כדי להפיס דעתו של השכיר שלא ילך בפחי נפש (כמבואר להלן הלכה ז), ומיסוד הדין בעל-הבית נשבע ופטור, כדין כל הנשבעים שבתורה שהם נשבעים ואינם משלמים (שבועות מד:), אלא מפני שבעל-הבית טרוד הוא בפועלים (כמו שמבאר רבינו והולך) עקרו חכמים השבועה מבעל-הבית והעבירוה לשכיר, והוא נשבע ונוטל אפילו כשהשוכר חייב שבועה מן התורה, כגון שהוא מודה במקצת (ראה שו"ע שם). (54) כשספר-תורה בידו (כמבואר בפ"א מהל' שבועות הלכה ח). כדין כל הנשבעים ונוטלים (ראה פ"א מהל' טוען ונטען הלכה ב). ומקור הדברים בירושלמי פ"ז משבועות הל' ז. (55) כלומר, לפיכך עקרו השבועה מבעל-הבית והעבירוה לשכיר. (56) והוא שוכר, וכסבור שנתן ולא נתן (שם מה). (57) והוא-הדין בפועל אחד, מפני שהוא טרוד בעסקיו. וכן אמרו בירושלמי שבועות (שם) "בעל הבית, ע"י שעסקיו מרובין תיקנו שבועה לשכיר" (ר"ן שם,

(כמבואר למעלה פ"י הל' ד), ודינו כשכיר ועובר משום "לא תלין" (כמבואר בגמרא שם, שלדעת האומר אומן קונה והשבח שלו, אין בעל הטלית עובר על "בל תלין" לפי שהספך שבעל-הבית מחויב לשלם אינו שכר עבודה, אלא דמי השבח שמוכר לו האומן, והם כמילוה).

ד. האומר לשלוחו³⁵: צא ושכר לי פועלים, אמר להם: שכרכם על בעל הבית - שניהם אינן עוברין משום בל תלין, זה³⁶ לפי שלא שכרן³⁷, וזה³⁸ לפי שאין פעלתן אצלו³⁹; ואם לא אמר להם: שכרכם על בעל הבית - השליח עובר⁴⁰. אין השוכר עובר אלא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו⁴¹; אבל אם לא תבעו, או שתבעו ולא היה לו מה יתן לו⁴², או שהמחה⁴³ אצל אחר⁴⁴ וקבל⁴⁵ - הרי זה פטור⁴⁶.

35) שם, קי. 36) בעל-הבית. 37) ואין אני קורא בו "לא תלין פעולת שכיר" (רש"י שם), אמנם בעל-הבית עובר, כשהוא משהה שכר הפועל, משום: "אל תאמר לרעה, לך ושוב - ויש אתך" (חושן-משפט סי' שלט סעיף ז, וראה הלכה ג). 38) השליח. 39) ואין אני קורא בו "פעולת שכיר" (רש"י שם). 40) שכל ששכרם סתם, ולא פירש שכרכם על בעל-הבית - שכרם עליו (מגיד-משנה). וכתב ה'טור', שאם הפועלים יודעים שהמלאכה אינה של השליח - אין השליח חייב לשלם שכרם, ומתוך כך אינו עובר על "בל תלין". 41) למדוהו בגמרא שם, ממה שנאמר "פעולת שכיר אתך" אתך כלומר: לרעתך, כשהשכיר תובע והשוכר משהה מדעתו, אבל כשאינו תובע - השהיית השכר מדעת השכיר היא. 42) שאין ביד השוכר מעות במזומנים לשלם לשכיר (שהשכיר נוטל שכרו במזומנים, כמבואר למעלה פ"ט הל' י. - מגיד-משנה). גם דין זה למדו שם, ממה שכתבה תורה "אתך" כלומר, כשיש אתך כסף. 43) "שהכניס אחר תחתיו לפרועו" (לשון רבינו בפירוש המשנה). 44) חנוני או שולחני, ואפילו אין לו לשוכר אצל האחר כלום (שם סי' שלט). 45) האחר קיבל עליו לפרוע (כסף-משנה בפירושו השני, וכן כתב ה'טור' סי' שלט "וקיבל עליו (השולחני) ליתן לו". וה'חינוך' מצוה רל, כתב "וקיבל הפועל", היינו שהפועל הסכים על ההמחה). 46) ואין השוכר עובר אפילו לא פרע האחר (בגמרא שם נחלקו רבה ורב ששת, אם הפועל יכול לחזור ולתבוע שכרו מבעל-הבית, כשההמחה אצלו לא שילם. ורבינו ביאר דיני חזרה בפ"ז מהלכות מכירה, ובפס"ז מהל' מלוה ולוה).

ה. המִשְׁהָה⁴⁷ שֹׁכֵר שֹׁכֵר⁴⁸ עַד אַחַר זְמַנּוֹ, אָף עַל פִּי שֹׁכְכָר עֹבֵר בַּעֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה⁴⁹ - הָרִי זֶה חַיִּב לִתֵּן מְיָד. וְכָל עַת שִׁשְׁהָה - עוֹבֵר עַל לֹאוֹ שֶׁל דְּבָרֵיהֶם⁵⁰, שְׁנֵאמַר: אֵל תֹּאמַר לְרַעַף לָךְ וְשׁוֹב.

47) ברייתא, שם קי: (48) ובדעתו לפרועו לזמן מאוחר יותר, להבדיל מכוּבש שהוא עובר בארבע אזהרות ו'עשה', כמבואר למעלה הל' ב. (49) ואינו עובר מכאן ואילך, כמו שאמרו (שם) "ממשמע שנאמר "לא תלין" איני יודע ש'עוד בוקר", מה תלמוד לומר "עוד בוקר"? מלמד שאינו עובר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אומר: שְׁלֹשׁ קִצְצֹתָ לִי - לֹא תִקְנוּ חֲכָמִים שְׁיִשְׁבַע
 השֹׁכֵר פֶּאֶן⁷⁵, אֲלֵא הַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה⁷⁶.
 וְאִם לֹא הֵבִיא רֵאָיָה, אָף עַל פִּי שֹׁכְבָר נִתֵּן לוֹ שְׁתַּיִם,
 אוּ שְׂאֵמֶר לוֹ הִילָף⁷⁷ - הָרִי בַעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע בְּנִקְיֹטָת
 חֲפִץ. וְדָבָר זֶה תִּקְנַת חֲכָמִים⁷⁸ הוּא, כִּדִּי שְׂלֵא זֶלֶף
 הַשֹּׁכֵר⁷⁹ בְּפִחֵי נִפְשׁוֹ⁸⁰. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים?⁸¹
 בְּשִׁשְׁכָרוֹ בְּעֵדִים וְלֹא יִדְעוּ בְּמָה פֶּסֶק לוֹ, וְהִתְבַּעוּ
 בְּזַמְנָו; אֲבָל אִם שֹׁכְרוֹ שְׂלֵא בְּעֵדִים, אוּ שְׁתִּבְּעוּ אַחַר
 זְמַנּוֹ - יִשְׁבַּע בַּעַל הַבַּיִת הַסֵּת שְׂלֵא קִצְץ לֹא אֲלֵא מָה
 שֹׁכְבָר נִתֵּן לוֹ, אוּ שְׂלֵא נִשְׂאָר לוֹ אֲצִלוֹ אֲלֵא זֶה
 שְׂאֵמֶר לוֹ הִילָף, כִּדִּין כָּל הַטְּעָנוֹת⁸².

75) כשהם חלוקים על סכום הקציצה, כמו שתיקנו כשהם חלוקים על הפרעון, אלא השוכר נשבע ופטור (כמו שמבאר רבינו בסמוך). לפי שסכום הקציצה אין השוכר שוכח (שבועות מה:). ואינו נאמן בשבועה. (77) שאינו חייב בשבועת מודה במקצת, כמבואר (בפרק א מהל' טוען ונטען ה"ג). (78) בכל סכסוך שהוא, שיש בין השכיר והשוכר. (79) העני. (80) בלי מומן וגם בלי שבועה של בעל-הבית (ר"י מיגאש שם). (81) שהשוכר חייב שבועה בנקיטת חפץ. (82) שלא יא דין סכסוך בקציצה, חמור מדין שכיר אומר לא נטלתי והשוכר אומר נתתי, שנתבאר לעיל (הל' ו) שבעל-הבית נשבע היסת בשכרו שלא בעדים או שתבעו אחר זמנו (ר"י מיגאש שם מ"ו, בד"ה מתקיף, והביאו המגיד-משנה).

ח. הַנּוֹתֵן טְלִית⁸³ לְאֵמֶן, אֵמֶן אוֹמֵר: שְׁתַּיִם קִצְצֹתָ לִי, וְהֵלָה אוֹמֵר: לֹא קִצְצֹתִי אֲלֵא אַחַת, כָּל זְמַן שֶׁהַטְּלִית בְּיַד הָאֵמֶן, אִם יָכוֹל לְטַעַן שֶׁהֵיא לְקוּחָה בְּיָדוֹ⁸⁴ - הָרִי הָאֵמֶן נִשְׁבַּע בְּנִקְיֹטָת חֲפִץ⁸⁵ וְנוֹטֵל; וְיָכוֹל לְטַעַן שֶׁהֵיא⁸⁶ בְּשִׁכְרוֹ⁸⁷ עַד כִּדִּי דְמִיָּה⁸⁸. וְאִם יִצְאָת טְלִית מִתַּחַת יָדוֹ⁸⁹, אוּ שְׂאֵין לוֹ בְּהַ חִזְקָה וְאִינוּ יָכוֹל לְטַעַן שֶׁהֵיא לְקוּחָה בְּיָדוֹ⁹⁰ - הַמוֹצִיא מִחִבְרוֹ עָלָיו הָרֵאָיָה; וְאִם לֹא הֵבִיא רֵאָיָה - יִשְׁבַּע בַּעַל הַטְּלִית הַסֵּת, אוּ שְׁבֻעַת הַתּוֹרָה אִם הוֹדָה בְּמִקְצָתָ, כִּדִּין כָּל הַטְּעָנוֹת, שְׂאֵין זֶה כִּדִּין הַשֹּׁכֵר⁹¹.

83) שבועות שם, וכשיטת הר"י מיגאש בחידושו. (84) כגון שהוא מסתיר הכלי - ומתוך שיכול לומר החזרתי, נאמן לומר מכרתו לי, אפילו כשיש עדים שמסר לו כלי לתקן, כמו שיתבאר בפ"ט מהל' טוען ונטען הל' ב. (85) ואע"ג שאילו אמר לקוחה היא בידי, לא היה נשבע אלא היסת. והטעם, לפי שאינו נשבע על עצמו של הכלי שהוא שלו, אלא על סכום הקציצה, לפיכך הרי זה נשבע ונוטל כדרך כל הנשבעים ונוטלים (ע"פ דברי רבינו בפ"ג מהלכות מלוה ולוה הל' ג). (86) בכת"י תימן, חסרה המילה: שהיא. (87) בגובה הקציצה. (88) של הכלי, ב"מיגו" שהרי אם רצה היה יכול לטעון לקוחה היא בידי והיא שלו, אבל למעלה מכדי דמיה - אין לו "מיגו". (89) שהחזירה לבעליה. (90) כגון שנראה הכלי בפני עדים (ראה טוען ונטען שם). (91) מוסב על זה שבעל הטלית

ההשוה פירוש רבינו במשנה, שם). (58) "ומדקדק בדבר יותר" (רבינו בפירוש המשנה, שם). (59) דברי רבינו כפי הנוסחא שלפנינו, שהשכיר - אפילו הוא קטן נשבע ונוטל - הם דברי תימה, שהרי אמרו (שבועות לח:): "אין משביעין את הקטן" וכבר הסתייג מזה הראב"ד בהשגותיו וכתב "אין הדעת מסכמת על זה שנמסור שבועה לקטן". אולם הטור בסי' פט מעיד, שראה נוסחא אחרת בדברי רבינו וזו לשונו: "אפילו אם השכור קטן - נשבע ונוטל" (ובמגדל עזו מעיד שמצא נוסחא זו בספר מוגה בחתימת רבינו וכן הוא בקטעים מספר משנה תורה מכת"י רבינו, הוצאת אטלס) כלומר, השכיר נשבע ונוטל אפילו אם השוכר קטן הוא אין אומרים כאן: "אין נשבעין בטענת קטן" (כלשון רבינו למעלה פ"ב הל' ז), מפני שהשכיר, שהוא גדול, הוא התובע והוא הנשבע (וכ"כ הרי"י מיגאש שבועות מב: ד"ה והיכא. וזכה מתיישבת תמיחה המשנה למלך, עיי"ש). ונוסחה זו מתאימה למה שכתב רבינו לקמן בפ"ה מהל' טוען ונטען הל' יא: "ואם היה התובע מן הנשבעין ונוטלין כגון השכיר. . . הרי זה נשבע ונוטל מן הקטן" (וראה במגיד משנה שמקיים נוסחת הספרים שגורסים "השכיר" וראה במל"מ שתמה עליו). (60) השוכר. (61) שבועות מה: (62) שבועה שחייבו חכמי הגמרא את הכופר בכל, ונשבע בלי נקיטת חפץ (ראה פ"א מהל' שבועות הל' יג). (63) כדין כל טוען ונטען, שהמודה במקצת - נשבע מן התורה, וכופר הכל - היסת, ופטורים מלשלם. (64) ודינו כדין שכרו שלא בעדים, שעד כאן לא עשו חכמים תקנה בשכיר אלא כשעצם השכירות ברור לנו, כגון שיש עדות גמורה בשני עדים ששכרו, אבל כשאין לו אלא עד אחד, שאין עדותו עדות מבררת והחלטית, אלא רק מחייבת את הצד שכנגד להכחיש העד בשבועה, לא עשו תקנה בשכיר יותר מאשר בכל טוען ונטען (ע"פ מגיד-משנה). (65) כגון שכיר יום אחר שעבר כל הלילה, ושכיר לילה אחר שעבר כל היום. (66) השוכר נאמן, חזקה אין בעל-הבית עובר על "בל תלין", ואין השכיר משהה שכרו (בבא-מציעא ק"ג). (67) כלומר, על השכיר להביא ראיה שלא פרעו או שתבעו כל זמנו, וכמו שמבאר רבינו והולך. (68) כדין כופר בכל. (69) כל הזמן הראוי לגבייה היה בתביעה, היינו בחזקה שלא פרע, כגון שתבעו השכיר בפני עדים בסוף הזמן, ולא אמר פרעתי אלא דחה בלך ושוב (ע"פ סמ"ע סי' פט ס"ק יב). (70) כלומר, באורך זמן התביעה (סמ"ע שם, ס"ק יג). (71) אם לא תבעו כל ליל שלישי. (72) היינו י"ב שעות כאורך זמן התביעה. (73) פירוש, אחר שהפסיק לתבוע ביום ג' חזר ותבע בליל ד' וביומו (היינו כ"ד שעות). (74) לילו ויומו. וכן לעולם. ולמה אין נותנים לו שתי יממות, שהרי תבעו כל ליל ג' והיה מחוייב לשלם לו כל יום ג' ולא שילם? מפני שלא תבע לעת ערב, נמצא שהיה אז בחזקת פרוע, וכשתבעו בתחילת ליל ד' הועילה אמנם תביעה זו להאמינו שלא נפרע, אבל נחשבת כתביעה חדשה ונותנים לפועל זמן נגד אותה תביעה בלבד (ע"פ סמ"ע שם ס"ק יג, וראה 'פרישה' שם). וכן לעולם, כל זמן שהוא מתמיד בתביעתו - הוא נשבע ונוטל כנגד כל אותו זמן שתבע (כסף-משנה).

ז. בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר: שְׁתַּיִם קִצְצֹתִי לָךְ, וְהַשֹּׁכֵר

יום שישי ט' אייר ה'תשע"ז

פרק שנים עשר

(1) מבאר דין הפועלים שאוכלים במה שהם עושים.

א. הפועלים² שהן עושין בדבר שגדולו מן הארץ³ ועדין לא נגמרה מלאכתו⁴, בין בתלוש⁵ בין במחבר, ויהיו מעשיהן גמירת המלאכה⁶ - הרי על פעל הבית מצוה שניית אותן לאכל ממה שהן עושין בו. שגאמר: כי תבא בכרם רעך וגו'⁷, וכתוב: כי תבא בקמת רעך⁸. מפי השמועה למדו, שאין הפתוב⁹ מדבר אלא בשכיר. וכי אלו לא שכרו, מי התיר לו שניבא בכרם רעהו או בקמה¹⁰ שלו שלא מדעתו?¹¹ אלא כך הוא אומר: כי תבא לרשות בעלים לעבודה - תאכל¹².

~ נקודות משיחות קודש ~

"הרי על בעל הבית מצוה שניית אותן לאכול ממה שהן עושין בו".

ודוגמתו בעבודתם של ישראל בכרמו ובשדהו של הקב"ה שמניח להם לאכול, וזה כולל את כל צרכי האדם (שכולם נקראים בשם אכילה) כדי צרכם, הן בדברים המוכרחים לקיום האדם (העבודה בשדה) והן דברים של תענוג (עבודה בכרם).

(ס"ה"ש תשנ"א ח"ב ע' 798 וה' 18)

(2) בבא-מציעא פז. (3) להוציא החולב וכיוצא בזה, כמבואר להלן הל' ד. (4) למעשר או לחלה, כמבואר להלן הל' ה. (5) שעבודתו בתלוש. (6) כלומר, עבודתם גומרת את המלאכה, שהדבר צריך לה. כגון קצירה ובצירה, להוציא המנכש בבצלים, כמבואר להלן הל' ד. (7) "ואכלת ענבים כנפשך". (8) וגומר: "וקטפת מלילות בידך". פרשיות אלו נאמר באכילת פועל העושה במחובר, ובתלוש למדוהו (שם פט). ממה שנאמר בשור (דברים כה, ד) "לא תחסום שור בדישו". (9) "כי תבוא". (10) או בקמה. (11) ואפילו אם בא בכרם שלא מדעת בעלים, לבצור בעד שכו אכילת ענבים. (12) וכן תרגם אונקלוס: ארי תתגר (שם פז: צב). כרב וכרב כהנא, ובירושלמי מעשרות פ"ב הל' ו' "כתיב כי תבוא בקמת רעך, יכול (יכול אתה לפרש) בשאר כל אדם הכתוב מדבר, תלמוד-לומר וחרמש לא תניף וגו' את שיש לו רשות להניף, ואיזה זה? זה הפועל".

ב. מה בין העושה בתלוש לעושה במחבר?²⁰ שהעושה בתלוש - אוכל בדבר²¹ עד שלא נגמרה מלאכתו²², ומשתגמר מלאכתו - אסור לו לאכל; והעושה במחבר, כגון בוצר וקוצר - אינו אוכל²³ אלא פשיגמר עבודתו. כגון²⁴ שייבצר ויתן פסל עד שיימלאנו, וינפץ²⁵ הפסל למקום אחר, ויחזור²⁶ וייבצר וימלאנו²⁷, ואינו²⁸ אוכל אלא עד אחר שיימלא הפסל²¹. אבל מפני השב אבדה²² לפעלים²³, אמרו

נשבע היסת. כלומר, לפיכך אמרנו שבעל הטלית נשבע היסת ואינו נשבע בנקיטת חפץ כמו בשכיר (כמבואר לעיל הל' ז), מפני שאין דין האומן כדין השכיר. וביאור הדברים: לפי שהשכיר מתפרנס מעבודתו יום יום, וחששו חכמים שלא יהיה לו מה לאכול בערב, ותיקנו שבועה על השוכר באומן - הקבלן - שאין פרנסתו תלויה על עבודת יום יום, לא תיקנו שבועה על בעל-הבית ונשבע היסת (ע"פ ב"י סי' פט). אמנם דברי רבינו כאן נוגדים דברי עצמו בפ"ט מהל' טוען ונטען הל' ב, שכתב שם: "הרי בעל-הבית נשבע בנקיטת חפץ (כלפי האומן) על הקציצה, כמו שביארנו בשכירות". ובהכרח צ"ל שטעות נזקקה באחד משני המקומות (מגיד-משנה).

ט. שכיר⁹² הבא להשבע - אין מחמירין עליו, ואין מגלגלין עליו פלל⁹³, אלא נשבע שלא יטל ויטל. ולכל הנשבעין אין מקלילין⁹⁴, חוץ מן השכיר שמקילין עליו, ופותחין לו תחלה ואומרים לו: אל תצער עצמך, השבע וטל⁹⁵. אפלו היה שכרו פרוטה אחת⁹⁶, ובעל הבית אומר נתתיה - לא יטל אלא בשבועה. וכן כל הנשבע ונוטל, אפלו לא יטען אלא פרוטה אחת - לא יטל אותה אלא בשבועה. כעין של תורה⁹⁷.

(92) שבועות מט: כרב הונא וכרב חסדא, וכפירוש הר"ן שם בדעת הר"ף. (93) בניגוד לכל מי שנתחייב שבועה, שהמשיבע מגלגל עליו כל תביעה שיש לו עליו, ואף שאין לה כל קשר עם התביעה העיקרית (ראה פ"א מהל' טוען הל' יב), לפי שחסר על השוכר שלא יתע וימנע עצמו מן השבועה (ראה ר"ן שם). (94) כלומר, אין פותחין מיד בשבועה, דהיינו שלא יאמר הדיין בתחילה, אחר ששמע טענת התובע: מכיון שאין לו עדים, אין בכוח הטענה לחייב ממון רק שבועה, אלא פותח ופונה לנטען ואומר: הרי התובע טוען כך וכך, ואולי יודה ויאמר אמת הוא טוען, ואין פותחים בשבועה אלא לאחר שהנטען מכחיש (ראה כסף-משנה, והשווה דברי רבינו בפכ"א מהל' סנהדרין הל' י, ובכ"מ שם). (95) שם: "לפתוח לו", ומפרש רבינו לפתוח לו תחילה בשבועה (ר"ן שם). (96) אבל פחות מפרוטה אינו ממון, ואין בית-דין נזקקין לתובע (פ"ג מהל' טוען ונטען הל' ו). (97) משמע דמפרוטה ומעלה נשבעים ונוטלים, וכפי דעת רבותיו של רבינו (שהביא רבינו בפ"ג מהל' טוען ונטען הל' ז) הנשבעים ונוטלים אינם צריכים טענת שתי מעין כסף, כפי הדרוש בשבועת מודה במקצת (ראה שם הל' א). אמנם צ"ע שהלא רבינו מביע דעתו (שם), ואומר "ואני אומר, שצריך הנתבע שיכפור בשתי מעין ואח"כ ישבע התובע בתקנת חכמים ויטול". וליישב הסתירה בדברי רבינו, אומר הכסף-משנה: "שאפשר לומר שאע"פ שלא נראה לרבינו דעת רבותיו. . . וגילה דעתו בפ"ה מהל' טוען, לא רצה לסמוך על עצמו לענין מעשה, ולפיכך פה סתם הדברים כדעת רבותיו" (וכמה תירוצים נאמרו בישוב הסתירה בדברי רבינו. ראה במ"מ ובכסף-משנה ובלחם-משנה, ובשי"ך סי' פט ס"ק ב).

1 חֲכָמִים²⁴: שִׁיְהִי הַפּוֹעֵלִין אוֹכְלִין בְּהַלִּיכְתָּן מֵאוֹמְן²⁵
 2 לְאוֹמְן, וּבְחִזְיוֹתָן מִן הַגֵּת²⁶, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכְטְלוּ
 3 מִמְּלֹאכֶתָן וַיֵּשְׁבוּ לְאֹכֵל, אֲלֵא אוֹכְלִין בְּתוֹךְ הַמְּלֹאכָה
 4 פְּשֵׁהָן מִהַלְכִין וְאֵינָן מְכַטְלִין.

27) ביטול קבע, שלא הותר אלא הפסק עראי (לח"מ).
 28) כלומר, בעוד שהוא עוסק בבצירה. ובדפוס רומא, הנוסחא: "המבטל ממלאכתו ואוכל בשעת מלאכה". ולפי נוסחא זו, המדובר כאן בפועל האוכל קודם שיגמור עבודתו בלבד (עין לח"מ). (29) בפירוש פסוק זה, "וחרמש לא תניף": בשעה שאתה מניף חרמש על קמת רעך (ספרי) דברים פרשת כי-תצא, (רסו), כלומר בשעת הקציר, לא תקצור לעצמך (מלשון רבינו ב'ספר המצוות' לאוין רסז). (30) בכל מחובר לקרקע, בבבא-מציעא פז: דרשו: "חרמש" לרבות כל בעלי חרמש (פירוש, כל דבר הנקצר בחרמש), "קמה" לרבות כל בעלי קמה (פירוש, כל דבר העומד בקומה בארץ, ואע"פ שאינו נקצר בחרמש, כגון קיטנית. ראה 'ספר המצוות' שם). (31) לא זיכתה תורה אלא לאכילת הפועל עצמו ובשעה שהוא עושה, ולא להוליך בכליו (ראה ב"מ צב. ולהלן הל' יג). (32) "וחרמש לא תניף" ו"ואל כליך לא תתן". (33) וכל המשלם - אינו לוקה (מכות טז).

ד. החולב³⁴ והמחבץ³⁵ והמגבן³⁶ - אינו אוכל, מפני¹⁴
 שאינן גדולי קרקע³⁷. המנפש בכצלים ובשומין, אף¹⁵
 על פי שתולשין קטנים³⁸ מביין הגדולים³⁹, וכל¹⁶
 פיוצא בזה - אינו אוכל⁴⁰, מפני שאין מעשיהם גמר¹⁷
 מלאכה⁴¹. ואין צריך לומר שומרי גנות ופרדסים⁴²
 וכל דבר המחבר, כמקשאות⁴³ והמדלעות⁴⁴, שאין¹⁹
 אוכלין כלל⁴⁵.

34) ב"מ פט. (35) עושה חמאה. (36) עושה גבינה.
 37) שם דרשו: "מה דיש, דבר שיגדולי קרקע ופועל אוכל בו . . . יצא החולב והמחבץ והמגבן שאין גידולי קרקע ואין פועל אוכל בו". (38) "בצלים שמסתרסים ולא יהו גסים לעולם, וקורים אותם בלע"ז ציביש" (לשון רש"י שם).
 39) כדי לאפשר לגדולים להתפשט ולהתעבות. (40) אפילו מן הקטנים, הגם שיש כאן נתינה בכליו של בעל הבית, ואמרו (שם פז): "בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית - אתה אוכל". (41) שעיקר הפעולה היא לשם תיקון הגדולים, ואצל הגדולים שהם מחוברים בקרקע אין זה גמר מלאכה שהרי עודם מחוברים לקרקע, ולפיכך אינו אוכל אף מן הקטנים. שם פט: "מה דיש מיוחד, דבר שבשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו וכו' יצא המנכש בשומים ובצלים . . . אע"פ דקא משליף קטיני מביני אלימי" (ששולף קטנים מביין הגדולים). (42) שאין מעשיהם גמר מלאכה, וגם מפני שאין השמירה נחשבת כמעשה המזכה את הפועל באכילה, כמבואר להלן (הל' ח) "שהשומר אינו כעושה מעשה" (משנה, שם צג.). (43) שדה קישואים. (44) שדה דלועים. (45) לא מן התורה ולא מצד מנהג (בגמרא: הלכות מדינה), שיש שומרים שהם אוכלים מצד המנהג, כגון שומרי תלוש כמבואר להלן (הל' ח), לעומת זה - שומרי מחובר אין בהם מנהג כלל (שם, כשמואל).

13) שהוא עושה בו. (14) מוסב על הפועל, כל זמן שהפועל הוא בעבודתו - אוכל, ובדפוס רומא (וכן ב'חינוך' מצוה תקעו) הנוסחא: "עבודתו" (ולפני הלחם-משנה היתה הנוסחא "מלאכתו", ופירש שהכוונה כאן על הפירות, כלומר, על עוד שלא באו הפירות לגמר מלאכה המחייבתם במעשר, ברם הלשון "מה בין" שאומר רבינו, נראה שהשוני שיש בין תלוש למחובר הוא בנושא אחד, וזה כפירושנו, שלפירוש הלח"מ אין הנושאים שווים (עין 'מנחת חינוך' שם). וכן מוכח מדברי רבינו בפירוש המשנה (המובא להלן בהערה כ) שהכוונה על הפועל, וכנוסחת דפוס רומא. (15) כל עוד שהוא עוסק בבצירה או קצירה. (16) העובד בבציר, ודרך הבוצר הוא שיבצור ויתן לסל וינערו. (17) ינער את הענבים. ונראה, שאחר הניפוץ מותר לו לאכול. (18) וחזור לגפן. (19) ומנפץ למקום אחר. (20) ב'טור' סי' שלו, הנוסחא: "אינו". (21) שזה הוא גמר עבודתו, רבינו מפרש מה שאמרו במשנה (פז.) "העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה", הכוונה - כשיגמור עבודתו - "ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו", כלומר: עבודתו, וכן ביאר בפירוש המשנה שם, וזה לשונו: "אמרה תורה בשכיר שהתירה לו לאכול" ואל כליך לא תתן" (דברים כג, כה), וקיבלנו בפירוש זה הכתוב: בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית - אתה אוכל, אין אתה נותן לכליו של בעל הבית - אינך אוכל, ולפיכך אינו אוכל עד גמר מלאכה (היינו, אחר מילוי הסל), ושיהיה הדבר שהוא עוסק בו תלוש מן הקרקע, יש לו לאכול בשעת מלאכתו (עבודתו). ולמדנו זה (דין תלוש) מדקאמר רחמנא (שאמר הקב"ה): "לא תחסום שור בדישו". וכמו שאוכל שור בתלוש בשעת מלאכה (ומשתייגמר עבודתו אינו אוכל, ראה להלן פ"ג א) - כך יאכל הפועל". והשווה גם מה שכתב רבינו ב'ספר המצוות' לאוין רסז, ולהלן הל' ג. וכן אמרו במשנה (שם צא). לפי נוסחת הרי"ף: "וכולן לא אמרו אלא בשעת גמר מלאכה" (וראה השגת הראב"ד ובמגיד-משנה. וכפי הנראה לא ראו דברי רבינו בפירוש המשנה וב'ספר המצוות'). (22) כל פעולה לשמור על ממון חבירו מהפסד, מוגדרת בפי חכמי התלמוד "השבת אבידה". (23) שלא יבטלו הפועלים ממלאכתם, וישבו לאכול אחר מילוי הסל. (24) שם צא: (25) שורה. (26) הגם שמצד הדין אינם אוכלים, שהלא אינן עושים במלאכה בשעה זו, נוח לו לבעל-הבית בתקנה זו, כדי שלא יבטלו ממלאכתם בזמן אכילה.

ג. המבטל²⁷ ממלאכתו ואכל, או שאכל שלא בשעת⁵
 גמר מלאכה²⁸ - הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר:⁶
 וחרמש לא תניף וגו'. מפי השמועה למדו²⁹, שכל⁷
 זמן שהוא עוסק בקצירה - לא יניף חרמש⁸
 לאכילתו. וכן כל פיוצא בזה³⁰. וכן פועל שהוליק⁹
 בידו ממה שעשה, או שלקח יתר על אכילתו ונותן¹⁰

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא בירושלים או פודה הפירות ומעלה הדמים לירושלים, כמבואר בפ"ט מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל' ד. (68) שהם של נטע רבעי. (69) שהרי זה כמקח טעות, שאלמלי הודיעם - שמא לא היו נשכרים (שם צב:).
 ח. הקוצר והדש והזורה והבזר והמוסק⁷⁰ והבוצר¹⁷ והדורה⁷¹ וכל פיוצא במלאכות אלו - הרי הם אוכלין מן התורה⁷².

(70) בזיתים. (71) בענבים. (72) שעדיין לא נגמרה מלאכתם, או למעשה או לחלה.

ט. שומרי גתות⁷³ וערמות⁷⁴ וכל דבר התלוש⁷⁵ מן הקרקע שעדיין לא נגמרה מלאכתו למעשה - אוכלין מהלכות מדינה⁷⁶; שהשומר אינו פעושה מעשה⁷⁷. אכל אם עשה באיכריו, בין בנידו בין ברגליו, אפלו בכחפיו - הרי זה אוכל מן התורה⁷⁸.

(73) גתי יין. (74) תבואה. (75) שבדבר המחובר, כבר נתבאר למעלה (הל' ד) שאין אוכלים כלל. (76) מצד המנהג שכבר נהגו כן, ולא מן התורה. (77) ומשום כך אין אכילתם מן התורה (שם, כשמואל). (78) שנאמר "כי תבא בכרם רעך" (ולא נאמר "כי תבא לבצור בכרם רעך" - תי"ט) משמע "בכל מאי דעביד" ואפילו בכתפיו (שם צא: כדברי תנא קמא).

י. ה"ה עושה בתאנים - לא יאכל בענבים⁷⁹, בענבים - לא יאכל בתאנים; ושנאמר: בכרם ואכלת ענבים⁸⁰. והעושה בגפן זו - אינו אוכל בגפן אחרת⁸¹. ולא יאכל ענבים ודבר אחר⁸². ולא יאכל בפת ולא במלח⁸³. ואם קצץ עם בעל הבית על שעור מה שילאכל⁸⁴ - אוכל אותו בין במלח בין בפת בין בקל דבר שייצא⁸⁵. אסור לפועל למיץ⁸⁶ בענבים; ושנאמר: ואכלת ענבים⁸⁷. ולא יהיו בניו או אשתו⁸⁸ מהבהבין לו השבלין באור⁸⁹; ושנאמר: ואכלת ענבים פנפושך - ענבים פמות שהן⁹⁰. וכן פל פיוצא בזה⁹¹.

(79) ואפילו שכרו לעשות בשניהם, לארות בתאנים ולבצור בענבים - אינו אוכל בענבים כשהוא עושה בתאנים. וכן להיפך ('טור' סי' שלז). (80) "וכי אין אנו יודיעם שאין בכרם לוכל (לאכול) אלא ענבים, מה תלמוד לומר "ואכלת ענבים"? אלא מיכן (מכאן) שאם היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים, בענבים לא יאכל בתאנים" (ירושלמי מעשרות פ"ב הל' ז. 'ספרי' דברים, רסו). (81) אע"פ שהוא מאותו מין שהוא עושה בו, "שממה שאתה נותן לכליו של בעל-הבית - בעיני, והא ליכא" (בבלי בבא מציעא צא:). (82) שלא יאכל מן הענבים הרבה. שם פז: דרשו: "ענבים, ולא ענבים ודבר אחר". (83) שם פט: "למתקן שיאכל הרבה" (לשון רש"י פז:). (84) שקצץ לאכול עד שיעור מסוים ולא יותר (רבינו פ"ה מהל' מעשר הל' יא, ע"פ פירוש הר"ח, כפי שהובא בתוספות' ב"מ פט: בד"ה קצץ). (85) שהרי לא יאכל יותר מהכמות שקצץ (שם פט:), ובפ"ה

ה. הבודל⁴⁶ בתמרים⁴⁷ ובגרוגרות⁴⁸ - אינו אוכל, מפני שנגמרה מלאכתו למעשה⁴⁹. העושה בחטים וכיוצא בהן⁵⁰ אחר שעשו⁵¹, כגון ששכרן לבר⁵² צורות או לנפח⁵³ אותן או לטחן - הרי אלו אוכלין, שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה⁵⁴. אכל הלש⁵⁵ והמקטף⁵⁶ והאופה - אינו אוכל, מפני שנגמרה מלאכתו לחלה, ואין הפועל אוכל אלא מדבר שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה ולמעשה⁵⁷. נתפרסו⁵⁸ עגוליו⁵⁹ ונתפתחו חביותיו⁶⁰ ונתחתכו דלועיו, ושכרן לעשות בהן⁶¹ - הרי אלו לא יאכלו, שהרי נגמרה מלאכתו ונקבעו למעשה⁶² והרי הן טבלים⁶³. ואם לא הודיען⁶⁴ - מעשה ומאכילן⁶⁵. אין הפועלים אוכלין בשל הקדש, שנאמר: בכרם רעך⁶⁶.

(46) המפריד. (47) כבושים. (48) תאנים יבשות. (49) משעה שכבשם ודשם, כמבואר בפ"ג מהל' מעשר הל' טו. (50) שיש בהם חיוב לאחר חיוב מעשר. (51) צ"ל שעשר (משנה-למלך). כלומר, שנגמרה מלאכתו למעשה ועישרן בעל-הבית (כי אם לא נעשו והן טבל - אין הפועל אוכל בהן מן התורה, אע"פ שעדיין לא נגמרה מלאכתו לחלה, שדבר האסור לא זיכתה תורה. 'מנחת חינוך' מצוה תקעו). (52) לברור. (53) לנפותם. (54) שאין העיסה מתחייבת בחלה אלא משתתגלגל. פירוש, יתערב המים בקמח, כמבואר בפ"ח מהל' ביכורים הל' ד. (55) לאחר הגלגול. (56) "עורך, וטח פניה" (לשון רש"י שם). (57) בחיטים והדומה להן המחוייבים בחלה או למעשה בלבד בדברים שאין בהם חיוב חלה. שם פט. וכריבנא: "כרוך ותני, דיש (פירוש, נאמר בתורה דיש) - מה דיש מיוחד, דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשה ולחלה ופועל אוכל בו, אף כל שלא נגמרה מלאכתו למעשה ולחלה - פועל אוכל בו". כלומר: שלא נגמרה מלאכתו לדבר הנהוג בו, אם למעשה בלבד נוהג בו - למעשה, אם לחלה - לחלה (כפירש"י שם). (58) נתפרדו. (59) עיגולים של דבילה, תאנים יבשות שהן כבושות בתבנית עגולה. (60) של יין. (61) לעגל ולסתום החביות, והודיען שכבר נקבעו למעשה. (62) משעה שיחלק בעיגולים ושלה הזגים והחרצנים מעל פי החבית, כמבואר בפ"ג מהלכות מעשר הל' יד, טז. (63) ודבר האסור לא זיכתה תורה (עיין משנה-למלך, וב'מנחת חינוך' מצוה תקעו). (64) שכבר נקבעו למעשה. (65) כיון ששכרם סתם, סבורים היו ששכרם לתחילת הדריסה בעיגולים או לסתום החביות שעדיין לא שלו הזגים והחרצנים מעל פי החבית שעדיין לא נגמרה מלאכתם למעשה ויוכלו לאכול מהם, ועל דעת כן נשכרו, לפיכך מעשה ומאכילם (מגיד-משנה). (66) "רעך" ולא של הקדש (שם פז:).

ז. שכר פועלין לעשות בנטע רבעי⁶⁷ שלו - הרי אלו לא יאכלו. ואם לא הודיעם⁶⁸ - פודה ומאכילן⁶⁹.

(67) פירות אילן בשנה הרביעית לנטיעתו שאינם נאכלים

קסה שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש י' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אלא מהמין שהוא עושה בו, כמבואר למעלה (הלכה י).
(108) שם צא:

15 יג. פועל שאמר: תנו לאשתי ובני מה שאני
16 אוכל¹⁰⁹, או שאמר: הריני נותן מעט מזֶה שנטלתי
17 לאכל¹¹⁰ לאשתי ובני - אין שומעין לו; שלא זכתה
18 תורה אלא לפועל עצמו¹¹¹. אפלו נזיר¹¹² שהיה
19 עושה בענבים, ואמר: תנו לאשתי ובני - אין
20 שומעין לו¹¹³.

(109) המגיע לי בזכותי לאכול. (110) כלומר, מזה שכבר
הם בידי וזכיתי בו (עיין 'טורי סי' שלז). (111) "מה שהוא
לועס ואוכל, אין לו כח ליתן כלום" (לשון ה'תוספות' שם
צב. בד"ה אי אמרת) שהפועל משל שמים הוא אוכל, ולא
משלו (ספק בגמ' שם, ופסק רבינו שמשל שמים הוא אוכל)
כלומר, זכותו של הפועל לאכול הפירות אינה הופכת לתנאי
בשכירות שיהיה דינה כתוספת שכר וכקנינו, ומתוך כך יוכל
להעביר זכותו לאשתו ולבניו, אלא משל שמים הוא אוכל
שזיכתה לו התורה ולא זיכתה אלא לפועל עצמו.
(112) שאסור באכילת ענבים, ואם לא יתן לאשתו ולבניו -
יפסיד. (113) שם. שלא זיכתה התורה אלא לפועל עצמו,
וכשאינו ראוי לאכול - איבד זכותו.

21 יד. פועל שהיה עושה¹¹⁴ הוא ואשתו ובניו
22 ועבדיו¹¹⁵, והתנה עם בעל הבית שלא לאכל¹¹⁶
23 ממה שהן עושין, לא הוא ולא הם - הרי אלו
24 אינן אוכלין¹¹⁷. במה דברים אמורים¹¹⁸?
25 בגדולים, מפני שיש בהם דעת והרי מחלו; אבל
26 קטנים¹¹⁹ - אינו יכול לפסק עליהם שלא לאכלו;
27 שאינן אוכלין משל אביהן¹²⁰ או משל
28 אדוניהם¹²¹, אלא משל שמים¹²².

(114) שנשכר. (115) הכנענים. (116) תמורת כסף -
ובידיעתם. (117) שהרי מחלו. (118) שהוא מתנה על
אכילתם. (119) שאין בהם דעת ואינם בני מחילה.
(120) הבנים. (121) העבדים. (122) והתורה לא זיכתה
אלא לפועל עצמו ולא לאביו או לאדונו, ולפיכך אינו יכול
לפסוק על אכילת הקטנים, שהרי אינם בני דעת למחול על
זכותם שזיכתה להם התורה (שם צב: צג).

יום שבת קודש י' אייר ה'תשע"ז

פרק שלשה עשר

(1) מבאר שבהמה אוכלת במה שהיא עושה כמו שנאמר
בתורה "לא תחסום שור בדישו".

29 א. הבהמה אוכלת כל זמן שהיא עושה בגדולי
30 קרקע², בין במחפר בין בתלוש³. ואוכלת ממשאוי
31 שעל גבה עד שתהיה פורקת⁴. ובלבד שלא יטל⁵
32 בידו ויאכילנה⁶.

(2) בבא מציעא פח: (3) כמו הפועל ובהתאם לפרטי הדין,
שנתבאר למעלה בפרק י"ב הלכה א והלכה ב.

מהל' מעשר הל' יא נתבאר שהפועל חייב לעשר אם הוא
אוכלם שמים שמים. וז"ל רבינו שם: "קצץ, אוכל אחת
אחת. ואם צירף (כלומר, שאוכלם שמים שמים) חייב
לעשר, הואיל והוא אוכל דבר קצוב הרי זה כלוקח, שאם
צירף נקבע (למעשר)", ולא הזכיר רבינו דין זה כאן, לפי
שהוא דן כאן בזכות הפועל לאכילה בלבד בענינים הנוגעים
ליחסו עם בעל-הבית, ולא בדיני מעשר. וסמך בזה על מה
שכבר ביאר בהל' מעשר (מגיד-משנה). (86) למצוין
הענבים, ולזרוק החרצנים והזגים. (87) "ואכלת, ולא
מוצץ" (שם פז:). (88) וכל-שכן הפועל עצמו, שהרי הוא
בטל ממלאכה בשעה שהוא מהבהב (גמרא שם פט.).
(89) "שהאור ממתק טעמו" (רש"י שם). (90) רבינו מסמך
דין זה על מה שאמרו שם פז: "ענבים, ולא ענבים ודבר
אחר". כלומר, לא אכילה עם דבר אחר ולא אכילה ע"י
הוספת הכשר בגוף הפרי, אלא ענבים כמות שהן (אבן-
האזל). (91) כגון שבלים, שלא יבהבן אור.

1 יא. אסור לפועל לאכל ממה שהוא אוכל אכילה
2 גסה⁹²; שגאמר: כנפשה שבבעה⁹³. ומתיר⁹⁴ לו למנע
3 את עצמו⁹⁵ עד מקום היפות⁹⁶ ואוכל⁹⁷. ויש לו
4 לאכל קשות⁹⁸ אפלו בדינר, וכותבת⁹⁹ אפלו בדינר,
5 אף על פי ששכרו במעה כסף¹⁰⁰; שגאמר: כנפשה
6 שבבעה¹⁰¹. אבל מלמדין את האדם שלא יהיה
7 רעבתן, ויהיה סותם את הפתח בפניו¹⁰². היה משמר
8 ארבע או חמש ערמות¹⁰³ - לא ימלא פרסו מאחת
9 מהן, אלא אוכל¹⁰⁴ מפל אחת ואחת לפי השבון¹⁰⁵.

(92) אכילה מרובה יתר על שבעו. (93) בגמרא שם, דרשו:
"שבעך, ולא אכילה גסה". (94) שם צא: (95) מאכילה -
כשהוא עושה בכרם, שחלק מפירותיו רעים וחלק יפים.
(96) עד הגיעו לעשות במקום היפים. (97) כל שבעו מהם,
כלומר אין הפועל חייב לחלק שיעור שבעו שמותר לאכול
- בין היפים והרעים לפי חשבון, זאת-אומרת שיאכל מאלה
ומאלה חלק מתאים לשיעור העבודה בהם, אלא אוכל כל
שבעו ממה שהוא חפץ. (98) קישואים. (99) תמרים.
(100) שהוא ששית מדינר, ששש מעות כסף יש בדינר
(כחכמים במשנה, שם צב.). (101) ב'ספרי' דברים (רט):
וחכמים אומרים: "שבעך" - מלמד שאוכל פועל יותר
משכרו. כלומר, גבול אכילת הפועל קבעה התורה בשיעור
שביעתו בלא שיעור שכרו. (102) שימנעו מלשכרו
(במשנה, שם). (103) של ארבעה או חמשה אנשים.
(104) שיעור שבעו. (105) ב"מ צג.

10 יב. הפועלים שלא הלכו שתי וערב בגת¹⁰⁶ - אוכלין
11 ענבים ואין שותין זין, שעדין אינן עושין אלא
12 בענבים בלבד¹⁰⁷. ומשידרכו בגת ויהלכו בה שתי
13 וערב - יש להן לאכל מן הענבים ולשתות מן
14 התירוש, שהרי הן עושין בענבים ובזין¹⁰⁸.

(106) דרכם להטיל ענבים בגת ודורכים ברגליהם על הגת,
ועד שלא הלכו בה שתי וערב (לאורך ולרוחב) אין
מלאכתם ניכרת ביין אלא בענבים. (107) ואין הפועל אוכל

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שבת קודש י' אייר - ספר משפטים - הלכות שכירות קסט

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כלל לדישת תבואה. (11) לאכול בשעה שהוא עושה במלאכה - שהפועל אוכל ממה שהוא עושה בהם, כמבואר למעלה בפרק י"ב. (12) בבא מציעא פח: "כנפשו (כן נאמר בפועל ואכלת ענבים כנפשו) כנפשו של פועל, מה נפשו (ברצונו) אם חסמתו פטור אף פועל אם חסמתו (חסמו בעל הבית בעל כורחו) פטור". וכתב הטור (סימן שלז) "ודוקא לעניין מלקות קאמר שהוא פטור אבל איסורא איכא אם חסמו בעל כורחו". (13) בשעה שהיא כבר במלאכה. (14) שם צ: "בשעת דישה לא תהא חסימה". (15) "כשהייתה שוחה לאכול היה גוער בה" (לשון רש"י שם). (16) אף על פי שלא שאין בו מעשה אין לוקים עליו. וטעמו של דבר, מפני שעקימת פיו בחסימה היא כמעשה, שעל ידי קולו הבהמה נחסמת ואינה אוכלת כשהיא דשה (כרבי יוחנן שם. ראה תוספות דיבור המתחיל רבי יוחנן). ואין מכאן סתירה למה שמתבאר מדברי רבינו (בפרק י"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב) שאין לוקין על עקימת שפתיים שלא אמרו אין לוקין אלא בדיבור שאינו בא לכלל מעשה (מגיד משנה). (17) שם צא. (18) בעד כל יום ויום. (19) כך שיערו חכמים כמות האכילה ליום של פרה ושל חמור. (20) כלומר, משום כך אין לפוטרו מן התשלומין על פי הכלל שאין אדם לוקה ומשלם (כתובות לג), לפי שחיוב התשלומים והמלקות אינם באים כאחת, שהרי נתחייב כבר במוזנותיה לפני שבא לכלל חיוב מלקות ולא אמרו אין לוקים ומשלמים אלא כשהם באים כאחד, כמבואר בפרק ג מהלכות גניבה (שם צא).

ג. **יִשְׂרָאֵל** ²¹ **הִדָּשׁ בְּפִרְתּוֹ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים** ²² - **עוֹבֵר** ¹³ **מִשׁוּם בַּל תַּחֲסֹם** ²³. **וְהַעוֹבֵד פּוֹכְבִּים הִדָּשׁ בְּפִרְתּוֹ** ¹⁴ **שֶׁל יִשְׂרָאֵל** ²⁴ - **אֵינּוּ עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל תַּחֲסֹם** ²⁵. **אָמַר** ¹⁵ **לְעוֹבֵד פּוֹכְבִּים: חֲסֹם פִּרְתִּי וְדוֹשׁ בָּהּ** ²⁶; **יָשֵׁב לָהּ** ¹⁶ **קוֹץ** ²⁷ **בְּפִיהָ וְדָשׁ בָּהּ, וְהָרִי אֵינָה אוֹכֵלֶת; הִרְבִּיץ לָהּ** ¹⁷ **אָרִי** ²⁸ **מִבְּחוּץ, או שֶׁהִרְבִּיץ בָּנָה מִבְּחוּץ** ²⁹; **הָרִי** ¹⁸ **שִׁצְמָאָה וְאֵינּוּ מִשְׁקָה אוֹתָהּ** ³⁰; **פָּרַס עוֹר עַל גְּבִי** ¹⁹ **הַדִּישׁ** ³¹ **כִּדִּי שֶׁלֹּא תֵאכַל - כֹּל זֶה וְכִיּוֹצֵא בוֹ אֲסוּר,** ²⁰ **וְאֵינּוּ לוֹקָה** ³². **הִיָּה הַדָּבָר שֶׁהִיא עוֹשָׂה בוֹ רַע לְבָנֵי** ²¹ **מַעֲיָה וּמְזִיקָה, או שֶׁהִיָּתָה חוֹלָה וְאִם תֵּאכַל מִזֶּה** ²² **מִתְרַתֵּת - מִתֵּר לְמַנְעָה; שֶׁלֹּא הִקְפִּידָה תוֹרָה אֶלָּא** ²³ **עַל הַנְּאֻתָהּ** ³³, **וְהָרִי אֵינָה נִהְיֶתָה** ³⁴. ²⁴

(21) שם צ. (22) ואפילו התבואה של האיני יהודי. (23) שלא תחסום שור בדישו, שתמא נאמר, בכל שור ודישה שהיא (סמ"ע שלח סעיף קטן יא). (24) על פי הוראתו של הישראל. (25) שאין כאן מעשה חסימה ביד הישראל. אך אם התבואה של ישראל אסור ואינו לוקה כמו שמבאר רבינו בסמוך. (26) דישתי, זאת אומרת בתבואת הישראל ואמירה לגוי לעשות בשביל ישראל מעשה, שהישראל אסור בה - אסורה מדבריהם, כשם שאמרו לעניין שבת "אמירה לנכרי שבות" (שם). (27) מאליו - אבל הושיב לה קרץ לוקה שהרי זו מעשה חסימה גמור (גמרא שם). (28) ולאמתו אינה אוכלת. בגמרא שלפנינו כתוב: "הרביץ לה חסימה מעלייתא (מעולה) היא? אלא רבץ לה ארי מבחוץ". והכסף משנה מסתמך על גירסא זו ומתקן הגירסא

(4) מפורקת, ולאחר שפרקה אינה אוכלת, שאין הבהמה אוכלת אלא בשעה שהיא בעבודה. (5) החמר. (6) שם צב. אכילת שור בתלוש למדנו מהכתוב (דברים כה, ד): "לא תחסום" ולא הזהירה תורה אלא על החסימה, ולא התירה להאכילה בידים.

ב. **כֹּל הַמוֹנֵעַ הַבְּהֵמָה מִלְאֲכָל בְּשַׁעַת מְלֶאכְתָּהּ** ¹ **- לוקָה; שְׁנֵאמַר: לא תַחֲסֹם שוֹר בְּדִישׁוֹ. אֶחָד שוֹר** ² **וְאֶחָד כֹּל מִינֵי בְּהֵמָה וְחֵהָ** ⁸, **בֵּין טֹמְאִין בֵּין טְהוֹרִין,** ³ **וְאֶחָד הַדִּישָׁה וְאֶחָד כֹּל שְׂאֵר הַמְּלֶאכֹת שֶׁל גְּדוּלֵי** ⁴ **קֶרְקַע,** ⁹ **וְלֹא נֵאמַר שוֹר בְּדִישׁוֹ אֶלָּא בְּהוֹהוֹ** ¹⁰. **וְהַחֲסֹם אֶת הַפּוֹעֵל** ¹¹ - **פְּטוּר** ¹². **אֶחָד הַחֲסֹם אוֹתָהּ** ⁶ **בְּשַׁעַת מְלֶאכְתָּהּ** ¹³ **וְאֶחָד הַחֲסֹם אוֹתָהּ מְקַדֵּם וְעוֹשָׂה** ⁷ **בָּהּ מְלֶאכְתָּהּ וְהִיא חֲסוּמָה** ¹⁴, **אֶפְלוּ חֲסֹמָה בְּקוֹל** ¹⁵ - **לוקָה** ¹⁶. **שִׁכַּר בְּהֵמָה וְחֲסֹמָה וְדָשׁ בָּהּ - לוקָה,** ⁹ **וּמְשַׁלֵּם** ¹⁷ **לְבַעֲלִים** ¹⁸ **אַרְבַּעַה קַבִּין לְפָרָה וּשְׁלוֹשָׁה** ¹⁰ **קַבִּין לְחֲמוּר** ¹⁹; **שִׁמְשַׁעַת מְשִׁיכָה נִתְחַיֵּב בְּמִזְוֹנֹתֶיהָ,** ¹¹ **וְאֵינּוּ חַיֵּב מְלֶאכֹת עַד שִׁדּוּשׁ בָּהּ חֲסוּמָה** ²⁰. ¹²

~ נקודות משיחות קודש ~

"אפילו חסימה בקול לוקה".

הגם שיש הבדל כללי בין מחשבה ודיבור ובין מעשה, שמחשבה ודיבור מבטאים עניינים הנמצאים בתוך האדם אבל אין להם שייכות ובוודאי לא פעולה עם החוץ, מהשאינן המעשה שאינו חלק מהאדם כ"אם פעולה הנפעלת מוחצה לו, בכל זאת, ישנו הבדל גדול בין דיבור ובין מחשבה כי אותיות המחשבה הן רוחניות ודקות ואין להן שייכות למעשה, ולכן המחשבה היא רק באדם עצמו ואין לה כל אפשרות לפעול אצל הזולת. מהשאינן הדיבור שנוצר מהבל גשמי על ידי חמש מוצאות הפה יש לו שייכות לפעולת האדם, ולכן "עקימת שפתיו הוי מעשה".

זהו גם ההסבר לתוס' בסנהדרין המסביר את ההבדל שבין עדים זוממין לבין "חסימה בפה" שהדין הוא שלוקה, כי מעשה הנגרם על ידי דיבורו של אדם הוא כמו המשך לדיבור, ומכיון שעקימת שפתיו הוי מעשה הרי שמעשה הדיבור יצר את המעשה שנוצר בפועל ולכן "חסימה בפה" חייב.

מהשאינן בעדים זוממים אי אפשר לחייבם על המחשבה בלבד, הגם ש"ישנם בראיה" ומעידים על שראו את פלוני עושה מעשה פלוני אי אפשר שתחשב הראיה כמעשה.

(לקו"ש ח"א ע' 83)

(7) כגון "שתדוש בגורן או שתישא תבן על גבה ממקום למקום" (לשון רבינו בספר המצוות לאוין ריט, וראה מגיד משנה בהלכה א). (8) בבא קמא נד: (9) סיפרי דברים, רפז, ועיין בבא מציעא פט. (10) ריגל להיות, זאת אומרת מצוי הוא השימוש בשור לעבודה, ומשתמשים בו בדרך

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

כתרומה, כמבואר בפרק י"א מהלכות תרומה הלכה כא. (47) שם צ. לפי שמדברי תורה, חולין גמורים הם. ורבינו שם בהלכה כח בדין דש בגידולי תרומה מוסיף: "וכיצד יעשה? (לקיים דבר תורה שלא יחסום וגם גזירת חכמים שלא להאכיל) תולה כפיפות בצוואר הבהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכילה את התרומה". [בשיטה מקובצת מפרש שנותן כדי שיעור אכילתם דהיינו ארבעה קבים לפרה ושלושה לחמור (כמו שנתבאר למעלה הלכה ב)] ומה שכתב רבינו בהלכה ד: "מביא מעט מאותו המין", היינו, דווקא בדש בתרומה וודאית, שמתור לחסום ותולה הכפיפה משום מראית עין ומשם כך אינו מחוייב להאכיל את הפרה כדי אכילתה (וראה חסדי דוד על התוספתא בבא מציעא פרק ח).

כאן "רבין" במקום "הרביץ". וגם הלחם משנה דעתו נוטה לתקן כך. (29) ומרוב הגעגועים לבנה אינה אוכלת. ואין בזה משום מעשה חסימה גמורה כמו בהרביץ ארי, משום שאינה נמנעת לגמרי מלאכול, אלא ממעטת באכילתה (תוספות שם דיבור המתחיל עמד). (30) ומחמת הצימאון אינה אוכלת. (31) "ואינה רואה את הדישה מי קרינא ביה (האם זה נקרא) בדישו או לא" (רש"י שם). (32) שורת שאלות בגמרא (שם) שלא נפתרו, ולפיכך פסק רבינו - אסור ואינו לוקה. (33) ולתועלתה. (34) אם תאכל.

- 11 ו. וְרִשְׁאֵי⁴⁸ בְּעַל הַפְּרָה⁴⁹ לְהַרְעִיב פָּרְתוֹ וְלִסְגָּפָה, כְּדֵי
- 12 שְׁתֹּאכַל הַרְבֵּה מִן הַדִּישׁ; וְרִשְׁאֵי⁵⁰ הַשׁוֹכֵר לְהֶאֱכִילָהּ
- 13 פְּקִיעֵי עֲמִיר⁵¹, כְּדֵי שְׁלֹא תֹאכַל הַרְבֵּה מִן הַדִּישׁ.
- 14 פִּיּוּצָא בּוֹ: רִשְׁאֵי בְּעַל הַבַּיִת לְהַשְׁקוֹת פּוּעֲלִים יִינן,
- 15 כְּדֵי שְׁלֹא יֵאָכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה; וְרִשְׁאֵין⁵² פּוּעֲלִין
- 16 לְטָבֵל פְּתָן פְּצִיר⁵³, כְּדֵי שְׁיֵאָכְלוּ עֲנָבִים הַרְבֵּה⁵⁴. אָכַל
- 17 אֵין הַפּוּעֵל⁵⁵ רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ בְּלִילָהּ
- 18 וְלִהְשִׁפְרִי עֲצָמוֹ בַּיּוֹם, אוֹ לְדוֹשׁ בְּפָרְתּוֹ עֲרֵבִית
- 19 וְלִהְשִׁפְרִי שְׁחָרִית. וְלֹא יִהְיֶה מְרַעִיב וּמְסַגֵּף עֲצָמוֹ
- 20 וּמְאִכִּיל מְזוֹנוֹתָיו⁵⁶ לְבָנָיו, מִפְּנֵי גִזְל מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל
- 21 בְּעַל הַבַּיִת; שְׁהָרִי תִשֵּׁשׁ כַּחוֹ וְתַחְלֵשׁ דַּעְתּוֹ, וְלֹא
- 22 יַעֲשֶׂה מְלֹאכָה בְּכַח.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אבל אין הפועל רשאי לעשות מלאכתו בלילה ולהשכיר עצמו ביום... שהרי יחלש כוחו... כו' ולא יעשה מלאכה בכח".

ובהלכה ז' כתב: "...שלא יגזול את בעל הבית ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה... כו' וכן חייב לעבוד בכל כוחו".

ויש לומר שלשיטת הרמב"ם הם שני דינים שונים ולכן חילקם לשתי הלכות. הראשון, הוא דין בחפצא של העבודה שאם יעשנה בחלישות כח ובתשישות הגוף יחסר בגוף המלאכה שעליו לעשות. אבל הדין השני אינו מדבר בפועל תשוש אלא בא להדגיש שצריך לעבוד בכל כוחו מצד התחייבותו האישית של הפועל כלפי בעל הבית, ועניין זה נוגע פחות לחפצא של המלאכה ויותר לחיוב הגברא, והוא עניין שבין הפועל לבעל הבית ולא בחפצא של גוף המלאכה עצמה.

מה-שאין-כן האדמו"ר הזקן בשו"ע שלו חיבר את שני הדינים "אין הפועל רשאי כו'" ו"כדרך שבעל הבית מוזהר כך העני מוזהר שלא יבטל מלאכת בעל הבית כו' וכן חייב לעבוד בכל כוחו" בהלכה אחת כי לשיטתו אינם שני דינים שונים אלא שיסוד שניהם אחד הוא, היינו ההתחייבות

- 1 ד. פְּרָה³⁵ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה פְּתָן דֵּשׁ בָּהּ³⁶ בְּתֵרוּמָה³⁷
- 2 וּבְתֵרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדֵאֵי³⁸, וְכֵן פְּרוֹת הַדִּישׁוֹת
- 3 בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי³⁹, וּפְרוֹת⁴⁰ הַמְהַלְכוֹת עַל הַתְּבוּאָה לְפִי
- 4 שְׁרִיט⁴¹ לָהֶן הַדֶּרֶךְ - אֵינוֹ עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשׁוּם בַּל
- 5 תַּחֲסֹם⁴². אָכַל מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינָן⁴³, אִם הָיָה דִישׁוֹת
- 6 בְּתֵרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - מְבִיא מַעַט מְאוֹתוֹ הַמִּין
- 7 וְתוֹלָה לָהֶן בְּקִרְטָטְלִין⁴⁴ שֶׁפְּפִיָּהֶן.

(35) שם צ. (36) חסומה. (37) כגון שהקדימו וקראו שם תרומה ומעשר בעודם שיבולים (רש"י שם). (38) של טבל וודאי, שאסור להאכיל פרת ישראל מהן, כמבואר בפרק ט מהלכות תרומות הלכה ח: "כהן ששכר בהמת ישראל אף על פי שהוא חייב במזונותיה לא יאכילנה תרומה מפני שאינה קניין כספו". (39) שם, שהוא ממון גבוה (כמבואר בפרק ג מהלכות מעשר שני הלכה יז) ואין אני קורא בו "בדישו". (40) שהן חסומות. (41) עיוות, עיקום מלשון הכתוב (במדבר כב, לב) כי ירט הדרך לנגדי (וכפירוש הרב אברהם בן עזרא שם) כלומר פרות המהלכות בדרך ודורסות על התבואה לא למגמת דישה, אלא לפי שעיוותו דרכם ועלו על התבואה (ריטב"א בשיטה מקובצת בבא מציעא פט:). (42) שם פט: צ. "פרות המרכסות בתבואה והדשות בתרומה ומעשר אינו עובר משום בל תחסום" ומפרש רבינו "מרכסות" הוא מלשון "ההרכסים לבקעה" (ישעיה מ, ד) שפירושו (לפי הרב אברהם בן עזרא שם) מקום מעוות, וכן אמרו בירושלמי (תרומות פרק ט הלכה א) "בדישו" ולא בדרכו. כלומר, לא דרך הליכתה (מגיד משנה בשם הרמב"ן). (43) שלא יאמרו, שהוא דש בפרה חסומה. ובפרות המהלכות אין צריך לכך שהלא אינם לשם דישה שם (לחם משנה). (44) כעין שק שתולים בצוואר הבהמה והיא אוכלת ממה שבתוכו (שם).

- 8 ה. הַדִּישׁ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דְּמֵאֵי⁴⁵ וּבְתֵרוּמַת מַעֲשֵׂר
- 9 שֶׁל דְּמֵאֵי וּבְגִדְוֹלֵי תְרוּמָה⁴⁶ - עוֹבֵר מִשׁוּם בַּל
- 10 תַּחֲסֹם⁴⁷.

(45) תבואת עמי הארץ שספק לנו אם הפריש ממנה מעשרות וגזרו חכמים להפריש ממנה תרומת מעשר ומעשר שני כמבואר בפרק ט מהלכות מעשר הלכה א"ב. דמאי, מלה מורכבת: "דא מאי" כלומר, פירות אלו מה הם? מעושרים או לא? (רבינו בפירוש המשנה ברכות פרק ז משנה א). (46) שזרע תרומה, וגזרו חכמים עליהם שיהיו אסורים לזרים

ומדוע לא כתב יעקב אבינו וכד'.

ג. הרי לכאורה סותר עצמו מניה וביה, שהרי אם הנהגתו של יעקב אבינו היתה מצד צדקות ולפנים משורת הדין (שלכן נטל שכר אף בעולם הזה) מדוע מביא ממנה ראיה להלכה ולהנהגת כל אדם.

והביאור בזה: אם לא הראיה שהביא מיעקב הצדיק, היינו יכולים לחשוב שהחיוב הוא שלא לפגום בחפצא של מלאכת בעל הבית, כמו שכתב הרמב"ם בהלכה ו' שהעני מוזהר "מפני גזל מלאכתו של בעל הבית". אבל בהלכה ז' מחדש עוד עניין "וכן חייב לעבוד בכל כחו" שהוא גדר נוסף במחויבות האישית של הפועל לבעל הבית מצד הגברא, והזהירות בעניין האישי שבין הפועל לבעל הבית מרומזת במילים "יעקב הצדיק".

ובזה שהוסיף "לפיכך נטל שכרו אף בעולם הזה" מדגיש שזהו שכר על עבודתו, שהרי את "ויפרוץ האיש מאד מאד" פעל יעקב אבינו על ידי ש"בכל כחי עבדתי את אביכין", ומכאן הראיה שגם העניין השני שמצד הגברא היינו העבודה "בכל כחו" היא עניין להלכה ולהנהגת כל אדם.

(על פי לקו"ש חכ"ה ע' 139)

57) כלשון הכתוב (דברים כד, יד) "לא תעשוק שכיר עני". ובהווה הכתוב מדבר שהעניים והאביונים והגרים משכירין עצמם" (רמב"ן שם). 58) לא ילין שכרו. 59) ברכת הטוב והמטיב. 60) הפועל כלל (וכן הוא כולל את הברכה השלישית בתוך השנייה) כדי שלא יבטל מלאכת בעל הבית (ברכות טז. פרק ב מהלכות ברכות להלכה ב).

סליקו לְהוּ הַלְכוֹת שְׂכִירֹת

האישית של הפועל כלפי בעל הבית ולא פגם בחפצא של המלאכה עצמה. כי גם מה שעבד בתשישות כח הוא לא בגדר גזילת מלאכתו של בעל הבית אלא רק "גרם" הנגרם מזה שלא יוכל לעשות מלאכתו של בעל הבית בכח.

(על פי לקו"ש חכ"ה ע' 144)

48) שם. 49) קודם השכרת הפרה. 50) שם. 51) אגודות קש. 52) שם. 53) רוטב של דגים כבושים. 54) לאחר אכילת הפת, כי באותה שעה שהוא אוכל הפת הרי אסור הוא באכילת הענבים עם פת כמו שנתבאר למעלה פרק י"ב הלכה י'. 55) תוספתא שם פרק ח. 56) שבביתו.

1 ז. פְּדֹרְךָ שְׁמֹזְהָרָה בְּעַל הַבַּיִת שֶׁלֹּא יִגְזַל שְׂכָר עֲנִיִּים
2 וְלֹא יַעֲפֹכְנוּ⁵⁸, כִּי הָעֲנִי מִזְהָרָה שֶׁלֹּא יִגְזַל מִלְּאֲכַת
3 בְּעַל הַבַּיִת וַיִּבְטַל מְעַט בְּכֶאֱן וּמְעַט בְּכֶאֱן, וּמִצִּיא
4 כָּל הַיּוֹם בְּמִרְמָה, אֲלֵא חַיִּב לְדַקְדַּק עַל עֲצָמוֹ בְּזִמְן,
5 שֶׁהָרִי הִקְפִּידוֹ עַל בְּרָכָה רְבִיעִית שֶׁל בְּרַבַּת הַמְּזוּזָן⁵⁹
6 שֶׁלֹּא יִבְרַךְ אוֹתָהּ⁶⁰. וְכֵן חַיִּב לְעַבֵּד בְּכָל כְּחוֹ. שֶׁהָרִי
7 יַעֲקֹב הַצְּדִיק אָמַר: כִּי בְּכָל כְּחוֹ עֲבַדְתִּי אֶת אֲבִיכֵן.
8 לְפִיכֵךְ נָטַל שְׂכָר זֹאת אֶף בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר:
9 וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כוחי עבדתי את אביכין, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד".

וצריך להבין:

א. ספרו של הרמב"ם הוא (כדבריו בהקדמה לספר הי"ד) "ספר הלכות הלכות" ומה נוגע כאן להלכה שיעקב הצדיק נטל שכר אף בעולם הזה.
ב. מהו הלשון "יעקב הצדיק" שאינו רגיל ברמב"ם כלל,

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ד' י"ו אייר תשע"ז

בין במזיד — הרי זה מקריב על אחד המעשים האלה
שיעשה קרבן הנקרא: "קרבן יוֹרֵד". והוא אָמְרוֹ
יְהִיעֶלֶה: "וּנְפֹשׁ כִּי־תִחַטָּא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהֵי וָגו' אוֹ נֶפֶשׁ
אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל־דָּבָר טָמֵא וָגו' וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וָגו' והוא
יָדַע וְאִשָּׁם אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתַיִם וָגו'
וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ וָגו' וְהִיא כִּי־יִאָשֵׁם וָגו' וְהִכִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ
וָגו' וְאִם־לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ וָגו' וְאִם־לֹא תִשָּׂג יָדוֹ וָגו'"
(ויקרא ה, א-יא). וְלָכֵן נִקְרָא 'עוֹלָה יוֹרֵד' — לְפִי שֶׁאֵינּוּ
קְבוּעַ בְּמִין, אֲלֵא פַעַם יוֹבֵא מִמִּין זֶה וּפַעַם מִמִּין אַחֵר,
כְּפִי אֲשֶׁר תִּשָּׂג יָד הַחוֹטָא הַחַיִּב בְּקָרְבָן. וַיִּכְבֵּר וַתִּבְרָאוּ
גַם דִּיגֵי מִצְוָה זוֹ בְּמִסְכַּת פְּרֻתוֹת (י: וּבְמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת
31 (א.י.)

יום ראשון ד' אייר ה'תשע"ז

מצות עשה עב.

10 הַמִּצְוָה הַעֲ"ב — הַצּוּי שֶׁנִּצְטוּיֵנוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן
11 עוֹלָה יוֹרֵד עַל עֲבֵרוֹת מְסִימוֹת. הַעֲבֵרוֹת שֶׁחַיִּבִים
12 עֲלֵיהֶן קָרְבָן זֶה הֵן: טָמְאָת מְקַדָּשׁ וְטָמְאָת קְדָשִׁי
13 וְשְׁבוּעַת בְּטוּי וְשְׁבוּעַת הָעֵדוּת. מִי שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּאָב מֵאֲבוֹת
14 הַטָּמְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁקְּבַעְנוּ בְּהַקְדַּמַּת סֵדֶר טְהוֹרוֹת, וְנִכְנַס
15 לְמִקְדָּשׁ בְּשִׁגְגָה — זוֹהִי טָמְאָת מְקַדָּשׁ; אוֹ שֶׁאֲכַל בֶּשֶׂר
16 קָדָשׁ בְּשִׁגְגָה — זוֹהִי טָמְאָת קְדָשִׁי; אוֹ שֶׁנִּשְׁשַׁבַּע
17 שְׁבוּעַת בְּטוּי (נִשְׁבַּע לַעֲשׂוֹת אוֹ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דָּבָר מִדֵּי, וְלֹא
18 קִיִּים) וְלֹא קִיְמָה בְּשִׁגְגָה; אוֹ נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הָעֵדוּת
19 (נִשְׁבַּע כֵּאֵילוֹ אֵינוֹ יוֹדַע עֵדוּת לַחֲבֵרוֹ) לְשִׁקֵּר — בֵּין בְּשׁוּגָג

מצות עשה סח. עה. עו.
יום שני ה' אייר ה'תשע"ז

מצות עשה עד. עז.
יום שלישי ו' אייר ה'תשע"ז

1 המצוה ה"ח — הצווי שִנְצֻטוינו שִיקריב בית דין
2 קרָבן, אַם שְגגו וְהורו שְלא פְהֻלְכָה, וְהוּ אָמרוּ תַעֲלֶה:
3 ״ואם פ־עַדַת יִשְרָאֵל יִשְגוּ וְנַעֲלַם דְבַר מַעֲיַנִי הַקְהֵל״
4 (ויקרא ד, יג). וּכְבַר נִתְבְּאָרוּ דִינֵי מִצְוֶה זוֹ וְהִתְנַאֲמִים שְפָה
5 בְשִׁלְמוֹת מִמִּסְכַּת הוֹרִיֹּת וּבְכִמְהָ מִקוֹמוֹת מִמִּסְכַּת זְבָחִים.

6 המצוה ה"ע"ה — הצווי שִנְצֻטוינו שְפ־ל־אִשֶׁה זָבָה,
7 אַם נִתְרַפְּאָה מִן־הַזִּיבוֹת, תְּקָרִיב קָרְבָן, וְקָרְבָן זֶה הוּא:
8 ״שְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה״ — וְהוּ קָרְבָן זָבָה, וְהִיא
9 מִחִסְרֵת פְּפָרָה עַד שְׁתִּבְיָאָנוּ. וְאוּלַי יִקְשֶׁה עָלֶי מִקְשֶׁה
10 וְיֹאמֵר: כִּי־וֹן שְׁקָרְבָן הַזֶּבֶב פְּקָרְבָן הַזָּבָה, וְהָרִי אֶתְהָ מוֹנֶה
11 (במנין המצוות) אֶת־מִין הַקָּרְבָן — יִהְיֶה הַחֵיב בּוֹ מִי
12 שִׁיְהִיָּה — כְּמוֹ שֶׁשְׁעִיתָ בְּקָרְבָן חֲטָאת וְקָרְבָן אֲשֶׁם וְדָאֵי
13 וְקָרְבָן אֲשֶׁם תְּלוּי וְקָרְבָן עוֹלָה וְיִוֹרֵד, שְׁמַנִּית פ־ל־אָחַד
14 מִצְוֶה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וְלֹא חֲשִׁשְׁתָּ לְרַבּוּי הַחֲטָאִים (למנות
15 כֹּל חֲטָא בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, מִפְּנֵי) שְׁעַל פ־ל־אָחַד מֵהֶם חֵיבִים אוֹתוֹ
16 הַקָּרְבָן — כִּף גַּם כָּאֵן אֵל תַּחוּשׁ לְמִסְפַּר הָאֲנָשִׁים,
17 שְׁפ־ל־אָחַד מֵהֶם נִתְחַיֵּב קָרְבָן הַעוֹף? ! יַדַע (המקשה)
18 שְׁקָרְבָן זָב וְזָבָה אֵינוֹ בָּא עַל חֲטָאִים, אֲלֵא הוּא קָרְבָן
19 חוֹבָה בְּמַצָּב מְסֻמָּם. אֵלּוּ הֵיָה מַצָּב הַזֶּבֶב בְּאִישׁ וּבְאִשָּׁה
20 דְבָר אָחַד — כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּשֵׁם, שֶׁהֲשֵׁם שֶׁל זֶה ״זָב״ וְשֶׁל
21 זוֹ ״זָבָה״ — כִּי אֵז הִיָּה צָרִיף לְמִנּוּתָם אָחַד; אֲבָל אֵין
22 הַדְּבָר כֵּן, כִּי הִגְרַת שְׁכֵבַת זָרַע מִן־הָאִישׁ הִיא שְׁחֵיב עָלֶיהָ
23 קָרְבָן, אִף אַם נִגַּר כְּעֵין שְׁכֵבַת זָרַע מִן־הָאִשָּׁה אֵינָה זָבָה,
24 אֲלֵא זֹב הַדָּם מִן־הָאִשָּׁה הוּא שְׁחֵיבָת עָלֶיהָ קָרְבָן; וְאִם
25 זָב הַדָּם מִן־הָאִישׁ אֵינוֹ חֵיב עָלָיו קָרְבָן. וּמִלֵּת ״זִיבוֹת״
26 אֵין עֲנִינָה אֲלֵא הַנְּזִילָה, וְאֵין פ־ל־הַנְּזִילִים אוֹתוֹ הַדְּבָר
27 עֲצָמוֹ. וּבְפִרוּשׁ אָמרוּ (נדה לב): ״הָאִישׁ מִטְּמֵא בְּלִבָּן
28 וְהָאִשָּׁה בְּאֲדָם״, וְאֵין דִּין זָב וְזָבָה כְּדִין מִצְרַע וּמִצְרַעַת.
29 וְהָרִאָיָה הַכְּרוּרָה לְזֶה אָמְרָם בְּכַרְתוֹת (ח): ״אֲרַבְּעָה
30 מִחִסְרֵי פְפָרָה (שְׁקָרְבָן) חֲטָאת״ שֶׁלֹּהם (וכל הביטויים של
31 ״חטאת״ ו״כפרה״ המופיעים בהקשר לזב וזבה אינם במובנם
32 המצוי אלא במובנם המעשי של ״חסרון״ ו״השלמה״) מֵעַכְבָּן
33 מִלֵּאכּוֹל בְּקִדְשִׁים), וְאֵלּוּ הֵם: הַזָּב וְהַזָּבָה וְהַיִּלְדָּת
34 וְהַמִּצְרַע״. הַנֶּךָ רוֹאָה, אִיף מוֹנִים זָב וְזָבָה כְּשֵׁנִים וּמוֹנִים
35 מִצְרַע כְּאָחַד — בֵּין שֶׁהוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה — לְפִי
36 שְׁזִיבוֹת הָאִישׁ אֵינָה כְּזִיבוֹת הָאִשָּׁה. וְהַפְּסוּק הַנֶּאֱמָר עַל
37 קָרְבָנָה: ״וְאִם־טְהָרָה מִזוֹבָה וְגו' וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לָהּ
38 שְׁתֵּי תָרִים וְגו'״ (שם טו, כח-כט).

39 המצוה ה"ע"ו — הצווי שִנְצֻטוינו שְפ־ל־יִלְדָּת תְּקָרִיב
40 קָרְבָן, וְהוּא: כְּכֶשׁ בְּן־שָׁנָתוֹ לְעוֹלָה וּבֶן־יוֹנָה אוֹ תֹר
41 לְחֲטָאת. וְאִם הִיא עֲנִיָּה, מִקְרִיבָה שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי
42 יוֹנָה אָחַד עֲלֶהָ וְאָחַד חֲטָאת. וְגַם הִיא מִמִּחִסְרֵי פְפָרָה עַד
43 שְׁתִּקְרִיב, כְּמוֹ שֶׁאָמַר תַּעֲלֶה: ״וּבְכַמְלַת יְמֵי טְהָרָה לְבֵן
44 אוֹ לְבַת תָּבִיא כְּכֶשׁ בְּן־שָׁנָתוֹ וְגו'״ (שם יב, ו).

45 המצוה ה"ע"ד — הצווי שִנְצֻטוינו שְפ־ל־אִישׁ זָב אַם
46 נִרְפָּא מִזִּיבוֹתוֹ קָרִיב קָרְבָן, וְקָרְבָן זֶה הוּא: ״שְׁתֵּי תָרִים
47 אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אָחַד חֲטָאת וְהָאָחַד עֲלֶהָ״ — וְהוּ קָרְבָן
48 הַזָּב, וְהוּא מִחִסְרֵי פְפָרָה עַד שִׁקְרִיבָנוּ (אף שטבל והעריב
49 הַיּוֹם). וְהוּא אָמרוּ תַעֲלֶה: ״וְכִי־טְהָרָה הַזָּב מִזוֹבוֹ וְגו'״
50 וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח־לוֹ שְׁתֵּי תָרִים וְגו'״ (ויקרא טו, יג-טו).

51 המצוה ה"ע"ז — הצווי שִנְצֻטוינו שְפ־ל־מִצְרַע
52 (שנראתה לבנונית בעורו) קָרִיב קָרְבָן אַם נִרְפָּא מִנְגַעוֹ, וְהֵן
53 שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת: עוֹלָה וְחֲטָאת וְאֲשֶׁם וְלוֹג שְׁמֵן. וְאִם הוּא עֲנִי
54 — מִקְרִיב כְּכֶשׁ לְאֲשֶׁם וְשְׁתֵּי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אָחַד
55 לְעֲלֶהָ וְאָחַד לְחֲטָאת, וְהוּ הַרְבִּיעִי מִמִּחִסְרֵי פְפָרָה. וְהוּא
56 אָמרוּ תַעֲלֶה: ״וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִקַּח שְׁנֵי־כִבְשִׁים תְּמִימִים
57 וּכְבִּשָׁה אַחַת״ (שם יד, י). וְאִם יֹאמֵר אָדָם: מַדּוּעַ אֵינָךְ מוֹנֶה
58 קָרְבָן מִחִסְרֵי פְפָרָה כְּלָם כְּמִצְוֶה אַחַת כִּי־וֹן שֵׁשׁ לָהֶם עֲנִין
59 אָחַד הַכּוֹלֵלִם, וְהוּא חֲסוֹר הַפְּפָרָה, וְאֵז זֶה הִיָּה מִין מִמִּינֵי
60 הַטְּהָרָה מִן־הַטְּמֵאָה וְהִיָּיתָ אוֹמֵר: הַמִּצְוֶה הַפְּלוּנִית —
61 הוּא הַצְּוִי שִנְצֻטוינו שְׁלֵא תִשְׁלַם טְהָרַת מִקְצַת הַטְּמֵאִים,
62 וְהֵם זָב וְזָבָה וְיִלְדָּת וּמִצְרַע, עַד שִׁקְרִיבּוּ קָרְבָן, שְׁהָרִי כֵּן
63 אֶתְהָ מוֹנֶה טְהָרָה בְּמִקְוֶה (מצות עשה קט) מִצְוֶה אַחַת —
64 תְּחַיֵּיב בָּהּ אֵיזָה טְמֵא שִׁיְהִיָּה, וְאֵינָךְ חוֹשֵׁשׁ לְמִין הַטְּמֵאָה
65 שְׁנִטְמָא בָּהּ — כִּף הִיָּיתָ כּוֹל לְמִנּוֹת קָרְבָן מִחִסְרֵי פְפָרָה
66 כְּמִצְוֶה אַחַת, וְלֹא תַחוּשׁ לְמִין טְמֵאָתוֹ? ! הַשֵּׁם יוֹדַע וְעַד
67 שְׁכִּף הִיָּה צָרִיף לְהִיֹּת בְּהַחֲלֵט, אֵלּוּ הִיָּה קָרְבָן פ־ל־אָחַד
68 מֵאַרְבַּעַת מִחִסְרֵי פְפָרָה אֵלּוּ קָרְבָן אָחַד שְׁאֵין בּוֹ שְׁנוּי, כְּמוֹ
69 טְהָרָה בְּמִים (במקוה) שֶׁהִיא מִין טְהָרָה וְחוֹבָה עַל פ־ל־
70 טְמֵא; אֲבָל מִפִּינּוֹן שִׁנְשַׁתְּנוּ קָרְבָנוֹתֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁאֶתְהָ רוֹאָה,
71 צָרִיף לְמִנּוֹת פ־ל־קָרְבָן לְכַדּוֹ בְּהַכְרַח, כִּי הַדְּבָר שְׁבוֹ נִשְׁלַמַּת
72 טְהָרָתוֹ שֶׁל זֶה אֵינוֹ הַדְּבָר שְׁבוֹ נִשְׁלַמַּת טְהָרָתוֹ שֶׁל זֶה.
73 וְהָרִי זֶה כְּמוֹ מִי נִדָּה (מי הזאה שבהם היו מערבים את אפר
74 הַפְּרָה) וּמִי מִקְוֶה וְאַרְבְּעָה מִינֵין שְׁבִמִצְרַע (בהם משתמשים
75 לטהרתו: צפרים, עץ ארז וכו') שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ מִצְוֹת, אֶף־עַל־פִּי
76 שְׁפִלְזָן לְטְהָרַת טְמֵאִים כְּמוֹ שְׁאַבְאָר (מצות עשה קי).
77 וְאַרְבַּעַת מִחִסְרֵי פְפָרָה אֵלּוּ כְּבַר נִתְבְּאָרוּ דִינֵיהֶם וְדִינֵי
78 קָרְבָנוֹתֵיהֶם בְּכִלּוֹת וּפְרָטוֹת בְּפֶרֶךְ ח' מִנְזִירוֹת וְסוֹף
79 וְנִעִים וּמִסְכַּת קָנִים וּבְמִקְוֹמוֹת רַבִּים הַמְּפָזְרִים בְּתַלְמוּד,
80 אֲלֵא שְׂרָבִם כְּכֵלִם בְּמִקְוֹמוֹת שֶׁהִעִירוּנוּ עָלֵיהֶם.

יום רביעי ז' אייר ה'תשע"ז
מצות לא תעשה קו. מצות עשה פז.

81 המצוה ה"ק"ו — האַזְהָרָה שֶׁהַזְהָרָנוּ מִלְהַחֲלִיף אֶת
82 (בהמת) הַקְּדָשִׁים (ולתת בהמה אחרת כחלחוף) וְזוֹ הִיא
83 הַתְּמוּרָה, וְהוּא אָמרוּ תַעֲלֶה: ״לֹא יַחֲלִיפְנוּ וְלֹא־יִמִּיר
84 אֹתוֹ״ (ויקרא כו, י). וּכְבַר בָּא לְאוֹ מִיָּחַד בְּמַעֲשֵׂר בְּלִבְד.
85 וְהַטַּעַם לְכַף מַה שְׁאָמְרוּ בְּסִפְרָא (פִּרְשַׁת בְּזוֹקוֹתֵי), וְהוּא

מתוך מהדורת חזק

- 1 אָמַרְם: "מַעֲשֵׂר בְּכֹל הָיָה וְלֵמָּה יֵצֵא? לְהַקִּישׁ אֵלָיו:
2 כָּשֶׁם שֶׁהַמַּעֲשֵׂר קָדְשִׁי מִזְבַּח וְאֶסּוּר לְהַמִּירוֹ — כִּן
3 כֹּל-הַקְּדָשִׁים שֶׁהִזְהִיר עַל תְּמוּנָתָם בְּאֵמְרוֹ: "לֹא יִחְלִיפְנוּ"
4 אֵינָם אֲלָא קְדָשִׁי מִזְבַּח בְּלִבְךָ; וְיִמִּי שֶׁהִמִּיר — לוֹקֵה.
5 וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסְכַּת תְּמוּנָה.
6 הַמִּצְוָה הַפ"ז — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ שֶׁתְּהֵא הַתְּמוּנָה
7 (בַּהֲמַת הַחֹלֶיךָ שֶׁהַקְּדִישָׁה בַּתְּמוּנָה בַּהֲמַת הַקְּדָשִׁים. הֲרֵי אִף
8 שֶׁלֹּמַעֲשֵׂה אֵינָה עוֹמֶדֶת בַּמְּקוֹם זוֹ שֶׁל קוֹדֶשׁ, גַּם הִיא —) קְדָשׁ,
9 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְהִיָּה-הוּא וְתְמוּנָתוֹ יִהְיֶה-קְדָשׁ"
10 (שם, לג). וּבִפְרוּשׁ אָמְרוּ בְּרִישׁ מַסְכַּת תְּמוּנָה (ד:), שֶׁאָמְרוּ
11 יִתְעַלֶּה: "לֹא יִמְיָרְנוּ" הוּא מִצְוָה לֹא-תַעֲשֶׂה שֶׁנִּתְּקַל לַעֲשֶׂה
12 (שְׁקִיּוֹם הַעֲשֵׂה — שֶׁהַתְּמוּנָה קוֹדֶשׁ — מִנְחָתָהּ וּמִבְּטָלָתָהּ אֵת
13 הַלְאוֹ). אָמְרוּ: הֲלֹא מִמִּיר דָּלָאוּ שֶׁנִּתְּקַל לַעֲשֶׂה הוּא? וְשֶׁם
14 נֶאֱמַר גַּם טַעַם לְכַן שֶׁהִמִּיר לוֹקֵה, אִף-עַל-פִּי שֶׁהוּא
15 לֹא שֶׁנִּתְּקַל לַעֲשֶׂה: "לֹא אֶתִּי עֲשֵׂה וְעַקֵּר תְּרִי לְאוֹיֵן".
16 כְּלוּמַר: הֲלֹא עַל הַתְּמוּנָה נִכְפַּל פְּעַמִּים: "לֹא יִחְלִיפְנוּ"
17 וְ"לֹא יִמִּיר אֹתוֹ" (שם, י), וְכֵן עֲשֵׂה אַחֵד — וְהִיָּה-הוּא
18 וְתְמוּנָתוֹ יִהְיֶה-קְדָשׁ". הִנֵּה נִתְבָּאָר מַה-שֶּׁנִּצְטוּיָנוּ. וְכִבֵּר
19 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּמַסְכַּת תְּמוּנָה, כְּלוּמַר: אִיךָ
20 תִּתְקַיֵּם וְאִיךָ לֹא תִתְקַיֵּם וּמַה-דִּינָה וְאִיךָ קִרְבָּה.
- 22 הַקְּדָשִׁים מִקְּרָבֶךָ לְקְרָבֶךָ, כְּגוֹן שֶׁהִיָּה שְׁלָמִים, לַעֲשׂוֹתוֹ
23 אֲשֶׁם, אוֹ אֲשֶׁם, לַעֲשׂוֹתוֹ חֲטָאת — שִׁנָּה וְכִיּוּצָא בּוֹ
24 בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה בְּכֹכּוֹר בְּהֵמָה: "לֹא-
25 יִקְדִישׁ אִישׁ אֹתוֹ" (ויקרא כז, כו). וְכֵן בְּקִבְלָה (עֲרִכֵן פֶּרֶק
26 ח מִשְׁנָה ז) "לֹא-יִקְדִישׁ אִישׁ אֹתוֹ" — הַקְּדָשׁ מִזְבַּח.
27 וְלִשׁוֹן סִפְרָא (פֶּרֶשׁת בַּחוּקוֹתֵי): "אֵין לִי אֲלָא כְּכּוֹר, מִנִּין
28 לְכֹל-הַקְּדָשִׁים שֶׁאֵין מִשְׁנֵין אוֹתָם מִקְּדָשָׁה לְקְדָשָׁה?
29 תְּלַמִּיד לֹאִמַר: "בְּבִהֵמָה לֹא-יִקְדִישׁ אִישׁ אֹתוֹ" — רַמְזוֹ
30 עַל מַה-שֶּׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר יִכְבֵּר לְה' בְּבִהֵמָה לֹא-יִקְדִישׁ
31 אִישׁ אֹתוֹ" כֵּאלוֹ אָמַר: כֵּל-מַה שֶּׁיִּהְיֶה לְה' בְּבִהֵמָה לֹא
32 יִקְדִישׁ אִישׁ אֹתוֹ קְדָשָׁה אַחֲרָת, אֲלָא יִשְׁאָר כְּמוֹ שֶׁהוּא.
33 וְכִבֵּר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוֹ בְּפֶרֶק ה' מִתְּמוּנָה.
- 34 הַמִּצְוָה הַק"ז — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִיּוֹת הַמֵּת
35 מְטַמָּא, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי טְמֵאת מֵת.

יום שישי ט' אייר ה'תשע"ז

מצות עשה קז.

- 36 הַמִּצְוָה הַק"ז — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִיּוֹת הַמֵּת
37 מְטַמָּא, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי טְמֵאת מֵת.

יום שבת קודש י' אייר ה'תשע"ז

מצות עשה קז.

- 38 הַמִּצְוָה הַק"ז — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּיָנוּ לְהִיּוֹת הַמֵּת
39 מְטַמָּא, וּמִצְוָה זוֹ כּוֹלְלֵת כָּל-דִּינֵי טְמֵאת מֵת.

יום חמישי ח' אייר ה'תשע"ז

מצות לא תעשה קז. מצות עשה קז.

- 21 הַמִּצְוָה הַק"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהִירָנוּ מִלְּשַׁנּוֹת אֶת-

אגרות קודש

בי"ה, ט"ז אייר, תשכ"ב

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים

מו"ה דוד אברהם שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתביו מ"יג לחד"ז וממוצש"ק,

ופשיטא שהחשש ע"ד קפידא וכו' אין לו כל יסוד, לעכוב המענה מכאן, הרי כמו שכתבתי
לכמה מאנשי, הוא אך ורק מרוב הטרדות.

לפלא שאינו מזכיר מפעולותיו בהפצת המעינות בתוככי הפצת היהדות בכלל, אף שהתקוה
שעושה בפועל, ולמה ימנע הטוב מלהודיע עדי"ז, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה, ויהי רצון שיהי זה
מתוך שמחה וטוב לבב,

והרי נמצאים אנו בימי סגולה חדש זיו, וכפירוש חז"ל שבו נולדו זיונתי עולם, שהכוונה בזה
שהאירו את העולם (ההעלם וההסתרת), ומעשה אבות סימן (ונתינת כח) לבנים, וק"ל.

בברכה לבשו"ט בעניינים הכלליים והפרטים גם יחד.

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

36 שְׁנָאֵמַר "וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה וְאַחַר
37 יִשְׁקָה אֶת הָאֵשָׁה אֶת הַמִּים". ומכל מקום מודה רבי שמעון, שֵׁם
38 הַשְּׂקָה וְאַחַר כִּד הַקְרִיב אֶת מִנְחָתָה, בְּשָׂרָה.
39 נִמְרָא. אִמְר לִיה רַבִּי אֲלֵעָזָר בֶּן פִּרְתִּי לְרַבִּי יֵאֵשִׁיה דְרִיָּה - שהיה
40 בן דורו, לֹא תִירָב אֶפְרָעָד - אל תשב אלא תעמוד על רגלך עַד
41 דְמִפְרָשֶׁת לָהּ הָאָה מִיִּלְתָּא עד שתפרש לי דבר זה. מִנְיָן לְמִנְחָת
42 סוּמָה שְׁמַעוּנָה תְנוּפָה. תמה עליו רב יאשיה, מה שאלת מִנָּא לָן,
43 הֲלֹא 'וְהַנִּיף' כְּתִיב כָּהֵן - בפירוש כתבה התורה לגבי מנחת סוטה
44 'וְהַנִּיף'. אמר לו רבי אלעזר בְּבַעֲלִים מְנָלָן - שאלתי היא, מנין
45 צריך שתהא האשה מניפה עם הכהן. ענה לו רב יאשיה, אֲתִיָּא -
46 דִּין תְנוּפַת מִנְחַת סוּטָה נִלְמַד בְּגִזְרָה שׁוּוּה 'ד' 'ד' מִשְׁלָמִים -
47 מִתְנוּפַת חוּדָה וְשׁוּק וְאִמְרוּרִים שֶׁל שְׁלָמִים. כְּתִיב הַכֹּהֵן - לגבי תנופת
48 מִנְחַת סוּטָה, "וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהִנִּיף
49 וְגו'", וְכִתִּיב הַתֵּם - לגבי תנופת שלמים, "וְיָדוּ תְבִיאֵינָה אֶת אִישִׁי
50 ה' וְגו' הַנִּיף אוֹתוֹ תְנוּפָה לִפְנֵי ה'". וְלַמְדִים אֶחָד מֵהַשְּׁנַי, מַה כָּאֵן
51 - בסוטה, נְעִשִׂית הַתְנוּפָה על ידי בְּהֵן, אֶף לְמִלְכָן - בשלמים, נְעִשִׂית
52 הַתְנוּפָה גַם על ידי בְּהֵן. וְזֶה לְמִלְכָן - בשלמים, נְעִשִׂית הַתְנוּפָה גַם
53 על ידי הַבְּעֵלִים אֶף כָּאֵן - בסוטה, נְעִשִׂית הַתְנוּפָה גַם על ידי
54 הַבְּעֵלִים. הָא כִּיָּצַד - תתקיים התנופה על ידי בעלים וכהן גם יחד,
55 מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, על ידי שֶׁכַּחֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַבְּעֵלִים וּמְנִיף
56 יָדוֹ עִימוֹ.

57 שֵׁנִינּוּ בַמְשֻׁנָה, הַנִּיף וְהַנִּיף מְנִיחַ יְכוּ' הֵיחַ מִשְׁקָה וְאַחַר כִּד מְקַרֵּיב
58 אֶת מִנְחָתָהּ. שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא על תנא קמא שאמר ששתיית המים
59 קוֹדְמִים לְהַקְרַבַת הַמִּנְחָה, הָא אֶקְרָבָה - הרי מקודם לכן שנה את
60 סדר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה, וּמִשְׁמַע לְכַאוּרָה שֶׁהַתְנָא שׁוֹנָה אֶת הַדְּבָרִים
61 כְּסֻדְרָה עֲשִׂיתָן, וְאִם כֵּן, מִשְׁמַעוֹת דְּבָרֵינוּ עוֹלָה, שֶׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָת
62 קוֹדְמַת לְשִׁתִּיָּה. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, הֲכִי קָאֵמַר הַתְנָא בְּרִישָׁא, סָדֵר
63 מְנַחֹת כִּיָּצַד, הַנִּיף וְהַנִּיף מְנִיחַ קְמִין וְהַקְּטִיר וְהַשְּׂאָר נֶאֱכָל לְכַתְּנִים.
64 כְּלוּמַר, הַתְנָא לֹא הִקְפִיד לְסֻדְרָה אֶת הַדְּבָרִים כְּסֻדְרָה עֲשִׂיתָן בְּפוּעֵל,
65 וּבְכַךְ שֶׁנָּהַר אֶת סֻדְרָה הַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוֹדֵם הַשְּׂאָרָה, לֹא בֵּא לִוְמַר
66 שֶׁהַקְרַבַת קוֹדְמַת לְהַשְׂקָאָה. אֲלֵא בְּתַזִּילָה כִּתְבַת אֶת סֻדְרָה הַקְרַבַת
67 מִנְחַת סוּטָה, וְאִמַר שֶׁכַּשְׁבָּא לְהַקְרִיבָהּ הִיָּה נוֹטֵלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
68 מִצְרִית וְכוּ', וְלֵאחֲרַי מִכֵּן כִּתְבַת אֶת סֻדְרָה הַפְּעוּלוֹת, תְנוּפָה וְהַגְשָׁה
69 קְמִיצָה וְהַקְטִירָה. וְרַק לְאַחַר מִכֵּן בֵּא הַתְנָא לְבַאֵר אֶת סֻדְרָה הַדְּבָרִים,
70 וְאוֹמַר, וְכִשְׁקָאָה נֹפֶה פְּלִיגִי - בדיון זה, אִם הַשְּׂקָאָה קוֹדְמַת או
71 שֶׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוֹדְמַת, נִחְלְקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יְרֵמְיָהוּ וְרַבִּי עֲקִיבָא
72 מִשְׁקָה וְאַחַר כִּד מְקַרֵּיב אֶת מִנְחָתָה, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר, מְקַרֵּיב
73 אֶת מִנְחָתָה וְאַחַר כִּד מִשְׁקָה שְׁנָאֵמַר וְאַחַר יִשְׁקָה.
74 שֵׁנִינּוּ בַמְשֻׁנָה, וְאִם הַשְּׂקָה וְאַחַר כִּד הַקְרִיב אֶת מִנְחָתָה בְּשָׂרָה.

1 ולמדו כן מִדְּבָרֵיב 'זאת'. כמו כן בְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין - אשה
2 שְׁקִינָא לַהּ בַּעֲלָה וְנִסְתַּרְתָּה וְהַשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמַתָּה, וְאַחַר כִּךְ נִישָׂאָה אַחַר
3 הוּאָה קִינָא לַהּ שֶׁלֹּא תִיִסְתַּר עִם אָדָם אַחַר, דְּבּוֹלִי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי,
4 וּמוֹדִים דְּהָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה - שִׁמְשָׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נּוֹסֶפֶת, וְנִלְמַד
5 מִדְּבָרֵיב 'תּוֹרַת', וּמְרַבִּים שְׁפַעֲמִים שֶׁאִשָּׁה אַחַת שׁוֹתָה כַּמָּה פַּעֲמִים.
6 כִּי פְּלִיגִי - הַתְנָאִים הִלְלוּ נִחְלָקוּ בְּשֵׁנִי אֹפְנִים, הַרְאִשׁוּן, בְּאִישׁ אֶחָד
7 וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין - שְׁהִיתָה נִשׂוּאָה לְאַחַד, וְקִינָא לַהּ שֵׁנִי פַּעֲמִים, כִּכֵּל
8 פַּעַם שֶׁלֹּא תִיִסְתַּר עִם אָדָם אַחַר. הַשְּׁנִי, בְּשֵׁנִי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד
9 - שְׁקִינָא לַהּ בַּעֲלָה וְנִסְתַּרְתָּה וְהַשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמַתָּה, וְאַחַר כִּךְ נִישָׂאָה
10 לְאַחַר וְגַם הוּאָה קִינָא לַהּ שֶׁלֹּא תִיִסְתַּר עִם אוֹתוֹ אָדָם. שְׁתֵּנָא קָמָא
11 סָבַר, 'תּוֹרַת' בֵּא לְרַבּוּנֵי בּוֹלְהֵי - שֶׁאִף בְּשֵׁנִי הַאֹפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
12 אוֹתָהּ פַּעַם שֵׁנִי, וְזֹאת' בֵּא לְמַעוּפֵי שֶׁאִין מִשְׁקִים שֵׁנִי פַּעֲמִים, רַק
13 בְּאוֹפֵן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד. וְרַבִּנּוּ בְּתַרְוָא סָבַר, שִׁזְאֵת' בֵּא
14 לְמַעוּפֵי בּוֹלְהֵי - שֶׁאִף בְּשֵׁנִי הַאֹפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
15 שֵׁנִי, וְזֹאת' בֵּא לְרַבּוּנֵי שִׁמְשָׁקִין פַּעַם שֵׁנִי, רַק בְּאוֹפֵן שֶׁל שְׁנֵי
16 אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר, שִׁזְאֵת' בֵּא לְמַעוּפֵי תַרְתֵּי
17 אֹפְנִים, וְזֹאת' בֵּא לְרַבּוֹת תַרְתֵּי אֹפְנִים. וּמִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא,
18 שִׁזְאֵת' בֵּא לְמַעוּפֵי תַרְתֵּי הַאֹפְנִים הִלְלוּ, הַרְאִשׁוּן, אִישׁ אֶחָד
19 וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד, וְהַשְּׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשֵׁנִי בּוֹעֲלִין - שֶׁבְּשֵׁנִי אֹפְנִים אֶלּוֹ
20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שֵׁנִי. וְזֹאת' בֵּא לְרַבּוּנֵי תַרְתֵּי אֹפְנִים
21 הִלְלוּ, הַרְאִשׁוּן, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וּבּוֹעֲלֵי אֶחָד, וְהַשְּׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשֵׁנִי
22 בּוֹעֲלִין - שֶׁבְּשֵׁנִי אֹפְנִים אֶלּוֹ מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שֵׁנִי.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

23 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו
24 ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
25 המרים.
26 משנה. אחר השבעת הסוטה, היה הבעל נוטל את מנחתה מתוך
27 כפיפה מצרית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, ונותנה
28 לתוך כלי שרת - כדי לקדשה. ונותנה על ידה - של הסוטה כדי
29 להניף, ובהן מניח ידו מתחתיה - תחת ידי האשה ומניפה - מוליך
30 ומביא מעלה ומוריד במזרח, כשידו תחת ידי האשה. הניף והניש
31 לקרן מערבית דרומית של המזבחה, קמין והקטיר את הקומץ על
32 המזבחה, והשאר נאכל לכהנים. בסדר הדברים היה, שתחילה היה
33 משקה - את האשה מהמים המרים, ואחר כך מקריב את מנחתה.
34 רבי שמעון חולק ואומר, שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה
35 מקריב את מנחתה, ואחר כך היה משקה - את האשה מהמים.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' א

1 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, הדר אתא לקמיה דרבי
2 עקיבא, סבר סברא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
3 טהור זה טמא, זה אסור זה מותר, מקורות הדינים ועוד. אלא
4 אסרה אסרה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל אצל
5 אסר להטיל קנקנתום ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
6 עדיין קשיא. מסיקה הגמרא, קשיא.
7 תניא, רבי יהודה אומר, אומר היה רבי מאיר, לכל - כל כתבי
8 הקדש מטילין קנקנתום לתוך הידיו

1 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
2 הידיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
3 להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בשלמא מה שהקשינו
4 שמוש אשמוש - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
5 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לא
6 קשיא. יש לומר, שמעיקרא - תחילה אתא לקמיה דרבי עקיבא
7 - ללמוד תורה מפיו, וביין דלא מצי קם אליביה - לא הצליח
8 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אתא לקמיה דרבי ישמעאל וקמר
9 וקרא - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרב לרב.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

רש"י

תוספות

1 היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכו' על ידו הוא
2 מניח ולא על ידה הוא מניח אלא מכאן שהיא נוטלה מתוך כלי חול ונותנה
3 בכלי שרת היינו משמע ולא כפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצונו למימר דקודש
4 המנחה כשירה בהן ובורו מיהו מצוה בכחן ליתול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה היה
5 תוננה כמו כן לתוך כלי שרת:

6 ובהן מניח את ידו תחתיה. האי דאינוסטרך תו
7 למיתניו ובהן מניח את ידו תחתיה ולא
8 קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמעינן דתנופה
9 בירושלמי ובהן מניח את ידו תחתיה ואין
10 הדבר כיעור מניח מפה ואינו תורץ כביא בהן זקן
11 ואפילו תימא בהן ילד שאין יצר הרע מצויה
12 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני כהנים מניפין
13 על ידה אבל בגמרא ידון אמרינן בסוף פרק
14 ארוסה (לקמן דף כז.) דגידמת לא היתה שותה וי"ל
15 דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב:

16 הניף והגיש. בירושלמי לויף הא דאמר בפרק
17 כל המנחות (דף ס:) והבאת לרבות מנחת
18 העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה
19 להגשה וכתיב בתריה והרים והיכן הוא תנופה
20 כבר קדמה והמהם לויף נמי דשיריה נאכלין

21 דכתיב בתריה ותותרת מן המנחה לאחריו וגו':
22 ואחר יסקה מבעי ליה לשרישומו ניכר. פירוש
23 ואע"פ שהקריב מנחתו כבר והוא הדין
24 אי שלא כדון עבוד כהנים דלא מחוק למגילה

25 כלל עד לאחר הקרבה דמוחק לה בתר הכי
26 ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרישומו ניכר
27 דכיון דכתיב ומחה ממילא שמעינן אי רישומו
28 ניכר דלאו מחויו הוא דהא שמעיננוהו דהם דאין
29 משילין קוננתום לתוך הדין משום דרישומו ניכר
30 הווי כתב שאינו יכול למנותק אלא עיקר קרא
31 לאם הקריב מנחתו ואחר כך השקה כשירה
32 כדדריש רבי שמעון השקה קמא והכי אמרינן
33 בירושלמי ולרבנן הקריב מנחתו ואח"כ השקה
34 כשירה והתם דריש אליבאיהו דרבנן ואחר יסקה
35 למיערעירי וה"ג דהם ואחר יסקה על כרחא שלא
36 בטובתה מודה ר"ש לחכמים שאם השקה ואחר
37 כך הקריב מנחתו שהיא כשירה ומודים חכמים
38 לר' שמעון שאם הקריב את מנחתו ואח"כ השקה
39 שהיא כשירה מה בניהונו מצוה רבנן אמרי מנחת
40 קנאות היא שהיא ברוכהה ור"ש אמר המים הן
41 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון
42 מוכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון ובאו בה רבנן
43 אמרי כותב ומוחק ומשקה ומקריב ר"ש אמר
44 כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו
45 שמחיקה סמוך להשקה ותו גריסין דהם קרבה
46 מנחתה ואמרה איני שותה מערעירן אותה
47 ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם רבנן
48 כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב
49 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לקרא לאונס קא סברי
50 דאונס במחיקת מגילה תליא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה.
2 דרבי תורת לרבות ששותה פעם שניה על ידי בעל שני. ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל
3 שני חזרת שותה. מקלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים. והיינו דפרכין
4 ותנא קמא קא כתיב זאת ומאי קא מועט מניה: דכתיב זאת. ומסתברא דקרא מיהת
5 קממעט שלא יקנא לה בעל זה פעם אחרת: שני

6 אנשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
7 ונשאת לאחר וקנא לה מבועל אחר: דכתיב
8 תורת. והא מיהת אתא לרביהי ור' יהודה.
9 סבירא ליה וכו' דאחר שרקה הכתוב ומיעט
10 ולא פרש מה רבה ומה מיעט. על דברך לא
11 מסרן והכתוב אלא להכמים לפרש לך לפי
12 החכמתם מה רבה ומה מיעט. ומסתברא דרבוין
13 אשני אנשים קאי ואפלו בבעל אחד ולא אשני
14 בועלים ובעל אחד. מיון דקנא לה כבר ונמצאת
15 נקיה נראה דהך שאדם קטןך הוא ומתכוון
16 להקניטה. הלכך לא שקא מחשד ראשון ולא
17 שקא מאחר:

הדרן עלך היה מביא

הדרן עלך היה מביא

18 היה נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
19 דאין מצות קהנה במנחות אלא
20 מקמיצה ואילך. והגשה נמי תחלת קמיצה היא
21 שאין וי קרב למזבח. אבל קודש כלי וציקה
22 ובליה ששענוות שמן כשר בור: ונותנה על ידה.
23 להניח: ובהן מניח ידו מפתחיה. ובגמרא לויף
24 דתנופה צריכי יד בעלים ויד כהן. ובעלים
25 דמנחת סוטה היא האשה: והניש. לקרן מערבית
26 דרומית כדתינן (א) בפרק ג' בסדר מנחות וף ע"ט:
27 ובלוה הני כתיב במנחת סוטה. תנופה והקריב
28 קמיצה והקטרה: והשאר נאכל. שכל הנקמצות
29 שירינן נאכלין דכתיב תורת בסתם מנחה ונקלף
30 וזאת תורת המנחה בו' עד ותותרת ממנה
31 וגו': ואח"כ מקריב. בגמרא פריך הא קנא ליה
32 והקטיר ומה קריב עוד לאחר הקטרה: פלוגתא
33 דרבנן ור' שמעון בגמרא לויפון לה מקראי: גמ'
34 לר' יאשיה דרביה. אמורא הוא ובודורו של ר"א
35 בן פרת והוהו. ועוד היה ר' יאשיה שהיה קנא
36 בר פלוגתא דר' יוחנן בבליה גמרא. והיינו
37 דקאמר לר' יאשיה דרביה דלא תימא לרבי
38 יאשיה הנהו. דלאו אורח ארעא למימרא ליה
39 הכי. שגדול זקן ממנו היה: כבעלים קנא לו.
40 שותה את מנחת מניפה עם הכהן. דהא קרא בביתן
41 לחודיה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגו':
42 משלמים. מתנפת חוה ושוק ואימרוין דשלמים:
43 דיוי תביאנה. כבעלים כתיב. וגבי תנופה כתיב:
44 מה כאן כהן. בסוטה כתיב כהן תנופה מנחתה:
45 הא אקריבה. קדם השקאה. דקתני קמין והקטיר
46 והדר תניא יהיה משקה: הכי קאמר בו'.

17 היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה
18 לתוך כלי שרת, ונותנה על ידה, ובהן מניח
19 דו מתחתיה ומניפה. הניף והגיש קמין והקטיר
20 והשאר נאכל לפניהם. היה משקה ואחר כך מקריב
21 את מנחתה. ר' שמעון אמר: מקריב את מנחתה
22 ואחר כך היה משקה, שנאמר: ואחר יסקה את
23 האשה את המים. אם השקה ואחר כך הקריב את
24 מנחתה בשרה: גמ' אמר ליה ר' אלעזר לר' יאשיה
25 דרביה, לא תיתב אפרעך עד דמפרשת ליה להא
26 מילתא, מינן למנחת סוטה שמעוניה תנופה? מינא
27 לו? והניף כתיב בה! כבעלים, מינלן? אתיא "יד"
28 "יד" משלמים; כתיב הכא "ולקח הכהן מיד האשה"
29 וכתוב התם "ידיו תביאנה" מה כאן פהו אף להלן
30 פהו, ומה להלן בעלים אף כאן בעלים. הא כיצד מניח
31 ידו תחת ידי תבעלים ומניף: הניף והגיש קמין וכו'
32 היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה: הא
33 אקריבה? הכי קאמר: סדר מנחות כיצד? הניף והגיש,
34 קמין והקטיר, והשאר נאכל לפניהם. ובהשקאה גופה
35 פליגי ר' שמעון ורבנן; דרבנן סברי: משקה ואחר כך
36 מקריב את מנחתה, ור' שמעון סבר: מקריב את
37 מנחתה ואחר כך משקה, שנאמר: "ואחר יסקה": ואם
38 השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה:
39 תנו

דאונס במחיקת מגילה תליא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:
רבי

דקנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו דקא קדם השקאה נקט ולא איירי בהשקאה
כלל, אלא איירי בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרה.
והכי קאמר כשקא להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה בו', והדר איירי מי קדם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה. ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:
ה"ג

הברור שעלידי רמ"ח מצוות-עשה הוא בדרך קרוב, ואילו הברור שעלידי שס"ה לא-תעשה הוא בדרך דחייה.

ממאמר שבת פרשת אחרי-קדושים, ה"תשכ"ח

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רשי"ר

1 **ורבי** יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (מסילין דף 3.)
 2 פליגי ר"י ורבנן במצות הנשרפין דתנן נותנין סודר קשה לתוך הריכה וכו'ר על צוארו
 3 זה מושך אילך וזה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם
 4 מת בידים לא היו מקימין בו מצות שריפה אלא שפוחת פיה בידים וכו' ותימה לר"י מאי שנא
 5 הכא דלרבי יהודה בכלבוס התם בעבת ופי' ר"י

1 הג' ת"ר והשקה מה ת"ל והלא כבר נאמר והשקה שאם נמקה כו', ולא גרסינן בתרא
 2 ברישא וקמא ביטפא ושאיין זה לשון ברייתא ופי' משבש הוא. וקעה בתהלא כבר נאמר,
 3 דמשמע שזה נאמר מתחלה, והכי פירוש, סדר המקראות כך הוא, וכתב ומקה והשקה
 4 והניף ואתו המנחה והקריב, והיינו הנשיא, וקמין והקטיר ואחר ישקה את האשה את
 5 הנשיא, ותר תרובי השקה לשלישית. והשקה

1 והכא נמי היו פותחין פיה בעבת אלא לאחר
 2 שפותחין פיה בעבת היו מטילין לתוכה כלבוס
 3 שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי
 4 והכא דאין פותחין פיה על ידי סודרין הדתם טעם
 5 דרבנן משום דשריפה חמורה מחנך והיו מקריבין
 6 מיתתו ע"י חק וגמר מיתתו בשריפה משום
 7 ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתו:
 8 כפי' ר"ח פי' לפי ג' הספרים וכן פירש הוא
 9 שהשקה בתרא מערערין והשקה
 10 קמייתא לגופו מה ת"ל לא שבברייתא נשנית
 11 בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא
 12 שהשקה בתרא אלא ללמד שמערערין והשקה
 13 קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמסקה
 14 ואח"כ מקריב מנחתה ומקשה היכי אמר רבי
 15 עקיבא מערערין והא בדוקה ועומדת סבירא ליה
 16 ותו מקשה ר' עקיבא בוא מנתיבין דפליגי עליה
 17 רבי שמעון תני מחזיקה מעכבא אלמא סבירא ליה
 18 שמתקנה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן
 19 וכל זמן שלא נמקה המוגילה מצי הורא והכא
 20 דפליגי בהדי דרבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא
 21 הקרבה קודם השקה כר' שמעון ושנין תרי תנאי
 22 ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי
 23 עקיבא מערערין אית ליה בשהתחילה לשותת
 24 וצריך לפרש דאם נמקה מגילה קודם שקרב
 25 הקומץ דשלא כדון עבוד כהנים כיון שהתחילה
 26 לשותת מערערין אותה

1 **תנו רבנן, 'והשקה', מה תלמוד לומר? והלא כבר**
 2 **נאמר 'והשקה'!** שאם נמקה מגילה ואומרת "איני
 3 **שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרהה,**
 4 **דברי ר' עקיבא. ר' שמעון אומר: 'ואחר ישקה' מה**
 5 **תלמוד לומר? והלא כבר נאמר 'והשקה'! אלא אחר**
 6 **כל מעשים בולין האמורין למעלה, מוגד שלשה דברים**
 7 **מעבבין בה עד שלא קרב הקומץ ועד שלא נמקה**
 8 **מגילה ועד שלא תקבל עליה שבועה. עד שלא קרב**
 9 **הקומץ, ר' שמעון למעמיה, דאמר: מקריב את מנחתה**
 10 **ואחר כך משקה. עד שלא נמקה מגילה, אלא מאי**
 11 **משקה לה? אמר רב אשי: לא נצרכה לשרישומו**
 12 **ניפר, עד שלא תקבל עליה שבועה, מישתא הוא**
 13 **דלא שתאי הא מיכתב כתבי לה? והאמר רבא:**
 14 **מגילת סוכה שפתכה קודם שתקבל עליה שבועה לא**
 15 **עשה ולא כלום! פרי נסבה. במאי קמיפלגי? הלתא**
 16 **קראי כתיבי: 'והשקה' קמא, 'ואחר ישקה', 'והשקה'**
 17 **בתרא, רבנן סבירי: 'והשקה' קמא לגופו, שמשקה**
 18 **ואחר כך מקריב את מנחתה, 'ואחר ישקה' מיפעי**
 19 **ליה לשרישומו ניפר, 'והשקה' בתרא שאם נמקה**
 20 **מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה ומשקה**
 21 **אותה בעל פרהה. ור' שמעון סבר: 'ואחר ישקה'**
 22 **לגופו שמשקריב את מנחתה ואחר כך משקה, 'והשקה'**

1 **קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה, 'והשקה' בתרא שאם נמקה**
 2 **מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. ורבנן בדיעבד**
 3 **לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר:**
 4 **כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין**
 5 **אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא**
 6 **בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה**
 7 **לחזור בה. וליטעמיה תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא**
 8 **בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת רתיא, והא דקתדרא בה מחמת**
 9 **בריותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתאי. מחמת רתיא, עד שלא**
 10 **קרב הקומץ, דאפתי לא אמחוק מגילה, אי נמי אמחוק מגילה, דשלא פדין עביד פהנים**
 11 **דמחוקי, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, פדין עביד פהנים דמחוקי, לא מצי הדרא בה,**
 12 **קשיא**

1 ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות ותרתי האמורים אתרין תנו לדרוש, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה. את הקטרה
 2 אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמחיקה קאי כפתובה למעלה. וקאמר רבנן דאם לא נמקה יפה לא ישקנה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה קמא ע"כ ור"ש ש
 3 ואחר ישקה. משמע ודוקא הוא. ודוקא כתיב לאחרי הקטרה. לומר שכלן מעבבין בה הקטרת המנחה ור"ש הנפר. וכלוה מוכב נפקי דקודמין להשקנה. והשקה קמא לאכשרי דאי
 4 עביד איפכא: והשקה בתרא שאם נמקה מגילה. ודוקא אחר הקטרה בדיון אימחיק משקין אותה בעל פרהה, והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב
 5 מנחתה בשרה. הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרהה, ואע"ג דשלא פדין אימחיק קדם הקטרה. ואחר ישקה לרשומו נבר, והשקה בתרא לגופה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה:
 6 בדיעבד לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלה דבריו שלא בדרך מצותן, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרוש: כלבוס. שני שבוס ש לו, ונתון לתוך
 7 פיה וקוי: אלא לךקדה. אם שהיה קמא: והלא בדוקה ועומדת. דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה. ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דהא מודה
 8 שטמאה היא: משקרב הקמץ וכו'. ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא מחמת בריותא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא
 9 בה מחמת בריותא הוא, שאינה רותמת וקאמרה איני שותה. ודאי טמאה היא ולכך אינה רותמת דסבמא מעקרא ואמרה פי מטינא למשתי לא שתניא, ולא שקא קרב קמץ ולא שקא
 10 לא קרב לא שתניא דמפרש ואזיל כל מחמת בריותא כלל כלל לא שתניא ואפי' קרב הקמץ. והא דמפליגי בין קרב ללא קרב. דקא הדרא בה מחמת רתיא, שאנו רואין אותה רותמת,
 11 דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפלו היא שותרה, ורוצה היתה לסמוך על סתרה ולשתות, ולפיכך היא רותמת וכשנגעת לשותת חוזרת בה. הלכך עד שלא קרב
 12 בו, ובריותא קמייתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתותא קאמרי:

1 קשיא
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

האחרון. ובוה נחלקו, שר'בנן סברי, 'השקה' קמא הכתוב לפני
הקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני הקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה, מיבעי ליה לשרישומו ניגר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחזיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאלו נאמר 'ואחר המחזיקה ישקה, ומ'השקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקת כבר המגילה ואמרת הסוטה איני
שותה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.
ורבי שמעון סבר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה, לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחזיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא יארשם. 'השקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני הקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה בפרשה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר הקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם הקטרה,
כשר. 'השקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מחזיקת המגילה והקטרה, בא ללמד שאם נמחקת מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שותה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ור'בנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרוש. ולפיכך, מסתבר לומר 'השקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה, והשקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חזרת לברייא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שותה
לאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבום - שניי'ם של פרול משילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שאם נמחקת מגילה ואמרה איני שותה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתית המים אלא לבדוקה אם טהורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שותה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה להזויר
בה ולומר איני שותה, ואין משקין אותה בעל כרחיה, שהרי זה
כאלו הודתה שטמאה היא, אך משקרב הקומץ אינה יכולה להזויר
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כרחיה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר לברייא הראשונה,
שלאחר שנמחקת המגילה משקין אותה בעל כרחיה.
שואלת הגמרא על המקשה, ולימעימיה - לטעמך שהקשית
מברייא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייא שהובאה
לעיל, תיקשי לך היא גופה - תקשה על הברייא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב הקומץ אינה יכולה להזויר בה, ומחייבים אותה לשתות.
והלא כיון שאמרה איני שותה הרי היא בדיקה ועומדת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לא קשיא
זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומץ
מחייבים אותה לשתות, וחוזרת ומשיתת המים אינה נחשבת
כהודאה שטמאה, מובר באופן דקדוקיא בה משמט רתיא -
שחורה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותח. והא - ומה

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיהוי מגילת הסוטה במים,
'וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, 'וקמץ הכהן מן
המנחה את אוזרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, 'השקה את המים וגו'.
הברייא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
ר'בנן, 'השקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרה המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'השקה את המים, ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתית המים נעשית לאחר ההקרבה, ואם כן 'השקה'
האמור לאחר המחזיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקת
מגילה ואמרת איני שותה - כלומר, אף שקודם מחזיקת המגילה
יכולה לומר איני שותה, אם כבר נמחקת ואמרה איני שותה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'השקה' לאחר הקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולין האמורין למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מזהמים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקת מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקין, אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד נמחקת
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקת
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבודקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכו, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניגר - שאף שכבר מחו לתוכו, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדיק מישתא הוא דלא
שתיא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב בתבי
לה - אבל לכתוב את המילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כפי נקבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במיא קמיפליג - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, ויתלת קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'השקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחזיקה והקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר הקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'השקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לְלַמֵּד אֶת בְּתוּלָהּ כְּדֵי שֶׁתֵּדַע אֵת פֶּרֶשֶׁת סוּטָה, וְשֶׁאִם יֵשׁ לָהּ
 זְכוּת הַמַּיִם אִינֵם פּוֹגְעִים בָּהּ מִיָּד, כְּדֵי שֶׁאִם תִּשְׁתַּחֲוֶה - תִּגִּיעַ לְמַצֵּב
 שְׂהִיא צְרִיכָה לְשִׁתּוֹת מִי סוּטָה, תִּדְרַע שֶׁהַזְכוּת תִּלְוָה לָהּ - שְׁנֵיתָ
 לֹהֲצִיל מִמֵּיתָה הַבֹּאֵה עַל יְדֵי הַמַּיִם, עַל יְדֵי רִיבֵי זְכוּיּוֹת וְכֵךְ תִּשְׁתַּדַּל
 לְהַרְבוֹת זְכוּיּוֹת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חוֹלֵק וְאוֹמֵר, כָּל הַמְּלַמֵּד בְּתוּלָהּ תוֹרָה
 (כְּאִילוּ) לֹמְדָה תַּפְּלוֹת - דְּבַרֵּי הַבַּיִת, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רוֹצֵה
 אִשָּׁה בְּקֶבֶב וְתַפְּלוֹת מֵטָ' קִבְּיֵן וּפְרִיָּשׁוֹת - הַאִישׁה מְעַדִּיפָה מְזוֹנוֹת
 מוֹעֵטִים וְשִׂיחָה בַּעֲלָה מְצוּי עִימָה, מְשִׁיחֵיהּ לֹה מְזוֹנוֹת מְרוּבִים וְיֵחָה
 בַּעֲלָה פּוֹרֵשׁ הִימְנָה, הוּא הִיָּה אוֹמֵר, חֲסִיד שׁוֹטָה - אִדָּם הַמִּתְחַסֵּד
 יוֹתֵר מִדֵּי, שְׁגוּרֵם בְּחִסְדֵּיהֶם רַעַח לְעַצְמוֹ אִם לְאַחֵר. וְרִשְׁעֵי עָרוֹם -
 שְׁעוּשָׁה מְעַשֶׂה רִשְׁעוֹת בְּעַרְמָה, וְאִשָּׁה פְּרוֹשָׁה - מְכַסְּפָה שְׁפוּעֵלַת
 בְּכַפְּיָהּ דְּבָרִים מְסוּיָּמִים, וְעוֹשֶׂה עֲצָמָה פְּרוּשָׁה לְהִרְאוֹת כְּאִילוּ עַל
 יְדֵי תַּפְּלֵתָהּ וְחִסְדֵּיהֶם נַעֲשִׂים מְעִשִׂיָּה. וּמִכְּבוֹת פְּרוֹשֵׁן - אִדָּם
 שְׂמֵכָה עַצְמוֹ מַחֲמַת פְּרִישׁוֹתָהּ לְמִרְאֵית עֵינַי, כְּגוֹן, שְׂמֵכָה אֵת עַצְמוֹ
 בְּכוֹתֵל לְהִרְאוֹת שֶׁהוּא עֵינָיו וְצוּנֵעַ, הֲרִי אֵלֹו מְבַלֵּי עוֹלָם - מְשַׁחֲתִים
 אֵת הָעוֹלָם, שֶׁהַדְּבָרִים הַלְלוּ עוֹמְדִים בְּסִתְרֵיהֶם לְעַבְדוֹתָהּ שֶׁל הָאִדָּם
 בַּעֲלָם.
 גִּמְרָא. אִמֵּר רַבִּי יְהוֹנָתָן אִמֵּר שְׂמוּאֵל מְשׁוּם - בְּשֵׁמוֹ שֶׁל רַבִּי
 מֵאִיר, בְּשִׁחְיֵיתִי לְמַד תוֹרָה אֲצַל רַבִּי עֲקִיבָא, הֵייתִי מְטִיל
 קִנְיָנָתוֹם - סָם שֶׁהִרְשַׁם שְׁלוֹ אִינוּ נִמְחַק לְתוֹךְ הַדָּיוּ שְׁבוּ הֵייתִי
 כּוֹתֵב אֵת כְּתָבִי הַקְּדוֹשׁ, וְלֹא אִמֵּר לִי דְּבַר. בְּשִׁפְאֵתִי אֲצַל רַבִּי
 יִשְׁמַעְאֵל, אִמֵּר לִי בְּנֵי מַה מְלַאכְתְּהוּ, אִמְרַתִּי לוֹ לְבָלֵר - סוֹפֵר
 אֵינִי. אִמֵּר לִי, בְּנֵי, הוּי וְחִיר, שְׂמַלְאכְתְּהוּ מְלַאכְתְּ שְׁמִים הִיא,
 שְׂמָא תְּחִסֵּיר אוֹת אַחַת - כְּגוֹן, שֶׁתְּחַסֵּיר אֵת הָאוֹת א' מִהַמִּילָה
 'אמַת' שֶׁבְּפִסּוֹק ה' אֶלְקִים אַמַת', אוֹ תְּחִיר אוֹת אַחַת - כְּגוֹן,
 שְׁתוּסִיף ו' בְּסוֹף הַתִּיבָה 'בַּר'א' שֶׁבְּפִסּוֹק 'בַּרְאשִׁית בַּר אֶלְקִים',
 וְנִמְצָאָת אַתָּה מְחַרְבֵּי אֵת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּל. אִמְרַתִּי לוֹ לְרַבִּי
 יִשְׁמַעְאֵל, דְּבַר אַחַד יֵשׁ לִי, שְׂאֵנִי מְטִיל לְתוֹךְ הַדָּיוּ וְקִנְיָנָתוֹם
 שְׂמוּ. אִמֵּר לִי, וְכִי מְטִילִן קִנְיָנָתוֹם לְתוֹךְ הַדָּיוּ, הֲרֵי תוֹרָה
 אִמְרָה לְגַבִּי מִגִּילָה סוּטָה, "מְחַקָּה אֵל מִי הַמֵּרִים", הֲרֵי שְׁצִירֵךְ שִׂיחָה
 הַקֶּבֶב שְׁבוּ נִכְתַּבְתָּ פֶּרֶשֶׁת סוּטָה שְׁבַתוּרָה, כְּתֹב שְׂיוּבֵל לְמַחֲוֹת -
 שְׁנֵיתָן לְמוֹחֲקוֹ. שֶׁאִם תְּבוֹא סוּטָה לְפָנֵי הַכֹּהֵן יוֹכֵל לִיטוֹל מִפְּרִשְׁתָּ
 סוּטָה שֶׁבְּסִפֵּר תוֹרָה וְלִמְחֹקָה לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְאִם אַתָּה מְטִיל לְתוֹךְ
 הַדָּיוּ קִנְיָנָתוֹם, לֹא נֵיתָן לְמַחֲוֹתָהּ לְתוֹךְ הַמַּיִם.
 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא, מֵאִי קָאָמֵר לִיָּה - מַה אִמֵּר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְמֵאִי
 קָא מְחַדֵּר לִיָּה - וְמַה הִשִּׁיב לוֹ רַבִּי מֵאִיר. כְּלוּמַר, מַה תְּשׁוּבָה יֵשׁ
 בְּדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר עַל דְּבָרֵיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. שְׁהָרִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
 אִמֵּר לוֹ שְׂמַלְאכְתּוֹ מְלַאכְתְּ שְׁמִים, וְלִכְךָ צְרִיךְ הוּא לְהִזְהֵר בְּחִסְרוֹת
 וְיִתְרוֹת, וְאִם כֵּן מַה רָאָה רַבִּי מֵאִיר לֹמַר לוֹ שְׁהוּא מְטִיל קִנְיָנָתוֹם
 לְתוֹךְ הַדָּיוּ, וְכִי בֹהַּ יִנְצֵל מְחִסְרֵיהֶם וְיִתְרוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הֲכִי
 קָאָמֵר לִיָּה רַבִּי מֵאִיר לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, לֹא מְכַעֲנָא בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת
 דְּבִקְוֵי אָנָּא - וְנוֹחַד אֲנִי מֵהֶם, אֲלֵא אֲפִילוּ לְמִיחֵשׁ לְזָבוּב דְּהִילְמָא
 אֲתִי וְיִתִּיב אַתְּגִיָּה - שְׂמָא יְבוּא זָבוּב וְיִשֵּׁב עַל הַגַּג הַיְמִנִי דְּרַלְלִית
 כְּשֶׁעֲדִיין לֹא יִבֵּשׁ הַדָּיוּ, וְמַחֲזִיק לִיָּה וְמַשְׁנֵי לִיָּה רִי"ש - וּמַחֲמַת
 הַמַּחֲזִיקָה יִרְאֶה הַדְּלִיָּת כְּמוֹ רִי"ש. גַּם לְדַבֵּר זֶה חוּשׁ אֲנִי, וְכִדִּי
 לְהִנְצִיל מִזֶּה, דְּבַר אַחַד יֵשׁ לִי שְׂאֵנִי מְטִיל לְתוֹךְ
 הַדָּיוּ, וְקִנְיָנָתוֹם שְׂמוּ.
 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא, אֵינִי וְכִי כֵךְ הִיָּה הַמְעַשֶׂה, וְהָא תְּנַיָּא, אִמֵּר רַבִּי
 מֵאִיר, בְּשִׁחְיֵיתִי לְמַד תוֹרָה אֲצַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הֵייתִי מְטִיל
 קִנְיָנָתוֹם לְתוֹךְ הַדָּיוּ וְלֹא אִמֵּר לִי דְּבַר. בְּשִׁפְאֵתִי אֲצַל רַבִּי
 עֲקִיבָא, אִמְרָה עָלֵי - לְהִטִּיל קִנְיָנָתוֹם לְתוֹךְ הַדָּיוּ שְׂמוֹם שְׁצִירֵךְ כְּתֹב
 שְׂיוּבֵל לְהִימְחוֹת, קִשְׁיָא שְׂמוֹשׁ אֲשְׂמוֹשׁ - שְׁבַבְרִיתָא הַקּוֹדֵמַת
 מְבוּאָר שְׁקוּדָם לְמַד רַבִּי מֵאִיר תוֹרָה אֲצַל רַבִּי עֲקִיבָא וְלֹאֲחֵר מִכֵּן
 הֵלֵךְ לְלַמּוֹד אֲצַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְאִילוּ בְּרִייתָא הַשְּׁנִיָּה מְבוּאָר
 לְהִפֵּי, וְכֵן קִשְׁיָא אִמְרָה אֲאִמְרָה - שְׁבַבְרִיתָא הַקּוֹדֵמַת מְבוּאָר,

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
 כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשׁיָא דְרַבִּי עֲקִיבָא אִמְרָה
 עֲקִיבָא, שְׁהָרִי תַתָּם - בְּרִייתָא הַמּוּבָאֵת בְּתַחֲלִיל הַעֲמוּד הַקּוּדָם,
 אִמֵּר שְׁמַחֲזִיקָה מְעַכְבָּב - שֶׁאִם נִמְחָקָה הַמְגִילָה שׁוּב אִינָה יְכוּלָה
 לֹמַר אִינִי שׁוֹתָה, אֲלֵא מִשְׁקֵן אוֹתָהּ בַּעַל כּוֹרְחָה, וְהָכָא - בְּרִייתָא
 הַשְּׁנִיָּה אִמֵּר, קוֹמִין מְעַכְבָּב - שְׂרַק לְאַחַר שְׁקָרֵב הַקּוּמִץ אִינָה יְכוּלָה
 לְסַרְבַּ, אֲבֵל קוּדָם לִכֵּן יְכוּלָה לְסַרְבַּ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא, תְּרִי תְּנַיָּא
 וְאִלְיָא דְרַבִּי עֲקִיבָא - הַבְּרִייתוֹת הַלְלוּ נִשְׁנוּ עַל יְדֵי שְׁנֵי תְּנַאִים
 שׁוֹנִים, שֶׁנִּחְלַקוּ בְּדַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא.
 מִסְתַּפְקַת הַגְּמָרָא, אִפְּעִיָּא לְהוּ, לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא הַסּוֹבֵר שְׂאִישָׁה
 שֶׁאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה מִתּוֹךְ בְּרִיאָתָהּ וְלֹא מִתּוֹךְ פֶּחַד, סִירוּבָה נִחְשָׁב
 כְּהוֹדָאָה בְּטוּמָאָה, מַה הַדִּין אִם אִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה מִחֲמַת בְּרִייתָא,
 וְהוֹרָה בַּהּ לְאַחַר מִיכָן, וְאִמְרָה שׁוֹתָה אֲנִי, מַהוּ - הָאִם מִשְׁקִים
 אוֹתָהּ אוֹ לֹא. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא אֵת צַדִּי הַסִּפְקָה, הָאִם בִּינָן דְּאִמְרָה
 בְּתַחֲלִילָה אִינִי שׁוֹתָה, הֲרֵי זֶה מִמֶּשׁ כְּמִי שֶׁמְטַמְּאָה אֲנִי קְאִמְרָה, וְכִינָן
 דְּאִחֻזִּיק נִפְשָׁה בְּמִטְמָאָה - כִּינָן שֶׁהַחֻזִּיקָה עֲצָמָה בַּעֲיַנָּיו שׁוֹינָתָה,
 לֹא מְצִיאָה הַדְּרָה בָּהּ - אִינָה יְכוּלָה לְחוּרָה בַּהּ וְלֹמַר שְׂרוּצָה לְשִׁתּוֹת.
 שֶׁהַבִּירוֹר עַל יְדֵי שְׁנֵיתָ מִי הַמֵּרִים לֹא נֵיתָן אֲלֵא לְנִשְׂיָם שְׂאִינִם
 בְּחֻזְקַת טוּמָאָה. אוֹ דְּהִלְמָא, בִּינָן דְּאִמְרָה - כִּינָן שְׁחוּרָה וְאִמְרָה
 שׁוֹתָה אֲנִי, וְלִיָּא דְּעַתָּה דְּמַחֲמַת בְּעִתּוֹתָא הוּא דְּאִמְרָה - הִיא
 מְגַלָּה בּוֹהַ אֵת דַּעְתָּהּ, שְׁכַסְּאִמְרָה בְּתַחֲלִילָה 'אִינִי שׁוֹתָה', לֹא הִיָּה זֶה
 מְשׁוּם שְׁמוּדָה שׁוֹינָתָה, אֲלֵא אִמְרָה כֵּן מַחֲמַת שְׁפַחְדָּה מִהַמַּיִם, שְׁהִי
 עַכְשָׁיו הִיא רוּצָה לְשִׁתּוֹת, וְאִם הִיָּתָה טַמְאָה וְדֵאִי לֹא הִיָּתָה רוּצָה.
 וְכִינָן שֶׁנִּתְבָּרַר שֶׁלֹּא הִיָּה סִירוּבָה הַרְאָשׁוֹן לְשִׁתִּיָּה אֲלֵא מַחֲמַת פֶּחַד,
 יְכוּלָה לְחוּרָה בַּהּ - וּמִשְׁקֵן אוֹתָהּ. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, תִּיקוּ.
 אִמֵּר אַבְוֵה דְּשְׂמוּאֵל, צְרִיךְ שְׂיִתָּן הַכּוֹהֵן דְּבַר מִרְ לְתוֹךְ הַמַּיִם
 הַמְאֻרָרִים. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא, מֵאִי מְעַמָּא, קָאָמֵר קָרָא 'וְכַתֵּב אֵת
 הָאֲלוֹת הָאֵלֹהִים הַכּוֹהֵן בְּסִפֵּר וּמַחֲזִיק אֵל מִי הַמֵּרִים', שְׁמַעַם שְׁמוּדָה
 אֵת הַמְגִילָה לְמַיִם שְׂפָרִים וְכָכָה לְפָנֵי הַמַּחֲזִיקָה לְתוֹכָם.
 מְשַׁנָּה. אִם עַד שְׂלֵא נִמְחָקָה הַמְגִילָה, חוּרָה וְאִמְרָה אִינִי שׁוֹתָה,
 אִין מַחֲזִיבִים אוֹתָהּ לְשִׁתּוֹת אֲלֵא מְגִילָתָהּ נִנְתָּת בְּצִידי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
 שְׂכַל כְּתָבִי הַקּוּדֶשׁ שְׂאִין יְכוּלִים לְקִרּוֹת בְּהֵם נִגְזוּים שְׂלֵא יִתְבוּוּ.
 וּמְנַתְּתָהּ אִינָה קִרְבָּה אֲלֵא מְתַפְּרָת - נִשְׂרַפַת עַל הַדָּשָׁן - מְקוּם
 בְּעוֹרָה שְׁהִיו שׁוֹרְפִים בּוֹ פְּסוּלֵי קֹדֶשׁ קְדִישִׁים. וְאִין מְגִילָתָהּ שֶׁל זוֹ
 בְּשִׂרָה לְהַשְׁקוֹת בָּהּ סוּטָה אַחֲרָה, לְפִי שֶׁהַמְגִילָה צְרִיכָה לְהִיכַתֵּב
 לְשֵׁם הַסּוּטָה שֶׁבָּאָה לְהִיבְדֹק עַל יְדֵיהּ.
 אִךְ אִם כִּבְר נִמְחָקָה הַמְגִילָה וְאִמְרָה טַמְאָה אֲנִי, הַמַּיִם הַמֵּרִים
 נִשְׂפָּקִין, שְׁהַמַּיִם לֹא נֵיתָנוּ אֲלֵא וְהַמַּיִם לֹא נֵיתָנוּ אֲלֵא לְבַרֵּר בְּמִקּוּם
 שִׁישׁ סִפְק אִם וְיִנְתָּה, וְזוֹ שֶׁאִמְרָה מְטַמְּאָה אֲנִי, הֲרֵי הִיא בְּדוּקָה
 וְעוּמַדַת. וּמְנַחְתָּהּ מְתַפְּרָת עַל בֵּית הַדָּשָׁן.
 וְאִם נִמְחָקָה הַמְגִילָה הוּדָה שׁוֹינָתָה אֲלֵא שְׁחוּרָה בַּהּ וְאִמְרָה
 אִינִי שׁוֹתָה, מְעַרְעֵרִין אוֹתָהּ - פּוֹתְחִים אֵת פִּיהָ שְׂלֵא בְּטוּבָתָהּ
 וּמִשְׁקֵן אוֹתָהּ בַּעַל בְּרַחְתָּהּ. שִׁיתָכֵן שְׁטַהוּרָה הִיא, אֲלֵא מַחֲמַת
 הַפֶּחַד מִהַמַּיִם, שְׁחוּשֶׁשׁת שְׁתִּינּוֹק מֵהֶם לְמִרּוֹת טַהֲרָתָהּ, אִינָה מְסַכַּמַת
 לְשִׁתּוֹת.
 סוּטָה הַשׁוֹתָה מִן הַמַּיִם, אִם בְּאִמְתָּה אִינָה שְׁטַמְאָה הִיא, אִינָה מְסַפְקַת
 לְשִׁתּוֹת - לְגַמּוֹר אֵת הַמַּיִם, עַד שֶׁשְׂפָּקָה מוֹדִיקוֹת וְעִינֶיהָ בּוֹלְטוֹת,
 וְהִיא מְתַמְּלָאֵת גִּידִין - הַגִּידִים שְׁבַלְחִיָּה מְתַנַּפְחִים וְנִרְאִית מְלִיאָה
 גִּידִים, וּבִשְׂרָה נִמְלֵא שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת שֶׁל נִפְחִיוּת. וְהֵם - הַכְּהֻנִים
 אוֹמְרִים, הוֹצִיאָוּהָ מְעוֹרַת נִשִּׁים שְׁעוּמַדַת בַּהּ כְּדֵי שְׂלֵא תִטְמָא
 הָעוֹרָה.
 סוּטָה שֶׁשְׁתַּחֲוֶה מִן הַמַּיִם, אֵף עַל פִּי שְׁטַמְאָה הִיא, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת
 הִיָּתָה הַזְכוּת תִּלְוָה לָהּ שְׂלֵא יִפְגְּעוּ בָּהּ הַמַּיִם מִיָּד. וְחֻלּוֹק הַדְּבַר, יֵשׁ
 זְכוּת שְׁתוֹלָה - שְׁמַעֲכַת אֵת עוֹנֶשָׁה בְּשִׁנְיָה אַחַת, יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה
 ב' שְׁנִים, יֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שְׁנִים. מְכַאֵן אוֹמֵר בֵּן עוֹזַי, תִּיָּיב אֲדָם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

1 קשיא דר"ע ארדע ה"ם קאמר מחיקה מעקבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
2 אקרה איני שותה וכו' לה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה, אבל אם נמחקה הפגלה
3 מערערין אותה על קרחה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה קמא דקדם הקטרה להכי
4 דרשינן, והקא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כפזה דלא קרב קמין אי אקרה איני שותה
5 לא אנסין לה להשקותה; והורה ואקרה שותה
6 אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה; שיתן מר.
7 דבר מר; שפרים כפר. קדם מחיקה, אלמא
8 מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרירה על שם
9 קללה כדירקתם נקרא, דהא מקמי מחיקה לאו
10 בני מידבק ניהו; סתני' מילתא נגזרת. בצדי
11 ההיכל, דכל כתבי הקדש שאנין ראויין לקרות
12 בהן נגזרין שלא יתבזו; על בית הדין, שהיא
13 בעזרה שוופין שם פסולי קדשי קדשים ופסולי
14 אימורים שמהיצתן לפנין מן הקלעים,
15 כדאמרין בשחיטת קדשים (ף קז) שלשה בת
16 הדין הם, דהואיל וקדשה בכלי נשקפת בעזרה,
17 והאי מתפורת היינו נשרפת כדאמר לקמן (ף טז).
18 ואלו שמנחותיהם נשקפות וקא חשיב לקא
19 האומרת איני שותה; ואין מילתה כשהיא
20 להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
21 דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה; היום
22 נשפכין. כיון דאקרה טמאה אני בדיקה ועומדת
23 היא ומים מקרים לא נתנו אלא לקבר את הקפס
24 מערערין אותה. דדלקא טהורה היא ומחמת
25 רתיחתה קאמרה; בתפלות גידיו, הגידין
26 שבלתייה נופחין ונראות כמלאה גידין, וגם
27 בשרה נעשית שיטה שיטה של נפיקה, והכי
28 תניא בספרי כמין שריטין מוזקין בה; שלא
29 תפסא תקורן, שערי נקור או עזרת שיש
30 שתצא דרך שם, ולקמא פריך והא אמרין
31 בעלמא דשערי נקור לא נקדשו וכ"ש עזרת
32 נשים ומת מרת לבסל למתנה ליה; תדע שכותב
33 תולה לה. תראה ותלמד בפרשת סוטה שהכותב
34 תולה דלפנין מןקתה ונורעה ורע, ונקתה ע"י
35 זכיות כדי ויזנת ורע ט' וקדשים; ויא יותר
36 כדמפרש בגמ' מלפדה תפלות, מפרש בגמ' רבי
37 יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות, גרסינן.
38 ובגמרא מפרש מאי קאמר: מכות פירשין.
39 מפרש בגמ' שפוכה את עצמו בכתלים הדראות
40 שהוא עניו ונצנה; גמ' לבלר. סופר: אם תפסר
41 את אהת. כגון א' וד' אלהים אמת (ויקרא א ו)
42 תינתר את אהת כגון גראשית קראו אלהים;
43 דבר אחר יש לי. לקמן מפרש מאי תשובה היא
44 זו; כתב שייכל לפחות. ורבי ישמעאל סבר
45 מוחקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה,
46 ואפשרת סוטה לחודה קא קפיד; מאי קאמר ליה
47 ומאי תהדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ר' ישמעאל
48 וקא מחדר ליה רמ' דבר אחד יש לי ששעשה
49 רשם ואינו נמחק, מה ענין קנקנתום אצל טהור
50 ויהוה; וישנו ליה ר"ש. כגון דלית דאחד; דבר
51 אחד יש בו, ואינו נמחק לגמרי; קשיא שמוש
52 אשמושו. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר
53 הקא דר"י קודם; לא קצי' למיקם אליביה. על
54 עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא טהור
55 ומראה לו פנים, ועל טהור טמא ומראה לו פנים;
56 אתא לקמיה דר"י וגמר נקרא. המשניות סתומות
57 כמו שהן, בדגמרי להו מרבו ורבו מרבו; ויהוה
58 אתא לקמיה דר"ע למיכר סברא. לעמוד על
59 עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא זה טהור,
60

1 מגילתה נגזרת. ירושלמי תני נגזרת תחת צירו של היכל למה בשביל להשקה לול קטן
2 היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מהו לגבל בהן את
3 הטטט מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה; נמחקה המגילה ואמרה איני שותה
4 מערערין אותה למה שגרמה לשם שימחק כמה ימחק תני רבי חנין ב"ש אומרם אחת ובה"א
5 שתים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב י"ה
6 (שייך לע"ב) אמר ר' ירמיה למחוק לה מה"ת
7 איכא בינייהו. תימה לרבי והא בימי ר"מ נפסקו
8 כבר המים המרים כדאמרין בפי' בתרא (לקמן פ"ק מ"ז)
9 דר' יוחנן מ"ד זכאי הפסיקו ועוד האמר רבא (ועל ד'
10 מ"ג) מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
11 שבועה לא עשה ולא כלום א"כ מיט דמדי
12 מוחקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין
13 לה מן התורה לית ליה דרבא א"כ אמאי אמר
14 לר"ש (ועל ד' ע"ט) כדי נסבה לימא לית ליה דרבא
15 אלא הכי משמע דבדא דרבא כ"ע מהו ודאי
16 למימר מ"ד מוחקין לה מה"ת כגון רבא כתבה
17 אותה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבועה
18 א"ע"פ שהסופר לא נתכוין לשם סוטה אלא לשם
19 ס"ת ומה שאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו
20 לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
21 ומחא דבעינן כתב שיכול למחוק וכיון דסיל
22 מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאמותא
23 פרשה אפילו כתובה בתורה קפיד קרא דבעינן
24 שיכול למחוק.

1 אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי דמחיקין.
2 לפום האי דיהוי ד"מ למיפריך וכי לית
3 ליה לת"ק הא דתנן כל גט שנכתב שלא לשם
4 אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול
5 סופרים מקרין וכו' ה"מ לתרוי' דילמא עד כאן
6 לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
7 לגירושי' עומדת אבל סוטה אחר שקינא לה
8 ונסתרה נתמא להשקות עומדת כדאמרין בריש
9 מסכת ובחים (ף קז) א"צ עד כאן לא פסילין גבי
10 גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
11 מהו והכי דאיתניהן לשם רחל לא הורא
12 מנתקא ע"י מחיקה לשם לאה ולרבי אחי בר
13 יאשיה נמי א"ע"ג דעשייה דידה מחיקה היא מיהו
14 מהני קצת דכתב בסתמא ועשה לה ולא כתב
15 ומחא לה דרשינן ליה נמי אכתיבה דבעינן
16 דלכתוב לה שאלות בעולם מיהו אחי נמי אחי
17 דלא

1 בני מה מלאכתך? אמרתי לו: לבלר אני, אמר לי: בני, הוי זהיר שמלאכתך מלאכת שמים
2 היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת ונמצאת אהה מחריב את כל העולם
3 כולו. אמרתי לו: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, וקנקנתום שמו, אמר לי: וכי
4 מטילין קנקנתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שייכל למחול! מאי קאמר ליה
5 ומאי קא מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מפעיא פחסירות ויתירות דפקי אנא, אלא אפילו
6 למוהו לובוב, דדילמא אתי ותיב אתגיה דדל"ת ויחזיק ליה ומשוי ליה ר"ש, דבר אחד
7 יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: פשהייתי
8 למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. פשפאתי
9 אצל ר' עקיבא אסרה עליו! קשיא שמושו אשמושו, קשיא אסרה אסרה, בשלמא שמושו
10 אשמושו לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, פיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
11 דר' ישמעאל ונבר וגמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אסרה
12 קשיא, קשיא. תניא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו
13 חזין

זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
נשאל בבית המדרש מהדין; ולמדוהו ולאיקה משנה ודמורה.

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

חוספת

רשי

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54

1 חוץ מפרשת סוטה ואפי' בס"ת משמו. של ר"מ שפסקדש. של כל סוטה וסוטה: מא
 2 בינייהו. כלומר במאי קמפילגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שפסק תורה,
 3 לת"כ מחקיקו. לר' יעקב לא מחקיקו כי הני תנאי. דאיפלוגי נמי בביתיה לשמה: דאינתיק.
 4 מדבר נשים לשמה זה: ואמר רב נתן וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לאו כי הני תנאי,
 5 ופריך לאיך גיטא. ואית לי נמי דב פפא.
 6 ותיק איבא למיפך להאי גיטא איבא למיפך.
 7 להאי גיטא: קתב. גט זה לגרש את אשתו ונמלך
 8 מלמךשה: פן עירו. ששמו בשמו והוא מאותה
 9 העיר: שמי בשמך וכו'. ובני עיר אחת אנהו גט
 10 זה ראוי לי. תנהו לי וגרש את אשתי: פסול
 11 לזה לגרש בו. דדרשין לה לשמה. דכתיב וכתב
 12 לה ספר כריתות. והקא נמי כתיב וקעשה לה
 13 הכתב: מני. הא דקתני דכיון ששתתה נבדקת.
 14 ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה.
 15 דאי לא אקרבה ברישא לא יהוה מיבדקה עד
 16 שתקרב מנחתה דכתיב מזכרת עון: הא אפר אין
 17 זכות תולתה. בתנאי (לפניו / ככ): ר"ע היא. דאמר
 18 ליה לוי (יש משקרב הקמץ אינה יכולה לחזור
 19 בה. אלמא מקריב לה קדם שתשתה: כמחנה
 20 ליה. בהר הבית. דהא עזרת נשים וגם שער
 21 נקנור לא נתקדשו בקדשת עזרה. והרי הן כשאר
 22 דר הבית: עמו כפחצותו. ובמדבר נמי הוי ג'
 23 מחנות. לפנים מן הקלעים מחנה שכינה. והלוי
 24 חנו סביב למשכן העדות (מגילת /) זה מחנה
 25 ליה. והדגלים ג' פרסאות זה מחנה ישראל.
 26 ומשה היה לוי וקאמר עמו: שפא תפרוס נדה.
 27 אגב ביערותא דמים הקמרים. והנהר והזב והזבה
 28 ובעל קרי אסורים במחנה ליה דבדליפין
 29 בפסחים בפרק אלו דברים (ו' סו:.) פתרא צמיח.
 30 דאגה שאינה באה פתאום אלא דאגת שקא
 31 ובואו אויבים ביערותא. פתאום את המקור
 32 מלחוציא דם ואפי' בשעת וסוקה. והיה דבדה
 33 אדאגה איתמר. דקתני הגיע שעת וסוקה ולא
 34 דבדה טמאה מפני שארץ כומוהו בא. ר"מ אומר
 35 אם היתה במחנה והגיע שעת וסוקה ולא דבדה
 36 טהורה. אם דבדה אהרי כן ומצאקה טהורה.
 37 ולא אמר ארץ כומוהו בא. שפירדה מסלקת את
 38 הדמים: ביערותא. פתאום פתאום כן זו שלא
 39 היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת
 40 בצערדה. וכן באסתר שבאת לה שמועת מרדכי
 41 פתאום: מרפא. הדמים. פותח את המקור: מני
 42 מתני'. דקתני ש זכות תולה ג' שנים: כדי הכרת
 43 העבר. דררשי ונקתה ע"י זכות כדי ונדרה ורע.
 44 כשיעור שהעבר נגר במעברת: הראוי לפרה.
 45 לחיות ולבא לידי ספור שבחו של מקום: ואע"פ
 46 שאין ראיה. גמורה דכבר זכות תולה י"ב חדש.
 47 וזכר דכבר. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה: לתן
 48 מלכא מלכי ישפר עליך וכו'. דניאל אמר
 49 לנבוכדנצר בשפתר לו החלום שיהא נטרד מן
 50 האנשים ולהיות עם בדמה ויהיה. לתן מלכא -
 51 אמר המלך. מלכי ישפר עליך - עצתי תיטב
 52 בעיניך להאמינן לעצתי: והסוד בצדקה פרוק.
 53 חסאר ע"י צדקה פדה: ועניתי כפיתון. ועונותיך
 54 בתניית העניים:

1 חוץ מפרשת סוטה בלבד. ר' יעקב אומר משמו
 2 חוץ מפרשת סוטה של מקדש. מאי בינייהו? אומר ר'
 3 ירמיה למחוק לה מן התורה איבא בינייהו. והני תנאי
 4 כי הני תנאי. דתניא אין מגולתה פשירה להשקות
 5 בה סוטה אחרת. ר' אחי בר יאשיה אומר: מגולתה
 6 פשירה להשקות בה סוטה אחרת. אומר רב פפא:
 7 דילמא לא היא. עד כאן לא קאמר תנא קמא התם
 8 אלא פיון דאינתיק לשום רחל. לא הדרא מיתקא
 9 לשום לאה. אבל תורה. דסתמא פתיבה. הכי נמי
 10 דמחקיקו. אומר רב נתן בר יצחק: דילמא לא היא.
 11 עד כאן לא קאמר ר' אחי בר יאשיה התם אלא
 12 במגילה. דאיכותב לשום אלות בעולם אבל תורה.
 13 להתלמד. פתיבה. הכי נמי דלא מחקיקו. ור' אחי בר
 14 יאשיה לית ליה קתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו
 15 פן עירו ואמר לו: שמי בשמך. ושם אשתי בשם
 16 אשתך. פסול לגרש בו? אומר. התם "וכתב לה"
 17 אומר רחמנא. בעינו פתיבה לשמה. הכא נמי "ועשה
 18 לה". מאי "עשייה"? מחוקה: אינה מספקת לשאת
 19 עד שפניה כו': מני ר' שמעון היא. דאמר: מקריב את
 20 מנחתה ואחר כך משקה. דפמה דלא קרבה מנחתה
 21 לא בדיק לה מניא. דכתיב: "מנחת זרעו מנחת עון".
 22 אימא סיפא. יש לה זכות היתה תולה לה. אתאן
 23 לרבנן. דאי ר' שמעון. האמר אין זכות תולה במים
 24 הקמרים! אומר רב הסדא: הא מני ר' יעקב היא.
 25 דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. ובזכות
 26 סבר לה ברבנן: והם. אומרים הוציאנה וכו': מאי
 27 טעמא? דדילמא מתה. למימרא דמת אסור במחנה
 28 ליה? והתניא טמא מת מותר ליפנס למחנה ליה. ולא
 29 טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו. שגאמר:
 30 "ויקח משה את עצמות יוסף עמו" עמו במחיצתו.
 31 אמר אבוי: שפא תפרוס נדה. למימרא דבעיותא
 32 מרפאי? אין. דכתיב: "ותחתלחל המלכה מאד" ואמר
 33 רב: שפירסה נדה. והא אגן תנן חרדה מסלקת דמים?
 34 פחדא צמית. ביערותא מרפאי: יש לה זכות היתה
 35 וכו': מני מתניתין? לא אבא יוס' בן חנן. ולא ר'
 36 אלעזר בן יצחק איש כפר דרום. ולא ר' ישמעאל.
 37 דתניא אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים. כדי
 38 הכרת העובר. דברי אבא יוס' בן חנן. ר' אלעזר בן
 39 יצחק איש כפר דרום אומר: תשעה חדשים שגאמר:
 40 "ונקתה ונורעה ורע" ולהלן הוא אומר "ורע ויכרנו
 41 יספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש.
 42 וזכר דכבר דכתיב "להן מלכא מלכי ישפר עליך והסוד בצדקה פרק ועניתיך פתאום ענין

1 דלא כתב וכתב לה אע"ג דכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיהוי דרב נתן בר יצחק
 2 א"כ היא דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב לה כתיב
 3 גבי עשייה והא בפרק כל הגט (גיטין ק"ג) מפרש מ"ט פסלין לכל הגט וגיטין אי כתיב ותן
 4 כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איהו
 5 כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתב לה
 6 כשר כתב רחמנא וכתב לה דמעטין היו לו שתי
 7 נשים וכו' אלמא דמעטין התם מוכתב גירוא
 8 היכא דכתב לשם אשה אחרת וי"ל דשאני התם
 9 דלא הוה צריך למיכתב אלא ותן לה ספר
 10 כריתות הילכך הוי וכתב קרא ויתרא למעוטי
 11 נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו ויתרא
 12 הוא האי וכתב הילכך לא דמעטניה מיניה אלא
 13 היכא דלא אכתבי לשם אלות בעולם כדכתיב
 14 וכתב את האלות: הא מני ר"ע היא ובכות סבר
 15 לה כרבנן. פירש ר' ראשכחן הכי בספרי
 16 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' יעקבא זכות תולה
 17 דגרט בירושלמי דבר ר' טרפון אומר כל זכרונות
 18 שנאמרו בתורה לטובה חוץ מו שיהא של
 19 פורענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון
 20 ושחק הייתי אומר כדברך הא אינו אומר מנחת
 21 זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע
 22 בהדיא דכות תולה הוה מוקי לה כרבי דמתני'
 23 (לפניו / ככ) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא הוה
 24 מצו לאוקמא כרבי דמדיסטא רבי רישא לאו רבי
 25 ועוד איבא למזאן דאמר בפ"ק (נפול ק"ו)
 26 דבמתנותה פליגי רבי ורבנן. לא טמא מת אלא
 27 אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא משמע דמכניס
 28 מת חמור מטמא מת דכנס ובפרק בתרא
 29 דעירובין בסופו (ק"ג) אמר רב טובי בר קיסנא
 30 אמר שמואל וכתב דמים שרץ במקדש חייב
 31 שרץ עצמו פטור שנאמר חמור ועד נבכה תשלחו
 32 מי שיש לו טהרה במקדש ומת נמי אין לו טהרה
 33 במקדש ויש לתרץ דהתם מיירי במכניס שרץ שלא
 34 נגע בו ושרץ לא טמאא ממשא ולהכי נקט נמי
 35 שרץ ולא נבילה דהא טמאא המכניס תיפוק ליה
 36 משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש והכא
 37 ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לאחר שפירש נמי
 38 הטמאה אלא אפי' מת עצמו דהויא טמאה
 39 בחיבורין במכניסו דחמירי טפי מטמאה שלא
 40 בחיבורין כדאיתא פ' שני דמסכת ע"ז (ק"ג):
 41 ביערותא מרפאי. תימה לר"י והא בפרק
 42 בתרא נדרה (ק"ג) אמר ר' ב"ש
 43 אומרים כל הנשים ממות נדות מ"ט דב"ש אב
 44 ביערותא ודמלאבאו ממות חו"א ובי"ה פליגי
 45 עליה וקא מקשה התם אלא הא דתניא ב"ש
 46 אומרים כל הנשים מותין ובין קרי כאן ממשור ולא
 47 מחמת אונסו אלא טעמא דב"ש וכו' אלמא דלא
 48 אמרי' ביערותא מרפאי וי"ל ביערותא דמלאך לא
 49 מרפאי דלא חוי אלא בשעת הוצאת הנפש:
 50 יש זכות תולה שנה אחת. וירושלמי יש זכות
 51 תולה שנה אחת מנבוכדנצר לקצת ירחין
 52 תרין עשר יש זכות תולה שתי שנים מאמנן וידי
 53 לשנתים ימים (מגילת / ג') יש זכות תולה שלש
 54 שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה
 55 (מגילת / ככ) אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה
 56 עסק במנחת וכל אותן שתי שנים היה עסק
 57 בתורה: בעצת זכרון כולל מזכרת עון פרט מדינת
 58 הכי פירוש אימא דמנחת זכרון ליכא למילף
 59 זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפורענות מעושה דרי' מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה
 60 וכמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מא' 'עשייה' - מהי העשייה
 58 שאמרה התורה להצדיק - שצריך הכחך למחוק את המגילה לשמה
 59 של הסוטה ולא שכתבת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 60 שנינו במשנה, אינה מספקת לשתות עד שפניה [ובו].
 61 מקשה הגמרא, מני - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
 63 לאחר שתייתן פניה מוריקות, רבי שמעון היא, דאמר מקריב את
 64 מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קרבה מנחתה - שכל זמן
 65 שלא קרבה המנחה לא קריבין לה מים - אין המים בודקים אותה,
 66 דקריבין "מנחת זרזון מנחת זרזון" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 67 נבדקים עונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 69 מוריקות. אימא סיפא, יש לה זכות היתה תולה לה, אהאן דרבינן
 70 הרי שבאנו לשיטת החמנים, דא' רבי שמעון, האמר אין זכות תולה
 71 במים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
 72 אמר רב תרדי, הא - משנתנו מני, רבי עקיבא היא, דאמר,
 73 מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
 74 המים בודקת מיד, וזכותה - אם תולה לה, סבר לה כרבנן -
 75 שאומרים שהזכות תולה לה.
 76 שנינו במשנה, והם אומרים הוציאה וכו' - לאחר ששותה הסוטה
 77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
 78 והעומדים שם אומרים הוציאה שלא טמאה העזרה.
 79 שואלת הגמרא, מא' טעמא מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
 80 לכאורה הסיבה היא, דדילמא מתה, למימרא דמת אסור במחנה
 81 ליה - היינו, עזרת נשים או שער נקנור (שהיה בין עזרת נשים
 82 לעזרה). ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 83 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה ליה, והתניא, טמא מת מותר
 84 ליכנס למחנה ליה, ולא טמא מת כלבד אמרו, אלא אפילו מת
 85 עצמו, שנאמר, ויזכר משה את עצמות יוסף עמו, ועמו
 86 משמע, במחיצתו. ומדברר היו ג' מחנות, לפנים מן הקלעים, היה
 87 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 88 ישראל. ומכך שמשה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה ליה. אם כן קשה, מדוע
 90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
 91 מתרצת הגמרא, אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאה,
 92 אלא שטמא תפוס נדה מחמת הפחד הנוקף אותה עם שתיית
 93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
 94 במחנה ליה.
 95 שואלת הגמרא, למימרא דבעיותה מרפא - שהפחד מרפה את
 96 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומר ר' הגמרא, אין, דקריב
 97 'ותתחלחל המלכה מאד', ומדברר רב מהו לשון 'ותתחלחל',
 98 שפירשה נדה - היינו, שנמסמס חלל גופה, ופירשה נידה.
 99 מקשה הגמרא, והא אהן תני, הרהר מסלקת דמים - אישה הנתונה
 100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פהרא צמית - דאגה
 101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שרואגת מפני
 102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
 104 בעיותה מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 105 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
 106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
 107 בגופה, הפחד הנוקף אותה מיד, גורם להרפית המקור ולראית דם.
 108 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
 109 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
 110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
 111 מני מתניתין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
 112 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

1 חוץ מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתום מתיר
 3 רושם לאחר מחיקתו. רבי יעקב אומר משמו - של רבי מאיר, חוץ
 4 מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 5 סוטה וסוטה.
 6 מבררת הגמרא, מא' בינייהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 7 המחלוקת בניהם. אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה אימא
 8 בינייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
 11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני תנאי כי הני
 14 תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 16 אחרת. והתניא, אין מגילתה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 17 אינה פשוטה להשקות בה סוטה אחרת. רבי אחי בר יאשיה
 18 אומר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו בפשוטה להשקות
 19 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבבביתא
 20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
 22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
 23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 26 סוטה אחרת.
 27 אמר רב פפא לדחות, דילמא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 28 לומר עד כאן לא קאמר תנא קמא התם, שלא ניתן להשתמש
 29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת. אלא בין דאיתניק
 30 לשום רחל - שנכתבה המגילה לשם זו ונתקה מכל נשים בעולם
 31 לשם רחל לא הדרא מינתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 32 שבעולם להיות מיוחדת לשום אשה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
 33 אבל תורה - פרשת סוטה שבתורה, דסתמא בתיבה שנכתבת
 34 בסתם ולא נתקה מכל נשים שבעולם לשם זו הני נמי דמחוקין
 35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
 36 אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, דילמא לא היא - אין
 37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
 38 לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם - שניתן להשתמש במגילת
 39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא במגילה, לפי דאיתניב
 40 לשום אלות בעולם, שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אבל תורה
 41 דלהתלמד בתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה הני נמי
 42 דלא מחוקין.
 43 מקשה הגמרא, ורבי אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
 44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לית ליה -
 45 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת לגרש
 46 בו את אשתו ונמלך חזר בו מהגירושין. אם מצאו בן עירו, ואמר
 47 לו שמי כשםך ושם אשתך כשם אשתך - הרי שם העיר שלי
 48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
 50 ואגרס בו אני את אשתך. פסול לגרש בו. שצריך שתהא כתיבת
 51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 52 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה', ודרשים ליה, 'לשמה', אם כן,
 53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש ליה
 54 לשמה. מתרצת הגמרא, אמר, התם - גבי גט 'כתב לה' אמר
 55 רחמנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בענין בתיבה לשמה.
 56 שואלת הגמרא, הקא נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

57 להשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
58 התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דבר אחר
59 דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
60 עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שר המצוה שלא
61 תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
62 ואין עבירה מכבה תורה - שכן מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
63 כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שנאמר "מים רבים לא יכילו
64 לכבות את האהבה" - מים רבים הם משל לעבירות, והאהבה זו
65 התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שר התורה.
66 מכל מקום מבואר בבירייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
67 כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
68 להציל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצוה
69 בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצוה, הרי אין שכרם
70 מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוסף,
71 לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, ומצוה בעידנה דעסיק בה -
72 בשעה שעוסק בה, מגינה עליו מן היסורים ומצוה -
73 ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
74 משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אגוני מצוה - מן היסורים
75 אצולי לא מצוה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
76 מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
77 שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בבירייתא שהמצוה אינה מגינה
78 אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
79 תורה בין בעידנה דעסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
80 דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה מנגני ומצוה -
81 מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
82 מקשה הגמרא, מתקיף לה רבה, אלא מעתה - אם זכות תורה
83 עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דואג
84 ואחיתופל שנעשו רשעים, מי לא עסקי בתורה, אם כן אמאי לא
85 הגינה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאם רשעים
86 גמורים. אלא אמר רבא חילוק אחר, תורה בעידנה דעסיק בה -
87 בשעה שעוסק בה מנגני ומצוה - מגינה עליו מיסורים ומצילה
88 אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
89 ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אגוני מצוה אצולי לא מצוה -
90 מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
91 כן מצוה, בין בעידנה דעסיק בה בעידנה דלא עסיק בה, אגוני
92 מנגני מצילה אותו מן היסורים ופורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
93 על הסוטה, אך אצולי לא מצוה - אינה מצילתו מן החטא. ובוה
94 מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
95 רבינא אמר - מיישב באופן אחר, לעולם הזכות העומדת לסוטה
96 היא זכות תורה. ודקאמרת - ומה שהקשית שהרי היא אינה
97 מצוה ועושה. נהי דפקודי לא מפקדי - אמנם היא עצמה אינה
98 מצוה ללמוד תורה, אך באגרא דמקורן ומתניין בנייהו - בשכר
99 שטרורות להביא את בנייהו לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
100 ונמרו להו לנבריהו - וממתינות לבעליהן שיוציאם לעיר אחרת
101 ללמוד תורה עד דאתו מפי מדרשא - עד שחוזרים מבית המדרש,
102 מי לא פלגא בתרייהו - וכי אינם חלוקים עימם בשכר לימוד
103 התורה שלהם, שהיא שכר של מצוה ועושה.
104 הגמרא חזרת למשל המובא בבירייתא ושואלת, ומאי הנמשל
105 להגיע לפרשת דרכים שהזכיר התנא. ומשיבה, אמר רבי חסדא,
106 זה תלמיד חכם ויום מיתה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
107 מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
108 אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
109 היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידי של יצר הרע
110 להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
111 לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מר זוטרא
112 אמר, זה משל לתלמיד חכם דסקלא ליה שמעתיא אליבא

1 הן (תהו) [תהו] ארבה לשלוחך - ועל ידי הצדקה, היא אורך
2 זמן לשלומך, שלא תמדה לפקוד אותך הרעה. ובתיב, "בלא מטא
3 על נבוכדנצר מלכא" לבסוף הגיעו כל הפורענויות על נבוכדנצר,
4 ובתיב "לקצת ירחין תרי עשר" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
5 שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו
6 שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לעולם התנא של
7 משנתו סובר כשיטת רבי ישמעאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
8 ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב דאמר ותני - שהקב"ה מאריך
9 אפו עד ג' פעמים, ובתיב "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדם" -
10 הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
11 עד לאחר ג' פעמים, והיינו האריך את הזמן ג' שנים.
12 שואלת הגמרא, ומאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אף על פי שאין
13 ראיה לדבר ובר ידבר, מדוע אין זו ראיה גמורה. ומישבת, דלמא
14 שאני עובדי בוככים כגון נבוכדנצר ואדם דלא מפקדי דינא
15 עלייהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
16 אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממחר לפרוע מהם
17 בעולם הזה.
18 שנינו במשנה, ויש זכות תולה ג' שנים בו.
19 שואלת הגמרא, זכות דמאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
20 מזיקים לה. אליבא זכות דתורה - שהיתה עוסקת בתורה. היא
21 אינה מצוה ועושה היא - הרי אינה מצוה ללמוד תורה, וכיון
22 שאינה מצוה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
23 לה שהמים לא יזיקוה. אלא נאמר שהכוונה היא, לזכות דמצוה
24 שעשתה, גם על כך קשה, וכי זכות דמצוה מי מנגני בולי האי
25 - האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות והתניא, את זו דרש
26 רבי מנחם בר יוסי, נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", תלה -
27 המשיל הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, את המצוה
28 המשיל בנר, לומר לה מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה -
29 להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אף מצוה אינה
30 מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורענות, ואת התורה המשיל
31 באור - לומר לה מה אור היום מגין לעולם - מכל הפגעים
32 הבאים לו בעולם, אף תורה מגינה לעולם - שמצילה אותו מן
33 החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. ואומר - הפסוק שאחריו
34 המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בהתהלךך תנחה אתך
35 ובשכבך תשמור עליו והקיצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
36 הכתוב, "בהתהלךך תנחה אתך" - זה העולם הזה - שהתורה
37 תנחה ותגן עליו בעולם הזה מכל צרות. "בשכבך תשמור עליו" זו
38 מיתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, והקיצות
39 היא תשיחך לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בעדך
40 להגן מפני יסורי הגיהנם. משל לאדם, שהיה מהלך באישון לילה
41 ואפילה ומתירא מג' דברים, א. מן הקוצים ומן הפתחים -
42 גומות ומן הפרקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
43 ומתה רעה ומן תליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
44 לילה, ג. ואינו יודע באיזה דרך מהלך - מחמת שאינו בקי מספיק
45 בשבילי הדרכים. נדמנה לו אבוקה של אור, כיון שמאירה לו
46 את הדרך העומדת לפניו, ניצל מן הקוצים ומן הפתחים ומן
47 הפרקנים שהם הסכנות האורבות ממנת שאינו רואה, כך, מן
48 שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורענות. אולם יצוין מתנייה
49 מתה רעה ומן תליסטים שדרכן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
50 ואינו יודע באיזה דרך מהלך. בין ששעלה עמוד השנה, ניצל
51 מתה רעה ומן תליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
52 החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השנה, יצוין
53 אינו יודע באיזה דרך מהלך, עד שהגיע לפרשת דרכים ושם
54 הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
55 כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
56 יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

רש"י

תוספות

1 מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא.
 2 ותימה מאי האי דקנינו בברייתא תלה את המצוה בבר מה נר אינה מגינה אלא
 3 לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן
 4 הפרעונת מגינה לעולם ותורה נמי למה תלאה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
 5 הפרעונת מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא
 6 מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה.
 7 זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
 8 דהלכתא. תימה והיאך ניצול מכולן והלא
 9 לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
 10 וי"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועסק בה
 11 ומדורר כל שעה ואינו הולך ר' אמות בלא תורה;
 12 והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
 13 והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
 14 מצוה אגוני מנגא מן הפרעונת אפילו בעידנא
 15 דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהיכן
 16 מן היסורין קאמר אלא מליטול שכר לעתיד לבא
 17 כמו שפרש"י.

1 הן תהוי ארכא לשלוחיה ואז תהא אורף זמן לשלומך שלא יבאו עליך הפרעונת. וכן
 2 עשה בנבוכדנצר. והי מקצין בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מנוחת
 3 ומפרנסם, ואף דניאל כשהשיאו עצמו לו לכה תפנון. שראה את ישראל בגולה מחזירין על
 4 הפתחים: וכתוב בלא חטא. כל הפרעונת הגיע על נבוכדנצר: לקצת ירחין תרי עשר.
 5 אלקא תלה לו הכותב י"ב חדש: ליעולם. מתני'
 6 דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא
 7 דאמר והני. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
 8 כתוב שהקצת מאריך זמן עד ג' פעמים. הלך
 9 הוה להו ג' שנים: דלא מפקיד דינא עלייהו. אין
 10 במהרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם
 11 בעולם הזה, אבל מישאל ממחרין לפרע
 12 בעדיה ומקרקין אחריהם: וכות דמא. מגינה כל
 13 קרי: וכות דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: הא לא
 14 מפקידא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וקלסי
 15 יח ולא את בנותיכם. וכיון דאינה מקרה אין
 16 שכרה גודל במצוה ועושה: היא תשיח. תלין
 17 בערך את זכותה: פתחים. גמות: נודמנה לו
 18 אבוקה של אוו. כך זכה לקום מצוה נצל
 19 ממקצת פרעונתו: ועדין מתירא מחיה רעה ומן
 20 הליסטים. שדרךן לילך בלילה פן יפגעו בו.
 21 דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיותו
 22 יער (ספסל קרי: תניע עמוד השחר. ואף כאן זכה
 23 לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדין אינו
 24 יודע בו. שמא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו
 25 יצוהו ופרעונתו: הגיע לפרשת דרכים. ולא
 26 הכיר את דרכו. ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
 27 פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן. והכי
 28 מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שכר מצוה
 29 ואין עבירה מכבה. שכר מי שעסק בתורה קום
 30 לכו, אלקא מצוה לא מנגא כלי האי: לכבות את
 31 האהבה. זו תורה דכתיב (וי ס) הביאנו את בית
 32 ה' ודגלו עלי אהבה. זמן סוד: אמר רב יוסף.
 33 לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה
 34 מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא
 35 יתקפנו יצוהו קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה.
 36 והיינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא
 37 מבידור שלא יכשילנו לחטא: בעידנא דא
 38 עסיק בה. ומנגא המצוה ואינו עוסק בה אגוני
 39 מנגא מן הפרעונת, אצולי לא מצלא. ודקתני
 40 בקרייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהיכן מן
 41 היסורין קאמר, אלא מליטול שכר לעתיד. אמאי
 42 לא תגן עליהו. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם
 43 רשעים מגורים, כלומר אמאי לא תצילו מן
 44 העבירות: לעולם וכות דתורה. ולא שעוסקת
 45 בתורה, אלא שטורחת בבנה ובקבעלה שיעסקה
 46 דמקראין וסתינאן. שטורחות על בנייהן להביאן
 47 לבית הספר לקראת מקרא ולשנות משנה: ונמון
 48 לבשריהו. וממתינות לבעליהן שיוצאין לעיר
 49 אחרת ללמוד תורה. מאי פרשת דרכים. מדו
 50 מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו
 51 מצוה. עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת
 52 דרכים מאי היא: יום המיתה. והוא תלמיד חכם

1 הן תהוי ארכא לשלוחיה" וכתוב: "כלא חטא על
 2 נבוכדנצר מלכא" וכתוב "לקצת ירחין תרי עשר".
 3 לעולם ר' ישמעאל, ואשכח קרא דאמר ותני, דכתיב:
 4 "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדום". ומאי "אף על
 5 פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר?" דלמא שאני גזים
 6 דלא מפקיד דינא עליהו: ויש זכות תולה ג' שנים
 7 בו: וכות דמאי? אילימא וכות דתורה? הא אינה
 8 מצוה ועושה היא! אלא וכות דמצוה וכות דמצוה
 9 מי מנגא פולי האי? והתניא, את זו דרש ר' מנחם
 10 בר יוסי: "פי גר מצוה ותורה אור" תלה הכתוב את
 11 המצוה בגר, ואת התורה באור. את המצוה בגר לומר לך: מה גר אינה מגינה אלא לפי
 12 שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין
 13 לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אתך" וגו' "בהתהלךך תנחה אתך"
 14 זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליך" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל
 15 לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים
 16 ומחיה רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן
 17 הקוצים ומן הפתחים ומן הפרקנים, ועדין מתירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה
 18 דרך מהלך. ביון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטים, ועדין אינו יודע באיזה
 19 דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
 20 מכבה תורה, שגאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,
 21 בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא.
 22 תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקורף לה רבא:
 23 אלא מעתה, דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עלייהו? אלא אמר
 24 רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי
 25 לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי
 26 לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרתי אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא
 27 מפקידא, באגרא דמקרין וכתננין בנייהו ונמון להו לגביריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא
 28 פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נהמן
 29 בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה
 30 שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר
 31 רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא פי סיני, ואילמלא דרשיה דואג ואחיתופל
 32 הכי, לא דרפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרשו? "ולא יראה כד ערות
 33 דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי" בזו יבואו לו?"
 34 אמר עולא: לא בשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דכי נשיאה אלא בהלל ושבנא. דכי
 35 אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עיסקא. לסוף,
 36 אמר ליה: תא נערוב ולפלונו; יצתה בת קול ואמרה "אם ימן איש את כל הון ביתו" וגו':

1 דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא
 2 דאמר והני. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
 3 כתוב שהקצת מאריך זמן עד ג' פעמים. הלך
 4 הוה להו ג' שנים: דלא מפקיד דינא עלייהו. אין
 5 במהרין מן השמים לפקוד עונותם עליהם
 6 בעולם הזה, אבל מישאל ממחרין לפרע
 7 בעדיה ומקרקין אחריהם: וכות דמא. מגינה כל
 8 קרי: וכות דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: הא לא
 9 מפקידא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וקלסי
 10 יח ולא את בנותיכם. וכיון דאינה מקרה אין
 11 שכרה גודל במצוה ועושה: היא תשיח. תלין
 12 בערך את זכותה: פתחים. גמות: נודמנה לו
 13 אבוקה של אוו. כך זכה לקום מצוה נצל
 14 ממקצת פרעונתו: ועדין מתירא מחיה רעה ומן
 15 הליסטים. שדרךן לילך בלילה פן יפגעו בו.
 16 דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיותו
 17 יער (ספסל קרי: תניע עמוד השחר. ואף כאן זכה
 18 לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדין אינו
 19 יודע בו. שמא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו
 20 יצוהו ופרעונתו: הגיע לפרשת דרכים. ולא
 21 הכיר את דרכו. ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
 22 פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן. והכי
 23 מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שכר מצוה
 24 ואין עבירה מכבה. שכר מי שעסק בתורה קום
 25 לכו, אלקא מצוה לא מנגא כלי האי: לכבות את
 26 האהבה. זו תורה דכתיב (וי ס) הביאנו את בית
 27 ה' ודגלו עלי אהבה. זמן סוד: אמר רב יוסף.
 28 לעולם מגינה על היסורין הרבה, ומאי אינה
 29 מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא
 30 יתקפנו יצוהו קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה.
 31 והיינו לפי שעה דאמר מנגא מן היסורין ומצלא
 32 מבידור שלא יכשילנו לחטא: בעידנא דא
 33 עסיק בה. ומנגא המצוה ואינו עוסק בה אגוני
 34 מנגא מן הפרעונת, אצולי לא מצלא. ודקתני
 35 בקרייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהיכן מן
 36 היסורין קאמר, אלא מליטול שכר לעתיד. אמאי
 37 לא תגן עליהו. מיצר הרע שהחטיאם ועשאם
 38 רשעים מגורים, כלומר אמאי לא תצילו מן
 39 העבירות: לעולם וכות דתורה. ולא שעוסקת
 40 בתורה, אלא שטורחת בבנה ובקבעלה שיעסקה
 41 דמקראין וסתינאן. שטורחות על בנייהן להביאן
 42 לבית הספר לקראת מקרא ולשנות משנה: ונמון
 43 לבשריהו. וממתינות לבעליהן שיוצאין לעיר
 44 אחרת ללמוד תורה. מאי פרשת דרכים. מדו
 45 מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו
 46 מצוה. עמוד השחר היינו תורה, אלא פרשת
 47 דרכים מאי היא: יום המיתה. והוא תלמיד חכם
 48 ביום מותו, ודע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה: ויראת חטא. וכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלן, שהתורה מלמדתו דברי מצוה ודברי אסור וממה שהיא צריכה לפרוש,
 49 ויראת חטא מונעו מלדוף אחריו יצרו: דלמא ליה שמעתתא אלקא דהלכתא. והי עלה עמוד השחר נצל מן החיה בו, וכה לתורה נצל מבידור ומן החטא, ועדין אינו יודע באיזה
 50 דרך מהלך, אם יזכה שסייעתו מן השמים להתקבל דברי בין חבריו להורות בהלכה ובמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר זכה לקר נצול מכלם: לאמר אלהים עובד, כך היו אמורים
 51 עליה אלהים עובד, שבא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו. רדפו ותפסוהו בין אין מציל, אין לו וכות שיעזילנו. שהעברה בפתח וכותיה לא יראה קרי. עברה, ואם יראה ושב מאחריה:
 52 שמעון אחי עזריה. תא הוא במשנה פרייתא דרובים. ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטאי כדי שחלוק בכות למוחו של שמעון, לך הוא נקרא על שם עזריה אחיו. וכן
 53 ר' יוחנן למד ע"י הגישה שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני בר דמקברש בבסי יוקא (קפ ג):

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

41 זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
 42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על לא
 43 תשא שמע שוא, ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
 44 בא לדון איתו.
 45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
 46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים וזו
 47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
 48 היה לו מאתים חסר דינך, כיון שבעת הוא עני, אפילו אלה נותנין
 49 לו פאה, אם כולם נחוצים לו. הרי זה יטול, והרי הוא רשע ערום
 50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
 51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
 52 רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למבור
 53 בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
 54 יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
 55 שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
 56 הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
 57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
 58 ניונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
 59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
 60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
 61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר עד דעת חכמים. ומנין שמהכירה
 62 מועילה. דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שקדמו ומכרו
 63 בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
 64 בחזקתן, מה שמכרו מכרו.
 65 אפי' אומר, רשע ערום, זה המשיא עצה למבור בנכסים כרבן
 66 שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
 67 ואחריו לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
 68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני, מוציא את
 69 הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
 70 שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
 71 שמכר הנכסים לאחר, אף לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
 72 מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
 73 למכורם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
 74 לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
 75 רב יוסף בר חמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכריע
 76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
 77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
 78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
 79 רבי יריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומתמיד
 80 לאחרים. עולא אומר, זה

1 שנינו במשנה, אומר בן עזאי תיב אדם ללמד את רבו רבי
 2 אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
 3 שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
 4 שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
 5 דברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
 6 אימא, כאילו למדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
 7 שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
 8 ערמונית ולעשות דבריה בהצנע.
 9 אומר רבי אבהו מאי מעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
 10 לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דבתיב "אני חכמה שכנתי
 11 ערמתי", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - כיון
 12 שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערמתי' - נכנסה עמו ערמונית.
 13 והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
 14 זנות בהצנע
 15 שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
 16 תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
 17 ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לרב רבי יוסי דרבי חנינא. דאמר
 18 רבי יוסי דרבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא במו
 19 שמעו עמו עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
 20 ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
 21 שנאמר 'אני חכמה שכנתי ערמתי'.
 22 אומר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמשים עצמו
 23 במו שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
 24 שנאמר 'והחכמה מאין תמצא' - החכמה תמצא תמי שמים
 25 עצמו כאין - כלום.
 26 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
 27 בקבן ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
 28 של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
 29 ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושיהיה
 30 בעלה מצוי לה, מתשעת בקבין ופרישות - מליון במזונות מרובים
 31 ובשפע גשמי, ולא היא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
 32 של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
 33 הוא היה אומר חסיד שומה ורשע ערום בו' שואלת הגמרא, היכי
 34 דמי חסיד שומה. משיבה הגמרא, כגון דקא סבעה איתתא
 35 בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
 36 לאיתתא כה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
 37 אותה.
 38 שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
 39 יוחנן, זה הממעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
 40 לצדד לזכותו קודם שיבא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

9 ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, וכן לדבר יש,
 10 דבתיב לאחר שפטר דניאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
 11 אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חיות השדה שבע שנים, "להן מלכא -
 12 אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
 13 מקום מלכי ישפר עלך - תיטב עצתי בעינך, (וחמיר) [וחמירא]
 14 בצדקה פרק - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמש על ידי
 15 שתינת צדקה, ועניתך במוחצני - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, דברי
 2 הכרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
 3 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
 4 אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, 'ונקתה
 5 ונודעה ודע' ולהלן הוא אומר 'ודע יעבדני יספר', מכאן שהזכות
 6 תולה לה כדי זמן פקידת ודע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
 7 ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
 8 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שלשים עשר חדש. ואף על פי שאין

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

54 שמבלים את העולם בהוראת טעות. שכיון שאינם יודעים טעמי
55 המשנה, אינם יורדים לעומק הדין לדמות את המקרה שבא לפניהם
56 לדין הדומה, ומתוך כך טועים בדין.
57 תניא נמי הכי, אומר רבי הושע, וכי אלו ששונים משניות מבלי
58 עולם הן, והלא מיישבי עולם הן, שנאמר "הליכות עולם לו" -
59 מי ששונה הלכות, לאלו שמוזרין הלכה מתוך מושגתן.
60 הכוונה היא, לאלו שמוזרין הלכה מתוך מושגתן.
61 שנינו במשנה, אשה פרושה וכו'. תנו רבנן, בתולה צלינית -
62 בעלת תפילה, ואלמנה שוכבת - שנוהגת לבקר שכנותיה תמיד,
63 וקמן שלא בלו לו חדשיו - יבואר בהמשך, הרי אלו מבלי עולם
64 - גורמים רעה וחורבן לעולם, שמתוך שנוהגות צדקות יתירה שאינה
65 מצויה אצל נשים, ודאי באות לחפות על רשות שיש בהם.
66 שואלת הגמרא, איני וכי אלמנה הנהגת לבקר שכנותיה ממבלי
67 עולם היא, והאמר רבי יוחנן, למדנו ראתה חטא מבתולה, וקיבול
68 שך - שיטרח אדם כדי לקיים מצוה, שמתוך כך יקבל עליה יותר
69 שבר מאלמנה - שהייתה טורחת בקיום המצוות יותר בכדי הצורך
70 כדי לקבל עליהם שבר. ומפרשת הגמרא כוונתו, וראתה חטא
71 מבתולה - דרבי יוחנן שמעך להחיה בתולה - שמע את אותה
72 בתולה, דנפלה אאפה והתפללה וקאמרה, רבוננו של עולם, בראת
73 גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים - לנחול גן עדן ובראת
74 רשעים - שדרכם לגיהנם, הרי רצון מלפניך שלא יבשלו בי בני
75 אדם להפסיד על ידי חלקם בגן עדן ולרשת גיהנם. הגמרא ממשיכה
76 בביאור דברי רבי יוחנן, איך למד קיבול שך מאלמנה, דהיא
77 אלמנה דהוא בי פנישתא בשיבבותה - שהיה בית כנסת
78 בשכונתה, ובכל זאת כל יומא הות אתיא ומצילה בי מדרשיה -
79 הייתה הולכת ומתפללת בבית מדרשו דרבי יוחנן שהיה מרוחק
80 מביתה. אמר לה רבי יוחנן, כתי, לא בית הכנסת בשיבבותך
81 ומדוע טורחת את להגיע לבית מדרשו המרוחק מביתך. אמרה ליה,
82 רבי, ולא שך פסיעות יש לי עם שמועיה אני עד לבית מדרשך
83 המרוחק יותר. אם כן מה שונה אלמנה הנהגת במנהג צדיקות יתירה
84 זו, שהולכת לבקר שכנותיה תמיד ממנהג צדיקות של זו, שהולכת
85 למקום מרוחק כדי להתפלל. בי קאמר - לא כל אלמנה הנהגת
86 בצדקות יתירה יש לחושדה, אלא בגון יוחני בת רבי - שהייתה
87 הולכת לבית שכנותיה תמיד ומפרסמת שפועלת ישועות על ידי
88 תפלתה. וכך היה מנהגה. כשמגיע עת לידת אשה היתה עוצרת
89 רחמה בכישופיה, ולאחר שהייתה היולדת מצטערת הרבה היתה
90 אומרת אלך ואבקש רחמים עליה רחמים אולי תשמע תפלתו, ואז
91 היתה הולכת ומבטלת כשפיה והולד יוצא. פעם אחת היה לה שכיר
92 יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול
93 הכשפים מתקשקש בכלי כמו שהולך מקשקש במעי האם, ובא
94 ופתח את הכלי והכשפים יצאו, והוולד נולד וידע כבעלת כשפים
95 היא.
96 שואלת הגמרא, מאי קמן שלא בלו לו חדשיו שנאמר עליו
97 שממבלי עולם הוא. הקא - בבבל תרגימו - פירשו, זה תלמיד חכם
98 המבצע ברבותיו שלאחר שנעשה תלמיד חכם מולד ברבותיו
99 שלמדוהו. רבי אבא אמר, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה.
100 דאמר רבי אבהו, אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב "בי רבים
101 חללים הפילה ועצמים כל הרניה", בי רבים חללים הפילה זה
102 תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומורה - שעל ידי שפוסק דין
103 מוטעה מחטיא אנשים רבים. והפילה הוא לשון נפל שהוא כינוי
104 לתניק שלא בלו לו חדשיו. ועצמים כל הרניה זה תלמיד
105 חכם שהגיע להוראה ואינו מורה - עצמים על שם שעוצם פיו
106 ואינו מורה לרבים.

1 שקרא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים - ללמוד
2 מהם טעמי המשנה וסברותיה. שמתוך שאינו יודע את המשניות על
3 סברותיהם וטעמיהם, טועה בדין, שפעמים על ידי הטעמים משתנה
4 הדין לאיסור ולהיתר, או בדיני ממונות לחיוב ולזכות, או בטהרות
5 לטמא ולטהר, ומתוך שאינו יודע טעמי הדינים מורה שלא כהלכה.
6 ולכן נקרא ינע. ואף ערום הוא, שהשומע את בקיאותו במשניות
7 טובר שבקי הוא אף בטעמיהם ויודע על בורין, ומתוך כך נוהגים בו
8 כבוד תלמידי חכם.
9 אהמר, קרא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים
10 ללמוד מהם סברות וטעמי הדין. רבי אלעזר אומר, הרי זה עם
11 הארץ - יש לנהוג בו כמו עם הארץ שחשוד על המעשרות ועל
12 הטהרות. רבי שמואל בר נחמני אמר, הרי זה בור - גרוע מעם
13 הארץ. רבי ינאי אומר, הרי זה כותי - דינו ככותי שאסור לאכול
14 מפיטו ולשתות מיינו. שכיון שאינו משמש תלמידי חכמים מגלה
15 בעצמו שאין לו אמונת חכמים מפרשי המשנה, ולכן דינו ככותי. רב
16 אהא בר יעקב אומר, הרי זה מגוש - מכשף. כלומר, אדם שאינו
17 משמש תלמידי חכמים הוא דומה למכשף שאוחז את עיני בני אדם
18 ומטעה אותם בכישופיו, ואף זה מטעה את בני אדם שמתוך בקיאותו
19 חושבים שבקי הוא גם בטעמי הדינים על בוריים.
20 אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא בר אבא בר יעקב - שהשונה
21 ואינו משמש תלמידי חכם הרי זה מגוש, דאמרי אינשי - שכן
22 רגילים האנשים לומר, רמין מגושא - לוחש המכשף את לחשיו
23 ולא ידע מאי אמר - ואינו יודע מה הם ומה פירושם. כלומר,
24 המכשף יודע לומר דברים הגורמים לרחות להגיע אך אינו מבין מה
25 הוא אומר. ואף זה דומה לו, שגם הוא תני תנא - חוזר על דברי
26 התנאים ולא ידע מאי אמר - ואינו מבין דבריהם.
27 תנו רבנן איהו עם הארץ - שדברו בו חכמים בכל מקום. כל
28 שאינו קורא קריאת שמע וערבית וברכותיה, שדברו בו חכמים בכל מקום. כל
29 שאינו קורא קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום. דברי רבי מאיר.
30 וחכמים אומרים, כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר, כל
31 שאין לו ציצית כנגדו. רבי יוחנן בן יוסף אמר כל שיש לו פנים
32 ואינו מנדין ללמוד תורה. אחרים אומרים, אפילו קורא - מקרא
33 ושונה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים זהו עם הארץ. קרא
34 - מקרא ולא שנה - משנה הרי זה בור. לא קרא ולא שנה היינו,
35 שאינו יודע כלום עליו הכתוב אומר "וורעתי את בית ישראל
36 ואת בית יהודה ורע אדם ורע בהמה" - היינו, שאינו יודע כלום
37 כבהמה שאינה יודעת כלום.
38 הגמרא מביאה פסוק באותו ענין, "ורא את ה' בני ומלך (!) עם
39 שונים אל התעורב". אמר רבי יצחק, מי הם השונים שנאמר שאין
40 להתערב (להתחבר) עימם. אלו ששונים הלכות - שאינם יודעים
41 שימשו תלמידי חכמים ואינם יודעים את טעמי המשניות.
42 שואלת הגמרא, פשיטא - שכן היא כוונת הכתוב, שאיך נפרשו
43 באופן אחר. משיבה הגמרא, מהו דתימא 'שונים' שאמר הכתוב,
44 שונים בחטא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא, בין ששכר אדם
45 עבירה ושנה בה - וחזר ועבר אותה פעם שניה, הותרה לו - דומה
46 בעיניו להיתר. וכוונת הכתוב לומר שמאלו יש להתרחק, קא משמע
47 לן שהכוונה לאלו ששונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים.
48 תנא, התנאים - אלו השונים משניות ואינם יודעים טעמי הדין
49 וסברותיו, מבלי עולם - גורמים חורבן לעולם.
50 שואלת הגמרא, מבלי עולם סלקא דעתך - וכי מי ששונה משניות,
51 גורם חורבן לעולם, אם אינו יודע טעמי הדין, יש לו אומנם חסרון
52 בידיעותיו, אך מה רעה גורם הוא לעולם. מתרצת הגמרא, אמר
53 רבינא, כוונת התנא לאלו שמוזרין הלכה מתוך מושגתן - היינו

הנשמה [והשכינה] מתחננים לאדם שיוציא אותם מהגלות והמאסר, וכשהאדם אינו שומע לקול תחינתם הוא (בעניין זה) גרוע יותר מההנהגה הבלתי רצויה עצמה.

ממאמר שבת פרשת אחריי קדושים ה'תשכ"א

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד א

רש"י

תוספות

1 שקרא. מזה: וְשָׁנָה. משנה: וְלֹא שִׁמֵּשׁ תִּלְמִידֵי חֻכְמָיִם. ללמוד סברת הגמרא בטעמי
2 המשנה קרא הם, רשע הוא שאין תורתו על בוריה ואין ללמוד הימנו, שעי' העשמי: יש
3 חלוק באסור ודתי וכדיני ממונות לזכות ולחייב ובספרות לטמא ולטהר. בדאמר במקמה
4 דוכתי מ"ט אמר מר ג'מר הכי, ואמר מיא בינייהו איכא בינייהו פך וכו'. וערום הוא
5 שהשומע את קולו שונה משנותיו כסבור הוא
6 שבקי בטעמיהם ונתהוין בו כבוד בתלמידי
7 חכמים: אתמר גרס: ה"ו ע"ה. שחשוד על
8 המעשרות ועל הטהרות בור. גרוע מעם הארץ.
9 בותי. ואסור לאכול פתו ותינו, דכין שלא עמש
10 חכמים אינו מקפיד על דברי חכמים לדעתם
11 ולא שנה אלא להראות עצמו כתי"ח מגוש.
12 מכשף האדווו את העינים וגונב את הלכות.
13 ואף זה פן רשיו. תרגום חזק חזק (קמיס יו) הוא
14 מגוש. לודש המכשף את לחשיו ואינו מבין מה
15 הא ומה פרושם. אלא כך מעשיהם, שהמכשפות
16 הם ע"י אותם הלחשים: תני תנא. ואף זה תנא
17 שלא שלש בתלמוד שונה משנתו ואינו יודע מה
18 היא: איזהו עם הארץ. שחשד על הטהרות ועל
19 המעשרות ומחוק מגעו טמא: כל שאינו קורא
20 ק"ש. דקא ודאי אינו יודע כלום. אבל יודע
21 לקרות וקורא לא ע"ה הוא: ששונים הלכות.
22 שלא שמשו לתלמידי חכמים ולא הפקידו על
23 טעמי המשניות: הלכות. משניות: פשיטא. דהכי
24 הוא אלא במאי נדרשיה אי לאו בהכי: התרה לו.
25 דומה בעיניו התר: מבלי עולם ס"ד. ומה הם
26 גורמין לאחרים: שמוין הלכה מתוך משנתו.
27 קאמר שמבלין עולם בתוראות טעות, דכין
28 דאין יודעין טעמי המשנה פעמים גורמין
29 שמדמיין לה דבר שאינו דומה. ועוד יש משניות
30 התרה (מקצוה) דאמרין קא מני פלוגי הוא
31 ויחידא היא וזית הלכתא בותיה, ועוד שאין
32 יודעים במתולות תנאים הראשונים הלכה
33 בדברי מי. הלך מורין תוראות טעות: תלכות
34 עולם לו. השונה הלכות - עולם שלו בכותו:
35 ציליות. בעלת תפלה: ואלמנה שובבית. בעלת
36 שכנות. הולכת ומקבצת שכנותיה תמיד: הרי
37 אלו מבלי עולם. שאין אלא נואפות ומכשפות
38 ומראות עצמן בצדקניות שלא יבדקו אתריהן:
39 קמן שלא כלו לו תרשי. לקמן מפרש: וקבל
40 שר מאלמנה. שהקנה טורחת עצמה יותר מן
41 הצרך כדי לקבל שר בדמפרש ואילו, למדנו
42 שטרין אדם עצמו במנהגו לקבל שר לית
43 בראת צדיקים. לתול ג"ע: בראת רשעים. וירש
44 גיהנם: שלא יבשלו בי בני אדם. להפסיד חלקם
45 על ידי מגן עין ולירש גיהנם: בי קאמר. מבלי
46 עולם. כגון יוחני בת רמיכי. אלמנה מכשפה
47 היתה וכשמוגיע עת לדת אשה היתה עוצרת
48 דמיה במכשפות, ולאחר שמצטערת התרה
49 היתה אומרת אלך ואבקש רחמים אולי תשמע
50 תפילתי, והולכת וסותרת כפסיה והולך יוצא.
51 פעם אחת היתה לה שכיר יום בביתה, והיא
52 הלכה לבית האשה היולדת, ושמע השכיר קול

1 רבי שמואל בר נחמני אמר ה"ו בור. תימה כמאן ס"ל לא באחרים ולא בר' יהודה דאחרים
2 לא קרו בור אלא לשנה ולא קרא ור' יהודה אפי' עם הארץ לא משוי ליה דאמר בסוק
3 פרק אלו מצאיות (כ"ט ק"ג) דדרש ר' יהודה בר אילעאי שמעו דבר ר' אהרבה אל דברו
4 וגו' דחרים אל דברו אלו תלמידי חכמים ארוכים אלו בעלי מקרא שחייבים אלו בעלי
5 משנה מנדיים אלו עם הארץ אלמא דבעלי
6 משנה או בעלי מקרא לא בכלל ע"ה ניתנה.
7 כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית דברי ר"מ.
8 תימה לר"י דאמר בפ' הניזקין (גיטין ק"ג ס"א).
9 ובפ' ג' שאלו (כ"ט ק"ג) איהו עם הארץ כל
10 שאינו אוכל חולין בטורה דברי ר"מ ופירש
11 דהרבה עניני עם הארץ ון יש שאין מקבלין
12 ממנו עדות כדאמרין בפ' אלו עוברין (פסחים ק"ג
13 מ"ג): שהיה דברים נאמרו בעם הארץ אין מקבלין
14 מוין עדות וכו' ובפ' חומר בקודש (מגילה ק"ג ס"ג).
15 כמאן מקבלין סהדותא מעם הארץ כר' יוסי ויש
16 כשר לענין עדות ונחשד על הסדרות ושל
17 המעשרות או לענין זמון או לענין שבועות אי
18 לענין דברים שאינן נחקין אלא מן המומחה
19 כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (ה"ק מ"ג) בירושלמי
20 אשה פרושה זו היא שישבת ומלעבת בדברי
21 תורה ותאמר אלי תבא וישכב עמה כלילה הוא
22 א"ר אבהו כביכול היה במחשבה הוא לבדו יודע
23 שלא עלתה על דעתה אלא שבכול להעמיד
24 שבטים הוסיפו עליהם בתולתא ציימנית ואלמנה
25 שובבית ומי תגלה נסכת שם בישן ותינוק שהוא
26 עולה לחדשיו (בתולה ציימנית מצימנה אובדת
27 בתוליה ותינוק שהוא עולה לחדשיו) ר' חלקיה
28 בשם ר' סימון זה שהוא גידול בתורה שלא בפירש
29 ומבזה את הגדולים ממנו ע"ז יוסי זהו שכן תשע
30 ואבריו נראה כבן "ב והוא בא על מני משל
31 העריות האמורות בתורה וכן מתות על ידו הוא
32 פטור רבי פירש מצימנה אובדת בתוליה מחמת
33 צומות בתוליה נושרות אבל מורא איה דרב ר"מ
34 פ"י עושה חסידה ומתפללת כדגרסינן בגמ' דידן
35 צלינית וכאילו צמה ועושה תעניות שתהא נעת
36 בתפלתה ואינה עושה אלא לגנב את תפילתה שלא
37 יבדקו עושה ומנה ואובדת בתוליה:
ועד

עולם. איני? והאמר ר' יוחנן: למדנו ראת חטא מבתולה וקיבול שר מאלמנה. וראת חטא
מבתולה, דר' יוחנן שמעיה למה היא בתולה דנפלה אאפה וקאמרה: רבוננו של עולם, בראת
גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים, יהי רצון מלפניך שלא יבשלו בי בני
אדם. קיבול שר מאלמנה, דהיה אלמנה דהואי בי כנישתא פשיככותה, כל יומא הות
אתיא ומצלה בי מדרשיה דר' יוחנן. אמר לה פתי, לא בית הפנסת פשיככותה? אמרה
ליה: רבי, ולא שר פסיעות יש ליי? פי קאמר כגון יוחני בת רמיכי. מאי קמן שלא כלו
לו חדשיו? הכא תרנימו, זה תלמיד חכם המכעט פרבוטיו. רבי אבא אמר: זה תלמיד
שלא הגיע להוראה ומורה, דאמר ר' אבהו אמר רב הונא אמר רב: מאי דקתיב "פי
רבים חללים הפילה ועצמים פל הגרחה"? "פי רבים חללים הפילה" זה תלמיד חכם שלא
הגיע להוראה ומורה, "ועצמים פל הגרחה" זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה,
ועד

הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולך מקשקש במעי האם, וכא ופתח את מגופת הכלי והכשפים יצאו והולך נולד, וידעו כי בעלת כשפים היא: המכעט פרבוטיו. וקרי ליה קמן שלא
כלו לו חדשיו על ידי שקימו מתקצרין כדאמרין בפרק קמא דחגיגה (ס"ו ה"ג) כי רבים חללים הפילה. באשה ורה משתעי, ותלמיד שאינו נוהג עצמו כשורה קרי ליה נמי הכי: זה תלמיד
שלא הגיע בו, הפילה לשון נפל, שלא כלו לו חדשיו: ועצומים. לשון עוצם עיניו (מגילה מ"ג) שסוגרים פיהם ואינם מורים ללרבי הוראה.

ועד

תורה ומצוות נקראים בשם אדם, ולכן נקראים ה'בעלי תשובה' בשם אביוני אדם, כי הם אביונים מבחינת אדם דתורה ומצוות.
ממאמר שבת פרשת אחריקדושים ה'תשכ"א

תוספות

ועד כמה עד ארבעין שנין, פי משנה שהתחיל ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנולד כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (ק"ה ט"ז) ולא נתן ה' לכם לב לרעת עד היום הזה ש"מ לא קאים איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין וזה היה ממתן תורה עד מ' שנה שאז התחילו ללמוד: בשו"ן, רש"י פי' אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לר"י מפרק הדרואה (גיטות דף ק"ט), דאמר אבוי באתרא דאת

גבר תמן לא תהוי גבר פשיטא לא צריכא דשוין
אלמא איתא דשוין אין לו לקפוץ להוראה להכי
מסתברא הכא פירש הוא רבה דאורי והוא לא
הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה
בשוין הא דאמר שאין לו להורות עד ארבעין
שנין היינו כששנה לגדול העיר בחכמה וגדול
העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם
כמותו הגיע להוראה בשנים והוא לא הגיע לשני
הוראה אין לו להורות לפניו אבל אם גדול חכמה
הוא בחכמה אע"ג שלא הגיע לכלל שנים מורה
ורבה גדול העיר בחכמה היה אבל ר"י פי' ההוא
דפרק הדרואה דמייירי באדם שנכנס לעיר שיש שם
חכם מורה תמן לא תהוי גבר אפי' בשוין אבל אם
הוא קבוע בעיר כמותו ושוה לו בחכמה מותר לו
להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פי' היום באתר
דאת גבר ממונה משתדל בצרכי ציבור לא
תקפוץ לתוך שררות אפי' בשוין ולפי' לא מייירי
בהוראה.

פרוש מאהבה פרוש מיראה, בירושל' פרק
הרואה עשה מאהבה ועשה מיראה
עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אהבתי
ואין אהב שונא עשה מיראה שאם באת לבעוט
דע שאתה ירא ואין ירא מבעוט: שבועה פרושין לו
פרוש שבמי וכו' פרוש מן הנבייה כו' פרוש שבמי
טעון מצותיה על כתפיה פרוש נקפי אקפו לי ואני
עבד מצוה פרוש קיזאי עבד דהא חובה ודורא
מצוה ומקוץ חדא חדא פרוש מן הנבייה מאי
דאית לי אנא מנכה עבד מצוה פרוש אדע חובתי
ואעשה ה' אז חובתי עבדתי דאבדתי מצוה
דכותה פרוש יראה כאיזכר פרוש אהבה בארבעין
דכתיב (ישעי' מ"ח) וזע אברדם אוהבי אין לך חביב
מכולם אלא פרוש אהבה באברדם: **לעולם**
יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה.
ואי קשיא הא אמרינן בפ"ק דתענית (ד' ק) כל
העוסק בתורה שלא לשמה געשית לו סם המות
ובשלשה פרק דהה קורא במסכת ברכות (ק"ה ט"ז) כל
העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא
נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד ב

רש"י

ועד כמה, הוי ראוי להוראה: והא רבה אורי, וכל שנותיו אינן אלא מ' כדאמרי' בריה' וקף
(י"ח) רבה ואבוי מקדיתי עלי קאתו בו': בשו"ן, אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות,
או שאין זמן ממונה בעיר: פרוש שיכמי, פרוש נקפי, פרוש קיזאי, פרוש מודקאי, כלהו מפרש
להו: מעשה שקבם, שקולו שלא לשם שמים, אף זה מעשיו להקאתו שיכבדוהו בני אדם
ולא לשם שמים: התנקה רגליו, מהלך בשפלות

עקב בצד גודל ואינו מרים רגליו מן הארץ,
ומתוך כך מנקה אצבעותיו באבנים: מקיז דם
לכתלים, עושה עצמו כעצמו עיניו שלא יתבל:
בגשמי, ומתוך כך מכה ראשו בביתל היום יוצא:
דמשפע, הולך כפוף: ברי מודקאי, בוכנא עשוי
כמקבת וראשו כפוף: פרוש מה חובתי ואעשה,
למרוני מה עלי לעשות ואעשה: הא מעלייתא
היא, אם אינו בקי באסורין ודוקוקי מצות וקא
ללמוד: מה חובתי הו' ואעשה, מה לעשות עוד
ולא עשיתי, ומראה עצמו כאלו קים את הכל:
פרוש מאהבה, מאהבת שכר המצות, ולא
לאהבת מצות הבורא: מיראה, של עגשין, אלא
מה על האדם לעשות מאהבת הש"י כאשר צונו
ה' אלהינו וסוף השבר לבא: דמספרא מספרא
בו', הנספרות נספרות מבני אדם והגלויות
גלויות, ומ"מ לב' בגדול בלם גלויות, והוא
יפרע מן המתבטלים בגלויות ומקראן עצמן
כפרושין ואינן פרושין: אל תתיראי מן הפרושין,
שהפרושין היו שזנאין אותו לפי שהרג מן
החכמים הרבה ונהפך להיות צדוקי כדאמר
בקדושין (ט"ו ס"ז), וכישמת היתה אשתו וראה מן
שלא יעבירו המלוכה מבניה, והיתה אומרת לו
לבקש מלפניהם בליה, ואמר לה אל תתיראי מן
הפרושין שצדיקים הן ולא יגמלוך רעה ולא
לגניך שלא תטאו להם: ולא מפי' שאינן פרושין,
שהם אוהבי: אלא מן הצדיקים, כלומר שאין
מריאתם כחולדותם, אלא צביעין מבחוץ ואין
תוכן בכרם: שמעשיהם כמעשה זמרי, שהן
רשעים, ומבקשים שכר כפנקס, אומרים לבדין
לכבוד כפנקס, ואיבא דמקיש לה לענין
צניעותא: מהני' הרי היא ככל המנחות שנטמאו
עד שלא קדשה בכלי ותפדה, ותצא לחלין
ומהמעות יקנה אתרת: ותשרף, שקדשה קדשת
הגוף ואינה יוצאה עוד לחלין:
וכל

ואם משקדשה בכלי הרי היא ככל המנחות, ותשרף. ואלו שמנחותיהן נשרפות האומרת

היסורין כי היא ומאהבת קיבול פריס שאינו מתכוון להשלים רצון יוצרו שצויהו על כך אלא להנאותו כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (ק"ה ט"ז), במצותי חפץ מאד ולא בשכר מצותיו הידינו דתנן
(חזקו פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים הממשנשין את הרב ע"מ לקבל פריס וכו' הא דאמר בפ' עגלה ערופה (לקמן מ"ח), ואיתא בבבוי' פרק מי שאמר הריני נזיר (ק"ה ט"ז) ובפרק בתרא דהוריות (ק"ה ט"ז) לעולם
יעסוק אדם וכו' שבשכר מיב קרבנות שהקריב בלק זכה ויראה ממנו רות גם הוא נתכוין להנאותו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו וברכו ולא לשם שמים כדאמרי' פ"ק דריה (ד' ט"ז).
האומר סלע לו לצדיקה נ"ש שחיה בני' ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא להיטיף על הרוסיף על חטאתו פשע שעתה
שגות נעשו לו ודונת אנשי' שידע שעובר לב' כדמפרש התם (כ"ט ט"ז), תכלית הכמה תשובה מעשיים טובים שלא יזא אדם קורא ושוהג ומגשש תלמידי חכמים
ובועט באביו ובאמו וברבו וא במו שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ולומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה: אלו שמנחותיהם נשרפות.
תימה אמאי לא חשיב גמי נתי הוא או שמתה היא דאמרי' בפ"ק (פסול ק"ד ו) דנשרפת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקידש הקומץ כדנתי' לעיל אבל הבא לא חשיב אלא הנשרפת משקדשה
בכלי דה' אם משקדשה בכלי דנשרפת ואידי דקתני סיפא קריב הקומץ ובאכל נקט רישא קידש הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קודש וקרבן להקריב טפי מקדשה בכלי אפי' דנשרפת:
(שייך דף הבא) **ושבעלה** בא עליה בדרך, תימה לר"י אמאי נשרפת כיון בדרךך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר נקה האיש מעון בומן שהאיש
מנוקה מעון וכו' תיגלי מילתא למפרע דכי קודש טעות קודש כדאמרינן גבי ושבאו לה עדים שהיא טמאה והואיל ולא לבדוק עמדת ולא ראייה למנחה לא היתה ראייה לכלי ואין כלי
שרת מקדשין אלא בראוי לחן ונראה דדוקא לגבי שבאו לה עדים שייך למימר הכי משום דמנחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העת מבורר וא"צ בירור אבל הבא שלא עליה בדרך שצריך
לברר אע"פ דאין המים בודקין כי קודש מעיקרא שפיר קודש מאחר שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ותנו בה מחרות בלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפי' מנחה שפיר
קודש והאי דלא חשיב במנתי' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכ"ג מפני שידע פסול שלהן שאינן נבדקות ואין מביאין אותם לשתות:

האומרת

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

39 מזה שנסתר מבני אדם נסתר, ומה שגלוי גלוי, אבל כלפי שמים הכל
 40 גלוי, כי דניא רבה - ובית דין הגדול ליתפרע מהני דהפנו גנברי -
 41 הוא יפרע מאותם המתעטפים באצטלה של פרישות ועוטים על
 42 ראשם טלית להראות עצמם כפרושים.
 43 אמר לה ינאי מלכא דרביתיה - לאשתו. אל תתגדרי מן הפרושין
 44 - כיניו ליהודים בדורו של ינאי שהאמינו בתורה שכתב ושבעל פה.
 45 והם היו שונאים את ינאי על שהרג הרבה מחכמי ישראל בעצתו של
 46 אחד מן הצדוקים. וכשמת היתה אשתו של ינאי יראה מהם שלא
 47 יעבירו את המלוכה מבניה. ואמרה לו יבבקש מהם עליה ועל בניה.
 48 וינאי השיב לה, אין לך לירא מהם, שצדוקים הם ולא יגמלו לך
 49 ולבניך רעה בגללי. שאתם לא הרעתם להם. ולא ממי שאינן
 50 פרושין - שהם אוהבי. אלא מן הצבועין - אלו שאין תוכם כברים,
 51 היינו מאלו שדומין לפרושין - שמראים עצמם כפרושים,
 52 שמעשיהון כמעשה זמרי - שהם באמת רשעים כזמרי ומבקשין
 53 שיקר בפניהם. - ומראים עצמם לבריות צדוקים, כדי שיכבדו אותם
 54 כמו פנחס.
 55 במשנה לעיל שנינו, שאם יש לאשה זכות זה מגן עליה מעונש,
 56 במשנתנו מובאות שיטות נוספות בענין.
 57 משנה. רבי שמעון אומר, אין זכות תולה במים המרים - גם
 58 אשה סוטה שיש לה זכות, אין הזכות תולה לה שלא יפגעו בה המים,
 59 ואם אתה אומר הזכות תולה במים המאריין, מדהה - מחסיר
 60 את הגון אתה את המים בפני כל הנשים השותות - כלומר,
 61 מחליש את הכוח ההרתעה של המים בפני כל הנשים, ומוציא אתה
 62 שם רע על המהורות שישתו ולא נפגעו על ידי המים, שאומרים,
 63 ממהות הן אלא שתלתה להן זכות.
 64 רבי אומר, הזכות תולה במים המאריין רק לענין שלא תמות
 65 מיד, אך המים גורמים לשינוי בגופה ואינה יולדת ואינה משפחה,
 66 אלא מתנוונה - מכחשת והולכת והולכת, לכוף היא מיתה
 67 באותה מיתה - הכתובה בפרשת סוטה.
 68 נטמאת מנהתה של סוטה עד שלא קדשה בבלי שרת, כיון שלא
 69 נתקדשה קדושת גוף, הרי היא ככל המנחות שנטמאו קודם
 70 שנתקדשו בכלי, ותפדה ותצא לחולין ומהמעות יקנה אחרת. ואם
 71 נטמאה משקדשה בבלי - לאחר שנתקדשה בכלי, הרי היא ככל
 72 המנחות שנטמאו לאחר שנתקדשו בכלי ותשרף בבית הדשן. שכיון
 73 שקדשה קדושת הגוף אין לה עוד פדיון ואינה יוצאת לחולין.
 74 ואלו הן הסוטות שמנחותיהן נשרפות מפני שאינן ראיות ליקרב
 75 ולא להיפדות ולצאת לחולין.

1 שואלת הגמרא, ועד כמה - מאיזה גיל ראוי תלמיד חכם להורות
 2 הלכה לרבים. עד ארבעין שנין - משנהיה בן ארבעים.
 3 מקשה הגמרא, איני - וכי רק משעה שמגיע אדם לגיל ארבעים ראוי
 4 הוא להורות, והא רבה אורי - והרי רבה היה מורה הוראות לרבים,
 5 והוא עצמו לא חי אלא ארבעים שנה. מתרצת הגמרא, בשוין - זה
 6 שאין אדם ראוי להורות עד לגיל ארבעים כשיש בעיר תלמיד חכם
 7 אחר הראוי להורות, והוא גדול ממנו בחכמה. אבל אם תלמיד חכם
 8 צעיר הראוי להורות שוה לחכם אחר שיש בעיר בחכמה, או שאין
 9 זקן ממנו בעיר, ראוי זה להורות.
 10 שנינו במשנה, ומכות פרושין וכו'. תנו רבנן, שכעה פרושין הן -
 11 תחילה מפרטם התנא לאחר מפרשם. פרוש שיקמי, פרוש נקפי,
 12 פרוש קויא, פרוש מדוכיא, פרוש מה חובתי ואעשה, פרוש
 13 מאהבה, פרוש מיראה. ומפרש התנא, פרוש שיקמי, זה העושה
 14 מעשה שכם - שמלו וציערו את עצמם שלא לשם שמים. ואף זה,
 15 פורש מתענוגות ומצער עצמו להנאתו כדי שיכבדוהו בני אדם ולא
 16 לשם שמים. פרוש נקפי, זה המנקיף את רגליו - עושה עצמו
 17 שפל, ומתוך כך משרך רגליו ומכה אצבעותיו באבנים. פרוש
 18 קויא, אמר רבי נחמן בר יצחק, זה המקיף דם לכתלים - עושה
 19 עצמו כעוץ עיניו כדי לא להביט בנשים ומתוך כך מכה ראשו
 20 בכותל עד כדי זוב דם, וכל זה כדי שיראוהו בני אדם בכך ויעריכוהו
 21 על צדקותו. פרוש מדוכיא, אמר רבה בר שילא, דמשפע פי
 22 מדוכיא - הולך כפוף ושפל כדוגמת המדוכיא שראשה כפוף.
 23 פרוש מה חובתי ואעשה - אומר לאנשים אמרו לי מה עלי
 24 לעשות ואעשה. שואלת הגמרא, הא מעליותא היא - מה גרוע
 25 באדם זה הרי הוא מבקש ללמוד בכדי לקיים. משיבה הגמרא, אלא
 26 דאמר מה חובתי תו ואעשה - שאומר מה עוד לא עשיתי. היינו,
 27 שמראה עצמו כאילו קיים את כל התורה כולה ואין לו עוד מה
 28 לעשות.
 29 פרוש מאהבה - שפורש מענייני עולם הזה לקיים את המצוות מתוך
 30 אהבת השכר ולא מתוך אהבת הבורא. פרוש מיראה - שפורש
 31 מהעבירות מיראת העונש. ואין זו הדרך, אלא שיש לו לאדם לקיים
 32 את התורה מאהבת ה' וסוף השכר לבא.
 33 אמרו ליה אבוי ורבא לתנא - ששנה בפניהם ברייתא זו, לא תיתי
 34 - אל תשנה פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב יהודה אמר
 35 רב, לעולם יעסק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה
 36 שמתוך שלא לשמה בא לשמה - היינו, שגם אם עוסק בתורה
 37 ובמצוות שלא לשמה, סופו לעסוק בהם לשמה.
 38 אמר רב נחמן בר יצחק, דממרא מממרא ודמגליא מגליא -

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

10 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
 11 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שבעת היא נפחדת
 12 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
 13 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב תקומין, דאבתי לא אפחוק
 14 מגילתה, אי נמי אם אפחוק מגילתה לפני שקרב הקומין, דשלא ברין
 15 עביד בהניס דמחקי, מצי הדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה,
 16 אך משקרב תקומין, דברין עביד בהניס דמחקי, לא מצי הדרא
 17 בה.

1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
 2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתדרא בה מחמת בריותא - מתוך
 3 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי
 4 עקיבא, כל מחמת בריותא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
 5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה
 6 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
 7 מתחילה כשכמה ששתתה. ולא התכוונה לשתות באמת, אלא
 8 סמכה על כך שמשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך במסמרתה
 9 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מחמת רתיא -

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

49 שהמנחה באה לכפרתה, ומנחת בת כהן דינה כמנחת ישראל, שאינה
 50 עולה כליל אלא הקמיצה. אלא תקומין קרב בעצמו הכהן קומץ
 51 ממנחתה, ומקריב את הקומץ, והשירים קריבין בעצמן לאחר
 52 הקרבת הקומץ.
 53 מקשה הגמרא, איך קרבים השירים לאחר הקטרת הקומץ, איך
 54 כאן - הרי על כגון זה נאמר, כל שהוא ממנו לאשים - שכל
 55 שהקריבו ממנו כבר לאשים, היינו, למזבח הרי הוא ככל תקמירו
 56 - הרי שהנותר בכל תקטירו. ואם כן קשה, איך מקטירים את שירי
 57 המנחות לאחר הקטרת הקומץ, כיון שגם לה יש חלק במנחה, ואולי
 58 הולכים אחרי החלק שלה, והקטרת הקומץ כהלכתה נעשית, נמצא
 59 ששירי המנחה אסורים בהקטרה. מתרצת הגמרא, אמר יהודה
 60 בריה דרבי שמעון בן שזי, דמסיק להו לשום עצים - מדובר כאן,
 61 שקודם שמקטיר הכהן את שירי המנחה הוא מתנה ואומר כך, אם
 62 דינה של מנחה זו כדין מנחת כהן ולא הייתה ראויה להיקמץ, הרי
 63 ששירים אלו ראויים להקטרה, והריני מקטירם לשם מנחה, ואם
 64 דינה של מנחה זו כדין מנחת ישראל, שהייתה ראויה להיקמץ,
 65 ושירים אלו אסורים בהקטרה, הריני מעלה אותם על המזבח לא
 66 לשם מנחה אלא להיות כשאר עצי המערכה. בריה אליעזר וכדעת
 67 רבי אליעזר, גבי חטאת שהוקטרו אבריה הפנימיים על גבי המזבח,
 68 ונתערב חלק ממותר בשרה האסור בהקטרה, עם בשר עולה שדינו
 69 לעלות כליל על גבי המזבח, סובר רבי אליעזר שיש לתת בשר זה על
 70 גבי המזבח להיות חלק מעצי המערכה, ואף שמעורב כאן בשר
 71 חטאת האסור בהקטרה, כיון שאינו מכוון לשם הקטרה. דתניא, רבי
 72 אליעזר אומר, לאחר שנאמר בתורה שהקטרת חלק מהם
 73 על גבי המזבח, ששירים אסורים בהקטרה, נאמר, ולא המזבח לא
 74 יעלו לריח ניחוח, ודרשו, לריח ניחוח אי אתה מעלה - שהאסור
 75 לעלות על המזבח ששירי קרבנות הוא רק כאשר מתכוון לעלותם על
 76 המזבח לריח ניחוח, אבל אתה מעלהו לשום עצים - אך אם
 77 מעלה אותם להיות חלק מעצי המערכה, מותר.
 78 שואלת גמרא, הניחא לרבי אליעזר, דאית ליה האי סברא
 79 שהמתכוון להעלות שירים לשם עצים אינו עובר בכל תקטירו, אלא
 80 לרפגן דלית להו האי סברא - שחולקים על רבי אליעזר וסוברים
 81 שכל שקרב חלק מן הקרבן כדון, הנותר אסור בהקטרה על גבי
 82 המזבח גם אם אינו מכוון לעלותם לריח ניחוח, מאי איכא למימר
 83 - איך נבאר את משנתינו, הרי הלכה כחכמים ולא כרבי אליעזר.
 84 משיבה הגמרא, דעבדי להו בריה אליעזר בריה שמעון - כלומר,
 85 משנתנו האומרת, שכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, אינה
 86 מתפרשת כדברי הברייתא, שהקומץ קרב בעצמו והשירים קרבים
 87 בעצמן, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפורים על בית הדשן.
 88 דתניא, גבי מנחת חוטא של כהן, נחלקו בזה רבנן ורבי שמעון, רבנן
 89 סוברים שכולה כליל כמנחת נדבה, רבי שמעון סובר שנקמצת כדון
 90 מנחת נדבה של ישראל, אבל השירים לא נאכלים, אלא קומץ קרב
 91 בפני עצמו והשירים קריבים בפני עצמם, רבי אליעזר בריה שמעון
 92 אומר, תקומין קרב בעצמו, והשירים מתפורים על בית הדשן -
 93 שסובר כאביו רבי שמעון שצריך לקמץ, אבל בכך הוא חולק, שאם
 94 הקריבו את הקומץ אי אפשר להקריב את השירים, ולכן השירים
 95 מתפורים לאיבוד על בית הדשן.

1 האומרת לבעלה, ממאה אני לה, או ושכאוי לה עדים שהיא
 2 ממאה, או והאומרת אני שותה, או ושבעלה אינו רוצה,
 3 להשקותה וכולן אם אירעו לאחר קידוש המנחה בכלי, וכן ושבעלה
 4 בא עליה בדרך ולא נודע עד שקדשה המנחה בכלי, ומשקדשה
 5 בכלי אינה נפדית, ולהיקרב אינה ראויה שהיא אינה שותה, וגם
 6 למנחת נדבה אינה ראויה, שנדבה אינה באה מן השעורים.
 7 וכל הנשואות לכהנים אפילו ישראלית, אם הביאו מנחה, בין
 8 הביאו מנחת סוטה בין הביאו מנחת נדבה, מנחותיהן נשרפות - גם
 9 אם לא נטמאו ולא אירע בהם שום פסול והקומץ קרב כהלכתו,
 10 שירי המנחה נשרפים בבית הדשן ואינן נאכלים.
 11 מבאר התנא שדין זה שייך רק, בבת ישראל שנשאת לכהן, שאו
 12 מנחתה נשרפת - לאחר שקרב הקומץ, נשרפים שירי המנחה בבית
 13 הדשן, כפי שנתבאר, אולם וכהנת - בת כהן שנשאת לישראל, אין
 14 בצד הכהונה שבה כלום, שהדין לעלות את המנחה כליל למזבח לא
 15 נאמר אלא במנחת כהן ולא במנחת כהנת, ולפיכך מנחתה נאכלת
 16 כדון מנחת ישראל. וכן הוא דינה של כהנת אלמנה וגרושה, שאם
 17 הביאה מנחה, מנחתה נאכלת כדון מנחת ישראל.
 18 אגב שהוכיח התנא חילוק בין מנחת כהן למנחת כהנת, מוכיח התנא
 19 חילוקים נוספים בין כהן לכהנת, מה בין כהן לכהנת, מנחת כהנת
 20 נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת כמבואר. בהנת מתחללת מן
 21 הכהונה אם נבעלה לפסול, ואסורה להינשא לכהן ולאכול בתרומה,
 22 וכהן אין מתחלל - אם נשא אשה האסורה לו, כגון גרושה או
 23 חללה. בהנת מטמאה למתים - מותרת להיטמא למתים, ואין כהן
 24 מטמא למתים. כהן אוכל בקדשי קדשים - חטאת אשם ומנחה,
 25 ואין בהנת אוכלת בקדשי קדשים.
 26 אגב כך, מוכיח התנא חילוקי דינים כלליים שיש בין איש לאישה
 27 אפילו בישראל, מה בין איש לאישה, האיש פורע את ראשו ופורם
 28 את בגדיו, כשהוא מצורע, ואין האישה פורעת ופורמת. האיש
 29 מדייר את בנו פניו - אם אמר האב על בנו קטן, 'הוא זה בני נזיר'
 30 חלה עליו נזירות אפילו לכשיגדל, ואין האישה מדרת בנה פניו.
 31 האיש מגלה על נזירות אביו - אם נדר אביו נזירות והפריש
 32 קרבנות ומת, אם נדר בנו נזירות, יכול להביא קרבנות שהפריש אביו.
 33 ואין האישה מגלחת על נזירות אביה. האיש מקדש את בתו -
 34 מקבל קידושין עבור ביתו הקטנה וכן נערה שלא מדעתה, והיא
 35 מקודשת גמורה בכך ואין האישה מקדשת את בתה - אינה מקבלת
 36 קידושין עבור ביתה. האיש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה,
 37 ואין האישה מוכרת את בתה לאמה. האיש נסקל ערום - אם עבר
 38 על אחת העבירות שחייבים עליהם סקילה בעדים והתראה, נסקל
 39 ערום. ואין האישה נסקלת ערומה אלא בלבישת חלוק. האיש
 40 נתלה - מגדף או עובד עבודת כוכבים, לאחר שנסקל. ואין האישה
 41 נתלית. האיש נמכר בגנותו - אם גנב ואין לו לשלם לנגנב,
 42 מוכרים אותו ומשלמים דמיו לנגנב. ואין האישה נמכרת בגנותה.
 43 גמרא. תנו רבנן, כל הנשואות לכהונה, מנחותיהן נשרפות - אין
 44 שירי מנחותיהם נאכלים לכהנים אלא קרבים גם הם למזבח, ביצה,
 45 בהנת לכהן וישראלית שנשאת לכהן, אין מנחתה נאכלת, מפני
 46 שיש לו - לבעלה הכהן חלק בה שהיא מביאה משלו, ומנחת כהן
 47 אינה נאכלת אלא קרבה כולה למזבח. ואמנם, ואינה עולה כליל
 48 כפי שמנחת כהן קריבה כליל למזבח, מפני שיש לה חלק בה -

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על תארים ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה.

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד א

רש"י

1 וְכַל הַנְּשׂוּאוֹת [לְכַהֲנִים] מְנַחֲתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. וְאִפְלוּ קָרֵב הַקָּמִץ פְּהֻלְכוֹ וְלֹא נִטְמָא
2 נִשְׂרָפוּן שִׂירֵים בְּבֵית הַדָּשָׁן כְּדַמְרֻשׁ בְּגִמְרָא: בְּהֵגֵן. בַּת בְּהֵן: מְנַחְתָּהּ נֶאֱכֶלֶת. דְּכַל מְנַחַת
3 בְּהֵן כְּלִיל תִּתְקֶה אֵל תֶּאֱכֹל כְּהוֹב (וַיִּקְרָא אֵל אֶבֶל וְדוֹכְהַת וְהַשְׂוֹאָה לְיִשְׂרָאֵל נֶאֱכֹלֶת, וְכֵן
4 כִּהְנֶת אֲלֶמְנָה וְגִרְוּשָׁה שֶׁהֵבִיאָהּ מְנַחְתָּהּ נֶאֱכֹלֶת: בְּהֵגֵת מְתַחַלְלָתָהּ. מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַכֹּהֵן
5 אִם נִבְעֵלָה לְפִסְלוֹ: וְכֵהֵן אִין מְתַחַלְלָהּ. אִם נִשְׂאָ
6 גִרְוּשָׁה זִוְנָה וְחֻלְלָהּ, וְשַׁעַם דְּכֹלָה מִתַּנְי' מִפְּרֵשׁ

7 הַגִּמְי: כְּקָרְשִׁי קָרְשִׁים. חֲסֵאת וְאָשֶׁם וּמְנַחְתָּה
8 בְּכֵל מְתִיב כִּי זָכַר בְּהַגְמִים וְאִיכְלוּנוּ: מַה בֵּין
9 אִישׁ לְאִשָּׁה. בִּישְׂרָאֵל נִמְי קָמְיָרִי: אִישׁ פּוֹרֵעַ
10 וּפּוֹרֵם. כִּשְׂוֹאָה מְנַעַע פּוֹרֵעַ רֵאשׁוּ וּפּוֹרֵם בְּגִדֶיהָ
11 הָאִישׁ מְדִיר אֶת בְּנֵי. קָטָן בְּגִזֵּר הַחֻלָּה הַגְּדוּרוֹת
12 עָלָיו אֶפְלוּ לְכַשְׂיָגְדֵל: מְנַלַּח עַל גְּזִירוֹת אֲבִיו. אִם
13 קָרָד אֲבִיו בְּגִזֵּרוֹת וְהִפְרִישׁ קָרְבוֹתָיו וּמַת הַיָּדָה
14 בְּנֵי גְזִיר, הֵבֵן מְגַלַּח בְּיוֹם מֵלֶאֱתָה וּמְבִיא קָרְבוֹת
15 שֶׁהִפְרִישׁ אֲבִיו: מְקָדֵשׁ אֶת בְּתוּלָהּ. מְקַבֵּל קֹדֶשׁ
16 בְּתוּלָהּ כְּשֶׁנֶּה שֶׁלֹּא מְדַעְתָּהּ: מוֹכֵר אֶת בְּתוּלָהּ. לֹאמֶה
17 כִּשְׂוֹאָה קִטְנָה: גְּמִ' מְנַחֲתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. אַחַת
18 מְנַחַת סוֹטָה וְאַחַת מְנַחַת נְדָבָה: מְסַנֵּי שִׁישׁ לוֹ
19 חֵלֶק בָּהּ. שְׂוֹאָה מְקַרְבֵּיהָ מְשַׁלוּ. וְכִתְבִיב כֵּל מְנַחַת
20 בְּהֵן וְגו': וְאֵינָה עוֹלָה כְּלִיל [מְסַנֵּי] שִׁישׁ לַה חֵלֶק
21 קְרִיבָה שֶׁלְּפָקְדָתָהּ הִיא בָּאָה, וְאִין מְנַחַת דָּר וְכַת בְּהֵן
22 מְנַחַת כְּלִיל בְּלֹא מְקִימָה: הַשִּׁירִים קָרְבִין לְעֶצְמוֹ.
23 לְאַחַר שֶׁקָּרַב הַקָּמִץ: קָרִי בְּאִין כֵּל שֶׁמִּמֶּנּוּ בִּי. בִּי
24 כֵּל שְׂאוֹר וְכֵל דְּבִשׁ לַה תַּקְרִיבוּ וְתִקְטְרוּ לַה'
25 [וַיִּקְרָא ו] הָיָה לִיחָה לְמִקְרָב. לְקַח לִיחָה לְמִקְרָב
26 מִמֶּנּוּ: אֶלֶּא לְמִדְרָשִׁיהָ נִמְי בְּאַנְפֵי נִפְשִׁיהָ, לֹא
27 הַקְטִירוּ כֵּל שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹלָה כְּבָר אִשָּׁה לַה'. וְיֵשׁ
28 בְּכֵלֵל לֹא יָדָה בִּשְׂרָף כֵּל קָרְבוֹתָהּ חוּץ מְעוֹלָהּ. וְהָיָה
29 בְּכֵלֵל זֶה שִׁירֵי מְנַחְתּוֹ. וְהִכָּא נִמְי דְּלֵמָא בְּרַח
30 חֵלֶק שֶׁלָּה אֵית לָן לְמִיזֵל, וְהָיָה הַקְטֵרֵת קָמִץ
31 כְּהֻלְכוֹתוֹ וְאֶלּוּ שִׂירִים גְּמִזִּין הֵם וְיִשְׁנֵן בְּכֵל
32 הַקְטִירוֹ: דְּמִסִּיק לְהוֹ לְשֵׁם עֵצִים. וְהִמְיָה הִכִּי, אִם
33 רְאוּיִים הֵן לְהַקְטִיר וְלֹא הֵיחָה רְאוּיָה לְקָמִץ בְּרִין
34 מְנַחַת בְּהֵן, וְהָיָה הַקְטֵרֵת לְשִׁמְהָ וְקִמְצָהּ לֹא
35 מְעַלָּה וְלֹא מוֹדֶרֶת, וְאִם רְאוּיָה הֵיחָה לְקָמִץ
36 וְאֶלּוּ שִׁירֵיהָ, הָיָה הֵן בְּשִׂאָר עֵצֵי הַמַּעֲרָבָה: כִּרְ"א
37 פְּלוֹגְתֵיהֶוּ בְּכּוֹחֵיהֶם, אֲבָרֵי חֲסֵאת שְׁנַתְעַרְבוּ
38 בְּאֲבָרֵי עוֹלָה. ר"א אֹמְרִי יִתְנֵם לְמַעְלָה וְיִרְאוּ
39 אֲנִי אֶת בִּשְׂרָף חֲסֵאת עַל הַמִּזְבֵּחַ פֶּאֱלוּ הֵן עֵצִים.
40 וְחִכָּא לְתַעֲבֵר צִרְתָּן וְיִצְאוּ לְבֵית הַשְׂרָפָה
41 שֶׁמִּטָּוֶה לְהַקְטִיר אֲבָרֵי חֲסֵאת מְשׁוּם לֹא דְכָל
42 שֶׁמִּמֶּנּוּ לְאִשִּׁים, וְר"א טַבַּר בְּתַרְתֵּיהָ וְדַחְוֹתָ קָרָא
43 כְּתִיב קָרְבֵן רֵאשִׁית תַּקְרִיבוּ אוֹתָם לַה', שְׂאוֹר
44 וְדִבֵּשׁ בְּכוֹרִים אֶתָּה מְבִיא מִן הַתְּמִירִים וּמְנַחַת
45 שְׂתֵי הַתְּלָם שְׂוֹאוֹ רֵאשִׁית מִן הַשְׂאוֹר, וְאֶל
46 הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרִיחַ נִיחּוֹחַ קֹאֵי נִמְי אֲמַנְטוּ

7 הַאֲוֹמֶרֶת "מִמָּאָה אֲנִי לָד", וְשָׂבֵאוּ לָהּ עֲדִים שְׂוֹאִיהַ
8 מִמָּאָה, וְהַאֲוֹמֶרֶת "אֲנִי שׂוֹתָה", וְשִׁבְעָלָה אֵינִי רוֹצֵה
9 לְהַשְׂקוֹתָהּ, וְשִׁבְעָלָה בָּא עֲלֶיהָ בְּדָרְדָּה, וְכֵל הַנְּשׂוּאוֹת
10 לְכַהֲנִים מְנַחֲתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאֶת לְכַהֵן
11 מְנַחְתָּהּ נִשְׂרָפָתָהּ, וְכִהְנֶת שֶׁנִּשְׂאֶת לְיִשְׂרָאֵל מְנַחְתָּהּ
12 נֶאֱכֹלֶת. מַה בֵּין בְּהֵן לְכַהֲנָתָהּ? מְנַחַת כִּהְנֶת נֶאֱכֹלֶת
13 וּמְנַחַת בְּהֵן אֵינָה נֶאֱכֹלֶת. כִּהְנֶת מְתַחַלְלָתָהּ וְכֵהֵן אִין
14 מְתַחַלְלָהּ. כִּהְנֶת מִמָּאָה לְמַתִּים, וְאִין בְּהֵן מִמָּאָה
15 לְמַתִּים. בְּהֵן אוֹכֵל בְּקָרְשִׁי קָדְשִׁים וְאִין כִּהְנֶת אוֹכֵלֶת
16 בְּקָרְשִׁי קָדְשִׁים. מַה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה? הָאִישׁ פּוֹרֵעַ
17 וּפּוֹרֵם, וְאִין הָאִשָּׁה פּוֹרֵעַת וּפּוֹרְמָתָהּ. הָאִישׁ מְדִיר אֶת
18 בְּנֵי בְּגִזֵּר, וְאִין הָאִשָּׁה מְדַרְתָּה בְּנֵיהָ בְּגִזֵּר. הָאִישׁ מְנַלַּח
19 עַל גְּזִירוֹת אֲבִיו, וְאִין הָאִשָּׁה מְנַלַּחַת עַל גְּזִירוֹת אֲבִיהָ.
20 הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בְּתוּלָהּ, וְאִין הָאִשָּׁה מְקַדֵּשֶׁת אֶת
21 בְּתוּלָהּ. הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בְּתוּלָהּ, וְאִין הָאִשָּׁה מוֹכֵרֶת אֶת
22 הָאִישׁ נִשְׂאֶת עָרוּם, וְאִין הָאִשָּׁה נִשְׂאֶת עָרוּמָה.
23 הָאִישׁ נִתְלָה וְאִין הָאִשָּׁה נִתְלִית. הָאִישׁ נִמְכַר בְּנִתְּוֹ
24 וְאִין הָאִשָּׁה נִמְכַרֶת בְּנִתְּוֹ: גְּמִ' תִּנּוּ רַבְּנָן: כֵּל
25 הַנְּשׂוּאוֹת לְכַהֲנָהּ מְנַחֲתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. בִּיצֵד? כִּהְנֶת
26 לְוִיָּה וְיִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׂאֶת לְכַהֵן, אִין מְנַחְתָּהּ נֶאֱכֹלֶת,
27 מְסַנֵּי שִׁישׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ, וְאֵינָה עוֹלָה כְּלִיל מְסַנֵּי שִׁישׁ
28 לַה חֵלֶק בָּהּ. אֶלֶּא הַקּוֹמִץ קָרֵב בְּעֶצְמוֹ, וְהַשִּׁירִים
29 קָרְבִיבֵן עֶצְמוֹ. אִיקְרִי בָּאֵן, כֵּל שְׂוֹאוֹ מִמֶּנּוּ לְאִישִׁים
30 הָרִי הוּא כִּ"ב לְתַקְטִירוֹ?" אָמַר יְהוָה בְּרִיחַ דָּר'
31 שְׂמַעוֹן בֵּן פּוּי: דְּמִסִּיק לְהוֹ לְשׁוֹם עֵצִים, כְּרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר.
32 דְּתַנְיָא, ר' אֲלֵיעֶזֶר אוֹמְרִי: לְרִיחַ נִיחּוֹחַ אֵי אֶתָּה מְעַלָּה
33 אֶבֶל אֶתָּה מְעַלְיָהּ לְשׁוֹם עֵצִים. הֵיחָה לְרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר
34 דְּאִית לִיהֵ הָאֵי סְבָרָא, אֶלֶּא לְרַבְּנָן דְּלִית לְהוֹ הָאֵי
35 סְבָרָא, מָוֵא אִיכָּא לְמִימְרֵי? דְּעַבְדִּי לְהוֹ כְּרַבִּי אֲלֵיעֶזֶר
36 הַקּוֹמִץ קָרֵב בְּעֶצְמוֹ וְהַשִּׁירִים מְתַפְרְזִים עַל בֵּית הַדָּשָׁן
37 וְאִפְלוּ

1 האומרת טמאה אני. ירושלמי האומרת טמאה אני לא כחטאת שמתה בעליה היא
2 וחטאת שמתה בעליה ליכב וזמעות לים המלח דמיא לאשם תלוי אם לאשם
3 תלוי אפי' משקדשה בבלי א"ר מתני' דמיא לאשם תלוי שנשחט דתינני תמן אם משנשחט
4 נודע לו הדם ישפר והבשר יצא לבית השריפה: כל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות.
5 פרש"י אחד מנחת סוטה ואחד מנחת נדבה ותימה
6 מנחת נדבה מה חלק יש לו בה הוא אפילו רבי
7 יהודה דאומר בפ' אין בין המודר (ממס' ק"ג ל"ג)
8 אדם מביא על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת
9 דווקא שהיא חייבת כדמפרש בספרי כגון אם
10 והקיפה) נזירות בראשה וחיללה את השבת
11 דמיא דמנחת סוטה שהיא חובה דילף לה
12 מדהביא את קרבנה עליה כל קרבן שעליה אבל
13 מנחת נדבה מודה רבי יהודה שאינו מביא וי"ל
14 משום הכי יש לו חלק משום דקיל' מה שקנתה
15 אשה קנה בעלה כדחנן בפ"ד נדויר (ק"ה ק"ג)
16 שלה הייתה בזמנה חטאת תמות וקא דייק בגמ'
17 מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה הלכך יש לו
18 חלק בה אפילו לרבנן דפליגי אדרי' יהודה ואבוי
19 דווקא קרבן שנכשרוה לו מביא עליה דמה
20 שקנת' קנה בעלה מיהו ירושלמי דפרק היה
21 מביא משמע דבמנחת סוטה איירי והכי איתא
22 דהם מנחות מלמד שהיא קדשה לשמה כשם
23 שהיא קדשה לשמה כך היא קדשה לשמו ותני
24 רבי חיאי ופליג ליקרב כליל אינה יכולה מפני
25 שותפתה של אשה לאכול אינה יכולה מפני
26 שותפתו של איש (ואלא) הקומץ (וקרב) לעצמו
27 והשירים קריבין לעצמן ואת אומר מנחתה אלא
28 מה דאיתתני קרא איתתני מתני' ותו ה'הם
29 והביא את קרבנה עליה בעלה מהו שיפריש עליה
30 חוץ מדעתה מכיון שיש לו שותפות במנחה
31 מפריש עליה חוץ מדעתה וא"ת מאחר שיש לו
32 חלק בה א"כ היא לה מנחת שותפתה ואומר בפ"ק
33 חביתים (ק"ה ק"ג) הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה
34 ואין בה משום שותפות היא יש בה משום שותפות
35 אינה קריבה משום דכתיב בה בה משו' חבתי קני
36 בספרי בהדיא וי"ל כיון דעיקר כפרה משום וידה
37 נפש קרינן בה דהא הניח מנחתו לשני בניו דמסיק
38 ה'הם (ק"ה ק"ג) דקריא ליה אלמנא משום דכמפרי
39 קרינא ביה נפש: ה'הקומץ' קרב בעצמו. וא"ת
40 אמאי לא שדינן לכולה מנחה בתרי דיהו ויהו
41 שרייה נאכלין כדאמר בפ' אין בין המודר (ממס' ק"ג ל"ג)
42 לו: ואיתא בפ"ק חביתים (ק"ה ק"ג) ובפ"ק תמורה (ק"ה ק"ג)
43 מתכפר עושה תמורה והכא היא מתכפרת
44 במנחה זו וי"ל ה'הם מיקני למתכפר כולי זבא ואין
45 לו למקדש חלק בו אבל הכא יש לו לבעל חלק
46 במנחה: ד'מסיק' ליה ל'שום עצי'ם. רש"י פי'
47 דינמא הכי אם ראוין הן להקטיר ואיהו ראויה לקמוץ וכו' ותימה מנא תנאי שייך א"ת
48 דהאי כאילו מערבין שיריים והוי כאברי עולה ואבירי חטאת שנתערבו דפליגי בה ר"א ורבנן
49 (ומס' ט"ו) דלא שייך בה תנאי דליכא שום ספק אלא דהאי מקצתן ראויה להקטיר ומקצתן
50 לאכול ולהקטיר ואותן מה שבתוכן אין ראויה להקטיר לשם עצי'ם בכל מקום שהוא ולא שייך
51 שום תנאי וכדמומה דרש"י נקט ל'י' אגב שטפיה דהיהיא דפרק נושאין על האנוסה (במס' ק"ג)
52 דתנן כהנת שנותרה ולדה בולד שפחתה ונתנין עליהם חומרי ישראל וחומרי כהנים ומפרש
53 בגמרא דמנחתם נקמצת כמנחת ישראל ואינה נאכלת כמנחת כהנים וכולה סוגיא כי הכא
54 וה'הם דהאי שייך תנאי כשהאחד מקריב מנחה אינו יודע אם כהן הוא או ישראל וצריך
55 להחנות כמו שפירש רש"י כאן והא דתנן בחוקמץ רבה (מנחות ק"ג ל"ג) נתערב קומצה בשיריה
56 או בשיריים של חבירתה לא יקטיר אית לן למימר דסתמא כרבנן דפליגי אדרבי אליעזר:
57 ה'הקומץ' קרב לעצמו והשיריים לעצמן. בירושל' בעי אליביה דר"ש אלץ שיריים משום
58 מה הם באים משום קומץ או משום שיריים אי תמר משום קומץ אינו נתנו בלילה ואינו נתנו
59 שחשב לזון ופשיט לה מדר"א בר"ש דאמר דמתפרוין על גבי הדשן שלמשה כדמפרש בפ' ואלו הן מנחות הדא אמרו נתנו בלילה ונתנו לאחר מיתה מהו
60 מחשב לזון שלא הוכשר לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזהב:

קצב יום חמישי ה' אייר - היום שלשה ועשרים יום, שהם שלשה שבועות ושני ימים לעומר (גבורה שבנצח)

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד ב

תוספות

רש"י

1 ה"ג ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא במנחת חוטא של פהנים דבת הקרבה היא. דמקשי
 2 חובתו לנדבתי דלא בעי קמיצה, אבל הא דלאו בת הקרבה היא דלמא בתרה דידה
 3 אולקין ושירים גמורים ניהו ואפלו רבנן מודו דמתפורין. מאי טעמא. קאמר מתני' מנחת
 4 פהנת נאכלת פשאנה נשואה לכהן, וכשואה נשואה לכהן אינה נאכלת כליל מיהא לא
 5 הויה; לא יחלל ידעו. בכהן הנושא פסולה
 6 לכהנה כתיב, ודרשין בקדושין (דף טו.) לא יחלל
 7 שני הלולין, אחד לה ואחד לזרעו, שהכהן
 8 מחלל את שתיקן אבל הוא אין מתחלל: בני
 9 אהרן. לנפש לא יטמא, ולא בנות אהרן באוהרה
 10 זו: כל זכר בבני אהרן יאכלנה. במנחת כתיב:
 11 איש. צרוע הוא: אין לי. שהחלת בטמאת נתקם
 12 אלא איש, אשה מנון, כשהוא אומר סמוך לו
 13 והצרוע אשר בו דבגנו, ולא יאכילנה ליה למכתב
 14 אלא בבגיו יהיו פרומים וראשו יקרה פרומו. הדין
 15 כתיב לעיל דבמצרע קמיירי, אלא לרבות צרוע
 16 שני בגון אשה: ה"ג א"כ מה ת"ל איש לענין
 17 שלמטה איש פורע ופורס וכו'. מה ת"ל איש
 18 מאחר שסופנו לרבות את האשה לענין שלמטה.
 19 לאו למעוטי שממא האמורה בפסוק זה בא
 20 למעוטי, אלא מענין האמור בפסוק שלאחריו
 21 דכתיב ביה פריעה ופרימה. לומר קי איש פורע
 22 ופורס ולא אשה הלכה היא בגיור. הלכה למשה
 23 מסיני הוא בהלכות גיור: נתיי א"ש. באביה
 24 תלית נתינתה: ורנמו אותו. ומאי אותו? אי נימא
 25 אותו ולא אותה והתגיב גייר גערה המאורסה
 26 והוצאתם את שניהם וסקלתם אותם, אלא הא
 27 דממעט אשה לענין ערום, דנפיק מהאי קרא
 28 מעוטא דאותו משמע ולא כסותו, ולהכי נקט
 29 ליה להאי משמעוהא דערום בלשון זכר גבי
 30 איש למימרא הא אותה כסותה: נמכר בגיבתו.
 31 אם אין לו מה לשלם:

הדרן עלף הנה נוטל

32 ארוסה. שקצא לה ארוס: ושומרת יבם. שקצא
 33 לה יבם: לא שוותה דמעטניה קרא: ולא נוטלות
 34 בהמה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו
 35 שנסתרה אחר קנין, דמקניו ואסור לא אימעט
 36 דמקשר בגמרא, ואפלו לית לן דרב המנוא
 37 וודשומרת יבם שזתה מרת ליבמה, הדין
 38 דממרת מיהו לא בעי למינסב אשה זונה הדין
 39 הפסידה בהמה: תחת אישה. ביושבת תחתיו
 40 הכותב מדבר:

נתינה

1 כהן ולא כהנת. ירושלמי ר' אבהו בעי קמיה ר"ל והכתיב (ויקרא כג) וכהן כי יקנה נפש קנין
 2 כספו מעתה כהן ולא כהנת א"ל והכהן משיח תחתיו מבניו את שבנו עומד תחתיו
 3 יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה ה"ה דברק הורע (תולין דף קלג.) הוה מצי לשנויי נמי הכי
 4 ותן לכהן הורע ולא אמר לכהן ולא לכהנת אלא אפילו לכהנת דהבא טעמא משום
 5 דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו אבל התם דדי
 6 ליה משום דארוהו ובניו כתיב בפרשת מנחה אי
 7 נמי משום דהתם הוה מיעוט אחר מיעוט:
 8 (מ"ד ל"א מנחה) מה בין איש לאשה. בתוספתא
 9 (פ"ב) קא חשיב עובר על מצות עשה שהמנון גרמא
 10 מה שאין כן באשה האיש עובר על כל תקיף ועל
 11 כל תשחית ועל כל תטמא למיתם מה שאין כן
 12 באשה האיש נדון כהן סודר ומורה ונעטף ומספר
 13 ואין האשה נעטפת ומספרת האיש נמכר ונשנה
 14 ואין האשה נמכרת ונשנית האיש נרצע ונמכר
 15 לעבד עברי וקונה לעבד עברי ואין האשה נרצעת
 16 ונמכרת וקונה ולא קתני התם כל בני דמתיני
 17 אלא דכתיב בביתו משום דמפרש התם בבסוף
 18 ובשטר ובביאה ותימה אמאי לא חשיב נמי
 19 מסיבות תנופות הגשות וקמיצות דבין כהן לכהנת
 20 וכל הני דתנן בפ"ק דקידושין (דף לו.) ולא קתני נמי
 21 שהעברי יוצא בשנים וביוכל ובמיתת הארון
 22 משא"כ בעבריה הוב מטמא בראיות ולא הוב
 23 מצרוע אסור בתשמיש המטה ולא מצרועת
 24 כדמפרש בריש פרק מוחסרי כפרה (מכילתא דף ט)
 25 מחוץ לאהל ולא מחוץ לאהלה:
 26 (מ"ד ל"א מנחה) האיש מגלח על נדירות. בפ"ד
 27 דגזיר (דף לו.) ובפרק בתרא דכריתות (דף מ"ז) מפ'
 28 דדוקא על מצות שומרון ולא על מצות מפורשין.
 29 שנאמר את בתי. מרישא דקרא יליף ליה
 30 ואמר אבי הנערה אל הזקנים
 31 משמע למעט אמא דאינה וכאה בבתה לתת.
 32 ותלית אותו ולא אותה. בפרק נגמר הדין
 33 (פסחין דף לו.) נפקא לן מוכי ידה
 34 באיש ולא באשה: בגניבתו ולא בגניבתה א"כ
 35 תימה כיון דאי גנבה אינה נמכרת בגניבתה א"כ
 36 אין ביד רשאי למכרה דבית דין אין מוכרין אלא
 37 בגניבתו ובפ"ק דקידושין (דף ט"ז) ממעטי רבנן
 38 מורצע את אנו ואלו אנו של מוכר עצמו
 39 דדוקא מכרהו בית דין נרצע ואשה הואיל ואין
 40 בית דין מוכרין אותה אנו ידענא דינא נרצעת
 41 ואמאי איצטרך לרבנן למילף מהעבד ולא אמא
 42 העבריה דינא נרצעת וי"ל כיון דינא נמכרת
 43 אלא ע"י אביה סד"א תיחוי מכירה דאב נמוקם
 44 מכירת בית דין ותוצע להכי איצטרך קרא:

הדרן עלף היה נוטל

הדרן עלף היה נוטל

29 ארוסה ושומרת יבם לא שוותה ולא נוטלות פתובה שנקאמר: "אשר תשטה אשה תחת אישה"

פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממורת ונתינה

47 שותה ולמה הכניסה עצמה למספר הזה המרובה בשביל לפוסלה מכתובתה פ"ח ארוסה א"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קתני הבא לא נוטלת כתובתה רש"י
 48 פי' דליכא למיפש ממתיני' הא דאמר רב המנוא שומרת יבם שזתה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המנוא מידו אי לא בעי יבם למינסב אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מידו
 49 תימה אי לית לן דרב המנוא קרא מאי איצטרך למעוטי והא תנן בפרק היה מביא (שלי דף ק"ח) כל שחיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניו שייך דיכא דלא מיתסרא בסתיורתייה
 50 אלא מדיאמעטי מיעוטי מיהו ליכא למיפשט מהבא משום דמקוץ לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בנט לא חליצה אפילו אליבא דשמואל
 51 הלכך שייכא נמי אשתו ליאסר עליו בנות כדברי הכל: אלמנה לכהן גדול. היא דלא עריב ותני להו אלו לא שוותה ולא נוטלות כתובתן ולתני ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכהן גדול וכו'
 52 מעוברת חיברו ומניקת חיברו ואילונית זקנה וכו' י"ל משום הכי פלגינהו משום דחלוקין בטעמם מידו תימה אמאי לא תנא מעוברת ברת כהן דאלמנה לכהן דדמי בטעמא ה"ל למיתני
 53 בתולת הפרק אלו לא שוותה וברת ליושב ולחיל כולוהו כל הני דדמיין להדין כל חד וטפי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קצת דלא שוותה הודו תני אלו:
 שאינה

מיום הגזירה והנחת פאות הראש נהגו להדר להרגיל את התינוק בעיניו נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברכת המזון וקריאת שמע שעל המטה.

היום יום ד אייר

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

47 שנינו במשנה, האיש מנלח על נזירות אביו ואין האשה מנלחת
 48 על נזירות אביה. אמר רבי יוחנן, הלכה היא כגזיר - גם דין זה
 49 נלמד מהלכה למשה מסיני.
 50 שנינו במשנה, האיש מקדש את בתו ואין האשה מקדשת את
 51 בתה. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי, "ואמר אבי הנערה
 52 אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הוה", הרי שמסרה התורה את
 53 הכח לקדש את הבת בידי האב ולא בידי האם.
 54 שנינו במשנה, האיש מוכר את בתו ואין האשה מוכרת את בתה.
 55 מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי, "וכי ימכר איש את בתו",
 56 ומשמע איש ולא אשה.
 57 שנינו במשנה, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה כו'.
 58 שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין האשה נסקלת ערומה. ומשיבה,
 59 נאמר לגבי אדם שקלל את ה' 'והנמנו אותו' - שחייב סקילה. ויש
 60 לשאול, מאי אותו' - מה באה התורה למעט מ'אותו', אילימא -
 61 אם נאמר שבאה התורה לומר, אותו ולא אותה - שרק איש חייב
 62 סקילה ולא אשה, והקב"ה - אין לומר כן, שהרי נאמר לגבי איסור
 63 עבודה זרה שעונשו בסקילה, "והוצאת את האיש ההוא או את
 64 האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך וגו' וסקלתם
 65 באבנים ומתו", הרי שגם אשה נסקלת. אלא בהכרח שממעטים כר,
 66 רק אותו' - איש שיוצא להיסקל, נסקל בלא פסותו - ערום, ולא
 67 אותה - אבל אשה שנסקלת, אינה נסקלת בלא פסותה.
 68 שנינו במשנה, האיש נתלה ואין האשה נתלית כו'. שואלת הגמרא,
 69 מאי טעמא - מדוע אין האשה נתלית. ומשיבה, נלמד ממה שאמר
 70 קרא 'ותלית אותו על עץ', ומשמע אותו' ולא אותה.
 71 שנינו במשנה, האיש נמכר כגניבתו אם אין לו לשלם את הגניבה,
 72 ואין האשה נמכרת כגניבתה. שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין
 73 האשה נמכרת כגניבתה. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא 'ונמכר
 74 כגניבתו', ומשמע שרק גנב נמכר כגניבתו, ולא כגניבתה - אך
 75 אשה שגנבה אינה נמכרת עבור גניבתה.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה - פרק רביעי

76 פרק זה מבאר ומחלק אופנים שבהם אין הסוטה שותה ואינה נוטלת
 77 כתובתה, אופנים שבהם אינה שותה אך נוטלת כתובתה, ושאר
 78 האופנים שבהם הסוטה או שותה או נוטלת כתובתה.
 79 משנה. ארוסה שקינא לה הארוס ונסתרה, ושומרת יבם שקינא לה
 80 היבם ונסתרה, לא שותות כיון שהפסוק מיעט אותן וכדלהלן, ולא
 81 נוטלות כתובה כיון שהפסידו עצמן על ידי שנסתרו, והסיבה שאינן
 82 שותות שנאמר "אשר תשמה אשה תחת אישה" - שהאשה יושבת
 83 תחתיה, פרט לארוסה ושומרת יבם שהן עדיין לא נשואות.
 84 וממשיכה המשנה לפרט עוד מקרים של נשים שאינן שותות ואינן
 85 נוטלות כתובתן, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט
 86 וכל שכן לכהן גדול, ממזרת

1 ואפילו רבן - שחלקו על רבי שמעון ואמרו שמנחת חוטא של כהן
 2 אינה נקמעת, לא פליגי עליה דרבי אלעזר דרבי שמעון האומר
 3 שמתפורים שיירי המנחה בבית הדשן, אלא כמנחת חוטא של
 4 פהנים, דבת הקרבה היא - לפי שסוברים הם שהיא עולה כליל על
 5 גבי המזבח, ואינה נקמעת, אבל פהא - אשה הנשואה לכהן, שאין
 6 תקנה למנחתה לא בהקרבה ולא באכילה אפילו רבן מודו
 7 שמתפורת היא בבית הדשן.
 8 שנינו במשנה, בת ישראל הנשואה לכהן מנחתה נשרפת, וכהנת
 9 שנישאת לישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
 10 שמנחת כהנת הנשואה לישראל נאכלת, מה היא שונה מאשה
 11 הנשואה לכהן, שמנחתה עולה כליל על המזבח. משיבה הגמרא,
 12 דאמר קרא, 'וכל מנחת כהן בליל תהיה לא תאכל', ודורשים
 13 שרק מנחת כהן אינה נאכלת, ולא מנחה של כהנת.
 14 שנינו במשנה, כהנת מתחללת כהן אין מתחלל. שואלת הגמרא,
 15 מנלן - שהכהן שנשא אשה הפסולה לו אינו מתחלל מן הכהונה.
 16 ומשיבה, דאמר קרא לגבי כהן שנשא פסולה לכהונה "ולא יחלל
 17 זרעו בעמיו", מכאן שעל ידי נשיאת פסולה, זרעו מתחלל - נפסל
 18 מן הכהונה, אך והוא - הכהן שנשא את הפסולה אינו מתחלל.
 19 שנינו במשנה, כהנת מטמאה כו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא -
 20 כהנת מותרת להיטמא למתים מה היא שונה מכהן שאסור בכך.
 21 ומשיבה, אמר קרא, 'אמר אל פהנים בני אהרן לנפש לא יטמא
 22 בעמיו', ומכך שיתרה התורה וכתבה 'בני אהרן' לומדים שהאיסור
 23 להיטמא נאמר רק לבני אהרן - כהנים זכרים, ולא לבנות אהרן -
 24 כהנות.
 25 שנינו במשנה, כהן אוכל בקדשי קדשים וכהנת אינה אוכלת
 26 בקדשי קדשים. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדברי רבי לגבי קרבן
 27 מנחה, 'כל יבד בבני אהרן יאכלנה', ומשמע זכר ולא נקיבה.
 28 שנינו במשנה, מה בין איש כו' האיש פורע ופורם, ואין האשה
 29 פורעת ופורמת. תנו רבנן, לגבי טומאת קרחת וגבחת נאמר, 'איש
 30 צרוע הוא'. אין לי - מפסוק זה לא היינו יודעים שנטמא בטומאת
 31 נגעי קרחת וגבחת אלא איש, אשה מנין. כשהוא אומר בפסוק
 32 הסמוך לאחריו, 'והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו
 33 יהיה פרוע ועל שפם יעטה'. ולכאורה המילים 'והצרוע אשר בו
 34 הנגע' מיותרות, שהרי בפסוק הקודם דיברה התורה על צרוע, והיתה
 35 צריכה להמשיך שדינו הוא ש'בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע'.
 36 ומכך שחזרה התורה וכתבה שוב 'והצרוע', יש ללמוד שהרי כהן
 37 שני - באה התורה לרבות צרוע שיש צרוע נוסף, כלומר שגם אשה
 38 נטמאת בטומאת קרחת וגבחת. ממשיכה הברייתא ושואלת, אם כן
 39 - שגם אשה נטמאת בנגעים, מה תלמוד לומר - מדוע בפסוק
 40 הראשון נאמר 'איש'. ומבאר, לענין שלמטה איש פורע וכו' -
 41 'איש' האמור בפסוק הראשון, בא למעט שהדין האמור בפסוק השני
 42 דהינו פריעה ופרימה, לא נאמר אלא לאיש צרוע, אך אשה
 43 שנצטרעה אינה פורעת ופורמת.
 44 שנינו במשנה, האיש מדיר את בנו כגזיר ואין האשה מדרת פנה
 45 כגזיר. אמר רבי יוחנן, הלכה למשה מסיני היא כגזיר - דין זה
 46 שהאיש מדיר את בנו כגזיר ולא אשה, התקבל מהלכה למשה מסיני.

התענוג והנשמה מזה שהיא משלמת רצון הקדוש ברוך הוא לברר ולזכך את הגוף שעלידידה נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים, וכן מהעלייה שלה עלידי עבודתה למטה, הוא תענוג גדול ביותר, שבשביל זה כדאי כל הייסורים שלה מהירידה.

ממאמר שבת פרשת אחרי קדושים ה'תשכ"א

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

44 בעלה לקנא לה שלא תיסתר עם כל קרוביה, כולל אביה ואחיה, אף
 45 שהיתה אסורה עליהם גם בלי הנותן, חוץ מן הקטן שנתמעט
 46 מהפסוק "ושב איש אותה" ומ"מ שאינו יכול לקנא להם, ואלו שפית
 47 מביאה המשנה שיש נשים שאין הבעל יכול לקנא להם, ואלו שפית
 48 דין מקנין להן אם רואים שמתנהגות בפריצות. מי שנתקדש בעלה
 49 או נשתמה לאחר נישואיהן, או שהיה חבוש בבית האסורין ולא
 50 היה יכול לקנא לה. אמנם לא להשקותה אמה - שיוכלו בית דין
 51 להשקותה, שהרי נאמר "הביא האיש את אשתו, אלא בית דין
 52 מקנין אותה רק כדי לפסולה מכתובתה. רבי יוסי אומר, אף
 53 להשקותה אפשר, לביצא בעלה מבית האסורין או יבריא
 54 מחשורתו או שטותו וישקנה.
 55 גמרא. שנינו במשנה שארוסה ושומרת יבם אינן שותות. מדייקת
 56 הגמרא מלשון המשנה, מישתא הוא דלא שתייא - דוקא אינן
 57 שותות, הא קניי מקנין לה - אבל הוא מקנא להן ואוסר אותן, שהרי
 58 שנינו במשנה לא נטלות כתובה, הרי שאסורה עליו. מבררת
 59 הגמרא, מנא הני כילי - מנין לנו שאכן מקנא להן ונאסרות. עונה
 60 הגמרא, דתנו רבנן, כתוב בתורה "דבר אל בני ישראל ואמרת",
 61 ייתור ואמרת" בא לרבות ארוסה ושומרת יבם לקנינו שאף על פי
 62 שאינן שותות, אך הבעל מקנא להן ונאסרות כשנסתרו. מבררת
 63 הגמרא, ומתניתין מני - ומי התנא ששנה את משנתו שארוסה
 64 ושומרת יבם אינן שותות, רבי יונתן היא, דתניא, נאמר בפסוק
 65 "ואם לא טיטת טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים", פריש
 66 לארוסה שאינה שותה שהרי אינה תחתיו, יכול שאני מוציא אף
 67 שומרת יבם שאינה שותה, שגם היא אינה תחתיו, תלמוד לומר
 68 "איש איש כי תשטה אשתו" לרבות ששומרת יבם שותה, שכבר
 69 נחשבת תחתיו במדת מה וכדלהלן, דברי רבי יאשיהו. רבי יונתן
 70 אומר, "תחת אישך" פריש לשומרת יבם שאינה שותה, שסובר רבי
 71 יונתן, אדרבה היא נחשבת פחות תחתיו וכדלהלן. ואם תחשוב לומר
 72 מוציא שומרת יבם שאינה שותה, ולא מוציא את ארוסה ונוכל
 73 להשקותה, שכבר נחשבת תחתיו במקצת, תלמוד לומר בהמשך
 74 הפרשה של סוטה, "אשר תשמה אשה תחת אישה" פריש לארוסה
 75 שגם היא נתמעטה, ושתייהן אינן שותות. ומבאר הגמרא את
 76 המחלוקת, מר - רבי יונתן אלימא ליה - נחשבת לו יותר כאשר
 77 כשהיא ארוסה, דקידושי דידיה - שהוא עצמו קידש אותה,
 78 וסלקין על ידו אם זינתה נסקלת מחמת שהיא נחשבת אשתו, לכן
 79 הוא קודם ממעט שומרת יבם, ומר - רבי יאשיהו אלימא ליה
 80 שומרת יבם, דלא מיתפרא מסידה לחופה שהיבמה נקנית בביאה
 81 להיות כאשרו לכל דבר, נחשבת בתחתיו יותר מארוסה, לכן הוא
 82 ממעט ארוסה. שואלת הגמרא, ורבי יונתן האי "איש איש" שרבי
 83 יאשיהו למד מהייתור ששומרת יבם שותה, מאי עביד ליה לשיטתו
 84 שאין שומרת יבם שותה. מתרצת הגמרא, מיבעי ליה לרבות נשים
 85 שאין בעליהן יכול לקנות להן, שבת דין מקנין להן, ואלו הן, אשת
 86 חרש, ואשת שומה, ואשת

1 ונתנה לישראל, וכת ישראל לממור ולנתין, כל אלה כיון
 2 שנשואות באיסור, לא שותות שנאמר "כי תשטה אשתו" דוקא
 3 שראויה להיות אשתו, ולא נזמלות בתובה שהפסידו לעצמן על ידי
 4 שנסתרו, וכדלעיל. וגרועות הן ממתם נשואות באיסור שנטולות
 5 כתובתן.
 6 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שאינן שותות, אך יש מהן
 7 שנטולות כתובה ויש מהן שלא, ואלו לא שותות ולא נזמלות
 8 בתובה, האומרת ממאה אני - שהורדה אחרי הקינוי והסתירה
 9 שהיא טמאה, ושפאו לה עדים שהיא ממאה, שאת שתייהן כבר אין
 10 צורך להשקות, והאומרת אני שותה לפני שנמקה מגילתה, כל
 11 אלה לא שותות ולא נטולות כתובה, וכמבואר לעיל שהן גרמו
 12 לעצמן להפסיד כתובתן. אבל אמה בעלה אני משקה והוא גרם
 13 לה שלא תשתה, שהרי היא יכולה לטעון טהורה אני והשקיני,
 14 ושבעלה בא עליה בדרך שגם כן כבר אין משקים אותה משום
 15 שנאמר "ונקה האיש מעון" והוא בא עליה באיסור שנאסרה עליו
 16 בקינוי וסתירה, אלה נזמלות בתובה ולא שותות. וכל אלו שדינן
 17 לשתות, אם מתו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי אומרים
 18 נזמלות בתובה ולא שותות שנאמר "הביא האיש את אשתו",
 19 וכעת הוא אינו קיים, ובית הלל אומרים או שותות או לא נזמלות
 20 בתובה, כלומר מתוך שלא שותות, כמו שנתבאר מהפסוק הנ"ל, גם
 21 לא נטולות כתובה, שמא אכן נטמאו ואיננו יכולים להוכיח זאת.
 22 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שאינן שותות, מעוברת חבירו -
 23 שגורו חכמים אסור לישאנה וכדלהלן, ומניקת חבירו שאסור
 24 חכמים לישאנה עד שימלאו שנתיים ללידתה, לא שותות ולא
 25 נזמלות בתובה כיון שאסורות עליו וסובר רבי מאיר שחייב לגרשן
 26 אם כן אינן ראיות לאישות ואינן שותות, דברי רבי מאיר. וחקמים
 27 אומרים, יכול הוא להפרישה - לגרשה, ולהחזירה לאחר זמן
 28 שנשתימו השנתיים האסורות, ואם כן נחשבת ראויה לאישות
 29 ומשקים אותה.
 30 עוד ממשיכה המשנה למנות נשים שיש בהן דעות האם שותות או
 31 לא, איילונית שנולדה עם טבע שאינה יכולה ללדת וזקינה בגיל
 32 שאינה יכולה ללדת ושאינה ראויה לילד ששתתה סם המעקר
 33 אותה, שכל אלו אסורות על אדם החייב בפריה ורביה, לא נזמלות
 34 בתובה ולא שותות. רבי אליעזר אומר, אין אלו נחשבות אסורות
 35 עליו, מפני שכול הוא לישא אשה אחרת ולרבות הימנה.
 36 ושאר כל הנשים שנותרות על בעליהן, או שותות כרוב הנשים,
 37 או לא נזמלות בתובה כמותן שנמנו קודם, שאמרה אני שותה או
 38 טמאה אני או שעדים מעידים שטמאה.
 39 וממשיכה המשנה לפרט עוד כמה סוגי נשים ודיניהן, אשת בן
 40 שותה ומותרת לבעלה. אשת סרים שנסתרס לאחר נישואיהם
 41 שותה.
 42 כעת מבאר הגמרא המשנה ממי יכול הבעל לקנא לה, דהיינו לאסור אותה
 43 להיסתר עמו ואם תסתר ישקנה, על ידי כל עריות מקנין - יכול

"אל ייפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה", ופרשו הוד כבוד קדושת אבותינו רבותינו הקדושים, דבר תורה כזה, שעושה אותו - את המאזין - למהלך."

היום יום ו אייר

עניין ההילוך הוא לעלות מזרעה לדרגה בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלייה זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, לעשות טובה ליהודי בגשמיות בכלל, וברוחניות בפרט.

היום יום ו אייר

1 נתינתן. מן הנקבונים, ואסורין לבא בישראל כדאמרין ביבמות (קף ט"ז) דוד גזר עליהן: לא
2 שותות. דלא נאמרה פרשה אלא בראיה לקמיה. והכי תניא בספרי כי תשקה אשתו
3 בראיה לאישות הכותב מדבר פרט לאלקמה לכ"ג וכו': ולא נוטלת בתקבה. ואע"ג דשאר
4 אלקמה לכ"ג לא קסותה רבון תקבה כדאמרין בתקבות בפרק אלקמה נונית (קף ט"ז) אן

5 לה. דסתיתה קרמה לה ליאסר עליו ואפי' היא
6 ראיה לה. הלכך לאו בת תקבה היא דלא
7 דעיפא מן שדה: אמר בעלה אני משקה ושבעלה
8 בא עליה בדרך. שהוא גרם לה שלא תשקה
9 נוטלת בתקבה: מתו בעליהן. של כל סוטות
10 הנסקרות וראיות לשתות ולא הספיקו
11 להשקותו בו: ולא שותות. דבעינן והביא האישי
12 את אשתו וגו': וכו' ואמרין או שותות או לא
13 נוטלות תקבה. כלומר מתוך שלא שותות לא
14 נוטלות תקבה, ובגמי מפרש פלוגתיה: מעברת
15 חבירו. שמת והייתה מעברת ומניקה או ששקה
16 והיא מעברת או מניקה, ואסורה חכמים לנשא
17 עד שיהא הולך בן בו' שנים שפרק זמן יניקתה.
18 והלך זה ותשאנה וקאן לה. לא שותה שפרי אינה
19 ראיה לו לקמה: וכול הוא להפרישה. עד כ"ד
20 חדש ולהחזירה, הלכך ראיה לאישות קרינא
21 בתיה ואילונית. ודברתא דלא ילקדה. שמעמי
22 אמה נבראת קר ואין לי סימני אשה כל דברים
23 ולא שערות וקולה עבה: ושאינה ראיה לילה.
24 ששנת כוס עקרון ואסורות לקמה למי שאין לו
25 בגים. שפרי נצטוו ישראל על פרה ורביה: אשת
26 בתו שותה וסותרת לבעלה. אם נמצאת נקדה.
27 ובגמי פריך פשיטא: אשת פרים. בגון שנסתרת
28 לאתרי שותאה. וקדמה שכיבת בעל לבעלה
29 שותה. ובגמי פריך פשיטא: ע"י כל העריות
30 מקנין. אם קאן לה מאביה ומאמה ומאחד מכל
31 העריות שבתורה ונסתרה הוי קנינו קנין ונאסרת
32 עליו ושותה. ובגמי פריך פשיטא: חוץ מן הקנין.
33 דכתיב ושכב איש אותה: וממי שאינו איש. ובגמי
34 מפרש לה: ואילו שבי' מקנין להו. אם רובא
35 אותם מתנהגות כפריצות: לא להשקותה אמרי.
36 הם לא ישקהו, דבעינן והביא האישי את אשתו
37 ובעלה נמי לא ישקהה בקנינו זה לכשיצרה
38 ולכשיצא דבעינן וקאן והביא. ורבי יוסי לא בעי
39 וקאן והביא: נמי הא קניי מקניי לה. ליאסר עליו
40 מקדמי לא נוטלות בתקבה: ה"ל דבר אל בני
41 ישראל ואמרת לבנות ארוסה לשומרת
42 יכם לקניו. ולא גרס איש, דלדבר
43 אתרינא דרשינן ליה לקמן (קף ט"ז). אלא רבויא
44 מואמרת אליהם. וה"ל אמר לקמן בפירקין
45 ואמרת רבויא הוא: וכול שאני מוציא בו'.
46 דמשמע קרא משמע לן ארוסה למעטי
47 דלא קרינן בה תחת אישך, אכל שומרת יכם
48 קרינן בה תחת אישך כדמפרש לקמי' דלא
49 מיתקרא מסיקה להפה: ורבי יונתן. משמע ליה מעוטא קמא לשומרת יכם אכל ארוסה
50 קרינא בה אישות אי לאו דהדר מעטיה קרא אתרינא כדמפרש לקמן משום דהוא קדשה
51 ואינה באה לו מנכ קדושי אחרים, ועוד נשקבלת על ידו. מה שאין כן בשומרת יכם: מ'ר
52 אלימא ליה ארוסה. רבי יונתן חשיבה ליה ארוסה אשה גמורה טפי משומרת יכם: דקדושי
53 דייית. שעי' קדושי עצמו באה לה: וסוקלין על ידו. אם ונתה נסקלת בשבילה: דלא מתקרא
54 מסיקה להפה. דנקנית ליכם בבואה גרדיקא ואפי' גנות להיות באשתו לכל דבר בדרתן
55 ביבמות (קף ט"ז) ומייתי' לה לקמן בפירקא: לרבות אשת חרש [ואשת] שותה. שב"ד מקנין
56 להו. וברייחא היא בשליה פירקין:

1 **שאינה**. ראיה לילה. רש"י פי' שנת כוס עקרון אבל בפ' אע"פ (מכות ק"ז ט"ז) לא משמע
2 הכי דמייתי התם ברייתא ותני בה או שותחה היא עקרה וקניה ואילונית
3 ושאינה ראיה לילד אלמא דשאינה ראיה לילד לאו עקרה ולפרישי' שנת כוס עקרון
4 היינו עקרה וזה לשון ר"ח התם איכא למישאל היינו אילונית היינו עקרה היינו שאינה
5 ראיה לילד ותשובה שאמרנו בפרק יש נחלין

6 (כ"ד ק"ט ט"ז) יולדת עד מ' גיטל למי שוב
7 אינה יולדת והיה שנוכל לפרש שאינה ראיה
8 לילד כשהיה אחר בעלה עשר שנים לא היה
9 דעתה לינשא דאמר בסוף פרק ד' אודים (יבמות ק"ז
10 ה"ז) אמר רב נחמן אמר שמואל כל ששהתה אחר
11 בעלה ו' שנים שוב אינה מתעברת כי אתא רבין
12 ארי' ל"ש אלא שאין דעתה לינשא ואע"ג דאמר
13 בגמי בעקרה וקניה ולפי' ר"ח לא הוכיר עקרה
14 במשנה י"ל דלא דק בלישגא מיהו תימה אמאי
15 לא תנא נמי במתני' עקרה: **ושאר** כל הנשים
16 או שותות. תימה הא משנה יתירא מאי קמיל הא
17 שמעינן ליה מרישא והאומרת איני שותה אינה
18 נוטלת כתובתה ואומר רבי דווקא מעברת אינה
19 שותה משום דאיכא סכנת נפשות כדאמר בפרק
20 החולץ (יבמות ק"ז ט"ז) גבי גיטת בתו ג' חדשים
21 מאי דהוה הוה ותו לא קנסינן ליה לרביא וקרינן
22 בה אשתו דראיה לו ובכחן אפילו לרבנן אינה
23 שותה דמסקין בפ' החולץ (ס"א ט"ז) אפילו לרבנן
24 יוציא בגט.

25 **ורבי** יונתן האי איש איש מאי עביד ליה מיבעי
26 ליה וכו' תימה הוא איהו דאמר בפ' אלו
27 הנתנין (פסולין ק"ז ט"ז) גבי איש איש דכי יקלל
28 את אביו אמר קאמר דברה תורה כלשון
29 בבי' ולא דריש ליה לדרשה אחריתי ובי' היכא
30 דאיכא למדרש אפי' מאן דאית ליה ד"ת מודה
31 הוא דדרשינן איכ' מאי פריך בריש פרק השואל
32 (כ"מ ק"ז ט"ז) תאד דקא בעי אבידה מנלן דשומר שכר
33 חייב דתני' אם גבוי יגבא אין לו אלא גביבה אבידה
34 מנן חיל' גבוי יגבא מנמ' נחיתא למי' לא ד"ת
35 אנלא למ'ד דמי' מאל' הוא התם איכא למדרש
36 ולא דרשינן אלא אמר ד"ת והכא אמאי דריש לה
37 ואמרי' בפ' השוחט והמעלה (זבחים ק"ה) נמי ורבי
38 יוסי מדרהוא איש איש דברה האי איש איש נמי
39 דברה אלא השוחט להדיוט החייב מנא ליה ולא
40 אמרת ליה למדרש מודה וזהו דלא אמר
41 דברה קושי דמיצי שומרת ד"ת דקשי' דר"מ
42 אדר"מ ודר' יהודה אדר' יהודה ורבי יוסי אדר'
43 יוסי ור"ש אדר"ש דר"מ דאמר בפ' ד' מתות
44 (פסולין ק"ז ט"ז) לרבנן גבי איש איש דכתיב גבי ברכת
45 השם ע"ז ור"מ דריש ליה לרבות כניונים ובפ'
46 דמסכת ע"ז (ק"ז ט"ז) נמי פליג' ר' יהודה ור' יוסי דר' דר'
47 יהודה כותי' לא ימול ישראל מפני שהוא מל לשם
48 הר גזיזים אמר לו ר' יוסי וכו' היכן מציעו מלה
49 בתורה לשמה ומפרש טעמא דר' יהודה משום דכתיב לה' המול ורבי יוסי המול ימול כתיב
50 ואידך נמי הכתיב המול ימול ד"ת כלשון בני אדם ואלמא דרבי יוסי לית ליה דברה תורה כו'
51 והתם בהווא שמעתתא נופיה פלוגתא ר' ור' יהודה ואמרין ימול כותי' ולא ימול ארמאי
52 דברי ר"מ והיינו כו' יוסי דאמר כותי שפיר דמי דלא אמר ד"ת ובפ' ד' מחוסרי כפרה (מכות ק"ז
53 ה"ז) אמרין לאחרים בשלמא והפרה לא נפרתה דקסבר ד"ת ואחרים היינו ר"מ כדאיתא בסוף
54 מס' הוריות (ק"ה ט"ז) דר' יהודה מנא דהוא ימול דקא אמר ר' יוסי מציאת האשה כדמיתא וכו'
55 ס"ז) מייתי ברייתא העבט תעביטו זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס ונתנין לו לשם מתנה וכו'
56 דברי רבי יהודה וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטו
57 ד"ת אבל ר' יהודה דריש ליה כן בפ' בבות כותים (מ"ז ט"ז) ובפ' יוצא דופן (ס"ד ט"ז) איש איש
58 מה ת"ל איש איש לרבות תינוק בן יום א' שנטמא ביבנה דברי רבי יהודה ר' ישמעאל בנו של

59 דר' יוחנן בן ברוקה אומר א"צ היו רואי אומר וחוב אתו וזבו וגו' איכ' מה ת"ל איש איש ד"ת דר' יוסי מוהאי דהשוחט והמעלה (זבחים דף ק"ה) דאיתנין לעיל דקאמר איש איש ד"ת והוא דהמול
60 ימול דאיהו דדרשי לה פולגי אדר' יהודה דאמר ד"ת דר' יהודה הוא איש איש דקא"י יוסי בפ' השוחט (גם זה שם) ד"ת פליג' עליה ר"ש ואמר ודרשי לרבות שנים שאחזו באבר העליון שחיבתו ובפ'
61 אלו מציאת (ב"מ לא) אמר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו איכ' מה ת"ל תעביטו ד"ת דאמר ד"ת מודה כל המול דאיתא למדרש דר' יוסי' וכל הני תנאי ליהו
ד"ת

מיתקרא מסיקה להפה: ורבי יונתן. משמע ליה מעוטא קמא לשומרת יכם אכל ארוסה
קרינא בה אישות אי לאו דהדר מעטיה קרא אתרינא כדמפרש לקמן משום דהוא קדשה
ואינה באה לו מנכ קדושי אחרים, ועוד נשקבלת על ידו. מה שאין כן בשומרת יכם: מ'ר
אלימא ליה ארוסה. רבי יונתן חשיבה ליה ארוסה אשה גמורה טפי משומרת יכם: דקדושי
דייית. שעי' קדושי עצמו באה לה: וסוקלין על ידו. אם ונתה נסקלת בשבילה: דלא מתקרא
מסיקה להפה. דנקנית ליכם בבואה גרדיקא ואפי' גנות להיות באשתו לכל דבר בדרתן
ביבמות (קף ט"ז) ומייתי' לה לקמן בפירקא: לרבות אשת חרש [ואשת] שותה. שב"ד מקנין
להו. וברייחא היא בשליה פירקין:

שעמום
ר' יוחנן בן ברוקה אומר א"צ היו רואי אומר וחוב אתו וזבו וגו' איכ' מה ת"ל איש איש ד"ת דר' יוסי מוהאי דהשוחט והמעלה (זבחים דף ק"ה) דאיתנין לעיל דקאמר איש איש ד"ת והוא דהמול
ימול דאיהו דדרשי לה פולגי אדר' יהודה דאמר ד"ת דר' יהודה הוא איש איש דקא"י יוסי בפ' השוחט (גם זה שם) ד"ת פליג' עליה ר"ש ואמר ודרשי לרבות שנים שאחזו באבר העליון שחיבתו ובפ'
אלו מציאת (ב"מ לא) אמר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו איכ' מה ת"ל תעביטו ד"ת דאמר ד"ת מודה כל המול דאיתא למדרש דר' יוסי' וכל הני תנאי ליהו
ד"ת

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כד עמוד ב

תוספת

רש"י

1 שְׁעָמוּם. לְקַי בְּתַמְהוֹן לֵב: הַי תַּחַת אִישָׁהּ. בְּתַרְאָה הָאָמֹר בְּסוּף הַפְּרִשָׁה זֹאת תּוֹרַת
 2 הַקְּנָאוֹת וְגו': לְחַפְזָה אִשָּׁה לְאִישׁ. בְּרִייתָא הִיא בְּשִׁלְהֵי פְרָקָן. וְהָתָם מְפָרֵשׁ לְמַאי הִלְכְּתָא:
 3 הֵי קְרָאִי. דְמַעֲטֵיט אַרְוֶסָה: מְפֻלְעָרִי אִישָׁהּ. מִשְׁמַע שְׁבַעֲלָה נָתַן בָּהּ אֵת שְׁבָכְתּוֹ קֹדֶם
 4 לְסִתְיָהּ; וְזוֹ: מְשַׁבְּחָתָהּ. לֵה. דְאִיצְטְרִיךְ לַמַּעֲטֵיט אַרְוֶסָה מְקָרָא אַחְרֵיכּוּן וְלֹא מִמְעַטָּא מִתְּקַמָּה:
 5 בְּגוּן שָׁבָא עָלֶיהָ אַרְוֶס בְּבֵית אִבִּיהָ. בְּנוּתָה: בְּבֵית
 6 חֲמִיָּה. לְאַחַר שְׁמַת אֶחָיו: שׁוֹפְרַת יָבָם קְרִית לָהּ.
 7 דְקָאֻמְרַת דְלֹא תְשַׁתְּהָ, הֵיא אִשְׁתּוֹ מַעֲלִייתָא הִיא
 8 בְּבֵיאת נְזוּתָה: וְהָא אִמְרַן רַב. בְּיָבֻמֹת קְנָה לְכָל,
 9 דַּתְנָן הָבָא עַל יָבֻמֹת בֵּין בְּשׁוּגָא בֵּין בְּמִיזְדֵי הֵייתִי
 10 בְּנוּת קְנָה, וְאִמְרַן רַב קְנָה דְקָתְנֵי מַתְנֵי קְנָה לְכָל,
 11 אִם כִּתְּנָה הוּא מְאִכִּילָה בְּתוֹרְקוּהָ וְיִוְרְשָׁהּ וּמִשְׁמַת
 12 לָהּ וּמִשְׁקָהּ וּפְטוּרָה בְּגוּט בְּלֹא חֲלִיצָה: כְּשִׁמְאוּל.
 13 הֵיא דְאִתָּא קְרָא לַמַּעֲטֵיט כְּשִׁמְאוּל דְאִמְרַן לֹא קְנָה
 14 אֶלְא דְלְדָבְרִים הָאָמֹרִים בְּפָרְשַׁת יָבָמָה, לְקָם עַל
 15 שְׁם אַחִיו בְּנִחְלָתוֹ לְפֻטְרָה בְּגוּט, דְהָא דְקָנֵי לָהּ
 16 יָבָם בְּבֵיאת כָּל דְהוּ מִיבָמָה יָבָא עָלֶיהָ נִפְקָא לָן,
 17 דְלֹא כְּתִיב יָבָמָה תִּקְחָהּ לֹא לְאִשָּׁה אֶלְא יָבָא
 18 עָלֶיהָ וְלִקְחָהּ לֹא לְאִשָּׁה, וְאִשְׁמַעֲנֵן דְּבֵיאתָו
 19 עָלֶיהָ חוּן הוּא לְפֻטְרָה הָאִישׁוֹת שְׁלֹו, הַלְּפָךְ לְמִידֵי
 20 דְאִתְיַמַּר בְּהָךְ פְּרָשָׁתָא רִבְיָהוּ קְרָא נְשׂוּאִין
 21 הַלְלוּ, אֶבְל לְמִידֵי אַחְרֵיכּוּן לֹא נְשׂוּאִין נִינְהוּ,
 22 וְזִמְה אָמֹר בְּפָרְשָׁה פְטוּר חֲלִיצָה ע"י יָבוּם וְיָקוּם
 23 עַל שְׁם אַחִיו שׁוֹרֵשׁ אֵת נְכִסֵי אַחִיו וְאֵין אַחִיו
 24 חוֹלְקֵן עִמּוֹ: לִימָא רַב. דְאִמְרַן קְנָה לְכָל כְּרִבֵי
 25 יֹאשִׁיָה דְאִמְרַן שׁוֹמֵרֵת יָבָם שׁוֹתָה וְאִוְקִימָא כְּבָא
 26 עָלֶיהָ: אִמָּא דְאִמְרַי אֶפְלוּ כְּרִבֵי יִזְתְּנוּ בּוֹ, וְכָל
 27 שְׁבָן כְּרִבֵי יֹאשִׁיָה, וְהָא דְאִיצְטְרִיךְ לְרַבֵי יֹאשִׁיָה לְרַבּוּי מֵאִישׁ אִישׁ, לֹאן דְּוָקָא, אֶלְא
 28 אִסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא, וְנִקְרַן קְרָא דְאִשְׁתּוֹ תְּרַשׁ וְשׁוֹתָהּ
 וּשְׁמׂאוּל

1 ד"ת מהו היבא דמצי למדרשה להעמיד קבלתה או סברתה דרשין ליה ובהא פליגי מאן
 2 דאית ליה דאמר דברה ומאן דלית ליה דברה מאן דאית ליה דברה אין לו כח להוציא יתור
 3 הלשון ממשמעות ואם אינו ענין לגופו אלא כיון דמצינו למימר דברה תורה אמר ד"ת ולא
 4 נחציאנו ממשמעותו דלאו קרא יתירא הוה להכי פריך בפ' השואל (ב"מ דף צד) הניחא
 5 למי"ד לא ד"ת אם כן יגב קרא יתירא הוא ואם
 6 אינו ענין לגניבה תנהו ענין לאבידה דיגב גניבה
 7 משמע הוא אבידה אלא למי"ד דברה תורה אי"כ
 8 לאו קרא יתירא הוא מאי איבא למימר ובפיר
 9 השוחט והמעלה (ובזהו דף קח) א"ע: דאמרין
 10 מוא"ר יוסי האי איש איש דברה תורה הווא
 11 איש איש נמי דברה תורה הוה מצי למדרשה
 12 שפיר חדא לדברה תורה ואידך הרביא דאיש
 13 איש משמע שפיר כל ריבויי חוץ ונתן האיש
 14 דרשה קרא איש אל תהי טשה לרביא ובהא
 15 איש כי יקל לדברה תורה הוה רבי יוסי מצי
 16 למדרשה איש איש דשחטי חוץ לרבות שחט
 17 אלא משום דכתיב איש איש דשחטי חוץ ואיש
 18 איש דמעלה בחוץ בחד ענינא מהדר למדרשהו
 19 בחד ענינא וטוגיא דרש נדרים (דף ג) צריך
 20 לפרושי הכי דמרבין מניור להויר לעשות כדרי
 21 נהיר דמשמעותה ביה וידת נדרים נדרים נדרים
 22 לנזירות דכתיב לנדור נדר נזיר להויר וקא דיק
 23 מש גבי נזירות דכתיב נזיר להויר נדרים נמי
 24 לנדור נדר היקשא למא לי אי כתב נדר לנדור
 25 כדכתיב נזיר להויר כדקאמר ולא צריך היקשא
 26 השתא דכתיב לנדור נדר ד"ת ופי' כיון דלא שניה
 27 קרא בדריבתי א"כ דברה כלשון בני אדם ולא קרא יתירא הוא למדרש מיניה לרבות כיוון
 28 וידת דמשמעות דקרא לא נפקא אלא מריבוי דקרא ובלא קרא יתירא לא מסתבר
 29 לרבינוהו ולמימר דליחייב קונם וקונס כמו שיאמר קרבן וכן אם יאמר הריני או אהא כמו
 30 שיאמר הריני נזיר להכך צריך קרא יתירא ולא דמי לכינוי השם דמרבין איש איש אפילו למי"ד ד"ת דאיתן כיווין אשכחן דכתיבין בקרא כמו אל צבאות אהיה שדי כל הני דקתיב בשבועות
 31 (דף לה) ועוד דכינוי כתיב בהווא קרא דמברך השם איש איש כי יקל אלהיו (ויקרא כד) והיונו דאמר' הם בריש נדרים הניחא למי"ד ד"ת דאליביה לא צריך למדרשה וכו' והכי אמר
 32 ב' ד' מחוסרי כפרה (בריות דף יא) דאמר ליה ר"א ב"ע לרבי ישמעאל בעלמא כותיך סבירא לי' דברה תורה חבא שאני מכדי כתיב ליה קרא כי לא חופשה והפדה לא נפדתה למא
 33 ב' י' ש"מ לחצה שפחה חציבה בת חורין אלמא אפילו למאן דאית ליה ד"ת דרשין ליה משום ענינא דקרא הואיל ונתן לירש ה"ה דרשין ליה נמי להעמיד קבלתן או סבתן היבא דלא
 34 עקר ליה ממשמעותיה כיון יגב דכתיב בהריא גניבה ודרשין מיניה אבידה משום כפל הלשון הלכך כל הני דפרק אלו מגזיות (ב"מ דף לא) דהשב תשיבם שלח משל תוכב חובב עווב
 35 תעוב הקים תקים מות יומת השב תשיב חבל תחבול פתח תפתח נתן תתן כולי עלמא מודו בהו דרשא דידהו לא עקר להו ממשמעותיה והא דאמרין הניחא למי"ד לא אמר' ד"ת היינו
 36 ר"ע דלא אשכחינהו דקאמר ד"ת דרשין בפ' ד' מחוסרי כפרה (בריות דף יא) והפדה לא נפדתה לפדויה ואינה פדויה ובפרק הערל (יבמות דף ע) בשמעתא קמייתא דא"ר אליעזר איש
 37 איש ד"ת ודרש ליה רבי עקיבא לרבות הערל וכן בריש חלק (סנהדרין דף צ) ובפ' ד' מיתות (שם דף סד) הברת תברת דא"ר עקיבא הברת בעה"ז הברת לעה"ב והכי משמע נמי סוגיין
 38 בפ' אין עומדין (ברכות דף לא) אם ראה תראה דלרבי ישמעאל דאמר ד"ת ולרבי עקיבא אם ראה מוטב ואם לאו תראה אבל ר' ישמעאל אומר בכל דוכתי ד"ת כגון הני דפליגי אודר'ע
 39 ובפ' ד' מחוסרי כפרה (בריות דף יא) נמי וכן ר' אלעזר ב"ע בפרק קמא דקידושין (דף ק) ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא) גבי הענק תעניק לבר מהדיא דבריותה כדמפרש התם טעמא
 40 ובל' אלעזר בר' יוסי בריש חלק (סנהדרין דף צ) הוא דאמר בפ' אלו חן הגולן (מכות דף יב) בקרא אם יצא יצא הא כמיד' ד"ת הא כמיד' לא דברה מ"ד התם דברה מסבירא קאמר לה
 41 כדמפרש אבי התם מסתברא אמר דברה וכו': ור"ב' יותן האי איש איש מאי עבדי ליה וכו'. תימה האי ריבוי לרבי יאשיה ממליה הדיקשא דאיש לאשה לר' יותן מאן ליה וכי
 42 אית לן למימר דפליגי בהא נמי ד' יאשיה לית ליה דאשת חרש שותה ור' יותן לית ליה דסומא אינה שותה: דהאמר רב קנה לכל. הני לשיני דפליגי בהבא על יבמות (יבמות דף נח).
 43 בשומרת יבם שנפלה מן הנשואין או מן האירוסין לא שייכא דוקא אלא לענין תרומה משום דכבר אכלה אבל לענין להשקותה ולירשה ולטמא לה לא: כספרים גרס. אי הכי לימא
 44 רב דאמר רבי יאשיה ולא א"ש אי הכי בפרש"י לא גרס הוא לא שבש הגירסא אלא בסתם פי' לימא רב דאמר וכו' ושמו בספרי לא היה כתוב אי הכי:
 45 **כשמואל** דאמר לא קנה אלא לדברים כו'. תימה כיון דקנה מיתה לדברים האמורים בפרשה לפיטרה בנט דכיון שבא עליה הרי היא אשאלו לאותן דברים אי"כ מי"ט דרבי יותן דאלימא
 46 ליה ארוסה שומרת יבם אי משום דארוסה קידושין דידה שומרת יבם נמי מיהא דידה היא ונתקה על דיד וביה דתקשה לרב דאמר אנא דאמינא אפילו לרבי יותן ותו מאי
 47 דחוקה למימר כשמואל הוא מסיק דאפילו בר' הוא אתי מלתייה לענין אבליה אלביה רחמנא דבענין ביאה לשם אשתו וביבמות פברק הוא על יבמות (נ"ט) מוקף לה נמי הא
 48 דתנן ואמן שלא שטייה ארוסה ונשואה שומרת יבם ונכסה כגון דבא עליה יבם בשבת אחיו וכו' כי הבא ומקשה מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב קנה לכל ולא מתריך גבי השקאה גזירת
 49 הכתוב דבענין ביאה לשם אשתו:
 50 **אמר** לך אנא דאמר אפי' לרבי יותן. נראה דהכי פירושו לא מיבעיא לרבי יאשיה דמרבח שומרת יבם דאמינא כותיה האי דאיצטרך לרביי משום דכתיב הבא תחת אישך דמשמע
 51 שבא עליה לשם אשתו וכו' לא צריכא למימר דקרא אסמכתא בעלמא הוא כמו שפירש רש"י ו"ה אף מה שפירש לשמואל הדיא דאיצטרך רבי יותן למעוטי שומרת יבם אסמכתא
 52 בעלמא הוא תימה נהי דלאו אשתו היא אי לאו מעטייה קרא מהיכא תיתי דבענין אשתו טפי לענין השקאה מלענין קינוי אי משום דכתיב והביא את אשתו (אלא) ה"נ גבי קינוי כתיב
 53 וקנא את אשתו ירושלמי ארוסה לא שותה ושקנה גזירת הכתוב הוא והכי האיש את אשתו ולא יקנא לה התורה אמרה וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפי' מקצת אשתו ר' יודן בעי
 54 כמה דתימר נתן וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו וכוונתה תחת אישך תחת אישך אפי' מקצת אישך ח"ך עבידה קנא לא שותה וביבמות פברק הוא על יבמות (נ"ט) מוקף לה נמי הא
 55 על קינוי קנא לה עודה שומרת יבם וכנסה ונטרה משקה אותה על קינוי קנא לה ועודה ארוסה וכנסה ונטרה וידע בה תצא בכתובה ואם לאו התא שלא בכתובה (קנא לה ועודה
 56 שומרת יבם וכנסה ונטרה וידע בה תצא בכתובה ואם לאו התא שלא בכתובה) (קנא לה ועודה
 57 משקה אותה שלא נפלה לו אלא נחמת אחיו וראשון אבל אם קנא לה היבם וכנסה ומת ונפלה לפני היבם וקנא לה ולא הספיק לכנסה עד שמת ונפלה לפני אחיו אינו
 58 וא"ת הני דבעי למפשט מארוסה ושומרת יבם לית להו נמי אימתא דבעלה דהא בעלייהו לאו גבייהו נינור י"ל אפי' אית לה אימתא פן ירגישו בעליהן בפריצותן.
 שבע

ושמואל

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

24 קְרִית לָהּ - וכי זו 'שומרת יבם' קוראים לה, ואמרת שאינה שותה,
25 והרי אִשְׁתּוֹ מְעַלְיָתָא - גמורה היא, דְּהָאֵמֵר רַב במסכת יבמות,
26 על המשנה שהבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה, פירוש שבא
27 עליה בזנות, ופירש רב קְנָה לְכָל - לכל הדינים הוא בעלה, שאם
28 היה כהן היא אוכלת בתרומה והוא יורש אותה ומיטמא לה ופוטרה
29 בגט, ואם כן גם כאן הוא משקה אותה כאשר רגילה, ולמה קראת
30 לה 'שומרת יבם' ואמרנו שאינה שותה. מתרצת הגמרא, משנתינו
31 שמיטתה שומרת יבם מן הפסוק אינה כשיטת רב, אלא כְּשִׁמוּאֵל
32 דְּהָאֵמֵר יבם שבא בזנות לֹא קְנָה אותה כאשר גמורה אִלָּא לְדַבְרִים
33 הָאֲמֹרִים כְּפִרְשָׁה של יבום, שהם לקום על שם אחיו בנחלתו
34 ולפוטרה בגט, אבל לשאר הדברים, אינה נחשבת אשתו, ולכן
35 ממעט רבי יונתן מהפסוק, שאינה שותה.
36 שואלת הגמרא, אִי הָכִי לִימָא רַב דְּהָאֵמֵר שהבא על יבמתו בין
37 בשוגג בין במזיד קנה לכל, סובר שומרת יבם שותה, כְּרַבִּי יֵאֵשְׁבִי,
38 שהגמרא אמרה לעיל שמדובר כשבא יבם עליה בבית חמיה, ולא
39 כרבי יונתן, וְשִׁמוּאֵל דְּהָאֵמֵר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה,
40 סובר שומרת יבם אינה שותה, כְּרַבִּי יוֹנָתָן ולא כרבי יאשיה. דוחה
41 הגמרא, אֵמֵר לָךְ רַב אֵין הכרח שאסבור דוקא כרבי יאשיה, אֲנָא
42 דְּהָאֵמֵר - דברי הם אֲפִילוּ לְרַבִּי יוֹנָתָן, מְדַאֲצְנִידֵךְ קָרָא לְמַעֲוִימָה
43 - ממה שהוצרכה התורה לדברי רבי יונתן למעט ששומרת יבם אינה
44 שותה, מְכַלְל - משמע דלולא הפסוק, הייתי אומר ששותה, משום
45 דְּאִשְׁתּוֹ מְעַלְיָתָא - גמורה היא.

1 שְׁעָמוּם - שהוא אדם שלקוי בתמהון לב. שואלת הגמרא, וְרַבִּי
2 יֵאֵשְׁבִי הָאִי "תחת אישה" שנמנו מיעט רבי יונתן ארוסה שאינה
3 שותה, מֵאִי עָבִיד לִיהָ לשיטתו שכבר מיעט ארוסה מפסוק אחר,
4 מ"תחת אישך". מתרצת הגמרא, מִיַּעֲבִי לִיהָ לְהַקְיֹשׁ אִישׁ לְאִשָּׁה
5 וְאִשָּׁה לְאִישׁ כמו שדורשת הגמרא בסוף הפרק.
6 שואלת הגמרא, ממה שבארנו שיש פסוקים המלמדים שארוסה
7 אינה שותה, יש לדייק אִלָּא מְעַמָּא דארוסה אינה שותה, הוא משום
8 דְּכִתְיִב הֵינִי קְרָאִי - רק בגלל שכתובים פסוקים אלו, הֵא לָאוּ הָכִי
9 - לולא פסוקים אלו, הֵוָה אֲמִינָא מהסברא הפשוטה שְׁאֵרוּסָה
10 שְׂתֵינָא, וְקָשָׁה, וְהָא בִּי אֲתָנָא רַבִּי אֲחָא בַר הֲנִינָא מְדַרְוֵמָא - והרי
11 כשהגיע רבי אחא בר חנינא מן הדרום, אֲתָנָא וְאִיתִי מְתֵינִיתָא בִּידֵיהּ
12 - הביא ברייתא בידיו ללמודה, שיש לדייק מלשון הפסוק כשמשיב
13 הזהך את האשה "ויתן איש בך את שכבתו מִכְּלַעֲדֵי אִישְׁךָ", משמע
14 שבעלה נתן בה את שכבתו לפני שנסתרה, דהיינו מִשְׁקַדְמָה שְׂכִיבַת
15 כְּעַל לְבַעַל, וְלֹא שְׁקַדְמָה שְׂכִיבַת כְּעַל לְבַעַל, ואם כן קשה,
16 שפשיטא שארוסה, שעדיין בעלה לא בא עליה, לא תשתה, ולמה לי
17 הפסוקים "תחת אישך" ו"תחת אישה" של רבי יאשיה ורבי יונתן
18 למעטה. מתרצת הגמרא, אֵמֵר רַבִּי בַר הֲמָא, מְשַׁבַּחַת לָהּ - יתכן
19 אופן שקדמה שכבת הבעל אף כשהיא ארוסה, כְּגֹן שְׂבָא עָלֶיהָ
20 אָרוּם בזנות כְּבֵית אֲכִיָּה ואחר כך נסתרה. שואלת הגמרא, דְּכַוְוִיתָהּ
21 - צריך לומר שמדובר במקרה דומה גם נְבִי שוֹמֵרַת יָבָם, כִּי
22 שתקדם בעילת הבעל לבעילת הבעל, ואם כן מדובר כְּגֹן שְׂבָא
23 עָלֶיהָ יָבָם לאחר מיתת אחיו, כְּבֵית חַמִּיה, וְקָשָׁה הָא שוֹמֵרַת יָבָם'

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... נהייתי להודע אשר האברך הווי"ח אי"א נוי"נ בעל מדות וכו' מוה"ר מרדכי אליעזר שי
שארפשטיין, התפלל בבית הכנסת של כת"ר בחג הפסח העבר, ואיתרמי לידו שאלת המחיצה בביהכ"נ,
וכפי סיפורו נעשה התעוררות בין המתפללים בענין זה (וכמה גדלו דברי חכמינו אשר אף שאני ישנה
בגלותא ולבי ער לתורה ומצוות), ובדאי למותר לעורר את כת"ר ע"ד גודל הענין, אלא שנשען על פסק
רז"ל (ספרא ריש פרשת צו) אין מזרזין אלא למזורזין.

ארשה לי להוסיף גם איזה מלין עדי"ז ולא נצרכה אלא להעדפה, והוא:

מבלי להכנס בגוף הדין, הנה כפי המצב בחדשים האחרונים הוא ע"ד מרז"ל במים ראשונים
ומים אחרונים שהאכילו כו', כי עמא דבר שהם רוב המבקרים בבית הכנסת והעיקר בני ביתם, הקמת
מחיצה בבית הכנסת בעיניהם הוא קידוש השם בפועל, ומזה מובן (ע"פ מרז"ל כל מי שלא נבנה בית
המקדש וכו') הרושם מההיפך בזה.

ולכן לדעתי כל שמן השמים ברכוהו בכשרון השפעה בסביבתו, ובפרט למכהנים בקדש, ובפרט
לרב שגם בין הרבנים תופס הוא מקום חשוב, לנצל את כל השפעתו, השכם והערב, עד שיקים את דברי
התורה הזאת ע"י הקמת מחיצה כדבעי לצאת ידי כל הדיעות, ותי"ל אשר דוקא בתקופת האחרונה,
שהחושך כפול ומכופל ביותר, הנה מדינה זו הנוער ואפילו האנשים בגיל העמידה מתעוררים בקל
הרבה יותר לענינים דיראת שמים, ואין הדבר תלוי אלא בהתעוררות מראשי העדה, עיני העדה.

ויזכה השי"ת את כת"ר ויצליחו שיעלה בידו להביא את הנ"ל בפועל בלי קישויים ובקרוב ממש.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

57 בית הדין אין לקונסה כיון שאינה מרגישה שעשתה מעשה פריצות
58 גדול, אבל בשאר המקרים שבעליהן בפנין ואינן יראות ממנו
59 ועוברות על דת, פריצות גדולה היא ואינן צריכות התראה.
60 עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת ורצה בעל
61 לקיימה ומחול לה על עוננה, מקיימה אצלו וחי עמה, או אינו
62 מקיימה וחיוב לגרשה. וצדדי הספק, מי אמרינן בקפידא דבעל
63 תלא רחמנא - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקפידת הבעל,
64 שנאמר "וקנא את אשתו", והא לא קפיד - והרי אינו מקפיד, ויכול
65 לקיימה. או דלמא אין הדבר תלוי בבעל זה, אלא ביון דקפיד -
66 שדרך הבעלים להקפיד בכך, על כרחו של בעל זה גם כן נקרא שהוא
67 קפיד.
68 תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שפית דין מקנין להו, מי
69 שנתתה בעלה או נשתתה או שתיה חבוש בבית האסורין.
70 ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שאם רצה בעל
71 לקיימה מקיימה, וכי יתכן שעבדין בית דין - שייעשו בית דין
72 שלוחים לצורך מידי דלמא לא ניהא ליה לבעל - דבר שיתכן
73 שלא יהיה נח לבעל ואינו חפץ בו, והרי למדנו שאין חבין לאדם
74 שלא בפניו, אם כן איך מקנין לה בית דין, אולי הבעל רוצה לוותר
75 לה, אלא ודאי שאף אם ירצה אינו יכול לקיימה. דוחה הגמרא, שאף
76 אם ירצה יכול לקיימה, בכל אופן סתמא דמילתא - רגילות הדבר
77 שבין דעוברת על דת היא, מינה ניהא ליה - נח לבעל שיקנאו
78 לה.
79 עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, אף אם נפשוט הספק דלעיל
80 שעוברת על דת מותר לבעלה לקיימה, והו דוקא כשלא קינא לה,
81 אבל כשיש קינוי וסתירה, האם בעל שפחל על קינויו, קינויו מחול
82 ומותרת לו, או אינו מחול. וצדדי הספק, מי אמרינן בקינוי דבעל
83 תלא רחמנא - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקינוי הבעל,
84 ובעל הא מחול ליה לקינויו. או דלמא, ביון דקני ליה מעיקרא
85 - כיון שכבר קינא לה הבעל בתחילה, לא מצי מחיל ליה - כבר
86 אינו יכול למחול לה.
87 תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שפית דין מקנין להו, מי
88 שנתתה בעלה או נשתתה או שתיה חבוש בבית האסורין.
89 ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שבעל שפחל
90 על קינויו קינויו מחול, וכי יתכן שעבדין מידי דאתי בעל מחיל
91 ליה - שיעשו בית דין דבר שאחרי כן יבוא הבעל וימחול, ויהיה זולול
92 לבית דין. דוחה הגמרא, סתמא דמילתא - רגילות הדבר שאדם
93 מקפיד על דעת בית דין, ולכן בית דין מקנין לה, וסומכים על
94 הרגילות שלא ימחול, ואכן אם יבוא הבעל וימחול יהיה מחול.
95 עוד מנסה הגמרא לפשוט הספק מהמשנה בתחילת המסכת, תא
96 שמע, ומוסרין, בית דין שבמקומו של הבעל, לו - לבעלה כשמעלה
97 אותה לבית דין הגדול, שני תלמידי חכמים שישמרו עליו שפא
98 יבא עליה בהרהר. ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון
99 דלעיל שבעל שפחל על קינויו קינויו מחול, אם כן למה אסור לו
100 לבוא עליה בדרך, והרי יכול לחלוקה לקינויה - למחול את קינויו
101 ולבעול, אלא רואים שאינו יכול למחול. דוחה הגמרא, באמת יכול
102 למחול, ותדייק מהמשנה מאי שנא תלמידי חכמים - למה שולחים
103 עמו דוקא תלמידי חכמים, משום דגמרי - שהם למדו ויודעים
104 שאסורה עליו אם לא ימחול, ולכן דאי געי למיבעל - אם יראו
105 שרוצה לבעול, אמרי ליה אחליה לקינויה - יאמרו לו למחול
106 קינויו, ובעלה בהיתר.
107 תא שמע לנסות עוד לפשוט הספק, דאמר רבי יאשיה, שלשה
108 דברים סח לי זעירא שהיה מאנשי ירושלים, בעל שפחל על
109 קינויו קינויו מחול, וכן מנא שחלק על בית דין של לשכת הגזית
110 ודינו מיתה בחנק, אך כשרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, וכן
111 סוּרָה ומוֹרָה שדינו בסקילה, אך כשרצו אביו ואמו למחול לו אף
112 לאחר שהתרו בו וקלקל והלקוהו חזרו וקלקל, מוחלין לו, שהכתוב

1 ושמאל אמר אין הכרח שאסבור דוקא כרבי ינותן, אלא דאמרי -
2 דברי הם אפילו לרבי יאשיה, מדאצטריך קרא לרבויה - ממה
3 שהצרכה התורה לדברי רבי יאשיה לרבות ששומרת יבם שותה,
4 מבלל - משמע שלולי הפסוק הייתי אומר שאינה שותה, משום
5 דלאו אשתו היא בלל לכל הדינים, אלא לאותם שנאמרו בפרשה,
6 וכדלעיל.
7 שואלת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת יהודית, והיא אשה
8 שאינה צנועה, ויצאה וראשה פרוע, טוה בשוק ומדברת עם כל
9 אדם, כמו שאמרו במשנה בכתובות שיוצאת מבעלה ללא כתובה,
10 האם צריכה התראה שמא תחזור בה, ורק אם לא תחזור בה דינה
11 להפסידה בתובתה, או אינה צריכה התראה, ומפסדת מיד
12 כשעברה על דת. וצדדי הספק, מי אמרינן ביון דעוברת על דת
13 היא וכבר יודעת שהדבר אסור, לא בעיא התראה, או דלמא,
14 תיבעי התראה - תצטרך התראה, לתת לה הודמנות דאי הרהר בה
15 תיהדר בה - שאם תרצה לחזור בה תוכל לחזור בה.
16 תא שמע להוכיח מרישא דמשנתנו, ארוסה ושומרת יבם לא
17 שותות ולא נזמלות בתובה, ומדייקת הגמרא, מישתא הוא לא
18 שתיה - משמע שרק לא שותה, הא קנוי מקני לה - אבל בעלה
19 מקנא לה, למא - לשם מה מקנא לה, והרי יודע שלא יוכל
20 להשקותה, האם לאו להפסידה בתובתה, ומשמע שאם לא יקנא
21 לה לא תפסיד כתובתה, וראיה מכאן שעוברת על דת כזו, שנסתרה
22 עם אנשים, צריכה התראה. דוחה הגמרא, אמר אביי, לא - אינו
23 מקנא לה כדי להפסיד כתובתה, שאותה היא מפסידה גם בלי קינוי,
24 אלא מקנא לה לאוסרה עליו - כדי שאם תסתר תהא אסורה עליו.
25 עוד דוחה הגמרא, רב פפא אמר, להשקותה כשהיא נשואה -
26 שמקנא לה כשהיא ארוסה כדי שיוכל להשקותה אם תסתר לאחר
27 נישואיהם, ברתניא, אין מקנין לארוסה להשקותה כשהיא
28 ארוסה שהרי ארוסה אינה שותה וכדלעיל, אבל מקנין לארוסה
29 להשקותה כשהיא נשואה.
30 מנסה הגמרא עוד לפשוט הספק, אמר רבא, תא שמע מהמשך
31 משנתנו, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממורת
32 ונתניה לשרא, בת ישראל לממור ולנתין, לא שותות ולא
33 נזמלות בתובה. ומדייק רבא, מישתא הוא דלא שתיה - משמע
34 שרק לא שותות, הא קנוי מקני להו - אבל בעליהן מקנא להו,
35 ולמא - לשם מה מקנא להו, והרי יודע שלא יוכל להשקותו, אי
36 לאוסרין עליו כמו שביאר אביי לעיל על רשא דמשנתנו, הא אסרין
37 קניין - הרי ממילא כל נשים אלו אסורות עליו, וכמו שביארנו
38 לעיל במשנה, אלא לאו להפסידן בתובתן, ומשמע שאם לא יקנא
39 להן לא יפסידו כתובתן, ונפשוט הספק שעוברת על דת צריכה
40 התראה. דוחה הגמרא, אמר רב יהודה מדיסקרתא, לא אין סיבת
41 הקינוי כדי להפסידן כתובתן, אלא כדי לאוסרה לבעול שנסתרה
42 עמו כבעל שנאסרה עליו, ואם ימות בעלה או יגרשנה לא תוכל
43 לינשא לבעול, דתנין להלן בפרקנו, בשם שאסורה לבעל כל זמן
44 שלא שתתה, כה אסורה לבעול, אם גירשה בעלה או מת לפני
45 ששתתה.
46 מנסה הגמרא שוב לפשוט את הספק, אמר רבי חנינא מפורא, תא
47 שמע מהמשך המשנה, ואלו שפית דין מקנין להו, מי שנתתה
48 בעלה או נשתתה או שתיה חבוש בבית האסורין, ולא
49 להשקותה אמרו אלא לפוסלה מבתובתה, הרי מפורש שאם לא
50 יתרו בה לא תפסיד. מסיקה הגמרא, שמע מינה - נשמע מזה
51 שעוברת על דת בעי התראה, שמע מינה.
52 שואלת הגמרא, וכוהו - האמראים דלעיל שהוכיחו מהרישא של
53 המשנה, מאי טעמא לא אמרי מהא - למה לא הביאו את הראיה
54 כרבי חנינא. עונה הגמרא, שסברו דלמא שאני התם - שמא שונה
55 שם בנשים שבעליהן חרש או שוטה או בבית האסורים, דלית לה
56 אימתא דבעל בלל - שאין עליהן אימת הבעל, ואם לא יתרו בה

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כה עמוד א

רש"י

תוספות

ושמואל אמר אהא דאמרי אפי' לרבי יאשיה. דאמר שותה, דמדאיצטרך לרבויה לשתיה ש"מ לאו אשתו היא לרשה ולשטאן לה ולהאכילה תרומה, וכ"ש לרבי יונה דאמר אינה שותה משום דלאו אשתו היא והא דאיצטרך למעוטי אסמכתא בעלמא היא ולא דקרא להכי אתא אלא להקיש אשה לאיש כדשני לעיל: עוברת על דת, יהודית שאינה צנועה, יוצאה ורושה וטווח ביוק ומדברת עם כל אדם, דאמר בכתבות בפרק המדיר (ף עב) דיוצאה שלא בכתבה: צריכה התראה, שמא תחזור ואם תחזור לא תפסיד בתקנתה, או אינה צריכה התראה דבלאו התראה מנסדא: למאי, כיון דלא שתיא קניו למאי אהני: לאפסודי בתקנתה. ואי לא דקני לא מפסדא, אלמא צריכה התראה וזו עוברת על דת היא שנסתרה עם אנשים: להשקותה פשהיא נשואה.

ואם תסתר לאחר נשואין שותה על ידי קניו של אירוסין, שאינו יכול להשקותה פשהיא ארוסה דקניין תחת אישה: לאפקה אבועל. קניו לא מתני אלא לאפקה על בעלה אם ימות זה או יגרשנה ולא שתי: אלא לפסלה מכתובה. מכלל דאי לא אתרו בה לא מפסדא: דהנין לקמן בפרק בשם שהמים בודקין (ף עא) שאני התם. הא דקני התראה דלית לה אימתא דבעל. ואי לאו דאתרו בה בי דינא לא היה לו למקנסה: דכיון דלית לה אימתא אין תימה בדבר אם עוברת על דת ואין זה פריצותא וחרתא, אבל מי שבעלה אצלה ואינה יראה ממנו ועוברת על דת פריצותא וחרתא אית בה ואיכא למימר דבלאו התראה נמי מפסדא בתקנתה: תלא תקנא. דכתיב וקנא את אשתו: או דלמא כיון דקפיד קפיד. כלומר כיון דאחרתיה דבעל למקסד בקי על כרתייה דהאי נמי תוקא פרייה לגביה: עבדין מלתא דדלקא לא ניחא ליה. ותיאך אנו געשים שלוחים לו בדבר שהוא חוב לו שאינו חפץ בו, וקיימא לן (קט"ז פ"ג) דאין חבין לאדם שלא בפניו: שפחל על קניו, והשקא ס"ד דקניו בין שמחל קודם סתיירה בין שמחל לאחר הסתיירה, ואם תימצא לומר עוברת על דת שרצה לקנא מקנסה, הני מלי בלא קניו, אבל תיבא דאיכא קניו וסתיירה ורצה למחול מהו, מי עקר קניו ושריא ליה לא לא: עבדין מיד דאיתי בעל ומחיל. ואיכא זילותא דבי דינא: סתמא דמלתא אדם סתמים בוי, וסתמינן אסתם דעתיה דאיניש ומקנין לה ואי אתי ומחיל מחיל: פאי שני תלמידי חכמים. תרצה הוא ודכי קאמר בעולם מחיל ודקא ליה מפתניו: מאי שני דבעינן תלמידי חכמים משום דגמירי דאסורה ליה בדלא מחיל קניו ואי אתי למיבעל אמרין ליה אחלי לקנתי: סח לי ועירא. שהיה מאנש ירושלים: וכן מפרא. שהמרה על ב"ד של לשבת הגוית ומיתתו בתנאי: שהיא גלאו. אחרי אשר השמאה לרבות סוטה שנסתרה בפ"ק דבימותו (ף עא): פמאי קמיפלגי. איזה טעם נותנין לדבריהם: כ"ש קברי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. מי שיש לו שטר חוב על חבירו ושעבד לו בו בכסיו. מחזק בעל השטר בנכסיו יותר מן הלוח, והלך בין דנכסי ברשותיה קיימי הוו להו יורשי הבעל תובעין והמוציא מחברו עליו הראיה, געליהו להביא ראיה שנתת בסתיירה זו ואפדה בתקנתה: ובית

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

ושמואל אמר: אהא דאמרי אפילו לר' יאשיה, מדאיצטרך קרא לרבויהיה, מכלל דלאו אשתו היא כלל. איבעיא להו, עוברת על דת צריכה התראה לתפסדה כתובתה, או אינה צריכה? מי אמרין: כיון דעוברת על דת היא לא בעיא התראה, או דלמא תיבעי התראה, דאי הדרה בה תיהדר בה? הא שמע, ארוסה ושומרת רבם לא שותות ולא נזמלות כתובה, מישתא הוא דלא שתיא, הא קניו מקניו לה. למאי? לאו לתפסדה כתובתה? אמר אביי: לא, לאוסרה עליו. רב פפא אמר: להשקותה פשהיא נשואה, פדתניא אין מקנין לארוסה להשקותה פשהיא ארוסה, אבל מקנין לארוסה להשקותה פשהיא נשואה. אמר רבא: הא שמע, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממורת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין, לא שותות ולא נזמלות כתובה. מישתא הוא דלא שתיא, הא קניו מקניו להו. ולמאי, אי לאוסרין עליו, הא אסירין וקיימין? אלא לאו לתפסדן כתובתה? אמר רב יהודה מדויסקתא: לא, לאוסרה אבועל כפועל. דתני בשם שאסורה לבעל פה אסורה לבעל. אמר רבי חנינא מסורא: הא שמע, ואלו שבית דין מקניו להו, מי שנתחרש בעלה, או נשתפה, או שהיה חבוש בבית האסורין, ולא להשקותה אמרו, אלא לפוסלה מכתובה. שמע מינה פעי התראה, שמע מינה. וכולהו, מאי מעמא לא אמרי מהא? דלמא שאני התם דלית לה אימתא דבעל כלל. איבעיא להו: עוברת על דת ורצה בעלה לקיימה, מקיימה או אינו מקיימה? מי אמרין בקפידא דבעל תלא רחמנא והא לא קפיד או דלמא כיון דקפיד קפיד? הא שמע, ואלו שבית דין מקנין להו: מי שנתחרש בעלה, או נשתפה, או שהיה חבוש בבית האסורין, ואי אמרת רצה בעלה לקיימה מקיימה, עבדי בית דין מיד דדלקא לא ניחא ליה לבעל? סתמא דמילתא כיון שעוברת על דת היא, מינה ניחא ליה. איבעיא להו: בעל שמחל על קניו, קניו מחול או אינו מחול? מי אמרין בקניו דבעל תלא רחמנא ובעל הא מחיל ליה לקניו, או דלמא כיון דקניו ליה מעיקרא, לא מצי מחיל ליה? הא שמע, ואלו שבית דין מקנין להו: מי שנתחרש בעלה, או נשתפה, או שהיה חבוש בבית האסורין, ואי אמרת בעל שמחל על קניו, קניו מחול, עבדין מיד דאיתי בעל מחיל ליה? סתמא דמלתא אדם מספים על דעת בית דין. הא שמע, ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שפא יבא עליה בדרף. ואי אמרת בעל שמחל על קניו, קניו מחול, לחליה לקניויה ולבעול? מאי שניא תלמידי חכמים דגמירי, דאי פעי למיבעל, אמרי ליה: אחליה לקניויה ובעלה. הא שמע, דאמר ר' יאשיה: שלשה דברים סח לי ועירא מאנש ירושלים: בעל שמחל על קניו, קניו מחול, וכן מפרא שרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, וכן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על שנים הודו לי, ועל זמן מפרא לא הודו לי, שלא ירבו מחלוקת בישראל. שמע מינה, בעל שמחל על קניו, קניו מחול, שמע מינה. פליגי בה רב אחא ורבינא: חד אמר: קודם סתיירה מחול, לאחר סתיירה אינו מחול. וחד אמר: לאחר סתיירה נמי מחול. ומסתברא כמאן דאמר אינו מחול, כמאן? מודאן מהדרי רבנן לר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אמר: בעלה נאמן עליה מקל וחומר, ומה גדה שהיא בפרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כל שפון? אמרו לו: לא, אם אמרת בגדה שפון יש לה היתר, תאמר בסוטה שאין לה היתר. ואי אמרת לאחר סתיירה מחול לה, משפחת לה דיש לה היתר, דאי פעי מחיל ליה לקניויה ובעלי? אלא שמע מינה, לאחר סתיירה אינו מחול, שמע מינה: מתו בעליהו עד שלא שתי, בית שמאי כו': כמאי קמפלגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות כגבוי דמי, ובית

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40

מחול, כמאי? מודאן מהדרי רבנן לר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אמר: בעלה נאמן עליה מקל וחומר, ומה גדה שהיא בפרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כל שפון? אמרו לו: לא, אם אמרת בגדה שפון יש לה היתר, תאמר בסוטה שאין לה היתר. ואי אמרת לאחר סתיירה מחול לה, משפחת לה דיש לה היתר, דאי פעי מחיל ליה לקניויה ובעלי? אלא שמע מינה, לאחר סתיירה אינו מחול, שמע מינה: מתו בעליהו עד שלא שתי, בית שמאי כו': כמאי קמפלגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות כגבוי דמי, ובית

37
38
39
40

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כה עמוד ב

תוספת

משום דזיקת נשואה עושה ספק נשואה אלמא דמספקא אמרי ב"ש יחלוקו ולא מוקמי לכולהו נכסי בחזקת יורשי האשה מטעם שטר העומד לגבות כגבוי דמי י"ל גבי נפל הבית עליו ועל אביו לא היו לכן נכסים אלא שהיא אומרת האב ראשון מת יורש הבן ושתעבדו לכתובתה הנתן ודאי נכסי האב לא עמדו מעולם בכח האשה ואעפ"כ כיון דאמר כגבוי דמי הרי הוא ספק אם האב מת ראשון ועמדו הנכסים בחזקתה או הבן מת ראשון ואין לה באותם נכסים כלום ובחזקת היורשין הן הלכך ספק הוא אם עמד שטר שלה לגבות מאותן נכסים כלל הלכך חולקין וכן נפל הבית עליו ועל אשתו ספק אם היא מתה ראשונה וירשה הבעל שלא ניתנה לגבות מחיים אם נמי איפכא וירשה באין מכתה וכן גבי שומרת יבם שמתה אמר הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו אבל הכא

וּבֵית הַלֵּל סָבְרִי: שְׁטֵר הָעוֹמֵד לְגָבוֹת לְאוֹ כְּגַבְוֵי דְמִי: מְעַבְרַת חֲבִירוֹ כּו': אֲמַר רַב נַחֲמָן אֲמַר רַבָּה בַר אֲבוּהִי: מַחְלֻקֶת בְּעֵקֶרָה וּזְקִינָה, אֲגַל אֵילּוּנִית דְבָרֵי הַכֵּל לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטְלַת פְּתוּבְתָהּ, שְׁנָאֲמַר: "וּנְקָתָה וְנוֹרְעָה זָרַע" מִי שְׁדָרְפָה לְהוֹרִיעַ, וְיָצָאָה זֶה שְׁאֵין דְרָפָה לְהוֹרִיעַ, מִיִּתְיָבִי, הַמְקַנָּא לְאֵרוֹסְתָּהּ וְלִשְׁמִירַת יָכֶם שְׁלוֹ, אִם עַד שְׁלֹא פְּנָסָה נִסְתַּרְהָ, לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטְלַת פְּתוּבְתָהּ. מְעַבְרַת

בגמרא בחזקת מי בחזקת יורשי הבעל או בחזקת יורשי האשה ובר פקרא תני הללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו אבל הכא שהיא בחיים בחזקתה הן עומדים או דלמא כיון דאחריותם היו על הבעל היו בחזקתו ול"ש ושייכא בפלוגתא דהתם ובנכסי מלוג לא פליג ביה דאפי' גבי ספק מוקי להו בחזקת יורשי האשה וכ"ש הכא דאפי' ודאי זינתה לא הפסידתה בפרק דאלמנה נזונית (כתובות דף קא). היצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה ופי' נכסי מלוג ואם תאמר מ"ש מתניתין מפלוגתא דרב הונא ורב יהודה ורב נחמן ור' יוחנן דפליגי בפי' דכתובות (דף יב) מנה לי בידך והלה אמר אני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חיובי רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותהוי תיובתא דרב הונא י"ל מאור' שהתורה עשאה ספק עד שתשתה אינה יכולה לטעון טענת ברי ופלוגתא דמתני' התם הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים לא שייכא להכא דהתם אפילו ב"ש מודו דשמא אותו שטר מעולם לא עמד לגבות שהרי הבעל טוען מקחו והה מקח טעות והכא לא שייך למימר אליבא דב"ה העמד אשה על חזקתה ואימור לא זינתה שהרי גרסי' (לדבר) שקינא לה ונסתרה והכתוב הרציאה מאותה חזקה ועשאה ספק.

בית הלל סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי. אי קשיא מהא דאמר בפ' המקביל (ב"מ דף קי). יתומים אמרו אנו השבחנו וב"ה אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה סבר רב הונא למימר ארעא בחזקת יתמי קיימא ועל ב"ה להביא ראיה אמר ליה ההוא סבא הכי אמר ר' יוחנן על היתומים להביא ראיה מאי טעמא ארעא כיון דלגובינא קיימא כמאן דגבי דמי ויתמי נייתי ראיה ונשקול וכי ר' יוחנן שבק ביה הלל ועביד כב"ש יש לתרץ הכא דהשיעור עצמו של כתובה עומד בספק לא קיימא ארעא לגובינא אמרי ביה דלאו כגבוי דמי אבל התם היתומים מודו לב"ה בקרקע עצמו שהוא משועבד לו ואינם מעבכין לפניו חקרקע הלכך אפילו בית הלל מודו דרבכ"ג כגבוי דמי ולא קיימא ארעא בחזקת יתמי וכיון דלא קיימא בחזקת יתמי על היתומים להביא ראיה מן השבח דמאי דעיר ואילן דמיימי עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קוצץ ונותן דמים אלמא כיון דלמיקץ קאי דבין אם קדם האילן בין אם קדם העיר קוצץ אלא שאם קדם האילן קוצץ ונותן דמים אמרי ליה זיל קוץ דמי איתיה ראיה ושקול גבי הא ארעא נמי אמרי ליתמי הבו ליה ארעא לב"ה הא לגובינא קיימא ושבח איתיה ראיה ושקילו מפי מוריה. **לאו** כגבוי דמי. הכא לא שייכא כל הני פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דפליגי בפרק השואל (ב"מ דף ק) דכל העומד לבעור כבצור דמי ופלוגתא דר' שמעון בן גמליאל ורבי פרק קמא דסנהדרין (דף טו). ובפרק השולח (גיטין דף לט). בכל העומד לגזוז ופלוגתא דרבי שמעון ורבנן בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב). כל העומד לזרוק כזרוק נמי וכן לפדות ולשרוף דלאו בתרא מחייתא נחוט להו והכא כ"ע מודו דאמרי' לאו כגבוי דמי העומד ממון בחזקת בעליו שהרי צריך דינין ולא בידו הוא כדאמר בגי' גי' נמי הימר דמודוקין ליה בן דינא וטעמא דר' מאיר בבצרות דמיין משום דבידו ואין צריכין לגופן הלכך לא חשיב להו כקרקע והכי אמר בפרק בתמה המקשה (תולין דף עג). גבי ידות הכלים דאין מטבילין אלא עד מקום מדה משום דעומדין לקיצץ וגבי שער העומד לגזוז אמר בפרק קמא דסנהדרין (דף טו). דמודה רבי מאיר דלאו כגוז דמי משום דאשבוזי אשבח כל מה דקאי ומיהו רבן שמעון בן גמליאל פליג ואמר כגוז דמי דלא עביד איניש דשביק ליה חזני דרבי שמעון טעמא אחרינא אית בהו ולא אמר אלא במקום מצוה כגון זריקת דם ופדיית פרה כשמצא אחרת נאה ממנה ושריפתה אבל בהני דרבי מאיר ורשב"ג לא שייך האי טעמא והא דאמר גבי שופר של עבודת כוכבים בפרק ראיהו בית דין (נ"ה דף כת). וגבי לולב של אשירה (סוכה דף לא) ומנעל בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג) כתותי מכתת שיעוריה אפי' רבנן מודו משום דאיסור הנאה הוא ולא הוי אלא כעפרא דארעא בעלמא וליכא שיעורא ופרה חיבת הקדש מהני וצריך עיון כלאי הכרם אמאי מטמאין טומאת אכולים ולא אמר כתותי מכתת שיעוריה הלכך ליכא לרמויי להודי והא דאמר בפרק נערה (כתובות דף נא). כל העומד לקצור כקצור דמי התם טעמא דלא תקנו לב"ה לגבות אלא דבר הצריך לקרקע קצת וכן פירש רש"י (ב"מ טו) שבח המנוע לכתפים שעומד בקרוב לקצור וצריך עדיין קצת לקרקע. **מיתבי** המקנא לארוסתו. כך ברייתא זו שניה בתוספתא (פ"ה) המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו אם משכנסה נסתרה או שותה או לא נוטלת כתובה הרובא שנשא עקרה או זקינה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובתה ומעברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובתה) כהנת ליה וישראלית שנשאו לכהן ללי' וישראל ממזרת לממזר נתינה לנתין ואשת גר לגר ועבד משוחרר והאילוניות או שותה או לא נוטלת כתובתה רבי שמעון בן אלעזר אמר אילוניות לא שותה ולא נוטלת כתובתה שגא' ונקתה ונורעה וזרע שראוי לזרוע פרט לאילוניות שאינה ראיה לחזרע אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יבמתו שלו עד שלא כנסה נסתרה לא שותה ולא נוטלת כתובתה הרובא ושנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נוטלת כתובה מעברת חבירו ומניקת חבירו לא שותה ולא נוטלת כתובה רבי אלעזר אומר יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן.

ושנשא

רבנו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל"שים טוב: יורדת נשמה לעולם וחיה שבעים-שמונים שנה כדי לעשות ליהודי טובה בגשמיית ובפרט ברוחניות.

היום יום ה' אייר

כל רגע שהאדם אינו עובד את עבודתו, הצער והייסורים הדנשמה מזה שהיא בגלות ובמאסר הגוף ונפש הבהמית, הם ללא תכלית. ממאמר שבת פרשת אחריי'קדושים ה'תשכ"א

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

12 אף שמותר לקיימה ולישא אחרת, מכל מקום כיון ששנאמר בתורה
13 על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא
14 ונקתה ונרעה ורע", מבואר שדוקא מי שדרבה להוריע - שראויה
15 להריון, היא שותה ממי הסוטה, וצאה זו - האיילונית שאין דרבה
16 להוריע, שלקויה היא מבטן אמה, ואינה ראויה להריון. ולא נחלק
17 רבי אליעזר אלא בעקרה של חולי, ובוקנה, שהיו ראויות להריון
18 קודם לכן, והן ממין הנשים שראויות ללדת.
19 מקשה הגמרא, מיתבי, המקנה לארוסתו ולשומרת יבם שלו, אם
20 עד שלא כנסה - לפני שלקחה בנישואין נסתרה, לא שותה ולא
21 נוטלת כתובתה, וכמו ששנינו לעיל במשנתנו.

1 ובית הלל כברי, שטר העומד לנכות לאו כגבוי דמי, והנכסים
2 הם בחזקת היורשים, והיא התובעת מספק, שאם זינתה אין לה
3 כתובה, ועליה להביא ראיה שהיא טהורה.
4 שנינו במשנה, מעופרת הברו כו' איילונית וקנה ושאינה ראויה
5 לילד לא נוטלות כתובה ולא שותות, רבי אליעזר יכול הוא לישא
6 אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה.
7 אמר רב נחמן אמר רבה פר אביה, מחלוקת רבי אליעזר על
8 חכמים, רק בעקרה וזקינה, שרבי אליעזר סובר ששותות מי סוטה,
9 שאין הן אסורות עליו כיון שיכול לישא אחרת הראויה ללדת,
10 וחכמים סוברים שאסורות עליו ואינן שותות, אבל איילונית דברי
11 הכל לא שותה ולא נוטלת כתובתה, וגם רבי אליעזר מודה בזה,

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת יקרתו משילחי חדש זיו שהוא גם התחלת חדש זיו (וכתוספת ד"ה בחדש, ר"ה ב' ע"ב), ותחלתו בשורה טובה מאשר בנו בן ציון שיי' לומד בישיבה הקדושה תומכי תמימים, ומיסודה של כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, וע"פ המבואר מחד מקמאי בשם הירושלמי, שהשם בן ציון הוא סגולה לאריכות ימים ושנים כפשוטו, לאריכות ימים ושנים ברוחניות, היינו שיהיו ימיו ושנותיו ממולאים בתורתו הק', שארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, והמסובב ממנה ע"פ מרז"ל שגדול תלמוד שמביא לידי מעשה, ביחד עם כל ילידי שיחיו.

נעם לי לקרות במכתבו אשר יצק מים ע"י הרה"ג והרה"ח המפורסם בצדקתו ובהנהגתו וכו' מוהר"ש אלפנדר ז"ל, ואתענין לדעת אם אפשר להשיג ספרי הנ"ל, ומובן שיכול להיות גם בתור חילוף בהספרים שנדפסים ע"י הוצאת קה"ת, וכן אם מסדרים לדפוס הכתבים וחיידושו בתורת הנגלה והנסתר שבטח נשאר בעזבוננו.

ובמה שמאריך במכתבו בהנוגע למצבו ואשר לא תמיד שורה השמחה בנפשו, הנה מבואר בזה ארוכות וקצרות בספר התניא קדישא מרבנו הזקן, ובפרט בפרק ג"ל. ויש להוסיף בשמחה זו, ע"י ההתבוננות המוזכרת בספר התניא קדישא ריש פרק מ"א, איך שממה"מ הקב"ה, מניח העליונים והתחתונים ונצב עליו (על כאו"א מישאל) ומלא כל הארץ כבודו כו' וכו', וידוע שעוז וחדוה במקומו (יעויין חגיגה ה' ע"ב - ובס' עבודת הקדש להרה"ג הר"מ אבן גבאי חלק התכלית פרק נ"ז), הרי מתגברת ע"י התבוננות זו השמחה באדם, וככל שתתרבה שמחה של מצוה זו (מצוה לשון צוותא וחיבור לבורא עולם), הרי ע"פ הכלל דשמחה פורץ גדר, מתמעטים הענינים המנגדיים ומגבילים את האדם הן בגשמיות והן ברוחניות, והרי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, וכבר ידוע מ"ש המורה הגדול בידו החזקה הלכות יסודי התורה פרק ז' הלכה ד'. ומובן שבכל הנ"ל אין סתירה לעבודת השי"ת כשדורשת לפעמים ענין של מרירות, וע"פ המבואר בתניא קדישא סוף פרק ד"ל ובאגרת התשובה שם פרק י"א.

בקשתי את אנ"ש שיחיו אשר ימצאו לכת"ר איזה מהספרים הנדפסים בהוצאת קה"ת, ובדאי ינהג בהם עין טובה ויזכה בתוכנם את הרבים בקהלתו ומושפעיו, וזכות הרבים תלוי בו.

בכי ובברכת הצלחה במשרתו בקדש.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

16 שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה כד ערנות דבר ושם מאחרך
 17 וגו'" - אם יראה ה' עבירה בדבר שבערוה, ישיב ה' את עצמו מאותו
 18 אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה
 19 תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
 20 מידיהם.
 21 שואלת הגמרא מאי "בוז יבוזו לו". אמר עולא, לא בשמעון אחי
 22 עזריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא קרבי יחנן דבי
 23 נשיאה - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא בהלל
 24 ושכנא, דבי אתא רב דימי אמר, הלל ושכנא אחי הווי - אחים
 25 היו, הלל עסק בתורה מתוך עוני, שכנא עבד עיסקא - התעסק
 26 לפרנסתו. לטוף לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
 27 נערוב - בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוג - ואחלוק עמך
 28 בשכר לימודך. יצתה פת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון
 29 ביתו... בוז יבוזו לו וגו'" - כל הון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את
 30 התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

1 דהלכתא - שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
 2 מתוך השמועות הלכה למעשה.
 3 שנינו בברייתא, דבר אחר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר
 4 למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה - שאור המצוה כבה
 5 על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה -
 6 ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
 7 אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
 8 נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
 9 התורה כי סיני - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות
 10 התורה בסיני. (ואילמלא) [ואילמלא] דרשיה דאנן ואחיתופל הכי
 11 - ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לא רדפו בתר דוד - אחר
 12 דוד להורגו דקתיב "לאמר אלהים עזבו רדפו ותפסוהו כי אין מציל
 13 וגו'" - שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
 14 איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה כבתה זכויותיו ולכן ניתן
 15 לרדפו ולתופסו. מאי דר'וש - איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום חמישה ועשרים לעומר עמוד א

19 יש לה היתר שתהיה מותרת לו כשתטהר, ואין יצרו תוקפו בדבר,
 20 תאמר פסוקה, אם נטמאה, שאין לה היתר עולמית. ומוכיחה
 21 הגמרא מתשובת רבנן כהסובר שלאחר סתיירה אינו מחול, שהרי ואי
 22 אמרת לאחר סתיירה מחול לה, משפחת לה - מצוי אופן דיש לה
 23 לסוטה היתר, דאי בעי מחיל ליה לקניניה ובעיל - שאם ירצה
 24 ימחל לקניויו ויובל להתיר איסורה ולבעול אותה, אלא שמע מינה
 25 לאחר סתיירה אינו מחול ולכן אמרנו שהיא אסורה עולמית, שמע
 26 מינה.
 27 שנינו במשנה, כל אלו שדינן לשתות, אם מתו בעליהן עד שלא
 28 שתו - לפני ששתו, בית שמאי אומרים נוטלות כתובה ולא שותות,
 29 ובית הלל אומרים או שותות או לא נוטלות כתובה כו'.
 30 שואלת הגמרא, במאי קמיפלגי - מה הטעם שמחמתו חולקים בית
 31 שמאי ובית הלל. ומשיבה, בית שמאי סברי, שטר העומד לגבות
 32 - מי שיש לו שטר חוב על חבירו, וחבירו שעבד לו בשטר כל נכסיו,
 33 בנביו דמי - מוחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלוה, כאילו הוא
 34 כבר גבוי, והוא הדין כאן הנכסים המשועבדים לכתובה הם בחזקת
 35 האשה, ואם טוענים היורשים שהיא טמאה, עליהם להביא ראיה
 36 שזינתה ואבדה כתובתה, שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

1 תלה בהם "ותפשו בו", וכשבאתי אצל חבירי שפדרום, על שנים
 2 - הדין הראשון והשלישי הודו לי, ועל קנן מטר לא הודו לי,
 3 שלא ירבו מחלוקת בישראל, וכשידע הזקן שלא יכולים למחול לו,
 4 יפחד לחלוק על בית דין הגדול. ומסיקה הגמרא לפשוט הספק, שמע
 5 מינה מהדין הראשון שאמר, שבעל שמחל על קניויו קניויו מחול,
 6 שמע מינה.
 7 ובעיקר פשיטות זו שבעל שמחל על קניויו קניויו מחול, פליגי בה רב
 8 אחא ורבנא, באיזה אופן מחול. חד מהם אמר, קודם סתיירה
 9 מחול, לאחר סתיירה אינו מחול. וחד מהם אמר, לאחר סתיירה
 10 נמי מחול. ופוסקת הגמרא, ומסתברא שהדין במאן דאמר אינו
 11 מחול, מאי - מהיכן ההוכחה, מדקא מתדרי - ממה שענו רבנן
 12 להלן לרבי יוסי, דתניא, רבי יוסי אמר, בעלה של הנסתרת
 13 ההולך עמה לבית דין נאמן עליה שלא יבוא עליה בדרך, ואין צריך
 14 לתלמידי חכמים שילוהו, מקל וחומר, ומה נדה שהיא בכרת
 15 בעלה נאמן עליה שלא יבוא עליה, ומותר להם להתייחד, סוטה
 16 שהיא בקלאו כמו שלמדו מהפסוק "אחרי אשר הוטמאה" לרבות
 17 סוטה שנסתרה, לא כל שכן שבעלה נאמן. אמרו לו רבנן לרבי יוסי,
 18 לא - אינו דומה, שהרי אם אמרת בנדה שבעלה נאמן עליה, שכן

אגרות קודש

ב"ה, יו"ד אייר, תשס"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעשי"ק שמיני, וי"א לחד"ז, בהם כותב אודות החלישות בהשיעורים
 שנתהוו עתה, ובטח מתייעצים ביניהם איך לחזקם, ואדרבה - להוסיף עליהם לגבי מה שהיי בעבר,
 וכפסק רז"ל דמעלין בקדש. ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט שכיון שדורשים זאת מאת
 כאו"א מאתנו - הפצת המעיינות חוצה, בודאי ניתנו הכחות איך למלאות הדרישה בפועל. וגדול זכות
 התעסקות זו להמשיך ברכות השי"ת והצלחתו בכל, ובפרט בעיני בריאות של המתעסקים וכל ב"ב..

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מוזכר

ישעיה פרק מא יד-כא

יד אֶל־תִּירְאֵי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזַרְתִּיךָ נְאֻם־יְהוָה וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: טו הִנֵּה שְׂמִתִּיךָ לְמוֹרֵג חֲרוֹץ חָדָשׁ בְּעַל פִּיפְיֹת תְּרוֹשׁ הָרִים וְתִדְק וּנְבָעוֹת כְּפִיץ תְּשִׁים: טז תִּזְרַם וְרוּחַ תְּשָׂאם וּסְעָרָה תְּפִיץ אוֹתָם וְאַתָּה תַּגִּיל בִּיהוָה בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל: (ס) יי הַעֲנִיִּים וְהַאֲבִיוֹנִים מִבְּקָשִׁים מִיָּם וְאִין לְשׁוֹנָם בְּצִמָּא נִשְׁתַּה אֲנִי יְהוָה אֶעֱנֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזֹבֶם: יח אֲפַתַּח עַל־שְׂפִיִּים נְהִרֹת וּבִתְרוֹד בְּקָעוֹת מַעֲיִנוֹת אֲשִׁים מְדַבֵּר לְאַנְס־מַיִם וְאַרְץ צִיָּה לְמוֹצְאֵי מַיִם: יט אֲתָן בַּמְדַּבֵּר אֲרוּ שְׁפָה וְהִדְמַם וְעֵץ שָׁמֶן אֲשִׁים בְּעֶרְכָּה בְרוֹשׁ תִּדְהַר וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו: כ לְמַעַן יִרְאוּ וַיִּדְעוּ וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁפִּילוּ יַחְדָּו כִּי יִדְיָהוּהָ עֲשִׂתָהּ זֹאת וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָה: (פ) כא קָרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמֶר יְהוָה הִגִּישׁוּ עֲצָמוֹתֵיכֶם יֹאמֶר מְלֶךְ יַעֲקֹב:

רש"י

וכשישוב אפו יכין להם לחם ומים וישכון שכינתו ורוח בפי נביאיהם: נשתה. ל' ונשתו מים מהים (לעיל יט) לשון השאת והשבר (איכה ג) וכולן ל' חורבה ויובש ולכך התי"ו מודגשת שהרי באה במקום שתיים שאין שאת בלא תי"ו והיה לו לומר לנקה נשתתה שהרי לזכר יחיד יאמר נשתה ולרבי' ונשתו: (יח) נהרות. לב מבין לתורה ולנבואה: מדבר. מקום שלא היתה חכמת התורה: (יט) אתן במדבר ארו שטה. כל מיני ישוב אף בם אתן כל מיני חכמה וטובה ושלוש: תדהר ותאשור. שמות אילני סרק העשוין לבנין: (כא) קרבו ריבכם. כל העכו"ם בואו וריבו והתוכחו עם בני: עצמותיכם. טענות בריאות וחזקות שלכם ול' ריב הוא זה בל' משנה שנים שהיו מתעצמין בדין במסכת סנהדרין:

(יד) תולעת יעקב. משפחת יעקב החלשה כתולעת שאין לה גבורה אלא בפיה, תולעת וירמונ"א בלע"ז: מתי ישראל. מספר ישראל: (טו) למורג חרוץ. כלי הוא של עץ וכבד ועשוי חריצים כעין כלי נפחים של ברזל שקורין לימ"א בלע"ז וגוררין על הקשין של שבלין ומחתכן עד שנעשו תבן דק: חדש. כשהוא חדש עד שלא הוחלקו פיות חריציו הוא חותך הרבה אבל משנתיישן הוחלקו פיות חריציו: בעל פיפיות. הם חידודי החריצין: (טז) תזרם. תזרה אותם כבמזרה לרוח: ורוח תשאם. מאליהם לגיהנם: (יז) מבקשים מים. נתנבא הנביא על אחרית הימים (עמוס ח) לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ה' ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו

מצודת ציון

(יד) מתי. אנשי: (טו) למורג. הוא כעין לוח עץ ובתחתיתו תחובים אבנים דקים ובו דשים התבואה וכן והמוריגים וכלי הבקר (ש"ב כד): חרוץ. עשוי חריצים ובקיעות בין אבן לאבן: בעל פיפיות. ר"ל שיש בו פיות וחידודים רבים והם החריצים: תדוש. מל' דישא: ותדוק. מל' דק: כמוץ. היא פסולת התבואה: (טז) תזרם. ענין פיזור כמו זורתי פרש (מלאכי ב): תפיץ. תפזר: תתהלל. מל' הילול ושבח: (יז) נשתה. ענין העתקה וכן ונשתו מים מהים (לעיל יט): אענם. מל' עניה ותשובה: (יח) שפיים. כן נקראו המקומות הגבוהים וכן רוח צח שפיים (ירמיה ד): לאגם. כן נקרא מקום כניסת המים וכן ועל אגמיהם (שמות ז): ציה. שממון: (יט) ארו וגו'. שמות אילני סרק: בערבה. במדבר: ברוש וגו'. שמות אילני סרק: (כא) עצמותיכם. ענין תוכן הדבר ועצמותו וכן לא נכחד עצמי ממך (תהלים קלט):

מצודת דוד

(יד) תולעת יעקב. עדת יעקב החלושה כתולעת ואין כחה אלא בפה היא התפילה כתולעת הזו שבפיה מנסרת בארזים: אני עזרתיך. מאז: וגאלך. ואהיה גאלך לעתיד אני קדוש ישראל: (טו) הנה שמתוך. שמתו אותך להיות מורג העשוי חריצים והוא חדש החדוד ביותר והוא בעל פיפיות רבות: (טז) תזרם. אתה תפזרם והרוח תשאם למרחוק: וסערה וכו'. ככל הדבר במ"ש: בה'. בתשועות ה': תתהלל. תתפאר בעצמך במה שתלית בטחונך בקדוש ישראל: (יז) הענינים וכו'. בני הגליות כשישובו לארצם דרך המדבר יבקשו מים ולא ימצאו: בצמא. כעבור הצמאון כאילו נעתק לשונם ממקומו: אענם. בדבר שאלתם על המים: (יח) על שפיים. במקומות הגבוהים אוליך נהרות עם כי אין דרך הנהרות למשוך שמה: מעיינות. אפתח מעיינות: למוצאי מים. להיות מקום מוצא מים: (יט) אתן במדבר ארו וכו'. שיתענגו בני הגליות בצלם: יחדו. כולם יחדו יהיו שמה: (כ) למען יראו

וכו'. זה הפלא אעשה להם למען יראו העכו"ם וישמו על לב וישכילו לדעת אשר יד ה' עשתה זאת הגאולה והוא ברא הפלא ההיא: (כא) קרבו ריבכם. שב לדבר לעובדי הפסל ואמר להם קרבו הריב שיש לכם עם ה' ועם עמו: הגישו עצמותיכם. תוכן הטענות ועצמות הדבר:

איוב פרק כב יט-כט

יט יראו צדיקים וישמחו וינקו וילעגלמו: כ אם לא נכחד קימנו ויתרם אכלה אש: כא הספן נא עמו ושלם פהם תבואתך טובה: כב קחנא מפיו תורה ושים אמרו בלבבך: כג אם תשוב עד שדי תבנה תרחיק עולה מאהלך: כד ושיתעלעפר בצר ובצור נחלים אופיר: כה והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך: כו פראז על שדי תתענג ותשא אל אלוה פניך: כז תעתיר אליו וישמעך ונדריך תשלם: כח ותגוראמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור: כט פיה שפילו ותאמר גוה ושח עינים וישע:

רש"י

שימנה עם אויביו כמו ואת היית בעוכרי (שופטים יא) עם עוכרי וע"י צורך נדוננו מן המקראות חסרים (כמו והיה שדי שופט בצריך, ואם נוכל לאמרו חול לשון דיין וחוסן זה פתרון) והיה חוסן מבצריך כמו ושית על עפר בצר כלומר הון עתק תהיה נבצר ולפי הענין כן פתרונו שהרי סופו מוכיחו וכסף תועפות לך ל' חוסן כמו ותועפות ראם לו (במדבר כג): (כו) ותשא אל אלוה פניך. לא תבא להרים פניך אלא לשאול צרכיך הימנו: (כז) ונדריך תשלם. מובטח אתה שירצו קרבנות תשלומי נדריך: (כח) ויקם לך. כמו ויקום לך: (כט) כי השפילו ותאמר גוה. ואם רואך דורך שפל תאמר בהבטחה להגביהו ויגבה: ושח עינים. בצרה הבאה (אליו) בעונו: יושיע. אותו אלוה בידך ובתפילתך:

(כ) אם לא נכחד קימנו. התשמור וראית אם לא נכחד יקומם: קימנו. כמו קומתו של אותו הדור כמו (הושע יב) בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו, כמו עמו: ויתרם. גאותם: אכלה אש. ברותחין נדונו ר' תנחומא דרש שהיו בעלי קומה ולא מתו בתהומות ובאו עליהם רותחין מלמעלה וזה יתרם קימה יתרה שלהם, כ"ש: (כא) הסכן. למוד להיות עמו שלם: ושלם. ותהיה שלם ולא תחסר בהם בדברים האלה: תבואתך טובה. תבואך טובה: (כד) ושית על עפר בצר. על אשר תשוב אליו תשית על הארץ חוסן ומבצרים: ובצור נחלים. הסלעים גבוהים שבנחלים עמוקים יהיה לך אוסף צבירת אופיר היא סגולת מלכים שהיו מסגלים ואוצרים זהב הבא מאופיר: (כה) והיה שדי בצריך. אם שדי זה קודש, תמהתי על פתרונו שמשמעו קללה

מצודת ציון

(כ) אם לא. באמת והוא כענין שבועה וכאומר אם לא היה כן יבוא עלי כזאת וכזאת וגזם ולא אמר וכן אם לא שויתי ודוממתי נפשי (תהלים קלא): נכחד. נמנע: (כא) הסכן. ענין ההרגל וכן וכל דרכי הסכנת (שם קלט): (כד) בצר. מבצר: (כז) תעתיר. תתפלל כמו יעתר אל אלוה (לקמן לג): (כח) נגה. תזרח כמו מנוגה נגדו (תהלים יח): (כט) גוה. כמו גאה בחלוקף אל"ף בוי"ו וענינו גדולה ורוממות כמו היגאה גומא (לעיל ח): ושח. ענין כפיפה והשפלה כמו וישח אדם (ישעיה ב):

מצודת דוד

(יט) יראו צדיקים. נח ובניו הצדיקים ראו במפלתם ושמחו על אשר מלאו אחרי ה' ולא נמשכו אחרי דעתם: ונקי. כ"א מהם לעג עליהם בעבור סכול דעתם: (כ) אם לא. באמת האיש אשר קיים והעמיד אותנו והוא נח שממנו הושחת העולם הלא הוא היה נמנע ונחדל מלהיות אבוד עם בני דורו והנותרים מאנשי הדעת הזרה ההיא הלא שרפה האש והמה אנשי סדום וחברותיה וכאומר ואיך תחזיק בדעת הזרה ההיא הלא מגמול אנשי הדעת ההיא נראה ההשגחה כי כולם נאבדו ונח לבד ניצול וכל הנותרים מאנשי הדעת ההיא כלו מן העולם: (כא) הסכן נא. לזאת מעתה הרגל עצמך עם ה' להאמין בהשגחתו ותהא עמו בשלום ולא תתרעם עוד למולו: בהם. בעבור הדברים האלה תבא אליך טובה: (כב) קח נא. מעתה קח בלבך התורה הנתונה מפיו כדרך המאמין בהשגחה: (כג) אם תשוב. כאשר תשוב לה' תחזור ותבנה ממה שהיית נהרס: תרחק. אך תרחיק מאהליך עולה שלא תהיה כטובל ושרץ בידו: (כד) ושית. ר"ל המקום יהיה לך לחזוק כאילו שמת לך מבצר בנוי על עפר הארץ החזקה יותר מהעשוי ממעל בגובה: ובצור וגו'. ר"ל יתקיים עושרך כאילו שמת זהב אופיר בצור חזק אשר בעמקים אשר יתקיים מפאת מקומו ומפאת עצמו כי זהב אופיר הוא החזק שבזהבים: (כה) והיה שדי בצריך. המקום יהיה מבצריך וכסף תהיה עפות ופורחות לך ר"ל יתרבו בכל עת: (כו) כי אז. כשתשוב לה' אז תתענג בטובה על משענת ה' ר"ל הוא יענג נפשך: ותשא. תוכל לישא פניך אל ה' לשאול צרכיך כי תהיה בטוח שימלא שאלתך: (כז) תעתיר. אתה תעתיר אליו והוא ישמע לך: ונדריך תשלם. דרך השואלים צרכיהם מאת המקום לנדור נדרים על תנאי כמ"ש אם יהיה אלהים עמדי וגו' (בראשית כח) ולזה אמר הנה תשלם נדריך כי ימולא משאלותיך: (כח) ותגור אומר. ר"ל כשתחליט בדעתך לעשות דבר מה אז המקום יקיים לך הדבר ההוא: נגה אור. תזריח אור ההצלחה: (כט) כי השפילו. אם תראה אנשים אשר הושפלו עד עפר תוכל לומר בהבטחה שיבא להם גדולה ורוממות כי המקום ישלים מאמריך: ושח. מי שעיניו כפופות בעבור הצרות יושיע המקום בתפלתך:

ד מחתכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הפלבים. רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת – אסורה, לפי שאינה מן המוכן.

ה מפירין נדרים בשבת, ונשאלין לדרבים שהן לצורך השבת. פוקקין את המאור, ומודדין את המטלית ואת המקוה. ומעשה בימי אביו של רבי צדוק, ובימי אבא שאול בן בטינית, שפקקו את המאור בטיפים וקשרו את המקוה בגמי, לידע אם יש בגיגית פותח מפה אם לא. ומדבריהן למדנו, שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת.

ס ל י ק מ ס כ ת ש ב ת

פירוש ברטנורא

ד מחתכין את הדלועין. התלושין לפני הבהמה, ואע"ג דסתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם: ואת הנבלה. שנתנבלה היום, ואע"ג דבין השמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה: רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה. דכל מדיו רחויי אינשי לא מקצה ליה לבהמה. ואפילו חולה מע"ש, סובר שתתפא. ואין הלכה כרבי יהודה:

ה מפירין. בעל לאשתו ואב לבתו: ונשאלין. להכם: שהן לצורך השבת. כגון שגדר שלא יאכל היום. ואנשאלין דוקא קאי, דאילו בעל או אב מפר בין נדרים שהן לצורך השבת בין נדרים שאינן לצורך השבת, כיון שאינו יכול להפר אלא ביום שמעו בלבד. ונדרים שהן לצורך השבת אפילו היה לו פנאי להשאל עליהם קודם השבת נשאלין עליהם בשבת: ופוקקין את המאור. החלון שממנו האורה נכנסת, סותמין אותו בלוח או בשאר כל דבר שרגילים לסתום בו: ומודדין את המטלית. כגון אם היתה טמאה ונגעה בטהרות, מודדין אותה אם יש בה ג' אצבעות על ג' אצבעות לידע אם נטמאו הטהרות אם לאו, דמטלית פחותה מג' על ג' אינה לא מיטמאה ולא מטמאה: ואת המקוה. לידע אם יש בה אמה על אמה ברוב שלש אמות. שאלו מדירות של מצוה הן לפיכך מותר למדוד אותן בשבת: שפקקו את המאור. את החלון וקרוי מאור שממנו האורה נכנסת: בטיפים. פך של חרס: מקדה. כלי חרס: כגמי. להכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מבטל ליה להיות קשר של קיימא: לידע אם יש בגיגית פותח טפה. כמין שביד קטן היה בין שני בתים שלא היה מקורה

משניות מבוארות – קהתי

לא היו אלא חורים סתם, שדרכם היה חודר האור לבית, ובשעת הצורך, כגון מחמת הגשם או השמש, היו סותמים אותם בלוח עץ או בכר וכדומה; ובאה המשנה ללמדנו, שיותר בשבת לסתום את המאור בכל דבר שרגילים לסתמו בו, ואין בזה משום מוסיף על הבניין, כמו ששינוי כבר (לעיל יז, ז); ומודדין את המטלית – בשבת. מטלית שנגעה בשרץ, ואחר כך נגעה בטהרות בשבת, מודדים אותה אם יש בה שלש אצבעות על שלש אצבעות, לידע אם נטמאו הטהרות אם לאו, שכן מטלית פחותה משלש על שלש אצבעות אינה מקבלת טומאה ואינה מטמאה אחרים, ואת המקוה – וכן מודדים בשבת את המקוה לידע אם יש בו שיעור של מקוהו כשר, היינו אמה על אמה ברוב שלש אמות. והתירו חכמים מדירות אלו בשבת, שמדירות של מצווה הן. ומעשה בימי אביו של רבי צדוק, ובימי אבא שאול בן בטינית, שפקקו את המאור בטיפים – בדלי קטן של חרס, וקשרו את המקוה – מין כלי חרס, כגמי – בקנה גומא, לידע אם יש בגיגית פותח טפה אם לאו – בגמרא מבואר שכן היה המעשה: הילקטי קטנה היתה בין שני בתים (שביד קטן בין שני בתים – רש"י), וטומאה היתה שם (שהיה מת מוטל שם), וגיגית סדוקה מונחת על גבן (והמת מוטל בשביל תחת הגיגית – רש"י) ופקקו את המאור בספיח (לפני מות המת פקקו בשבת את המאור בספיח, שזא אין בסדק הגיגית טפח על טפח, ונמצא המת מוטל באוהל, שאין לו מקום לצאת דרך מעלה, והמאור מכניס את הטומאה... לפיכך סתמוהו בכלי חרס, וגבו כנגד השביל, שהואיל וכלי חרס אינו מטמא מגבו הריהו חוצץ – רש"י), וקשרו (אחר כך) את המקידה (שיש בה טפח על טפח) בגמי (שהוא ראוי למאכל בהמה ומותר לטלטלו), כלומר שקשרו את המקידה בראש הקנה עד שהגיעה לסדק הגיגית, לידע אם יש שם בגיגית (בסדק הגיגית) פותח טפח (כלומר פתיחה של טפח על טפח כמידת המקידה) אם לאו. בעלי התוספות מקשים על פירושו של רש"י (ענין שבת קנה, א), ונראה להם יותר פירושו של רבנו חננאל, והוא: שהלקטי היינו תל המתלקט, ואותה הלקטי היתה בין שני בתים, היינו כמין קיר החוצץ ביניהם, ובו היה חלון שהיה סתום בגיגית סדוקה, ובאותה שבת היה מת מוטל בבית אחד, ובבית האחר היו רוצים להיכנס בו כהניס ולא ידעו בבירור אם יש בפי הגיגית פותח טפח, שאם כן, הרי באה הטומאה על ידו לבית האחר. ופקקו תחילה את המאור שבגג בספיח, מפני הכהנים שרצו לעלות על הגג, שלא ייטמאו מן הטומאה שבבית. אחר כך באו

יוס ראשו
באור משנה ד

משנתנו דנה במאכל בהמה שלא היה מוכן בשביל הבהמה מערב שבת. **מחתכין את הדלועין** – שנתלשו מערב שבת, **לפני הבהמה** – בשבת, אף על פי שסתם דלועים אינם עומדים למאכל בהמה אלא למאכל אדם, **ואת הנבלה** – שנתנבלה בשבת, מחתכין אותה, **לפני הפלבים** – ואף על פי שבערב שבת בין השמשות היתה עומדת לאדם ולא היתה מוכנה לבהמה, מכל מקום מותר ליתנה לפני הכלבים בשבת, שלדעת תנא קמא אין לאסור את הנבלה משום מוקצה. **רבי יהודה אומר: אם לא היתה נבלה מערב שבת, אסורה** – להינתן לפני הכלבים בשבת, **לפי שאינה מן המוכן** – שלא הוכנה מערב שבת למאכל הבהמה, והריהי מוקצה. ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ה

מפירין נדרים בשבת – האב מפר את נדרי בתו, אם נדרה "כבית אביה בנעוריה" (במדבר ל, ז), היינו כל זמן שלא בגרה ולא נישאה לאיש; ברם, אינו יכול להפר אלא ביום שמעו בלבד, כמו שנאמר (שם ל, ו): "ואם הניא אביה אותה ביום שמעו, כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום". כן יכול הבעל להפר את נדרי אשתו בדברים שיש בהם עינוי נפש או בדברים שבינו לבניה, ואף הוא אינו מפר אלא ביום שמעו בלבד, כמו שנאמר (שם שם, יג-יז): "ואם הפר יפר אותם אישה ביום שמעו, כל מוצא שפתיה לנדריה ולאסור נפשה לא יקום... כל נדר וכל שבועת אסור לענות נפש, אישה יקימו ואישה יפרנו". מכאן באה משנתנו ללמד, שהואיל והפרת הנדרים על ידי האב או הבעל אינה אלא ביום שמעו, לפיכך הם מפירים אפילו בשבת; ונשאלין לדרבים שהן לצורך השבת – מי שגדר נדר, ואחר כך הוא מתחרט עליו, יכול הוא להישאל מחכם על נדרו, כלומר שמבקש מן החכם התרה על הנדר; החכם חוקר את מסיבות הנדר ושואל אותו שאלות שונות, שעל ידן הוא מביא לידי בירור, כי הנדר היה בטעות, ואילו היה יודע שיהא כך וכך לא היה נודר, ועל יסוד הדברים הללו מתיר לו החכם את הנדר. משנתנו באה ללמד שאף בשבת הנשאלים מן החכם על נדרים שיתירם, אם היתר הנדרים הללו הוא לצורך השבת, כגון שגדר אדם שלא יאכל באותה שבת. בגמרא אמרו, שאפילו היה לו פנאי להישאל על נדרו זה קודם השבת, מכל מקום נשאל עליו בשבת, והואיל והוא לצורך השבת. **פוקקין את המאור** – החלונות בימיהם

מסכת עירובין

פרק ראשון

א מְבוּי שְׁהוּא גְבוּהָ לְמַעְלָה מְעֻשְׂרִים אָמְהָ – יִמְעַט. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵינּוּ צְרִיף. וְהֶרְחַב מְעֻשְׂרֵי אַמּוֹת – יִמְעַט; וְאֵם יֵשׁ לוֹ צוּרַת הַפֶּתַח, אָף עַל פִּי שְׁהוּא רֶחֶב מְעֻשְׂרֵי אַמּוֹת – אֵין צְרִיף לְמַעַט.

פירוש ברטנורא

אלא שניגית מונחת על גבו, והיו חלונות פתוחות מן הבתים אל השביל, והיו חוששין שמא ימות מת בבית אחד ותהא הטומאה בא מן החלון אל השביל ומן השביל אל הבית האחר דרך החלון הפתוח, לפיכך פקקו את החלון הפתוח לבית שהטומאה בתוכו בטמיה של חרס וגבו לצד השביל, וכלי חרס אינו מיטמא מנוב, וחוצין, כי חששו שמא אין בסדק הניגית פותח טמא ונמצאת הניגית מאהלת על השביל והטומאה באה דרך השביל מבית זה לבית זה. וה"כ הוצרכו לפתוח החלון וליטול אותו טפוח הפקוק בחלון, ובאו לידע אם יש באותו סדק של ניגית פותח טמא ואין שם אהל באותו שביל להביא את הטומאה, שהטומאה יוצאה מן השביל דרך סדק שבניגית כלפי מעלה. או אין בסדק של ניגית פותח טמא, ונמצאת השביל כאהל ומביאה את הטומאה מבית לבית. ומדרו מקדה של חרס וקשרוה בגמיו והושיטוה כלפי מעלה, לראות אם היה בסדק הניגית פותח טמא אם לאו: ומדבריהם למדנו שפוקקין וקושרין ומורדין בשבת. ובלבד שלא יהיה קשר של קיימא, והמדירה תהיה על קיימא, או להתלמד על דבר הוראה:

מסכת עירובין

א מְבוּי. שאינו רחב שש עשרה אמה אעפ"י שהוא פתוח משני ראשיו לרה"ר, אי נמי רחב שש עשרה אמה ואינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום. ומן התורה שרי למלטולי ביה בלא שום תקון, ורבנן הוא דגזרו עליה דלמא אתי למלטולי ברשות הרבים גמור, ושרויה בתקנתא דלחי או קורה דתתויה ליה הכיורא. ואם הניח את הקורה למעלה מעשרים אמה ימעט, כלומר ישפיל את הקורה עד שתהיה למטה מעשרים, דלמעלה מעשרים לא שלמא בה עינא. ואם יש בקורה [זו] אמלתרא פירוש ציורים ופתוחים, אפילו למעלה מעשרים אמה א"צ למעט, שע"י אותם הציורים שלמא בה עינא: רבי יהודה אומר א"צ. דמעמא דקורה לאו משום הכיורא אלא משום מחיצה, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם, וכיון שכן הוא מה לי בתוך עשרים מה לי למעלה מעשרים. ואין הלכה כר"י: והרחב מעשר אמות ימעט. דמפי מעשר אמות לא מקרי פתח אלא פרצה, ואנן פתח בעינן, הלכך ימעט רוחב כניסתו ועמדונו על עשר או על פחות: ואם יש לו צורת פתח. בכל מקום שאמרו חכמים צורת פתח הוא אפילו קנה מכאן וקנה מכאן גבוהים עשרה טפחים או יותר וקנה על גביתן ואע"פ שאינו נוגע בהן ואע"פ שגבוה מהן יותר משלושה טפחים. וכל האמות השניות במשנה זו ובכל עירובין וסוכה וכלאים, הם אמה בת ששה טפחים, וכל טמא ארבע אצבעות בגודל, אלא שפעמים צריך למדוד בטפח עצב, כלומר שלא ישים רוחב באצבעות הגודל בין

משניות מבוארות – קהתי

שמבוי סתום הוא רחוב המוקף שלש מחיצות, וחצרות פתוחות לתוכו, וכיון שהמבוי פתוח לרשות הרבים אסרו חכמים לטלטל בו ארבע אמות, שמא יחליפוהו ברשות הרבים. ברם, תיקנו חכמים להניח קורה למעלה על שתי המחיצות בפתח המבוי או ליתן לחי בצידו, וזה משמש כעין מחיצה או היכר למבוי, שיהא מותר לטלטל בו (כמבואר להלן במשנה ב). משנתנו באה ללמד, מה גודל פתח המבוי שניתן להחירו בקורה או בלחי.

מְבוּי שְׁהוּא גְבוּהָ לְמַעְלָה מְעֻשְׂרִים אָמְהָ – כלומר שחלל הכניסה למבוי, מן הקרקע ועד הקורה הנתונה למעלה על גבי שתי מחיצות הכניסה, הוא למעלה מעשרים אמה (כ-10 מטרים), יִמְעַט – את החלל, והיינו שיוריד את הקורה עד שלא יהא בחלל הכניסה יותר מעשרים אמה, לפי שהקורה היא משום היכר, ואין הקורה ניכרת כשהיא למעלה מעשרים אמה, ואינה מתירה את המבוי. בגמרא אמרו, שאם יש בקורה ציורים ופיתוחים עד שהכל מסתכלים בה, אף על פי שהיא למעלה מעשרים אמה, הריהו כשרה, שהרי יש בה היכר. **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵינּוּ צְרִיף** – להוריד את הקורה, שלדעתו אף כשהקורה היא למעלה מעשרים אמה, הרי היא נראית וניכרת (גמרא; רמב"ם). ויש מבארים טעמו של רבי יהודה, לפי שאין הקורה עשויה משום היכר אלא משום מחיצה, שרואים את הקורה כאילו היא יורדת וסותמת ("פי תקרה יורד וסותם"). ולכן אין הבלל אם היא בתוך עשרים אמה או למעלה מעשרים (הר"ד יחונת; ברטנורא). ואין הלכה נרבי יהודה. **וְהֶרְחַב מְעֻשְׂרֵי אַמּוֹת** – אם חלל הכניסה של המבוי רחב מעשר אמות, יִמְעַט – את הרוחב ועמדונו על עשר אמות או פחות, שכן הכניסה למבוי כשהיא רחבה עד עשר אמות, נקראת "פתח". אבל כשהיא רחבה יותר מעשר אמות אינה נקראת "פתח" אלא "פירצה", ואין מתירים את המבוי אלא אם כן הכניסה אליו דינה כפתח. יש אומרים בגמרא, שמידות הגובה והרוחב הנזכרות במשנתנו למדו חכמים מפתחו של היכל, שהיה גבוה עשרים אמה ורחב עשר אמות. **וְאֵם יֵשׁ לוֹ – לַמְבוּי, צוּרַת הַפֶּתַח** – שיש בכניסת המבוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהם, כעין שתי מזוזות ומשקוף, אָף עַל פִּי שְׁהוּא רֶחֶב מְעֻשְׂרֵי אַמּוֹת – וכן אפילו הוא גבוה מעשרים אמה (רמב"ם), אֵין צְרִיף לְמַעַט – שצורת הפתח מכשירה את המבוי שיהא מותר לטלטל בתוכו.

למדוד את פי הגיגית שבחלון, אבל הואיל והיה החלון באמצע הקיר ולא היו יכולים להגיע אל הגיגית לא מן הקרקע ולא מן הגג, לפיכך קשרו מקידה שיש בה טפח על טפח בגמיו ושלשלוה מן הגג אל כנגד פי הגיגית, לראות אם פי הגיגית יש בו פותח טפח כמידת המקידה, ונמצאת הטומאה באה על ידו לבית האחר, או שאין בו פותח טפח ואין הטומאה באה לבית האחר (רמב"ם בפירושו למשנתנו מפרש ענין זה בדרך אחרת). – הרב מברטנורא מבאר לפי רש"י, אבל בדרך שונה קצת: כמין שביל קטן היה בין שני בתים, שלא היה מקורה, אלא שניגית סדוקה היתה מונחת על גבו, והיו חלונות פתוחים מן הבתים אל השביל, והיו חוששים שמא ימות מת בבית אחד, ותהא הטומאה באה דרך החלון אל השביל, ומן השביל אל הבית האחר דרך החלון הפתוח. לפיכך פקקו את החלון הפתוח של הבית האחר בטפוח של חרס וגבו לצד השביל (מהטעם שבארנו לעיל), שכן חששו שמא אין בסדק הניגית פותח טמא, ונמצאת הניגית מאהלת על השביל, והטומאה באה דרך השביל מבית זה לבית זה. אחר כך הוצרכו לפתוח את החלון וליטול אותו טפוח הפוקקו, ובאו למדוד בשבת אם יש בסדק הניגית פותח טמא, ונמצאת הטומאה יוצאת דרך הסדק למעלה, ואינה באה לבית, ונטלו מקידה של חרס שהיא טפח על טפח וקשרוה בגמיו והושיטוה אל סדק הניגית למעלה, לראות אם יש בו כמידת המקידה, היינו פותח טפח, אם לאו. **וּמְדַבְּרֵיהֶן לְמַדְנֵוּ** – ממה שהתירו חכמים אלו לפקוק את המאור ולקשור את המקידה בגמיו כדי למדוד את הגיגית למדנו, שפּוֹקֵקִין וּמּוֹרְדִין וְקוֹשְׂרִין בַּשַּׁבָּת – פוקקים את החלון, ומורדים מדידה של מצווה, וקושרים קשירה של מצווה (רמב"ם). והרב מברטנורא כותב רק בענין המדידה שתהא של מצווה, ואילו בקשירה הוא כותב: "ובלבד שלא יהיה קשר של קיימא" (ענין יחוספות יום טוב).

י ו ט ו י

מסכת עירובין

ב א ו ר מ ש נ ה א

מסכתנו פותחת בדיני תיקונו של מבוי סתום, וכבר בארנו (בפתיחה למסכתנו),

ב הכשר מבוי – בית שמאי אומרים: לחי וקורה; ובית הלל אומרים: לחי או קורה; רבי אליעזר אומר: לחיין. משום רבי ישמעאל אומר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, על מבוי שהוא פחות מארבע אמות, שהוא או פלחי או בקורה; על מה נחלקו? על רחב מארבע אמות ועד עשר, שבית שמאי אומרים: לחי וקורה; ובית הלל אומרים: או לחי או קורה. אומר רבי עקיבא: על זה ועל זה נחלקו. ג תקורה שאמרו, רחבה כדי לקבל אריח, ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים; דיה לקורה שתהא רחבה טפח, כדי לקבל אריח לארבו.

פירוש ברטנורא

זו לזו אלא היו מצומצמות ונוגעות זו בזו, ופעמים צריך ליתן ריח בין גודל לגודל שלא יהיו נוגעים זה בזה, והיו הנקרא טפח שוחק, כיצד, בזמן שהמדידה בטפח עצב היא לחומרא, כגון מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יעמע, וסוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה פסולה, מורדים בטפח עצב. ובזמן שהמדידה בטפח שוחק הוא לחומרא, כגון מבוי אין גבוה פחות מעשרה טפחים, סוכה אין גבהה פחות מעשרה טפחים, מורדין בטפח שוחק, וכן לעולם: **ב הכשר מבוי**. הכנתו והזמנתו של מבוי לטלטל בתוכו ע"י שותפי מבואות: **ב"ש אומרים** לחי וקורה. שנתן צריך דסבירא להו מן התורה ד' מחיצות שלמות בעינן ואתאי הלכה למשה מסיני ואוקמתא לרביעית אלחי וקורה: **ובה"א או לחי או קורה**. דמן התורה ג' מחיצות [שלמות] בעינן ותו לא ואתאי הלכה למשה מסיני להוסיף הרביעית, או בלחי משהו או בקורה להיכר מחיצה. ומבוי דאירי ביה הכא הוא מבוי סתום מג' רוחותיו ורוח רביעית פתוחה לרה"ר, וארכו יותר על רחבו, דאי ארכו כרחבו הוה כחצר שנפרצה הפתוחה לרה"ר, וצריך פס ארבעה ומשהו או שני פסין של כל שהן, וכן חצר שנפרצה לרה"ר וארכה יותר על רחבה נדונה כמבוי ונתרת בלחי או קורה. ומבוי שהוכשר בלחי חלוק ממבוי שהוכשר בקורה, דאילו מבוי שהוכשר בלחי הוה כאילו יש לו ארבע מחיצות והוורק מרשות הרבים לתוכו חיב, ומבוי שהוכשר בקורה אע"פ שמוטר לטלטל בתוכו על ידי שתוף לא הוה כרשות היחיד גמור והוורק מרשות הרבים לתוכו פטור, דקו"ל קורה משום הכירא, ולחי משום מחיצה: **רבי אליעזר אומר לחיים**. כב"ש ס"ל ובעי לחי מכאן ומכאן, ואין הלכה כר"א: **אמר תלמיד אחד**. הוא רבי מאיר: **שהוא פחות מארבע אמות**. רוחב פתחו: **אמר רבי עקיבא על זה ועל זה נחלקו**. ות"ק נמי הכי קאמר דלא מפליג בין רחב לקצר. ומפרש תלמודא דאיכא בנייהו מבוי שיש ברוחב פתחו פחות מד' טפחים, דחד מנייהו סבר אין צריך לא לחי ולא קורה, ואידך סבר צריך לחי או קורה, ולא הובר מתוך דבריהם הי מנייהו סבר צריך וחי מנייהו סבר א"צ: **ג רחבה כדי לקבל אריח**. שתהא ראויה לבנות עליה בנין לקביעות: **והאריח חצי לבנה של שלשה טפחים**. נמצא אריח טפח ומחצה רוחב: **דיה לקורה ברוחב טפח**. הכי קאמר, כיון שהקורה רחבה טפח, אותו חצי טפח הנותר, שהאריח רחב טפח ומחצה, יכול למרח כמיטא אצבע מכאן ואצבע מכאן, וע"י כן תתיה רחבה לקבל אריח, והכי מפרש לה בגמרא:

משניות מבוארות – קהתי

הוא, **או פלחי או בקורה** – אף לדעת בית שמאי. **על מה נחלקו** – בית שמאי ובית הלל? **על רחב מארבע אמות ועד עשר** – כשפתח המבוי הוא רחב מארבע ועד עשר אמות, **שבית שמאי אומרים: לחי וקורה; ובית הלל אומרים: או לחי או קורה** – כמבואר לעיל. **אמר רבי עקיבא: על זה ועל זה נחלקו** – בגמרא מבואר, שההבדל בין תנא קמא לרבי עקיבא במבוי שיש ברוחב פתחו מארבעה טפחים, שלדעת אחד מהם אין צריכים לא לחי ולא קורה, ולדעת האחר צריכים לחי או קורה. ברם, לא ברור מתוך דבריהם מי סובר כך ומי סובר כך.

המבוי שהכשרו בלחי או בקורה היינו שארכו יותר מרחבו אפילו מעט, אבל כשהוא ריבוע, היינו שארכו כרחבו, הריהו צריך הכשר כחצר, היינו או לחי אחד ברוחב ארבעה טפחים, או לחי מכאן ולחי מכאן ואפילו ברוחב משהו. וכן חצר שארכו יותר מרחבו, דינו כדין מבוי, ולחי או קורה מספיק להכשרו (גמרא: פירוש המשניות להרמב"ם).

י ו ש ל י ש

באור משנה ג

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת שהכשר המבוי לחי או קורה (לדעת בית הלל), באה משנתנו ללמד שיעור רוחבה של הקורה. **תקורה שאמרו** – לעיל, שהיא מכשירה את המבוי שהיא מותר לטלטל בתוכו, צריכה להיות **רחבה כדי לקבל אריח** – כמו שהמשנה מפרשת והולכת, **ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים** – נמצא רוחב האריח טפח ומחצה, **דיה לקורה שתהא רחבה טפח, כדי לקבל אריח לארבו** – ויש גורסים: **כדי לקבל אריח** לרחבו. וכוננת המשנה היא, שהיא אורך האריח לאורך הקורה ורוחב האריח לרחבה. בגמרא מבואר, שהעודף של חצי הטפח (שתי אצבעות) שיש ברוחב האריח על רוחב הקורה, אפשר לחלק לשני צידי הקורה, אצבע מכאן ואצבע מכאן, ולמרח טיט תחתיהן. טעם השיעור הזה מבואר במפרשים, שתהא הקורה נראית כקבועה, כאילו רוצים לבנות עליה בניין (רש"י: ברטנורא).

בענין מידת האמות נחלקו אמוראים בגמרא, והלכה כרבא שאמר משמו של רב נחמן: "כ"אמות (היינו כל האמות השניות במסכתנו ובמסכת סוכה ובמסכת כלאיים) באמה בת ששה, אלא הללו שוחקות (שמורדים באצבעות סדוקות, מרווחות, כדרך השוחק שפושק שפתיו – ערוך) והללו עצבות. וכותב הרמב"ם (הל' שבת ז', לו): "האצבע שמשערין בה בכל מקום היא רוחב הגודל של יד. והטפח ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום, בין בשבת, בין בסוכה וכלאיים, היא אמה בת ששה טפחים, ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים דחוקת זו לזו (שאיין שמים וריח באצבעות האגודל בין זו לזו אלא הן צומצמות ונוגעות זו בזו – ברטנורא), ופעמים משערין באמה בת ששה שוחקות ורווחות (שהאצבעות קרבות זו לזו אבל אינן מהודקות אלא מרווחות, שנכנס האויר ביניהן), וזה וזה להחמיר" (שם המדידה בטפח עצב היא לחומרא, מורדים בטפח עצב, ואם המדידה בטפח שוחק היא לחומרא, מורדים בטפח שוחק). ובעל "מגיד משנה" מביא בשם הרשב"א, ששיעור יתרון השוחק על העצב נראה לו שהוא חצי אצבע לאמה.

באור משנה ב

משנתנו עוסקת בדין היתר המבוי הסתום. **הכשר מבוי** – הכשרת המבוי, שהיא מותר לטלטל בתוכו, **בית שמאי אומרים: לחי וקורה** – שניהם צריכים: לחי, היינו לוח עץ או עמוד, בצד הכניסה, וגם קורה למעלה על שתי המחיצות בכניסה למבוי; **ובית הלל אומרים: לחי** – משום מחיצה, או **קורה** – משום היכר; ומכאן יש הבדל בין מבוי שהוכשר על ידי לחי ובין מבוי שהוכשר על ידי קורה, שמבוי שהוכשר בלחי הריהו כאילו מוקף ארבע מחיצות ודינו כרשות היחיד גמורה, ואילו מבוי שהוכשר בקורה, אף על פי שמוטר לטלטל בתוכו על ידי "שיתוף" ("עירוב"), אינו כרשות היחיד גמורה, והוורק מרשות הרבים לתוכו פטור (דמב"ם: ברטנורא). **רבי אליעזר אומר: לחיין** – צריכים לחי מכאן ולחי מכאן בשני צידי הכניסה. **משום רבי ישמעאל אומר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא** – בגמרא מבואר שהתלמיד הוא רבי מאיר, שהיה תלמידים של רבי ישמעאל ורבי עקיבא; **לא נחלקו בית שמאי ובית הלל, על מבוי שהוא פחות מארבע אמות** – שפתח המבוי רחבו פחות מארבע אמות, **שהוא** – שהכשרו

ד רחבה פדי לקבל אריח, ובריאה פדי לקבל אריח. רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאינה בריאה. ה היתה של קש או של קנים כו'. ר' יהודה קאמר לה, ולית הלכתא כוותיה: עקומה. שאין אריח יכול לנוח עליה, וכן עגולה אין אריח נח בה: אם יש עגולה – רואין אותה פאלו היא של מתכת; עקמה – רואין אותה פאלו היא פשוטה; ו לחיין שאמרו, גבהן עשרה טפחים, ורחבן ועבין כל שהוא. רבי יוסי אומר: רחבן שלשה טפחים. ז בכל עושיין לחיין, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים; ורבי יוסי אומר. ומטמא משום גולל, ורבי מאיר מטמא. וכותבין עליו גמי נשים, ורבי יוסי הגלילי פוסל.

פירוש ברטנורא

ד בריאה לקבל אריח. חזקה לסבול כובד האריח שלא תשבר. וכן הלכה: ה היתה של קש ושל קנים כו'. ר' יהודה קאמר לה, ולית הלכתא כוותיה: עקומה. שאין אריח יכול לנוח עליה, וכן עגולה אין אריח נח בה: אם יש בהקיפה. כלומר ואיזו מרת העגולה להכשיר, כל שיש בהקיפה שלשה טפחים, שצריכה חוט שלשה טפחים להקיפה סביב, בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק, שכן מצינו בים שעשה שלמה (יה"ב ד') עשר באמה משפתו אל שפתו עגול סביב וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב, אלמא לכל אמה רוחב בעגול איכא שלש אמות היקף: ו לחיים שאמרו. לחיים שנחלקו בה רבי אליעזר וחכמים, דלרבי אליעזר תרתי בעינן ולרבנן חדא, זהו שיעורן: גבהן עשרה טפחים. כשיעור גובה המבוי דאין גבהו פחות מעשרה טפחים. ואפילו היה המבוי גבוה הרבה דיו בלחי גבוה עשרה טפחים: ורבי יוסי אומר רחבן שלשה. דבעי דבר חשוב במחיצה. ואין הלכה כר': ז רבי יוסי אומר. דחיישין שמא תמות ולא הוי גבוהה עשרה ולא יהיב אדעתיה וסמיך עלה: ומטמא משום גולל. אם עשאן גולל לקבר מטמא לעולם

משניות מבוארות – קהתי

באות יונית "פי" (π).

יש מפרשים (לפי דעה אחת שבירושלמי) שמשנתנו כולה מדברי רבי יהודה היא, אבל חכמים חולקים עליו (הר"ד יונתן). ויש מפרשים (לפי דעה אחרת שבירושלמי) שרק הרישא היא מדברי רבי יהודה אבל בענין עקומה ועגולה אף חכמים מודים שרואין אותה כאילו היא פשוטה ומרובעת. ברם, קורה עקומה שעקמימותה היא חוץ למבוי, כל שאילו תינטל העקמימות יהיה בין חלקי הקורה חלל של שלשה טפחים. לדעת חכמים הקורה פסולה (ירושלמי: רמב"ם: הרא"ש).

באור משנה ו

לאחר שנבאר שיעור הקורה, באה המשנה ללמד שיעור הלחי: גבהו, רחבו ועביו. לחיין שאמרו – שנחלקו בהן חכמים ורבי אליעזר (לעיל במשנה ב), שלדעת רבי אליעזר צריך לחיים, לחי מכאן ולחי מכאן, בשני צידי הכניסה למבוי, ולדעת חכמים אין צורך אלא בלחי אחד, בצד אחד בלבד של הכניסה למבוי, גבהן עשרה טפחים – כלומר שאפילו העושה שני לחיים כדעת רבי אליעזר, מכל מקום צריכים הם להיות גבוהים לכל הפחות עשרה טפחים, כשיעור גובה המבוי, שכן אין הכשרו של מבוי בלחי או בקורה אלא אם כן הוא גבוה לכל הפחות עשרה טפחים. ברם, אפילו היה המבוי גבוה מעשרה טפחים דיו להכשירו בלחי שהוא גבוה עשרה טפחים (רמב"ם; ברטנורא); ורחבן ועבין – של הלחיין, כל שהוא – בגמרא אמרו: וכמה כל שהוא? אפילו כחוט הסרבל (מין בגד עבה, שהיו לובשים בימיהם). יש מבארים, שחוט הסרבל הוא כעובי אצבע (מודכי בשם מהר"ם). ויש מפרשים: אפילו פחות מעובי האצבע, כלומר משהו ממש ("בית יוסף"; "מנא בורחתי"). רבי יוסי אומר: רחבן שלשה טפחים – שהואיל והלחי הוא משום מחיצה, צריך שיהא דבר חשוב, ולכן אינו כשר אלא אם כן רחבו לפחות, שלשה טפחים (הר"ד יונתן; ברטנורא). ואין הלכה כרבי יוסי.

יום חמישי

באור משנה ז

משנה זו באה ללמד, מה יכול לשמש בתור לחי לחיוקן המבוי, אלא שדרך אגב מובאות בה גם הלכות אחרות, שאינן שייכות לענייננו. בכל עושיין לחיין, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים – כל דבר שהוא גבוה עשרה טפחים או יותר, יכולים לעשותו לחי להכשר המבוי, ואפילו דבר שיש בו רוח חיים, כגון בהמה, והיינו שקושרים אותה בחבלים ליתדות התחובות ככותל המבוי או בתקרה, באופן

באור משנה ד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, ונחלקו בה תנאים אם מה ששינוי "רחבה כדי לקבל אריח" הכוונה היא לגבי הרוחב בלבד או גם לגבי כובד האריח. רחבה פדי לקבל אריח, ובריאה פדי לקבל אריח – הקורה המכשירה את המבוי צריכה להיות לא רק רחבה כדי לקבל אריח אלא גם חזקה כדי לשאת עליה אריח, שלא תישבר מחמת כובדו; והטעם הוא, כמו שבארנו (במשנה הקודמת), שצריך שתהא הקורה נראית כקבועה, שראויה לבנות עליה בניין; רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאינה בריאה – דיה לקורה שתהא רחבה טפח, אף על פי שאינה חזקה. רבי יהודה הולך לשיטתו (לעיל משנה א), שקורה אינה אלא משום מחיצה, ולכן הוא סובר שאף קורה שאינה חזקה כשרה היא (הר"ד יונתן), כמפורט במשנה הבאה.

יום רביעי

באור משנה ה

משנתנו היא המשך דברי רבי יהודה שבמשנה הקודמת: "רחבה אף על פי שאינה בריאה". היתה – הקורה, של קש או של קנים – שאינה יכולה לשאת אריח, רואין אותה פאלו היא של מתכת – היכולה לקבל אריח; עקמה – היתה הקורה עקומה, שאין אריח יכול לנוח עליה, רואין אותה פאלו היא פשוטה – וכשרה היא, עגולה – אם הקורה היתה עגולה, שאי אפשר לאריח לנוח עליה, רואין אותה פאלו היא מרבעת. ואיזו היא מידת הקורה העגולה להכשיר את המבוי? כל שיש בהקיפה – של עיגול, שלשה טפחים – שהחוט המקיף את העיגול ארכו שלשה טפחים, יש בו רחב טפח – מכאן שקורה עגולה שיש בהקיפה שלשה טפחים, כשרה. בגמרא למדים זה ממה שנאמר (מלכים א, ז, כג): "ויעש באמה קומתו, וקו שלשים באמה יסוב עד שפתו עגול סביב, וחמש באמה קומתו, וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב", כלומר שהים היה עגול, והקוטר שלו, העובר במשפה לשפה, היה עשר אמות, והקפו שלשים אמה. ברם, החשבון אינו מדויק, והמספרים הנתונים כאן הם מספרים עגולים; וכן כותב הרמב"ם, שלפי חכמי המדות כל עגולה שיש אמה באלכסון שלה (היינו בקוטר) יש בהקיפה שלש אמות ושביעית בקירוב, ולפי שמספר זה לא יושג לעולם אלא בקירוב, נקטו החכמים את המספר השלם. ואמנם לפי תורת ההנדסה: אם הקוטר הוא טפח, ההיקף הוא 3.14 טפחים (בקירוב של מאית). מספר זה (3.14...) מציינים בתורת ההנדסה

ח שְׂרָא שְׁחִנְתָּהּ בְּפִקְעָה וְהִקְיִפוּהָ בְּכַלִּי בְהֶמָּה – מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבְלִבָּד שְׂיֵהָ גֵּדֵר גְּבוּהָ עֲשֶׂרָה מַפְחִים, וְלֹא יִהְיוּ פְּרָצוֹת יְתָרוֹת עַל הַבְּנִין. כָּל פְּרִצָה שְׂהִיא כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת מִתְּרַת, מִפְּנֵי שְׂהִיא פְּתָחָה; יְתֵר מִפְּאֵן – אָסוּר.

פירוש ברטנורא

אם נגע בו אדם וכלים כהאל המת, אפילו ניטל משם דתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע על פני השדה ודרשינן לרבות גולל ודופק. גולל הוא כסוי הקבר: ור"מ מטיח. טעמא דר"מ משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים אינה מחיצה. ואינה הלכה: ור"י הגלילי פוסל. דתיב (דברים ד) וכתב לה ספר, מה ספר אין בו רוח חיים אף כל שאין בו רוח חיים. ורבנן אי כתיב וכתב לה בספר כדאמרת, השתא דתיב וכתב לה ספר לספור דברים הוא דאחא. והלכה כר"ק. [ואם כתב] לה נט בקרן על פרה ונתן לה את הפרה, דהשתא אינו צריך קציצה לאחר שנכתב. כשר. אבל אם לא נתן לה את הפרה אלא את הקרן, כיון שצריך קציצה, לא מגרשה ביה:

ח ולא יהיה פרצות יתרות על הבנין. ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר, אם הפרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה, ואף כנגד העומד אסור: כל פריצה שהיא מעשר אמות מותרת. ובלבד שהיא העומד רב עליה. אי נמי פרוץ כעומד, הוי מחיצה ואף כנגד הפרוץ מותר: יתר מבאן אסור. אפילו פרצה אחת יותר מעשר אוסרת כל החוקף ואפילו העומד מרובה, דלא עברי אינשי פתח יותר מעשר והוי פרצה. ודוקא דאין לה צורת פתח, אבל אית לה צורת פתח אפילו יותר מעשר הוי פתח:

משניות מבוארות – קהתי

ויש מפרשים, שהגולל הוא כיסוי הקבר, שבזמן שהיו נוהגים לעשות הקברות בכוכים שבמערה, היו גוללים אבן על פי הכוך או על פי הפתח של המערה, והאבן היתה עגולה, ומגלגלים אותה לצד חומת המערה כשרוצים לסתום את הפתח, ולצד חוץ – כשרוצים לפתחה; וכדי שלא תתגלגל בחזרה לצד חוץ כשסותמים את הפתח, היו נותנים תחתיה אבן אחרת, כדי לעכב את הגולל, והוא הדופק. ובזמן שעושים את הקברות בחפירות שבשדות, לאחר שחופרים את הקבר כל צרכו, בוים מכאן ומכאן אצטבאות להניח למעלה מהן אבנים גדולות לכסות את המת, והאבנים נשענות להם האצטבאות; והאבנים שהן למעלה מן האצטבאות נקראות "גולל". לפי שהמת נגלל בהן, והאצטבאות שמכאן ומכאן נקראות "דופק", שהן צלעות, וצלעות נקראות "דפקין"; והאצטבאות, שהן הצלעות, היו עשויות שורות אבנים מכאן ומכאן. אבל האבן שנותנים כדי לעשות נפש לקבר אינו בכלל גולל, אלא סתימת הקבר ("אנציקל" תלמודית" בשם מפרשים שונים).

ב לפי פירושו של רבנו תם וכן לפי הפירוש האחרון שגולל הוא כיסוי הקבר או סתימת כוך המערה, יתכן מה ששינונו במשנתנו בניין בעל חיים שעשו אותו לפי שעה, כשלא היתה אבן מוזמנת להם באותה שעה. אבל לפירושו של רש"י מוכרחים לומר, שהלכה זו של בעל חיים בתורת גולל אינה במציאות, ולא נשנתה אלא משום דרוש וקבל שכן (תוספות כתובות ד. ב. שבת קנב. ב).

ג מה ששינונו במשנתנו: ומסמא משום גולל. מפרש רש"י (וכן הרב מברטנורא) שמטמא לעולם אפילו ניטל משם. אבל הרמב"ם כותב: "בהמה שכפתה ועשה אותה גולל, הנוגע בה טמא טומאת שבעה כל זמן שהיא גולל. הניח הבהמה, הוי ריא טהרה נכשר הבהמות. וכן כל גולל שנעשה מדבר שאינו מקבל טומאה, לאחר שפרש מלהיות גולל, הרי הוא טהור (רמב"ם הל' טומאת מת ד. ד.).

באור משנה ח

משנה זו באה ללמד בענין מקום המוקף גדר שיש בו פרצות.

שְׂרָא – חבורת נוסעים, שְׁחִנְתָּהּ בְּפִקְעָה – שהיא כרמילית, ואסור מדברי סופרים לטלטל בתוכה (עיי' פתיחה למסכת שבת), וְהִקְיִפוּהָ – והקיפו בערב שבת את הבהמה, בְּכַלִּי בְהֶמָּה – כגון באוכפים, אף על פי שיש חיל בין אוכף לאוכף, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ – מותר להם לטלטל בשבת בתוך המתה, כדן רשות היחיד, וּבְלִבָּד שְׂיֵהָ גֵּדֵר גְּבוּהָ עֲשֶׂרָה טְפָחִים – שהמחיצות שעשו בכלי בהמה היא גדר הגבוה לכל הפחות עשרה טפחים, וְלֹא יִהְיוּ פְּרָצוֹת יְתָרוֹת עַל הַבְּנִין – שכל הפרצות כולן לא תהיינה מרובות על בניין הגדר שעשו מן הכלים, כלומר שאם נצרף כל חלקי הגדר ונצרף כל המקומות הפרוצים, לא יהא הפרוץ מרובה על העומד. והוא הדין אם הפרוץ הוא כעומד, כלומר שצירוף כל המקומות הפרוצים שווה לצירוף כל חלקי הגדר, שמתור לטלטל בכולה (גמרא). אבל אם הפרוץ מרובה על העומד, אינה מחיצה, ואסור לטלטל בתוכה אפילו כנגד חלקי הגדר. כָּל פְּרִצָה שְׂהִיא כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת – אם העומד מרובה על הפרוץ או אפילו הפרוץ הוא כעומד, ויש שם פרצות שהן כעשר אמות, כלומר שמקום כל פריצה איננו יותר מעשר אמות, מִתְּרַת – שאין פרצות אלו אוסרות את הגדר, ואף כנגד הפרצות מותר לטלטל,

שאינן חשש שמא תברח משם, או שמא תרביץ תחתיה ולא יהיה גובהה עשרה טפחים (גמרא סוכה כג. א; הר"ד יונתן). וְרַבִּי יוֹסִי אָסוּר – לעשות לחי בדבר שיש בו רוח חיים, שחושש הוא שמא הבהמה תמות ותתכווין, ולא תהיה גבוהה עשרה טפחים, ואנשי המבוי לא יתנו דעתם על כך, ויטלטלו במבוי על סמך אותו לחי; ברם, תנא קמא אינו חושש שמא תמות, שמיתה אינה שכיחה (סוכה טו. טז). וּמְטַלְטְלֵי מְשֻׁמִּים גּוֹלְלִים – וכן מטמא דברי שיש בו רוח חיים משום גולל; שנאמר בחזרה (במדבר יט, טז): "וכל אשר יגע על פני השדה בחבל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר, יטמא שבעת ימים", ודרשו: "וכל אשר יגע על פני השדה" – לרבות גולל ודופק (גולל הוא כיסוי שעל פי הקבר או על המת, ודופק הוא הדבר שהגולל נשען עליו); ובאה משנתנו ללמד, שאם עשו בעל חי גולל לקבר, וכגון שהיה כפות ונתון על פני הקבר (רמב"ם), הנוגע בו טמא שבעת ימים. וכן שנו (אהלות טו, טז): בהמה שנשאה גולל לקבר, הנוגע בה טמא טומאת שבעה. וְרַבִּי מְאִיר מְטַהֵר – שהוא אומר (אהלות טז): כל שיש בו רוח חיים, אינו מטמא משום גולל. טעמו של רבי מאיר מבואר בגמרא (סוכה ד, א), שכל מחיצה שעומדת ברוח (על ידי רוח – רש"י), אינה מחיצה (שניקב עמידתה דבר שאין בו ממש הוא – רש"י); או משום שמחיצה שאינה עשויה ביד אדם אינה מחיצה. – יש גורסים גם ברישא (בענין הלחי): ורבי מאיר אוסר. וכן הגירסה בנוסח המשנה שבגמרא. וְכֹתְבִין עָלָיו גִּטֵּי נְשִׁים – וכן מותר לכתוב גט על בעל חיים, כגון על הקרן של פרה, ובלבד שיתן לאשה את הפרה כולה, שכן אם הוא קוצץ את הקרן לאחר כתיבת הגט, הגט פסול, שנאמר (דברים כד, א): "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" – מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה, אבל זה שמחוסר היה מעשה הקציצה בין הכתיבה לנתינה, הרי הוא פסול. וְרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי פּוֹסֵל – את הגט שכתבו אותו על בעל חיים, משום שנאמר: "וכתב לה ספר כריתות", ודרוש מכאן רבי יוסי הגלילי שהגט צריך להיות כספר, מה ספר דבר שאין בו רוח חיים, אף כל דבר שאין בו רוח חיים. ברם, תנא קמא דרוש את הכתוב "ספר כריתות" לענין סיפור הדברים של גירושין, והיינו שיכתוב בגט סיפור דברי הכריתות, שהוא פוטר את אשתו ומתירה לכל אדם.

בענין "גולל" יש להוסיף כמה דברים להסברו.
א) פירושים שונים נאמרו במהותם של "גולל ודופק":
רש"י מפרש, שהגולל הוא כיסוי של ארון המת, והדופק היינו דפנות הארון שעליהם נשען הכיסוי.
רבנו תם מקשה על פירוש רש"י (עיי' כתובות ד, ב), והוא מפרש, שגולל הוא אבן של מצבה, והיינו אבן גדולה שנותנים על הקבר, לאחר שקברו את המת וסתמו את הקבר, לשם סימן; ומפני שאין האבן מיטלטלת אלא על ידי גלגול נקראת "גולל", מלשן "וגללו את האבן" (בראשית כט, ח); והדופק הן שתי אבנים תחתונות, אחת לראשה של המצבה ואחת לרגלה, שהמצבה נשענת עליהן.

ט מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה מופחים. שעור חבלים ועבין יתר על טפח, כדי שיהא הכל עשירה מופחים.

י מקיפין פקנים, ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה מופחים; בפירא דברו; דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים: לא דברו בפירא אלא בהוזה. כל מחצה שאינה של שתי ושל ערב – אינה מחצה; דברי רבי יוסי בר רבי יהודה. וחכמים אומרים: אחד משני דברים. ארבעה דברים פטרו במחנה: מביאין עצים מקל מקום, ופטורים מרחיצת

פירוש ברטנורא

ט מקיפין שלשה חבלים. אשירא שחנתה בבקעה קאי: זה למעלה מזה. ע"ג יתדות סביב, מן החבל התחתון לקרקע פחות מג' והרי כאילו כולו עומד דכל פחות מג' כלבוד דמי, וממנו לאמצעי פחות משלשה הרי עומד עשה טפחים פחות שני משהויין בשני האוירין, ומאמצעי לעליון פחות משלשה הרי השעה טפחים עומד בשלשה האוירין פחות שלשה משהויין: שיעור עובי החבלים יתר על טפח. שלשה משהויין, כדי שיהא בין הכל עשרה מופחים:

י מקיפין בקנים. נעוצים ועומדים, וזו היא מחיצת שתי, אבל של חבלים הוא מחיצה של עירב: בשיירא דברו. הקילו אצלן שאין צריכים אלא או שתי כגון, קנים או ערב כגון חבלים, אבל ליחיד לא הקילו אלא עד שיהיה בה שתי וערב. ושלשה בני אדם הרי הן כשיירא: כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב כו'. ר' יוסי בר רבי יהודה פליג עליה דאבוה, וקאמר אפילו לשיירא בעי שתי וערב: אחד משני דברים. או שתי או ערב ואיכא. בין רבנן קמאי לרבנן בתראי דרבנן קמאי לא שרו ליחיד אלא דומיא דשיירא, בדרך, הואיל ואינו יכול לעשות מחיצה ראויה, ולא בישוב, ורבנן בתראי אמרו אחד משני דברים בין ליחיד בין לרבים בין בדרך בין בישוב, והלכתא כותיהו. אלא שאדם אחד או שנים ששבתו כמדבר אין יכולים לעשות מחיצה גדולה יותר מבית סאתים שהוא מאה אמה אורך על חמשים רוחב כחצר המשכן, ושלשה בני אדם או יותר הן שיירא ויכולים לעשות מחיצה גדולה ואפילו כמה מילין כפי מה

משניות מבוארות – קהתי

שיהא מותר לטלטל בה בשבת, מותר לה להקיפה בקנים, היינו לנעוץ מסביב קנים באדמה, שהם גבוהים עשרה טפחים, ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה מופחים – שהרווח שבין קנה לקנה יהא פחות משלשה טפחים, כדי שיהא נחשב כלבוד. בפירא דברו – מה שהתירו חכמים מחיצה של ערב (בבבליים) או של שתי (בבבליים), לא התירו אלא בשיירה, ואין שיירה פחותה משלשה בני אדם; דברי רבי יהודה – שלדעתו דווקא בשיירה הקילו חכמים במחיצותיה, אבל יחיד הבא להקיף בקעה צריך לעשות מחיצה של שתי וערב כאחת. וחכמים אומרים: לא דברו בפירא אלא בהוזה – לא נקטו שיירה אלא לפי שכך מצוי ורגיל, שהשיירה דרכה להקיף את מקום חנייתה בחבלים או בקנים, אבל באמת לא רק לשיירה התירו מחיצה כזו, בחבלים או בקנים, אלא אף ליחיד. כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב – כאחת, אינה מחצה – ואפילו בשיירא אינה מותרת, דברי רבי יוסי בר רבי יהודה – כלומר שרבי יוסי חולק על אביו, המתיר בשיירא מחיצה של שתי או של ערב (כמו ששנינו לעיל), והוא סובר שאפילו שיירה צריכה מחיצה של שתי וערב כאחת. וחכמים אומרים: אחד משני דברים – דיה מחיצה של שתי לבד, כגון בקנים, או של ערב לבד, כגון בחבלים. בגמרא מבואר, שההבדל בין החכמים החולקים על רבי יהודה ובין החכמים החולקים על רבי יוסי בר רבי יהודה, שלדעת הראשונים לא התירו מחיצה של שתי או של ערב ליחיד אלא בדרך, בדומה לשיירה, הואיל ואינו יכול לעשות מחיצה ראויה, אבל לא ביישוב; ואילו האחרונים סוברים: אחד משני דברים – בין לרבים ובין ליחיד, בין בדרך ובין ביישוב. וכן הלכה. ב"ר, יחיד ששבת בבקעה, אינו מותר לטלטל בתוך המחיצה שהקיף סביבו, אלא אם כן השטח המוקף אינו גדול מבית סאתים, היינו כשטחה של חצר המשכן, שהיה מאה אמה אורך על חמשים אמה רוחב; ונקרא בית סאתים, לפי שהוא שטח הראוי לזריעת סאתים תבואה (5000 אמה מרובעות). והוא הדין לשניים ששבתו בבקעה. אבל שלשה או יותר ששבתו בבקעה, הרי הם שיירה, ומותר להם לטלטל בכל מחיצה שהקיפו בבקעה, כפי הדרוש להם לצורך כליהם ובהמתם, ובלבד שלא יישאר שטח פנוי בתוך המחיצה יותר מבית סאתים (גמרא עירובין יז, ב; ורשב"ם הל' שבת סז, יב). ארבעה דברים פטרו במחנה – היוצאת למלחמה, ואפילו למלחמת השוטה, שהקילו חכמים עליהם מפני שמתעסקים הם בכיבוש (רשב"ם): מביאין עצים מקל מקום – ואין חוששים משום גזל; ואפילו עצים תלושים ויבשים, שבעליהם טרחו בהם ועשאוהו חבילות לצרכיהם, חכמים התירו להם; ופטורים מרחיצת

מפני שיהא פתח – שפירצה שהיא כעשר אמות דינה כפתח. יתר מקאן – אבל אם יש פירצה רחבה, ואפילו אחת, שהיא יותר מעשר אמות, אסור – לטלטל בתוכה, אף אם העומד מרובה על הפרוך, לפי שפירצה שהיא יתרה על עשר אמות אינה נקראת "פתח", ונמצא שאין כאן מחיצה כלל. ברם, אם עשו לפירצה צורת פתח, אפילו היא יותר מעשר אמות, מותר לטלטל בתוכה, כמו ששנינו לעיל (משנה א).

י ו ט ו י

ב א ו ר מ ש נ ה ט

משנתנו מוסיפה לדרן בשיירה שחנתה בבקעה, והיא באה להשמיע, שמה ששנינו במשנה הקודמת, שאם הפרוץ מרובה על העומד אינה מחיצה, במה דברים אמורים? בזמן שהפרצות הן משלשה טפחים ולמעלה, אבל אם היו הפרצות כל אחת מהן פחותה משלשה טפחים, הרי זו כמחיצה גמורה, ואף על פי שהפרוץ מרובה על העומד, שכל פחות משלשה טפחים הרי הוא כלבוד (כאילו הכל מחובר). ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא (עיין כלאים ד, ד). על סמך הלכה זו התירו חכמים לשיירא לעשות מחיצה גרועה בשלשה חבלים, כפי שיבואר.

מקיפין שלשה חבלים – שיירה שחנתה בבקעה, ורוצה לגדור את הבקעה, שיהא מותר לטלטל שם בשבת, מותר לה להקיפה בשלשה חבלים, זה למעלה מזה וזה למעלה מזה – היינו שחוקעים יתדות באדמה סביב המחנה ממותחים עליה: את החבלים ברווחים ביניהם, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה מופחים – שהרווחים בין החבלים, בין החבל התחתון לאמצעי ובין האמצעי לעליון, וכן הרווח שבין החבל התחתון לקרקע, יהא כל אחד שלשה טפחים פחות משהו, והרי זו מחיצה שלמה, לפי שכל רווח שהוא פחות משלשה טפחים נחשב כלבוד (כמחובר). מחיצה זו נקראת מחיצה של ערב (היינו מחיצה ברוחב). שעור חבלים ועבין – כלומר שיעור עביים של כל שלשת החבלים, יתר על טפח – שהואיל וכל הרווחים יחד הם תשעה טפחים פחות שלשה משהויים (רבים של "משהו"), לפיכך צריך להיות עביים של כל החבלים יחד טפח ועוד שלשת משהויים אלה, כדי שיהא הכל עשירה מופחים – שהחבלים יחד עם הרווחים שביניהם יהיו מחיצה גבוהה עשרה טפחים, שהרי פחות מעשרה טפחים אינה נקראת מחיצה.

ב א ו ר מ ש נ ה י

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת בשיירא שחנתה בבקעה יכולה לעשות מחיצה בחבלים, הנקראת מחיצה של ערב, מוסיפה משנתנו ללמד, שיכולה לעשות גם מחיצה של קנים בלבד (על סמך "לבדו"). הנקראת מחיצה של שתי.

מקיפין פקנים – שיירה שחנתה בבקעה, והיא באה להקיפה, כדי

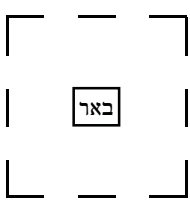
פ ר ק ש נ י

א עוֹשִׂין פְּסִין לְבִירָאוֹת, אֲרֻבָּעָה דְיִמְדִין נְרָאִין בְּשִׁמוֹנָה – דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מְאִיר אָמַר: שְׁמוֹנֶה נְרָאִין בְּשָׁנִים עֶשֶׂר, אֲרֻבָּעָה דְיִמְדִין וְאַרְבָּעָה פְּשׁוּטִין. גְּבַהֵן עֲשָׂרָה טַפְחִים, וְרַחְבָּן שֵׁשָׁה, וְעֶבְרֵן כָּל שְׁהוּא; וּבִינֵיהֶן כְּמֵלֵא

פירוש ברטנורא

שצריך להם ולכלי תשמישם ולבהמתם, ובלבד שלא ישאר מקום פנוי בתוך המחיצה יותר מבית סאתים: פטרו במחנה. ליוצאים למלחמה ואפילו למלחמת הרשות: מביאים עצים. ואין חוששים משום גזל, ואפילו כרתו אותם בעליהם ועשאוהו חבילות: ופטורים מרחיצת ידיים. שלפני הסעודה, אבל במים שלאחר הסעודה חייבים. הואיל ונתקנו מהמת הסכנה של מלח סדומית המסמא את העינים, תמירא סכנתא מאיסורא: ומדמאי. שאין צריכין להפריש תרומת מעשר של דמאי, כגון אם לקחו תבואה מעם הארץ: ומלערב. עירובי חצרות, כגון מאהל לאהל במחנה מוקף מחיצות. אבל עירובי תחומין צריכין לערב: **ב א עוֹשִׂין פְּסִין לְבִירָאוֹת.** שברשות הרבים. לפי שהבירות רשות היחיד הן שעמוקים עשרה ואין יכולים למלאות מהן ולהוציא לרשות הרבים, ועוֹשִׂין פְּסִין שיהיו הפסין עושין [חלל] סביבות הבור רשות היחיד, וימלא ויוציא ויזה שם ותכנס בהמתו כולה או ראשה ורובה ושקנה: דיומדיון. שני עמודין. שכל עמוד מאלו הארבעה נראה כשנים. דיו בלשון יון שנים. וכשנועץ העמוד העשוי כשנים לפאת דרומית מערבית נמצא נוטה דופן אחד למזרח ודופן אחד לצפון, והשני לפאת מערבית צפונית נוטה צדו אחד למזרח וצדו אחד לדרום, וכשנותן ארבעתן לארבע הפאות נמצא לכל רוח שתי אמות דופן אמה כנגד אמה והריוח כנתיים: וארבעה פשוטין. באמצע נותן לכל רוח רוח רחבה אמה. ובזמן שאין בין פס לפס מארבעה דיומדיון [אלו] אלא עשר אמות או פחות מודה ר"מ דאין צריך לפסין פשוטין, ואם יש ביניהן יותר משלש עשרה אמה ושליש מודה ר"י דצריך פשוטין, לא נחלקו אלא מעשר עד שלש

משניות מבוארות – קהתי

בין ארבעת הדיומדיון, כזה: **גְּבַהֵן** – של הקרשים, **עֲשָׂרָה טַפְחִים** – שאין מחיצה בפחות מעשרה טפחים, **וְרַחְבָּן** – של הקרשים, **שֵׁשָׁה** – טפחים, שהם אמה, **וְעֶבְרֵן כָּל שְׁהוּא** – שאין העובי מועיל כלום לתקון המחיצה, **וּבִינֵיהֶן** – בין הקרשים מותר להשאיר

ריווח, **כְּמֵלֵא שְׁתֵּי רַבְקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ פְּקָר** – כדי שיוכלו לעבור שם שתי רבקות. היינו שני צמדים של שלש שלש בקר. כלומר שש פרות. בכרייתא בגמרא מבואר, שעובייה (רחבה) של פרה הוא אמה ושני שלישי אמה, נמצא שרוחב שש פרות הוא עשר אמות (1 כפול 6 = 10). **דְבָרֵי רַבִּי מְאִיר** – שלדעת רבי מאיר אסור שיהא הריווח בין הפסים יותר מעשר אמות. **רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: שֶׁל אֲרֻבָּעָה אֲרֻבָּע** – מותר להשאיר ריווח בין הקרשים כדי שיוכלו לעבור שם שני צמדים של ארבע ארבע בקר, כלומר שמונה פרות, ורחבן הוא (לפי החישוב שלמעלה) שלש עשרה אמה ושליש (1 כפול 8 = 13), **קְשׁוּרוֹת** – כשהפרות הן קשורות זו לזו, **וְלֹא מִתְרוֹת** – שכשהן מותרות, הריווח ביניהן יותר גדול. ונקטה המשנה כפל לשון: "קשורות ולא מותרות" להשמיענו שהכוונה היא לקשורות ממש, שהריווח ביניהן הוא מועט, **אַחַת נִכְנְסַת וְאַחַת יוֹצֵאת** – שיעור הריווח שבין הקרשים אינו כמלוא שתי רבקות הנכנסות או כשתים היוצאות, אלא כדי שתהא אחת נכנסת ואחת יוצאת, שבכגון זה יש ביניהן ריווח יותר, כלומר שבוזה הקילו חכמים, ששיעור הריווח שבין הקרשים – היינו עשר אמות לדעת רבי מאיר, ושלוש עשרה אמה ושליש לדעת רבי יהודה – אינו באמות מצומצמות אלא באמות מרווחות.

רבי מאיר ורבי יהודה חולקים בשני דברים:

- א. בענין הריווח שמתור להשאיר בין הקרשים, שיהא נחשב כפתח, שלדעת רבי מאיר אסור שיהא הרווח יותר מעשר אמות, ואילו לדעת רבי יהודה, מותר שיהא הריווח שלש עשרה אמה ושליש. והלכה כרבי יהודה.
- ב. בענין מספר הפסים, שרבי מאיר מצריך ארבעה דיומדיון וארבעה פשוטים ביניהם, ואילו לדעת רבי יהודה די בארבעה דיומדיון. נמצא שלדעת רבי מאיר היקף הגדר העומד (חוץ מהחלק הפרוץ) הוא שתיים עשרה אמה, שהרי רוחב כל קרש ששה טפחים שהם אמה, ולדעת רבי יהודה – שמונה אמות.
- כ, בגמרא מבואר, שאם הריווח בין הדיומדים אינו אלא עשר אמות או פחות, אף רבי מאיר מודה שאין צורך בפסים פשוטים; ואם הריווח ביניהם הוא יותר משלש עשרה אמה ושליש, אף רבי יהודה מודה שיש להוסיף ביניהם פסים פשוטים. לא נחלקו אלא כשהריווח הוא יותר מעשר אמות ופחות משלש עשרה אמה ושליש, שלדעת רבי יהודה אין צורך אלא בארבעת

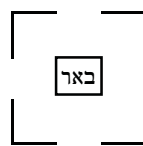
יָדִים – מנטילת ידיים לפני הסעודה, שאינם צריכים לטרוח לחפש מים לנטילת ידיים. בגמרא אמרו: לא שנו (שפטורים מרחיצת ידיים) אלא מים ראשונים (נטילת ידיים שלפני הסעודה), אבל מים אחרונים חזובה... מפני שמלח סדומית יש. שמוסמא את העינים: שכן רגילים היו לטבול אצבעותיהם במלח אחרי כל אכילה, כדברי חכמים (ברכות מ, א): "אחר כל אכילתך אכול מלח", ולכן תיקנו מים אחרונים משום סכנה. והואיל וסכנה חמורה מאיסור, אף במחנה חייבים במים אחרונים. ברם, כותוספות מובא: עכשיו לא נהגו במים אחרונים, לפי שאין מלח סדומית מצוי בימינו, או גם משום שאין אנו רגילים לטבול אצבעותינו במלח אחר אכילה; **וּמִדְמָאֵי** – שאינם צריכים לעשר את הדמאי, היינו מתבואה שנלקחה מעם הארץ (עיי' פתיחה למסכת דמאי), שלא גזרו חכמים על הדמאי אלא משום ספק, ובמחנה הקילו; **וּמִלְעָרְב** – עירובי חצרות; שלאחר שהקיפו את כל המחנה במחיצה גבוהה עשרה טפחים, מותרים הם לטלטל גם מאוהל לאוהל ומאוהל למחנה בלי עירובי חצרות. ברם, בעירובי תחומים חייבים הם, לפי שעל איסור תחומים יש סמך מן הכתוב (גטוא), ולכן החמירו בו חכמים.

ש ב ת ק ו ד ש

ב א ו ר מ ש נ ה א

בארות מים שברשות הרבים, שהן עמוקות עשרה טפחים, דינן כרשות היחיד, ואסור לשאוב מהן מים בשבת וליתנם לדי הבאר, שהרי מוציאים מרשות היחיד לרשות הרבים. – משנתנו באה ללמד על תיקון מיוחד שהתירו חכמים לעשות מסביב לבארות הללו (בלשון המשנה: ביראות), כדי שיהא מותר לשאוב מהן מים בשבת.

עוֹשִׂין פְּסִין – גדר חלקי של קרשים, **לְבִירָאוֹת** – לבארות המים שברשות הרבים, כדי שהשטח שעל יד הבאר ייחשב כרשות היחיד, ויהא מותר להוציא מים מן הבאר לתוכו. **אֲרֻבָּעָה דְיִמְדִין** – דיומד זו מזלה מורכבת משני מלים: דרעמוד, היינו שני קרשים המחברים זה לזה בזווית ישרה (בת 90 מעלות), כלומר שהפסים שעושים לביראות הם ארבעה דיומדיון שמעמידים אותם בארבע זוויות מסביב לבור, והרי הם **נְרָאִין בְּשִׁמוֹנָה** קרשים בארבע רוחות הבור, שבכל רוח נאים שני

קרשים משני צדדים וריווח ביניהם, כזה: **דְבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מְאִיר אָמַר: שְׁמוֹנֶה** – עושים שמונה פסים לביראות, שהם **נְרָאִין בְּשָׁנִים עֶשֶׂר** – קרשים, והיינו: **אֲרֻבָּעָה דְיִמְדִין** – בזוויות, **וְאַרְבָּעָה פְּשׁוּטִין** – ועוד ארבעה קרשים פשוטים מעמידים

שְׁתֵּי רִבְקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע, קְשׁוּרוֹת וְלֹא מְתוּרוֹת, אַחַת נִכְנְסַת וְאַחַת יוֹצֵאת.
ב מֵתָר לְהַקְרִיב לְבָאָר, וּבְלִבְד שֶׁתְּהֵא פָּרָה רֹאשָׁה וְרִבְּה בְּפָנִים וְשׁוֹתָהּ. מֵתָר לְהַרְחִיק כָּל שְׁהוּא, וּבְלִבְד שְׁיִרְבָּה בְּפָסִין.

פירוש ברטנורא

עשרה אמה ושליש. דר"מ אומר צריך פשוטים ור"י אומר אין צריך. והלכה כר"י: שתי רבקות של שלש שלש בקר. שרוחב כל בקר ובקר אמתים פחות שליש, נמצא רוחב ששה בקר עשר אמות, וזה הריוח שיכול ליתן בין פס לפס לדברי רבי מאיר, ואם יש רוחב יותר מזה צריך שירבה בפסין פשוטין: רבקות. לשון עגל מרבק (שמואל א' כח): ר"י אומר של ארבע ארבע. הן י"ג אמה ושליש: קשורות אבל לא מותרות. דלא תימא כעין קשורות ולא קשורות ממש, להכי תנא אבל לא מותרות, להמיר ולמעט ריוח שבנותים: אחת נכנסת ואחת יוצאת. רבקה אחת של בקר נכנסת ורבקה אחת יוצאת, ויש יותר רוחב משאילו היו שתיהן יוצאות או שתיהן נכנסות. וזו קולא היא דלא בעינן מצומצמות כל כך:
ב מותר להקריב לבאר. הפסין, ולעשות היקף קצר. ובלבד שיהא משפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורובה של פרה שהן שתי אמות, אבל בציר מהכי לא שמא ימשך אחר פרתו ויוציא הדלי חוץ למחיצה: מותר להרחיק כל שהוא. לעשות היקף גדול כמו שלכו הפין: ובלבד שירבה בפסין. דכל מה שמרחיק מן הבור מרבה בריוח שבין הפסין, וצריך להרבות בפסין עד כדי שלא יהא בין פשוט לפשוט [ובין פשוט לדיומד] יותר מ"ג אמה ושליש, כדברי רבי יהודה שהלכה כמותו:

משניות מבוארות – קהתי

וְשׁוֹתָהּ – שיישאר מקום כדי שתהא פרה יכולה להיכנס שם ראשה ורובה לשתות מן המים שדלו והעמידו ליד הבאר. כברייאתא שנו: כמה ראשה ורובה של פרה? שתי אמות. מכאן, שגודל השטח שבין הבאר לפסין צריך להיות לא פחות משתי אמות. מֵתָר לְהַרְחִיק – את הפסין מן הבאר, כָּל שְׁהוּא – כל כמה שירצה, וּבְלִבְד שְׁיִרְבָּה בְּפָסִין – שכל מה שהוא מרחיק את היקף הפסין מן הבאר, הרי גדל הריוח שבין הפסין, ולכן צריך להרבות בפסין, כדי שלא יהא ביניהם יותר משלש עשרה אמה ושליש לדעת רבי יהודה, או יותר מעשר אמות לדעת רבי מאיר. וכבר הזכרנו שהלכה כדברי יהודה.

הדיומדים בלבד, ואילו לדעת רבי מאיר צריך להוסיף בין הדיומדים פסים פשוטים. – לפי זה אפשר אולי לומר שהפסים הפשוטים אינם צריכים להיות דווקא רחבים אמה, אלא כפי הצורך למעט את הריוח שבין הדיומדים, ולא נקטה המשנה מידת רוחבן של הפסים אלא לגבי הדיומדין בלבד. וצריך עיון.

ב א ו ר מ ש נ ה ב

משנה זו מוסיפה ללמד בענין פסי ביראות, והיא באה להשמיע שהיקף הפסין יכול להיות מצומצם, ואף יכול להיות גדול.
מֵתָר לְהַקְרִיב – לקרב את הפסין – לְבָאָר, ולצמצם את השטח שבין הבאר ובין הפסין, וּבְלִבְד שֶׁתְּהֵא פָּרָה רֹאשָׁה וְרִבְּה בְּפָנִים

אגרות קודש

ב"ה, ג' אייר תשט"ו

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ מלאכת שמים מוה"ר ירחמיאל שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו בענין מנהג הגזיזה (אפשערעניש) לשלש שנים ולהביא הילד אז למירון.

הנה מובא מנהג זה בכמה מספרי הספרדים ובספרי הדרוש שלהם דרושים רבים מיוחדים לשמחה זו שנקרא חלאקאה, והובא ג"כ בקיצור בפרי עץ חיים שער ספירת העומר פרק ז', שהאריז"ל הלך שם לגלח את בנו במשתה ובשמחה בימים ההם, ועיין ג"כ באר היטב ושערי תשובה אורח חיים סי' תקל"א ס"יק ב'. ונראה שאין לעשות הגזיזה קודם שימלאו שלש שנים, ובמילא נפשטה גם שאלתו בהנוגע לבנם ש"י, וזאת למודעי, אשר כנראה מקומות יש שהספרדים נוהגים לעשות זה במלאת ארבע שנים - אבל כ"פ שמענו מכ"יק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לעשות במלאת שלש שנים..

בספרי דא"ח הנדפסים נמצא עד"ז בסי' מהרי"ד סוף ח"א ד"ה מנהג לגזוז שער הראש לבן ג' שנים.

לדחות התגלחת לכמה חדשים בשביל לעשותה בל"ג בעומר במירון - אם מנהג אה"ק ת"ו כן הוא, הנה מנהג מבטל כו'. ובאם לאו, לא נ"ל דח"י ארוכה כזו של הענין "שמחנכין אותו במצוה להניח פאות הראש" (שע"ת שם).

ברבכה.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

ואמר רבי יוחנן שלש מפתחות – היינו שלא נמסרו לשליח אחד ביחד. יפתח ה' – ולא שליח.

כי אני ה' – ולא שליח. פותח את ירך – ולא שליח. גשמים נמי היינו פרנסה – וכבר חשבנא ליה. כמל וברוחות – "משיב הרוח ומוריד הטל" לא חייבוהו חכמים להזכיר, אפילו בימות הגשמים. לפי שאינן נעצרין – שאלמלא הן אין העולם מתקיים. והאי דאמרין בתפלה "משיב הרוח ומוריד הגשם" – לאו משום חיוב אלא חוק גשם הוא מזכיר, דטל ורוחות מועילות לארץ לתקנה ולנגבה, כדבסמוך: זיקא דבתר מיטרא כמיטרא. ואילו מל לא קאמר – ואתנה טל ומטר, אלא מטר בלבד.

ולא מיעצר – לעולם, אפילו באותן שנים. אישתבועי למה ליה – "אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי" – הא לא נעצר. אפילו מל דברכה – שיצמיח שום צמח. וליהדריה למל דברכה – ולימא: ואתנה טל ומטר. דלא מינכרא מילתא – דהא טל הוה מעיקרא, ולא היה אחאב הרשע מודה בחזירה דטל של ברכה, דאי הוה אומר ואתנה טל ומטר – היה אחאב מקנטרו ואומר לו שלא נעצר.

דף ב ע"א: הגמרא מביאה מקור לזכירת גשמים בתפילה. מבררת הגמרא: ומנא לן דבתפלה - מנין שחיוב הזכרת גשמים הוא בתפילה דווקא. משיבה הגמרא: דתניא על הפסוק (דברים יא יג) 'לאֱהַבְּהָ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ כְּכֹל לְבַבְכֶם, אִיוֹז הִיא עֲבֹדָה שֶׁהִיא בְּלֵב בלבד ללא פעולה חיצונית, הוּי אֹמֵר זו תְּפִלָּה, שצריך להתפלל בכוונת הלב, וּבְתֵיב בְּתֵרִיה - בפסוק שלאחריו (שם יא יד) 'וְנִתְּתִי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, ומסמיכות הפסוקים למדו שבתפילה מזכירים גבורות גשמים.

אמר רבי יוחנן, שלשה מפתחות של אוצרות טובים נמצאים בידו של הקדוש ברוך הוא, שלא נמסרו ביד שליח להיות ממונה עליהם, ואלו הן: א. מפתח של הורדת גשמים. ב. ומפתח של חיה [יולדת] לקבוע שתלד. ג. ומפתח של תחיית המתים - הכח להחיות מתים. ומבארת הגמרא את מקור הדברים: מפתח של גשמים, דְּבָתִיב (דברים כח יב) 'יִפְתַּח ה' לָךְ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם, לְתֵת מִטֵּר אֲרֻצְךָ בְּעֵתוֹ, הרי שמפתח של גשמים נמצא רק בידי הקב"ה והוא שבכחו להורידם. מפתח של חיה מנין, דְּבָתִיב (בראשית ל כב) 'וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶלְהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ, הרי שהקב"ה בעצמו פתח רחמה. מפתח של תחיית המתים מנין, דְּבָתִיב (יחזקאל לו יג) 'וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' בְּפִתְחֵי אֶת קְבֻרֹתֵיכֶם, הרי שהקב"ה בעצמו מחיה מתים. בְּמַעְרָבָא [בארץ ישראל] אָמְרִי, אַף מִפְתַּח שֶׁל פְּרֻנְסָה נִמְצָא בִידֵי שֶׁל הַקַּב"ה וְאִינוּ נִמְסָר לְשִׁלְיָה, דְּבָתִיב (תהלים קמה טז) 'פֹּתַח אֶת יַדְךָ וְגו' וּמְשִׁבֵּעַ לְכָל חַי רְצוֹן.

מקשה הגמרא: וְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא לֹא קָא חֲשִׁיב לְהָא - מדוע לא מנה פרנסה בכלל המפתחות שלא נמסרו לשליח. מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן, גְּשָׁמִים הֵינּוּ פְּרֻנְסָה, כיון שעל ידי הגשמים גדלים זרעים ופירות לפרנסת העולם, לכן כשנמה מפתח של גשמים אף מפתח של פרנסה של פרנסה בכלל.

תנא בברייתא, כמל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר - לא חייבוהו חכמים להזכיר בתפילה 'משיב הרוח ומוריד הטל', וְאִם בָּא [ואם חפץ] לְהַזְכִּיר, מְזַכֵּיר - רשאי להזכיר. שואלת הגמרא: מַאי טַעְמָא - מדוע אכן לא חייבו חכמים להזכירם. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא, לְפִי שֶׁהִטַּל וְהָרוּחוֹת אֵינָן נִעְצָרִין לְעוֹלָם בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה, שבלעדיהם אין העולם מתקיים, אבל גשמים שעונתם רק בימות החורף, תיקנו חכמים להזכיר בזמנם.

שואלת הגמרא: וְטַל מְנַלָּן דְּלֹא מֵיעְצֵר - מהו המקור לכך שטל לא נעצר כל ימות השנה. משיבה הגמרא: דְּבָתִיב (מלכים א' יז א) 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי הַתְּשֻׁבִי מִתְּשֻׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחָאָב, חֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי לְפָנָיו, אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמִטֵּר כִּי אִם לְפִי דְּבָרִי, שאלוהו נשבע לאחאב שמחמת שהוא עושה הרע בעיני ה' לא ירד טל ומטר רק על פי ציוויו, וּבְתֵיב לאחר שנתקיימו דברי אלוהו והיתה בצורת, שאמר ה' לאלוהו (שם יח א) 'לָךְ הִרְאָה אֶל אַחָאָב, וְאַתְנָה מִטֵּר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה' - ואמור לו שמעתה הגשם ישוב לירד, וְאִילוּ טַל לֹא קָאמְרִי לִיהָ שִׁישׁוּב לִירֵד, מַאי טַעְמָא - מדוע לא הזכיר אף טל, מְשׁוּם דְּלֹא מֵיעְצֵר - כיון שהטל לעולם אינו נעצר, ולכן לא אמר הקב"ה לאלוהו שישוּב לרדת, ומוכח שטל אינו נעצר לעולם.

מקשה הגמרא: וְכִי מֵאַחַר דְּלֹא מֵיעְצֵר, אֱלִיָּהוּ אֲשֶׁתְּבֻעֵי לְמַח לִיהָ - אם הטל אינו נעצר, מדוע אלוהו הזכירו בשבועתו ואמר 'אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי'. מתרצת הגמרא: הָכִי קָאמְרִי לִיהָ - כך היתה כוונתו של אלוהו בהזכירו טל בשבועתו לאחאב, שלא רק שלא ירד מטר אלא אֲפִילוּ טַל דְּבִרְכָה נְמִי לֹא אֲתִי - שגם טל של ברכה שמצמיח צמחים לא ירד. ואף שטל לא נעצר לעולם, טל של ברכה נעצר. מקשה הגמרא: וְלִיהֲדָרִיָּה לְטַל דְּבִרְכָה - כיון שנתבאר שאלוהו גזר על טל של ברכה שיפסק, מדוע כששלח לאחאב בידי אלוהו אמר 'ואתנה מטר' בלבד ולא הזכיר 'ואתנה טל ומטר', שאף טל של ברכה ישוב לירד. מתרצת הגמרא: מְשׁוּם דְּלֹא מֵינְכְרָא מִלְתָּא - מפני שלא יהיה ניכר שה' החזירו, כיון שגם בעת עצירתו ירד טל שאינו של ברכה, ואילו אלוהו היה אומר לאחאב שהקב"ה אמר שהטל ישוב לירד, היה מקנטרו ואומר לו שהוא כלל לא פסק, לכן אמר רק 'ואתנה מטר'.

57 הגמרא מביאה דעה החולקת על דברי רבי יוסי ברבי חנינא:
 58 **וּפְלִיגָא** – רבי יוסי ברבי חנינא המעמיד את המשנה באופן
 59 שהעביר הלוקח את היין לקנקניו, נחלק אֲדָרְבִּי חֵימָא פְּרִי יוֹסְפָה. דְּאָמַר
 60 רב חֵימָא פְּרִי יוֹסְפָה, חֵמָרָא – יין שהחמיץ. מִיֵּלָא דְּמִרְיָה גְרִים – הטאיו
 61 של בעליו גרמו לו זאת, שְׁנָאֵמַר (הבוקר ב ד ה) וְאִתָּא פִּי הַיֵּן בּוֹדֵד נֶגְדֵי
 62 'הוֹר' וְגו'. דהיינו, טעם הדבר שהיין בוגד באדם ומחמיץ, מאחר.
 63 שבעליו היה גבר ישר, שמתגאה בדבר שאין בו, ועל כן עונשו בא
 64 במדה כנגד מדה שסבור שיש בידו יין ונמצא חומץ. ומאחר שמזלו
 65 של בעל היין גורם שיחמיץ יינו, אין המוכר חייב באחריות היין
 66 כלל, ואפילו אם הניחו הלוקח בקנקני המוכר, או אם אמר שקונה
 67 לצורך תבשילו, לעולם יכול המוכר לומר יין משובח מכרתי לך,
 68 אלא שגרם מזלך והחמיץ. ורק באופן שידוע שיינו של המוכר
 69 מחמיץ בכל שנה, יש לתלות שהחמיץ מחמת גריעותו ולא משום
 70 מזלו של הלוקח, וחייב המוכר באחריותו.
 71 הגמרא מביאה דרשות נוספות על מקרא זה: אָמַר רב כּוּרִי, הָאֵי מָאן
 72 דִּיְהוּר – אדם שהוא בעל גאווה, אָפִילוּ אֲמִישֵׁי בִּיתָה לֹא מִיִּקְבֵּל –
 73 אפילו על אשתו אין הוא מתכבד, שמבוזה היא אותו, שְׁנָאֵמַר וְנֶגְדֵי
 74 דְּהוּי וְלֹא יְנוּהוּ, מָאֵי וְלֹא יְנוּהוּ, שאפילו נֶגְדֵי וְ-בביתו שָׁלוּ אין הוא
 75 מתכבד.
 76 אָמַר רב יְהוּדָה אָמַר רב, כָּל הַמְתַּנְּגָא בְּטִלְיָתָא שָׁל תְּלִמְדֵי חֲכָמִים
 77 כלומר, שהוא לובש בגד עליון ארוך ביותר שאין החלוק נראה
 78 מתחתיו כפי מנהג תלמידי חכמים, וְהוּא אִינוּ תְּלִמְדֵי חֲכָמִים, אֵין
 79 מְכַנְּסִין אוֹתוֹ לעתיד לבוא בַּמְּחִיצָתוֹ שָׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִנְיָן,
 80 מְדַבְּרִים חֲכָמֵי לגבי המתגאה במה שאין בו וְלֹא יְנוּהוּ, וְכַתִּיב הָתָם
 81 (שמות טו א) אֲלֵל נוֹה קְדָשְׁךָ, ויש ללמוד, שהמתגאה אינו נכנס לנוה
 82 קדשו של הקב"ה.
 83 הגמרא שבה לעסוק בדין המוכר יין והחמיץ: אָמַר רבא, הָאֵי מָאן
 84 דְּבִין לִיה חֲבִיתָא דְּחֵמָרָא לְחַנּוּנָא אֲדַעְתָּא לְסַבְּוִיה – אדם שמסר
 85 לחנוני חבית יין שלו, על מנת שימכרנה בחנותו מעט מעט, וְתַקְפוּ
 86 אֲפִלְגָא או אֲתִילְתָּא – והחמיץ היין לאחר שמכר החנוני חצי או
 87 שלישי מן החבית, דִּינָא הוּא דְּמִקְבֵּל לֵה מִינֵיה – הדין הוא שבעל
 88 החבית מקבל על עצמו את ההפסד, מאחר שהיין ברשותו עומד,
 89 והחנוני רק שליחו.
 90 וְלֹא אָמְרֵן – ואין הדברים אמורים, אֲלָא באופן דְּלֹא שְׁנֵי בְּכְרָא –
 91 שלא שינה החנוני את ברו החבית, אֲבָל שְׁנֵי בְּכְרָא לֹא – אבל אם
 92 שינה לעשות נקב אחר חבית לצורך עשיית ברו, חייב הוא
 93 באחריות היין, מאחר שיש לתלות שבעבור נקב זה החמיץ היין.
 94 וְלֹא אָמְרֵן – וכמו כן אין הדברים אמורים, אֲלָא דְּלֹא מִטָּא וְיִינָא
 95 דְּשׁוּקָא – שלא הגיעו ימי השוק, ועל כן לא יכול היה החנוני
 96 למכור את כל היין שבחבית, אֲבָל מִטָּא וְיִינָא דְּשׁוּקָא לֹא – אבל אם
 97 הגיעו ימי השוק ויכול היה למכור את כל היין, אלא שנתעצל, אין
 98 האחריות על בעל החבית, אלא ישלם החנוני את הנזק.
 99 דין נוסף: וְאָמַר רבא, הָאֵי מָאן דְּקִבֵּל חֵמָרָא – אדם המקבל יין
 100 מחבירו ב'עיסקא', דהיינו, שנותן לו חבירו יין למכור, וישם לו את
 101 הדמים כפי שוויו של היין עתה במקום זה, על מנת שילך למקום
 102 אחר שבו נמכר היין ביוקר וימכרנו שם, ויחלקו שניהם ברווחים,
 103 אֲדַעְתָּא דְּמִטָּי לִיה לְפִירוּתָא דְּוֹל שְׁפֵט – והתנה עמו בעל היין
 104 שאינו רשאי למכרו אלא במקום ששמו 'פרוותא דוול שפט',
 105 ששם נמכר היין ביוקר, וְאֲדָמְטִי הָתָם וְל – ועד שהגיע המקבל
 106 לאותו מקום הוול היין ושוה פחות משהיה שוה בשעה שקיבלו,
 107 דִּינָא הוּא דְּמִקְבֵּל לִיה – הדין הוא שבעל היין מקבל על עצמו
 108 הפסד זה, מאחר שלא היתה למקבל רשות למכור את היין עד
 109 שיגיע לאותו מקום, ונמצא שעד לאותה שעה נותר היין ברשות
 110 הנותן לענין זה, ויינו הוא שהוול.
 111 אֲבִיעָא לְהוּ – נסתפקו בני הישיבה, הָתָה חֵלָא מָאֵי – מה הדין באופן
 112 שלא הוול היין אלא החמיץ קודם שהגיע המקבל לאותו מקום.
 113 ויסוד הספק הוא, האם יש לנקוט להלכה כדעת רבי יוסי ברבי
 114 חנינא, הסובר שהמוכר יין לחבירו והחמיץ בכליו של מוכר יכול
 115 הלוקח לומר 'הא חמרך והא קנקנך', ואם כן אף כאן יאמר כך

1 **מְבוּשֵׁם** – יין מובחר וטוב שדרכו להתקיים, אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, חֵיב
 2 לְהַעֲמִיד לּוּ יֵין שְׁאִינוּ מְחַמְצֵי עַד הַעֲצָרָת – עד חג השבועות, אבל
 3 מכאן ואילך חום הקיץ עשוי לקלקל אפילו יין משובח.
 4 וְאִם אָמַר לּוּ הַמוּכַר יֵין יִשָּׁן אֲנִי מוֹכֵר לָךְ, חֵיב לִיתֵן לּוּ מִשָּׁל
 5 אֲשַׁתְּךָ – מן היין של שנה שעברה, וְאִם אָמַר לּוּ יֵין מִיּוֹשָׁן אֲנִי
 6 מוֹכֵר לָךְ, חֵיב לִיתֵן לּוּ יֵין מִשָּׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים, כלומר, שנעשה לפני
 7 שנתיים, ושנה זו היא שנתו השלישית.

גמרא

8 אָמַר רבי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, לֹא שְׁנֵי חֲכָמִים בְּמִשְׁנַה שְׁאִין הַמוּכַר
 9 חֵיבֵי בְּאַחֲרִיתוֹ שֶׁל הַיֵּין, אֲלָא בְּקִנְיָנֵיהּ דְּלִקְוָה – כשנטל הלוקח את
 10 היין מכליו של המוכר והעבירו לקנקנים שלו, שבאופן כזה יכול
 11 המוכר לומר שהקנקנים של הלוקח הם שגרמו ליין להחמיץ, אֲבָל
 12 אִם נִשְׁאָר הַיֵּין בְּקִנְיָנֵיהּ דְּמוֹכֵר חֵיב הוּא בְּאַחֲרִיתוֹ הַיֵּין, דְּאָמַר לִיה
 13 הַלּוֹקַח הָאֵ הַמְרָךְ וְהָאֵ קִנְיָנֵךְ – זה יינך וזה קנקנך, כלומר, מאחר
 14 שהיין נותר בכליך ואף על פי כן החמיץ, ודאי מתחילתו מקולקל
 15 היה, אלא שלא ניכר הדבר עד עתה, ונמצא שהוא מקח טעות.
 16 שואלת הגמרא: וְכִי קִנְיָנֵךְ דְּמוֹכֵר מָאֵי הָיוּ – מה בכך שהחמיץ היין
 17 בקנקניו של המוכר, לֹא מָאֵי לִיה – הרי יכול המוכר לומר לקונה, לֹא
 18 אֲבִיעָי לָךְ לְשָׁחוּי – לא היה לך להשהות את היין זמן מרובה, אלא
 19 היה לך לשתותו באלתרו, ומאחר שרָלַע עשית כן החמיץ היין, ואין
 20 עלי לטול לאחריות בעבור זאת, שהרי לא נתחייבתי למכור לך יין
 21 שאינו מחמיץ לזמן מרובה. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא נאמר
 22 דין זה אלא באופן דְּאָמַר לִיה לְמַקְפָּה – שאמר הלוקח למוכר
 23 שחפץ הוא לקנות את היין לצורך תבשילו, דהיינו, ליתן בכל פעם
 24 מעט מן היין בתבשילים, ונמצא, שצריך הוא להשהות את היין
 25 ברשותו זמן מרובה, ולפיכך היה למוכר ליתן לו יין משובח
 26 שיעמוד ימים רבים בלא להחמיץ.
 27 שואלת הגמרא: וְמָאֵי דִּמְקִיָּה דְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא לְאוּקְמָא
 28 לְמַתְנֵינָא בְּקִנְיָנֵי דְּלִקְוָה, דְּאָמַר לִיה לְמַקְפָּה – מדוע נדחק רבי
 29 יוסי ברבי חנינא, להעמיד את משנתו באופן שהעביר הלוקח את
 30 היין לקנקניו, והוצרך לדחוק כן משום שסובר שהמשנה עוסקת
 31 בלוקח הקונה יין על מנת להשתותו לצורך תבשילו, ועל כן
 32 מטלת האחריות על המוכר אם נותר היין בכליו, לִקְוָה בְּקִנְיָנֵי
 33 דְּמוֹכֵר וְלֹא אָמַר לִיה לְמַקְפָּה – היה לו להעמיד את המשנה באופן
 34 שלא איבר הלוקח שקונה את היין לצורך תבשילו, ובאופן כזה אין
 35 המוכר חייב באחריות היין אף אם נותר בכליו, שהרי לא היה
 36 ללוקח להשהותו אצלו.
 37 משיבה הגמרא: אָמַר רבא, מַתְנֵינָא קְשִׁיתָה – רבי יוסי ברבי חנינא
 38 התקשה בביאור דברי המשנה, דְּקִתְנֵי בְּסִיפָא שְׂאֵם יְדוּעַ שְׁיִינוּ שֶׁל
 39 הַמוּכַר מְחַמְצֵין בְּכָל שָׁנָה, הָרִי זֶה מְקַח מְעוֹת, וחייב המוכר להשיב
 40 לקונה את כספו. ולכאורה יש לתמוה על כך, אֲמַאי – מדוע בטל
 41 המקח, לִימָא לִיה – הרי יכול המוכר לומר לקונה, לֹא אֲבִיעָי לָךְ
 42 לְשָׁחוּי – לא היה לך להשהות את היין אצלך לזמן מרובה אלא
 43 לשתותו במהרה ולא היה מחמיץ, ונמצא שהלוקח גרם להפסיד
 44 את היין, ומדוע יש לחייב את המוכר. אֲלָא לֹא שְׁמַע מִינָה
 45 שהמשנה עוסקת באופן דְּאָמַר לִיה הַלּוֹקַח לְמוֹכַר, שקונה את היין
 46 לְמַקְפָּה – להשתותו לצורך תבשילו, ולפיכך חייב המוכר להעמיד
 47 לו יין משובח שראוי לשהיה מרובה, ועל כן אם ידוע שיינו של
 48 מוכר זה מחמיץ תמיד הרי זה מקח טעות, שאין יין זה ראוי לשהיה
 49 מרובה. שְׁמַע מִינָה – אכן יש ללמוד מהסיפא שהמשנה עוסקת
 50 בקונה יין לצורך תבשילו, ולפיכך הוצרך רבי יוסי ברבי חנינא
 51 להעמיד את הרישא באופן שהעביר הלוקח את היין לקנקניו, שרק
 52 באופן זה פטור המוכר מאחריות היין, מאחר שיש לתלות את
 53 ההפסד בקנקניו של הלוקח. ומכל מקום ביין שרגיל להחמיץ בכל
 54 שנה אין המוכר יכול לטעון שהקנקנים של הלוקח החמיצו ליין,
 55 מאחר שיותר מסתבר לומר שהיין החמיץ מחמת גריעותו, כדרכו
 56 בכל שנה.

1 רבי ישמעאל אומר רפת בקר היא כו' – נראה דכי היכי דהבא גבי תנאי בנין אין חשוב
2 בית אלא אם כן יש לו שש על שמונה – הכי נמי לענין חלוקת אחים או שותפין. דהא
3 דאמרת: אי איבא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה חולקין – מוקמינן בפרק קמא דסוכה
4 (ג, ב) בחצר המתחלקת לפי פתחיה.

5 כי קחשיב משפת כרובים ולמעלה – בפירוש

6 מקרא פירש רש"י דתקרה דעליית היכל

7 היתה גבוהה מעל קדשי הקדשים עשר אמות.

8 ולא עיין באן.

9 מתקף

1 תאנא: ומינין והולך עד החג. משנה המוכר מקום
2 לחבירו, וכן המקבל מקום מחבירו לעשות לו בית
3 חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו - בונה ארבע
4 אמות על שש, דכרי רבי עקיבא; רבי ישמעאל

5 אומר: רפת בקר היא זו. הרוצה לעשות רפת בקר - בונה ארבע אמות על שש, בית קמן -

6 שש על שמונה, גדול - שמונה על עשר, מרקלין - עשר על עשר. רומו פחצי ארבו וכחצי

7 רחבו; ראיה לדבר, רבן שמעון בן גמליאל אומר: כבנין ההיכל נמרא למה לו למיתנא

8 בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו? ליתני: בית חתנות לבנו ולבתו, ובית אלמנות לבנו

9 ולבתו - מלתא אנב אורחיה קא משמע לו, דלא דרפא דחתנא למידר בי חמוה; כדכתבי

10 בכפר בן סירא: הכל שקלתי בכף מאזני, ולא מצאתי קל מסובין, וקל מסובין - חתן

11 הדר בבית חמיו, וקל מחתן - אורח מכנים אורח, וקל מאורח - משיב דבר במתום ישמע,

12 שנאמר: "משיב דבר במתום ישמע אולת היא לו וכלמה". "רבי ישמעאל אומר: רפת בקר

13 היא זו. הרוצה לעשות" כו'. רפת בקר מאן קתני לה? איפא דאמר: רבי ישמעאל קתני לה.

14 ואיפא דאמר: רבי עקיבא קתני לה. איפא דאמר רבי עקיבא קתני לה, והכי קאמר: אף על

15 פי שרפת בקר היא, פעמים שאדם עושה דירתו פרפת בקר. ואיפא דאמר רבי ישמעאל

16 קתני לה, והכי קאמר: שהרוצה לעשות רפת בקר, עושה ארבע אמות על שש. "מרקלין

17 עשר על עשר". מאי מרקלין? קובתא בי וורדי. תאני: וקנתיר - שתים עשרה על שתים

18 עשרה. מאי קנתיר? תרביץ אפדי. "רומו פחצי ארבו וכחצי רחבו; ראיה לדבר, רבן שמעון

19 בן גמליאל אומר: כבנין ההיכל". "ראיה לדבר" מאן קתני לה? איפא דאמר: רבן שמעון

20 בן גמליאל קתני לה, והכי קאמר: ראיה לדבר מנין? אמר רבן שמעון בן גמליאל: הכל

21 כבנין היכל. ואיפא דאמר: תנא קמא קתני לה, ורבן שמעון בן גמליאל אתמורהי קא מתמה,

22 והכי קאמר ליה [לתנא קמא]: ראיה מנין - מבנין היכל, אטו בוליי עלמא כבנין היכל

23 עבדי? תניא, אחרים אומרים: רומו פקורותיו. ולימא: רומו פרקבו - איבעית אימא: ביתא

24 מעילא רווחא, ואיבעית אימא: משום דאיפא בי כווי. רבי חנינא נפק לקריתא, רמו ליה

25 קראי אהרדי, כתיב: "להבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארבו ועשרים רחבו

26 ושלשים אמה קומתו", וכתיב: "ולפני הדביר עשרים אמה ארד ועשרים אמה רחב ועשרים

27 אמה קומתו" אמר להו: פי קא חשיב - משפת כרובים ולמעלה. - מאי קא משמע לו?

הא

1 תנא – היכא דאמר ליה מיושן – צריך שיהא של שלש שנים שלימות, ושיתקיים
2 ויתישן עד גמר שנה שלישית זו, והיינו עד החג עד הבציר. שזו היא תורת מיושן
3 להתקיים שלש שנים שלימות, ואם חמיץ קודם החג – הרי הוא באחריותו של מוכר.
4 משנה לעשות לו בית חתנות לבנו – כדמפרש לקמיה: בית חתנות לבנו שלקח אשה.

5 ודרך האב לעשות לבנו יציע קטן סמוך לביתו,

6 שאין דרך החתן לדור אצל חמיו משום חשד

7 חמותו, כדמפרש בגמרא, והלכך נקט בית

8 חתנות לבנו. אבל אין רגיל לעשות בית ארמלות

9 לבנו, שהרי עד עתה לא היה דר אצל חמיו

10 אלא אצל אביו, משום חמותו. בית ארמלות

11 לבתו – שמת בעלה, וחוזרת אל בית אביה

12 כבנעוריה. שער עכשיו כשהיתה נשואה לא

13 היתה דרה אצל האב משום בעלה, חתנו,

14 שהחתן אינו דר אצל חמיו. והלכך נקט בית

15 ארמלות לבתו, ולא בית חתנות לבתו, והכי

16 מפרשין בגמרא. רפת בקר היא זו – וצריך

17 לעשות בית גדול יותר. ומיהו, לא חשש לפרש

18 שיערו. והרוצה לעשות כו' – בגמרא מפרש ממ

19 קאמר לה, או רבי ישמעאל או רבי עקיבא. בית

20 קמן שש על שמונה – הרוצה לבנות בית קטן

21 לחבירו, לכל הפחות, ובגן דאמר ליה "עשה לי

22 בית" תנא, ויד הבונה על החלונה לעשות לו

23 פחות שבבתים, הואיל ולא פירש כמה – יעשו

24 קטן לכל הפחות, שש על שמונה. דכיון דלא

25 אמר ליה "בית חתנות" אלא "בית סתמא –

26 לעצמו קבעי לה, וצריך להיות גדול מבית

27 חתנות. והוא הדין למוכר מקום לחבירו לעשות

28 לו בית, וצריך ליתן לו קרקע של שמונה.

29 גדול שמונה על עשר – ובגן שפירש לה: עשה

30 לי בית גדול. טרקלין – למושבים שרים עשוי, ולא

31 לתעמיש, הלכך מרובע בעינן. רומו כחצי

32 ארבו כו' – אבלוחו אק, והיינו: בית חתנות

33 שהוא ארבו ארבע על שש – רומו חמש

34 דהיינו חצי ארבו וחצי רחבו, בבית קמן –

35 שבע, ותשע בבית גדול, ועשר בטרקלין. כבנין

36 ההיכל – והיכל על פני הדביר היה ארבו

37 ארבעים ורחבו עשרים ורומו שלשים, והיינו

38 חצי ארבו וחצי רחבו. נמרא – הכי נרטינן;

39 ליתני בית חתנות לבנו ולבתו ובית ארמלות

40 לבנו ולבתו מילתא אנב אורחיה קא משמע לו?

41 – מרלא תנא בית ארמלות לבנו. ולא תנא נמי בית חתנות לבתו – משנידן יש ללמד דלאו דרפא דחתנא כו'. וכבר פרישית לה דרפא דחתנא בפסחים

42 (קג, א) הוי זוזר באשתך מחתנה הראשון. אמרי לה משום חשד, ואמרי לה משום מנון, ואיתא להא ואיתא להא. ומיהו, הוא הדין לכל החתנים, אלא שמן הראשון צריך

43 לזוהר חמיו יותר. קל מסובין – לאו דוקא, אלא דבר גרוע. ולהכי נקט סובין ולא נוצה, דפסולת הוא. אורח מכנים אורח – דיו אם מתנה לו בעל הבית. הרוצה לעשות

44 רפת בקר כו' – מאן קתני לה. שהרוצה לעשות כו' – ופירוש לדבריו הוא אומר, דקאמר רפת בקר היא זו, שהרי הרוצה לעשות כו'. אבל לרבי עקיבא רפת בקר אינו גדול כל

45 כך. ובתרי פליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא. פליגי בבית חתנות ופליגי ברפת בקר. ושיעוריה דרבי עקיבא מפורש בבית חתנות ולא ברפת בקר, ורבי ישמעאל מפורש ברפת בקר

46 ולא בבית חתנות. איבא דאמרי רבי עקיבא קאמר ליה והכי קאמר ליה – לרבי ישמעאל: דקאמרת רפת בקר היא זו – אין הני נמי, דודאי בית חתנות ורפת בקר שיערין שוה. דשאף

47 על פי שדורצה לעשות רפת בקר עושה ארבע על שש, פעמים שאדם עושה דירתו בבית חתנות ארבע אמות על שש, כרפת בקר. וקובתא של זונת. ונראה, שגם

48 חלונות, בעין קובתא. בי וורדי – נותנין שם וורדין לנו להסתכל בן. קתיר – אם התנה לעשות לחבירו קתיר. תרביץ אפדי – חצר גדול שעושין שרים בצד אפדיני שלה. ועל שם

49 שמרביצין אותו תמיד במים, להכשיב האבק, קרי ליה תרביץ. ראיה לדבר מאן קתני לה – דאילו היה תני במתניתין: רבן שמעון בן גמליאל אומר ראיה לדבר כבנין היכל – הוה

50 פשיטא דרבן שמעון בן גמליאל קתני לה. אבל השתא, דמיתני מקמי מילתיה דרבן שמעון בן גמליאל, הלכך מספקא לן אי רבן שמעון בן גמליאל קאמר לה הואיל ומסיים אותו

51 הדבור, או תנא קמא קאמר לה לההוא חצי דבור, ואתא רבן שמעון בן גמליאל לאיפלוני, מדקאמר "כבנין היכל", ולא קאמר "כבנין ההיכל". איבא דאמר רבן שמעון בן גמליאל

52 קתני לה והכי קאמר ראיה לדבר מנין – פירש רבן שמעון בן גמליאל: הכל כבנין ההיכל. תנא קמא קתני לה – והכי קאמר תנא קמא: וראיה ש' לדבר. וקפין רבן שמעון בן גמליאל,

53 והפסיק את דבריו, ואתמחיה קמתמה: כבנין ההיכל אתה רוצה לעשות שאר בנינין? בתמיא, אין לך להשוותן יחד. דכיון דבהיכל רומו כחצי ארבו וכחצי רחבו, בשאר בנינין קמא

54 חשיבי – אין צריך להגביה כל כך. כמלא קורותיו כל כך. בארך קורותיו שהן נותנין רחבו של בית. הכי נרטינן: ולימא רומו כרתיבו – דהיינו: ש' חשיבי. שבתיהם של דומא

55 אנבינן הוי, והחומה למטה היא רחבה, והולכת ומתקצרת החומה למעלה, כדי שיתקיים הרבה. בי כווי – החלונות, מקום כניסת הקורות בתוך החומה. רמו ליה – בני העירות

56 קראי אהרדי. כתיב ששים אמה ארבו – מן המורח למערב, מפתח ההיכל עד כותל מערבי של בית קדשי הקדשים, והיינו: ארבעים אמה דאורך היכל, ועשרים אמה דבית קדשי

57 הקדשים. ושלשים אמה קומתו. נמצא שגם בית קדשי הקדשים רומו שלשים אמה. וכתיב – בפסוק אחר: "ועשרים אמה קומתו", דכתיב "ולפני הדביר עשרים" כלומר לפנים ממחיצת

58 בית קדשי הקדשים, והיא אמה טרקסין שקרירה דביר, עשרים אמה אורך מן המורח למערב, ועשרים אמה רוחב מצפון לדרום, ועשרים אמה קומתו. כי חשיבי – עשרים קומות

59 בית קדשי הקדשים – משפת כרובים ולמעלה קחשיב. שהכרובים של שלמה שנים היו עומדין על הקרקע, אחד מימין הארון אצל כותל מערבי ואחד משמאלו, ורומו עשר, כדכתיב

60 בהדיא במלכים. ובכפופי פרושות מקיר לקיר. כנה האחת נוגע בקיר צפונה וכנה חבירו נוגע בקיר דרומי, נמצא מראשי הכרובים ולמעלה עשרים אמה עד הגג. ואותן של משה על

61 גבי הכבורת היו. ומאי קא משמע לן – למה לי דקחשיב כרבו של בנין הואי משפת כרובים ולמעלה? לימא: הלך אמה קומתו

1 חוזרת היא לביתו, ומוטל עליו לבנות לה בית אלמנות.
 2 ומנין שאין דרך חתן לדור בבית חמיו, כדכתיב בספר בן סירא, הכל
 3 שקלתי בקב מאונינם, ולא מצאתי דבר קל ו-גרועו יותר מפסוין –
 4 פסולת החיטה, וקל מפסוין – אמנם ישנו דבר הגרוע יותר, והוא
 5 הקן הדר בבית חמיו, וישנו דבר שהוא קל ו-גרועו יותר מהקן הדר
 6 בבית חמיו, והוא ארצה שמכנים אותה אחר לבית מארחיו, וישנו
 7 דבר שהוא קל יותר מארצה המכנים אורח, והוא אדם המשיב דבר
 8 לשאלו בקרם ישמע – קודם שיבין את השאלה, שנאמר (משלי יח א)
 9 'משיב דבר בקרם ישמע, אולת היא לו וכלמה'.
 10 שנינו במשנה: רבי ישמעאל אומר רפת בקר היא זו. הרוצה לעשות
 11 בו רפת בקר, בונה ארבע אמות על שש. מבררת הגמרא: רפת
 12 בקר מאן קתני לה – מי הוא ששנה במשנה שרפת בקר שיעורה
 13 הוא ארבע אמות על שש, האם רבי ישמעאל או רבי עקיבא.
 14 מבארת הגמרא שיש מחלוקת בענין זה: איכא דאמר רבי ישמעאל
 15 קתני לה – יש הסובר שרבי ישמעאל שנה זאת, ואיכא דאמר רבי
 16 עקיבא קתני לה – ויש הסובר שרבי עקיבא הוא ששנה דין זה.
 17 ועתה מבארת הגמרא את סברות שני הצדדים: איכא דאמר רבי
 18 עקיבא קתני לה – יש הסובר שרבי עקיבא שנה דין זה, והכי קאמר
 19 – וכך כונתו לומר לרבי ישמעאל, מה שטוען אתה שלא יתכן
 20 ששיעורו של בית חתנות הוא ארבע על שש, מאחר שזהו שיעורה
 21 של רפת בקר, אין אני מסכים עמך בזה, אלא אף על פי שכשיעורה
 22 של רפת בקר היא, מכל מקום אין בכך סתירה לומר שכך הוא
 23 שיעורו של בית חתנות, מפני שישנם פגמים שארבע עושה את
 24 הדין, כשיעורו של רפת בקר.
 25 ונמצא לשיטה זו, שרבי ישמעאל ורבי עקיבא סוברים שניהם
 26 ששיעורה של רפת בקר הוא ארבע אמות על שש, אלא שנחלקו
 27 בשיעורו של בית חתנות ואלמנות. רבי ישמעאל סובר שלא יתכן
 28 לומר שיהא שיעורו כרפת בקר, ולפיכך ודאי גדול הוא יותר, אלא
 29 שלא פירש מה הוא הדין שיעורו בזה. ואילו רבי עקיבא סובר
 30 ששיעורו הוא כשיעור רפת בקר, דהיינו, ארבע אמות על שש.
 31 ואיכא דאמר רבי ישמעאל קתני לה – ויש הסובר שרבי ישמעאל
 32 שנה דין זה, והכי קאמר – וכך אמר, לא יתכן לומר ששיעורו של
 33 בית חתנות הוא ארבע אמות על שש, מאחר שזהו שיעורו של
 34 רפת בקר, שהרי אדם הרוצה לעשות רפת בקר עושה ארבע אמות
 35 על שש, ואם כן, בהכרח צריך לומר שבית חתנות גדול הוא יותר.
 36 אמנם דעת רבי עקיבא היא, ששיעורה של רפת בקר אינו ארבע
 37 על שש, אלא פחות מזה, ולפיכך אין מן הנמנע ששיעורו של בית
 38 חתנות ואלמנות הוא ארבע אמות על שש.
 39 ונמצא לשיטה זו, שבין רבי ישמעאל ובין רבי עקיבא שיעורו
 40 של בית חתנות גדול משיעורה של רפת בקר, אלא שנחלקו
 41 בשיעור גדולו של בית חתנות, ובשיעור גודלה של רפת בקר.
 42 לדברי רבי ישמעאל שיעורה של רפת בקר הוא ארבע אמות על
 43 שש, ושיעורו של בית חתנות גדול יותר, אלא שלא פירש את
 44 גודלו. ולדברי רבי עקיבא, שיעורו של בית חתנות הוא ארבע
 45 אמות על שש, ושיעורה של רפת בקר הוא פחות מזה, אלא שלא
 46 פירש כמה.
 47 שנינו במשנה: פוקלין עשה על עשה. מבררת הגמרא: מאי פוקלין,
 48 קובתא פי וורדי – חדר גדול שיש בו חלונות, ומניחים בו וורדים
 49 לנוי.
 50 תאיני – שנינו בבביתא, ונקתיר – אדם שהתנה עם חבירו שיבנה
 51 עבורו קתיר, יש לו לבנותו בשיעור פתחים עשה אמות על פתחים
 52 עשה אמות. מבררת הגמרא: מאי קתיר. תרין אפדיני – חצר
 53 גדולה שבונים ליד ארמונותיהם, כנגד פתח הטרקלין,
 54 וגדלים בה מיני דשא, ויהא המראה יפה לעינים.
 55 שנינו במשנה: רימו פחצי ארבו וכהני רחבו. ראיא לך רבן שמעון
 56 בן גמליאל אומר פכנין התיכל. מבררת הגמרא: ראיא לך רבן מאן
 57 קתני לה – מי הוא ששנה במשנה את התיבות 'ראייה לדבר'.
 58 מבארת הגמרא שיש מחלוקת בענין זה: איכא דאמר – יש הסובר
 59 שרבן שמעון בן גמליאל קתני לה – שנה תיבות אלה, והכי קאמר –

1 תאיני – שנינו על כך בבביתא, ופיישן והולך עד הקה. דהיינו, אדם
 2 האומר לחבירו 'יין מיושן אני מוכר לך', אין די בזה שיתן לו יין
 3 מלפני שנתיים, אלא עליו ליתן לו יין שיוכל להתקיים עד חג
 4 הסוכות של שנה זו, שהוא זמן הבציר, שמאחר והתנה עמו ליתן
 5 לו יין של שלוש שנים, עליו ליתן לו יין שמתקיים שלוש שנים
 6 שלימות, ולכן אם יחמיץ היין קודם החג הרי הוא באחריותו של
 7 מוכר.
 8 משנה
 9 משנה זו עוסקת באדם המוכר לחבירו מקום לבניית בית, או
 10 שהתחייב לבנות בעבורו בית, ומבררת את שיעור גודלם של כמה
 11 סוגי בתים.
 12 הפוקר פקום ו-קרקעו להבירו על מנת לבנות בו בית חתנות לבנו,
 13 והוא חדר שבונה האב בסמוך לביתו לצורך מגורי בנו לאחר
 14 נישואיו, או שמכר מקום לחבירו כדי לבנות בו בית אלמנות לבתו,
 15 והוא חדר שבונה האב למגורי בתו אם נתאלמנה, וכן אדם המקבל
 16 מקום מהבירו לעשות לו – לבנות עבורו באותו מקום, בית חתנות
 17 לבנו ובית אלמנות לבתו, בונה הוא לבתים אלו באופן שיהא רוחבן
 18 ארבע אמות על שש אמות אורך, שזהו שיעורו הנצרך לבית
 19 חתנות או בית אלמנות. אלו דברי רבי עקיבא.
 20 רבי ישמעאל אומר, אין די בבית בשיעור כזה, שהרי רפת בקר היא
 21 זו – זה הוא השיעור שבונים רפת למגורי בקר ולא בית למגורי
 22 אדם, אלא יש לו לבנות בית גדול יותר. ולא פירש רבי ישמעאל
 23 מה הוא השיעור בזה.
 24 עתה מפרשת המשנה את שיעור גודלם של כמה סוגי בתים:
 25 הרוצה לעשות רפת של פוקר, בונה חדר שגודלו ארבע אמות על
 26 שש אמות, והרוצה לבנות בית קטן, בונה חדר שיש בו שש אמות
 27 על שמונה אמות, הרוצה לבנות בית גדול, בונה שמונה אמות על
 28 עשר אמות, והרוצה לבנות פוקלין – חדר גדול העשוי למושב
 29 השרים, בונה עשר אמות על עשר אמות.
 30 המשנה מפרשת מהו שיעור הגובה שיש לבנות בתים אלו: רימו
 31 פחצי ארבו וכהני רחבו – וגובהו של כל אחד מבתים אלו, הוא כפי
 32 שיעור מחצית ארבו עם מחצית רוחבו. וכגון, בית חתנות שאורכו
 33 שש אמות ורוחבו ארבע, יש לחשב את גובהו כפי שיעור מחצית
 34 אורכו דהיינו שלוש אמות, בתוספת מחצית רוחבו דהיינו שתי
 35 אמות, ובסך הכל חמש אמות גובה. וכפי שיעור זה, יהא גובהו של
 36 בית קטן שבע אמות, בית גדול תשע, וטרקלין עשר.
 37 ראיא לך רבן שמעון בן גמליאל אומר פכנין התיכל – שהיה אורכו ארבעים
 38 אמה ורוחבו עשרים, וגובהו שלושים, כפי שיעור מחצית אורכו
 39 עם מחצית רוחבו.
 40 גמרא
 41 הגמרא דנה בשמן שבונה בית חתנות 'לבנו' ובית אלמנות
 42 'לבתו'. מבררת הגמרא: למה לי למיתנא בית חתנות לבנו ובית
 43 אלמנות לבתו – מדוע נקטה המשנה דווקא באופן כזה שבונה אדם
 44 בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו, ליתני – יהיה לה לשנות 'אדם'
 45 הבונה בית חתנות לבנו ולבתו, ובית אלמנות לבנו ולבתו.
 46 מבארת הגמרא: מלתא אנב אורחיה קא משמע לן – התנא הפך
 47 להשמיענו דבר נוסף בדרך אגב, ולא דרשא דתנא למידר פי הנהיה
 48 – שאין דרך חתן לדור בבית חמיו, כדי שלא יחשדוהו שאינו
 49 מתנהג בצניעות עם חמותו. ומאחר שדרך החתן לדור בבית אביו
 50 לאחר נישואיו, נקט התנא שבונה אדם בית חתנות לבנו בסמוך
 51 לביתו, ולפיכך אם נתאלמן הבן אין אביו זקוק לבנות לו בית
 52 אלמנות, אלא דר באותו בית שבנה לו מתחילה. אמנם בתו אינה
 53 דרה לאחר נישואיה בביתו, שהרי אסור לבעלה לדור בסמוך
 54 להוריה, אלא דרה היא עם בעלה בבית חמיה, ועל כן מתחילה אין
 55 הוא זקוק לבנות לה בית חתנות סמוך לביתו, אבל אם נתאלמנה

62 רחבים מלמטה וצרים מלמעלה, ועל ידי כך מתרחב פנים הבית
63 בגובהו, ולפיכך לא הוצרכו בזה לנס.
64 מְתַקְּפוּ לָהּ רַב פָּאָא, וְדִלְמָא מִיַּבָּה הוּוּ בְּיַפִּי וְדִיְהוּ – שמא לא היו
65 כנפי הכרובים ישרות למגרי, אלא כפופות מעט, ולפיכך לא היו
66 תופסות עשרים אמה ברוחבן, ועדיין נשאר מקום פנוי עבור גוף
67 הכרובים.
68 מְתַקְּפוּ לָהּ רַב אַשֵּׁי, וְדִלְמָא שְׁלַחְפִּי הוּוּ מְשַׁלְּחֵפִי – הרי יתכן לומר
69 שמקצת מן הכנפים היו עומדות זו על גבי זו, או זו לצד זו, ולפיכך
70 נותר מקום פנוי אף לגופם של הכרובים.

71 הגמרא מבררת את סדר עמידת הכרובים בקודש הקדשים: פִּיצַד
72 הָן וְ-הַכְּרוּבִים) היו עוֹמְדִין. נחלקו בזה רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד
73 אָמַר, שְׁפִינְהֶם של הכרובים היו איש אל אחיו, כמאמר הכתוב
74 (שמות כה ב) 'וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וְחֵד אָמַר שְׁפִינְהֶם של הכרובים
75 לְצַד הַבַּיִת הָיוּ, דְהֵינּוּ, לְצַד הַהֵיכָל שְׁעַמְד מְמוּרָח לְקוֹדֶשׁ
76 הַקֹּדֶשִׁים, כמאמר הכתוב (דברי הימים ב' ג' י) 'וּפְנֵיהֶם לְבַיִת'.
77 שואלת הגמרא: וְלִמָּאן דָּאָמַר שְׁפִינְהֶם של הכרובים היה איש אל
78 אָחִיו, הָא קָתִיב 'וּפְנֵיהֶם לְבַיִת'. משיבה הגמרא: לֹא קָשְׁיָא, כָּאֵן –
79 הכתוב האומר שהיו פניהם איש אל אחיו, עוסק בְּזִמְנָן שִׁישְׂרָאֵל
80 עוֹשִׂין רְצוּנָו שֶׁל מְקוֹם, שאו הכרובים פונים זה לזה כדי לרמוז על
81 אהבת הקודש ברוך הוא לישראל, כָּאֵן – הכתוב האומר שהיו
82 פניהם לבית, עוסק בְּזִמְנָן שִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוּנָו שֶׁל מְקוֹם, שאו
83 היו הכרובים הופכים את פניהם לעבר הבית.
84 שבה הגמרא ושואלת: וְלִמָּאן דָּאָמַר וּפְנֵיהֶם לְבַיִת, הָא קָתִיב
85 'וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו'. משיבה הגמרא: דְּמַצְדֵּי אֲצֻדְיָ – לשיטה
86 זו היו הכרובים עומדים תמיד באופן שהיו פניהם נוטים קצת לצד
87 הבית, וקצת זה לצד זה, ולפיכך אין סתירה בין המקראות. דְּתַנְיָא
88 – וכן שנינו בברייתא, אֲוֹנָקְלוֹס הֵנֵר אָמַר, הַכְּרוּבִים 'מַעֲשֵׂה צִעְצִיעִים'
89 הָן – עשויים כדמות תינוקות, וּמַצְדֵּי שְׁפִינְהֶם – והיו פניהם נוטים
90 קצת לצד, כְּתִלְמִיד תְּנַפְסָר מְרָבּוּ – כמו תלמיד היוצא מבית רבו,
91 שאינו מנעו לו את גבו, אלא יוצא כשפניו נוטות קצת לצד רבו,
92 וקצת לעבר הפתח.

משנה

93 משנתנו עוסקת במי שיש בבעלותו בור מים אלא שהבור נמצא
94 בחצר חבירו, וקובעת את זכויותיו וחובותיו של בעל הבור בענין
95 דלית המים.
96 מי שיש לו בור מים לְפָנִים מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, כלומר הבור נמצא
97 בחצר אחורית באופן שאין אפשרות להגיע אליו רק דרך הבית,
98 בעל הבור נִכְנֵס דרך בית חבירו לדלות מים בְּשִׂעָה שְׂדֵרָה בְּגֵי אֲדָם
99 נִכְנְסִין, וְיוֹצֵא בְּשִׂעָה שְׂדֵרָה בְּגֵי אֲדָם יוֹצֵאֵין, כלומר רק בשעות
100 היום, לפי שבכך מותנה השימוש בבור, ואין הוא רשאי להסריח
101 את בעל הבית בלילות לקום ולפתוח לו את הדלת. וְאֵינּוּ מִכְּנִיסִין
102 בְּהַמָּוֶה דרך ביתו של חבירו וּמְשַׁקָּה אותה מְבוּדוֹ, אֲלָא מְמַלֵּא מִים
103 מהבור וּמְשַׁקָּה את בהמתו כשהיא עומדת מִבְּחוּץ, והטעם משום
104 שאין זה צורך הבור שתיכנס עד אליו ולא התירו לו אלא דברים
105 שהם לצרכי בורו. וְזֶה – בעל הבור עוֹשֶׂה לוֹ שְׂוֵתָחַת – מנעול
106 לסגירת הבור כדי שלא יוכל בעל הבית לדלות ללא רשותו, וְזֶה –
107 בעל הבית עוֹשֶׂה לוֹ שְׂוֵתָחַת לסגירת הבור, כדי שלא יוכל בעל
108 הבור לדלות כאשר בעל הבית אינו בביתו.

גמרא

109 המשנה סתמה ולא פירשה מהי מטרת המנעולים, והגמרא
110 מבררת זאת. מבררת הגמרא: שְׂוֵתָחַת לְחִיבָא – היכן יש לבעל
111 הבית צורך במנעול. מבארת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנֵיהֶם לְבוֹר
112 – שני המנעולים מיועדים לנעילת הבור. שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא
113 – זה מובן שבעל הבור נְעִי לְאִשְׁתְּמוּדֵי מֵאֵי דְבוּרֵיהּ – צריך לשמור
114 את מי בורו ולכן עליו לנעול את הבור כדי שבעל הבית לא יטול
115 ממנו ללא רשות, אֲלָא בְּעַל הַבַּיִת לָמָּה לִיָּה מְנַעוּל. משיבה הגמרא:
116 אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזַר

1 משיבה הגמרא: הָא קָא מְשַׁמְעָ לָךְ, שעשר האמות שהיו לְמִפְּחָה
2 מראשי הכרובים, דהיינו עשר אמות התחתונות של בית קדשי
3 הקדשים, היו פְּעֻשִׁים האמות הנותרות שלְמַעְלָה מראשי
4 הכרובים, מָה עֻשִׂים האמות שלְמַעְלָה מראשי הכרובים אֵין
5 מְשַׁמְשׁ לְכָלוּם, שהרי לא היה מונח דבר בחלל עשרים אמה
6 העליונות של קודש הקדשים, אָף עשר האמות שלְמִפְּחָה מראשי
7 הכרובים אֵין מְשַׁמְשׁ כְּלוּם, שאף שהיו עומדים בהם הארון
8 והכרובים, מכל מקום לא היו תופסים שם מקום, אלא בנס היו
9 עומדים.

10 ומקרא זה מְסַיַּע לִיָּה לְרַבִּי לֵוִי, דָּאָמַר רַבִּי לֵוִי וְאִיתִימָא וְ-ויש
11 אומרים שמימרא זו אמרהו רבי יוחנן, דְּכָר זֶה מְסוּרָת בְּדִינֵי
12 מְאֻבְחֵינוּ, שֶׁמְקוֹם הָאָרוֹן וְכְרוּבִים אֵינּוּ מִן הַמְּדָה – אינם ממעטים
13 ממדת חלל בית קודש הקדשים, אלא בנס היו עומדים.
14 תַּנְיָא נְפִי הָכִי – ואכן שנינו כך בברייתא, הָאָרוֹן שְׁעָשֶׂה מְשָׁה,
15 כשהעמידוהו בבית המקדש שבנה שלמה, בְּקוֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים שהיה
16 עשרים על עשרים אמה, וְשׁ לֹו רִיחַ עוֹשֵׂר אֲמוֹת לְכָל רִיחַ רִיחַ –
17 נותר ריחח של עשר אמות לימינו ולשמאלו, דהיינו שהיה חלל
18 עשרים אמה חוץ מן הארון, ומאחר שכל רוחבו של קודש
19 הקדשים לא היה אלא עשרים אמה, נמצא שהארון לא תפס
20 מאומה מחלל בית קודש הקדשים, אלא בנס היה עומד.

21 הגמרא מביאה ראייה שגופם של הכרובים לא תפס מקום אלא בנס
22 היה עומד: אָמַר רַבְּנַאי אָמַר שְׁמוּאֵל, גּוֹפֵם של הַכְּרוּבִים שעשה
23 שלמה בְּנֵם הָן עוֹמְדִין, שְׁנָאֵמַר (מלכים א' ו' כד) במקרא המתאר את
24 הכרובים שעשה שלמה, 'וְהָמַשׁ אֲמוֹת בְּנֵף הַכְּרוּב הָאֶתְתָּ, וְהָמַשׁ
25 אֲמוֹת בְּנֵף הַכְּרוּב הַשְּׁנִי, עוֹשֵׂר אֲמוֹת מְקַצוֹת כְּנִפּוֹ וְעַד קְצוֹת
26 כְּנִפּוֹ'. דהיינו, שאורך כל כנף של הכרוב היתה חמש אמות,
27 ונמצא שאורך שני הכנפיים יחדיו הוא עשר אמות. ולאחר מכן
28 מתואר בפסוקים, שהיו כנפי הכרובים ממלאות את כל חלל בית
29 קדש הקדשים, והיו נוגעות מצד אחד בקיר הבית, ומצד שני היו
30 נוגעות זו בכנף זו. ומעתה יש להקשות, נִפְשִׂיהוּ הִיבָא הוּוּ קְיָיְמִי –
31 היכן עמד גופם של הכרובים, הרי מאחר ואורך כל כנף הוא חמש
32 אמות, ואורך שני הכנפיים של כרוב אחד הוא עשר אמות, נמצא
33 שאורך כנפי שני הכרובים הוא עשרים אמות, שזוהו שיעור רוחבו
34 של בית קדשי הקדשים, ואם כן, לא נותר מקום עבור גופם של
35 הכרובים שעמד בין כנפיהם. אֲלָא שְׁמַע מֵיָּה שְׁגוּפֵי הַכְּרוּבִים בְּנֵם
36 הָן עוֹמְדִין, שלא היו תופסים מקום בחלל בית קדשי הקדשים.
37 הגמרא מביאה כמה קושיות על אמוראים על דברי שמואל:
38 מְתַקְּפוּ לָהּ אַבְי – אביי מקשה על דברי שמואל. מה ראייה יש משם
39 שגופם של הכרובים בנס היה עומד, וְדִלְמָא בּוֹלְטִין בְּתַרְנַנְגוּלוֹן הוּוּ
40 קְיָיְמִי – הרי יתכן לומר שגופם של הכרובים היה בולט ויוצא לחוץ
41 מתחת כנפיהם, כגופם של תרנגולים העומד תחת כנפיהם ולא
42 ביניהם, ונמצא שאין הגוף תופס מקום בין הכנפים, אלא שני
43 הכנפים יוצאים ממקום אחד באמצע הגב, ונמצא, שאף שכנפי
44 הכרובים ממלאות את כל רוחב בית קדשי הקדשים, אין צריך לנס
45 עבור מקום עמידתם של גוף הכרובים.

46 מְתַקְּפוּ לָהּ רַבָּא, וְדִלְמָא זֶה שְׁלֵא בְּנֵגְדָ זֶה הוּוּ קְיָיְמִי – הרי יתכן לומר
47 ששני הכרובים לא היו עומדים בשורה אחת ממש, אלא האחד
48 היה עומד ליד הארון בסמוך לכותל, והשני היה עומד קצת אחרי
49 הכותל, והיתה כנף האחד נוגעת אחרי הכנף של חבירו, ולפיכך
50 לא הוצרכו לנס עבור מקום עמידת גוף הכרובים, אפילו אם גופם
51 היה עומד בין כנפיהם.

52 מְתַקְּפוּ לָהּ רַב אֶתָּא פֶּר יַעֲקֹב, וְדִלְמָא פְּאֹלְכֻסוּנָא הוּוּ קְיָיְמִי – הרי
53 יתכן לומר שהכרובים לא היו עומדים בקו ישר בין הקיר הצפוני
54 לקיר הדרומי, אלא היו עומדים באלכסון, בין קרן דרומית
55 מערבית לקרן צפונית מזרחית, ומאחר שאורך האלכסון של בית
56 קדשי הקדשים היה עשרים ושמונה אמה, נמצא שהיה מקום אף
57 למקום עמידת גוף הכרובים, ולא הוצרכו בזה לנס.
58 מְתַקְּפוּ לָהּ רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, וְדִלְמָא בִּיתָא מְעִילָא רִיחַ –
59 הרי יתכן לומר שבית קודשי הקדשים היה ברוחב עשרים אמה
60 רק סמוך לגגה, אך בגובה של כנפי הכרובים היה רוחבו יותר
61 מעשרים אמה, כפי הגדרך בבבית בתים שעושים את הקירות

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף צט עמוד א - מותוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) ר"ט תוספות רש"י

ומשני: הא קא משמע לן למטה בלמעלה - דהני עשר אמות שהכרובים והארון עומדים בהן - כמו העשרים שלמעלה: מה העשרים כולן חלל ואין בהן דבר, כך גם העשר. וגוף הכרובים בנס היו עומדין, כדלמקו, ומקום הארון אינו מן המדה אלא בנס היה עומד. וכנפי הכרובים שהן באויר, לא חייצו, דהא למטה דידהו ולמעלה דידהו יכולין למודו עשרים ריקנות, מכותל צפוני לכותל דרומי. והכי משמע קרא "ועשרים אמה קומתו", כלומר, כל השלשים אמות קומה אינן חשובים אלא כעשרים דמשפת כרובים ולמעלה, שהם פרוין מכלום, העשר כמו העשרים. ארין שנקשה משה - כשנתון בבית קדשי הקדשים שעשה שלמה. שהוא עשרים על עשרים - יש לו עשר אמות ריח לכל רוח ורוח, למינו ולשמאלה, דרי עשרים בלא ארון. ולפניו עשרים עד

1 **מתקוף** לה אביי ודלמא בולטין כתרנגולין -
 2 ואם תאמר: אבתי בנס היו עומדין,
 3 דעשרים בעשרים היכי יתיב? ויש לומר: מכל
 4 מקום פריך אביי, שהגוף לא היה עומד בנס.
 5 **דמצדדי** אצודדי - לא הוה מצי למימר:
 6 כאן בזמן שישראל עושין רצונו של
 7 מקום. דמסתמא העמידום תחלה לפי מה שהיו
 8 עושין רצונו של מקום.
 נותן

הא קא משמע לן: למטה בלמעלה, מה למעלה
 אין משמש פלום, אף למטה אין משמש פלום.
 מסייע ליה לרבי לוי, דאמר רבי לוי, ואיתקיא רבי
 יוחנן: דבר זה מסורת בדינו מאבותינו - מקום
 ארון וכרובים אינו מן המדה. תניא נמי הכי: ארון
 שעשה משה, יש לו ריח עשר אמות לכל רוח
 ורוח. אמר רבנאי אמר שמואל: פרוכים בנס הן
 עומדין, שנאמר: "והמש אמות בנף הכרוב האחת

1 הדברי כרובים - דשלמה. בנס היו עומדין -
 2 גופן. בנף הכרוב האחד - בנף האחד של כרוב.
 3 וחמש אמות בנף השני של אותו כרוב. ולא
 4 בכרוב שני קמיירי, דהא כתיב בתריה "ועשר
 5 כאמה הכרוב השני" וגו'. ועשר אמות מקצת
 6 כנפיו עד קצת כנפיו - מהכא לא מפיקין
 7 דבנס היה הגוף עומד בין שני הכנפים, שמקצה
 8 האחד עד קצה השני לא היו כי אם עשר
 9 אמות, ואם כן הגוף שבנתים היכן - לא יתכן
 10 לומר דמהכא נפקא ליה, דאם כן מאי האי
 11 דקפריך לקמן: ודלמא ביתא מעילאי רווח,
 12 וקושייתו אחרות דלא שייכי הכא כלל. אלא
 13 קרא הכי משמע ליה: אם באת לחבר שני כנפי
 14 הכרוב זה בצד זה - תמצא מקצת כנפיו עד
 15 קצות כנפיו עשר אמות. ומיהו, שפי מעשר
 16 אמות הוה, שהי רוחב הגוף בין שתי הכנפים
 17 אלא מהכא פריקינן, שרוחב בית קדשי הקדשים
 18 מצפון לדרום לא היה אלא עשרים אמה, ושני
 19 הכרובים היו בנפיהם עשרים לברי הגופים,
 20 כדכתיב ששני הכנפים היו עשר אמות, וכתיב
 21 "ויפרשו את כנפי הכרובים ותגע בנף האחד
 22 בקר ובנף הכרוב השני ונגעת בקר השני
 23 ובנפיהם אל תוך הבית ונגעת בנף אל בנף",
 24 ואם כן אינהו גופיהו דכרובים היכא הוה קיימי?
 25 קא סלקא דעתך שהכנפים בכרוב כיוי האדם,
 26 אחד מצד ימין ואחד מצד שמאל, והגוף
 27 ביניהם. מתקוף לה אביי - מי יימר דבנס היו
 28 עומדין: דלמא גופן של כרובים בולטין ויוצאין
 29 מתחת כתרנגולים, שהגוף כולו תחת כנפיו ולא
 30 ביניהם, שאין הרחקה והפרש בין הכנפים, אלא

והמש אמות בנף הכרוב השנית עשר אמות מקצת כנפיו ועד קצות כנפיו", גופיהו
 היכא הוה קיימי? אלא שמע מינה: בנס הן עומדין. מתקוף לה אביי: ודלמא בולטין
 פתרנגולין הוה קיימי מתקוף לה רבא: ודלמא זה שלא פגנדר זה הוה קיימי מתקוף לה
 רב אחא בר יעקב: ודלמא באלכסונא הוה קיימי מתקוף לה רב הונא בריה דרב
 יהושע: ודלמא ביתא מעילאי רווח מתקוף לה רב פפא: ודלמא מיבף הוה פייפי דיייהו
 מתקוף לה רב אשי: ודלמא שלחופי הוה משלחפי ביצד הן עומדין? רבי יוחנן ורבי אלעזר;
 חד אמר: פניהם איש אל אחיו, וחד אמר: פניהם לבית. ולמאן דאמר פניהם איש אל אחיו,
 הא פתיב: "ופניהם לבית" - לא קשיא: פאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, פאן
 איש אל אחיו" - דמצדדי אצודדי; דתניא, ואונקלים הגר אמר: פרוכים "מעשה צעצועים"
 הן, ומצודדים פניהם פתלמיד הנפטר מרב. משנה מי שיש לו בור לפנים מביתו של
 חבירו - נכנס בשעה שדרוך בני אדם נכנסין, ויוצא בשעה שדרוך בני אדם יוצאין.
 ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבוזו, אלא ממלא ומשקה מבחוי. וזה עושה לו פותחת
 וזה עושה לו פותחת. גמרא פותחת להיכא? אמר רבי יוחנן: שניהם לבור. בשלמא
 בעל הבזר בעי לאשתמורי מיא דבוריה, אלא בעל הבית למה ליה? אמר רבי אלעזר:
 משום

מקורבים, והגוף יוצא מתחת הכנפים, ששני הכנפים יוצאים ממקום אחד באמצע הגב וכן כל הך קושיית דמקשו הך אמוראי ואולי - אגוף הכרובים קיימי, בר מתוך בתראי
 דגרס בהו "דיידה" הדיא, בר פפא רב אשי כייפי דיייהו, ומשלחפי דיייהו, ודלמא זה שלא כנגד זה הוה קיימי - הכרובים. שהאחד עומד מצד הארון מזה סמוך לכותל,
 והשני עומד מצד הארון מזה משוך רחוק מן הכותל קצת. ונמצאת בנף האחד נוגעת אחר בנף חבירו בין הכנף ולכותל, נמצא קצת בנף הכרוב המשוך מן הכותל לפני קצת
 בנף הכרוב הסמוך לכותל כשיעור עובי רוחב הגופין, ואף על גב דלא הוה בולטין כתרנגולין ניהו - אפילו הכי לא תקשי מידי. מתקוף לה רב אחא בר יעקב - נדי נמי דלאו
 בולטין כתרנגולין ניהו, וגם לא כנגד זה קיימי - אפילו הכי לא תקשי מידי, ודלמא באלכסונא הוה עומדים הכרובים - באלכסון הבית היו עומדים זה כנגד זה, דאיכא טפי
 מעשרים אמה כשיעור הגופים מקצת כנפי של זה לא לקצת כנפי של זה. כגון שהכרוב שממין הארון לא היה פניו ממש כנגד ההיכל וגבו לכותל מערבי, אלא מצדו אצודדי
 כנפיו, החיצון כנגד דרומית מערבית נוגע לכותל בוית, וכנף שלו שמצד הארון פרוש בחצי הארון או חוצה לו, דהיינו רחוק מן הכותל. וכנף הכרוב השני מתחתל שם, וכנפו
 השנית נוגעת סמוך לדכירי בקרן צפונית מזרחית, כזה * מתקוף לה רב הונא בריה דרב יהושע - נדי נמי דזה כנגד זה קיימי ולא באלכסונא קיימי
 - ואפילו הכי אין גופן עומד בנס, דלמא ביתא מעילאי רווח, שהבנין הולך ומתקצר למעלה, והרי רחב יתר מעשרים במקום שבולטין הכנפים
 מן הגופין, והוי מקיר אל קיר כנגד כנפי הכרובים מקום גיעותן בכתלים יותר מעשרים אמה, ברוחב הגופין. מיבף הוה כייפי דיייהו - הכנפים עצמן
 כפופין הן, כאדם שחופף ידו מעט, והלכך ליכא אלא עשרים אמה מקצה בנף האחד לקצה בנף השני. ודלמא שלחופי הוה משלחפי דיייהו - בנף על
 בנף, כאדם שחובק את ידיו, כדכתיב (בראשית מ"ח) "שכל את ידי", ומתרגמין בתרגום ארץ ישראל: "שלחפונן לידהו", כך פירש רבינו אנגלא. ואי
 משום דכתיב "וכנפיהם אל תוך הבית ונגעת בנף אל בנף" - היינו נמי כן נוגעות, דהוה זו כנגד זו. ופניהם איש אל אחיו - בשל משה כתיב. ופניהם
 לבית - בכרובים של שלמה כתיב בדברי הימים, דכתיב "והם עומדים על רגליהם ופניהם לבית" להיכל. ואינן כאותן של משה, שהן על הכפורת
 ואלו על הקרקע, ושל עץ שמן היו, ומצופין זהב, כדכתיב במלכים. הכתיב ופניהם לבית - ולא שנא כרובים שעל הכפורת ולא שנא שעל הקרקע,

ראיין היו ליעשות בענין אחד. כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - הם הופכים פניהם זה לזה, דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה, סימן שהקדוש ברוך הוא אוהב את
 ישראל. ומתחלה כך נעשו, פנים אל פנים, כדי שתשרה שכניה ישראל, וישראל יעשו רצונו של מקום. וכשאין עושין - הופכים פניהם לבית על ידי נס. דמצדדי אצודדי - קצת לבית
 וקצת זה לזה, כאדם שומרב אל חבירו והופך ראשו קצת לצד אחר. והכא ליכא לתרוגי כולעיל. כאן בזמן שישראל עושין בו, דכיון דיעקר עשיית כרובין פניהם לבית - לא היה
 להם לעשותו לסימן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. מעשה צעצועים - פסוק הוא בכרובים בדברי הימים, והוא לשון (צעצועים) (אצאצאים) - כלומר תינוקות, כדאמרין (סוכה ה'
 ב): מאי "כרוב" - כריבי = ילד. כלומר, כתינוקות הנפטרין מרבותיהם. והיינו דמצדדי אצודדי, דאמרן לעיל. **משנה** מי שיש לו בור בו' - על ידי חלוקה, או שלקחו מבעל הבית
 ולקח גם הדרך. בשעה שבני אדם יוצאין - ביום, שעל מנת כן חלקו, ולא שטייהוידו בלילות לעמוד ממטתו ולפתחו לו. ואינו מכניס - דרך ביתו של זה, דאין זה צורך הבור. זה עושה
 לו פותחת - שלא יגובו בעל הבית ממי הבור. ובעל הבית עושה לו פותחת אחרת באותו פתח עצמו הפתוח לבור, כדי שלא יוכל זה לשאוב מבוזו בלא בעל הבית, ולא יבא לעולם
 בביתו של בעל הבית למה אהן כן ישנו לבעל הבית בביתו. ומשום חשד אשתו תקון כן, כדמרש בגמרא. גמרא פותחת - שעושה בעל הבית, להיכא?
 משום

נותן לו שתי אמות לתוכה - לפי ספרים דגריס "ואמה", יש לפרש שתי אמות לתוכה - היינו להרחיב אמת המים שתהא רחבה שתי אמות, ומה שהיא קרויה אמה - משום דעומקה אמה.

ואמה מכאן ואמה מכאן בו' - אמה לאו היינו ניגרא. דבניגרא משמע ב'הדמקבל' (בבא מציעא קו, ב) דביענין ארבע אמות.

ועוד, דהכא קאמר דלמאן דאמר נוטען ולמאן דאמר זורען, והתם פירש הקונטרס דאין זורעין אותן, אלא ניגרא היינו יאר, כדפירש הקונטרס לעיל בפרק קמא (ג, א), וגדול יותר, שכל בני הבקעה משקיין ממנו שדות, וצריך ארבע אמות. שמע מינה דלא עביד איניש דינא לנפשה - לפי זה בתנן נקט במתניתין שהיתה עוברת דרך הרבים תוך שדהו ונתן להם כו'. דאפילו נטלו לו בתנן נמי, כיון דלא עביד איניש דינא לנפשה.

בגון

משום חשד אשתו. משנה מי שיש לו גינה לפניו מניגותיו של חברו - נכנס בשעה שדרוך בני אדם נכנסים, ויוצא בשעה שדרוך בני אדם יוצאים, ואינו מכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת, והחיצון זורע את הדרוך. נתנו לו דרוך מן הצד מדרעת שנייה - נכנס בשעה שהוא רוצה יוצא בשעה שרוצה, ומכניס לתוכה תגרין, ולא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. זה וזה אינן רשאים לזרעה. גמרא אמר רב יהודה אמר שמואל: "אמה בית

השלחין אני מוכר לך" - נותן לו שתי אמות לתוכה, ואמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה; "אמה בית הקילון אני מוכר לך" - נותן לו אמה אחת לתוכה, וחצי אמה מכאן וחצי אמה לאגפיה. ואותן אנפיים מי זורעם? רב יהודה אמר שמואל: בעל השדה נוטעם. מאן דאמר זורעם - פל שפן נוטעם; ומאן דאמר נוטעם, אבל זורעם - לא, לחולו מוחלולי. ואמר רב יהודה אמר שמואל: אמת המים שפלו אנפיה - מתקנה מאותה שדה, כדורע שלא כלו אנפיה אלא באותה שדה. מתקוף לה רב פפא, ולימא ליה: מייד אשפלה לארעיה אלא אמר רב פפא: שעל מנת פן קבל עליו בעל השדה. משנה מי שהיתה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו, ונטלה ונתן להם מן הצד - מה שנתן נתן, ושלו לא הגיעו. דרך היחיד - ארבע אמות, דרך הרבים - שש עשרה אמה, דרך המלך - אין לה שיעור, דרך הקבר - אין לה שיעור. הפעמך - דיני צפורי אמרו: בית ארבעה קבין. גמרא אמאי שול לא הגיעו? לינקוט פורא וליתיב שמעת מינה: לא עביד איניש דינא לנפשיה אפילו במקום פסידא? - אמר רב זביד ממשמיה דרבא: גזירה שמוא יתן להן דרוך עקלתון. רב מושריא אמר: רב מושריא מושמיה דרבא אמר: בגנותן להם דרוך עקלתון.

כך, ונותן לו אמה אחת לתוכה להרחיבן עד אמה. לישא אחרינא: נותן לו אמה אחת לשפתו, לתוכה של קרקע מוכר, כגון חצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן. ועיקר. בעל שדה זורעם - דדמי למתניתין, דאם שיעבר לו ליקח עפר מכאן אם יצטרך - לא הפסידו לגמרי בכך מלוצרע, כל שכן נוטעם - דאינו מקלקל האגפים, שהשרשים מעמיקים הרבה, ואין מוזיקן את שפתו. אבל הורעים מתפשטים מיד בתוך השלשה, ומחלחלין הקרקע מלמעלה בשפתו. שכלו אנפיה - שפנלו. מאותה שדה - שהמוכה לה. אלא באותה שדה - חזקה שנפתרו העפר של אנפיה לתוך אותה שדה אילך ואילך. ולישא ליה - בעל השדה. מייד אשפלה לארעך, שגברו המים ושטפו אנפיה. אלא אמר רב פפא - תריץ ואימא הכי: שעל מנת כן בו'. דסתם מוכר אמת המים גמר ומקנה ליה עפר שדהו לתקן אנפיה כשיכלו, מדמיין יביא אל עפר אלא מה מאותה שדה; ואף על פי שנתן לו כבר אמה מכאן ואמה מכאן לאנפיה, כדאמר ליה, כיון דכלו אלה - מתקן עדיין מעפר השדה. מיהו, דלכי אתני לו מה שנתן לו מתחלה אמה מכאן ואמה מכאן לאנפיה, דאין לו לבעל השדה לעשות שם שום תשמיש שיקלקל האגפים לאו שטיעה וארעה, אבל בנין או אל כל דבר שמכביד - אין לו רשות לעשות שם. אבל מן האמה ולפנים - יעשה בתוך של מה שירצה. משנה מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו - שהוחזקו לעבור שם מעולם, או על ידי בעל השדה שנתן להם מתחלה את הדרך. מה שנתן נתן ושלו - שנטל עכשיו, לא הגיעו, והרי יש להם שני דרכים. ותעם מפרש בגמרא. דרך היחיד - המוכר לחבירו דרך בתוך שדהו - צריך ליתן לו ארבע אמות כרוחב עגלה. שש עשרה אמה - במסכת שבת (ט, א), נפקא לן מעגלות דמשכן. דרך המלך אין לה שיעור - כדמפרש בגמרא. שהמלך פורץ בתים וגדר מלפניו לעשות לו דרך, ולא טיה ימין ושמאל. ובספרי בפרשת המלך נפקא לן מקריא. ונראה בעיני דמדכתב "לכלתי רום לבבו מאחורי" קודרשי: גדלהו משל אחיו, כדדרשין נמי (הוריות ט, א) "והכהן הגדול מאחורי". דרך הקבר - כשנושאין המת לקברו, אין לו שיעור - תקנת חכמים היא, משום יקרא דשכבי, כדאמרין בגמרא. ואמרין בכתובות (ז, א) דצריכים ללוותו הרבה בני אדם, שיחזיקו מלא כל הדרך מאובל עד סיכרא. ונראה בעיני דהא "אין לו שיעור" דמת, לא חמיר כדרך המלך, לפרוץ בניין להפסיד ממון אחרים, אלא כדרך המלך על גבי בתואה. לא יטו ימין ושמאל. אי נמי, במוכר דרך הקבר לחבירו ללכת דרך שדהו מיירי. דמסתמא אין לו שיעור, אלא כל מלוי המת יעבור שם. ועיקר. הפעמך - בגמרא מפרש. דיני צפורי - לא תאפרש. בית ארבעה קבין - ברבוע. צא ולמד מסאתים בחצר המשכן, דהוי מאה על חמשים, נמצא בית סאה חמשים על חמשים. והסאה ששה קבין, נמצא בית ארבעת קבין - שלש ושלישים אמות ושני טפחים ורוב, על חמשים אורך. וברביבוע - ארבעים אמות וארבעה טפחים ושלוש אצבעות ומעט יותר. גמרא אמאי שיל לא הגיעו - כלומר, למה לא תקינו לו חכמים שיהא לו רשות לתת להן דרך מן הצד בעל כרחך? שהרי אין מפסידין כלום. דבגון זה כופין על מדת סדום. והלכך היא הדרך שלחן קניו לו לגמרי, שאם ירצו לעבור בהאי דרך שלחן לעצמו, והוא אינו יכול להעמיד רבים בדיון. לינקוט פורא - מקל, או רחת שקורין *פוריא, וליתיב בעל ההוא דרך להכות את כל מי שירצה לעבור, וליעביד דינא לנפשיה, מאחר דאית ליה פסידא כבא שערובין בתוך שדהו ומקשה סבר, דכיון דקתני: מה שנתן נתן - כיון עשה מה שיעשה, ודרכם קניו לו. והאי דקתני: לא הגיעו - היינו משום דריגילין בני רשות הרבים לעבור בבאן והוא לא יוכל למנוע, דלא עביד איניש דינא לנפשיה. שמע מינה דלא עביד בו' - בחמיה. ואנן קיימא לן בבבא קמא ב'רמניה' דכולי עלמא סברי: עביד איניש דינא לנפשיה במקום דאיכא פסידא גזירה שמוא יתן בו' - כלומר, לעולם עביד איניש דינא לנפשיה. אבל הכא - מן הדין אנו אומרים דשלו לא הגיעו. שכך תקנו חכמים ולא ליהוי דידיה, אפילו היכא דנתן להם דרך ישר כשלחן, דימנין דאתי למיתב להו דרך עקלתון, והם לא יתנו אל לבם, דקדירא דשותפי לא חמימא ולא קרייא (בבא בתרא כד, ב), והשוו חכמים לתקנתא דרבים טובא. ולקמייה פירי: אם כן, אמאי מה שנתן נתן? דכיון דלא עשה ולא כלום - מקח עטות הוא, ויחזירו דרך שלו. רב מושריא מושמיה דרבא אמר - היכא דנתן להם דרך ישר - אמרינן: שלו הגיעו, ולינקוט פורא וליתיב, דלא גזרינן שמוא יתן להם דרך עקלתון. אבל הכא בבאי עסקינן - שהדבר ידוע שנתן להם דרך עקלתון, ולכך לא הגיעו, וגם שלו הפסיד, כדמפרש לקמן.

משום חשד אשתו - אבל השתא, דאינו יכול לשאוב בלא בעל הבית - לא יכנס לשם עד שיבא בעל הבית. אבל משום גניבה, שלא יגנוב חפציו של בעל הבית - לא חישינן, שהאשה משמרת את הבית. משנה מי שיש לו גינה בו' - כגון יורשים או שותפין שחלקו, ונתרצה חיצון לפנימי לתת לו דרך באמצע שדהו. נכנס בשעה בו' - דכיון שהיא עושה לו דיוק גדול, שעובר באמצע שדהו - הדבר ידוע שלא תנרצה לו בריוח, אלא במה שצריך לו הרבה. תניין - לקנות מירקות גינתו, ולא יכנס מותוכה לשדה אחרת - כלומר, לא יכנס במוכה לבתחלה, כשאין צריך לזו הגינה כלום אלא ליכנס דרך עליה לשדה אחרת שלו כדי לקצר את דרכו. דמי להכנסת תגרין, שזה החיצון לא שיעבר לו דרך אלא לתקן גינתו ללקוט פירותיה, אבל למידי דאינו צורך הגינה - לא שיעבר לו. והחיצון זורע את הדרך - דכיון דבאמצע שדהו הוא, אנו סודי דלא מחל לו הדרך מכל וכל, שלא יוכל לזרוע לשם. מן הצד - אינו נפסד כל כך. דכיון דמדרעת שניהו הוא - אנו סודי דמסתמא מחל לו את כל הדרך לגמרי, להיות מיוחד להליכה ולא לזריעה. וזה וזה אין רשאים לזרעה - דכיון דמן הצד היא - לגמרי יחזרה להלך גרידא. גמרא אמת המים - גדולה כדי להשקות בית השלחין אני מוכר לך - צריך ליתן לו שתי אמות כרוחב, שאם קצרה היא - יחפור בקרקע וירחיבה עד שתי אמות, כדי שיבאו לכאן מים הרבה, שזה שיעור להשקות בית השלחין. וגם נתון לו אמה מן השדה כמות אמה מכאן ומשני גדותיה, כדי לתקן מאותה קרקע אנפיה של אמת המים אם יפול. לישא אחרינא: אמה בית השלחין אני מוכר לך - נתון לו שתי אמות לתוכה של שדה לתקן אנפיה, אמה מכאן ואמה מכאן. בשם רבינו יעקב בר יקר, ועיקר. אמה בית הפילון - ואיכא דאמרי: קילון. ולהשקות בהמות ורחיצת בגדים וכלים הוא. ואין גדול כל כך, ונותן לו אמה אחת לתוכה להרחיבן עד אמה. לישא אחרינא: נותן לו אמה אחת לשפתו, לתוכה של קרקע מוכר, כגון חצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן. ועיקר. בעל שדה זורעם - דדמי למתניתין, דאם שיעבר לו ליקח עפר מכאן אם יצטרך - לא הפסידו לגמרי בכך מלוצרע, כל שכן נוטעם - דאינו מקלקל האגפים, שהשרשים מעמיקים הרבה, ואין מוזיקן את שפתו. אבל הורעים מתפשטים מיד בתוך השלשה, ומחלחלין הקרקע מלמעלה בשפתו. שכלו אנפיה - שפנלו. מאותה שדה - שהמוכה לה. אלא באותה שדה - חזקה שנפתרו העפר של אנפיה לתוך אותה שדה אילך ואילך. ולישא ליה - בעל השדה. מייד אשפלה לארעך, שגברו המים ושטפו אנפיה. אלא אמר רב פפא - תריץ ואימא הכי: שעל מנת כן בו'. דסתם מוכר אמת המים גמר ומקנה ליה עפר שדהו לתקן אנפיה כשיכלו, מדמיין יביא אל עפר אלא מה מאותה שדה; ואף על פי שנתן לו כבר אמה מכאן ואמה מכאן לאנפיה, כדאמר ליה, כיון דכלו אלה - מתקן עדיין מעפר השדה. מיהו, דלכי אתני לו מה שנתן לו מתחלה אמה מכאן ואמה מכאן לאנפיה, דאין לו לבעל השדה לעשות שם שום תשמיש שיקלקל האגפים לאו שטיעה וארעה, אבל בנין או אל כל דבר שמכביד - אין לו רשות לעשות שם. אבל מן האמה ולפנים - יעשה בתוך של מה שירצה. משנה מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו - שהוחזקו לעבור שם מעולם, או על ידי בעל השדה שנתן להם מתחלה את הדרך. מה שנתן נתן ושלו - שנטל עכשיו, לא הגיעו, והרי יש להם שני דרכים. ותעם מפרש בגמרא. דרך היחיד - המוכר לחבירו דרך בתוך שדהו - צריך ליתן לו ארבע אמות כרוחב עגלה. שש עשרה אמה - במסכת שבת (ט, א), נפקא לן מעגלות דמשכן. דרך המלך אין לה שיעור - כדמפרש בגמרא. שהמלך פורץ בתים וגדר מלפניו לעשות לו דרך, ולא טיה ימין ושמאל. ובספרי בפרשת המלך נפקא לן מקריא. ונראה בעיני דמדכתב "לכלתי רום לבבו מאחורי" קודרשי: גדלהו משל אחיו, כדדרשין נמי (הוריות ט, א) "והכהן הגדול מאחורי". דרך הקבר - כשנושאין המת לקברו, אין לו שיעור - תקנת חכמים היא, משום יקרא דשכבי, כדאמרין בגמרא. ואמרין בכתובות (ז, א) דצריכים ללוותו הרבה בני אדם, שיחזיקו מלא כל הדרך מאובל עד סיכרא. ונראה בעיני דהא "אין לו שיעור" דמת, לא חמיר כדרך המלך, לפרוץ בניין להפסיד ממון אחרים, אלא כדרך המלך על גבי בתואה. לא יטו ימין ושמאל. אי נמי, במוכר דרך הקבר לחבירו ללכת דרך שדהו מיירי. דמסתמא אין לו שיעור, אלא כל מלוי המת יעבור שם. ועיקר. הפעמך - בגמרא מפרש. דיני צפורי - לא תאפרש. בית ארבעה קבין - ברבוע. צא ולמד מסאתים בחצר המשכן, דהוי מאה על חמשים, נמצא בית סאה חמשים על חמשים. והסאה ששה קבין, נמצא בית ארבעת קבין - שלש ושלישים אמות ושני טפחים ורוב, על חמשים אורך. וברביבוע - ארבעים אמות וארבעה טפחים ושלוש אצבעות ומעט יותר. גמרא אמאי שיל לא הגיעו - כלומר, למה לא תקינו לו חכמים שיהא לו רשות לתת להן דרך מן הצד בעל כרחך? שהרי אין מפסידין כלום. דבגון זה כופין על מדת סדום. והלכך היא הדרך שלחן קניו לו לגמרי, שאם ירצו לעבור בהאי דרך שלחן לעצמו, והוא אינו יכול להעמיד רבים בדיון. לינקוט פורא - מקל, או רחת שקורין *פוריא, וליתיב בעל ההוא דרך להכות את כל מי שירצה לעבור, וליעביד דינא לנפשיה, מאחר דאית ליה פסידא כבא שערובין בתוך שדהו ומקשה סבר, דכיון דקתני: מה שנתן נתן - כיון עשה מה שיעשה, ודרכם קניו לו. והאי דקתני: לא הגיעו - היינו משום דריגילין בני רשות הרבים לעבור בבאן והוא לא יוכל למנוע, דלא עביד איניש דינא לנפשיה. שמע מינה דלא עביד בו' - בחמיה. ואנן קיימא לן בבבא קמא ב'רמניה' דכולי עלמא סברי: עביד איניש דינא לנפשיה במקום דאיכא פסידא גזירה שמוא יתן בו' - כלומר, לעולם עביד איניש דינא לנפשיה. אבל הכא - מן הדין אנו אומרים דשלו לא הגיעו. שכך תקנו חכמים ולא ליהוי דידיה, אפילו היכא דנתן להם דרך ישר כשלחן, דימנין דאתי למיתב להו דרך עקלתון, והם לא יתנו אל לבם, דקדירא דשותפי לא חמימא ולא קרייא (בבא בתרא כד, ב), והשוו חכמים לתקנתא דרבים טובא. ולקמייה פירי: אם כן, אמאי מה שנתן נתן? דכיון דלא עשה ולא כלום - מקח עטות הוא, ויחזירו דרך שלו. רב מושריא מושמיה דרבא אמר - היכא דנתן להם דרך ישר - אמרינן: שלו הגיעו, ולינקוט פורא וליתיב, דלא גזרינן שמוא יתן להם דרך עקלתון. אבל הכא בבאי עסקינן - שהדבר ידוע שנתן להם דרך עקלתון, ולכך לא הגיעו, וגם שלו הפסיד, כדמפרש לקמן.

54 האילנות יורדים תחילה לעומק ואחר כך מתפשטים לצדדים, ואין
55 חשש לקלקול שפת התעלה. ומאן דאמר נוסעם, אם כן דווקא
56 נטיעות שאינן מקלקלות את התעלה, אכל זורעם – לזרוע שם לא
57 – אינו רשאי, מפני שתלחולי מתלחולי – הזרעים מתפשטים מיד
58 לצדדים ונוצרים נקבים בקרקע והיא מתפוררת ודפני התעלה
59 מתקלקלים.

60 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין זכויותיו של הלוקח אמת
61 המים בשדה חבירו: ואמר רב יהודה אמר שמואל, מי שיש לו אמת
62 המים שעוברת בשדה חבירו, שכלו אנפיה – נפלו דפני התעלה ואין
63 מספיק עפר בשטח אותם שתי האמות כדי לתקן את שפת התעלה,
64 מתקנה מאותה שדה – לוקח עפר ממקום אחר בשדה בעל הבית
65 לתקן את דופני התעלה. משום שפירוש שלא כלו אנפיה – שלא
66 התפור עפרו מאותם האמות אלא מאותה שדה מכאן ומכאן, ועל
67 כן הוא רשאי לקחת משום עפר אחר.
68 מתקיף לה רב פפא, ולימא ליה בעל השדה לבעל התעלה מיין
69 אשפלה לארעון – המים שלך שבתעלה הם אלה ששטפו את
70 העפר שלך שהיה באותם האמות, ומדוע תיקח מהשדה שלי עפר
71 אחר. רב פפא מפרש טעם אחר לדין של שמואל: אלא אמר רב
72 פפא לפי ששעל מנת כן קבל עליו בעל השדה, כלומר המוכר לחבירו
73 אמת מים, מן הסתם הקנה לו את עפר שדהו כדי שיוכל לתקן על
74 ידו את דפנות האמה במקרה שיתקלקלו.

משנה

75 משנתינו עוסקת בדיני מעבר רבים בשדה, ובדיני רוחבם של סוגי
76 דרכים. מי שהותה דרך הרבים עוברת לתוך שדהו, נמלה – נטל את
77 הדרך לעצמו כגון שסתם את המעבר ונתן להם במקומה דרך
78 אחרת מן הצד. מה שנתן נתן – הדרך שנתן לרבים בצד השדה
79 נשארת לשימוש הרבים, ושלו – והדרך הראשונה סבסר שתהיה
80 מעתה שלו, לא הניעו – אינה שייכת לו, ואינו רשאי לעכב את
81 הרבים מלשוב ולהשתמש גם בה. דרך הניחיד רוחבה ארבע אמות
82 כרוחב עגלה שאמורה לעבור שם. על כן המוכר לחבירו דרך
83 בשדהו, כדי שהלוקח יעבור דרכה לשדה שלו, עליו לתת לו דרך
84 ברוחב זה. דרך הרבים רוחבה שש עשרה אמה, והמוכר לחבירו
85 דרך בשדהו שיעברו בה רבים, נותן לו דרך ברוחב זה. דרך המלך
86 אין לה שיעור ברוחבה, ועל כן מלך פורץ לו דרך בבנינים ובשדה
87 לפי הצורך, כדי לעבור דרכה. דרך הקבר – המוכר לחבירו דרך
88 בשדהו כדי שיעברו בה נושא מיסת המת ומלויו לקבור, אין לה
89 שיעור לרוחבה, ונושאי המיטה והמלוים אינם צריכים להצטמצם
90 בדרך של ארבע אמות בלבד, ודבר זה הוא מתקנת חכמים שתקנו
91 לכבודו של המת כמבואר בגמרא (ק).
92 המוכר לחבירו שטח כדי לערוך בו את הפעמך – מנהג הקשור
93 להליית המת ומבואר להלן בגמרא (ק), דייני צפורי אמרו שעליו
94 לתת לו שטח מרובע של בית ארבעה קבין – שאפשר לזרוע בו
95 תבואה בכמות של ארבעה קבים.

גמרא

96 בדין הראשון במשנה מבואר שבעל שדה שהחליף את דרך
97 הרבים שעוברת באמצע השדה לדרך צדדית, זכו הרבים בדרך
98 השניה וממשיכים להשתמש גם בדרך הראשונה. הגמרא הבינה
99 שהטעם הוא מפני שאין אפשרות למנוע אותם מכך, לפי שאי
100 אפשר להעמיד רבים לדין. שואלת הגמרא: אמאי שולו לא הניעו –
101 מדוע לא התירו לו חכמים להחליף את הדרך בעל כרחם של
102 הרבים, הלא להם אין הפסד בדבר, ואם הרבים ממשיכים
103 להשתמש בדרך הראשונה וגורמים לו הפסד שאינו יכול לזרוע
104 במקום ההוא. ליקנות פורא וליתיב – שיקח מקל בידו וישב בכניסה
105 לשדה ויכה את כל מי שירצה לעבור. ותמחה הגמרא: שפעת מינה
106 לא עבדי איניש דינא לנפשיה אפילו במקום פסידא – האם נלמד

1 משום השד אשתו – שכשיראו שנכנס לבדו לבית בעל הבית,
2 יוציאו לעז עליו ועל אשתו של בעל הבית שעוברים עבירה, ועל
3 כן תיקנו שגם בעל הבית ינעל את הבור וממילא לא יכנס בעל
4 הבור כשאינו נמצא.

משנה

5 משנתינו עוסקת במי שיש לו גינה מאחורי גינת חבירו, והדרך
6 לגינתו עוברת בגינת חבירו, וקובעת את הדינים בענין המעבר
7 בגינת חבירו. מי שיש לו גינה לפני מגנתו – מאחורי גינתו של
8 חבירו והדרך לגינתו היא באמצע גינת חבירו, מכיון שיש נזק
9 במעבר אדם בגינה, מן הסתם כוונת בעל הגינה החיצונה שלא
10 יכנס בכל עת, אלא רק לצורך גדול. ועל כן נכנס בשעה שדרך בני
11 אדם נכנסים, ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין – רק בשעות
12 שבעלי הגינות נכנסים ויוצאים לגינותיהם.
13 ואינו מכניס לתוכה תגרין – כמו כן אסור לבעל הגינה הפנימית
14 להכניס לגינתו דרך גינת חבירו, וסוחרים שרוצים לקנות מירקות
15 גינתו, משום שמן הסתם קיבל רשות לעבור דרך גינת חבירו רק
16 לצורכי גינתו ואין בזה כל כך צורך גינתו. וכן מטעם זה לא יכנס
17 מתוכה לתוך שדה אחרת, כלומר שלא יכנס לגינתו כדי לקצר לו
18 את הדרך לשדה אחרת.

19 והחיצון – בעל הגינה החיצונית זורע את הדרך – רשאי לזרוע
20 ירקות בדרך שבה עובר חבירו לגינתו, אף שהדבר פירע קצת
21 לחבירו, שאף שנתן רשות לחבירו לעבור דרך אמצע שדהו, מכל
22 מקום לא היתה כוונתו לוותר על הזריעה שם. אבל אם בית דין
23 נתנו לו לפניו דרך מן הצד, מדעת שנינו – והדבר היה מוסכם על
24 שניהם, כיון שבאופן זה כמעט ולא נגרם לבעל הבית נזק כשחבירו
25 עובר לגינתו, מסתבר שבעל הבית ויתר לגמרי על זריעת מקום
26 הדרך ויחד אותה להליכה, ועל כן חבירו נכנס לגינתו בשעה
27 שהוא רוצה ויוצא בשעה שרוצה, ואף מכניס לתוכה תגרין, ואולם
28 אף כשחבירו מן הצד לא יכנס מתוכה לתוך שדה אחרת. זה וזה –
29 בעל הגינה החיצונית ובעל הגינה הפנימית, אינן רשאים לזרועה,
30 כיון שהדרך מיועדת אך ורק להליכה.

גמרא

31 הגמרא דנה בזכויותיו וחובותיו של לוקח שקונה מקום בשדה
32 חבירו לחפור שם תעלת מים: אמר רב יהודה אמר שמואל, מי
33 שאמר לחבירו אמה בית השלחין וי-שדה שזקוקה להשקיה ולא די
34 לה במי הגשמים) אני מוכר לך, כלומר בדעתי למכור לך מקום
35 בשדה שלי כדי לחפור שם תעלה שיעברו בה מים מהנהר אל
36 שדה השלחין שלך ותשקה אותה, נותן לו המוכר מקום לחפור בו
37 שתי אמות לתוכה – תעלה שרוחבה שתי אמות, מפני שזה שיעור
38 רוחב אמת מים שנועדה להשקיית בית השלחין. ואמה מכאן ואמה
39 מכאן לאנפיה – ומלבד זה מקצה לו המוכר עוד אמה אחת מכל
40 צד כדי שאם דפנות התעלה יתקלקלו, יתקן אותם על ידי עפר
41 שיטול מאותן האמות. אמר לחבירו אמה בית השלחין – מקום
42 לחפירת תעלה קטנה להשקיית בהמות ולרחיצת בגדים וכלים אני
43 מוכר לך, נותן לו בעל השדה אמה אחת לתוכה, כלומר רוחב
44 התעלה צריך שיהיה אמה אחת, והצי אמה מכאן והצי אמה מכאן
45 לאנפיה.

46 מבררת הגמרא: ואתן אנפיים מי זורעם – זכותו של מי מהשנים
47 והמוכר או הקונה) לזרוע באותם אמות שביציד התעלה. רב יהודה
48 אמר בשם שמואל זו זכותו של בעל השדה והוא זורעם. רב נחמן
49 אמר בשם שמואל אמנם זו זכותו של המוכר בעל השדה, אבל הוא
50 נוסעם – נוטע שם אילנות. הגמרא מבארת שרב יהודה אינו חולק
51 על רב נחמן, אולם רב נחמן חולק על רב יהודה: מאן דאמר
52 שהמוכר זורעם, ואפילו שהזרעים מתפשטים מיד לרוחב ועלולים
53 לקלקל את שפת התעלה, כל שכן שרשאי לזרועם, מפני ששורשי

61 לקנות קרקע בהליכה: דתניא בברייתא, מכר אדם לחבירו קרקע
62 והלוקח הלך בה לארבעה וירחקה, קנה בקרקע את מקום הילוכו,
63 דברי רבי אליעזר. והכמים אומרים אין הילוף מועיל כלום כיון
64 שהליכה בקרקע אינה נחשבת לקנין, ולא קנה הלוקח ער שיחויק
65 – עד שיעשה קנין חזקה בקרקע כגון שיכין את הקרקע לחרישה
66 או יגדור פרצה כל שהיא, או שינעל את השער שלא יכנסו זרים
67 או שיפרוץ בה פתח כל שהוא.
68 אמר רבי אלעזר, מאי טעמא דרבי אליעזר שאפשר לקנות קרקע
69 בהליכה, דבתיב – נאמר בפסוק (בראשית יג ז) שהקדוש ברוך הוא
70 אמר לאברהם 'קום התהלך בארץ לארבעה וירחקה כי לך אתננה',
71 אם כן למדנו קנין קרקע בהליכה.
72 שואלת הגמרא: ורנןן שאמרו שאין הילוף מועיל כלום, מה יענו
73 לראיית רבי אליעזר מאברהם שקנה את ארץ ישראל בהליכה.
74 משיבה הגמרא: הני משהו משיבין דאברהם דאברהם הוא דקאמר ליה
75 הני – בגלל חביבותו של אברהם אצל הקדוש ברוך הוא, לכן
76 הודיעו שיתן לו את הארץ במתנה, כדי שיהיה נוח לכבוש לפני בניו
77 – כדי שיהיה נוח לבני ישראל לכבוש את ארץ ישראל כיושרים
78 של אברהם, ושלא יקטרג עליהם השטן שהם בגולנים, אבל אין
79 הכוונה שאברהם קנה את הארץ בהליכה.
80 הגמרא להלן מבארת שיש מקרה שבו מודים חכמים לרבי אליעזר
81 שאפשר לקנות קרקע בהליכה: אמר רבי יוסי דרבי תנינא, מודים
82 חכמים לרבי אליעזר בשביל של פרטים – בדרך העוברת בין
83 הכרמים הואיל ונעשה להילוף – כיון שהשימוש היחיד של הדרך
84 הזאת אינו אלא בהליכה, לכן נקנה בהילוף, לפי שהדרך שבה
85 נהגים מהקרקע היא גם הדרך לקנותה.
86 הגמרא מבארת מהו שיעור הרוחב של שביל של כרמים: כי אתו
87 לקמיה דרב יצחק בר אמרי לשאל מהו רוחב הדרך שעל המוכר
88 לתת לחבירו שקונה ממנו שביל של כרמים, אמר להו למוכרים
89 הנו ליה – עליכם לתת ללוקח שביל של כרמך כזה כי היכי דדרי טונא
90 דשבישתא – כדי שיוכל לישא על כתיפו משא של זמורות מהכרם
91 והדר – ולהסתובב לכאן ולכאן, ועדיין לא יגעו הזמורות במחיצות
92 השביל.
93 הגמרא מבארת שלא בכל מקרה צריך שביל של כרמים להיות
94 רחב כל כך: ולא אמרן – ומה שאמרנו בשיעור הרוחב של שביל
95 של כרמים אינו אלא דמסימין מחיצתא – כאשר יש לחרם מחיצות
96 גבוהות, שאם לא יהיה השביל מספיק רחב, עלולים הזמורות
97 להיתקל במחיצות והמשא יפול מעליו, אבל לא מסימין מחיצתא
98 – אבל כאשר אין שם מחיצות, די ברוחב כזה כי היכי דשקיל פרטא
99 וכפח פרטא – שירים רגלו האחת ויניח את חברתה, כלומר רוחב
100 שמספיק להילוך אדם, שהרי גם אם ישא משא של זמורות, אמנם
101 הם יכנסו לתוך הכרם אך אין הוא ניווק בזה שהרי לא יתקלו בדבר
102 מה.
103 שנינו במשנה שדרך התייד רוחבה ארבע אמות.
104 תנא בברייתא, אחרים אומרים שרוחב דרך היחיד כפי שיעבור
105 חמור במשא ושיעורו יבואר להלן. אמר רב הונא הלכה באחרים.
106 (ותניא אידך) [ותנן] היינו גולתא (אומרים) – ושמואל וקרנא שנקראו
107 דיני הגולה שנו בברייתא אחרת, ששיעור רוחב דרך היחיד היא
108 שני נמרים ומחצה – שתיים וחצי אמות קטנות. ואמר רב הונא הלכה
109 כדרינו גולתא.
110 שואלת הגמרא: והאמר רב הונא הלכה באחרים ואיך חזר ואמר
111 שהלכה כדרינו גולה. משיבה הגמרא: אידך ואידך דשיעורא הוא
112 – שני השיעורים הם שיעור אחד, כלומר רוחב של חמור במשא
113 הוא שתיים וחצי אמות קטנות.
114 שנינו במשנה שרוחב דרך הרבים הוא שש עשרה אמות.
115 תנו רנןן, מכר אדם לחבירו בשדהו דרך היחיד כדי שהלוקח ילך
116 בה לשדהו, צריך לתת לו דרך שרוחבה ארבע אמות. מכר לחבירו
117 בשדהו דרך שעוברת מעיר לעיר כדי שרק בני שתי ערים אלו
118 ישתמשו בה, נותן לו דרך שרוחבה שמונה אמות, כדי שכאשר
119 יפגשו שתי עגלות משני הכיוונים, תעבורנה זו בצד זו ולא תעכב
120 האחת את חברתה.

1 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רב אשי אמר כל מן הצד – בכל פעם
2 שמחליפים את הדרך הקיימת בדרך אחרת, דרך עקלתון היא, לפי
3 שהיא קרובה לזה וירחוקה לזה. כלומר הדרך החדשה, אמנם
4 קרובה לאלו הגרים בצדה, אבל היא רחוקה לאלו הגרים בצד
5 הדרך הישנה ולהם זו דרך עקלתון, ואין לבעל השדה רשות לגזול
6 את הרבים.
7 שואלת הגמרא: מתוך כך שבעל השדה אינו מקבל את הדרך
8 הראשונה מתקנת חכמים או מצד הדין, מוכח שההחלפה לא
9 הועילה, ואם כן נתינת הדרך השניה לרבים נעשתה בטעות, ואם
10 כן לויא להו בעל השדה לרבים שקלו דירבו – קחו לכם את הדרך
11 הראשונה שהיתה שלכם, והכו לי דירי – ותנו לי את הדרך השניה
12 שהיתה שלי, ומדוע אמרה המשנה 'מה שנתן נתן'.
13 משיבה הגמרא: הא מני רבי אליעזר היא, דתניא בברייתא רבי
14 יהודה אומר משום רבי אליעזר רבים שפררו – שבחרו דרך לעצמם
15 בשדה פרטית והם משתמשים בה מבלי לקבל רשות מבעל השדה,
16 מה שפררו פררו – בחירתם קיימת ואין אפשרות לסלקם. וכל שכן
17 במקרה של המשנה שבעל השדה נתן את הדרך השניה מדעתו
18 אף שהיתה זו נתינה בטעות, שנתניתו קיימת ואין אפשרות לסלק
19 את הרבים מדרך זו.
20 מאחר והבואה שישת רבי אליעזר בענין רבים שבררו להם דרך,
21 הגמרא מבררת את שיטתו. תמדה הגמרא: לרבי אליעזר רבים
22 גזלים ניהו – וכי לפי רבי אליעזר הותר לרבים לגזול, והרי
23 השימוש בדרך זו גילה היא. ומדוע אמר רבי אליעזר שבחירותם
24 קיימת. עונה הגמרא: אמר רב גידל אמר רב, רבי אליעזר דיבר כגון
25 שאברהם ליה דרך פאותה שדה – שהיתה לרבים דרך בשדה של
26 בעל הבית אבל הדרך אבדה ואינה ניכרת ולא ידוע היכן היא,
27 ועתה בחרו להם הרבים דרך מעצמם, ועל זה אמר רבי אליעזר
28 שבחירתם קיימת, וכל שכן במשנתנו שבעל השדה נתן להם את
29 הדרך השניה מדעתו, שהם זכו בה.
30 מקשה הגמרא: אי הכי שרבי אליעזר דיבר באופן שאבדה לרבים
31 דרך בשדה, אמאי אמר רב רב הונא אמר רב אין הלכה כרבי
32 אליעזר, והלא הדין עמו, ואם כן סותרים דברי רב שאמר רב גידל
33 משמו שרבי אליעזר דיבר באופן שאבדה לרבים דרך, לדבריו
34 שאמר רבה בר רב הונא משמו, שאין הלכה כמותו. מחרצת
35 הגמרא: מאן דמתני הא לא מתני הא, כלומר רב גידל שנה בשם
36 רב שרבי אליעזר דיבר באבדה לרבים דרך בשדה, לא שנה בשם
37 רב שאין הלכה כרבי אליעזר.
38 מקשה הגמרא: לפי רבה בר רב הונא שסובר שאין הלכה כרבי
39 אליעזר, אם כן ברור שאין להעמיד את המשנה כשיטתו, ושוב
40 חוזרת שאלת הגמרא לעיל וטעמא מאי – שאם מצד הדין הדרך
41 הראשונה שייכת עדיין לרבים, מדוע גם הדרך השניה קנויה להם.
42 הגמרא מבארת הסבר אחר מדוע זכו הרבים בדרך השניה.
43 מבארת הגמרא: מה שבמשנתנו זכו הרבים בדרך השניה הוא
44 משום דינו דרב יהודה, דאמר רב יהודה מצד – חריץ בקרקע או תל
45 עפר ששימש גבול בין שתי שדות ולא היה ראוי להליכה, שהחויקו
46 בו רבים – שהרבים יישרו את הקרקע שתהא ראויה להליכה
47 עליה, ובעל הבית ידע ושתק ולא מיחה בידם, אסור לתקלו,
48 שכיון שהוא שתק מן הסתם מחל להם וכך הם זכו בדרך. וגם
49 משנתנו מדברת שהרבים התחילו להשתמש בדרך השניה,
50 ומעתה, אם במקרה של רב יהודה שהרבים תיקנו את הדרך בלי
51 רשות ואחר כך בעל השדה מחל להם, זכו הרבים בה, כל שכן כאן
52 שהוא נתן להם אותה מדעתו, אף שהיה זה בטעות, שזכו בדרך
53 השניה, אלא שהכמים קניו אותו שלא יקבל את הדרך הראשונה
54 לפי שנתן להם דרך עקלתון.
55 שואלת הגמרא: ורבי אליעזר, לפי הסברו של רבה בר רב הונא,
56 הסובר שרבים שבחרו להם דרך בשדה תפיסתם קיימת, גם אם לא
57 אבדה להם דרך, רבים כמא קנו ליה – באיזה קנין קנו הרבים את
58 הדרך. משיבה הגמרא: בהילוכא – על ידי הילוכם בדרך, קנו
59 הרבים אותה.
60 הגמרא מביאה ברייתא ובה מבואר שלדעת רבי אליעזר אפשר

והכובץ ארכן ארבע - פירש רבינו שמואל: שהמת שלש אמות, ובשביל הארון צריך אמה רביעית. ואין נראה, בדברך "המצניע" (שבת צב, א) משמע בהדיא דער כתפוי של אדם שלש אמות, דאמרין התם: ארון תשעה וכפרות טפח - הרי כאן עשרה, וגמרי: כל טונא דמדילי במוטות - תילתא ממלעי, ותרי תילתי מלתחת. ואישתבח דלמעלה מעשרה הוא קאי, דבכתפוי עד למטה

שמונה עשר טפחים, ותרי תילתי - ששה טפחים ושמני שלישים, אישתבח דלמעלה מאחד עשר ושליש קאי. ואי מראשו לא הוי אלא שמונה עשר - לא הוה קאי למעלה מעשרה, דמראשו ועד כתפו מחזיק הרבה יותר מטפח ושליש. ובתרגום אחרשוש: אספתא איצטליב על שלש אמות כו', חתוכי ראש הוי. והכובץ דארכן ארבע אמות - משום צורו, ורבינו ר' דפי הארון. ורובין שבעה - פירש רבינו שמואל: כדי שיהא פותח טפח בארון, שלא תהא הטומאה בוקעת ועולה ומטמא העובר על גביו, שאמר בפרק "מי שמתו" (ברכות טו, ב): מולגין היינו על גבי ארונות כו'. ומפרש התם טעמא: משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח. ומיהו, לא היה מועיל אלא לענין טומאה דאורייתא, אבל מדרבנן מיהא טמא העובר עליו, כדאמר התם דגורו עליהן, ולא התירו אלא ללכת לתמקם מצוה לקראת מלכים. ומפרש רבינו יצחק בן מרדכי: שהכובץ שלהם הוי פתוחים מן הצד שהיו מניחין את המתים לתוכן, דאילו היו סתומין - הייתה בוקעת טומאה ועולה. ואדרבה, יותר יש טומאה כשהוא פותח טפח - כיון שהוא סתום. דאילו לא היה פותח טפח - לא היה טומאה בוקעת ועולה אלא כנגדה, והשתא כשהוא פותח טפח - הוי כאילו כל ארכו ורחבו מלא טומאה, ובוקעת ועולה אפילו שלא כנגד הטומאה. והביא ראייה מדאמר בפרק קמא (בבא בתרא יב, ב): פרץ פצימיו - טמאמ כל סביביו, ומטמא במגנן כדאמר התורה הנוגע כל סביביו, אף על פי שאם הבת ממלא כל הבית כולו. ומסתמא כמו כן יטמא על גביו אף על פי שיש פותח טפח. ואין לדאריך כאן. ואם תאמר: כיון שגורו בקבר אפילו יש שם פותח טפח - אם גם כן בבית, אפילו לא פרץ פצימיו יטמא סביביו; אם כי היכי דבית סתום יש לו דין קבר סתום - הכי נמי מתוח שיש לו דין קבר פתוח לומר: דבקר גורו יש בארון פותח טפח אטו אין בו כו', אבל בית - אין בית שלא יהא בו פותח טפח, ובית אטו קבר לא רצו לגזור. ורבינו יצחק הביא ראייה דבתסום, אפילו פותח טפח בוקע ועולה, דתניא גבי אהל דנויר (נויר נג, ב) "או קבר" - לרבות קבר סתום. ומדקאמר תתום ולא פתוח - אם כן הוי כפתוח טפח, ואפילו הכי מרבה סתום. ומיהו, מה שפירש דאם אין בו פותח טפח אין בוקע ועולה אלא כנגד הטומאה - לא ידע רבינו יצחק מנא ליה, דבכל ענין מרבה קרא קבר סתום שיטמא כל סביביו ולמעלה, אפילו אין בו פותח טפח. ועוד יש ראייה (מדתניא) וצריך להיות: מרתנן באהלות (פרק שלישי משנה ז): בביב שהוא קמור תחת הבית, ויש בו פותח טפח וביציאתו פותח טפח, וטומאה תוכו - הבית טהור, טומאה בבית - מה שבתוכו טהור. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח - הבית טמא כו', דכיון דאין ביציאתו פותח טפח - חשיב כבית סתום, אף על פי שיש בו פותח טפח בוקעת ועולה. ומיהו, קשה לרבינו יצחק מתניתין באהלות (פרק רביעי משנה ב), ומייתיה לה ב"העור החרוט" (חולין קכד, ב): ותיבת) המגדל (ויש בה פותח טפח) ואין ביציאתו פותח טפח (ויש בה כרך) טומאה בתוכה - מה שבבית טמא. טומאה בבית - מה שבתוכה טהור, לפי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס. פירוש: שדרך לחציא מן השדות והמגדל דרך הבית. והשתא קשה: למה לי טעמא שדרך טומאה לצאת? ומפורש ליה דבוקעת ועולה, כיון דאין ביציאתה פותח טפח ורבי יוסי נמי, אמאי פליג התם וטמא לפי שכולל חציא וצריך יציאתו, פירוש, בחצי בית שיש שאין מטמא באהל, אלא מפני שיכול לשרפה במקומה. וכן קאמר סיפא: העמידה על פתחו, פתח לחוץ טומאה בתוכה - הבית טהור. ואמאי? והא טומאה בוקעת ועולה ויש לומר: דבכלים אין דין קבר להיות בוקע ועולה, דאין מבטלו.

דרך הרבים - כגון עיר שיש בה מעבר, שבאין דרך שם מארץ רחוקה. דרך - מצי למיכתב, וכתבי "הדרך" - לאוספי דרך אחרת. וסתם דרך שבתורה שש עשרה אמה, כדלפינן מעגלות דמשכן. ועוד, דאפילו לא הוה כתיב אלא "דרך", הוה אמינא שש עשרה אמה, דסתם דרכי ערי מקלט רשות הרבים הם, כדי שיוכלו מכל עיריות לנוס שמה. שהמלך פוירן - משנה היא בסנהדרין (כ, ב), ואגב גררא נקטה במתניתא. משום יקרא דשכני - שאין זה כבוד המת להבריח את המלוים אותו מכתב. המוכר קברו - מערות היו עושין לחן בחיידן לקבור שם מערות משפחה, כדתנן במתניתין. מקום מעמדו - שעומדין ויושבין שם סמוך לבית הקברות בשבוע מן הקבר, כדלקמן. על ברחו - של לוקח. ותקנת חכמים היא. משום פגם משפחה - גנאי הוא להם שאין לקרובים מקום קבורה. הלכך אמור רבנן לישקול דמי וליהדר. והכי אמרין בהדיא בבכורות, בשליח פרק י"ש בכור לנחלה. משבעה מעמדות ומפושבות - בחזירתן מן הקבר הולכין מעט ויושבין, לנחם האבל, או להרבות צער על המת שמת ולהרבות בכבי, ולתת איש אל לבו לשבוע בתשובה כי חיי האדם הבל. ועומדין ויושבין מעט, ותחזין ויחזין אחריו מעט, כך עושין שבע פעמים, כדי לשתת אל לבם שחיי האדם הבל. היינו דמפרש לקמיה: כנגד שבעה הבל הבלים שכתובין בראש ספר קהלת. כן נראה הטעם בעיני. וראיתי כתוב: מפני שהשדים מתלוים עם החוורים מבית הקברות, לכך תקנו מעמדות ומפושבות כדי שבתוך כך ישתלקו השדים מעליהן. ולא נהירא, דאם כן היו עושין כן בכל מקום, ולקמן אמרין דבמנהגא תליא מילתא. ועוד, מאי "כנגד הבל הבלים"? היאך עבדי - היאך היו ירגלין לעשות במקום שנהגו. עמדו יקרי - לאתר שישבו מעט, היה הממונה אומר לחן: עמדו, ולכו אל מקום אחר. כך נראה בעיני. אמרו לו - חכמים: אם כן, אף שבעת, היכא דקברו את המת סמוך לחשיבה כדלקמן, היא מותר לעשות כן, מאחר שלא היו עושין כי אם עמדות וישיבות. ומרבי יהודה מייית ראייה, ולא מרבנן, שהם לא פירשו כלום. אלא בקרובים - לקרובי המת שאינם מתאבלים, באים למעמדות ומפושבות לכבוד המת. כיון דאישיון - שנקבר המת. ומשני: בעיר הסמוכה לבית הקברות והוא דאמשיהו כו' - ולאחר שהחשיך היה להם לעשות מעמד ממושך בחזירתן, דאבתי יום ראשון קרינא ביה. דהא לענין אנינות נמי אמרין אנינות לילה דרבנן, שהלילה הולך אחר היום. משנה לעשות לו קבר - והם לא היו ירגלים ליקבר אחר אחר בפני עצמו, אלא כל בני משפחה נקברין במערה אחת, כל אחד בכרך בפני עצמו. הלכך, המוכר לחבירו מקום קבר - מוכר לו מקום לשתי מערות וחצר ביניהן, ומקום הכובץ חוץ מן המערות - ארבע אמות תחת הקרקע לכל כותלי המערות, כדלקמן. ולרבי שמעון - ארבע מערות. עשה תובה של מערה - כלומר, עשה חללה של מערה ארבע אמות רחב באורך שש, וגובה המערה מופרש בתוספתא ארבע אמות. ופוחת לתובה - חופר בכותלי המערה, ומצמא פתוחין לחללה. שיש פסאן - כבנות הארון של אמות שממנין הפתח. וכן כבנות הלשון שממנאל הפתח. ושנים כנגדו - של פתח. כבנות ארבע שרחבו ארבע. וכן סדר: מרחיק חצי אמה מוית הכותל הארוך של צד הפתח וחופר כוך רחב ששה טפחים דהיינו אמה, ומניח כותל אמה וחופר כוך שני אמה, ומניח כותל אמה וחופר כוך שלישי אמה, ומניח חצי אמה בוית - פרנסת כותל של שש אמות. לשלש הכובץ שלש אמות. לשני אוירים שביניהם שתי אמות, לשתי הויות חצי חצי אמה, דהיינו ואמה - היינו שש אמות. וכן יעשה לכותל הארוך שנגדו. ובעין זה יעשה שני הכובץ כותל הקצר שנגד הפתח דהוי ארבע אמות: מניח חצי אמה בוית מכאן וחצי אמה בוית השני, וחופר שני כובץ של שתי אמות, וריוח ביניהן אמה - הרי ארבע אמות. והכובץ ארבע אמות ארכו - שהמת ארכו שלש אמות, ובשביל ארון שהוא מונח בו - צריך אמה רביעית. ורובין שבעה - להכניס הארון בריות, וגם להיות אירי טפח בין הקרקע לארון, שלא לטמא העוברים דרך המערה.

דרך הרבים - כגון עיר שיש בה מעבר, שבאין דרך שם מארץ רחוקה. דרך - מצי למיכתב, וכתבי "הדרך" - לאוספי דרך אחרת. וסתם דרך שבתורה שש עשרה אמה, כדלפינן מעגלות דמשכן. ועוד, דאפילו לא הוה כתיב אלא "דרך", הוה אמינא שש עשרה אמה, דסתם דרכי ערי מקלט רשות הרבים הם, כדי שיוכלו מכל עיריות לנוס שמה. שהמלך פוירן - משנה היא בסנהדרין (כ, ב), ואגב גררא נקטה במתניתא. משום יקרא דשכני - שאין זה כבוד המת להבריח את המלוים אותו מכתב. המוכר קברו - מערות היו עושין לחן בחיידן לקבור שם מערות משפחה, כדתנן במתניתין. מקום מעמדו - שעומדין ויושבין שם סמוך לבית הקברות בשבוע מן הקבר, כדלקמן. על ברחו - של לוקח. ותקנת חכמים היא. משום פגם משפחה - גנאי הוא להם שאין לקרובים מקום קבורה. הלכך אמור רבנן לישקול דמי וליהדר. והכי אמרין בהדיא בבכורות, בשליח פרק י"ש בכור לנחלה. משבעה מעמדות ומפושבות - בחזירתן מן הקבר הולכין מעט ויושבין, לנחם האבל, או להרבות צער על המת שמת ולהרבות בכבי, ולתת איש אל לבו לשבוע בתשובה כי חיי האדם הבל. ועומדין ויושבין מעט, ותחזין ויחזין אחריו מעט, כך עושין שבע פעמים, כדי לשתת אל לבם שחיי האדם הבל. היינו דמפרש לקמיה: כנגד שבעה הבל הבלים שכתובין בראש ספר קהלת. כן נראה הטעם בעיני. וראיתי כתוב: מפני שהשדים מתלוים עם החוורים מבית הקברות, לכך תקנו מעמדות ומפושבות כדי שבתוך כך ישתלקו השדים מעליהן. ולא נהירא, דאם כן היו עושין כן בכל מקום, ולקמן אמרין דבמנהגא תליא מילתא. ועוד, מאי "כנגד הבל הבלים"? היאך עבדי - היאך היו ירגלין לעשות במקום שנהגו. עמדו יקרי - לאתר שישבו מעט, היה הממונה אומר לחן: עמדו, ולכו אל מקום אחר. כך נראה בעיני. אמרו לו - חכמים: אם כן, אף שבעת, היכא דקברו את המת סמוך לחשיבה כדלקמן, היא מותר לעשות כן, מאחר שלא היו עושין כי אם עמדות וישיבות. ומרבי יהודה מייית ראייה, ולא מרבנן, שהם לא פירשו כלום. אלא בקרובים - לקרובי המת שאינם מתאבלים, באים למעמדות ומפושבות לכבוד המת. כיון דאישיון - שנקבר המת. ומשני: בעיר הסמוכה לבית הקברות והוא דאמשיהו כו' - ולאחר שהחשיך היה להם לעשות מעמד ממושך בחזירתן, דאבתי יום ראשון קרינא ביה. דהא לענין אנינות נמי אמרין אנינות לילה דרבנן, שהלילה הולך אחר היום. משנה לעשות לו קבר - והם לא היו ירגלים ליקבר אחר אחר בפני עצמו, אלא כל בני משפחה נקברין במערה אחת, כל אחד בכרך בפני עצמו. הלכך, המוכר לחבירו מקום קבר - מוכר לו מקום לשתי מערות וחצר ביניהן, ומקום הכובץ חוץ מן המערות - ארבע אמות תחת הקרקע לכל כותלי המערות, כדלקמן. ולרבי שמעון - ארבע מערות. עשה תובה של מערה - כלומר, עשה חללה של מערה ארבע אמות רחב באורך שש, וגובה המערה מופרש בתוספתא ארבע אמות. ופוחת לתובה - חופר בכותלי המערה, ומצמא פתוחין לחללה. שיש פסאן - כבנות הארון של אמות שממנין הפתח. וכן כבנות הלשון שממנאל הפתח. ושנים כנגדו - של פתח. כבנות ארבע שרחבו ארבע. וכן סדר: מרחיק חצי אמה מוית הכותל הארוך של צד הפתח וחופר כוך רחב ששה טפחים דהיינו אמה, ומניח כותל אמה וחופר כוך שני אמה, ומניח כותל אמה וחופר כוך שלישי אמה, ומניח חצי אמה בוית - פרנסת כותל של שש אמות. לשלש הכובץ שלש אמות. לשני אוירים שביניהם שתי אמות, לשתי הויות חצי חצי אמה, דהיינו ואמה - היינו שש אמות. וכן יעשה לכותל הארוך שנגדו. ובעין זה יעשה שני הכובץ כותל הקצר שנגד הפתח דהוי ארבע אמות: מניח חצי אמה בוית מכאן וחצי אמה בוית השני, וחופר שני כובץ של שתי אמות, וריוח ביניהן אמה - הרי ארבע אמות. והכובץ ארבע אמות ארכו - שהמת ארכו שלש אמות, ובשביל ארון שהוא מונח בו - צריך אמה רביעית. ורובין שבעה - להכניס הארון בריות, וגם להיות אירי טפח בין הקרקע לארון, שלא לטמא העוברים דרך המערה.

בבא בתרא דף ק עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רכה

50 לאחר שהלכו מעט אמר להם הממונה 'שבו יקרים שבו ולא היו
51 מנחמים ומרבים בכבי בשעת ישיבתם. אמרו לו חכמים לרבי
52 יהודה אם בן – שמנהג המעמד אינו אלא הליכה מעט וישיבה
53 כמה פעמים, אף בשבת מותר לעשות בן, שהרי לדבריו לא הרבו
54 בכבי ובניחומים שאסורים בשבת.
55 אחתיה דרמי בר פפא – אחותו של רמי בר פפא הוה נסיבא ליה –
56 היתה נשואה לרב אביי. שכיבא – מתה אשתו זו ועבד לה רב אביי
57 מעמד ומישוב. אמר רב יוסף, באותו מעמד שעשה רב אביי לאשתו
58 טעה בתרתי – בשתי טעויות. טעות אחת טעה שאין עושין אלא
59 בקרובים של המת שאינם מתאבלים, והוא עבד – והוא עשה
60 מעמד אפילו בקרובים. וטעה טעות נוספת שאין עושין את
61 המעמדות אלא ביום ראשון, כלומר ביום הקבורה והוא עבד ביום
62 שני לקבורת אשתו.
63 אפי אמר בהא נמי טעה – עוד טעות טעה רב אביי, שאין עושין
64 מעמדות אלא בבית הקברות, והוא טעה את המעמדות על אשתו
65 בעיר. רבא אמר בהא נמי טעה, שאין עושין מעמדות אלא במקום
66 שנגנו, והתם לא נהוג – ובמקומו של רב אביי לא היה נהוג לעשות
67 מעמדות.
68 הגמרא מקשה מהברייתא לעיל על אביי שאמר שעושים מעמדות
69 רק בבית הקברות: מיתבי – הקשו בני הישיבה על דברי אביי,
70 שנינו מברייתא לעיל אמרו לו חכמים לרבי יהודה אם בן
71 שהעמדות אינם אלא עמידה והליכה וישיבה, אף בשבת מותר
72 לעשות בן. ואי אמרת שעושים מעמדות רק בבית הקברות ובימים
73 ראשון לקבורה, בית הקברות בשבת מאי פני – מה מעשיהם בבית
74 הקברות בשבת, הלא מן הסתם היו בתי הקברות מחוץ לתחום
75 שבת, ואיך יתכן שבכניסת השבת היו עדיין בבית הקברות.
76 מתרצת הגמרא: הברייתא מדברת בעיר הסמוכה לבית הקברות
77 בתוך תחום שבת האמיתייהו – הביאו את המת לקבורה בין
78 השמשות, ועד שגמרו לקבור את המת החשיך היום ונכנסה
79 השבת, ואמרו חכמים לרבי יהודה לשיטתך יכולים לעשות את
80 המעמדות גם לאחר שנכנסה השבת.

משנה

81 משנתנו מפרשת מה כלול בהסכמה על 'עשיית קבר', לגבי קונה
82 קרקע לצורך 'עשיית קבר', מהו גודל הקרקע שחייב המוכר לתת
83 לו, והן קבלן שקיבל עליו 'לעשות קבר', מה מוטל עליו
84 לעשות:
85 המוכר מקום לקברו בכדי שיוכל הלוקח לעשות לו בו קבר, ולא
86 דברו ביניהם על המקום, אלא רק שמקום זה נקנה לצורך עשיית
87 קבר, וכן התקבל מהכרו בקבלנות לעשות לו קבר, הרי בכלל
88 הסכמה זו שיעשה מערת קבורה ובה שמונה כוכים, ועושה את
89 תוכה – חללה של המערה ארבע אמות רוחב על שש אמות אורך,
90 ופתחה של המערה הוא ברוחבה. ופחתה לתוכה – והופר בכתליה
91 פתחים לשמונה כוכין – שקעים עמוקים, שלש כוכים מכאן – בקיר
92 האורך של המערה מימין הנכנס, ושלש מכאן – בקיר שכנגדו
93 משמאל הנכנס, ושנים מנגנן – ושני כוכים בקיר השלישי שכנגד
94 הפתח. ובצד הפתח אינו עושה כוכים כלל. וכוכין אלה יהיה ארבע
95 ארבע אמות, וריקן – גובהם שבע טפחים.

1 ה'ר' ה'רבים – מכר לחבירו דרך בשדה כדי שתשמש למעבר של
2 רבים גם מערים אחרות, צריך להקצות לו דרך ברוחב שש עשרה
3 אמות.
4 ה'ר' שהרוצח בשוגג נמלט בה לערי מקלט, רוחבה שלשים ושתיים
5 אמות. אמר רב הונא מאי קראה – מהיכן לומדים זאת. ד'ר' –
6 שנאמר בפרשת ערי מקלט (דברים א) 'תבין לך תהרף', והיה צריך
7 להיות כנוב 'תבין לך תהרף' וכתב 'תהרף', ולמדו חכמים מייחור
8 האות ה'א, שהדרך לערי מקלט צריכה להיות כפולה מדרך
9 רגילה. ומאחר וסתם דרך שבתורה רוחבה שש עשרה אמות,
10 נמצא שרוחב הדרך לערי מקלט הוא שלושים ושתיים אמות.
11 שנינו במשנה: ה'ר' הפולק אין לה שיעור לרוחבה. מבארת הגמרא:
12 הטעם הוא מפני שהפולק פוזע גדר לעשות לו ה'ר' ואין מוחין ב'ר'.
13 שנינו במשנה: ה'ר' תהרף אין לה שיעור, כלומר המוכר לחבירו
14 דרך בשדה כדי שיעברו בה נושאי מיתת המת ומלויו לקבורו, אין
15 שיעור לרוחב הדרך, וכל מלוו המת יכולים ללכת בדרך זו.
16 מבארת הגמרא: הטעם הוא משום יקרא וישקבא – כבודו של המת,
17 והיינו שאם יהיה שיעור לרוחב הדרך ויהיו למת מלוים הרבה,
18 יהיו צריכים חלקם להימנע מללוותו, ואין זה מכבוד המת:
19 שנינו במשנה שהמוכר לחבירו שטח כדי לערוך בו את המעמד,
20 ייני צפוזי אמרו שעליו להקצות לו קרקע מרובעת בת ארבעה
21 קבין כו' – שאפשר לזרוע בה תבואה בכמות של ארבעה קבים.
22 בזמנים קדומים הייתה לכל משפחה מערת קבורה, שבה היו
23 קוברים את בני המשפחה, הברייתא להלן עוסקת במכירת מערה
24 כזו. תנו רבנן בברייתא, המוכר קברו, כלומר את מערת הקבורה
25 של משפחתו, או שמכר את ה'ר' המובילה לקברו, או את מקום
26 המעמד – את המקום הסמוך למערת הקבורה, שבו היו מקיימים
27 את המעמד כפי שיבואר להלן, ובית הקברו – הבית שבו היו
28 נושאים הספדים לכבודו של המת, כאן בני משפחה יקברין אותו
29 – את המוכר או את אחד מבני המשפחה על פרחו של הלוקח,
30 והטעם משום שיש בזה פגם – גנאי למשפחה שאין לה מקום
31 קבורה. ועל כן קבעו חכמים שמכירת המערה בטלה ודמי המקח
32 יחזרו לקונה.
33 הברייתא להלן עוסקת בפרטי מנהג מעמדות שהיו נוהגים בזמנים
34 קדומים. המנהג היה שאחרי שקברו את המת היו קרובי המת
35 שאינם אבליים הולכים מעט ויושבים כדי לנחם את האבליים או
36 כדי להרבות בצער ובכבי על המת ולשוב בתשובה, ושוב היו
37 נעמדים והולכים מעט ויושבים, וחוזרים על כך כמה פעמים.
38 תנו רבנן בברייתא. אין פוחתין משבעה מעמדות ומשבות למה,
39 כלומר מספר הפעמים שעומדים והולכים מעט ויושבים, אינו
40 פחות משבע, וזאת נגנז מספר הפעמים שזכר 'הב' בקהלת (א) 'הב'
41 'הבל' הבלים אמר קהלת הבל הבלים הבל הבל, בפסוק זה נזכר
42 'הבל' בלשון יחיד שלש פעמים, ומילת 'הבלים' שכלולים בה שני
43 הבלים, נזכרה פעמיים והם ארבעה הבלים, וביחוד הם שבעה.
44 אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי היכי עבדי – כיצד היה
45 מנהג המעמדות במקום שנהגו לעשותן. אמר ליה ברתנא
46 בברייתא בדברי רבי יהודה, וכך אמר רבי יהודה, פיהויה – מדינה
47 בארץ ישראל שנקראת יהודה, בראשונה – בזמנים קדומים לא היו
48 פוחתין משבעה מעמדות ומשבות למה, כגון שלאחר שישבו קרובי
49 המת אמר להם הממונה 'עמדו יקרים עמדו ולכו למקום אחר'.

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר תשס"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש אודות איך להתנהג בענין ללכת יחידי בלילה וכו'. הרי אף שמובטחני שהשי"ת שומר ישראל ישמרם את כל אחד ואחת מהם, וכמו שכתבתי במכתבי מאז, וביחוד שכי"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, מה עד כאן עומד ומשמש אף עתה כו' ומעורר ר"ר על כל הני"ל, הנה בכל זה אין להיות יוצא מן הכלל ונוהגים כמו שנוהגים שאר מאנ"ש בזה, ובדאי אפשר לסדר שלא יפריע נוהג זה מעבודתו בקדש...

25 להרבות בכוכים, ואם רכה היא, יש למעט בכוכים, כדי שיהיו
26 כותלי הכוכים רחבים דים ולא יתמוטטו.

גמרא

27 הגמרא מבררת את פירוש דברי רבי שמעון שחופר כוך אחד
28 מימין הפתח ואחד מן השמאל. מבררת הגמרא: הני תרי – שני
29 כוכים נוספים אלו להיקרא שדי להו – היכן הוא חופר אותם ולהיכן
30 נמשך אורכם, אי לקראי – אם תאמר שחופר בכותל שבצד פתח
31 המערה כלפי חוץ, והכוכים נמשכים אל מתחת לחצר, דוחה
32 הגמרא: הא קמיתדשי להו – הרי קודם הקבורה הקוברים משתהים
33 הרבה בחצר, ודורסים את הקרקע ברגליהם כל אותו זמן, וזהו
34 בזיון למתים. ותו – ועוד קשה, הא תנן – הרי שנינו במשנה (אהלות
35 פט"ז מ"ח) תצר תקבר, העומד בתוכו מהור. כלומר, מי שהגיע אל
36 חצר המערות בלא להטמא, כגון שהובא לשם בתוך תיבה,
37 ומשהגיע לחצר יצא ועמד בה, הריהו טהור, שאין בה שום טומאת
38 מת, ואם אתה אומר שיש כוכים החפורים מתחת לחצר, הרי
39 נטמא בעומדו מעליהם.
40 מתרצת הגמרא: אמר רבי יוסי בריהו הנינא, דעביד להו כמין נגר –
41 שעושה את הכוכים זקופים בעין מנעול, דהיינו שחופר אותם
42 בקרקע המערה משני צידי הפתח, כמין שני בורות צרים ועמוקים,
43 שעל שטח קטן בזה, אשר נמצא מצד הפתח, אין דורכים כל כך.
44 מקשה הגמרא: והרי אמר רבי יוחנן

1 ור'הן ששה טפחים.
2 רבי שמעון חולק על תנא קמא בענין גודל המערה ומנין הכוכים
3 שבה: רבי שמעון אומר, עושה את תוכה של המערה שש אמות
4 רחב על שמונה אמות אורך, ופותח לתוכה שלשה עשר כוץ,
5 כיצד, ארבעה מפתח וארבעה מפתח ושלשה מפתח, ועוד כוך אחד
6 מימין הפתח וכוך אחד מן השמאל, דהיינו עוד שני כוכים בשתי
7 זווית הכותל אשר מול הפתח, אחד מימין ואחד משמאל. שאר
8 הכוכים נעשים בחפירה ישרה בכתלי המערה, ושנים אלה נחפרים
9 באלכסון, בשתי הפינות.
10 המשנה חוזרת לדברי תנא קמא וממשיכה לפרש מה כלול
11 בעשיית קבר: ועושה תצר – משאיר מקום פנוי על פי – לפני פתח
12 המערה, שש אמות על שש אמות, כדי שיהיה בו מקום לפלא המפה
13 וקבורה – נושאי המטה, אשר מניחים שם את המיטה בזמן שבאים
14 לקבור במערות. ופותח לתוכה – וחופר בחצר שתי מערות
15 כדוגמת המערה שהוזכרה לעיל, אחת מפתח ואחת מפתח – זו כנגד
16 זו, כי בשאומרים 'קבר' מתכוונים לחצר עם שתי מערות קבורה
17 הפתוחות אליה.
18 רבי שמעון חולק גם בענין מספר המערות: רבי שמעון אומר,
19 עושים בחצר ארבע מערות, כדוגמת המערה שפירט לעיל, לארבע
20 רוחותיה – אחת בכל אחד מארבעת צדדיה של החצר.
21 דעה שלישית במנין הכוכים: רבן שמעון בן גמליאל אומר, מספר
22 הכוכים שהמקבל עליו לעשות קבר צריך לחפור אינו קבוע, אלא
23 הכל לפי חזקו של הפלע שבאותו מקום. שאם זו קרקע קשה,
24 אפשר לעשות את הרווחים שבין הכוכים קטנים, ולכן עליו

המשך מעמוד ח

ביאור בדרך אפשר

5 שאומרים לפני הקדוש
6 ברוך-הוא היינו שקדושת
7 הקדוש-ברוך-הוא תאיר ותתגלה
8 בצדיקים.

1 שקדושה ועטרה השלישית היא בהעלם עכשו,
2 ותתגלה לעתיד-לבא, פנזקר לעיל ש'עתידיים
3 צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש, פדרך שאומרים
4 לפני הקדוש-ברוך-הוא."

ביאור בדרך אפשר

1 עכשו, ותתגלה לעתיד-לבא
2 בימות המשיח, פנזקר לעיל
3 ש'עתידיים צדיקים שיאמרו
4 לפנייהם קדוש, פדרך

המשך מעמוד כו

8 שזה ככוונה תחילה מצד ההשגחה. (ב) על ידי "ידאג
9 כל השנה" – שלמות הכוונה (והתשובה) שהתעוררה
10 אצל ה"רואה", נהפכים הזדונות כזכויות. (ב) התוספת
11 שעל ידי עבודת התשובה מתבטאת גם בשכר גשמי,
12 "יארץ ימיו", עד לשלימות השכר – בנים ובני בנים
13 עוסקים בתורה ובמצוות.
(משיחות ו' תשרי, ש"פ האיזני,
יום שמח"ת תשל"ו)

1 ל"זדונות נעשות לו כזכויות", דבר המגיע על ידי
2 שלמות הכוונה⁸⁹.
3 והחידוש בסיום לעומת הסוגיה הקודמת (אודות
4 שתי הדרגות של תשובה מאהבה) הוא: (א) בפירוש
5 ובביאור מובן יותר כיצד נגרם הדבר. הן לגבי "נעקר
6 עונו מתחתלו", והן "זדונות נעשו לו כזכויות", כי (א)
7 אצל "הרואה... ביום הכיפורים" ("שלא במתכוין) מודגש

לו שהוא בן עולם הבא" – ולא גם על "יארץ ימים" כבטור (כנ"ל הערה
8).

89 עפ"י יל"פ מה שאדמו"ר הזקן כתב "שבדאי יש לו זכות הרבה
שהגיני עליו", שמודגש שצדיק הוא כנ"ל (כנ"ל בפרש"י), ע"ז ש"מובטח

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף קא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רכז רש"י תוספות

ארבעה כפאן — כבותל שארכו שמונה; ארבע אמות לרוחב הארבעה כוכין, ושלוש אמות לשלשה אירות שביניהן, ושני צאני אמה לשני הוויות של אותו הכותל — הרי שמונה אמות. **אחד מימין הפתח בו'** — בנגמרא מפרש היכי קיימי. ועושה חצר בו' — בין המוכר מקום לחבירו לעשות קבר, בין המקבל לעשות לחבירו קבר — צריך לעשות חצר למעלה על פי המערה. מקום פגוש שש על

שש. כמלא המטה וקובריה — כלומר, נושאי המטה. ופוחת לתוכה שתי מערות — הך מערה דלעיל, ועוד מערה אחרת כנגדה, דהוה להו שתי מערות בין הכל לחצר. ובכל אחת יש בה שמונה כוכין, ועכשיו יוכלו נושאי המטה לבא מכאן ומכאן מן החדרין שאין שם מערה לחצר, ולא יהו דורסין על גבי המערות. ולכיא לפרושי ופוחת לתוכה שתי מערות בר מהך דלעיל, דהוה להו שלש. דהא פרכינן בנגמרא: דאי לא תימא הכי — ארבע מערות לרבי שמעון היכי עביד להו בר. ואי איתא — הכי נמי הוה מצי לאקשווי ההיא קושיא עצמה בשלש מערות לרבנן. דהא דתנא לעיל מערה, ואחר כך חצר, ואחר כך מערה שניה שכנגדה — דהיכי ליתני? "עושה חצר ופוחת לתוכה שתי מערות" — והלא אין קרי חצר עד שיעשה תחלה המערה שהחצר לפניה, דאין קרי חצר אלא דבר שהוא כניסת בית או כניסת מערה. ופוחת לתוכה — שהמוכר או המקבל צריך לתת מקום ולעשות שתי מערות, שכל זה תורת קבר הוא. מערה דרבנן כוה.

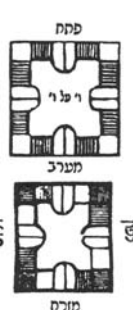
ורחבין ששה — ואפילו למאן דאמר בסוכה (ה, א) שהאדם תופס אמה — היינו כשהוא לבוש, אבל מת שאינו לבוש כל כך — אף עם הארון לא יהי כי אם אמה. ותדע בדלא מלבוש אין מחזיק אמה, דהא מקוה אינו אלא אמה על אמה ברום שלש אמות, ואי אדם ערום מחזיק אמה — אמה באמתא היכי יתיבי?

ועושה חצר על פתח המערה — כאן משמע שהחצר גבוה מן המערה, דהא בעי למימר בנגמרא שאחד מימין הפתח ואחד משמאל נכנסין לתוך החצר. דקאמר בנגמרא: אי לבראי — הא קא מיתדשי. וקשה: דברק "משוח מלחמה" (סוטה מד, א) משמע שאין החצר שדה עם קרקע עולם, אלא עומק, וצריך לעלות כשיצא ממנה, דמפליג בין פתחה למעלה לפתחה מן הצד, וכן פירש הקונטרס שם ויש לומר: דאף על פי שהחצר עמוקה — המערה עמוקה הימנה.

אי לבראי הא קא מיתדשי — הוא הדין דהוה מצי למיפרי: הא קא נגעי אהדיי אלא אומר רבינו תם: משום דהוה מצי לשנויי במעמיק, כדמשני בסמוך, ועדיפא מניה פריך. **ותו** התנן חצר הקבר העומד בתוכה טהור — ואם תאמר: לרבי שמעון, היכי אזיל, כיון שיש ארבע מערות לארבע רוחות? וכי תימא באמה שבין כוך לכוך — האמר ברק "משוח מלחמה" (שם) דמת תופס ארבע אמות היכא דלא מסיימי מחיצות, ודוקא בחצר הוא דמסיימי מדיצות אינו תופס. ופירש הקונטרס: דאזיל שם בשידה תיבה ומגדל.

דעביד להו כמין נגר — תימה: אכתי, העומד בתוכו אמאי טהור? הא מת תפיס ארבע אמות, דהא לא מסיימי מחיצות. שהוא קבור בתוך החצר עצמו. ואם היינו אומרים דכותל המערה הוא אמה — אתי שפיר. אבל לא משמע הכי לקמן, דחשיב עשרים ושתיים לרבי שמעון ושמונה עשרה לרבנן — משמע שאין בין החלל המערה לחצר כלום. וכי תימא דמהדר ליה מחיצה סביב המת — אם כן לא הוי חצר שש על שש, וחסר ממנה הרבה, שיש שמונה מתים לארבעה פתחי החצר הפתוחין לארבע מערות (ועוד) קשה לרבינו יצחק: דאין יתכן שאין פתח המערה רחב אלא שתי אמות? ואיך יכנסו עם המת, דעל ברחק אין בו יותר, דכך העשוי כמין נגר רחב אמה על אמה, ואם כן צריך להרחיק כל כוך מן הקר וזית אמה, דאי לאו הכי — אי אפשר דלא נגעי אהדיי שמונת כוכין שבחצרו. הרי לשני הכוכין שתי אמות, ואמה שמנייה לכל קרן וקרן — ולא נשאר כי אם שתי אמות לפתח (א) ואומר רבינו שמשון בן אברהם: דיכול להיות הפתח רחב שלש אמות, וכגון שירחיק לעולם הכוך שמיימין הפתח אמה, ושכשמאל יעשה בקרן זוית — הרי שלש אמות לשני כוכין עם הריות, נשאר שלש אמות לפתח (ב). ואף על פי שהכוך שבשמאל שהוא ממש בקרן זוית אינו רחוק מאותו שמונת כוכין לאורך המערה שבכיפה אלא חצי האמה — אין להקפיד, והואיל וזה עשוי כמין נגר, ואין רחבו אלא אמה על אמה, ואף על פי שאנו מקפידין באותו שמושכב לרוחב המערה להרחיקה מקרן זוית חצי אמה, אף על פי שאותו שמושכב באורך המערה הולך בשוה לצד דרום, והומנח ברוחב המערה הולך בשוה לצד מורה, ואינן מקורבין יחד אלא בראשיו — מכל מקום לא חילק חכמים בשוכבין. ועוד יש ליתן טעם: דאפילו לא היו מרחיקין אותו שמושכב לרוחב המערה חצי אמה מן הקרן — לא היו מרחיקין כלום, שלא היו יכולים לפחות אמה ברוחב המערה בשביל כך ולקצר. דאם כן רחבה חמש — וזה אינו יכול להיות לרבי שמעון, מפני אותו הכוכין שבצד הפתח מימין ומשמאל. ולרבנן נמי, דליכא כוכין לצד הפתח — לא הוה יכולים לקצר רחבה מארבע, דאם כן אין היו מבניסין

הארון

רבי שמעון אוסר ארבע — מערות צריך לעשות מארבע רוחות החצר, ובכל מערה שלשה עשר כוכין, כוה:

הכל לפי הסלע — אבוכין קאי. שאם הקרקע חזק — אין צריך הפרש אמה בין כוך לכוך לכותל, ועושה יותר משלשה עשר כוכין, ואם סלע הבא בימים — ירחיק יותר מאמה זה מזה, ולא יעשה יותר מארבעה או חמשה כוכין במערה. ומי שמקבל לעשות קבר לחבירו — אין חושבין לכוכין, אלא לפי חזק הקרקע ירבה או ימעט כוכין, ונראה בעיני דאמערות נמי קאי, דהכל לפי הסלע יעשה מערות הרבה מכל צד. ולשון הוסיפתא (פרק ששי) מוכיח, דקא תני: ופוחת לתוכה שתי מערות. רבי שמעון אומר: ארבע לארבע רוחותיה. רבי יהודה אומר: בסלע הבא בידו — פוחת את שתיחן מרוח אחד, אמרו לו: אי אפשר. לרבי שמעון נושאי המטה עוברין על גבי המערות. **גמרא** הכי נסיבין בפירוש רבינו הננאל: הני תרי להיכא שדי להו אי לבראי הא קמיתדשי. ותו התנן חצר הקבר העומד בתוכו טהור — והכי פירושו: הני תרי כוכי דרבי שמעון, דקתני אחד משמאל הפתח ואחד מימינו, לאיזה צד מנמיך ארכו והיאך חופרין ארבע אמות של ארבע אמות של אמה. **הא קמיתדשי** — ברגלי המטה וקובריה. שמושבים שם המטה ומשתחין שם הרבה. ולא דמי לדייסת נושאי המטה שדורסין על גבי המערות המוקפות מכל צד כשמביאין את המטה לחצר, דהתם בשביל הילוך לפי שעה לא קפיד רבי שמעון. ותו — דאם תמצי לומר דלדושה לא חישי, התנן בהדיא דהנכנס לחצר הקבר בשידה תיבה ומגדל, ולא נטמא במה שעבר על גבי המערות לרבי שמעון, ועכשיו עומד בחצר הקבר — טהור, דאין כאן כוך. ואם איתא — הרי נטמא באהל שמואלה על גבי הכוכין שתחת החצר ובספרים שלנו כתוב: אי לגויא — בתוך המערה. שחופר קבר ארבע אמות בקרקע המערה — הא קא מיתדשי, כשרוצה לקבור בכוכי הכותל הסמוך לו. ולא נהירא. דאין זה דומה שלא הכוכין, ולא אסקי אדעתיה לאקשווי שיהא כוך זה משונה מן שאר הכוכין לחיות תחת שולי המערה, אלא ככותל הוא כשאר כוכין. והלכך פריך. אי לבראי — הא קא מיתדשי. **דעביד לה** כמין נגר — מנעול של פתח זקוק, שירוד מלמעלה למטה, כן עשה שני כוכין משני צידי הפתח זקופין כמין בור, עמוקין ארבע אמות ורחבין ששה על ששה, ונתן המתים וקופים. ובסמוך לכותל החצר עשאן, ממשום שהוא פורתא לא מיתדשי, שאין מתקרבין כל כך אחורי הפתח.

בבא בתרא. המוכר פירות – פרק ששי דף קא עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) רש"י

הארון שהוא ארבע אמות, בכרך שהוא באורך המערה; ואפילו השתא שזממעה שהיא רחבה ארבע – קשיא, אמאט באמתא היכי יתיבי: אלא שלא היתה רחבה ארבע בצמצום, אלא יותר מעט מארבע אמות. ועוד יש לפרש: דלכל הפחות הפתח רחב שתי אמות ומחצה, ואותו

שבמיני רחוק אמה מן

זוית, וששבמאל חצי אמה. וכן נראה לרבינו יצחק, גצריך לדרוקי: היאך יורדין מחצר למערה? שאם היה חצר משפול הולך במקום שנכנסין לארבע מערות של ארבע רוחותיה – אם כן לא היה ראוי להשתמש מטה וקובריה אלא ודאי החצר היה שש על שש שה, ודרך הסולם היו יורדין מן החצר למערה, או מורדות היו מן החצר למערה.

דעביד לזו כמין נגר – והא דתנן בסוף גזיר (סד, ב) המוצא מת מושכב כדרכו, ואמר בגמרא: מושכב – פרט לישב. לרבי יוסי ברבי חנינא הדבא, דוקא יושב ממעט, ולא עומד. **דעביד** לזו בקרן זוית – ואם תאמר: כיון שהוא מעמיק, אמאי צריך שיעשה בקרן זוית? יעשה ברוחב המערה, או באורך המערה בין כוך לכוך באמה שבינתים, ויעמיק ויש לומר: לפי שהיה מקלקל כותל המערה, והיה קרקע נופל הכוכין היו מקלקלין, והואיל חזק הכוך שמעמיק הולך באותו צד שאשר כוכין הולכין. אבל בקרן זוית אינו כן. **המוצא** מת מושכב כדרכו –

בפרק שני דגזיר (סא, א) אמר: המוצא – פרט למצוי. ופירש הקונטרס: פרט לידוע, אם אחד מהן ידוע והשנים אינן ידועים. וקשה לפירושו: דמדממעט מצוי, משמע דריעה טפי אחד ידוע ושנים תחלה משנים ידועים ואחד תחלה, מודקממעט ליה. והא אינו, דבך שהה זה כמה זה. דבין שנים ידועים ואחד תחלה בין אחד ידוע ושנים תחלה – אין להן שכונת קברות עד שיהו שלשתן ידועים או שלשתן תחלה. כדאמר בגזיר ונראה לרבינו יצחק:

פרט

קְבוּרַת הַמּוֹרִים הַיּוֹ זו – לְרַבֵּי יוֹחָנָן, דְּעָבִיד לָהּ בְּקָרְן זוֹיִת. – וְהָא נִגְעֵי פּוֹכִין לְהַדְרֵי אָמְרָ רַב אִשִּׁי: בְּמַעְמִיק. דְּאִי לֹא תִּמָּא הֵכִי, אֲרִבְעָ מַעְרוֹת לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן הֵכִי עָבִיד לָהּ? הָא קָא נִגְעֵי פּוֹכִין לְהַדְרֵי אֱלָא בְּמַעְמִיק, הֵכָא נְמוּ בְּמַעְמִיק. רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אֲרִבְעָ מַעְרוֹת לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן, דְּעָבִיד לָהּ פִּי הַרוּחָא. וְהָא דְרַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ בְּרוּחָא הִיא; מְקָדֵי קָל אֲמָתָא בְּרִיבּוּעָא – אֲמָתָא וְתַרְי הוּמִישֵׁי בְּאַלְכֶסְנָא, פְּמָה הִי לָהּ? חַד סָרִי וְהוּמִישָׁא. פּוֹכִין פְּמָה הוּוּ? תְּמַנְיָא, תְּמַנְיָא בְּחַד סָרִי וְהוּמִישָׁא הֵכִי מְשַׁפְּחַת לָהּ? אֱלָא הָא דְרַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ בְּרוּחָא הִיא. וְאִי פְעִית אִימָא, פְּדָאֲמָר רַב שִׁישָׁא בְּרִיה דְּרַב אִידִי: בְּנִיפְלֵי, הֵכָא נְמוּ בְּנִיפְלֵי. תַּנְן הַתָּם: הַמוּצָא מִת מוֹשְׁכָב פְּדָרְפוּ – נוֹטְלוּ וְאֵת הַפּוֹסְתוֹ, שְׁנִים – נוֹטְלוּ וְאֵת הַפּוֹסְתוֹ;

מצא

ופקשיני: והא קא נגעי כוכין – של זוית שני הכתלים ובהדי הדדי, והוה לזו שלשה כוכין זה בתוך זה לכל זוית זוית. דרך כוך דרך כוך מחבר כוך שמכאן שהוא חצי אמה רחוק מן הקרן בסוף כותל מורחז, וכוך שבסוף כותל דרומי, שאין בין כוך זה לכוך זה אלא חצי אמה על חצי אמה ואלכסונו. ומשני: במעמיק. ולפיכך עשה אותם לשם, שכל מה שנכנס הכוך שבקרן בקרקע מתרחק מן הכוכין שמכאן ומכאן הרבה. אבל בכל המערה אי אפשר עוד, שהרי יש כוכין שיהו נוגעים בכל צד. כן נראה בעיני, ועיקר.

דאי לא תימא הכי – אלא כל הכוכין שבמערות בשוה הן, ואין זה גבוה מזה כלל. אם כן איבע מערות לרבי שמעון היכי עביד לזו – לכוכין של מערה מורחזת ומערת רחוק חצי אמה מן הזוית, נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית באותו שבכותל מורחז, שהוא בקרן מורחזת צפונית. כזה: דכיון דאין לו רחוק מן הזוית אלא חצי אמה, וזה שבא ארכו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזוית אלא חצי אמה – נמצא כל אחד נכנס בשל ביחוד שלש אמות ומחצה. רב הונא בריה דרבי יהושע אמר – מהבא לא תפשוט, דלעולם שוין הן ואינו מעמיק, ואפילו הכי לא נגעי כוכין דארבע מערות בהדי, משום דעבידי בחרותא – עשוין הכוכין של שתי המערות באלכסון, כחירותי של דקל כזה: כמה הוויא לזו – הקרקע של כותלי שתי המערות, שבהן יוצאין שמונה כוכין כחרותא – שמונה אמות על שמונה אמות מרובעות היו אותו קרקע באורך שני הכתלים, אחד שתי ואחד ערב, דהוי לזו אלכסונו שמונה אמות וששה עשר חומשים, דהיינו חד סרי אמה וחומשא, היאך יתכן לצאת דרך אותו אלכסון? שמונה כוכין של שמונה אמות ושבעה אויירם בינתים של שבע אמות – הרי חמש עשרה אמה, ואיזו לא היו אלא אחת עשרה אמה. ובעל כרחך, כיון דאורך הכוכין ארבע אמות, כולן יוצאין ונוגעים באלכסון ויוצאין דרך שם ברוחא היא – ולא מתוקמא דרבי שמעון אלא במעמיק, והבא נמי במעמיק, כדאמרן. ואיבעית אימא – לא תיקו להך שני כוכין ולא לארבע מערות דרבי שמעון במעמיק, אלא כדאמר רב שישא ב"י לקמן בשמעתין. הכי נמי בנפלי – אותן שני כוכין עושה אותן בתוך חצי אמה הריקנית, וללשון אחרין – רבי חזקיה הריקנית שבקרן זוית, בשוה לכוך, ויעשו קצר לצורך לתת שם נפלים. וכיון דקצר הוא אינו מזיק כל כך לכוך גדול שביצדו, אלא שיהא משהו כותל בינתים. ואתא רבי שמעון לאורוי דמנא בונה קבר לעשות שם שני כוכין לצורך נפלים. ולרבי שמעון נמי, הכוכין שהן בתוך הארבע אמות של מערה השנית קברי נפל הן, שאין ארכן אלא חצי אמה. והלכך אין כוכין הללו נכנסין לתוך ארכן. תנן התם – בסוף מסכת נזיר. **המוצא מת – תחלה, שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת. אי נמי, נודע שיש כאן מת ואחר כך מצא שנים אחרים תחלה, שלא היו ידועין לא היו שכונת קברות לקנות מקומן, אלא נוטלין ואת הפוסתן. עד שיהיו שלשה ידועין, או שלשה תחלה, כדתיא בשיילא מסכת נזיר. והכי גמירי לה. **מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו** – אם רוצה לעשות שם טהרות – מפנהו למת, משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוה שלשה. דאיכא למימר לא היה המקום הזה מוסך קברות, אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות, קברוהו לשם. ומיהו, לכין דמת הוא ולא הורג, ומושכב כדרכו – נוטל גם את תפוסתו, כדמפרש במסכת נזיר (סא, א) כמה שיעור תפוסתו: פירש רבי אלעזר (ברבי צדוק). נוטל עפר תיחוח ודופר שלשה טפחים בקרקע בתולה, ונוטל הכל, דחשיבי כרקב של מת. ונפקא לן מדתביב "ונשאתני ממצרים" – ממצרים טול עמי, כלומר מקרקע מצרים. אבל אם היו הרוג, שמצאוהו מנייד – לא קנה מקומו כלל, אפילו לתפוסה. דאיכא למימר שם נדרג ונפל. וכן אם לא מושכב כדרכו – איכא לספקו בגוי, ואין לו תפוסה. וגם אם היו שלשה – אין להם דין שכונת קברות, אלא נוטלין כולן משם, כדדייקינן התם להך משנה: "המוצא" – פרט למצוי, כלומר פרט לידוע, שאם אחד מהן ידוע ושנים תחלה – לא מיתני בסיפא גבי מוצא שלשה הרי זו שכונת קברות. "מת" – פרט לדרוג, שאם נמצאו מגידין אפילו הן שלשה – אין להן שכונת קברות, דאיכא למימר כאן נדרגו ולא ניתנו לקברו. "מושכב" – פרט לישב. "כדרכו" – פרט לשראשו מונח לו בין ירכותיו, דאיכא למימר גוי הוא, והואיל ואין מושכב כדרך ישראל מת. אי נמי, כאן ישראל הוא – בעלמא השליכוהו לשם עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מוכאן לקברו בבית הקברות. הלכך אין להם לא תפוסה ולא שכונת קברות.**

מצא

קבורת המורים – שמשליכין בבור. יש מפרשים שיטה זו כך: דעביד לזו בקרן זוית – בחצי אמה הפניה בווית מזה, ובחצי אמה שבווית הכותל שכנגדו אצל הפתח בתחלת המערה, לשם חוקק הכוכין בכתלים סמוך לכוכין האחרים. והא נגעי כו" – שכך זה שהוא רחב אמה נכנס חצי אמה בכוך שבכותל, המרוחק חצי אמה מן הזוית. ומשני: במעמיק – לא יחפור בשוה לאחרים, אלא מלמטה יחפור אותו, שהיא אמה בינתים כעין עילית ותחתית. ומיהו, בכל המערה לא היה מצריך רבי שמעון כן במעמיק, משום דבכאן סמוך לחצר היו הקרקע קשה, שאינו חופר כלל לא למעלה ולא למטה. אבל באמצעית המערה, שיש מכל צד כוכין וחפירות – לא היה מצריך רבי שמעון לעשות כוכין למטה מן העליונה. מן תפול המערה. יש מפרשים כן, ולא נהירא. חדא – דאין זה לשון קרן זוית. ועוד: אם כן למה אינו עושה כמו כן בכל המערה וכאן הריבא זה תחת זה? דהא מעיקר מילי לה במעמיק. וכן תאמר: מפני שאינו רוצה לעשות כוך תחת כוך – והלא בעל כרחך, כוך זה שבסוף הכותל הסמוך לפתח, הלא יש על גביו כוכין ראשונים של מערה השנית הסמוך לה, אליבא דרבי שמעון הלכך הכי מפרשי לה: דעביד לזו בקרן זוית ממש, מאחורי המערה ולא לצד פתח, בשני הזויות שכנגד הפתח, חצי הכוך בכותל זה וחצי הכוך בכותל זה, והיינו מימין הפתח ומשמאל הפתח דקתני מתניתין – כזה: א

ופקשיני: והא קא נגעי כוכין – של זוית שני הכתלים ובהדי הדדי, והוה לזו שלשה כוכין זה בתוך זה לכל זוית זוית. דרך כוך דרך כוך מחבר כוך שמכאן שהוא חצי אמה רחוק מן הקרן בסוף כותל מורחז, וכוך שבסוף כותל דרומי, שאין בין כוך זה לכוך זה אלא חצי אמה על חצי אמה ואלכסונו. ומשני: במעמיק. ולפיכך עשה אותם לשם, שכל מה שנכנס הכוך שבקרן בקרקע מתרחק מן הכוכין שמכאן ומכאן הרבה. אבל בכל המערה אי אפשר עוד, שהרי יש כוכין שיהו נוגעים בכל צד. כן נראה בעיני, ועיקר.

דאי לא תימא הכי – אלא כל הכוכין שבמערות בשוה הן, ואין זה גבוה מזה כלל. אם כן איבע מערות לרבי שמעון היכי עביד לזו – לכוכין של מערה מורחזת ומערת רחוק חצי אמה מן הזוית, נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית באותו שבכותל מורחז, שהוא בקרן מורחזת צפונית. כזה: דכיון דאין לו רחוק מן הזוית אלא חצי אמה, וזה שבא ארכו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזוית אלא חצי אמה – נמצא כל אחד נכנס בשל ביחוד שלש אמות ומחצה. רב הונא בריה דרבי יהושע אמר – מהבא לא תפשוט, דלעולם שוין הן ואינו מעמיק, ואפילו הכי לא נגעי כוכין דארבע מערות בהדי, משום דעבידי בחרותא – עשוין הכוכין של שתי המערות באלכסון, כחירותי של דקל כזה: כמה הוויא לזו – הקרקע של כותלי שתי המערות, שבהן יוצאין שמונה כוכין כחרותא – שמונה אמות על שמונה אמות מרובעות היו אותו קרקע באורך שני הכתלים, אחד שתי ואחד ערב, דהוי לזו אלכסונו שמונה אמות וששה עשר חומשים, דהיינו חד סרי אמה וחומשא, היאך יתכן לצאת דרך אותו אלכסון? שמונה כוכין של שמונה אמות ושבעה אויירם בינתים של שבע אמות – הרי חמש עשרה אמה, ואיזו לא היו אלא אחת עשרה אמה. ובעל כרחך, כיון דאורך הכוכין ארבע אמות, כולן יוצאין ונוגעים באלכסון ויוצאין דרך שם ברוחא היא – ולא מתוקמא דרבי שמעון אלא במעמיק, והבא נמי במעמיק, כדאמרן. ואיבעית אימא – לא תיקו להך שני כוכין ולא לארבע מערות דרבי שמעון במעמיק, אלא כדאמר רב שישא ב"י לקמן בשמעתין. הכי נמי בנפלי – אותן שני כוכין עושה אותן בתוך חצי אמה הריקנית, וללשון אחרין – רבי חזקיה הריקנית שבקרן זוית, בשוה לכוך, ויעשו קצר לצורך לתת שם נפלים. וכיון דקצר הוא אינו מזיק כל כך לכוך גדול שביצדו, אלא שיהא משהו כותל בינתים. ואתא רבי שמעון לאורוי דמנא בונה קבר לעשות שם שני כוכין לצורך נפלים. ולרבי שמעון נמי, הכוכין שהן בתוך הארבע אמות של מערה השנית קברי נפל הן, שאין ארכן אלא חצי אמה. והלכך אין כוכין הללו נכנסין לתוך ארכן. תנן התם – בסוף מסכת נזיר. **המוצא מת – תחלה, שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת. אי נמי, נודע שיש כאן מת ואחר כך מצא שנים אחרים תחלה, שלא היו ידועין לא היו שכונת קברות לקנות מקומן, אלא נוטלין ואת הפוסתן. עד שיהיו שלשה ידועין, או שלשה תחלה, כדתיא בשיילא מסכת נזיר. והכי גמירי לה. **מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו** – אם רוצה לעשות שם טהרות – מפנהו למת, משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוה שלשה. דאיכא למימר לא היה המקום הזה מוסך קברות, אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות, קברוהו לשם. ומיהו, לכין דמת הוא ולא הורג, ומושכב כדרכו – נוטל גם את תפוסתו, כדמפרש במסכת נזיר (סא, א) כמה שיעור תפוסתו: פירש רבי אלעזר (ברבי צדוק). נוטל עפר תיחוח ודופר שלשה טפחים בקרקע בתולה, ונוטל הכל, דחשיבי כרקב של מת. ונפקא לן מדתביב "ונשאתני ממצרים" – ממצרים טול עמי, כלומר מקרקע מצרים. אבל אם היו הרוג, שמצאוהו מנייד – לא קנה מקומו כלל, אפילו לתפוסה. דאיכא למימר שם נדרג ונפל. וכן אם לא מושכב כדרכו – איכא לספקו בגוי, ואין לו תפוסה. וגם אם היו שלשה – אין להם דין שכונת קברות, אלא נוטלין כולן משם, כדדייקינן התם להך משנה: "המוצא" – פרט למצוי, כלומר פרט לידוע, שאם אחד מהן ידוע ושנים תחלה – לא מיתני בסיפא גבי מוצא שלשה הרי זו שכונת קברות. "מת" – פרט לדרוג, שאם נמצאו מגידין אפילו הן שלשה – אין להן שכונת קברות, דאיכא למימר כאן נדרגו ולא ניתנו לקברו. "מושכב" – פרט לישב. "כדרכו" – פרט לשראשו מונח לו בין ירכותיו, דאיכא למימר גוי הוא, והואיל ואין מושכב כדרך ישראל מת. אי נמי, כאן ישראל הוא – בעלמא השליכוהו לשם עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מוכאן לקברו בבית הקברות. הלכך אין להם לא תפוסה ולא שכונת קברות.**

מצא

הרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאנעיפאליע למד כמה דרכים בדרכי העבודה מגנב: (א) הצנע לכת. (ב) מעמיד עצמו בסכנה. (ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול. (ד) עמל בטרחה גדולה. (ה) זיויות. (ו) בוטח ומקווה. (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

היום יום ג אייר

קירות אלו ופונים לעבר אותו קו אלכסון פמה הוה, תמניא –
 שמונה, ארבעה ממערה זו וארבעה מזו, ותמניא – ושמונה כוכים
 אשר רוחבם אמה, ובין כוך לחבירו יש רווח אמה, פחד סרי
 והומשא היכי משפחת לה – איך יתכן שהם נכנסים באחת עשרה
 אמות. אלא ודאי שהא דרב הונא בריה דרב יהושע ברוחא היא, ואי
 אפשר לפרש את דברי רבי שמעון אלא במעמיק.
 תירוץ נוסף על הקושיא ששני הכוכים שבקרו זוית נוגעים
 לכאורה בכוכים הסמוכים: ואי בעית אימא – ואם תרצה אפשר
 לתרץ פדאמר – כפי שתירץ רב שישא בריה דרב אידי במקום אחר,
 שמדובר בניפלי – בקברי נפלים, הקא נמי – גם כאן יש לתרץ
 שבאמת אין עושים את הכוכים אלא בגובה שוה, ומדובר בניפלי
 – שני הכוכים שעושה בפינות המערה הם כוכים קטנים המיועדים
 לקבורת נפלים, ומחמת קוטנם יש די מקום עבורם בפינות. ורבי
 שמעון אומר שדרך הבונה קבר לעשות בפינות שני קברים
 לנפלים, וכך צריך לעשות גם המקבל עליו לעשות קבר. וכן יש
 לתרץ בענין כוכי המערות שיפגעו אלה באלה אם יחפרו בשוה,
 שחלק מכוכים אלה הם כוכים קצרים המיועדים לנפלים, ולכן
 אינם מגיעים לכוכי המערה הסמוכה.
 הדין הוא שמת 'קונה את מקומו' ואסור לפנותו. אולם אם נקבר
 שלא ברשות בעלי המקום, וכן אם נקבר במקום שלא יועד
 לקבורה מחמת שעת הדחק או באופן עראי, מותר לפנותו. הגמרא
 מביאה משנה העוסקת בדיני מי שמצא בשדה קבר ישן, אשר לא
 היה ידוע עד כה. והנידון הוא האם מקום זה הוא בית קברות, או
 שמה מת זה נקבר כאן באקראי, וכן יתכן שכלל לא הובא
 לקבורה, אלא כאן מת, או הונח על דעת לחזור ולקחתו. ובמשנה
 זו ישנה שיטה חדשה בענין צורת המערה שנידון במשתינו:
 תנן התם – שנינו במשנה (אהלות פס"מ א), תמוצא מת טמון באדמה
 במקום שלא היה ידוע שיש שם מת, והוא מושבך פדריבו, כלומר
 שנראה קבור כדרך ישראל קוברים, נוטלו ואת תפוסתו – מותר
 לפנותו למקום אחר, אך יש ליטול עמו את העפר שתחתיו. כי
 מאחר שאין ידוע לבני אדם שבית קברות הוא זה, יש לומר שלא
 היה מקום זה מיוחד לקבורה, וקברו בו באקראי בלבד, משום
 צורך של שעת הדחק. וכן אם מצא שנים מושבכים כדרכם, נוטלו
 ואת תפוסתו.

שקבורה במעומד קבורת המורים היא זו, והרי זה ביזוי המת.
 מתרצת הגמרא: לפי דבי יוהנן יש לפרש במשנה העבד להו פקרו
 זוית – שעושה כוכים אלו בשתי הפינות אשר בקצות הכותל
 שמול הפתח, היכן שנפגשים שני כתלים.
 מקשה הגמרא: והא ננעי בוכין לתדי – והרי אם יחפור כוך בזוית,
 בשני חצאי האמה הפנויים שנתרו בכותל מכאן ומכאן, נמצא
 מחבר את שני הכוכים הקרובים לפינה עם הכוך החדש שחופר.
 מתרצת הגמרא: אמר רב אשי פמעמיק – שאת הכוך שבפינה חופר
 בתחתית כותל המערה, למטה משני הכוכים האחרים.
 הגמרא מוכיחה את תירוץ של רב אשי: דאי לא תימא הכי – שאם
 לא תאמר שעושים כוכים בגובה שונה, זה תחת זה, ארבע המערות
 שעושים בחצר לדעת רבי שמעון, היכי עבדי להו – איך עושים
 אותן, הא קא ננעי בוכין לתדי – הרי הכוכים של מערה אחת
 נוגעים ומתחברים עם הכוכים של המערה האחרת. אלא ודאי
 מוכרחים לתרץ שמדובר פמעמיק – שכוכיה של מערה אחת
 חפורים בעומק, תחת כוכיה של המערה שלצידה, והקא נמי – גם
 כאן, בענין הכוכים שבזויות, התירוץ הוא שמדובר פמעמיק.
 הגמרא דוחה את ההוכחה: רב הונא בריה דרב יהושע אמר, אפשר
 שדרך עשיית ארבע מערות לרבי שמעון אינה בהעמקת כוך אחד
 מחבירו, אלא העבדי להו – שעושה אותן כי הרוחא – כמו ענפי
 הדקל היוצאים ממנו באלכסון, כך הכוכים שבאורך המערה
 יוצאים ממנה באלכסון, כולם מקבילים זה לזה ופונים לכיוון אחד,
 וכך אין אחד מהם פוגע בחבירו שבמערה הסמוכה. ואם כן אין
 להוכיח מדברי רבי שמעון שאפשר לחצוב כוך אחד מתחת לכוך
 אחר.
 הגמרא פורכת את דברי רב הונא בריה דרב יהושע: ואולם הא
 דרב הונא בריה דרב יהושע ברוחא היא – דבריו אינם נכונים, מקדי
 – שהרי, כלל הוא שכל אמתא פריבועא – על כל אמה באורך צלע
 הריבוע, יש אמתא ותרי חומשי – אמה ושתי חמישיות האמה
 באלכסונוא – בקו האלכסון שבין שתי זויות הריבוע, כלומר
 שהאלכסון ארוך מצלע הריבוע בשתי חמישיות. לפיכך, פמה הוי
 להו – כמה אמות יש בקו האלכסון הנמתח מסוף קיר האורך של
 מערה אחת אל סוף קיר האורך של המערה הסמוכה לה, חד סרי
 והומשא – אחת עשרה אמות וחמישית, ובוכין היוצאים משני

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר תשס"ו

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעשירי למטמונים, בו כותב אף כי בקיצור נמרץ על דבר תכנית השיעורים
 הקיימים לעת עתה, ויהי רצון מהשם יתברך ויתעלה אשר יעלה ביד מגידי השיעורים להשיג המטרה,
 היינו שיהיו נכנסים דבריהם ללב השומעים, והוא על ידי שני התנאים הידועים, שכל מי שיש בו
 יראת שמים דבריו נשמעים (ברכות ו, ע"ב), ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב (מאמר רז"ל
 הובא בספר הישר לרבנו תם שער י"ג ובש"ה הקדוש שער האותיות). ויצליחם בתלמידים מקשיבים
 ומביאים הענינים בפועל כי גדול תלמוד (דוקא) שמביא לידי מעשה.

בהנוגע להתכנית בעתיד בעבודה קדושה זו, הנה דברתי עם הרה"ג ווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
 על מרץ כו' הרב"א שי גאראדעצקי, ובקרוב יבוא עמהם בכתובים בפרטיות המתאימה.

בברכת הצלחה ובפ"ש כל החברים שיחיו.

35 השיעור הנזכר, מאַרְבַּע אַמוֹת יַעַד שְׁמוֹנֶה. כלומר, כל עוד יתכן
 36 שיש כאן שלושה מתים שנקברו בדרך הקבורה הרגילה, אנו
 37 אומרים ששאר המתים נקברו ביניהם בזמן מאוחר יותר, ורק לפי
 38 שעה, אך זו היא באמת שכונת קברות.
 39 הרי שהתנאים בבבלייתא חולקים בדעת רבי שמעון האם יש
 40 להתעלם מן המתים האמצעיים, אך שניהם מסכימים ששיעור
 41 המערה הוא ארבע אמות על שמונה, ועל כן יש לומר שתנא קמא
 42 שבבבלייתא שאמר את דבריו בדעת רבי שמעון, הוא התנא ששנה
 43 את המשנה שהובאה לעיל.
 44 מקשה הגמרא: פְּמָאי אִינְיָמָתָא – כיצד העמדת את המשנה, פְּרַבֵּי
 45 שְׁמַעוֹן, אִימָא סִיפָא – והרי נאמר בסיפא של המשנה 'בִּדְרָק הֵימְנוּ
 46 וְלִהְלִן עֲשָׂרִים אַמָּה, מְנִי – כשיטת מי נאמרו הדברים, אִי – אם
 47 כשיטת רבי שמעון, עֲשָׂרִים וְתַרְמִין תְּוִין – הרי המרחק שעד אליו
 48 צריך לבדוק לשיטתו הוא עשרים ושתים אמה, וְאִי – אם שיעור
 49 הבדיקה נאמר כשיטת רַבֵּן וּרְקָה הרישא היא דברי רבי שמעון,
 50 תְּמַנֵּי פְּרִי תְּוִין – הרי די בבדיקה למרחק שמונה עשרה אמה.
 51 מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם – באמת הסיפא של המשנה רַבֵּן הִיא,
 52 וְכַגֵּן דְּרַבֵּךְ פְּאַלְכְסוֹנָא – והבדיקה של אורך המערה הראשונה
 53 צריכה להיעשות באלכסון. שהשטח אשר בו יתכן שקבורים מתים
 54 נוספים אורכו שש אמות ואורך הקיר לפי רבנן ורוחבו ארבע
 55 אמות ואורך הכוכים, וכיון שיתכן שלא כל המתים קבורים בשוה,
 56 נקל יותר למצוא את כולם בבדיקה בקו אלכסוני, מקצה שטח זה
 57 אל קצהו. ואורך הבדיקה האלכסונית הוא שמונה אמות, שתי
 58 אמות יותר מאורך מערה, ואלו הן שתי האמות היתרות שבגללן
 59 אורך הבדיקה הוא עשרים אמה.
 60 מקשה הגמרא: וּמְדָהָא פְּאַלְכְסוֹנָא – כיון שאמרת שבדיקת אורך
 61 המערה הראשונה צריכה להיעשות באלכסון, הָא נִמְי פְּאַלְכְסוֹנָא
 62 – הרי גם בבדיקת המערה השניה צריכה להיעשות באלכסון, וגם
 63 בה נוספות שתי אמות, ואם כן עֲשָׂרִים וְתַרְמִין תְּוִין – החשבון עולה
 64 לעשרים ושתים.
 65 מתרצת הגמרא: תְּדָא פְּאַלְכְסוֹנָא אֶמְרִין – את בדיקת המערה
 66 הראשונה אנו מחייבים לעשות באלכסון, אך מאחר שלא מצא בה
 67 כלום תְּרִי פְּאַלְכְסוֹן לָא אֶמְרִין – במערה השניה אין מחייבים
 68 לעשות את הבדיקה באלכסון.

1 אך אם מְצָא שְׁלֹשָׁה מתים, אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶן – אם המרחק בין המת
 2 הראשון לשלישי והמתים עצמם בכלל) הוא מאַרְבַּע אמות ועד
 3 שְׁמוֹנֶה אמות, שאלו הם שיעורים המתאימים לאורך כתלי מערת
 4 קבורה, הֲרִי זֶה שְׁכֹנַת קְבֻרֹת – אנו מעמידים את המקום בחזקת
 5 מערת קבורה, ואסור לפנותם. ויש לחשוש עוד להמצאתם של
 6 קברים נוספים, ולפיכך בִּדְרָק – צריך לבדוק מְמַנֵּו – ממקום המתים
 7 וְלִהְלִן, עד למרחק עֲשָׂרִים אַמָּה, אם אין עוד קברים. ואם מְצָא
 8 בבדיקתו אפילו מת אֶחָד, ואפילו רק בְּסוֹף עֲשָׂרִים אַמָּה, בִּדְרָק –
 9 צריך לבדוק מְמַנֵּו וְלִהְלִן עוד עֲשָׂרִים אַמָּה כדין המוצא שלושה
 10 קברים, והטעם, שְׁרַגְלִים לְדְבָר – מאחר שבאותה שדה כבר נמצאה
 11 שכונת קברות, יש יסוד חזק לומר שבשדה זו קבורים עוד מתים
 12 רבים בשכונות קברות נוספות, ויש לחשוש שמא מת זה שייך
 13 לשכונת קברות אחרת. שְׂאִילוּ מִתְחַלְהָ מְצָאוּ – אם היה מוצא קבר
 14 זה תחילה, וקדם שנמצאו הקברים האחרים, היה נוֹמְלוֹ וְאֵת
 15 תְּפִיּוֹקְתוֹ – היה רשאי אז לפנותו עם פתרו, כדין המוצא מת יחיד,
 16 אך מאחר שנמצאו שלושה מתים ונקבע מקומם כשכונת קברות,
 17 אנו אומרים שגם מקום קבר זה הוא שכונת קברות.
 18 הגמרא מבררת כשיטת מי נשנתה משנה זו: אֶמְרַ מַר – הובא לעיל
 19 במשנה ששיעור המרחק בין המתים אשר בו יחשב מקומם
 20 לשכונת קברות, הוא מאַרְבַּע ועד שְׁמוֹנֶה אמות. וקשה, מְנִי – מיהו
 21 התנא ששנה משנה זו, אִי רַבֵּן – אם החכמים ששנו את משנתנו,
 22 הָא אֶמְרִי – הרי לדעתם גודל מערה הוא אַרְבַּע אַמוֹת עַל שֵׁשׁ, וְאִי
 23 רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָא אֶמְרַ – הרי לדעתו הגודל הוא שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנֶה.
 24 מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם – באמת המשנה כשיטת רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא,
 25 אלא שנחלקו תנאים בדעתו מהו רוחב מערה, התנא שבמשנתנו
 26 אומר שלפי רבי שמעון רוחב המערה הוא שש אמות, ואילו התנא
 27 שבמשנה זו סובר שגם לרבי שמעון רוחב המערה ארבע אמות,
 28 וְהָא תְּנָא הוּא – והוא התנא שדבריו מובאים בבבלייתא שלפנינו,
 29 תְּתִיבָא מְצָאן רְצוּפִין – אם המתים שמצא סמוכים זה אצל זה, וְאִין
 30 בִּינֵיהֶן – בין הראשון לאחרון, מרחק שיעור שמאַרְבַּע אַמוֹת ועד
 31 שְׁמוֹנֶה, דינם שיש לָהֶן תְּפִיּוֹקָא וְאִין לָהֶן שְׁכֹנַת קְבֻרֹת – אין
 32 מחשיבים את קבריהם לשכונת קברות, ומותר לפנותם, אך צריך
 33 לפנות את עפרם עמדם. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן יְהוּדָה אֹמְרַ מְשׁוּם רַבִּי
 34 שְׁמַעוֹן, ר״אין אֵת הָאֶמְצַעִיִּים פְּאִילוּ אִינן, וְהַשָּׂאֵר מְצַטְרְפִין לַמְדִּידַת

אגרות קודש

ב"ה, ג' אייר תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח ניסן, בו כתב הוא המצב של וכו'.

הנה נוסף על האחיזה בדרך הטבע שצריך לשאול חוות דעת רופא מומחה במקצוע זה ולמלאות כהוראתו, והתורה נתנה רשות (כח) לרופא לרפאות, הנה עליו לבדוק המזווזות בביתם, וכן את התפילין שלו שיהיו כשרים, ונוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה, בחומש תהלים ותניא הידועים שבטח שומר אותם.

הנה מהנכון שבכל יום חול קודם התפלה יתן איזה פרוטות לצדקה, ונוסף על כל הנ"ל ישתדל בקיום מרז"ל שתלמידי חכמים (שכל בניך למודי ה', וראה ג"כ הקדמת החוות דעת ליורה דעה בענין התואר תלמיד חכם) מרבים שלום בעולם, ומבואר הדיוק במלת מרבים שאין לזה שיעור, כי ככל שיתעסק בזה הרי אפשר עוד להוסיף, וכנראה במוחש. ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, להרבות השלום בגבולם, שלום כפשוטו ושלום בפמליא של מטה וכו', וכמבואר בלקוטי תורה פרשת מטות בדרוש החלצו.

ברכה לבשו"ט בכל הנ"ל.

בבא בתרא. המוכר פירות - פרק ששי דף קב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רלא רש"י תוספות

מצא שלשה - מתים מושכבים כדרך, זה בצד זה. אם יש בין הראשון לשלישי קרוב לארבע אמות, או קרוב לשמונה - הרי זו שכותת קברות, ולא יטלם מאכן, דקנו מקומן. דסבירא ליה להאי תנא תוכה של מערה ארבע אמות על שמונה, וסבירא ליה נמי ששלשה מתים נקברים בכותל רחבה דלא הוי אלא ארבע אמות. כיצד? שלש אמות לשלשה כוכין, ושני טפחים בין כוך לכוך,

וטפה לזוית - הרי ששה טפחים, סך הכל ארבע אמות, ובכותל הארוך שמונה אמות - יקבור לפי חשבון זה: ששה מתים בשש אמות, ושני אמות הנותרות הן שנים עשר טפחים, צא מהן עשרה טפחים לחמשה אדירות שבין ששת הכוכין, טפחים לכל אורו ואורו, נשארו טפחים אמות, והלכך, כשמצאנו שלשה בתוך ארבע אמות - איכא למימר הוה כותל קצר של מערה שכנתה הפתח, והבי נמי איכא לספוקי בכותל הארוך, אלא שעדיין לא נתמלאו כל הכוכין, וכן אם מצא שלשה מפוזרין בתוך שמונה - אמרינן: באורך המערה נקברה, אלא שעדיין יש כאן שלשה כוכין שנחמלאו עפר כשנפלה המערה, ועדיין לא נקבר בהן מת. אבל מצאנו רצופין יותר משיעור הזה - אין זו שכנת קברות, אלא על ידי הדחק נקברה להם, על מנת לפנותן היום ולמחר, ולא קנו מקומן, וגם אין צריך לבדוק יותר. הכא לא גרסינן 'כמלא המטה וקובריה', ובודק ממנו ולהלן עשרים אמה - הדיכא דמצא שלשה בארבע, אמרינן: רוחב המערה הוא, כנגדו פתח החצר, ויש עדיין שבעה אמות כנגדו חוץ לחצר, והחצר בין שנין, הלכך בודק ממקום שכלים גוף המתים לצד המערה עשרים אמה. כיצד? שמונה אמות אורך המערה, ובודק בכתלים

משני צדדין, ואחר כך בודק שש אמות דחצר מפני המערות הפתוחות לה מכאן ומכאן, לרבי שמעון נמי, דהיינו בדיקה עשרים אמות כנגד החצר בשביל שתי המערות מכאן ומכאן, וחוץ לחצר עדיין שמונה אמות מפני מערה חיצונה שכנגד זו - הרי עשרים ושתים אמה. ולקמיה פרקי, אמאי לא קאמר: בודק עשרים ושתים אמה? והוא הדין דאיכא לספוקי בהנך שלשה מתים שבארבע אמות, שמא הוה אורך המערה שקבורין בה, ועדיין לא נתמלאו, וצריך נמי לבדוק כנגדן עד ארבע אמות שיש מכאן עד כותל הארוך שכנגדו, דשמא כנגד מתים הללו יש מתים אחרים הקבורים בכותל שהוא ארוך שמונה. ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה עשרים אמה, דהיינו ארבעים אמה, דשמא זוהי מערה שבמזרח החצר, ויש עדיין מערה אחרת כנגדה במערב החצר. אי נמי זוהי שמעבר החצר, ויש עדיין מערה אחרת במזרח החצר. ותנא לשון קצר נקט בדיקת עשרים אמה, לאשמעינן דאריך שתי מערות חוצר לא הוה אלא עשרים אמה, כדלקמן, ומדעתך צא ובודק בדיקות עשרים טובא בכל צד דאיכא לספוקינהו, כדפרישית. והיכא דהוה לה השלשה מתים מפוזרין בשמונה אמות - דהאי דהבר ידוע שבאורך המערה נקברין ולא כרחבה, ואין צריך לבדוק אלא כנגד ארבע אמות - מפני כותל המערה שני שכנגדו, ומלמעלה ומלמטה עשרים אמה - דלמא מערה זו במזרח החצר ויש עדיין מערה אחרת במערבו, או דלמא במערב החצר היא ויש עדיין אחרת במערבו, וכלא דמילתא, כל היכא דמספקא ליה חצר - צריך לבדוק מארבע רוחותיה. לרבי שמעון בודק ממנו ולהלן עשרים, דמי יימר דמבית הקברות זה הוא ההיא מערה, שמא קבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר, וצריך לעשות גם לשם בדיקות דלעיל, דכמו שיש כאן קבר יש לומר עדיין יש כאן בוך שדה קברים אחרים טובא. שרגלים לדיבר - אחרי שכבר נמצא בשדה זה שכותת קברות. שאילו מתחלה מצא - קודם שנמצא שלשה מתים הללו, לדיכא הפתח אחרים לדיבר - היה נוטלו וזאת תפוסתו, כדאמרן: המוצא מת בין נטלו ואת תפוסתו. אבל בעישי, שבמצא לבסוף - חשבינן להווא יחידי שכותת קברות, אלא שעדיין לא נקבר בהווא מערה יותר. לעולם רבי שמעון היא - דאמר: אורך מערה שמונה. והאי דאמר רחבה ארבע - תרי תנאי אליבא דרבי שמעון, והאי תנא דהך ברייתא אליבא דרבי שמעון, יש להן תפוסה - מאחר שמצאנו מתים ולא הרגויים, וגם מושכבין כדרך, ודיניה הווא תנא דלעיל אליבא דרבי שמעון אתיא. משום רבי שמעון ב' - רבי שמעון סתם היינו רבי שמעון בן יוחי. כאלו אינן - וטעמא מפרש לקמן בשמעתין. עשרים ושתים הויין - שתי מערות של שמונה שמונה ושש דחצר - עשרים ושתים. ואי רבנן - מוקי להך

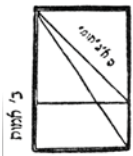
פרט לידוע - דדוקא נמצא הוא דבעינן מושכב כדרך, פרט ליושב ושראו מונח בין ירכיזותיו, דאית לן למימר דגו הוא, דישאל לא מותבינן ליה. אבל ידוע ישראל הוא, בכל ענין שיהיה - יש לו תפוסה. ותימה לפירושו: דמאי אשמעינן? אנו סלקא דעתך דמושבב כדרך יגרום שיהיה לו תפוסה, כיון שידוע שהוא ישראל? ועוד קשה: דלא הוי דומיא דמת פרט להרוג, ולא דומיא דמושבב ופרט ליושב,

כדרכו ופרט לראשו בין ארכובותיו ונראה לפרש: פרט למצוי - פירושו: פרט לידוע, ולא בידוע דקאמר תנאי, מאחר דידוע ושנים תחלה, דההוא ידוע שהוא נקבר שם, ולא שידוע שלשם קבורה נקבר. אבל האי פרט למצוי - היינו שידוע שלשם קבורה נקבר שם, דיש לו שכותת קברות, ואסור לפנותו משם, ואף על פי שהוא קבר יחידי. כדחניא בפרק 'נגמר הדין' (סנהדרין דף ב:), קבר הידוע - אסור לפנותו, פתח - ממקומו אסור בתנאה. רבינו שמשון בן אברהם, וכן פירש רבינו יצחק בנייר. והא דאמר בנייר דבעינן שלשתן ידועין ואו תחלה, פירש הקונטרס דהלכתא גמריי לה. ואין נראה לרבינו יצחק, דלא שייך כאן הלכתא גמריי, והוי דבר שיש בו טעם: דכתיב 'שנים שלא היו ידועים ואחד ידוע - לא יטלם' למה למימר שלשם קבורה נתון שם בין שתיים או עדיין שנים, שהרי כשנקבר זה לא היו אותן שנים ידועין, וכן שנים ידועין ואחד תחלה. אבל שלשתן ידועים או שאינן ידועין - סתמא דמילתא דלשם קבורה הניחוס שם. **מארבע** אמות ועד שמונה - פירש הקונטרס: דסבירא ליה להאי תנא דרובה של מערה ארבע אמות על שמונה, וסבירא ליה נמי דשלשה מתים נקברין בכותל מערה דלא הוי אלא ארבע אמות. וקשה לרבינו יצחק, דלקמן דייק, מני, אי רבי שמעון אי רבן -

הוה ליה למידק נמי דלא אתיא לא כמר ולא כמר, דהא אין בין כוך לכוך כשיעור שיש במשנתנו, שהוא אמה ביתניים לכולי עלמא ומיזו, איכא למימר דמתניתין כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר: הכל כפי הסלע. תוד הקשה רבינו יצחק: דהך משנה דההומצא מת איתא נמי באהלות (פרק טו משנה ג), וקתני נמי התם כסיפא: הבודק בודק אמה ומניח אמה. ואי כבר האי תנא לדיכא אלא שני טפחים בין כוך לכוך - אמאי מניח אמה? ומיזו, בלאו הכי צריך ליתן טעם אמאי דקתני בתוספתא דאהלות (פרק טו) דאיכא התם מאן דאמר ודלביית הלל בודק אמה ומניח שתיים, אמאי מניח שתיים, כיון דאין כי אם אמה בין כוך לכוך? אבל דהאי קשה לפירוש הקונטרס, דאמר רבי שמעון בסמוך: רואין את האמצעיים כאילו אינן, והשאר מצטרפין מארבע אמות ועד שמונה. והיאך יצטרפו לשיעור ארבע אמות? אי רואין לאמצעיים כאילו אינן - אם כן הוי אמה בין כוך לכוך, ואל ליתיה אלא שני טפחים, כיון דשלשתן בארבע אמות ומפרש רבינו תם: דהנך שלשה דקתני הכא - שנים מהן מרוחב המערה ואחד מאורך, ויש בין כוך לכוך אמה, כשיעור דמתניתין. וארבע אמות - היינו לשנים שברוחב שתי אמות, ואמה ביתניים - הרי שלש, והשלישי ימצא כסוף אמה רביעית חצי אמה מרוחב המערה חוצי אמה מארכה, בוית, והשתא אתי שפיר, דבשמצאנו רצופין ממש - רואין אמצעיים כאילו אינן, וליכא אלא אמה בין כוך לכוך.

בודק היינו ולהלן עשרים אמה - רגילין היו להניח צד מרגלותיו כלפי המערה. ומיירי שבמצא ראשו לצד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת, דאית לן למימר ממערה אחרת הוא, לפיכך בודק להלן עשרים אמה. **במאי** אוקמתא כרבי שמעון - הלשון דחוק מאד, דמשמע דמשום דאוקמה כרבי שמעון פרקי, והדר פרקי: מני, אי רבי שמעון אי רבנן, דלא אתיא כשום תנא. ועוד: דמגופה מצי למיפרך, דכיון דקתני דהמערה ארכה שמונה - אם כן עשרים ורתין הויא. **ורבנן** שבדק באלכסון - פירש הקונטרס: דאלכסון ארבע על שש הן שתי אמות) באלכסון של חמש על חמש.

ולא יתכן, שהרי בארבע על שש הן החוט באלכסון של ארבע על ארבע כוח: יהיה לו ארבע אמות ושמונה חומשים, ועוד נשאר צד למטה שתי אמות, ובין הכל לא יתא החוט ארוך אלא שבע אמות ושלושה חומשים. וכל שכן אם ילך החוט ביושר, באלכסון מארבע על שש, שהיא פחות. ועוד: על כדרך אלכסון של חמש על חמש גדול יותר. דהא בחמש על חמש יש עשרים וחמש אמות, ובארבע על שש יש עשרים וארבע.

הכא

סיפא, אף על גב דרישא דהאי לא אתיא כרבנן, האמרי במתניתין: אורך מערה שש, ותמני סרי הויין, שתיים עשרה דשני מערות ושש דחצר. לעולם - דך סיפא רבנן היא, ורישא רבי שמעון וסיפא רבנן. הכי גרסינן: **ונגזן דבדק באלכסון** - וכן כתוב בפירוש רבינו תנאל: כלומר, שבדק מערה ראשונה באלכסון, כי המערה היא לרבנן שש על ארבע, ובשמצא שלשה מתים ורוצה לבדוק לפניו כותלי המערה שיש בהן כוכין מכאן ומכאן באורך ארבע אמות, והן מסודרין בכותל שארכו שש - ממצא מקום הכוכין בתוך כותל המערה ארבע אמות

1 **הבא** במאי עסקינן בניפלי – אין לפרש דלא חששו לבדוק במערה שניה אלא עד עשרים,
2 דלא החמירו כולי האי לבדוק רק למערת הנפלים. מדפיך בטר הכי: מדרך בניפלי
3 – הך נמי בניפלי, משמע דאיתו שמצא מוקמי בניפלי. וקשה: דהא קתני מארבע אמות ועד
4 שמונה, ומערת נפלים אינה אלא שש וצריך לומר: דאף על גב דרישא איירי בגדולים, מכל
5 מקום הא דקתני: ובודק ממנו ולהלן עשרים –
6 איירי בניפלי, ולא קאי ארישא.

הדרן עלך המוכר פירות

8 **בית** כור עפר – נראה דנקט "עפר" לרבותא,
9 דאפילו הכי, פחות ממערה טפחים נמדדין
10 עמה. ולא כמו שפירש הקונטרס, דאי לא אמר
11 ליה "עפר" אלא בית כור סתם, אפילו כולן סלעים
12 – הגיעו.
13 **המקדיש** שדהו – פירוש בקנטרס: דלא
14 גרסינן "בשנת היובל", דבשנת
15 היובל עצמה פליגי רב ושמואל בפרק "אין
16 מקדישין" (ערכין כו, א), ומיהו, ברוב ספרים
17 גרסינן התם בסדר המשנה "בשנת היובל", ויש
18 לומר: ד"בשנת היובל" משמע שפיר שנה שאחר
19 היובל, ולא שנת חמישים ממש, מדלא קתני
20 "בשנת היובל עצמה", כדקאמר בפלוגתא דרב
21 ושמואל. ואף על גב דכתיב "בשנת היובל ישוב
22 השדה" וגו', והתם על כרחך בשנת היובל עצמה
23 – יש לחלק, דלשון תורה לחדו, דקרא לאו
24 אורחיה לכתוב "עצמה" והתם נמי יליף רב
25 מדכתיב "ואם משנת היובל" ושנת היובל כבלל,
26 ופרך ליה שמואל: מי כתיב "משנת היובל" אץ

1 **רב שישא בריה דרב אידי אמר:** לעולם רבי שמעון
2 היא, והבא במאי עסקינן - בניפלי. - ומדחא בניפלי
3 הא נמי בניפלי, תמיני סרי הויין - הדיא בניפלי אמרינן,
4 תרתי בניפלי לא אמרינן. ורמי דרבנן אדרבנן, ורמי
5 דרבי שמעון אדרבי שמעון, דתניא: פרום הנמוע על
6 פחות מארבע אמות - רבי שמעון אומר: אינו פרום.
7 והכמים אומרים: הרי זה פרום, ורואין את האמצעים
8 פאילו אינו; קשיא דרבנן אדרבנן, וקשיא דרבי שמעון
9 אדרבי שמעון - דרבי שמעון אדרבי שמעון לא
10 קשיא: התם לא נטעי אינשי אדעתא ליגעה, הבא
11 זמנין דמיתרמא ליה בין השמשות ומיקרי ומנחי ליה.
12 דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא: הבא בין דמינוגל לא
13 מקרי קבר, התם מימר אמר: הי מנייהו דשפיר -
14 שפיר, ודלא שפיר - ליהו ליציבי.

הדרן עלך המוכר פירות

15 **האומר** להכירו "בית פור עפר אני מוכר לך",
16 הוי שם נקעים עמוקים עשרה טפחים, או
17 סלעים גבוהין עשרה טפחים - אינן נמדדין עמה,
18 פחות מפאן - נמדדין עמה. ואם אומר לו "כבית פור עפר", אפילו הוי שם נקעים עמוקים
19 יותר מעשרה טפחים, או סלעים גבוהין יותר מעשרה טפחים - הרי אלו נמדדין עמה.
20 **גמרא תנן התם:** המקדיש שדהו בשעת היובל - נתן לו לבית זרע חומר שעורים
21 חמישים שקל כסף; הוי שם נקעים עמוקים עשרה טפחים, או סלעים גבוהין עשרה טפחים
אץ
כ"ו – והוא זהו שמונה עשרה תרי בניפלי לא אמרינן – דדיו באחת לפללים. ורמי דרבנן כ"ו – דלעיל לית להו רואים, ולרבי שמעון אית ליה רואין, וגבי כרם אפיבא שמעינן
להו. מיקרי ומנח ליה – בין שאר המתים הנקברין כסדרן, ואהדר איפנייה. ושמן נאנס או שכה, לא נטעי אינשי אדעתא למיעקרא – מבינתיים. הלכך, לשם כרם נטע הבל, וכין
דלא נטע כהלכתו – לא חשיב כרם. אדעתא לטלו – לחזור ולפנתו משם. הלכך לגמרי נקברו לשם כולן על ידי הדחק, באקראי בעלמא, וכין דאין זה מקומן – לא חשבין ליה
שכונת קברות. כרם עבדי אינשי דנפע יותר מבשעויר דקבבר דשפיר ודלא שפיר ליהו ליציבי – כלומר, דנטיעה שתקלוט ותצליח – תשאר, ואותה שלא תצליח – אעקרו,
והיה לעצים, לשריפה.

הדרן עלך המוכר פירות

42 **משנה** האומר להכירו – כשיעור בית כור עפר אני מוכר לך, דהיינו לפי חשבון סאתים בחצר המשכן, דהיינו מאה על חמישים, ומכאן צא וחשוב לבית כור חמש עשרה פעמים
43 מאה על חמישים. שבית כור הוא חומר, והוא עשרה אפות, שנאמר (יחזקאל מה) "כי עשרת הבתים חומר" וכתוב "האיפה והבת תוכן אחד לחן", והאיפה שלש סאין –
44 נמצא בית כור שלשים סאין. ולאו מקום הראוי לזרוע כור תבואה קאמר, אלא לפי חשבון ששערו חכמים, כדפרישנא בא. (והוא בריבוע ארבע אמות חסר משוה פחות משלש
45 רוחב אצבע ויתר על רובע. כך נראה ל). בית כור עפר – כלומר, הראוי לזריעה. אבל אם לא אמר "עפר", אפילו כולה סלעים – הגיעו, דשמא לבנות בית, או למישטח בה פירי
46 זבין ליה, ויד לוקח על התחתונה. ונראה בעיני ד"בית כור קרקע אני מוכר לך" – אפילו כולו סלעים הגיעו. נקעים – בקעים חריצים ונעיצים. אין נמדדין עמה – אלא נתון לו בית
47 כור שלם מקרקע חלק, דכין דעמוקים או גבוהין עשרה ובגן שרובין ארבע על ארבע. דהוו מקום חשוב בפני עצמן אפילו לענין רשות היחיד דשבת – אין דעתו של אדם לקנות
48 שדה אחד ויהיה לו טורח כשתי שדות. לחרוש ולזרוע בשני מקומות, למעלה ולמטה, כדמפרש בגמרא. פחות מיכן – בגובה או בעומק. נמדדין עמה – דאין שיה בלא טרשים ונקעים
49 פורתא, ובטלי להו. ובגמרא מפרש דעד ארבע קבין – בטלי בבית כור, אבל טפי לא. כבית כור – משמע: כמות שהוא, בין סלעים בין עפר. דהכי משמע: כבית כור עפר, ולא בית
50 כור עפר ממש. אפילו הוי שם נקעים עמוקים כ"ו נמדדין עמה – דלהכי אהני "כבית כור" לטפוי הני. ומיהו, אי הוי יותר מארבעה קבין – אין הלוקח מקבל, דלהכי אהני מאי דאמר
51 ליה "עפר" – דראוי לחרישה וחריעה בעינן, כן נראה בעיני. **גמרא** המקדיש שדהו בשעת היובל – בזמן שהיובל נוהג. דאילו בזמן שאין היובל נוהג – תנן בערכין דנפדה בשוה,
52 כדתנן: המקדיש שדהו בשעה שאין היובל נוהג, אומר לו: את פתח ראשון כו', ובמקדיש שדה אחותו בתחת היובל מיירי. ולא גרסינן "בשנת היובל", דפלוגתא דאמוראי היא בערכין;
53 המקדיש שדהו בשנת היובל עצמה, רב אמר כו'. נתן לבית זרע – קרקע הראוי לזריעה. חמישים שקל כסף – כדכתיב (ויקרא כז) "ואם משדה אחותו יקדיש איש לה' והיה ערכך
54 לפי רועו רוע חומר שערים" וגו', והיינו בית כור.

אין

פרק שביעי - בית כור

52 בפרק שלפנינו נשנו כמה אופנים שאדם מכר קרקע לחבירו ואחר
53 כך נמצאו בה חלקים שאינם ראויים לזריעה, או שנמצאת קטנה
54 ממה שסיכמו ביניהם, באיזה אופן הפסיד הלוקח ובאיזה הפסיד
55 המוכר. נידון נוסף בפרק זה הוא בגון שמכר חצי שדה פלונית, בלי
56 לפרש לאיזה חצי כוונתו, כיצד חולקים.

משנה

58 משנתינו עוסקת במוכר לחבירו שדה בשיעור מסוים ונמצאו בה
59 סלעים או בורות, באיזה אופן הם נחשבים כחלק מן השיעור:
60 האומר לחבירו בשעת המכר, 'בית כור עפר' - קרקע בגודל
61 שלושים סאה, הראויה לזריעה אני מוכר לך, והיו שם נקעים -
62 גומות או חריצים עמוקים עשרה טפחים, או סלעים גבוהין עשרה
63 טפחים, והיו ברוחב ארבעה טפחים. הדין הוא שמכין שיש בהם
64 שיעור חשוב, על כן אין נמדדין עמה - אינו מחשב לו את הנקעים
65 בתוך שיעור בית כור, אלא נותן לו את השדה במקום חלק שאין
66 שם נקעים, או שיתבטל המקח. והטעם, כי על ידי הנקעים יש
67 הפסק באמצע השדה וירבה טרחו בחרישת השדה, ואין אדם
68 רוצה לשלם עבור שדה אחת ויצטרך לטרוח בה כמו בשתיים
69 ושלוש שדות. אבל אם היו בשדה נקעים או סלעים פחות מכתב -
70 מגובה או עומק של עשרה טפחים, הרי הם נמדדין עמה, ומקבל
71 את הבורות כחלק משיעור הבית כור, כי אין שדה בלי סלעים
72 נקעים מעט, ובטלים הם לשדה.
73 וכל זה הוא שאמר לו 'בית כור עפר', שמשמעותו קרקע בלי
74 סלעים, ואם אומר לו שהקרקע שמוכר לו היא 'בית כור עפר',
75 מתפרשים דבריו שאין כוונתו לבית כור עפר ממש, אלא בית כור
76 כמות שהוא בין עפר ובין סלעים, ולכן דינו שאפילו היו שם נקעים
77 עמוקים יותר מעשרה טפחים, או סלעים גבוהין יותר מעשרה
78 טפחים, הרי אלו נמדדין עמה.

גמרא

79 הגמרא מביאה משנה הדנה בפדיית שדה מהקדש, אשר גם בה
80 הזכרו נקעים עמוקים עשרה טפחים, ומעמידה אותה בנקעים
81 מלאים מים. והגמרא מסתפקת האם גם בדין שבמשנתנו מדובר
82 דווקא במלאים מים.
83 כתוב בתורה (ויקרא כו טו) 'ואם משדה אֲחֻזְתּוֹ יִקְדִישׁ אִישׁ לַה' וְהָיָה
84 עֲרֶכְף לְפִי וְזָרְעוֹ זָרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים בְּחֻמְשֵׁים שְׁקָל כֶּסֶף, וּפִירוּשׁוֹ,
85 שהבא לפדות שדהו שהקדישה, אם זו 'שדה מקנה' (שדה שקנה),
86 משלם כפי שוויה להקדש ובכך פודה אותה (ויקרא כו יד-טו), ואם
87 היא 'שדה אחוזה' (שדה שבאה לו בירושה מאבותיו), דינו לפדות
88 כל 'חומר' (בית כור) בחמשים שקל כסף. ומדובר שבא לפדות את
89 השדה בתחילת שנות היובל, שמשלם חמשים שקל לכור, אבל
90 אם בא אחר כך משלם לפי חשבון סלע ופונדיון עבור כל שנה
91 שבא לפדות.
92 הגמרא מביאה משנה שנשנית לענין פדיית שדה מהקדש: תנן
93 הָתָם בַּמִּשְׁנָה (ערכין כה), הַמְּקַדֵּשׁ שְׂדֵהוּ - שדה אחוזה, בַּשְּׁעֵת הַיּוֹבֵל
94 - בזמן שנהגים דיני יובל, אם בא המקדיש לפדותה מההקדש,
95 הדין הוא שנותן לו - לגובר ההקדש, לְשֵׁדָה שְׂהִיא בֵּית זֶרַע חֹמֶר
96 שְׁעוּרִים - גודל של בית כור, הראוי לזריעת שעורים, חֻמְשֵׁים שְׁקָל
97 כֶּסֶף, וכמו שכתוב (ויקרא כו טו) 'ואם מִשְׁדֵּה אֲחֻזְתּוֹ יִקְדִישׁ אִישׁ לַה'
98 וְהָיָה עֲרֶכְף לְפִי וְזָרְעוֹ זָרַע חֹמֶר שְׁעוּרִים בְּחֻמְשֵׁים שְׁקָל כֶּסֶף. אבל
99 אם הָיוּ שָׁם - בשדה שהקדיש, נְקָעִים עֲמוּקִים עֶשְׂרֵה טַפְחִים, או
100 סְלָעִים גְּבוּהִין עֶשְׂרֵה טַפְחִים,

1 הגמרא מתרצת תירוץ נוסף בדברי מי להעמיד את המשנה: רב
2 שֵׁישָׁא בְּרִיהַ דְּרַב אִדְי אָמַר, לְעוֹלָם - באמת כל המשנה דברי רבי
3 שְׁמַעוֹן הִיא, וְהָאָה בְּמֵאֵי עֶסְקִין - ובסיפא מדובר בְּנִיפְלֵי -
4 ששלושת המתים שנמצאו הם נפלים. ומערת קבורת נפלים
5 אורכה שש אמות ולא שמונה, ואלו הן שתי האמות החסרות
6 שבגללן הבדיקה היא רק למרחק עשרים אמה.
7 מקשה הגמרא: וּמִדְּהָא בְּנִיפְלֵי - כיון שמערת הקבורה שנמצאה
8 היא של קברי נפלים, הָאֵא נְמִי בְּנִיפְלֵי - גם המערה השניה היא מן
9 הסתם מערת נפלים ואורכה שש, וממילא תְּנַיֵן בְּרֵי הָיִין - אין
10 צורך לבדוק יותר משמונה עשרה אמה.
11 מתרצת הגמרא: תְּנַא בְּנִיפְלֵי אֲמַרִין - מאחר שנמצאו נפלים אנו
12 אומרים שכל המערה מערת נפלים היא, אַךְ תְּרַתֵי בְּנִיפְלֵי לֹא
13 אֲמַרִין - אין לומר שאדם יעשה את שתי המערות לנפלים, משום
14 שדי לו לכך באחת.
15 התורה אסרה לזרוע מיני זרעים של תבואה בצד כרם (דברים כב ט),
16 איסור זה נקרא 'כלאי הכרם', ושונה הוא דין 'כרם' מדין גפן
17 יחידית באיסור זה. הגמרא מביאה משנה העוסקת בהגדרת 'כרם',
18 אשר גם בה חולקים רבי שמעון וחכמים בענין 'רואין את
19 האמצעיים כאילו אין', אך במשנה זו השיטות הפוכות.
20 וְרַבִּי דְרֵבְנָן אֲדַרְבֵּין - דברי חכמים שהזכרו בברייתא נסתרים
21 לכאורה מדבריהם במשנה, וְרַבִּי דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲדַרְבֵּי שְׁמַעוֹן - וכן
22 דברי רבי שמעון שם סותרים לכאורה את דבריו כאן, (דתינא)
23 [דתינן] (כלאים פ"ה מ"א), כְּרָם הַנְּמוּעַ עַל פְּחוֹת מְאֻרְבַּע אַמּוֹת -
24 שהמרחק בו בין שורת גפנים לחברתה הוא פחות מארבע אמות,
25 רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִינוֹ נַחֲשֵׁב כְּרָם. וְחַכְמַיִם אֲמַרִים הָרִי זֶה כְּרָם,
26 וְהַטַּעַם, שְׂרֹאִין אֶת הָאֲמָצְעִים - השורות האמצעיות כאילו אין,
27 וממילא המרחק בין השורות הנותרות הוא יותר מארבע אמות,
28 והן מצטרפות להחשב כרם. כְּשֵׂיא דְרֵבְנָן אֲדַרְבֵּין וְכֵשֵׂיא דְרַבִּי
29 שְׁמַעוֹן אֲדַרְבֵּי שְׁמַעוֹן - נמצא שבדברי רבי שמעון וחכמים יש
30 סתירה לדבריהם בברייתא.
31 מתרצת הגמרא: דְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֲדַרְבֵּי שְׁמַעוֹן לֹא כֵשֵׂיא - אין סתירה
32 בדברי רבי שמעון, כִּי הָתָם - לענין כרם, אין להחשיב שורות
33 גפנים כאילו אין, משום שלא נְמַעֵי אִינְשֵׁי אֲדַעְתָּא לִיעְקֶר - אנשים
34 אינם נוטעים כרם על דעת לעקור ממנו גפנים לאחר מכן, וכל מה
35 שניטע בכוונה ניטע. אולם הָאָה - לענין קבורה, וְיִמְנִין הַמִּיתְרַמָּא
36 לִיה בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת וּמִיִּקְרֵי וּמְנַחֵי לִיה - פעמים שמוזמן צורך לקבור
37 את המת בשעה דחוקה, כגון ערב שבת בין השמשות, ואין מקום
38 להניחו אלא בין המתים שבשכונת קבורה, ועושים כן בכוונה
39 לשוב לאחר זמן לפנותו ולקברו, ואפשר שנאנסו או שכחו
40 והשאירוהו שם. ולכן יש מקום לתלות ולומר שהאמצעיים כלל
41 לא היו כאן מתחילה, אך הראשונים בשכונת קבורה נקברו. דְרֵבְנָן
42 אֲדַרְבֵּין נְמִי לֹא כֵשֵׂיא - גם בדברי רבנן אין סתירה, משום שרק
43 הָאָה - לענין קבורה, בֵּינָן הַמִּינָל - כיון שניווול הוא למת להוציאו
44 מקברו, אנשים אינם קוברים את המת על דעת ליטלו משם לאחר
45 מכן, ולפיכך אין לחלק בין האמצעיים לאחרים, ולא מְקַרֵי קָבֵר -
46 ודאי שאין זו שכונת קבורה, ולא מחייבים בדיקה. אבל הָתָם -
47 בכרם, יש מי שנוטע מלכתחילה גפנים על דעת לעקור, מִיִּמְר אָמַר
48 - שאומר הוא, הִי מִיִּנְיֵהוּ דְשִׁפְרִי שְׁפִיר - איזו מהן שתצליח
49 ותעלה יפה, יפה, וְדִלָא שְׁפִיר - ואיזו שלא תעלה יפה לִיהוּ לְצִיבֵי
50 - תעקר ותשמש כעצים להסקה.

הדרן עלך המוכר פירות

59 שאין אדם רוצה בכך שיתן מעותיו במקום אחד – שיתן כסף על
 60 מנת לקנות שדה אחת גדולה, ויראו לו בשנים ושלשה מקומות
 61 משום הנקעים המפסיקים בה, משום שהטריחה בחרישה וזריעה
 62 בשתי שדות מרובה משדה אחת גדולה, ועל כן היה על המוכר
 63 לפרש שכלול שם גם נקעים.
 64 רבינא מקשה על רב פפא שהעמיד את המשנה בנקעים שאינם
 65 מלאים מים: מתקורף לה רבינא על רב פפא, איך אפשר לומר
 66 שמדובר במשנה שראויים לזריעה, והא – והרי המשנה נקטה גם
 67 נקעים וגם סלעים, ונקעים דומיא דסלעים קתני, וממילא נאמר מה
 68 סלעים דלאו בני זריעה נינהו, אם כן אותו דבר נאמר שאף בני נמי
 69 – הנקעים הללו מדובר באופן דלאו בני זריעה נינהו, וקשה על רב
 70 פפא שהעמיד את המשנה שהנקעים כן ראויים לזריעה. מתרצת
 71 הגמרא: בני קתני – מה שמדויק מהמשנה שנקעים הם דומיא
 72 דסלעים, אין הכוונה על האופן שהנקעים עמוקים עשרה טפחים
 73 אלא אפחות מכן – כשהנקעים פחותים מעשרה טפחים, שעה זה
 74 נאמר שאף שאינם ראויים לזריעה נמדדו עמה.
 75 שנינו במשנה: (פחות מכן נמדדו עמה).
 76 הגמרא מבארת שאף שכתוב במשנה שנקעים שפחותים מעשרה
 77 טפחים נמדדו עמה, מכל מקום יש אופנים שגם הם אינם נמדדו
 78 עמה, כגון אם השטח הכולל של הנקעים הוא יותר מארבעת קבין:
 79 אמר רבי יצחק, מרשים שאמרו – הדין ששנינו במשנה סלעים או
 80 נקעים הפחותים מעשרה טפחים נמדדו עמה, זה רק אם השטח
 81 של כולם יחד אינו אלא בית ארבעת קבין, משום שבשיעור זה
 82 שייך לומר שאין שדה בלי סלעים, ועל כרחו זה מה שקנה, אבל
 83 אם הם יותר משיעור זה, אינו מקבלו בתוך שיעור הבית כור, כיון
 84 שעד כדי כך אין אדם מוחל.
 85 רב עוקבא נותן שיעור שגם אם כל הטרשים יחד אינם אלא
 86 ארבעת קבין, צריך שיהיו מפורזים בשדה כדי שלא יחשבו כסלע
 87 אחד: אמר רב עוקבא בר חמא, והוא שמובלעין – אותם ארבעת
 88 קבין של סלעים צריך שיהיו מפורזים לכל הפחות בתוך שטח של
 89 המשת קבין, כיון שאם מפורזים בתוך שטח של פחות מחמשה
 90 קבין הרי הם נחשבו כסלע אחד ואינם בטלים לשדה.
 91 רבי יוחנן חולק, ומצריך שיהיו מפורזים בשיעור יותר גדול: רב
 92 חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, והוא שמובלעין אותם ארבעת קבין
 93 ברוכה של שדה, שרק אם מפורזים ברוב השדה אין רואים אותם
 94 כסלע אחד, ולא יחשבו רב עוקבא שמספיק שמפורזים בחמשת
 95 קבין כדי שלא יחשבו כסלע אחד.
 96 רב חייא מסתפק בכונת רבי יוחנן באופן שצריך שיהיו הסלעים
 97 מפורזים ברוב השדה: געי רב חייא בר אבא, לפי שיטת רבי יוחנן
 98 שסובר שצריך פיזור ברוב השדה (דהיינו בשש עשרה סאה), ודאי
 99 שבאופן שמפורזים באופן שזה בכל סאה רבע קב ודהיינו ששה
 100 עשר רבעי קב שהם ארבעת קבין, נחשב פיזור, אולם יש להסתפק
 101 באופן שרויף של הסלעים ודהיינו תשעה רבעי קב מתוך ששה
 102 עשר רבעי הקב, אינם מפורזים על שטח של תשע סאה, אלא
 103 מפורזים הם במעוקבה של אותם שש עשרה סאה, ודהיינו על שטח
 104 של שבע סאה. ומעוקבן של אותם ששה עשר קב ודהיינו שבעה
 105 רבעי קב, היו מפורזים ברוכה, ודהיינו שהיו מפורזים בשטח של
 106 תשעה סאה, מהו הדין באופן זה. והספק הוא, האם כיון שפורזים
 107 אותם ארבעת קבין ברוב השדה, מספיק בזה. או שנאמר, שמכיון
 108 שרוב אותם ארבעת קבין נמצאים בשטח מועט ושל שבעה סאה
 109 מתוך ששה עשר, אינם נחשבים מפורזים. מסקנת הגמרא על ספק
 110 זה, תיקו – יעמוד הדבר בספק, שלא נפשט.
 111 הגמרא מביאה כמה אופנים שניתן להסתפק בהם שאף שמצד
 112 כמות הסלעים נמאה כמה אופנים שבו הם מפורזים, צריך להיות הדין
 113 שימדדו עם שטח הבית כור, מכל מקום אם הסלעים עומדים
 114 באופן שקשה לחרוש ביניהם, יתכן שלא ימדדו עמה: געי רבי
 115 ירמיה, באופן שהסלעים נמצאים בשדה

1 אין נמדדו עמה להיפדות לפי שווי חמשים לבית כור אלא נפדים
 2 לפי שוים, משום שיש להם חשיבות בפני עצמם, ואינם נחשבים
 3 כחלק מהשדה. אבל אם עומק הנקעים, או גובה הסלעים היה
 4 פחות מכן – מעשרה טפחים, נמדדו עמה להיפדות בחמשים
 5 שקל כסף.
 6 הגמרא סברה שמה שכתוב שנקעים עמוקים עשרה אין נמדדו
 7 עמה, בא לומר שהגם שבכל שדה אחוזה אינו יכול לפדותה
 8 לחצאין, כאן יכול לפדות את הנקעים לבד אף בלי לפדות את
 9 שאר השדה, וגם בא לומר שאינם נפדים אלא לפי שוים, ולא לפי
 10 חשבון של בית זרע חומר שעורים. שואלת הגמרא על זה שאינם
 11 נפדים אלא בשוים: ואמאי – מדוע כשפודה אותם לבד נפדים לפי
 12 שוים, לקדשו בנפשיהו – שיהיו קדושים בפני עצמם, ויהיה
 13 דינם לפדותם לפי בית כור שעורים בחמשים שקל.
 14 הגמרא מנסה לבאר את הדין: וכי תימא – ואם תרצה לומר,
 15 שמצד דלאו היו אותם נקעים בגודל של בית כור ובתורה כתוב
 16 'חומר' (בית כור) לא קדשי להיפדות בשיעור זה אלא לפי שוויים.
 17 דוחה הגמרא אפשרות זו: והא תניא בברייתא, לענין מה שכתוב
 18 בפסוק (ויקרא כו ט) 'ואם גאל וגאל את השדה המקדיש אתו',
 19 ומבררת הברייתא: תיבת 'שדה' מה תלמוד לומר, שהיה אפשר
 20 לכתוב ואם גאל גאל המקדיש אותו. ומבארת הברייתא: שלפי
 21 שניאמר (שם כו ט) שהשיעור של הפדיון הוא זרע חמר שעורים
 22 בתמישים שקל כסף, אם כן אין לי ללמוד את אופן הפדיה הזה אלא
 23 כשקדוש בענין הזה, ודהיינו בית כור שלם, מנין לרבות אף אם
 24 הקדיש שיעור קטן מזה וכגון לתב – חצי כור, וחצי לתב, סאה,
 25 תרבק – חצי סאה, וחצי תרבק, תלמוד לומר 'שדה' מכל מקום,
 26 שכל גודל של שדה נפדית לפי שיעור של חמשים לבית כור. ואם
 27 כן חזרת שאלת הגמרא מדוע כשפודה את הנקעים בפני עצמם
 28 אינו פודה לפי שיעור חמשים לבית כור.
 29 עונה הגמרא: אמר רב עוקבא בר חמא, מה שאינו פודה נקעים אלו
 30 בשיעור זה, הוא משום שהקב לגבי הקב, בנקעים מלאים מים
 31 עסקינן, ונקעים אלו לאו בני זריעה נינהו בהיותם מלאים מים.
 32 ומכיון שבתורה כתוב 'זרע חומר שעורים', למדים מזה שאם אינו
 33 בר זריעה אינו נפדה אלא בשווי.
 34 הגמרא מביאה סיוע מהמשנה שמדובר בנקעים מלאים מים,
 35 שאינם ראויים לזריעה. מוכיחה הגמרא: דיקא נמי מהמשנה,
 36 שמדובר בנקעים שאינם ראויים לזריעה, קתני דומיא דסלעים –
 37 שהרי המשנה הביאה שתי אופנים, סלעים ונקעים, וכשם שאין
 38 הסלעים ראויים לזריעה, כמו כן הנקעים אינם ראויים לזריעה.
 39 מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש ללמוד מדיוק זה שמדובר
 40 בנקעים מלאים מים.
 41 הגמרא שבה ומקשה: אי הכי שמכיון שאינם ראויים לזריעה אינם
 42 נפדים בשיעור לפי חשבון חמשים לבית כור, אם כן אפילו
 43 כשעומק הנקעים היה בשיעור פחות מכן – מעשרה טפחים, נמי
 44 נאמר שאינם נמדדו עמה ויפדו לפי שוים, כי גם הם אינם בני
 45 זריעה. מתרצת הגמרא: הנהו נקעים פחותים מעשרה, ננאני
 46 דארעא מיקר – נקראים ביקועי הקרקע, וכן אותם סלעים
 47 הפחותים מעשרה שדרי דארעא מיקר – נקראים בליטות הקרקע,
 48 ומכיון שאין להם שם בפני עצמם בטלים הם לשדה אף שאינם
 49 ראויים לזריעה, מה שאין כן בגבהים עשרה טפחים שיש להם
 50 חשיבות בפני עצמם, שאינם בטלים לקרקע ונפדים בשוים.
 51 מכח מה שהעמדנו את המשנה של הקדש בנקעים שאינם ראויים
 52 לזריעה, מסתפקת הגמרא האם הדין שנאמר במשנתנו שנקעים
 53 אינם נמדדו בתוך שיעור הבית כור, הוא דווקא במלאים מים או
 54 אפילו שאינם מלאים. מבררת הגמרא: הקא – במשנה כאן, מאי,
 55 האם דווקא כשאינם ראויים לזריעה, וכמו לגבי הקדש, או אף אם
 56 ראויים לזריעה. מבאר רב פפא: אמר רב פפא במשנתנו מדובר אף
 57 על פי שאין מלאים מים וראויים לזריעה. מאי מוקבא – מדוע באמת
 58 אינו מקבלם בתוך שיעור הבית כור הרי הם ראויים לזריעה. לפי

1 אין נמדדין עמה - לפדות לפי חשבון זה הקצוב בפרשה, דחשיבי שדה בפני עצמן,
 2 וכיון דלא הוה שדה זרע כדלקמן, דמוקמינן לה בנקעים מלאים מים - אין נפדין
 3 אלא בשווייהו. וכתרת כהנים מפיך לה מקרא: 'זאם משנת היובל יקדיש שדה' מה
 4 תלמוד לומר? מנין אתה אומר היו שם נקעים עמוקים ב' שאין נמדדין עמה - תלמוד
 5 לומר "שדה". וליכא למימר אין נמדדין עמה
 6 דלא קדשי כלל, דהתנן בשילהי "המוכר את
 7 הבית" (בבא בתרא עא, א): המקדיש את
 8 השדה - הקדיש את כולו, אפילו בור וגו',
 9 וכל שכן נקעים וסלעים. פחות מכן נמדדין
 10 עמה - ונפקא לן כתרת כהנים: "זאם אחר
 11 היובל יקדיש שדה" מה תלמוד לומר? מנין
 12 אתה אומר היו שם נקעים עמוקים פחות
 13 מעשרה, או סלעים גבוהים פחות מעשרה
 14 טפחים, הרי אלו נמדדין עמה - תלמוד לומר
 15 "שדה". נמדדין עמה - לפדות לחשבון סלע
 16 ופנדין לבית כור לשנה. ואמאי - אין נמדדין
 17 לפדות לפי חשבון? ליקדשו באפי נפשיהו -
 18 כלומר, לא את רוצה למודדן עמה לפי שכן
 19 שדה חשוב בפני עצמן, ויכול לפדות כל אחד
 20 ואחד בפני עצמו, בליקדשו שתי שדות שיכול
 21 לפדות זה בלא זה - בליקדשו מיהא באפני
 22 נפשיהו, שכשירצה יפדה אותן הנקעים בפני
 23 עצמן לפי חשבון בית זרע חומר שעורים
 24 בתמישים שקל כסף, כיון שדה אחוזה, ואמאי
 25 קתני "אין נמדדין", דמשמע: כלל וכלל אינן
 26 בקדשת תורת שדה אחוזה, אלא קדושת
 27 דמים לפדות עצמו, וכי תימא כיון דלא הוי
 28 בית כור - אותן הנקעים. לא קדישי בפני
 29 עצמן - כתרת שדה אחוזה, אלא לפדות
 30 בשווייהו, כשדה מקנה. ומשום דבני שדה
 31 אחוזה "זרע חומר שעורים" כתיב. והתניא -
 32 תורת כהנים, גבי שדה אחוזה, דכתיב "זאם
 33 גאל יגאל את השדה המקדיש אותה", "שדה"
 34 מה תלמוד לומר? שיכול אין לי אלא המקדיש

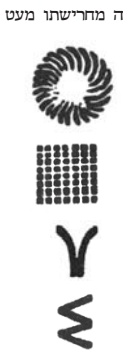
1 א'ין נמדדין עמה - לפי חשבון הכתוב בפרשה. וליכא למימר אין נמדדין עמה - דלא
 2 קדשי כלל, דהא תנן בשילהי "המוכר את הבית" (בבא בתרא עא, א): המקדיש את
 3 השדה - הקדיש את כולו, אפילו בור וגו', דאם כן מאי הוי פריך בתי כור? דהם דאי קדשי לפי שמקדישו בפירושו,
 4 דאם כן מאי הוי פריך בתי כור? דהם דאי קדשי לפי שמקדישו בפירושו,
 5 אבל הכא שאין מקדיש בפירושו - לא קדשי כלל.
 6 ואמאי? ליקדשו באפי נפשיהו - פירש
 7 הרשב"ם: במקדיש שתי שדות,
 8 שיכול לפדות זה בלא זה. ואין נראה לרבינו יצחק,
 9 דאם כן אפילו בשדה אחד יכול לפדות חציו לפי
 10 חשבון בית זרע חומר שעורים, דבשדה אחוזה
 11 אמר בפרק קמא דקדושין (בא, א) דלכולי עלמא
 12 פרדה וגואל לחצאי, ולא פליגי התם רבי שמעון
 13 ורבנן, אלא (בשדה מקנה) וצריך להיות: בבתי ערי
 14 חומה. ולא כמו שפירש הקונטרס בפרק המקדיש
 15 שדהו, ערבין בחו' וצריך להיות: המוכר, ערבין לא,
 16 או דפליגי בשדה אחוזה. ונראה לרבינו יצחק,
 17 דהכי פירושו: וליקדשו באפי נפשיהו. כלומר,
 18 היכי אמרת דלפי שחן נחשבים בפני עצמן אין
 19 נמדדין עמה? ליקדשו, אף על גב דחן נחשבין
 20 באפי נפשיהו. לא הכי אמר ר' זוטא דאין נמי
 21 - לשון "אי הכי" מנוגה, דמשמע דאין לאו
 22 דאוקימנא בנקיעין מלאים מים - הוה אתי שפיר,
 23 דהא מסלעים לעולם איכא למיפרך, שאינן ראוין
 24 לזריעה והשתא נמי פריך מניה, מדאיצטרך
 25 לשנויי: יסדרי דארעא מיקרו. ומיהו, במדה
 26 מקומות מצוי למימר "ולטעמך" ולא קאמר. ועוד
 27 אומר רבינו יצחק: דמעיקרא לא סלקא דעתך
 28 דבעינן שיהא ראוין לזריעה, אלא אפילו לא היא
 29 ראוין לזריעה - קדושה לפי חשבון בית זרע חומר
 30 שעורים. ומשום הכי הוה אתי שפיר. דפחות מבאן
 31 הוי הכל שדה אחוזה, וגבוהין עשרה או עמוקין
 32 עשרה חשבון בפני עצמן, אבל השתא דקאמר
 33 דבעינן ראוין לזריעה - אפילו פחות מבאן נמי.
 34 כי קתני נמי דומיא דסלעים אפחות מבאן -
 35 אף על פי שדוחק עצמו לומר כן אפחות מבאן, מכל מקום שפיר קאמר לעיל "דיקא נמי",
 36 דמשמע טפי דאגבוהים עשרה קתני, דומיא דסלעים, דהא ברישא הוא דקתני סלעים
 37 ונקעים.

אין נמדדין עמה, פחות מכאן - נמדדין עמה. ואמאי?
 ליקדשו באפני נפשיהו וכי תימא, מין דלא הוי בית
 פור לא קדשי, והא תניא: "שדה" מה תלמוד לומר?
 לפי שנאמר: "זרע חומר שעורים בתמישים שקל כסף"
 - אין לי אלא שהקדיש בענין הזה, מנין לרבות לתוך
 וחצי לתוך, סאה, תרקב וחצי תרקב? תלמוד לומר:
 "שדה", מפל מקום אחר רב עוקבא בר חמא: הכא
 בנקעים מלאים מים עסקינן, דלאו בני זריעה נינהו.
 דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים, שמע מינה. - אי
 הכי, אפילו פחות מכאן נמי - הנהו נגאני דארעא
 מיקרו, שדרי דארעא מיקרו. הכא מאי? אומר רב
 פפא: אף על פי שאין מלאים מים, מאי טעמא?
 אין אדם רוצה שיתן מעותיו במקום אחד, ויראו
 לו פשעים ושלשה מקומות. מתקין לה רבנא: והא
 דומיא דסלעים קתני, מה סלעים דלאו בני זריעה
 נינהו, אף הני נמי דלאו בני זריעה נינהו - פי קתני
 דומיא דסלעים - אפחות מכאן. "פחות מכאן נמדדין
 עמה". אומר רבי יצחק: מרשים שאמרו - בית ארבעת
 קבין. אומר רב עוקבא בר חמא: והוא, שמוכלעין
 בתמישת קבין, רב חייא בר אבא אומר רבי יוחנן: והוא,
 שמוכלעין ברובה של שדה. בעי רב חייא בר אבא: רובן
 במעוטה ומעוטה ברובה, מהו? תיקו. בעי רבי ירמיה:
 כשיר

בית כור שגואל בענין זה. הקדיש בית לתך, בית סאה, בית קב מנין? תלמוד לומר
 "שדה" מכל מקום. הכי מיתניא תורת כהנים. דלאו בני זריעה נינהו - ולא קרינא
 להו "בית זרע", הלכך אין נמדדין עמה אלא בפני עצמן לפדות בשווייהו. אי הכי
 כיון דטעמא משום דאין בני זריעה - אפילו פחות מעשרה נמי לא יהו נמדדין
 עמה. נגאני דארעא - ביוקעי הרקע, ואין להם שם בפני עצמן. וכיון דעיקר השדה ראוין לזריעה - הרי כל השדה נקרא "בית זרע", והנהו נגאני בטילי לגבי שדה. שדרי
 - בגשושיות. שאי אפשר לקרקע ללחלק במלכת רדחיהו, שלא יהו בה נקעים וגבושיות. נגאני - אנקעים קאי, וישרדי קאי אסלעים. הכא מאי - נקעים עמוקים עשרה
 דמתניתין גבי מכירה, דקתני נמי "אין נמדדין עמה", מי ימירי נמי בנקעים מלאים מים דומיא דסלעים, והלכך לא הוה בכלל בית כור עפר, אבל אי הוה ראוין לזריעה - נמדדין
 עמה, כדאמרן גבי הקדש. או דלמא לא דמי מכירה להקדש, דאין אדם רוצה, כדלקמן. אין אדם רוצה - חלוקת. וגם המוכר יודע היה שלדעת כן קונה הלוקח, הלכך עליה
 דמוכר רמיא לגלוי שימוכר לו בשני מקומות, וכיון דלא פירש - לא מקבל לוקח. כשני מקומות - בשני שדות, דאיכא טורח מרובה בחרישה וזריעה וקצירה בשני שדות יותר משדה
 אחד גדול ביחד. אפחות מיכן - כלומר, משום סיפא דקתני: פחות מבאן נמדדין עמה, תנא רישא נקעים וסלעים דלאו בני זריעה נינהו, לאשמועינן דהיכא דהוה פחות, אף על גב
 דלאו בני זריעה נינהו - נמדדין עמה. ומיהו, רישא דקתני דומיא דסלעים - הוא הדין נמי אי לא הוה דומיא דסלעים אין נמדדין עמה, כיון דהוי מקום חשוב בפני עצמו, דאין אדם
 רוצה בו. ונבי הקדש, דארמון לעיל, דקתני נמי דקתני דומיא דסלעים - עמה, כרחונו רישא דומיא דסלעים קתני בשאינן
 ראיים לזריעה, אלא שאנו דוחקים לתוך הוא הדין בראייה לזריעה, והא דבז נקט שאין ראוין לזריעה דומיא דסלעים משום סיפא נקט לה, ומכל מקום דומיא דסלעים קתני. מרשין
 שאמרו - במתניתין: פחות מיכן נמדדין עמה, והוא הדין לנקעים מלאים מים, דלא חוו לזריעה - הני מילי דנמדדו, כגון דלא הוה אלא בית ארבעת קבין בין כולו בין מצרפת להו
 בהווא בית כור, והוא הדין לקביים בחצי כור. אבל טפי מארבעה קבין - לא מקבל לוקח, דהא "בית כור עפר" אתני ליה מוכר ללוקח, וכולי האי לא מודל איניש. והוא שמוכלעין
 - הנהו ארבע קבין. בתמישת קבין - שנפחוין בכל חמשת קבין. וכל שכן אם מפורזין יותר, כגון בששה או בשבעה קבין, דבטילי, אבל אם אינן מפורזין אלא בארבעה קבין ומחצה
 - כמו שמכונסין דמו, ולא בטילי, ואין נמדדין עמה, דכאבן אחת רחבה ארבעה קבין דמי. ודוקא ארבעה קבין, אבל פחות מארבעה קבין, כיון דאין גבוהין עשרה, אפילו הוה סלע
 אחת - נמדדין עמה. רב חייא בר אבא אומר רבי יוחנן - אפילו מובלעין בטפי מחמשה קבין - כרצופים דמו, ואין נמדדין עמה. וכל שכן בחמשה קבין דאין נמדדין עמה, עד שיהו
 מובלעין ברובה של שדה. כגון דבית כור של שלשים סאין, ורובן הוה שש עשרה סאין, וארבעה קבין היינו ששה עשר רבעים, רבעי הקב, נמצאו ארבעה קבין המובלעין ברובה של
 שדה - היינו רובע לכל סאה. אבל ביותר מרובע לסאה - חשיבי במכונסין, ולא בטילי, ואין נמדדין עמה. בעי רב חייא בר אבא - בתוך מילתא דרבי יוחנן, דאמר: והוא שמוכלעין
 ברובה של שדה, פשיטא לי דאם מפורזין כל הארבע קבין בכל רובה של בית כור בשוה, כגון רובע לסאה ששה עשר רבעין ליש עשרה סאין - דבטל. אלא הכי קמבעיא לי: אם
 רובן של ארבעה קבין דהיינו תשעה רבעין בשבע סאין, ומיעוטן של ארבע דהיינו שבעה רבעין מפורזים ברובה של רוב השדה שחן תשע סאין, דהיינו שבעה רבעים בתשע סאין,
 מהו? מי אמרינן כיון דרובן של ארבע קבין במכונסין הן ואין מפורזין כראוי, משום דהוה תשע רבעין בשבע סאין, ולפי חשבונן של רבי יוחנן רובע לכל סאה בעינן נמי שכל הארבע קבין
 [אין] מפורזין כראוי דמי, ואין נמדדין עמה. או דלמא, כיון דבין כל הארבע קבין מפורזים ברוב כל השדה, דהיינו ששה עשר רבעין בשש עשרה סאין - שפיר דמי, ולא קפיד רבי
 יוחנן אלא שיהו כל הארבע קבין מובלעין ברובה של שדה. ולא אתא למעוטי אלא היכא דכולן במיעוט שדה, דהוה כולן רצופין יותר מדאי, אבל אם רובה של שדה ארבעה קבין
 רצופין ומיעוטן מפורזין יפה, וכגון שבין כולן תופסין רוב השדה - שפיר דמי, נמדדין עמה. אבל כן נראה בעיני, ועיקר. והכי גרסינן: רובן במיעוטה ומיעוטן ברובה מהו? תיקו, וחדא בעיא

אם

בבא בתרא. בית כור - פרק שביעי דף קג עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" תוספות

כשיר מהו - אם היו מובלעין ברובה של שדה, ולא בריבוע כעין חצובה, היתה ודאי שפיר מודרע בניתיהו שתי וערב, וכשיגיע אצל הסלע - יגיבה מהרישתו מעט עד שיעבור הסלע, ויחזור ויחרוש. אלא שעשויין באצערדה, דלא מודרע בניתיהו שפיר כל כך, כזה: ואם תמציי לומר דהכא נמי נמדדין עמה. כשורה מהו - דכל כנגד השורה אינו יכול לחרוש ולזרוע השדה. וכל חרישות בעינין שתי וערב כשורה, כזה: ומיהו על ידי הדחק יכול לחרוש. ואם תמציי לומר דכשורה נמדדין עמה. איצטדינין - דלא מודרע שפיר כמו שורה, מהו? אם ברובה של שדה מפורזין כעין קרני שור האיצטדין, כזה: וכן כולן, אחרון אחרון לא מודרע שפיר כראשון.

אם היה סלע יחיד אפילו כל שהוא כר - פירש רבינו תם: סלע יחיד - היינו שיש לו שם לוי "סלע פלוגי". הלכך אפילו היו כל שהוא, ואפילו באמצע השדה - אין נמדד עמה. ועוד אומר רבינו תם, דגרסי: שיש לו בית רובע. והכי איתא בירושלמי. וקאי אהא דאמרין לעיל: טרשין שאמרו בית ארבעה קבין, והוא שלא יהיו מובלעין בפחות מחמשה קבין, משמע: בפחות מארבעה אפילו מובלעין בפחות מחמשה - נמדד עמה. והשתא קאמר דאם היה סלע יחיד, שהכל סלע אחד, אפילו לא יהא גדול אלא בית רובע, דליכא ארבעה קבין ואין אחרים נמי שיהו משלמין לארבע קבין - אפילו הכי אין נמדד עמה.

פחות

כחו של מוכר, שאם שייר בשדה בית השעשה קבין, ובגינה בית חצי קב, ובדברי רבי עקיבא בית רובע - מחזיר לו את הקרקע. ולא את הרובע בלבד הוא מחזיר, אלא את כל המותר. גמרא איבעיא להו: "בית כור" סתמא, מאי? תא שמע: "בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל", פחות

קבין דבטילי, ואוקימנא במפורזים בחמשה קבין אי נמי ברוב שדה, ומשום הכי בטילי, אבל במכוסין לא בטילי. וקא סתמא דעתך, דני מיילי בנמוכין מעשרה ובהדין יותר משלשה, אבל נמוכין פחות משלשה - לא בעינן מפורזין. והשתא איתא ברייתא למימר דאי הוה הנהו ארבע קבין סלע אחד, אפילו כל שהוא - אין נמדדין כלומר אף על גב דאין גבוה שלשה לא בטילי. ולא נהירא לי האי פירושא בלל, דמאי שנא סלע יחיד מסלעים הרבה מכונסים? הא כיון דמכונסים - כסלע אחד דמו. ועוד, מנין לנו שיש חילוק בכל פחות מעשרה בין גבוה שלשה לפחות משלשה? וכלל וכלל אין ליישב אלא כמו שפירשנו. מופסק עפר - כל שהוא בינתים, כגון פחות משלשה בין ההוא סלע קטן למצר, מי חשבין ליה כסמוך למצר, או לא, ויהיה נמדד עמה. בני רב אשי - אם תמצא לומר הפסק עפר בינתים הוא הפסק, אבל אם יש הפסק עפר מלמטה ואותה צונמא למעלה סמוך למצר, אי נמי איכא - עפר מעט מלמעלה ולא גבוה שלשה בעומק המהירשה, וצונמא מלמטה, מי אולנין בחר עפר ומגודדין, או דלמא צונמא עיקר ואין נמדדין? משנה בית כור עפר אני מוכר לך מדה בחבל - כלומר, בצמצום אני מוכר לך שדה שיש בו בית כור עפר, כמו שמודדין במדת החבל, לא פחות ולא יותר. פחות כל שהוא - שלא היה באותו שדה בית כור שלם - יניכה המוכר כפי הפחת, והמקק קיים. ואף על גב דאמר רבא בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא ז, א): כל דבר שבמדה ושכמשקל ושכמנין, אפילו פחות מכדי אונאה - חזור, ומוכח הלה דמקק טעות הוי - הני מיילי במטלטלין, אבל בקרקע לא שייך בהו חזרה. דקים להו לרבנן דניחא ליה ללוקח לקנות מה שימצא לפי המדה. הן חסר הן יתר. ומוכר נמי הכי קאמר ליה: בית כור עפר אני מוכר לך לפי מדת החבל, ואם יחסר - אנכה, ואם יותר - תחזיר לי. ואף על גב דאין אונאה לקרקעות - הני מיילי כשימכור לו ביוקר יותר משתותו, אבל היכא דמטעין זה את זה במדה - צריך לנכות מן הדמים. הותר קרקע כל שהוא - על בית כור, יחזיר למוכר. ולקמיה מפרש דמה שירצה מוכר יחזיר לו לוקח, קרקע או מעות, ואם אמר - לו מוכר ללוקח שבעת מכירה: בית כור עפר אני מוכר לך בכך וכך, הן חסר הן יתר. ולא אמר לו "מדה בחבל". דאילו היכא דאמר ליה תרויהו "מדה בחבל הן חסר הן יתר" פלוגתא דבן ננס היא לקמיה. אפילו פחות רובע - הקב לכל סאה, דהיינו שלשים רבעים לבית כור, שהן שבעה קבין ומחצה. או הותר רובע לכל סאה - הניעו, דכיון דאמר ליה בית כור, האי דקאמר "הן חסר הן יתר" - חסר או יתר מעט על בית כור קאמר, אבל טובא לא, דאם כן - אמאי קאמר בית כור ונגמרא בעי היכא דאמר ליה "בית כור עפר" סתמא, ולא אמר ליה לא "מדה בחבל" ולא "הן חסר הן יתר"? ומאי דקאמר: אפילו פחות רובע לסאה, ולא קאמר: אפילו פחות שבעה קבין ומחצה לכור - לאשמעינן אתא, דאפילו במכירה מועט כגון "בית סאה אני מוכר לך הן חסר הן יתר" - ואיכא חסר רובע או יתר רובע - הניעו. דאף על גב דפליגי אמוראי בגמרא גבי שני כורין, דאיכא למאן דאמר דאי איכא רובע לכל סאה, דהוה להו בין הכל יותר מתשעה קבין, לא היא מחילה - בפחות מוכר כולוהו מודו שהמחילה הולכת לפי חשבון רובע לכל סאה. יתר מיין - יתר מרובע לכל סאה, אם הותר. יעשה חשבון - יחשב את כל היתר על הבית כור, ואפילו דרביעין עצמן כדמסיק לקמן במתניתין, ויחשב כמה הותר, וכמה שוין לפי חשבון שמכר את הבית כור. וכגון שלא הוזלו קרקעות, שאם הוזלו - לא נכוח את הלוקח לקנות כשעת היוקר. גם אם הוקרו - יכול לטעון: איני רוצה לקנות ביוקר כל כך, כדמפרש בגמרא. אבל אי כדקיימי קיימי - צריך הלוקח ליתן כרצון המוכר, שאם רצה מוכר - יחזיר לו לוקח מעות, דתקנת חכמים היא זו, דמה יעשה המוכר בקרקע מועט בפני עצמו שאינו חשוב שדה? הלכך כופין את הלוקח לקוח, דזה נתנה וזה אינו חסר. או אם רצה מוכר - יחזיר לו לוקח הקרקע בעין, שהרי מן הדין הוא דמחזיר לו קרקע, שהרי לא קנה לוקח אלא בית כור. שהרי למא אמרו להחזיר לו לוקח למוכר מעות המותר - לא מן הדין, אלא תקנת חכמים, ליפות כחו של מוכר, שלא יהא נפסד אותו מיעוט קרקע דלא חזי ליה האי פורתא. והאי יעשה חשבון - אהותיר יתר מכן קאי, אבל פחות יתר מרובע - לא שייך שום עשיית חשבון, אלא יניכה לו מן הדמים, דכיון דליכא בהאי שדה טפי - ליכא לחיוביה ליתן לו משהו אחר. הכי גרסינן בפרק המשנה: שאם שייר בשדה תשעה קבין כו' - כלומר, האי דמחזיבין ללוקח ליתן מעות המותר למוכר - יפיר כח דמוכר הוא. משום דלא חזי ליה האי קרקע בפני עצמו. שאילו היה ביה בהאי מותר שיעור שדה, כגון ששייר בהאי בית כור קב ומחצה יתר על שבעה קבין ומחצה, דהוה להו בין הכל תשעה קבין - או מחזיר לו את הקרקע ולא מעות, והשתא חזי ליה האי קרקע. דקיימא לן בפרק קמא דמכילתין (בבא בתרא יא, א) דשדה חשוב בתשעה קבין, כדתנן. ולא את השדה עד שיהא בה תשעה קבין לזה ותשעה קבין לזה, ולא את הנהגה עד שיהא בה חצי קב לזה וחצי קב לזה. רבי עקיבא אומר: בית רובע. והשתא שמעינן ממתניתין: שבעה קבין ומחצה לכור - הוי מחילה. ומשנה ומחצה או יותר, עד תשעה קבין ולא עד כבלל - יעשה חשבון. תשעה קבין - יחזיר קרקע. גינה בית חצי קב - דרובע לסאה הוי מחילה, כמו רובע לסאה שדה. יתר מרובע - יעשה חשבון. שני רבעים, דהיינו חצי קב, מאחר דחשיב גינה - יחזיר קרקע. וכדברי רבי עקיבא בפרק קמא: בית רובע. דחצי רובע לחצי סאה הוי מחילה, כלגבי שדה. יתר מחצי רובע - יעשה חשבון, בית רובע דחשיב גינה - יחזיר קרקע. כן נראה בעיני, וכן עיקר. ויש לשנות אחרים ואין בהן ממש למכין. ולא את הרובע כו' - בגמרא פריך עלה, ומתריך לה: ולא את המותר בלבד הוא מחזיר, היכא דאמרן יעשה חשבון והיכא דאמרן יחזיר קרקע, אלא גם כל השלשים רבעין בבית כור היתירין הוא מחזיר. דכיון דאיכא קרקע חשוב בין הכל - לא מחיל מידי. גמרא איבעיא להו בית כור עפר סתמא - אני מוכר לך, מהו? דלא אמר ליה "מדה בחבל" ולא אמר ליה נמי "הן חסר הן יתר". למדה בחבל מדמינן ליה, דסתם מי שמתנה למוכר בית כור דעתו לצמצם, ולא מחיל מידי עד דאמר בפירוש "הן חסר הן יתר", ואם פחות כל שהוא - יניכה, ואם הותר כל שהוא - יחזיר. או ל"הן חסר הן יתר" מדמינן ליה, דסתמא מחיל איניש רובע לסאה, ומוכר דאיכא לפרושי מתניתין בשני צדדין, קבעי לה.

למדוד אותה נמצא בה שיעור גדול או קטן ממה שסיכמו ביניהם: 54
האומר לחבירו שיעור של בית פור עפר במדה מצומצמת אני 55
מוכר לך, מדה בְּהֶבֶל – כדרך שמודדים בחבל שידוע מדת אורכו, 56
ויוצא שמקבל במדויק את השיעור שסוכם עליו. כיון שסיכמו על 57
שטח מדויק, לכן אם נמצא שלא דייקו אלא פִּיחַת קָל שְׁהוּא – 58
שהביא לו מעט פחות מבית כור, יִנְכָּה המוכר ללוקח ממחיר 59
השדה, כיון שהלוקח לא קיבל את כל מה שסיכמו עבור סכום זה. 60
ואם הותיר קָל שְׁהוּא – שנתן לו יותר מבית כור, יִחְזוּר הלוקח את 61
התוספת שקיבל למוכר. 62
וְאִם אָמַר המוכר לקונה, 'בית כור עפר אני מוכר לך הֵן חֶסֶר הֵן 63
יִתֵּר' – בין אם יחסר מעט או שיהיה יותר מעט, הדין הוא שְׁאֵפִילוּ 64
אם פִּיחַת לו המוכר מהשיעור של הבית כור, עד רִבְעָה קָב לְפִיחָה, 65
דהיינו שנתן לו פחות רבע קב מכל סאה שבבית כור ויבסך הכל 66
יש בשדה שלושים סאה פחות שבעה וחצי קבין, או שהותיר רִבְעָה 67
לְפִיחָה – הוסיף לו על הבית כור עוד שטח של רבע קב לסאה, הדין 68
הוא שהגועו ללוקח את הקרקע כפי שהיא, בין אם הרויח בין אם 69
הפסיד. והטעם, משום שעד שיעור זה אדם מוחל במכירת בית 70
סאה. אבל אם יש בשדה תוספת שהיא יִתֵּר מִפְּנֵי – מרובע 71
לסאה, יִנְכָּה הלוקח חֶשְׁבֹּן של כל מה שנוסף על הבית כור, ואף 72
הרבעים שנוספו על כל סאה, וסכום זה חייב הלוקח למוכר. 73
המשנה דנה באופן התשלום של הלוקח: מָה הוּא (והלוקח) מְחִיר 74
לו [ל-למוכר], תיקנו חכמים שחזיר לו מְעוֹת בשווי הקרקע שהותיר 75
על בית כור. וְאִם רָצָה המוכר דווקא את מותר הקרקע, מְחִיר לו 76
הלוקח את הַתְּרָקָה, ואינו יכול לחייבו למוכר לו את התוספת. 77
והטעם שיכול המוכר לדרוש קרקע, משום שמעיקר הדין צריך 78
הלוקח להחזיר לו את מותר הקרקע שהרי לא קנה אלא בית כור, 79
וְלִמָּה אָמְרוּ ו-תקנו חכמים שֶׁמְחִיר לו מְעוֹת, כדי לְיִפּוּת בְּחוּץ 80
מוֹכֵר – לטובת המוכר תיקנו כן, שלא יבא לידי הפסד, וכיון 81
שלוטבתו תיקנו כן יכול המוכר למחול על התקנה ולדרוש קרקע. 82
וזה דווקא במקום שאכן אן לו שימוש בקרקע, שְׂאֵילו אִם שְׂחִיר 83
בְּשָׂדֶה שיעור חשוב שראוי לשימוש, דהיינו בֵּית תְּשַׁעָּה קָבִין, שהם 84
קב וחצי יותר מרובע לסאה. וְכִמוּכָר לו גִּינָה שיעורו בֵּית חֲצִי קָב 85
לדעת תנא קמא. וְכִדְבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא – ולדעת רבי עקיבא, השיעור 86
בגינה הוא בֵּית רִבְעָה הֶקֶב. הדין הוא שֶׁמְחִיר לו אֵת הַתְּרָקָה דווקא, 87
ולא מעות, כיון ששיעורים אלו חשובים בפני עצמם. 88
ובאופן שאמרנו שמחזיר לו את המותר, דהיינו כשיש בתוספת 89
יותר משבעה ומחצה קבין, לא אֵת הַרִבְעָה פְּלִגְדָה הוּא מְחִיר אֵלָּא 90
אֵת קָל הַמּוֹתֵר – אינו משיב לו רק את הנוסף על שבעה וחצי קבין 91
אלא את כל התוספת על הבית כור, שכיון שיש יחד יותר מרובע 92
לסאה אין המוכר מוחל כלום. 93

גמרא

המשנה הביאה שני אופנים שבהם הדין ברור, והם כשאומר לו 94
'מדה בחבל', או כשאומר לו 'זן חסר הן יתר'. הגמרא דנה מה 95
הדין בשלא פירש בדבריו כלום: אֵיבְעִיא לְהוּ, האומר לחבירו, אני 96
מוכר לך 'בית כור' סְהֵמָא – שלא פירש כוונתו אם רוצה מדה 97
מדויקת או מדה שאינה מדויקת, מָאִי, האם אדם רוצה מדה 98
מדויקת, ואינו מוחל כלום עד שיפרש 'זן חסר הן יתר', או 99
שלעולם מוחל הוא עד שיעור של רובע לסאה. 100
תָּא שְׂמַע ראיא ממה ששינוי ברישא של משנתנו, שאם אמר 101
המוכר בית פור עפר אני מוכר לך מדה בְּהֶבֶל, דינו שאם נמצא 102
שנתן לו שיעור של בית כור 103

כְּמוֹ צוֹרֵת שְׂחִיר – טבעת, בצורה עגולה וכזה, מָהוּ, האם נאמר 1
שמכיון שמפורים בשטח של רוב השדה נמדדין עמה, או שנאמר 2
שכיון שהסלעים נמצאים בשדה באופן שקשה לחרוש שם, כי 3
באופן הרגיל החרישה נעשית בשדה בצורת שתי וערב וכזה, או 4
בצורה של חצובה, שיכול להרים את המחרישה כשמיניע לסלע 5
ולהמשיך לחרוש, אבל אם הם בצורה עגולה, יותר קשה לחרוש 6
בתוכם, וממילא יחשבו כולם כסלע אחד ולא ימדדו עם השדה. 7
הגמרא מביאה עוד אופנים שיש להסתפק בהם אם נמדדין 8
בשיעור הבית כור. ממשכיבה הגמרא: אם תרצה לפשוט ולומר, 9
שכשהסלעים בצורת עיגול נמדדין עמה כיון שיכול לחרוש 10
בתוכו, עדיין יש להסתפק באופן שהסלעים עשויים כְּשוֹרָה – 11
שכולם עומדים ישר, מָהוּ, האם אינם נחשבים עמה כיון 12
שהסלעים מפריעים בדרכו, ולא יוכל לחרוש בכל נגד השורה, או 13
שכיון שיכול לחרוש על ידי הדחק נחשבים עמה. 14
ממשיכה הגמרא: אם תרצה לפשוט ולומר שבעשויים כשורה 15
נמדדין עמה כי יכול בכל זאת לחרוש ביניהם, עדיין יש להסתפק 16
באופן שעומדים כמו אֵיבְעִידִין – כקרניים ושל שור האיציטדין 17
[כזה], מָהוּ, האם אינם נמדדים עמה משום שהאפשרות לחרוש 18
ולזרוע בין שתי השורות יותר קשה מאשר בשורה אחת, או שכיון 19
שמכל מקום יכול לחרוש על ידי הדחק נחשבים עמה. 20
ממשיכה הגמרא: אם תרצה לפשוט ולומר שבסלעים בצורת קרני 21
שור נמדדין עמה, עדיין יש להסתפק באופן שהסלעים עשויים כמו 22
דְּרָךְ עֲקָלְתוֹן – בצורת דרך עקומה ומפותלת וכזה, מָהוּ, האם בזה 23
רדאי לא ימדדו עמה משום שבכוז צורה יקשה לו עוד יותר 24
לחרוש, או שנמדדים עמה כיון שמכל מקום יכול לחרוש על ידי 25
הדחק. מסקנת הגמרא על כל הספיקות הללו: תִּיקוּ. 26
למדנו במשנה שאם הסלעים פחות מעשרה טפחים נמדדין עמה. 27
הגמרא מביאה שיש אופן שאף בפחות מעשרה טפחים, אינם 28
נמדדים עמה: תִּנְיָא בברייתא, שאף ששינוי במשנה סלעים 29
הפחותים מעשרה טפחים נמדדין בשיעור של הבית כור, מכל 30
מקום אִם הָיָה סמוך לשדה פְּלַע יְחִיר – סלע אחד שעומד מחוץ 31
לשדה, אֵפִילוּ אם גודלו קָל שְׁהוּא, אֵין נִמְדָד עִמָּה בשיעור הבית 32
כור, כיון שסלע שנמצא מחוץ לשדה אינו מתבטל לשדה. ולא זו 33
לכד, אלא אפילו אִם הסלע היה בתוך השדה, אלא שלא היה 34
באמצעה, רק הָיָה סְמוּךְ לְמִצְרָה – לגבול השדה, ואֵפִילוּ שגובה 35
הסלע הוא קָל שְׁהוּא, אפילו הכי אֵין נִמְדָד עִמָּה, שגם כזה סלע 36
אינו מתבטל לשדה. 37
הגמרא מביאה ספיקות האמוראים על דין הברייתא, כשנמצא 38
הסלע בצורה אחרת: בְּעֵי רַבִּי בְּשָׂא, אם יש סלע בתוך השדה סמוך 39
לגבול ומופסק עִפְרָה בִּינְתֵימִים – שיש עפר פחות משלשה טפחים בין 40
הסלעים לגבול השדה, מָהוּ, האם נאמר שגם זה נחשב סמוך 41
לגבול, ולא ימדד עמה, או שאין זה נחשב סמוך לגבול וימדד 42
עמה. מסקנת הגמרא: תִּיקוּ. 43
ממשיכה הגמרא בספק נוסף על דין זה: בְּעֵי רַבִּי אֲשִׁי, אם תרצה 44
לפשוט ולומר שהפסק עפר בין הסלע לגבול השדה נחשב הפסק, 45
ונמדד הסלע עמה, איך יהיה הדין אם הסלע צמוד לגבול אבל יש 46
הפסק על עִפְרָה מִלְמַטָּה – מתחת הסלע עד הגבול, וְצוּנְמָא לְמַעְלָה 47
– הסלע היה מעל העפר, או באופן שהיה מעט עִפְרָה מִלְמַטָּה – 48
מעל הסלע ועל פני הקרקע, וְצוּנְמָא מִלְמַטָּה – והסלע היה מתחת 49
העפר בתוך שלשה טפחים, מָהוּ, האם נידון לפי העפר וימדד 50
בשיעור הבית כור, או לפי הסלע ולא ימדד. 51
מסקנת הגמרא על הספיקות הללו: תִּיקוּ. 52

משנה

משנתנו עוסקת בדין אדם שמכר שדה פלונית לחבירו, וכשנאבא 53

59 לו רובע לסאה שהם יחד שְׁבַעֲת קָבִין וּמְחֵצָה לְבוֹר שהוא שלושים
 60 סאין, או שהוֹתִיר שְׁבַעֲת קָבִין וּמְחֵצָה לְבוֹר, הדין הוא שהיָעוּ. אבל
 61 אם הוֹסִיף ללוקח בשיעור הבית כור יוֹתֵר מִכָּאֵן – משיעור של
 62 שבעה קבין ומחצה לכור, כּוֹפִין אֶת הַמּוֹכֵר לְמִכּוֹר – שאפילו
 63 שרוצה לקבל את הקרקע שלו חזרה, אף על פי כן אינו מקבל אלא
 64 מעות. והטעם, שכמו שחכמים עשו תקנה לטובת המוכר שיכול
 65 לבקש כסף מהלוקח, כדי שלא יפסיד את הקרקע הקטנה שאינה
 66 ראויה לכלום, וכופין על מדת סדום, כמו כן תיקנו לטובת הלוקח
 67 שאם אינו רוצה שהמוכר יכנס לתוך הקרקע שלו ויצטרך להשמר
 68 ממנו, שהמוכר יקבל על כרחו תשלום של הקרקע, כיון שאין
 69 המוכר נפסד מזה, וזה נהנה וזה לא חסר הוא. וְאֵת הַלּוֹקֵחַ כּוֹפִין
 70 לִיקָף – כפי ששינונו בגמרא שגם בשרוצה להחזיר קרקע, מחויב
 71 להחזיר מעות. ומזה שכתוב שכופין את המוכר למכור, מוכח שיש
 72 תקנה גם ללוקח.
 73 מתרצת הגמרא: באמת לא יפו חכמים את כחו של לוקח, ואם
 74 המוכר אינו רוצה למכור, אין כופין אותו, וְהָתָם – בברייתא
 75 שכתוב 'כופין את המוכר למכור', מדובר גם כן שהמוכר רצה
 76 לקבל מעות מהלוקח, רק שהמקרה היה כִּגְזוּן דִּהְיוּ הַקְּרָקָה וְיִקְרָא
 77 מִעֵיקָרָא – בשעת המכר היו קרקעותיו יקרות, וְזֵל הַשְּׂמָא – ועכשיו
 78 הוזלו הקרקעות, והמוכר רוצה שישלם לו הלוקח כפי שהייתה
 79 שוה בשעת המכר, ודבר זה אין בכחו לחייב את הלוקח, דְּאִמְרִינָן
 80 לֵיהּ לְמוֹכֵר אִי אִיעָא יִהְיֶה לִי (לִי) – אם אתה רוצה שיתן לך
 81 כסף תמורת הקרקע שלך, תב (לִי) כְּזוֹלָא דְּהַשְּׂמָא – הרי אתה
 82 צריך למכרה לו, כפי שער הוזל ששוה עכשיו, והטעם כיון שכל
 83 מה שחייבו את הלוקח לשלם למוכר, הוא משום הטענה 'זה נהנה
 84 היינו המוכר, וזה הלוקח, לא חסר', אבל כשיש חסרון ללוקח לא
 85 חייבו אותו לתת למוכר מעות, ורק אם המוכר אומר שמוכן לקבל
 86 כפי השער של עכשיו, אז כופין את הלוקח, כיון שאינו נפסד בזה
 87 כלום, ומימיה את כחו של המוכר.
 88 הגמרא מקשה סתירה לדין זה. מקשה הגמרא: כיצד ניתן לפרש
 89 את הברייתא באופן שהיה יקר בתחילה ואחר כך הוזל, ולומר
 90 שהדין הוא שאין הלוקח משלם למוכר כפי השער של שעת
 91 המכר, וְהִתְנִיא בְּרִייתָא. כְּשֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ, כלומר, כשהמוכר נותן
 92 ללוקח את חלק הקרקע היתר והיינו יותר משבעה קבין ומחצה
 93 לבית כור, הדין הוא שנותן לו בְּשַׁעַר שְׁלֵקָה מִגְּזוּן – שהלוקח
 94 משלם לו כפי השער שהיה בשעת המכירה, ומתבאר אם כן
 95 בברייתא זו שלא כדברינו שהלוקח משלם כשער הוזל. מתרצת
 96 הגמרא: הָתָם מדובר באופן הפוך מן הברייתא הקודמת, כִּגְזוּן דִּהְיוּ
 97 וְזוֹלָא מִעֵיקָרָא – שבשעת המכר היו קרקעותיו זולות, וְיִקְרָא לֵיהּ
 98 הַשְּׂמָא – ועכשיו התייקרו הקרקעות, ובזה גם כן אין מחייבים את
 99 הלוקח לקנות כפי שער של עכשיו, כיון שיכול לומר שגם
 100 בתחילה אילו היה זה מחירו לא היה קונה.
 101 שנינו במשנה: שָׂאֵם שְׂיִיר בְּשִׂדָה פִּית תְּשַׁעָה קָבִין וְכוּ', מחזיר לו את
 102 הקרקע.
 103 הגמרא דנה, באופן שקונה יותר מבית כור אחד, אם לכל כור יש
 104 תשעה קבין נפרדים, או שלכל מה שקנה ביחד, יש רק תשעה
 105 קבין: אִמְר רַב הוּנָא, שיעור זה של תְּשַׁעָה קָבִין שְׂאִמְרוּ במשנה,
 106 שאם הוֹסִיף לו תשעה קבין חוזרת הקרקע עצמה, ואינו בדין של
 107 מחילה ולא בדין של יעשה חשבון, נאמר הן במוכר בית כור אחד,
 108 וְאִפִּילוּ אם מכר לו עשרה כור כְּבִקְצָה גְדוּלָה גם כן שיעורו רק
 109 תשעה קבין לכל העשרה כור יחד, כיון שאין אדם מוחל שטח כל
 110 כך גדול, ורק עד תשעה קבין לכל השדה מוחל, וכיון שכך בטלה
 111 המכירה, ומאחר שיש כאן שיעור חשוב של שדה שיש למוכר מה
 112 לעשות בו למה נכוף את הלוקח לתת לו מעות. וְרַב נִהְיָן חֵלַק
 113 וְאִמְר שְׂנוֹתָן שְׁבַעֲת קָבִין וּמְחֵצָה לְבֹר לְבוֹר, ואפילו שמכל
 114 הכורים יחד ישנה תוספת יותר מתשעה קבין, והטעם כיון שלכל
 115 סאה וסאה יש רובע הקב שמוחל, אם כן גם אם יהיו אלף סאים
 116 ואלף רבעים מוחל הלוקח עליהם,

1 פְּהוֹת בְּלָ שְׂהוּא, יִגְבַּהּ הַמוֹכֵר לְלוֹקֵחַ מִמְּחִיר הַשְּׂדֵה. ואם נתן לו
 2 יוֹתֵר בְּלָ שְׂהוּא, יוֹחִיר הַלּוֹקֵחַ אֶת הַתּוֹסֵפֶת, כיון שסיכמו שהבית כור
 3 יהיה כמדה בחבל. מדייקת הגמרא: כל זה דווקא בגלל שפירש
 4 'מדה בחבל', קָא סְתָמָא – שלא פירש כלום, משמע שהרי הוא כְּמִי
 5 שאמר הֵן חָסֵר הֵן יוֹתֵר דְּמִי, ודינו שאם החסיר או הוסיף לו עד רבע
 6 הקב הגיעו.
 7 דוחה הגמרא: אִמְרָא סִיפָא שְׂשִׁינוּ וְאִם אִמְר לֹ הַמוֹכֵר, בית כור
 8 עפר אני מוכר לך הֵן חָסֵר הֵן יוֹתֵר, דינו שאפילו אם המוכר פִּיחַת
 9 ללוקח רובע לְסָאָה, או שהוֹתִיר רובע לְסָאָה, הִגִּיעוּ ללוקח את
 10 החסרון או את התוספת, ונדייק גם כאן שְׂהָא סְתָמָא – כשלא פירש
 11 כוונתו, הרי הוא כְּמִי שאמר מְדָה כְּבָחַל דְּמִי, והיינו שרוצה דווקא
 12 מדה מדויקת, ואם כך יש סתירה בין הדייקים של הרישא ושל
 13 הסיפא. אִלָּא על כרחך שְׂמָאָה – מדייק במשנתנו, לִיבָא לְמִשְׁמַע
 14 מִיָּגָה – אי אפשר לפשוט את הספק.
 15 הגמרא מביאה ראיה אחרת לפשוט את הספק באומר סתמא 'בית
 16 כור אני מוכר לך': תָּא שְׂמַע, ששינונו בברייתא אדם האומר
 17 לחבירו אחד משלשה אופנים אלו, 'בית כור עָפֵר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ',
 18 או 'כְּבִית כור נוראה כבית כור, ולא בית כור ממש, או
 19 שגודלה קרוב לבית כור ונראה כבית כור, ולא בית כור ממש, או
 20 'בית כור עפר הֵן חָסֵר הֵן יוֹתֵר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ', הדין בכל האופנים
 21 הללו, שאפילו אם פִּיחַת רובע לְסָאָה, או שהוֹתִיר רובע לְסָאָה,
 22 הגיעו ללוקח את השדה כפי מה שפירש. אִלָּא סְתָמָא נְמִי – גם
 23 כשאמר לו בית כור בלבד ולא פירש עוד, שזוהו האופן הראשון
 24 שהובא בברייתא, כִּהֵן חָסֵר הֵן יוֹתֵר דְּמִי, שהלוקח מקבל את השדה
 25 כפי מה שהיא.
 26 דוחה הגמרא: אין להוכיח מברייתא זו דְּהָתָם – בברייתא שם,
 27 פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ – האופנים האחרונים באים כפירוש לאופן
 28 הראשון, ואין כאן שלשה אופנים כלל. אלא כך מתפרשת
 29 הברייתא, אִוְהוּ 'בית כור' שְׂהוּא כְּבִית כור – כיצד יש אופן שהגם
 30 שאומר 'בית כור', דינו יהיה כמי שאומר 'כבית כור' שאומרים
 31 שכונתו 'קרוב' לבית כור, כִּגְזוּן דְּאִמְר לֵיהּ הֵן חָסֵר הֵן יוֹתֵר, דהיינו
 32 שאם המשיך לומר הן חסר הן יתר דינו כאילו שכבר מתחילה
 33 אמר כבית כור. והשמיענו התנא שאין חילוק בין האומר 'כבית
 34 כור אני מוכר לך', שכבר בתחילת דבריו שמענו שאינו רוצה בית
 35 כור מדויק, לאומר 'בית כור עפר הן חסר הן יתר', שאף שלא פירש
 36 בתחילת דבריו, מכל מקום הרי פירש בסוף דבריו.
 37 רב אשת מקשה על דחיית הראיה: מְתָקָה לֵה רַב אִשֵׁי, אִם כֵּן שֵׁן
 38 כֵּאֵן שלשה אופנים, אם כן המילים 'אני מוכר לך' שנכתבו ברישא
 39 באומר 'בית כור' עפר, וכן המילים 'אני מוכר לך' שנכתבו לענין
 40 האומר 'כבית כור', לְמָה לִי, שכיון שאין כאן אלא דין של האומר
 41 בית כור הן חסר הן יתר, היה צריך לכתוב 'בית כור עפר, כבית
 42 כור עפר, הן חסר הן יתר אני מוכר לך', אִלָּא מזה שכתוב שלש
 43 פעמים 'אני מוכר לך', בהכרח יש כאן שלשה אופנים, וְלֵאמֹר שְׂמַע
 44 מִיָּגָה – האם לא נשמע מזה שסְתָמָא נְמִי – גם האומר בית כור עפר
 45 סתמא, הרי הוא כְּמִי שאמר הֵן חָסֵר הֵן יוֹתֵר דְּמִי, ודינו שעד רובע
 46 הקב לסאה הגיעו, כאומר הן חסר הן יתר. אומרת הגמרא: שְׂמַע
 47 מִיָּגָה – אכן שמענו דין זה מהברייתא, ונפשוט הספק.
 48 שנינו במשנה: מָהוּ מְחִוִּיר לֹ מְעוֹת וְכוּ', ולמה אמרו מחזיר לו
 49 מעות, לייפות כחו של מוכר.
 50 הגמרא דנה האם אין שום תקנה לטובת הלוקח, או שיש אופנים
 51 שבהם יפו חכמים את כחו של הלוקח שיוכל להשיב למוכר כסף,
 52 אף שרצונו בקרקע. מדייקת הגמרא: מדרי המשנה משמע על
 53 לִיבוֹת כְּחוּ שָׁל הַמוֹכֵר אִמְרִינָן שתיקנו למוכר שיוכל לקבל את
 54 שווי הקרקע שהוסיף ללוקח, ואילו לִיבוֹת את כְּחוּ שָׁל הַלּוֹקֵחַ לא
 55 אִמְרִינָן – לא מצאנו שיוכל הלוקח לשלם כסף עבור הקרקע, ולא
 56 להחזיר למוכר את הקרקע, מחמת שאינו מעונין שהמוכר יכנס
 57 לתוך שדה. ומקשה הגמרא מברייתא שכתוב בה שיפו את כוחו
 58 של הלוקח: וְהִתְנִיא בְּרִייתָא, שאם מכר ללוקח בית כור, ופִּיחַת

בבא בתרא. בית כור - פרק שביעי דף קד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
רש"י תוספות

אלא מהא ליבא למשמע מינה — דלגופה איצטריך, ומשום סיפא דקתני: "מדה בחבל
אני מוכר לך הן חסר הן יתר," ביטל "הן חסר הן יתר" "מדה בחבל", דתפוס לשון
אחרון. הלכך איצטריך למתני ברישא היכא דאמר ליה האי או האי, דאולין בתר ההוא
לישנא דאמר ליה. אבל בספא, דאמר לתרויהו וסותרין זה את זה — הלך אחר
האחרון. בבית כור עפר — משמע קרוב לבית

כור, דמתחיו בבית כור, אבל לא הוי בית כור
ממש, אלא או פחות או יותר. הן חסר ב' —
כלומר, או שאמר לו "בית כור עפר הן חסר הן
יתר אני מוכר לך." הגיעו — אבולוה הך
תלתא לישני קאי. פרושי קמפרש — ד"הן חסר
הן יתר" דסיפא — ארישא קאי, דקתני "בית
כור עפר אני מוכר לך." והכי קאמר: האומר
לדבורי: בית כור עפר אני מוכר לך, לא שנא
אם אמר לו "בבית כור עפר אני מוכר לך", ולא
שנא אם אמר לו לבסוף "הן חסר הן יתר"
לאחר שאמר "בית כור עפר אני מוכר לך" —
דבתרויהו אמרין הגיעו. אם בן אני מוכר לך
אני מוכר לך ב' — אם איתא דפרושי
קמפרש, הכי הוה ליה למיתני: בית כור עפר
בבית כור עפר, הן חסר הן יתר אני מוכר לך.
ומקשינן: ליפות כחו של מוכר אימינא אבל
ליפות כחו של לוקח לא היישני מירי —
דאפילו היכא דחפץ הלוקח לקנות את המותר
כדי שלא יכנס או המוכר בשוה — לא כפינן
למוכר למכור; בתמידי. שבעת קבין ומחצה
לכור — היינו נמי רובע לסאה, כדקתני
במתניתין. כופין את המוכר לכפור — את
המותר ללוקח, אם הלוקח רוצה לקנותו. רבי
היכי דכופין את הלוקח ליקח משום תקנת
המוכר, שלא ידא נפסד ההוא מיעוט קרקע,
דכופין על מדת סדום — הכי נמי עבד רבנן
תקנתא ללוקח, שיהו כופין את המוכר למכור
לא ההוא מיעוט קרקע, כדי שלא ידרוס אצל
שוהו, ויהא צריך להשמר ממנו. והמוכר אתו
ניזוק בכך, דהא לא חזי למדי ההוא פורתא,
הוה ליה זה נתנה וזה אינו חסר. ומשני: התם
כגון דהוה יקרא — כלומר, לעולם כדי ליפות
כחו של מוכר אמרין, ליפות כחו של לוקח לא
אמרין. דלעולם לא כפינן המוכר למכור בעל

פחות כל שהוא - ינכה, יתר כל שהוא - יחזיר;
הא סתמא - פ"הן חסר הן יתר" דמי. - אימא
סיפא: ואם אמר לו "הן חסר הן יתר", אפילו פיתח
רובע לסאה או הותר רובע לסאה - הגיעו; הא
סתמא - פ"מדה בחבל" דמי אלא מהא ליבא
למשמע מינה. הא שמעו: "בית כור עפר אני מוכר
לך", "בבית כור עפר אני מוכר לך", "הן חסר הן
יתר אני מוכר לך", אפילו פיתח רובע לסאה או
הותר רובע לסאה - הגיעו; אלמא, סתמא נמי פ"הן
חסר הן יתר" דמי. - התם פרושי קא מפרש: איזהו
בית כור שהיה בבית כור? כגון דאמר ליה "הן חסר
הן יתר". מתקיף לה רב אשי: אם פן, "אני מוכר
לך" "אני מוכר לך" למה לי? אלא לאו שמע מינה:
סתמא נמי פ"הן חסר הן יתר" דמי, שמע מינה. א
"מהו מחזיר לו? מעות" וכו', ליפות כחו של מוכר
אמרין, ליפות כחו של לוקח לא אמרין? והתניא:
פיתח שבעת קבין ומחצה לכור, או הותר שבעת
קבין ומחצה לכור - הגיעו, ויתר מכפאן - כופין את
המוכר לכפור ואת הלוקח ליקח - התם, כגון דהוה
יקרא מעיקרא וול השתא, דאמרין ליה: אי ארעא
יבבת לי, תב לי כולא דהשתא. - והתניא: כשהוא
נותן לו - נותן לו פשע שלקח ממנו - התם, כגון
דהוה זולא מעיקרא ויקרא לה השתא. "שאם שניר
בשדה בית תשעה קבין" וכו', אמר רב הונא: תשעה
קבין שאמרנו, ואפילו בבקעה גדולה; ורב נחמן אמר:
נותן שבעת קבין ומחצה לכל כור וכו';
ואי

פחות כל שהוא ינכה - מה שפירש הקונטרס, דהא דאמר רבא: כל דבר שבמדה אפילו
פחות מכדי אונאה חוור, היינו במטלטלי - אגב חורפיה לא עיי, דבהריא אייתי
לה בריש פרק שני דקדושין (ב, מב) אמקרקעי, דאמר: ובמקרקעי נמי לא אמרן אלא דטעו
בעלויא, אבל במשחתא - לא, כדרבא כו'. ואומר רבינו יצחק: דרבא איירי כשמדרדו
והטעוהו במדה. אבל הכא לא מדרדו עדיין, אלא
בבאין למדוד, ומתחלה היה נמי יודע שאינו מכין
כל כך שלא ידא או פחות או יותר. פחות כל
שהוא ינכה - ואם תאמר: ולימא ליה דאדעתא
דחכי לא זבני ויש לומר: דקאי בתוך השדה,
כדפרישית, דמתחלה היה נמי יודע שאינו מכין
לגמרי.

אלא מהא ליבא למשמע מינה - ולא קשיא
רישא לסיפא, דלישא דחד מיניהו לאו
דוקא. ולא נקטיה אלא משום סיפא, כדפריש
הקונטרס. פרושי קמפרש איהו בית כור
שהוא בבית כור כגון דאמר ליה הן חסר הן יתר
- תימה: דתלי "הן חסר הן יתר" ביבבית כור"
("הן חסר הן יתר" משמע טפי בהגיעו מנא?)
דמשמע "בבית כור" ויש לומר: דכי אמר לו "בית
כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר" - איבא
למימר תפוס לשון ארשן, ולהכי תלי ליה בבבית
כור".

אם בן אני מוכר לך אני מוכר לך ולך למי לא -
בבמה דוכתי דייק הכי, ובבמה דוכתי לא
דייק.

אלא לאו שמע מינה סתמא נמי כהן חסר הן
יתר ב' - ותימה: דכיון דתנא רישא בית
כור עפר סתמא דהגיעו, אמאי איצטריך למיתני
סיפא "הן חסר הן יתר"? דכל שכן הוה ויש לומר:
לאשמועינן דאפילו הכי - דוקא בית רובע, אבל
יתר מרובע - לא. אי נמי, תנא סיפא לגלוי
רישא, שלא תאמר: רישא דאמר לו "הן חסר הן
יתר" - תנא סיפא "הן חסר הן יתר", מכלל
דרישא דלא קאמר ליה. וכענין זה יש בבמה
מקומות. ותימה: דרבי יצחק קאמר לעיל: טרשין
שאמרו בית ארבעה קבין, אבל יותר אין מודדין
עמה. הא אמר הבא דבית כור סתמא כ"הן חסר
הן יתר" דמי, ואפילו לא היו טרשין כל עיקר
אלא היה הקרקע חסר הוה אמאי דהגיעו - כל

שכן השתא ויש לומר: דרבי יצחק לא קאמר אלא להצטרף לפחות מרובע לסאה. ולרבינו
שמשון בן אברדום נראה דלא קשיא מידי, דרבא מיירי בעומד באותה שדה ורואה כמה יש
בה. אבל באינו רואה אותה - פשיטא ליה דהתם לא אמר הגיעו, דאם התנה בית כור עפר
למכור לו - מי מצוי למתב ליה בית כור שהוא פחות רובע לסאה? וסברא הוא דהתם אפילו
על ידי ניכוי לא היה מקבל לוקח, דאמר ליה: אדעתא דחכי לא זבני, שלא יהי דעתו לקנות
אלא בית כור שלם. ובהכי איירי רישא דמתניתין, ולהכי אמר רבי יצחק: טרשין שאמרו -
בית ארבעת קבין, אבל טפי - לא. דאי הוה חוינן להו כאלו אינן כלל, אפילו לא היה חסר
אלא קב - חייב להשלים, שלא קנה אלא בית כור שלם לגמרי.

ובא
דהוה ליה זה נתנה וזה אינו חסר, אבל לקנות לוקח שבעת הוול כשער היוקר - לא אמרין, אלא או תן לו בוול, או טול קרקע שלך. והאי דקתני: ואת הלוקח ליקח - היינו שאם
חפץ מוכר לינתנו בדמי הוול - כופין את הלוקח ליקח, משום ייפי כח דמוכר, דהתם לא מופסי הלוקח מידי. כשהוא נותן לו - מוכר ללוקח. כגון דהוה זולא מעיקרא - דאמר
ליה לוקח: לא בעינן לקנות קרקע ביוקר, דמעיקרא נמי, אם לא מפני שמצאתיה בוול - לא הייתי לוקחה. וכל היבא דאית ליה טענה מעלייתא ללוקח - לא ייפו חכמים בוד דמוכר.
הלכך, אם רוצה מוכר לכפותו - יתן לו כשעת שלקה, דהיינו בוול, דהשתא לית ליה טענה ללוקח, ויקנה בעל כרחו. אמר רב הונא תשעה קבין שאמרו - במתניתין, דאם הותרו
בשדה לינתנו בתורת מכירה ולא בתורת עשיית חשבון ליפות כחו דלוקח, אלא לחזרת לוקח, אפילו בבקעה גדולה - שמחוקת עשרה בורין קאמר דמחזיר קרקע, אף על גב דלא
הותרו בן הכל אלא תשעה קבין, דסבירא ליה לרב הונא דרובע לסאה הוי מחילה, טפי - לא הוי מחילה, אלא יעשה חשבון. וכן לבית כור דהויא שלשים סאים - שלשים רבעים
הווי מחילה, טפי משלשים רבעין, דאיבא טפי מרובע לסאה - יעשה חשבון, עד דמטי לתשעה קבין דהויא חזרה. והני מילי בית כור, אבל שני בורים, דכי איבא רובע לכל סאה הוי
טפי מתשעה קבין כל כך - דאי במכירת שדה אחת לא מחיל איניש, הואיל ויש במותר חשיבות שדה, ויחזיר לו קרקע, ומיהו, כן זמן דלא הווי תשעה קבין - מודה רב הונא דרובע
לבית סאה הוי מחילה, כגון "בית שלשים וחמש סאין אני מוכר לך" ואיבא שלשים רבעין מותר, דהיינו תשעה קבין חסר רובע - הוי מחילה. ורב נחמן אמר נותן שבעת קבין
ב' - דלא שנא רובע אחד לסאה אחד, ולא שנא אלף רבעים לאלף סאין - הווי מחילה.

בבא בתרא. בית כור – פרק שביעי דף קד עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רש"י

ואי איבא [מילתא] יתירא לתשעת קבין — כלומר, אם יש משוה יותר מרובע לכל סאה, דהשתא ליבא מחילה כלל לא ברבעין ולא במותריהו, חזינן, אי הוו כוריים, דהשתא הוו
 להו רבעין דידהו יותר מתשעה קבין, כיון דליבא מחילה — הדין באנפי נפשיהו, דכיון דאיבא חשיבות שדה לא תקנו חכמים למוכר ייפוי כח דמעוה, אלא יחזיר לו קרקע, ואי
 לא הוי דך מכירה אלא בית כור, ואיבא קב ומחצה יתר על הרבעין, דהוה ליה בין הכל תשעה קבין — הדר. והשתא אסיקנא לרב נחמן, דבכוריים, ואף על גב דליבא אלא מותר
 כל שהוא על הרבעין — לא אמרינן יעשה חשבון, אלא יחזיר קרקע, דכיון דדין מחילה ליבא בהו, ושיעור שדה יש — למנה נכוף הלוקח ליקח? האיבא בי רדו יומא, ולא מפסיד
 מוכר מידי. אבל בבית כור אחד — צריך קב ומחצה מותר על הרבעין לחשילי תשעה

וְאִי אִיבָא מִיְלֵתָא יְתִירָא דְהוּי לְתִשְׁעַת קַבִּין - הֲדַרְי. אִי תִיבִיָּה רְבָא לְרַב נַחְמָן; שְׂאֵם שְׂיִיר בְּשָׂדֶה בֵּית תִּשְׁעַת קַבִּין; לְאֹ דְרִבּוּן לִיה פּוֹרְיִים? - לָא, דְרִבּוּן לִיה כּוֹר. - וּבְגִנָּה בֵּית חֲצִי קַב; לְאֹ דְרִבּוּן לִיה סְאֵתִים? - לָא, דְרִבּוּן לִיה סְאֵת. - וְכַדְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא בֵּית רֹבְעֵ; מֵאִי לְאֹ דְרִבּוּן לִיה סְאֵת - לָא, דְרִבּוּן לִיה חֲצִי סְאֵת. בְּעֵי רַב אֲשִׁי: שְׂדֶה וְנַעֲשִׂית גְּנָה, גְּנָה וְנַעֲשִׂית שְׂדֶה, מֵאִי? תִּיקוּ. תִּנְא: אִם הָיָה סְמוּךְ לְשָׂדֶהוּ, אֲפִילוּ כָּל שְׂהוּא - מַחְזִיר לוֹ קֶרְקַע. בְּעֵי רַב אֲשִׁי: כּוֹר מֵהוּ שְׂתַפְסִיק? אִמַּת הַפְּמוֹס מֵהוּ שְׂתַפְסִיק? דִּרְךְ הַרְבִּים מֵהוּ שְׂתַפְסִיק? רִיבְבָא דְרִיקְלָא מֵהוּ שְׂתַפְסִיק? תִּיקוּ. "וְלֹא אַתְּ הַרְבֵּעַ בְּלִבְד מַחְזִיר לוֹ, אֲלֵא כָּל הַמּוֹתֵר". כִּלְפֵי לִיָּא? תִּיקוּ. "וְלֹא אַתְּ הַרְבֵּעַ פּוּלְן. נַחְמָן: לֹא אַתְּ הַמּוֹתֵר בְּלִבְד מַחְזִיר לוֹ, אֲלֵא אַתְּ כָּל הַרְבֵּעִין פּוּלְן. מִשְׁנֵה "מִדָּה פְּחָבֵל אֵינִי מוֹכֵר לְךָ הֵן חֶסֶר הֵן יִתֵר" - פְּטַל "הֵן חֶסֶר הֵן יִתֵר" "מִדָּה פְּחָבֵל", "הֵן חֶסֶר הֵן יִתֵר מִדָּה פְּחָבֵל" בְּמַל

תשעה קבין הדר, דאיבא טפי מרובע לכל סאה, ונפקא להו מתורת מחילה. הכי נרסין; ובגנה בית חצי קב מאי לאו דובין ליה סאתים לא דובין ליה סאה — והכי קפרי: מאי לאו דובין ליה סאתים, ואפילו הכי לא אמרינן נותן רובע לכל סאה, ואי איבא יתירתא משוה למילתא דחצי קב — הדר. הא לא אמרינן, אלא כיון דהוה ליה בין הכל שיעור גנה — לא מחיל איניש, כרב הונא, הדר, ואף על גב דלא מטי אלא רובע לסאה ומשני: לא, דובין ליה סאה גנה, והלכך רובע הוא דהוי מחילה, טפי מרובע — יעשה חשבון. אבל חצי קב, דאיבא שיעור גנה — הדר. הכי נרסין; וכדריבי רבי עקיבא בית רובע מאי לאו דובין ליה סאה לא דובין ליה חצי סאה — והכי קפרי: מאי לאו דובין ליה סאה, ואפילו הכי לא אמרינן נותן חצי רובע לכל חצי סאה דהוי מחילה. אלא כיון דהוי ליה בין כל המתורות שיעור גנה — הדר, כרב הונא. חצי רובע הוי מחילה לחצי סאה, וזכי דרובע הוי מחילה לסאה. ומשני: דובין ליה חצי סאה, הלכך חצי רובע — הוי מחילה, וטפי מחצי רובע — יעשה חשבון, רובע דהוי שיעור גנה — יחזיר. כן נראה בעיני, ועיקר. וכן מצאתי כתוב בספרים מדויקים. ולשונות אחרים יש, ואין בהן ממש, ואמרינן בית סאתים שיעור גנה בבית כור שיעור שדה. והכל הוא, דברים ריקים, דתשעה קבין שיעור שדה, חצי קב שיעור גנה. וגם מפרשים דלרבי עקיבא לית ליה יעשה חשבון בגנה, אלא רובע — יחזיר, פחות מרובע — הוי מחילה. והכל הבל, דהא ודאי אית ליה מחילה, כדפרישית, וכי היכי דאמרן בשדה רובע לסאה הוי מחילה — הוא הדין בחצי רובע לחצי סאה הוי מחילה, וכן לגנה חצי רובע לחצי סאה הוי מחילה, יותר מחצי רובע לחצי סאה — יעשה חשבון לרבי עקיבא כמו לרבנן. אבל רובע לחצי סאה יחזיר לרבי עקיבא, ולרבנן יעשה חשבון עד שיהו חצי קב תוספת על חצי סאה, דהכי הוי שיעור גנה. וגם מפרשים דרובע לסאה בגנה דרבנן יעשה חשבון ביתר מרובע לשדה, ופחות מרובע הוי מחילה בגנה כרובע בשדה. וכל סברות הללו הבל הן ומטעין הן. כן רבי אשי — מוכר לו שדה, כגון שמכר לו סאה או סאתים, והחזירו יותר משני רבעין לסאתים, אבל אינן תשעה קבין, דהוה להו בתורת יעשה חשבון, ונעשית גנה — ביד לוקח. קודם שחוזרו לו לא מעות ולא קרקע, גזל נהר לכאן, או נובע מעין לכאן, דהוה ליה ראוי לגנה, כדכתיב "והשקית ברגלך כגן הירק" (דברים יא). מהו — מחזיר לו לוקח למוכרו? מי אולינן בתר שעת מכירה ויעשה חשבון, רצה — נוטל מעות, רצה — נוטל קרקע, או דלמא, כיון דתקנתא דרבנן היא, משום ייפוי כח דמוכר שלא יפסיד מיעוט קרקע שאין ראוי לכלום, השתא דהוה ליה חצי קב גנה וחשוב שדה — צריך שיטול את שלו, ויחזיר לו לוקח קרקע ולא מעות. אי נמי, מכרה כשהיא גנה, ונתייבשה ונעשית שדה ביד לוקח, מי אולינן בתר שעת מכירה ויחזיר לו החצי קב ולא מעות, או דלמא השתא נמי של לנו לעשות תקנה למוכר, הואיל ונעשית שדה, ואין ראוי לו בפני עצמו, ואם רצה — יטול מעות או קרקע. ונראה בעיני דדוקא קמביעיא ליה, כגון דליבא בין שעת מכר לשעת מדידה אלא תורת חזרה ועשיית חשבון, דממה נפשך ליבא מחילה. אבל היבא דמעיקרא הוי מחילה, ולבסוף לא הוי מחילה — ודאי בתר מעיקרא אולינן, כיון דמחל — מחל. כגון אליבא דרב הונא, שמכר לו מחללה סאתים שדה חזי שם מותר שני רבעים, רובע לסאה, דהוי מחילה, והשתא נעשית גנה ביד לוקח, והוי בתורת חזרה ליה דהונא — התם ודאי מודי רב אשי דבתר מעיקרא אולינן, שהרי מחל ונתן לו השני רבעין. וכן עיקר. **תנא אם היה** — ההוא שדה שמכר, סמוך לשדהו אחר, אפילו אם חוזר כל שהוא על שבעה קבין ומחצה לכור — מחזיר לו קרקע ולא יעשה חשבון, דהא חזי לאיצטרופי לשדהו. ואף על גב דלא הוי החווא מותר תשעה קבין — יחזיר לו קרקע, דכיון דלא מפסיד מוכר בחזרת קרקע מידי — לא ניפיה כחו לכוף הלוקח לקנותו. אבל אם חוזר כל שהוא על הבית כור, כגון פחות מרובע לסאה, אי נמי שבעה קבין ומחצה לכור, דליבא טפי מרובע לסאה — ודאי מחילה היא, ולא הדר ליה לא קרקע ולא מעות. וכן פסק רבינו תנאל. ואית דמפרשי דהאי כל שהוא — אפילו פחות מרובע לסאה קאמר דחזיר, ולא מחל הואיל ויש לו שדה בסמוך לזה. ולאו מילתא היא, דאם כן מאי אהני ליה "הן חסר הן יתר" דקאמר ליה כדקתני ומתניתין? ואי נמי לא אמר "הן חסר הן יתר" — הא אוקמינן דסתמא נמי כ"הן חסר הן יתר" — מחל. כגון שיש באן שבל של שש עשרה אמה שהולכין ממנו לשדות. אבל רשות הרבים ממש — איבא למימר דאין קל הפסק גדול מהו. וכולהו ביבא תמנא לומר דאני מפקסי? מפרשין להו. ופריבין: כלפי לייא — כנגד מה שונה במשנתנו כאן, ולאן הדבר נוטה. כדאמרינן בברכות (גט, א): חצבי לנהרא כנגי לייא — הקדירות שלמות הולכין לנהר לשאוב בתן מימם, אבל השבורין להיכן הולכין? והכי נמי במתניתין, איפכא מסתברא: דהמותר לא הוי מחילה, אבל הרבעין אמרו דהוה מחילה. הלכך הוה ליה למיתני כדמתרין. לא את המותר על הרבעים בלבד הוא מחזיר, דנימא הרבעין כולן מחולקין, אלא גם את כל תשלשים רבעין של בית כור הוא מחזיר, דכיון דאיבא קרקע טובא — לא מחל מידי. והוא הדין לענין הפחת, דכיון דחסר טפי מרובע לסאה — לא מחל מידי, כדאמרינן לעיל: אם בא לפנות — מנפה את כולן, וכל שכן לענין קרקע, כדאמרינן ב"המוכר פירות" (בבא בתרא צד, א). **משנה** מדה בחבל כו' — האומר לחבירו שתי לשונות הללו הסותרין זה את זה "בית כור עפר אני מוכר לך, מדה בחבל הן חסר הן יתר" — ביטל לשון אחרון זה, והיינו "הן חסר הן יתר" את לשון הראשון, והיינו "מדה בחבל", ואפילו פחת רובע לסאה או חוזר רובע לסאה — הגיע. ודביבא ליה להאי תנא דכל שני לשונות של מכירה שסותרין זה את זה — תפס לשון אחרון, דחור בו בתוך כדי דיבור כו' הראשון.

ביטל

האריה ששורשו – גבוה יותר מהשור, כי פני אריה אל הימין כו' . . ידוע שכל הגבוה גבוה ביותר נופל למטה מטה ביותר ולכן האריה ששורשו גבוה יותר, בנפילתו למטה נעשה חיה טמאה, מה'שאי'ן-השור . . להיותו למטה מה'שני אריה', לכן גם לאחר השבריה אינו נפרד מן הקדושה, אלא הוא בהמה טהורה.

ממאמר שבת פרישת אחרי'קדושים, ה'תשכ"ח

בבא בתרא דף קד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמא

63 בשעה זו היא גינה ויש בה שיעור גינה הראוי לחזרה, וממילא אין
64 צורך לתקן למוכר תקנה לטובתו כיון שלא יהיה לו הפסד.
65 וכן יש להסתפק באופן הפוך, שמכר לו נְגָה, כגון שתי סאה, והיתה
66 תוספת של יותר מחצי קב, שדינו בגינה שחזור, ולפני שהחזיר לו
67 הקרקע נְעֻשִׁית שָׁדָה, מֵאָה, האם נלך לפי שעת המכירה שהיתה
68 גינה ויהיה הדין שמחזיר לו את הקרקע עצמה, או שנלך לפי
69 השעה שמחזיר לו את הקרקע שאז היא שדה ואין למוכר מה
70 לעשות עם שדה בשטח מועט כזה, וממילא יש לתקן למוכר
71 שיוכל לבקש מעות. מסקנת הגמרא על זה: תִּיקוּ.
72 למדנו במשנה שאם התוספת שהוסיף לו בשדה היתה תשעה
73 קבין, חזרת הקרקע. אבל בפחות, דינו יעשה חשבון, כיון שאין
74 ראייה הקרקע לעבודה. הגמרא עוסקת באופנים שאף בפחות
75 משיעור זה, הדין הוא שחזרת הקרקע: תֵּנָא בברייתא, אִם הָיָה
76 השדה שמכר ללוקח, סְמוּךְ לְשָׂדֵהוּ – שהיתה למוכר שדה אחרת
77 סמוכה לאותה שדה שמכר, אֲפִילוּ אִם הוֹסִיף לוּ עַל שְׂבַעָה קַבִּין
78 ומחצה כָּל שָׂדֵהוּ, הדין שֶׁמְחִיזֵר לוֹ קִרְקַע. ואפילו שבכל מקום דינו
79 שיעשה חשבון, במקרה זה הואיל שאין המוכר נפסד כלום, שהרי
80 הקרקע שיקבל בחזרה ראייה להצטרף עם שדהו הסמוכה לה,
81 ממילא אין סיבה ליפות כוחו.
82 הגמרא מביאה כמה ספיקות שיש להסתפק לפי דברי ברייתא זו:
83 בְּעֵי רַב אֲשֵׁי, באופן שהיה למוכר שדה נוספת סמוך לשדה שמכר,
84 אולם היה בין שני השדות פור, מהו הוֹסִיף לוּ עַל שְׂבַעָה קַבִּין
85 השדות כמחבורות, והדין שתחזור אליו הקרקע עצמה, או שאין
86 נחשבות כמחבורות ודינו שיעשה חשבון. ואם תמצא לומר שאין
87 הבור מפסיק, יש לדון אם היה בין השדות אֲמַת הַמַּיִם, מֵהוּ
88 שֶׁתִּפְסְקִי, ואם תמצא לומר שאין מפסיק, יש לדון אם בין השדות
89 היה הַרְדֵּף הַרְבִּים – שביל שרחבו שש עשרה אמה, שהולכים ממנו
90 לשדות, מֵהוּ שֶׁתִּפְסְקִי, ואם תמצא לומר שאין זה נחשב הפסק,
91 עדיין יש לדון אם היה רִיבְכָא דְרִיבְכָא – שורה של עצי דקל, בין
92 השדות, מֵהוּ שֶׁתִּפְסְקִי, מסקנת הגמרא על כל השאלות: תִּיקוּ.
93 שנינו במשנה: וְלֹא אֵת הַרְבֵּעַ בְּלֶבֶד מְחִיזֵר לוֹ אֲלֵא כָּל הַמּוֹתֵר;
94 נתבאר במשנה שכשמחזיר לו קרקע, אינו מחזיר רק את התוספת
95 אלא את כל הרבעים, הגמרא מבארת את לשון המשנה בזה.
96 שואלת הגמרא: בְּלֶפֶי לֵיאִי – להיכן פונה דבר זה, כלומר על מה
97 פירש התנא דברים אלו, שהרי מסברא צריך להיות להיפך, שאת
98 הרבעים לא יצטרך להחזיר, כיון שזה בכלל המחילה, ואת
99 התוספת יחזיר, ואילו במשנה משמע שאת הרובע יותר פשוט
100 שמחזיר. משיבה הגמרא: תֵּאָנִי – שנה במשנתו רִבִּין פֵּר בְּהַמָּן
101 גירסא שונה, שכשמחזיר לו את הקרקע, לא רק אֵת הַמּוֹתֵר בְּלֶבֶד
102 מְחִיזֵר לוֹ – דהיינו את התוספת על שבעה קבין ומחצה, אֲלֵא מְחִיזֵר
103 לוּ אֵת כָּל הַרְבֵּעִין בְּוֶלֶן. והטעם, שכיון שיש קרקע גדולה שהוסיף
104 ללוקח, אינו מוחל לו כלום.

משנה

105 במשנה לעיל (א) התבאר שהמוכר לחבירו בית כור עפר, ואומר
106 לו שימכור לו 'מדה בחבל', כלומר, מדה מדויקת, אם פחת לו
107 אפילו במעט, חייב המוכר להוסיף לו לשיעור בית כור, וכן אם
108 הוסיף אפילו מעט, יחזיר. אבל אם אמר לו שמוכר לו בית כור 'זן'
109 חסר הן יתר, יש בזה מחילה עד שיוסיף או יפחית שיעור בית רובע
110 לכל סאה. משנתנו דנה באופן שאמר שתי לשונות הסותרות זו
111 את זו.
112 המוכר לחבירו בית כור עפר, ואמר לו 'בית כור זה, מְדָה בְּחֶבֶל אֲנִי
113 מוֹכֵר לָךְ, הֵן חָסֵר הֵן יֵתֵר' ונמצא שאמר שתי לשונות סותרות,
114 ש'מידה בחבל' היינו מדה מדויקת, ו'הן חסר הן יתר' היינו אפילו
115 אם יותיר או יחסר עד שיעור של בית רובע לסאה. הדין הוא
116 שפְּחָל מֵה שֶׁאִמַר בְּסוּף דְּבְרֵי ו'הן חָסֵר הֵן יֵתֵר', את מה שאמר
117 בתחילה 'מְדָה בְּחֶבֶל', כיון שמסתבר שחזר בו מתחילת דבריו,
118 ורוצה שיהיה המקח כפי שסיים, ודינו שאפילו פחת רובע לסאה
119 או הותיר רובע לסאה, המקח קיים.
120 דין נוסף: אם אמר 'בית כור עפר אני מוכר לך הֵן חָסֵר הֵן יֵתֵר, מְדָה
121 בְּחֶבֶל', שגם בזה יש סתירה בדבריו,

1 וְאִי אֵיבָא מִלְּתָא יֵתֵרָא – אולם אם יהיה אפילו מעט יותר מרובע
2 הקב לסאה, (הַתְּוִי) לְהַשְׁעֵת קַבִּין – ובצירוף כל מה שהוסיף לו יצא
3 שנתן לו יותר מתשעה קבין, כגון שמכר לו שני כור שבוזה אף
4 ברבעים עצמם יש יותר מתשעה קבין, הדין הוא שְׁהָדִי – הקרקע
5 חזרת, ואין למוכר אפשרות לדרוש דווקא מעות. והטעם, שכיון
6 שיש מעט יותר מרובע לכל סאה, יצא מכלל מחילה, ובטלה
7 המכירה, ואין לנו לכופף את הלוקח לתת לו מעות, כיון שיש למוכר
8 שיעור שדה חשוב.
9 רבא מקשה ממשנתנו על רב נחמן: אֵיתִיבֵיהּ רַבָּא לְרַב נְהֶמְן, שנינו
10 במשנה, שֶׁאִם שִׁירֵי בְּשָׂדָה בֵּית תְּשַׁעֵת קַבִּין, דינו שמחזיר את
11 הקרקע, ואין המוכר יכול לבקש מעות, כיון שיש בתוספת שיעור
12 שדה חשוב. לֹא דְיֻזְבִּין לֵיהּ בּוֹרִיִּים – האם אין מדובר גם באופן
13 שמכר לו שני כור ושהרי לא כתוב 'ואם שירי בבית כור תשעה
14 קבין, כפי שכתוב ברישא של המשנה, ומבואר שאם היה תשעה
15 קבין חזר, וקשה על רב נחמן שסבר שאף אם היו יותר מתשעה
16 קבין, כל זמן שאין יותר מרובע לסאה הרי זו מחילה. מתרצת
17 הגמרא: לֹא דְיֻזְבִּין לֵיהּ בּוֹר – המשנה מדברת באופן שמכר לו רק
18 כור אחד, ולכן כשיש תשעה קבין יש יותר משיעור מחילה, ויש
19 שיעור קרקע חשוב ועל כן הקרקע עצמה חוזרת.
20 הגמרא מקשה קשיא נוספת מהמשנה: שנינו במשנה, שהשיעור
21 של חזרת המקח בשדה ובגינה אינם שוים, ששיעור שדה, בתשעה
22 קבין ובגינה, לפי דעת ר' אבהו, אם מוכר לו סאה והוסיף לו עד רובע
23 הקב, מוחל. ואם הוסיף לו יותר מרובע עד חצי קב יעשה חשבון,
24 ואם הוסיף לו חצי קב חזר. ולפי דעת רבי עקיבא, אם מכר לו חצי
25 סאה והוסיף לו עד חצי רובע הקב ושמינית קב, מוחל. ואם הוסיף
26 לו יותר משמינית הקב עד רובע הקב, יעשה חשבון, ואם הוסיף לו
27 רובע הקב יחזור המקח. והמחלוקת של רב הונא ורב נחמן, שייכת
28 גם בגינה, כגון אם מכר לו שתי סאה ולת"ק, באופן שהוסיף לו
29 ביחד חצי קב ורובע לכל סאה, שלפי רב הונא חזר, שמאחר שיש
30 כבר שיעור גינה, ואף על פי זה, ולפי דעת רב נחמן אינו חזר
31 עד שיהיה יותר מחצי קב, משום שכל סאה נידונת בנפרד, וצריך
32 שיהיה מעט יותר מרובע הקב לכל סאה כדי שיצא מכלל מחילה,
33 ואז נאמר שיחזור המקח. ולפי רבי עקיבא, אם מכר לו סאה והוסיף
34 לו רבע, כיון שבסך הכל יש שיעור גינה, לפי רב הונא חזר. ולפי
35 רב נחמן אינו חזר, עד שיהיה מעט יותר משמינית קב לכל חצי
36 סאה. מקשה הגמרא: שנינו במשנה ואם הוסיף לו נְגָה בֵּית חֲצִי קַב, הדין
37 הוא שחזור. לֹא דְיֻזְבִּין לֵיהּ כְּאֵתִים – האם לא מדובר גם באופן
38 שמכר לו שתי סאה, ואף על פי כן שיעורו לענין חזרת המקח, ברחיב
39 קב, וקשה על רב נחמן, שלדבריו אף שיש יתור יחד חצי קב, כל זמן
40 שאין מעט יותר מרובע קב לכל סאה אינו חזר, מאחר שעד שיעור
41 זה הוא מוחל, וכפי שנתבאר. מתרצת הגמרא: לֹא דְיֻזְבִּין לֵיהּ סָאָה
42 – מדובר שמכר לו סאה, ולכן דינו שבחצי קב חזר המקח.
43 הגמרא ממשיכה להקשות מהמשנה. מקשה הגמרא: שנינו
44 במשנה וּבְדַבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא – לפי דברי רבי עקיבא שיעור הגינה
45 שונה, שאם הוסיף לו פֵּר רֹבֵעַ, דינו שחזר, מֵאִי לֹא דְיֻזְבִּין לֵיהּ
46 סָאָה – האם אין מדובר גם בשקנה ממנו סאה ובכל זאת כשהוסיף
47 בית רובע חזר, וקשה על רב נחמן, שלדבריו אף שיש בשתיקן
48 יחד יתור של בית רובע אינו חזר עד שיהא מעט יותר מחצי רובע
49 לכל חצי סאה, מאחר שעד שיעור זה הרי הוא מוחל. מתרצת
50 הגמרא: לֹא דְיֻזְבִּין לֵיהּ חֲצִי סָאָה, ולכן עד שמינית קב אומרים
51 שמחל לו, ואם הוסיף לו מעט יותר, יעשה חשבון, וברובע הקב
52 חזר המקח.
53 למדנו במשנה ששיעור גינה שונה משיעור שדה לענין השיעור
54 שבו אומרים שחזור המקח. הגמרא דנה באופן שהשתנה מצב
55 הקרקע משעת המכירה לשעת החזרה, אם הולכים לפי שעת
56 המכירה או החזרה: בְּעֵי רַב אֲשֵׁי, באופן שמכר לו שָׂדֵה, כגון סאה,
57 והיתה תוספת של יותר מרובע לסאה, שדינו שיעשה חשבון,
58 ונְעֻשִׁית נְגָה – וקודם שהחזיר לו מעות או קרקע נעשתה גינה על
59 ידי שהתחיל לנבוע בדה מעיין, ויש להסתפק אם הולכים אחר שעת
60 המכירה, ואז היתה שדה, ואינה ראייה לכלום בשיעור זה, ויוכל
61 המוכר לדרוש כסף במקום לקבל חזרה את הקרקע, או שהולכים
62 אחר השעה שצריך להחזיר לו את מה שנוסף לו בשדה, והרי

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **ב.** ואפלו היה יושב ושותה מבעוד יום צריך להפסיק בשמגיע בין השמשות שהוא ספק לילה אבל אם
- 2 היה יושב ואוכל מבעוד יום אינו צריך להפסיק אפלו משתיה אפלו בשמגיע ודאי לילה ורשאי
- 3 להמשיך בסעודתו כמה שירצה תוך הלילה בין שהתחיל בהיתר אבל אם שכח והתחיל הסעודה באסור
- 4 דהינו מבין השמשות ואילך צריך להפסיק מיד שנופר.
- 5 ויש מתירין אפלו להתחיל בבין השמשות בין לאכל בין לשתות ואין אסור אלא בודאי לילה שאז הוא
- 6 זמן הראוי להבדלה וכן נתפשט המנהג בסעדות גדולות שמתחילין בבין השמשות ואין למחות בידם בין
- 7 שיש להם על מה שישמכו אבל העקר בסברא הראשונה.
- 8 וידברי הפל בשמגיע ודאי לילה צריך אפלו להפסיק אם היה קבוע לשתיה בלבד מבעוד יום ואפלו מאכילה
- 9 אם שכח והתחיל בודאי לילה צריך להפסיק מיד שנופר ואם נזכר לאחר שברך המוציא קדם שפעם
- 10 פרוסת המוציא¹¹ יטעמנה מיד ואחר כך יבדיל¹² שאם יבדיל מתחלה תהא ברכת המוציא לבטלה שאחר
- 11 כך יצטרך לחזור ולברך המוציא בין שהפסיק בלכך בין ברכה למעמה:

חלק ב סימן רצט שלא לאכול ושלא לשתות ולא לעשות שום מלאכה קודם שיבדיל סעיף ב

ביאורי הלכה

- [ד] ספק לילה - אפילו שבין השמשות עדיין אינו זמן הבדלה.⁸
- [ה] יושב ואוכל - היינו אכילת פת, אבל מיני מזונות דינם כשותה.⁹
- [ו] ויש מתירין - טעם המתירים משום שבבין השמשות הוא ספק לילה ועדיין אי אפשר להבדיל בין קודש לחול לגמרי - ונחשב כקודם זמנה, אבל בקידוש שזמנו
- [ז] ואין למחות בידם - וכן לסעודה שלישית למי שנתאחר.¹¹
- [ח] פרוסת המוציא - והוא הדין שאר ברכות ומאכלים.
- [ט] ואחר כך יבדיל - אם נטל ידיו לסעודה קודם שהבדיל, ונזכר קודם ברכת "המוציא" - יבדיל על הכוס בין נטילת ידיים ל"המוציא"¹³.

צינונים והוספות

- (8) כמבואר בסי' רעא קו"א ס"ק ג, וראה שם באריכות.
- (9) וצריך להפסיק אף אם קובע עצמו עליהם.
- (10) קו"א סי' רעא שם.
- ובסי' זכרון יוסף (פאק) סי' נו כתב שע"פ פסק רבינו בסידורו שבשעת הדחק אפשר להתפלל מנחה בין השמשות משום שמקילים להחשיבו כיום לחיובים דרבנן, א"כ גם סעודה שלישית של שבת אפשר להתחיל בין השמשות, ולא אסר בשו"ע אלא להתחיל סעודה אחרת למי שכבר יצא ידי חובת סעודה שלישית, או שיש לחלק בין הסידור לשו"ע, ושעת הדחק קיימת רק לפי הסידור בו פסק כהגאונים המקדימים את בין השמשות, אבל בשו"ע פסק שבין השמשות בשעה יותר מאוחרת וממילא אין בזה שעת הדחק - ואסור.
- (11) משנ"ב סק"א משום שהוא דבר מצווה אפשר לסמוך על הרז"ה, וגם העולם נוהגין להקל בזה, והוסיף שאפילו תאב לאכול ולשתות ג"כ אין להחמיר עד חצי שעה שקודם צה"כ מטעם דיכול לסמוך על דעת השו"ע והיא דעת ר"ת דאין ביה"ש מתחיל תיכף אחר השקיעה, ובקצות השולחן סי' צד בדה"ש ס"ק ו כתב שצ"ע אם מי שנוהג דלא כר"ת לענין עשיית מלאכה במוציא שבת, אם יכול לסמוך להקל
- אפילו באיסור קל על דעת ר"ת דהוי תרתי דסתרי (וראה המובא לעיל מס' זכרון יוסף). אמנם לענין סעודה ג' הסכים שהמנהג פשוט להתחיל אפילו תוך חצי שעה לצאת הכוכבים אף אם אין לו מי שיזכירנו לק"ש, דבא"י כשהוא סמוך לשקיעה, אפילו השמש נראה על הארץ הוי פחות מחצי שעה לצאת הכוכבים, ומתחילין סעודה ג' סמוך לשקיעה אפילו במקום שאין השמש קורא לערבית משום שלא חששו בסעודה זו שמא יימשך, ועוד שהיא מצוה עוברת. ועפ"ז יש מקום להקל גם במי שתאב לאכול ולשתות.
- ולהעיר: שאף שיוצא ידי חובת סעודה שלישית כשהתחיל בין השמשות, מכל-מקום בברכת המזון לא יזכיר של שבת (כמבואר בסי' קפח סי"ז, וראה קצות השולחן סי' צב בדה"ש ס"ק ח שאם לא אכל כזית קודם החשכה לא אומר רצה בברכת המזון).
- (12) ולענין קידוש; יקדש מיד על הפת שברך עליה ולא על היין, וכך לא יצטרך לטעום קודם הקידוש (סי' רעא סט"ו).
- (13) כן משמע בסי' קסו.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות פסח – לפי לוח "רב יומי"

למצות מצוה והן פסולות לפי שהמצה שאדם יוצא בה ידי
 חובתו צריך שלא יהיה בה תערובת שום טעם אחר אלא
 טעם מצה בלבד שאם יש בה תערובת טעם אחר אותו טעם
 הוא מפיג את טעם המצה, עיין סימן תס"א סעיף י"ב:

ט חטה שנמצאת במי פירות שלא נתערב בהם שום מים
 בעולם אף-על-פי שנתרככה החטה אין לחוש בה שמא
 החמיצה שהרי מי פירות אין מחמיצין לפיכך אם נתבשלה
 החטה עם המי פירות בתוך הפסח ונתנה בהם טעם אינה
 אוסרתן ואפילו אם החטה היא מבוקעת והביקוע הוא סימן
 חימוץ אף-על-פי-כן אנו תולין שמחמת שנישירת הרבה
 בתוך המי פירות נתפחה ונתבקעה שהרי אף עיסה שנילושה
 במי פירות בלבד היא נתפחת ומתחמצת כשהיא שווה
 הרבה אלא שאין זה חמץ שאסרה תורה ולא אמרו שהביקוע
 הוא סימן חימוץ גמור אלא בחטה שנמצאת במים או במי
 פירות שנתערב בהם מים או אפילו חטה נגובה ויבשה
 שנמצאת בקועה בידוע שהיתה כבר במים ונתבקעה שם
 שמן הסתם כל ביקוע הוא מחמת מים אבל כשנמצאת במי
 פירות תולין שנתבקעה לאחר שנפלה לתוכם ואין חוששין
 שמא כבר היתה בקועה קודם שנפלה לתוכם שאין מחזיקין
 איסור מספק:

י אפילו למנהגינו שאנו חוששין בכל מי פירות שמא
 נתערב בהם מים אף-על-פי-כן אין להחמיר בחטה
 הנמצאת בתוכם כי חששא זו אינה כדאי אלא לאסור
 לכתחלה שלא ללוש בהם עיסה ושלא לעשות מהם תבשיל
 עם קמח אבל בדיעבד לא היה כדאי לאסור בשביל חששא
 זו ואין אנו מחמירין אף בדיעבד אלא כדי שלא יעשה כן
 פעם אחרת לכתחלה אם נחירם לו לאכלם בפסח אבל בדבר
 הנעשה מאיליו כגון חטה שנפלה לתוך מי פירות אין
 להחמיר בדיעבד:

יא יין צמוקים דינו כמי פירות לענין חמץ כי המים ששרו
 בהן הצמוקים נשתנו מברייתן לאחר שנתנו בהן
 הצמוקין טעם יין ונתהפכו להיות הן עצמן יין ולכך מותר
 לומר עליהן קידוש היום כמ"ש בסימן ער"ב:

יב במה דברים אמורים בצמוקים שהם ענבים שלימים
 אלא שנכמשו ועדיין כל כחם בהם כיון שלא נדרכו
 מעולם לפיכך כחם חזק להפך את המים שנשרו בהם להיות
 כמו יין ממש אבל ענבים שנדרכו ונעצרו בגת על-ידי קורה
 ואחר כך נתן מים על החרצנים אפילו אם הוא בענין שמותר
 לקדש עליהן אף-על-פי-כן לא נתהפכו להיות יין ממש אלא
 הרי הן כיון מזוג במים שהרי אין מקדשין עליהן אלא אם
 כן נתן עליהם שלשה מדות מים ואח"כ מצא ארבעה
 שהרביעית היא יין שיצא מן החרצנין לתוך המים והרי זה
 כדרך מזיגת היין שאין שותין אותו כשהוא חי אלא מוזגין
 אותו ג' חלקים מים ואחד יין ואין כח היין ולא כח
 החרצנים חזק כל כך להפך את המים להיות כמו יין ממש
 והרי דינם כיון מעורב במים לענין חמץ:

ד אין חילוק בין אם לש עיסה במי פירות שנתערבו בהם
 מים קודם הלישה או בשעת הלישה ובין אם העיסה
 נילושה במי פירות בלבד ואח"כ נתערבו בהם מים קודם
 האפייה או שנילושה במים לבד ואח"כ נתערבו בה מי
 פירות קודם האפייה לפיכך אין מבשלין עיסת מצות אפילו
 במי פירות שיש לחוש שמא תמהר להחמיץ קודם שתתבשל
 כיון שהיא נילושה במים (אבל מותר לקטוף המצות במי
 פירות קודם האפייה אף על פי שנילושה במים לפי שהקטוף
 הוא דבר מועט ואינה ממהרת להחמיץ על ידי כן ומטעם
 זה יש להתיר אם נפלו מעט מי פירות לתוך העיסה
 שנילושה במים ולא אפאה מיד):

ה אע"פ שמי פירות שנתערבו בהם מים אין לשין בהם
 אף-על-פי-כן מותר ללוש ביין אף שאי אפשר שלא
 נתערבה בו טיפה מים בשעת הבציר וגם לכתחלה רגילין
 לערב בו מים בשעת הבציר מטעם שנתבאר ביורה דעה
 סימן קכ"ו אין חוששין למים הללו דכיון שנתערבו בו
 בעודו תירוש שלא היה עדיין יין וכל שהוא תוסס הוא
 נתבטל ונעשה יין א"כ גם המים שנתערבו בו הופג טעמן
 ונשתנו להיות יין כדרך שנשתנה התירוש ונהפך ליין אבל
 בעודו תירוש אסור ללוש בו:

ו עיסה שנילושה במים עם מי פירות אף-על-פי שהיא
 יכולה לבוא לידי חימוץ אין יוצאין בה ידי חובה אם
 שמרה מחימוץ ואפאה מיד מפני שהיא מצה עשירה ואפילו
 אם נילושה במים רבים ומעט מי פירות אף-על-פי-כן כיון
 שיש בה טעם מי פירות הרי היא נקראת מצה עשירה אבל
 אם אין בה טעם מי פירות דהיינו שיש בה ס' כנגד המי
 פירות שעירב בה מותר לצאת בה ידי חובתו אם אפאה מיד.
 אבל אסור לצאת ידי חובתו במצות הקטופות במי פירות
 אע"פ שיש בהן ס' כנגד הקטוף שעל גביהן דכיון
 שהקטוף אינו מעורב בתוך המצה אינו מתבטל בה והיא
 נקראת מצה עשירה:

ז וכל זה מעיקר הדין אבל כבר נהגו במדינות אלו להחמיר
 שלא ללוש אפילו במי פירות בלבד לפי שחוששין שמא
 נתערב בהם מים כל שהוא ואם עבר ולש אפילו אפאה מיד
 אין אוכלין אותה בפסח שחוששין אם נתיר לו לאכלה שמא
 פעם אחרת לא יאפה מיד לפי שלא יעלה על דעתו לחוש
 שמא נתערב בהם מעט מים ואין לשנות המנהג אם לא
 לחולה או לזקן הצריכים לכך כי יש מי שאומר שמעיקר
 הדין מי פירות הן מחמיצין ולא עוד אלא שהן ממהרין
 להחמיץ יותר ממים ועיסה שנילושה בהן דינה כדיון עיסה
 שנילושה במי פירות עם מים לפי סברא הראשונה אלא
 שאין חימוצן חמץ גמור אלא חמץ נוקשה ואיסורו מדברי
 סופרים:

ח ואפילו לקטף המצות אין נוהגין רק לאחר אפייתן
 בעודן חמין ויש נוהגין שלא לקטף בשני ימים
 הראשונים אפילו לאחר אפייתן גזירה שמא יקח אותה

יש להחמיר ולאסרה לפי שאי אפשר לסוחטה כל-כך
ונשארה בתוכה מים בעין:

יח לחלוחית היוצא מהמלח דינו כמי פירות שהמלח אינו
מתולדות המים במה דברים אמורים במלח שחופרין
מהקרקע אבל מלח שלנו שמבשלין אותה ממים דינו כמים
ויש אומרים שדינו כמי פירות והעיקר כסברא הראשונה
ואף-על-פי-כן יש לחוש גם לסברא האחרונה כמו שנתבאר
בסימן תנ"ה:

יט כל אדם יש לו לבדוק התבלין והמלח קודם שיתן מהם
לקדירה בפסח שמה יש חטה בתוכם ותתחמץ בתוך
הקדירה ואם כשבדק התבלין מצא בהם חטה אפילו היא
מלוחלחת ונתרככה ונתבקעה שורפה אם הוא משעה ששית
ואילך והתבלין מותרין אפילו הוא תוך הפסח דכיון שהם
יבשים לא נבלע בהם כלום מן החטה אפילו שהתה בתוכה
כמה ימים:

כ אבל אם מצא חטה במלח יש לחוש בה שמה נכנס בה
לחלוחית המלח מעט מעט עד שהחמיצה ואחר כך נפלט
ממנה לחלוחית לתוך המלח שכן דרך המלח לבלוע ממאכל
המונה אצלו לפיכך צריך ליטול ולהסיר מהמלח מקום מגעה
של החטה דהיינו כרוחב גודל סביב לה והשאר מותר אם הוא
קודם הפסח ואינו חוזר וניעור בפסח אבל אם היה בתוך
הפסח טוב להחמיר לכתחלה להשהות כל המלח עד לאחר
הפסח אפילו מצא חטה אחת בחבית מלאה מלח אין להסתפק
ממנה בפסח לכתחלה לפיכך יזהר אדם לבדוק קודם הפסח
כל המלח הצריך לו לכל ימי הפסח שבתוך הפסח דהיינו
מליל ט"ו ואילך אם ימצא בו חטה אחת יפסיד את כולו:

כא ובדיעבד שנתנו לתוך הקדרה ממלח זה שנמצא בה
חטה בפסח אין לאסור המאכל שבקדירה שהרי אין
שם שמנונית ולא רוטב שיוליך טעם החמץ בכל המלח אבל
אם נטל מלח ממקום מגעה של החטה ונתן לתוך הקדירה
יש לאסור אף בדיעבד:

כב וכל זה כשנתלחלה החטה דהיינו שנתרככה שאז
יוכל לפלוט ממנה קצת לחלוחית לתוך המלח אבל
אם לא נתלחלה החטה אפילו מקום מגעה אין צריך להסיר
אפילו בתוך הפסח שהרי אינה יכולה לפלוט כלום:

חלק ג סימן תסב דין מי פירות אם מחמיצין:

א מותר לחרוך שני שבלים ביחד וכן מותר למלאות
קדירה שבלים ליבשם בתוך התנור ואין חוששין שמה
על-ידי חום האור יצאו מים משבולת אחת ויפלו ע"ג
חבירתה ותחמין לפי שמים אלו נקראים מי פירות ואינן
מחמיצין ואף למנהגינו שאנו מחמירין בכל מי פירות,
מכל-מקום אין הדבר מצוי שיצאו מים מהשבלים לפיכך
אין חוששין לזה כלל כיון שאף שיארע לפעמים שיצאו
מהם מים אין כאן איסור גמור של תורה שהרי אף
למחמירין בכל מי פירות מעיקר הדין, מכל-מקום אין
חיוצא חמץ גמור אלא נוקשה ואיסורו מדברי סופרים:

ג ושאר כל הפירות חוץ מן הענבים אפילו בעודן שלימים
שלא נסחט מהם כלום אין כחם חזק להפך את המים
שנשרו בהם להיות דינם כמי פירות בלבד אלא דינם כמי
פירות עם מים אם נסחט לתוכם מוהל מהפירות וכן משקה
העשוי מדבש (שקורין מ"ע"ד) דינו כמי פירות עם מים כיון
שעיקרו מים:

ד אבל דבש שעושין מצימוקין ששורין אותן במים תחלה
ואחר כך סוחטין אותם ויוצא מהם דובשם עם המים
שנבלעו בהם ואחר-כך מבשלים את המים הנסחטין מהם
עד שנעשה דבש הרי דינו כמי פירות בלבד לפי שהמים
שבו נשתנו מבריייתן על-ידי האור להיות דבש:

טו שומן מהותך דינו כמי פירות בלבד אפילו אם מיד
לאחר שהדיחווהו להכשירו מדמו בעודו מלוכלך במים
שמוהו בקדירה להתיכו ונמצא שיש בו תערובת מים
אף-על-פי-כן אין לחוש לפי שכשנתבשל שומן בקדירה
[אין] באילפס בישול יפה נשרפו המים בבישול והלכו להם
לגמרי.

ומכל-מקום אם נמצאת חטה בשומן כשעודנו באילפס
שהתיכוהו בו בין שעדיין הוא לח וצלול בין שכבר קרוש
שם בתוך האילפס אם התיכוהו בתוך הפסח יש לאסורו
שיש לחוש שמה נפלה החטה לתוכו באילפס כשעדיין לא
נתבשל בישול יפה בעוד שהיו בו צחצוחי מים מהמים
שהודח בהם ואז נתחמצה החטה במהרה קודם שנתבשלה
שם ונאסר כל השומן שבאילפס שחמץ בפסח במשהו:

טז אבל אם הוריקן השומן מהאילפס לכלי אחר ובאותו
כלי נמצאת חטה בתוך השומן אפילו הוריקוהו לתוכו
כשהיה רותח ואפילו אם עדיין הוא רותח ונפלט לתוכו טעם
החטה הרי זה מותר לפי שאנו אומרים כאן נמצא כאן היה,
דהיינו חטה זו שנמצאת עכשיו בכלי זה כבר היתה בתוכו
קודם ששמו השומן לתוכו ולא היתה מעולם עם השומן
בתוך האילפס כשעדיין היה בו צחצוחי מים ולא נתחמצה
חטה זו מעולם ועכשיו אינה באה לידי חימוץ על-ידי
השומן כיון שכבר הלכו ממנו צחצוחי מים לגמרי
כשנתבשל בישול יפה באילפס:

יז וכל זה כשלא נתנגב השומן ממי ההדחה קודם
ששמוהו באילפס אבל אם נתנגב לגמרי ממי ההדחה
ואחר כך שמוהו באילפס ונמצאת שם חטה אפילו נמצאת
קודם שנתבשל בישול יפה הרי זה מותר שאין כאן אלא מי
פירות בלבד ואין החטה באה לידי חימוץ.

ואפילו אם נשרה כמה ימים במים עד שנבלעו בתוכו ואף
שאחר כך נתנגב מלחלוחית מים שעליו קודם שהתיכוהו
מכל-מקום המים שהיו בלועים בתוכו נתערבו בו כשהותך
אף-על-פי-כן דינו כמי פירות בלבד בלא מים לפי שהמים
הבלועים אין שם מים עליהם כלל עד שיתגלו ויצאו לחוץ
נגון בשר יבש שמוזע בימות הגשמים מחמת המים שהודח
בהם וכמו שיתבאר בסי' תס"ו ע"ש.

אבל המצה ששורין אותה במים לאחר אפייתה וסוחטין
אותה ואחר כך לשיין אותה בשומן אם נפלה חטה לתוכה

27 ושאר דבר שיש לו קיוהא ורגילין ליתן בתוכם קמח שהקמח
28 מתחמק גם כן על-ידי קיוהא אם נתערב שם מעט מים אסור
29 ליתן בתוכם קמח שהרי הם כמי פירות עם מים שממהרים
30 להחמיץ.
31 ואם עבר ונתן שם קמח בפסח אין לו תקנה לאכלה מיד
32 כמו שהתירו בעיסה שנילושה במי פירות לאפותה מיד לפי
33 שכיון שהוא אופה אותה תיכף ומיד אי אפשר לה לבא לידי
34 חימוץ אבל מיני טבולים שמטבל בהם בשר על כרחך הוא
35 משתהא מעט באכילתם וכיון שמי פירות עם מים מממהרים
36 להחמיץ יש לחוש שמא כבר החמיצו מיד שהתחיל לאכלם
37 לפיכך אין להם תקנה אלא לשורפם מיד שנתן הקמח
38 לתוכם שהרי אסור להשהותם.
39 במה דברים אמורים בשאר כל מיני טבולים חוץ מן החרדל
40 שאם עבר ונתן קמח לתוך החרדל יש לו תקנה לאכלה מיד
41 ואין לחוש שמא כבר החמיץ הקמח מיד שהתחיל לאכול
42 לפי שהחרדל הוא חד (יותר מפלפלין שעל ידי שהן חדין
43 הן ממחרין את העיסה להחמיץ אבל החרדל הוא חד) יותר
44 מדאי ועל ידי כן אינו מניח את הקמח שבתוכו שימהר
45 להחמיץ:
46 **ב** וכבר נתבאר בסימן תנ"ג המנהג במדינות אלו שלא
47 לאכול כלל חרדל בפסח מטעם שנתבאר שם ואפילו אם
48 קודם הפסח כתשו וטחנו ועירבו עם יין אף-על-פי-כן אין
49 אוכלין אותה בפסח דכיון שהחרדל הוא עיקר והוא ניכר
50 ונראה אין זה נקרא תערובת שמתירין אותו אפילו בתוך
51 הפסח כמו שנתבאר שם ועוד שלא הקילו אלא בהתערובת
52 שנעשה מאיליו אבל המערב בידיים כדי לאכול התערובת
53 בפסח אין מתירין לו לאכלה:

חלק ג סימן תסד, חרדל שנתערב בתוכו קמח:

1 **ב** השבלים או החטים עצמן שנקלו בתנור או באור אם
2 טחנן לא יבשל הקמח שלהם במים שמא לא נקלו באור
3 יפה ויבואו לידי חימוץ בתוך המים קודם שיספיקו
4 להתבשל שם ואפילו אם הקמח עצמו נקלה בתנור לא
5 יבשלו במים שמא לא נקלה יפה (ויבא לידי חימוץ) ויש
6 מתירין לבשל קמח הקלוי לפי שחום האור שולט בו יותר
7 ממה ששולט בהחטים ויש לסמוך על דבריהם בדיעבד שאם
8 עבר ועשה ממנו תבשיל יש להתירו בהנאה או להשהותו
9 עד לאחר הפסח:
10 **ג** אבל מצה אפויה שחזר וטחנה מותר לבשל הקמח שלה
11 ולעשות ממנה כל מה שירצה אפילו במקום שמצוים
12 עבדים שמזוללים באיסורים אין חוששין שמא כשיראו
13 שמתירים לעשות תבשיל מקמח של מצה יתפרצו להתיר
14 לעצמם לעשות תבשיל מקמח של חטים:
15 **ד** ותיקא והוא תבשיל העשוי משמן ומלח עם קמח מותר
16 לעשותו בפסח אם אין שם תערובת מים כל שהוא
17 ואפילו במלח שלנו שמבשלים אותו ממים והרי דינו כמים,
18 מכל-מקום כיון שהוא מועט ונשתנה צורתו מצורת המים
19 אין בו כח עם השמן אבל אם יש שם מלח מרובה יש לחוש
20 ולהחמיר כדין מי פירות עם מים שממהרים להחמיץ:
21 **ה** כשמוללין את הקדירות החדשות דהיינו שמבשלים
22 בהם קמח ומים וחומץ כדי להקשותן ולחזקן אם הוא
23 בתוך הפסח (פירוש בחולו של מועד, עיין סי' תק"ב) לא
24 ימולל אלא בקמח של מצה אפויה אבל לא בקמח של
25 חטים:

חלק ג סימן תסג אם מותר לחרוך שבלים יחד ודיני כרמל:

26 **א** כל מיני טיבולים שמטבלים בהם הבשר ויש בהם חומץ

לְקוּטֵי תוֹרַה' פֶּרֶשֶׁת אַחֲרֵי – הַפְּרָשָׁה הַחֲסִידִית

פִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפַּר [א]

8 לְעוֹלָם-הַזֶּה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף הָאָדָם הַגְּשָׁמִי, שְׂאֵז הֵיְתָה
9 כְּלוּלָה בְּמִקְוָא וְשָׂרָשָׁא דְכָל עֲלָמִין – אֹר אִין-סוּף
10 בְּרוּרֵי-הוּא. וּכְמוֹ שְׂכָתוּב בְּזֵהָר עַל פְּסוּק (בְּרַאשִׁית ב, ז) "וַיִּפַּח
11 בְּאִפּוֹ נְשִׁמַת חַיִּים": "מֵאֵן דְּנִפַּח – מֵתוּכּוֹ נִפַּח", שְׂמִתְחַלָּה
12 הֵיְהָה הַהֶבֶל כְּלוּל בְּמִקְוָו וְשָׂרָשׁוּ, דְּהֵיְיִנוּ בְּמַהוּתוֹ
13 וְעִצְמוֹתוֹ מִמַּשׁ, אֶלָּא שְׂלֵאַחַר יְרִידָתוֹ וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת
14 הַמְּדַרְגּוֹת נִשְׁתַּנָּה מַמְהוּת לְמַהוּת, וַיְרַדָּה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף

1 "פִּי בְיוֹם הַזֶּה יִכְפַּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם"
2 לְפָנַי ה' תְּטַהֲרוּ!¹ (ויקרא טו, ל);
3 הֵנָּה יֵשׁ לְהַבִּין מַה שְׂכָתוּב "יִכְפַּר" סֵתָם, וְהוּהָ לִיָּה
4 לְמִימַר "יִכְפַּר ה' כו"?
5 אַךְ נוֹדָע שְׂיוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא יוֹם הַתְּשׁוּבָה. וְעֵנָן
6 הַתְּשׁוּבָה הוּא, לְהַשִּׁיב נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית לְמִקְוָו חוּצְבָה,
7 כְּמוֹ שְׁהֵיְתָה קוֹדֵם הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וַיְרִידָת הַמְּדַרְגּוֹת

1 בפסוק (א, ה) "כִּאֲהֵל קִדְר". ובפסוק (ו, יא) "אֶל גֶּת אֲגוּז". ובפסוק (ח, ט) "אֲחֹת לְנוֹ קִטְנָה". ובפתיחתא דְאִיקָה, בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל "רַבִּי יִצְחָק פֶּתַח (דְּבָרִים כח, מ): תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ".

1. (רבות: תולדות, פְּרִשָׁה ס"ה גְבִי "שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים טוֹבִים" (בראשית כו, טו). אַחֲרֵי, סוּף פְּרִשָׁה י', וְסוּף פְּרִשָׁה כ"א. אַמּוּר, סוּף פְּרִשָׁה כ"ז. שְׁלַח לָךְ, פְּרִשָׁה י"ו גְבִי "בְּמֵאזְנֵים לְעֻלוֹת" (תהלים סב, א). שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה

אינהו דבר הנצב בשמים? אלא אמר הקדוש ברוך הוא: על
 מה השמים עומדים? על אותו דבר שאמרתי: "הי רקיע בתוך
 המים כו", ובאותו הדבר שברא אותן בו, הם עומדים לעולם.
 לכך נאמר: לעולם דברך [...] נצב בשמים. עד כאן לשון
 המדרש "שחר טוב"י.³
 והנה, תחלת בריאת העולמות היזה ברצונו יתברך
 מעצמו ומאליו, "כי חפץ חסד הוא" (מ"ב ה, יח), אף להיות
 חיים וקיימים לעולם מאין לישי, הוא על ידי מעשה
 התחנותים דוקא.
 כמו שכתוב (ישעיהו מג, ז): "כל הנקרא בשמי ולכבודי,
 בראתי יצרתיו אף עשיתיו". ו"אין כבוד אלא תורה",
 שהם דרך כלל רמ"ח מצות-עשה ושס"ה מצות לא-
 תעשה, שהם הם בחינת כלים להשראת אור ה', ומכון
 לשבתו שיהיה לו דירה בתחנותים. והם הם כדמיון
 הפתילה והעצים, שבהם נאחו האור שלא יסתלק
 למעלה חס ושלום.⁴
 כי הנה "לאו אורחא דמלכא לאשתעי מילין
 דהדיוטא"⁵ - פירושו: "מילין דכדי"י⁶ - שאינן מערכו.
 והנה, כל העולמות עליונים ותחנותים פולם הם "מילין
 דהדיוטא" לגבי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו,
 שהוא רם ונשא עליהם רבבות מדרגות עד אין קץ
 ותכלית, וכולא ממש כלא חשיבא קמיה.
 וכמו למשל מלך בשר ודם, שיש לו אלה אפלים
 ורבות רבבות וזה וכסף, ומרבה לספר בענין עפר, והרס
 את חרסי אדמה, שהן ודאי מילין דהדיוטא לגביה; וכן
 יותר מכן לאין קץ ותכלית נחשב לגבי הקדוש ברוך-
 הוא לספר ב"דבר ה" בעשרה מאמרות: "יהי אור", "יהי
 רקיע כו", שהן מילין דהדיוטא יותר מעפר וחרס לגבי
 הכסף וזהב, שהם גם כן ענינים גשמיים - בחינת דומים
 כמו העפר והחרס, ומן העפר נלקחין; אלא בצרוף את
 הכסף ובכחון את הזהב נעשו חשובים מאד, ומובדלים
 הרבה מן העפר עד שאין לעפר ערך עמהם. אבל
 העולמות לגבי הקדוש ברוך הוא, ואפילו עולמות
 עליונים וגן עדן העליון, אין ערוף אליו כלל, ו"לית
 מחשבה הפיסא ביה כלל", ומאפס ותהו נחשבו לו.⁷

האדם בעולם הזה, אשר על פן צריך להשיבה למקורה
 בשהיתה, ולהעלות נפשו לה, להיות דבוקה באלקים
 חיים, שתכלל באור אין-סוף ברוך הוא כבתחלה.
 והנה, להבין תכלית וירידת והשתלשלות הנשמה כל
 כך, שירדה ממקום גבוה מאד למקום נמוך מאד, וצריך
 כמה יגיעות להשיבה כמקודם, והלואי תהא השבה
 מעליותא, כי הרבה דרכים בחזקת סכנה חס ושלום,
 ולמה היתה פזאת מלפניו יתברך?⁸
 - צריך להבין מה שכתוב (דברים ד, כד): "כי ה' אלקיך
 איש אוכלה הוא".
 פירושו: על דרך משל כשם שהאש אינו מאיר, ואינו
 נתפס להקרא בשם אור ואש כלל עד שנגאחו בפתילה
 או בעצים, כי טבע האש להסתלק למעלה לשרשו
 ויסודו; כך הנה "דבר ה'" שבו "שמים נעשו וברוח פיו
 כל צבאם" (תהלים לג, ו), "בעשרה מאמרות שנברא
 העולם" "יהי אור וגו'" (בראשית א, ג). "יהי רקיע וגו'" (בראשית
 א, א) - "הלוא כה דברי פאש" (ירמיהו כג, כט) על דרך משל
 - להיות טבע ובחינת הסתלקות למקורא ושרשא
 דכולא.
 "ומבשרי אחזה אלוה" (איוב יט, כו); כמו על דרך משל
 באדם, הדבור הוא מיסוד האש, כי יוצא מהבל הלב
 דרך הקנה, והלב הוא עיקר יסוד האש, ועל פן צירופן
 הן: הבל, הלב, להב. ופרטות הנמשל אף הוא למעלה
 באור אין-סוף ברוך הוא אין די ביאור כאן, ומבואר
 במקום אחר. והמשפיל יבין.
 נמצא, שאי אפשר להקרא בשם אור ה', ואינו נתפס
 בשם אור וזיו כלל, כי אם על ידי המשכות והשתלשלות
 המדרגות רבות, שיהיה נתפס האור כמו בעשייה
 גשמיות. וכמו שכתוב (תהלים קד, כד): "כולם בחכמה
 עשית".
 והנה נודע מה שכתוב על פסוק (תהלים קיט, פט) "לעולם
 הויה דברך נצב בשמים", כי דבר ה' שבו שמים נעשו
 נצב שם לעולם, כי לעולם הוא מהנה מאין לישי.
 וכן הוא במדרש תהלים על פסוק זה, וזה לשונו:

5. ואין דרך הפקד לדרך דברי הדיוט. "מלך בשר ודם, לא יקרא
 דליה הוא, לאשתני מלך דהדיוטא" (זהר בהעלותך קמט, א).
 6. ומילי דכדי (סנהדרין כט, ב) - דברים של חנם (רש"י). דברי רוח, לשון
 אחר: מילי דכזיב, דברי כזיב (רש"י בכורות ח, א). נדי - לשון רג שאין
 בו טעם הוא, ומילי דכדי הכין פירושיה. (תשובות הגאונים סימן ג). לשון
 דבר רג שאין בו טעם הוא (שם סימן תלז).
 7. (על פי לשון הכתוב; ישעיהו מה, ט: "חרש את חרשי אדמה").
 8. (ועיין מענין "הדיוט" ב"מאורי אור" אות ה', סעיף ל'. ובזהר חלק
 ג', תצא, דף רע"ו, א').

2. (ועיין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל
 נעשה").
 3. (ועיין עוד על פסוק זה ברבות וקרא, פרשה נ"ג, גבי "וה' פקד את
 שרה" (בראשית כא, א). תצוה: ריש פרשה ל"ח, ותוך פרשה הנ"ל
 אמור, ריש פרשה כ"ט. במדבר, פרשה ב', גבי "היה מספר בני ישראל"
 (הושע ב, א)).
 4. (ועיין ב"ספר של בינונים" פרק נ"ב: "ומהו הלבוש כו". עין שם).
 ונשם: שייכב להסתירה ולהבישה ולא יתבטל בנציאות באורה. הוא
 צונו יתברך וחקנתו וכו' המזוברים בתורה ומצותיה.

מַרְכֶּבָה אֵלָיו יִתְבַרַךְ, עַד שִׁיקְרָא שְׁמוּ עֲלֵינוּ שְׁהוּא
 אֱלֹהֵינוּ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (בראשית כו, ד): "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עַל
 שֵׁם שְׁהוּא בְּחִינַת מַרְכֶּבָה. וְלֹא לְהִיּוֹת דְּבַר יֵשׁ וְנִפְרַד
 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, רַק "מֶלֶךְ הָעוֹלָם", פִּירוּשׁ:

מֵה שְׁהוּא מְהִירָה וּמְחִירָה הָעוֹלָמוֹת לְהִיּוֹת יֵשׁ וְנִפְרַד
 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, הוּא מַפְנֵי הַיּוֹתוֹ "מֶלֶךְ שְׁמוּ נִקְרָא", וְ"אֵין
 מֶלֶךְ בְּלֹא עִם" מִלְשׁוֹן עוֹמְמוֹת, דְּבָרִים זָרִים וְנִפְרָדִים.
 שֵׁם הַיְהִיָּה לְאֲדָם הַרְבֵּה בְּנִים אֵין נִקְרָא שְׁמוּ מֶלֶךְ
 עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. מֵה שְׁאֵין כֵּן יִשְׂרָאֵל
 נִקְרָאִים "בְּנֵים לְמָקוֹם", "בְּרָא פִרְעָא דַּאֲבוּהָ", שְׁהָרְגֵל
 בְּטִלְהָ אֶצֶל הָרֹאשׁ. כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְהִנֵּה, כָּל חַיּוֹת וְקִיּוֹם הָעוֹלָמוֹת וְהַתְּהוּוֹתָם מֵאֵין לִישׁ
 תְּמִיד, תְּלִוי בְּמֵה שְׁאֵנְחָנוּ מִמְשִׁיכִים עֲלֵינוּ אֱלֹהוֹתוֹ
 יִתְבַרַךְ לְהִיּוֹת בְּטָלִים אֵלָיו. כִּי הִנְשַׁמּוֹת הֵמָּה פְּנִימִית
 הָעוֹלָמוֹת, כְּמֵאֲמַר רז"ל: "כִּשְׁם שְׂאֵי אִפְשֵׁר לְעוֹלָם בְּלֹא
 רוּחוֹת, כִּף אֵי אִפְשֵׁר לְעוֹלָם בְּלֵי יִשְׂרָאֵל", שִׁישְׂרָאֵל הֵם
 קִיּוֹם וּמַעֲמַד כָּל הָעוֹלָמוֹת.¹⁰

וְהוּא כְּמִשְׁלַח חַיֵּי הַגּוֹף – שְׁתָּלוּם בְּפְנִימִיּוֹת נַפְשׁ
 הַחַיּוֹנִית. שֵׁם יֵשׁ אֵיזֶה מְאוּרַע בְּנַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית גַּם כָּל
 גּוּפוֹ נִתְפָּרַח לְחוֹלָה. לְכֵן אוֹמְרִים: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ
 מֶלֶךְ הָעוֹלָם", פִּירוּשׁ: שִׁיבוּרָךְ וְיוֹמִשְׁךָ לְהִיּוֹת שֵׁם "הַיְהִיָּה"
 – לְהוֹת כָּל הַנְּמַצָּאִים, עַל יְדֵי שִׁיחִיָּה לְנוּ בְּבְחִינַת
 "אֱלֹהֵינוּ" וְאֵזֶי יְהִיָּה "מֶלֶךְ הָעוֹלָם".

וְתִיקְנוּ לומר כֵּן בְּכָל שַׁחַר, לְהִיּוֹת כִּי "מַחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ
 בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה־בְּרָאשִׁית", וּמֵהוּזָה אוֹתָם לִישׁ
 מֵאֵין הַמּוּחֲלָט. אֲךָ אֵין נִמְצָא מְשַׁל כְּמוֹהוּ וְדוּגְמָתוֹ
 לְמִטְּהָ כָּל לְהִרְאוֹת בְּחוּשׁ. רַק אִפְסָ קִצְחוֹ:

שְׁבַכְל יוֹם מֵאִיר מַחֲשֵׁךְ הַלֵּילָה, וְ"כִּבְרִיּוֹתֵי שַׁל עוֹלָם
 – בְּרִישָׁא חֲשׂוּכָא וְהָדָר נְהוּרָא", וְהָרִי הוּא כְּמוֹ יֵשׁ מֵאֵין.
 וְלְכֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמְרִים: "זֶה הַיּוֹם תְּחַלַּת מַעֲשִׂיךָ
 זָכוֹן לַיּוֹם רֵאשׁוֹן", כִּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא הָעוֹלָם,
 וְתְמִיד בְּכָל שָׁנָה חוֹזֵר הַדְּבַר לְקַדְמוֹתוֹ.

"צִרְתִּיּוֹ" הוּא בְּחִינַת הַדְּבוּר – שְׁעוּשָׁה צוּרָה
 לְאוֹתִיוֹת הַמַּחֲשֶׁבָה. וְאֵין אוֹתִיוֹת הַדְּבוּר יֵשׁ מֵאֵין כְּמוֹ
 אוֹתִיוֹת הַמַּחֲשֶׁבָה, כִּי כְּבָר הֵיוּ אוֹתָן הָאוֹתִיוֹת בְּתוֹךְ
 הַמַּחֲשֶׁבָה, וְאֵינָם אֵלָּא בְּחִינַת צוּרָה וְהַתְּגַלּוֹת לְאוֹתִיוֹת
 הַמַּחֲשֶׁבָה, שְׁהוּא כְּמִין חוֹמֵר לְצוּרָה זוּ.

וְהוּא נִגְדַּת הַתּוֹרָה שְׁעִיקָר מִצְוֹתָהּ בְּדִיבּוּר, וְכְמוֹ
 שְׁכָתוּב (דְּבָרִים ג, ז): "וְשִׁנַּנְתֶּם לְבַבְכֶּיךָ וּדְבַרְתֶּם בָּם". וְכַתִּיב
 (דְּהוּשָׁע א, ח): "וְהִגִּיתָ בוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה". וְקִיּוּמָא לָן, ד' הַרְהוּר
 לְאוֹ בְּדִיבּוּר דְמִי", וְאֵין יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ בְּהַרְהוּר לְבָד.

אֵלָּא "כָּל מֵה שְׁבָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ־הוּא לֹא בְּרָא אֵלָּא
 לְכַבּוּדוֹ, וְלְכֵן אוֹמְרִים הַמְּלָאכִים (ישעיהו ג, א): "קְדוֹשׁ וְגוֹ",
 מֵלֹא כָּל הָאֲרֵץ כַּבּוּדוֹ, לְפִי שְׁאֶצְלָם הוּא בְּאֵמַת קְדוֹשׁ
 וּמוּבָדֵל לְאֵין קָץ וְתַכְלִית, רֶם וּמִתְנַשֵּׂא מִיּוֹת עוֹלָם. כִּי
 "אַתָּה הוּא קוֹדֵם שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, וְאַתָּה הוּא כו". וְ"אֵנִי
 ה' לֹא שְׁנִיתִי" (מְלָאכִי ג, ו) כַּתִּיב, אֵלָּא "מֵלֹא כָּל הָאֲרֵץ" –
 הַתְּחַתּוּנָה דְּוָקָא – "כַּבּוּדוֹ", פִּירוּשׁ: לְבוּשׁוֹ, דְּרַבִּי יוֹחָנָן
 קָרִי לְמֵאנִי – מַכְבּוּדוֹתָא", שְׁשֵׁם נִתְלַבַּשׁ בְּמַעֲשֵׂה הַמְצוֹת
 וְקִיּוֹם הַתּוֹרָה.

וְגַם הַתּוֹרָה, הִיא חֲכָמָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ יִתְבַרַךְ שְׁהוּא
 "כַּבּוּדוֹ", דְּהִיּוּנוֹ הוּד מַעֲטָה לְבוּשׁוֹ, הוּא מֵלֹא כָּל הָאֲרֵץ.
 וְכַבּוּד הוּא גִימְטְרִיא "ל"ב נְתִיבוֹת חֲכָמָה", הֵם הִילּוּכִים
 וְהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת חֲכָמָה־עֵילָאָה בְּהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת
 לְמִטְּהָ מִטְּהָ, עַד שְׁנִתְלַבְּשָׁה בְּתוֹרָה שְׁבַע־פָּה. וּבְעוֹלָם
 הַזֶּה יֵשׁ נְתִיבוֹת הַרְבֵּה – שְׁנִתְלַבְּשׁ בְּסִטְרַת וְרַעִים, וְיֵשׁ
 הַרְבֵּה בְּסִטְרַת מוֹעֵד וְכוּ.⁹

ב וְהִנֵּה, כָּל כָּל הַתּוֹרָה וּמְצוֹת הֵם ג' מְדֻרְגוֹת, שְׁהֵם:
 תּוֹרָה, וְתַפְלָה וְצְדָקָה. וְכַדְתָּן: "עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם
 עוֹמֵד: עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל גְּמִילוּת־חַסְדִּים". כִּי
 תַפְלָה הִיא בְּמָקוֹם עֲבוּדַת הַקְּרַבְנוֹת, וְגְמִילוּת־חַסְדִּים
 הִינֵנוּ צְדָקָה. וְכַנְגַּד ג' דְּבָרִים אֵלוֹ כַּתִּיב: "בְּרֵאשִׁיתוֹ, יִצְרַתִּיו,
 אָף עֲשִׂיתִיו", שְׁהֵם מַחֲשֶׁבָה, דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה:

"בְּרֵאשִׁיתוֹ" הִיא בְּחִינַת מַחֲשֶׁבָה, שְׁהִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה
 יֵשׁ מֵאֵין. וְהִיא נִגְדַּת תַּפְלָה שְׁהִיא 'עֲבוּדָה שְׁבַלְב', זוּ
 הַכּוֹנֵה בְּמַחֲשֶׁבָה בְּרַעוּתָא־דְּלִיבָא. כְּמֵאֲמַר רז"ל: "תַּפְלָה
 בְּלֹא כּוֹנֵה כְּגוֹף בְּלֹא נִשְׁמָה". וְדְבוּר הַתַּפְלָה הוּא רַק
 שִׁיחִיָּה הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכּוֹנֵה, לְכֵן הִיא בְּמָקוֹם הַקְּרַבְנוֹת.
 וְעֲבוּדַת הַקְּרַבְנוֹת הִיָּתָה תְּלוּיָה ב' כְּהֵנָּה בְּעוֹבְדָא
 וּבְרַעוּתָא־דְּלִיבָא" כְּנֻזְכַּר בְּזֵהָ.

וְהִינֵנוּ, שְׁתִּדְיָה כְּוֹנְתוֹ וּמַחֲשַׁבְתוֹ דְּבוּקָה בְּה' לְהִיּוֹת
 מַרְכֶּבָה אֵלָיו יִתְבַרַךְ, וְלִמְסוֹר נַפְשׁוֹ וְרִצּוֹנוֹ לְה' יִתְבַרַךְ,
 לְהִיּוֹת לוֹ רַק רִצּוֹן אֶחָד וְלֵב אֶחָד לְאֲבִיו שְׁבַשְׁמִים, שְׁלֹא
 לְהַפְרֵד מִיַּחְדּוֹ וְאֶחָדוֹתוֹ יִתְבַרַךְ עַל יְדֵי "סוּר מִרַע וְעֲשֵׂה
 טוֹב" (תְּהִלִּים לד, טו), דְּהִיּוּנוֹ כַּד אַתְּפְּיָא סְטְרָא אַחְרָא, אֵזִי
 אֵיר עֲלֵיו אוּר ה' עַל נַפְשׁוֹ.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה תִּקְנוּ בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר: "בְּרוּךְ אַתָּה ה'
 אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם", כִּי אֲנוּ מִבְּקִשִׁים:

שְׁיוּמִשְׁךָ בְּחִינַת "הַיְהִיָּה" לְהוֹת הָעוֹלָמוֹת, שְׁלֹא יוֹפְסֵק
 חַיּוֹתָם וְקִיּוּמָם, וְלֹא יִסְתַּלַּק לְמַעְלָה כְּטַבַּע הָאֵשׁ חֶסֶם
 וְשִׁלּוּם.

וְלְהִיּוֹת בְּחִינַת "אֱלֹהֵינוּ" – שְׁנֵהִיָּה בְּטָלִים אֵלָיו, בְּחִינַת

10. (ועיין מה שנתבאר מזה, בדבור המתחיל "ויאמר משה אכלוהו היום").

9. (ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "ושמתי כדכד", גבי "וקל גבולך" (ישעיהו נד, יב)).

34 הוא העיקר חיותו, שבו תלוי כל חיות נפש האדם. אלא
35 ששניהם צריכים זה לזה. כך הענין בתורה, ותפלה,
36 וצדקה – שכולם צריכים זה לזה:

37 ג והנה, לתוספת ביאור הכתוב "כי ה' אלהיך אש
38 אוכלה הוא", צריך להזכיר: כי כשם שהאש אינו נתפס
39 ונאחז היטב בפתיחה או בעצים להאיר על הארץ כי אם
40 בשואה "אש אוכלה", דהיינו כשהיא אוכלת מה
41 שמאחזין בה, שהפתיחה או העצים יהיו נוחין ומוכשרין
42 להתאבל ולכלות בה, כך אין אור ה' נאחז יפה ושורה
43 בנפש האדם באחד מג' דברים אלו, כי אם בביטול-רצון
44 וכלות הנפש אליו יתברך.

45 כי "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", ולכן תלוי המשכת
46 אור ה' על ידי התורה והמצות בישראל. כמו שכתוב
47 (תהלים עח, ה): "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל". כי
48 יעקב וישראל הוא בחינת אתכפיא ואתהפכא, שבוה
49 תלוי המשכת אור ה' על ידי התורה והמצות. מה שאין
50 כן בלא ביטול-רצון, אין יכולת להמשיך¹².

51 והנה, על ידי ג' דברים אלו שאנו ממשיכין בהם אור
52 ה', אף שנתלבש בדברים גשמיים, שכל אנושי, על זה
53 נאמר (הושע יד, ט): "אני בברוש רענן". פירוש: ברוש הוא
54 ארז דק שיכולין לכוף ראשו לעיקרו, ואחר כך כשחוזר
55 לקדמותו הנה הוא מעלה את הדבר הניתן עליו כשהיה
56 בכפיפתו לגבהו למעלה מאד. ויגענין הנמצא בספרים
57 במעשה דיואב ברבת בני עמון¹³.

58 כך אמר הקדוש ברוך-הוא: אני הוא שנתלבש
59 במעשה התחתונים "כברוש רענן", על ידי כפיפת קומתו
60 כביכול¹⁴. שעל ידי זה תתעלה נפש האדם בעילוי אחר
61 עליו לאור באור איך-סוף ברוך-הוא, והיתה נפשו
62 "צרוכה בצרור החיים את ה"¹⁵ ממש¹⁶.

63 והנה "את זה לעומת זה עשה אלהים" (קהלת י, יד): "אש
64 זרה" כנגד "אש אוכלה". וגם כן נתלבש במחשבה דבור
65 ומעשה אשר לא לה' המה, בחינת קלון לעומת כבוד.
66 וכמו שכתוב (משלי ג, לה): "כבוד – חקמים ינחלו, וכסילים

1 והגם, שמעלת התורה עולה למעלה מעלה על
2 מעלת התפלה, כמו שאמרו רז"ל: "ותלמוד תורה כנגד
3 כולם". אף אדרבה, לפי שמעלתה במקורה היא ברום
4 המעלות, ברצון-העליון ברוך-הוא הנקרא "סתמא דכל
5 סתימין", אי אפשר לקבל אורה בבחינת גילוי, עד שתורד
6 למטה ותתלבש בגשמיות עולם-הזה, "הקל קול יעקב"
7 (בראשית כו, כב) – בהבל פיהם, שבהם יתלבש אור ה' הגנוז
8 בתורתו, ומאיר בבחינת גילוי להחיות כל העולמות
9 עליונים ותחתונים. וכידוע ליודעי חן, שכל דבר עליון
10 מאד אינו בא לידי גילוי אורו אלא למטה ב"סוף מעשה"
11 כנ"ל.

12 "אף עשיתיו" – כנגד מעשה הצדקה.
13 והנה בג' דברים אלו אנו ממשיכין עלינו אור ה',
14 להחיות האור נאחזו כמו על דרך משל בפתיחה או
15 בעצים:

16 וכמו שאנו רואים שאור הנאחזו בעצים – נעשה אור
17 הרבה במאד מאד אבל הוא גס ועב, והנאחזו בפתיחה
18 הוא אור מועט אבל הוא דק. ככה ענין התאחוות אור
19 ה' במחשבה הוא אור מועט, שאין פעולתו בהתגלות כל
20 כך להחיות העולמות כמו פעולת המעשה ודבור
21 בתלמוד-תורה – ד"עקימת שפתיו הוי מעשה", וכמו
22 שאמר הכתוב (דברים י, יא): "היום לעשותם" פתיב, כי זה
23 כל האדם ותכלית ירידת נשמתו לעולם-הזה, להמשיך
24 אור ה' בבחינת גילוי, מרום המעלות עד סוף המעשה.
25 אבל השראת אור ה' במחשבה, היא רוחנית, דקה
26 מרוחניות הנמשך ונתפשט למטה בבחינת המעשה.

27 ונעל דרך זה "בודקין את החמץ" – היש והגסות – "לאור
28 הנה" דוקא, שהברור הוא במחשבה¹¹.

29 אלא שבבחינת המעשה והדבור, התפשטות האור
30 הוא הרבה, וניכר פעולותיו. וכמו שאנו רואים ברוחניות
31 האדם בנפש החיוניות, שפעולת המחשבה שבראש
32 אינה כל כך כמו פעולת הרגלים – שהם מונענעים את
33 כל הגוף ומוליכים ממקום למקום, אף על פי כן הראש

11. ועיין מה שנתבאר על פסוק (אסתר ט, כה) "ובבואה בו, אמר עם הספר
בו".

12. ועיין מה שנתבאר על פסוק (ישעיהו כו, ו) "הבאים ישרש".

13. וראה רד"ק (שמואל ב' ה, ח) וצריך עיון. – הערת כבוד
קדושת אדמו"ר.

14. וברד"ק שם: "ונגע בצנור" (שמואל ב' ה, ח): כל מי שיהיה מכה ובוסי היה
נוגע בצנור. כלומר לא היו יכולים לכתוב אס לא היו מגיעים בצנור
והוא המקום הגבוה במגדל. מה עשוי הביאו אילן של ברוש וכפפו
אותו, וקפץ יואב ונעלה בראש החומה, ובקשו להורגו. היה גבור חזק
ולחם כנגדם, ובאו גבורי ישראל ונעורוהו.

15. (שמואל א' כה, כט).

16. ועיין מה שנתבאר מזה גבי "שבת שבתון".

11. ועיין מה שנתבאר על פסוק (אסתר ט, כה) "ובבואה בו, אמר עם הספר
בו".

12. ועיין מה שנתבאר על פסוק (ישעיהו כו, ו) "הבאים ישרש".

13. וראה רד"ק (שמואל ב' ה, ח) וצריך עיון. – הערת כבוד
קדושת אדמו"ר.

14. וברד"ק שם: "ונגע בצנור" (שמואל ב' ה, ח): כל מי שיהיה מכה ובוסי היה
נוגע בצנור. כלומר לא היו יכולים לכתוב אס לא היו מגיעים בצנור
והוא המקום הגבוה במגדל. מה עשוי הביאו אילן של ברוש וכפפו
אותו, וקפץ יואב ונעלה בראש החומה, ובקשו להורגו. היה גבור חזק
ולחם כנגדם, ובאו גבורי ישראל ונעורוהו.

15. (שמואל א' כה, כט).

16. ועיין מה שנתבאר מזה גבי "שבת שבתון".

40 ואם כן הירידה שיירד מאור פניו יתברך היא גדולה
 41 מאד, ו"מאיגרא רמא כו". ובהו יתמרמר נפשו מאד,
 42 ונגעה עד נקודת הלב ממש, שיכלה נפשו ולבבו וישוב
 43 אל ה'.
 44 ועל ידי תשובה מאהבה רבה כזו, הנה ה"זדונות נעשו
 45 כזכיות". פירושו: כשם שעל ידי הזכיות תתעלה נפשו
 46 באור ה', כך תתעלה נפשו על ידי המרירות הגדולה
 47 הזאת מחמת הזדונות, ו"במקום שבועלי תשובה כו"¹⁷:
 48 ד פי הנה במשה רבינו כתיב (שמות לג, כב): "ושמתיך
 49 בנקרת הצור" בשרצה להוריד י"ג מדות הרחמים.
 50 פירושו: מבחינת צור-עליון, מקור ושרש כל שרשי
 51 התהוות, כמו שכתוב (ישעיהו נא, א): "הביטו אל צור
 52 חצבתם".
 53 ונקרא צור, כמו למשל צור החלמיש שמפניו בו
 54 להוציא האש, שהיסוד האש שבו הוא בכח ובהעלם
 55 ולא בפועל. כך בבבול נקרא צור, "צור חיינו", כי הוא
 56 שרש ומקור לכל שרשי ההויה, ושרש ההויה הוא בו
 57 בהעלם בכח ולא בפועל. שמבחינת שם הויה - להיות
 58 מהויה כל הנמצאים מאין ליש, שהוא בחינת "אש
 59 אוכלה" הנ"ל. אבל בחינת הצור הוא, שממנו נמשך
 60 ונתהווה בחינת אש אוכלה הנ"ל.¹⁸
 61 והנה גדול כחן של בעלי תשובה שמגיעים עד בחינת
 62 הצור הנ"ל. כמו למשל אם נכבה מאור האש מוציאים
 63 האש מצור החלמיש, כך הענין בבעל תשובה שנכבה
 64 אצלו מאור ה"אש אוכלה", לפי שאין להם בחינת
 65 הפתילה והעצים להתאחו בהם האור, שהן הם תורה
 66 ומעשים טובים,
 67 הנה על ידי המרירות הגדולה בנקודת הלב שהוא
 68 למעלה מהזמן, ואין חפץ בזמן ומקום כלל, שמואס בחיי
 69 נפשו, כענין רבי אליעזר בן דורדיא שבכה עד שיצאת
 70 נשמתו, הרי מחמת זה מגיע לבחינת הצור, למעלה
 71 מעלה מבחינת התהוות היותו והמשכת זמן ומקום. וכמו
 72 שכתוב שם (שמות לג, כא): "הנה מקום אתי". ולכן "יצאת
 73 בת קול שהוא מזומן לחיי עולם-הבא", כמעשה
 74 הצדיקים שנהנין מזיו תורתן ועבודתן. ואף שלא היה לו
 75 תורה ומצות, מפני היותו דבוק במקורא ושרשא דכולא,
 76 אף לא כל אדם זוכה לזה.
 77 ולכך אנו מתפללים: "השיבנו ה' אליך ונשובה" (איכה
 78 ה, כא), שיהיה תחלה אתערותא-דלעילא בכדי שיוכל

1 - מרים קלון". וכשם שעל הטובה תתעלה נפשו מאד
 2 ביתר שאת מכאשר תוכל הנפש שאת לפי השגתה,
 3 להיות "צרוכה בצרור החיים את ה" ממש. כך לעומת
 4 זה על הרעה נאמר (שמואל שם): "ואת נפש אויביך יקלענה
 5 בתוך כף הקלע". דהיינו קליעה למקום רחוק מאד מאד
 6 מאור פני ה', כמו שכתוב (דברים לא, יח): "ואנכי הסתר
 7 אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה וגו"¹⁷.
 8 והעצה היעוצה לזה, הוא עשות התשובה. ובפרט
 9 בעשרת ימי תשובה, שאז הזמן "ועת לכל חפץ" (קהלת ג,
 10 א) להושיבם אל מקורם. ואזי ישתפר נפשו במרירות על
 11 ריחוקו מאור פני ה', "וישוב אל הויה וירחמהו" (ישעיהו נה,
 12 ז), כמו שכתוב (תהלים קז, יג): "ויזעקו אל ה' בצר להם".
 13 ועיקר התשובה, כמו שכתוב (תהלים כה, א): "אליך ה' נפשי
 14 אשא", לבטל רצונו אליו יתברך, שיהיה לו רצון אחד
 15 לאביו שבשמים בתשוקה וכלות הנפש ממש, ולבקש
 16 מלפניו יתברך שישרה עליו אור ה' ורצונו, להיות לו
 17 ביטול-רצון.
 18 ועל דרך זה תקנו לומר בקשת "סלח לנו, מחל לנו",
 19 שאינו כפשוטו כי אם חטאת מה תפעל לו?¹⁸ ומה ענין
 20 המחילה? אלא הענין, לבקש המחילה והתגלות הרצון
 21 שישונו רצונו להיות שורה עלינו, לעשות רצונו יתברך
 22 בלב שלם ונפש חפצה.
 23 ואומרים: "מי כמוך אב הרחמים זוכר כו", פירושו: כל
 24 התהוות עולמות עליונים ותחתונים מראש ועד סוף,
 25 הוא לפניו יתברך זכירה אחת, וכמו שכתוב בזהר,
 26 דבמשקבה אחת ברא את העולמות. לפי שהוא יתברך
 27 "צופה ומביט עד סוף כל הדורות", ו"קורא הדורות
 28 מראש", ואם כן, מיד כשעלו כל העולמות במחשבה
 29 להבראות הרי כבר נגמרו ונשלמו בריאתם לפניו
 30 יתברך.¹⁹
 31 והנה נראה בחוש גדול הצמצום שצמצם אור אין-
 32 סוף ברוך-הוא במחשבה אחת, ושאינה לפי ערכו
 33 ומהותו כלל, והכל הוא מפני היותו "אב הרחמים".
 34 פירושו: שמהויה וממשיך מדת רחמנות לרחם על
 35 העולמות ולהוותם ולקיימם תמיד בצמצום מחשבה
 36 אחת.
 37 ומזה יתבונן האדם לעורר רחמים רבים על נפשו אף
 38 שפלה מטה מטה מאד, בהסתכלו בשרשו - "דע - מאין
 39 באת". פירושו: מבחינת אין, שהוא בחינת "אב הרחמים".

20. ואין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

21. [וענין ב"פרדס" שעד י"א, פרק ג'. וענין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "היה מספר בני ישראל".]

17. וענין מה שנתבאר מענין כף הקלע, בדבור המתחיל "צו את בני ישראל כו את קרבני לחמי".

18. "ואם חטאת מה תפעל בו" (איוב לה, ו)

19. [וענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "תקעו בחדש".]

20 מ'מלא כל עלמין' ולא בחינת 'סובב כל עלמין' - שאינו
 21 בגדר עלמין כלל.
 22 ושם מקור הסליחה וכפרה, 'נושא עון ועובר על
 23 פשע' (מכה שם), כי לפניו יתברך, לגבי עצם מהותו
 24 בבבול, לא שייך שום פגם ועון ופשע, כי אם בהמשכות
 25 היורדות מאור פניו יתברך על ידי כפיה צמצומים
 26 ומסכים ולבושים רבים.
 27 וזהו "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" (ויקרא טו, ל);
 28 "לפני הויה" דוקא, דהיינו בטרם שנגאלו בחינת
 29 המשכת ההיות להיות כל הנמצאים ואזי "תטהרו",
 30 פשתעלו ותגיעו למדרגה הזיא, דהיינו לבחינת צור
 31 הנזכר לעיל.
 32 ונעין בהרמ"ז סוף פרשת אהרי: תטהרו, בגימטריא בת"ר.
 33 כי הנה תר"ג מצות עם ז' דרבנן הם ממשיכים ית"ך
 34 עמודי אור. אך אם חטא על הנפש וחסר ופגם בהמשכות
 35 הנ"ל, הנה התיקון לזה הוא על ידי התשובה, שגדול כזה
 36 למלאות כל הפגמים והחסרונות. וזהו ענין תטהרו בגימטריא
 37 תר"ך כו²³.

1 להיות אחר כך אתערותא דלתתא - "ונשובה" אחר כך.
 2 ואף כי לעולם באתערותא דלתתא תלוי אתערותא
 3 דלעילא, אף על פי כן "חדש ימינו בקדם" (שם), פירוש -
 4 כמו שהיה תחלת בריאת העולמות, מחמת רצונו הטוב
 5 "כי חפץ חסד הוא" (מכה ז, יח).
 6 וענין "חדש ימינו": כי הימים נקראים המשכת אור
 7 ה', כמו שכתוב (ישעיהו ט, יט): "לא יהיה לך עוד השמש
 8 לאור יומם כו', והיה לך הויה לאור עולם". ועל זה אנו
 9 מבקשים שיאיר עלינו אור חדש מבחינת הצור הנ"ל,
 10 אף שנפסק ממנו האור הראשון מבחינת "אש אוכלה
 11 הוא" והיינו כמו בחושף.
 12 וזהו "כי ביום הזה" שהוא יום הכפורים, יום
 13 התשובה, שמתעורר ומתגלה למטה בחינת "חפץ חסד"
 14 על ידי החמשה תפלות, לך "יכפר עליכם" סתם - "מאן
 15 דלית ליה שם ידיעא, ולא אתפס בשם, ולא אתרמיז
 16 בשום אות וקוצא כלל"²². כי שמות ההויה מורים על
 17 המשכת מאין ליש, מהעלם אל הגילוי להיות 'ממלא כל
 18 עלמין', ו'סובב כל עלמין'. מה שאין כן הקדוש ברוך
 19 הוא בכבודו ובעצמו, לא שייך עליו לומר לא בחינת

נתן להוריד את כל הדרושים ב'תורה-אור' ו'לקוטי-תורה' לפרשת השבוע התקידית
 מונקדים, מופקים ועם פתיחת ראשי התיבות בפתובת: docs.com/LikutayTorah

23. ונעין מה שנתבאר בדבור המתחיל "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה כו".

22. וראה זה חלק ג, רנו, ב. תרגום: מי שאין לו שם ידוע ולא נתפס בשם, ולא נרמז בשום אות וקוץ כקל"

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

16 הענין הוא כידוע בביאור מה שאמר תנו עו"ז לאלקים
 17 שהוא המשכת הכח ועוז לבחי' שם ב"ן בחי' אלקים
 18 לברר בירורים דרפ"ח שזהו בירידת המל' בגלו' דוקא
 19 כידוע בענין עת אשר שלט האדם באדם לרע לו דוקא
 20 שע"ז יוציאו כל הטוב שנפל בקליפו' כמ"ש חיל בלע
 21 ויקיאנו וכן והוצאתי את בלעזו כו' והנה באמת לכאורה
 22 אין זה מובן למה צריך לעוז וכח זה הרי בחי' אלקי'
 23 הוא המברר מכח עצמו כמ"ש כהמס דונג כו' כן יאבדו
 24 רשעים מפני אלקים כו' וכמו במדבר העמי' דכתיב
 25 ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך
 26 כו' אך הענין הוא כידוע בפני' המאמר האיש דרכו
 27 לכבוש ולא האשה כו' דהיינו שבכח הדכר דוקא עיקר
 28 הכח לברר בירורים דרפ"ח שנק' כיבוש מלחמה ולא
 29 באשה שהיא בחי' המל' בחי' נוק' והטעם הוא כי
 30 מאחר שמבחי' המל' מקבלים גם החיצונים יניקה

1 (מא) ובכל זה יובן מ"ש אליך ה' כו' כך בטחתי אל
 2 אבושה כו' דהנה יש להבין בעיקר
 3 ההפרש בין עכשיו לע"ל שהוא בענין השינוים בעליות
 4 וירידות אשר עכשיו תמיד בשינוי מזמן לזמן לפעמים
 5 בחי' המל' שורש כנ"י בהעלאה ולפעמים בירידה
 6 ובדרך כלל הרי היה תכלית העילוי בזמן בית המקדש
 7 ראשון כמו בימי שלמה וכה"ג ואחר כך זמן הגלות
 8 בירידה עצומה ונקרא סוכת דוד הנופלת ממש כו'
 9 וידוע במ"ש ולאום מלאום יאמץ שכשזה קם זה נופל
 10 וכן אמרו לא נתמלאה צור אלא רק מחורבנה של
 11 ירושלים דכתיב אמלאה החרבה כו' משום דאת זה
 12 לעומת זה עשה כו' וזהו עיקר שמחת אויב מנפילת
 13 המנגדו בירידה עצומה דוקא שאז ישמח ביותר שעל
 14 זה אמר לא יעלצו אויבי כו' שלעולם לא יהיה ירידת
 15 המל' באופן שיעלצו אויבי לפי שאמר כך בטחתי דוקא

37 אופנים הא' עכשיו גם בזמן הגלות שנמשך כח משם
 38 הוי"ה לאלקים כמ"ש תנו עוז כו' עד שלא יעלצו אויבי
 39 מבחי' נפילה כלל וכמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח להגביר
 40 על כח הדינין שבקו השמאל כנ"ל כמ"ש הושיעה לו
 41 ימינו והוא התגברות כח החסד דגבר חסדו דבחי'
 42 דכורא דוקא שרובו חסדים) אבל עדיין יש בזה שינוי
 43 מזמן לזמן שאין כל הזמנים שווים בזה כנ"ל משא"כ
 44 ימין הב' דתרעץ אויב לגמרי כמו שיהיה לעתיד לבוא
 45 אין בזה שינוי כלל וכמ"ש לעיל וע"י יתיב כו' כנ"ל
 46 והיינו כך בטחתי בקיום נצחי כמאמר דוד מלך ישראל
 47 חי וקיים וכן לעולם ועד כו' ולא יעלצו אויבי לעולם
 48 כי לא יהיה להם תקומה עולמית כו' ולכך ל' עתיד אל
 49 יעלצו (ובאמת במזמור דלדוד ה' אורי שאו' באלול יש
 50 סתירה לזה לכאורה שהרי אמר שם בפ"י אם תקום עלי
 51 מלחמה בזאת אני בוטח בזאת דוקא דהיינו בחי'
 52 היראה דבחי' המל' בחי' נוק' ועוד מצינו יותר שגם
 53 בחי' שם הוי"ה בעלה דמל' בוטח במל' כמ"ש בטח
 54 בה לב בעלה כו' כי נק' עקרת הבית לברר כל
 55 הברורים ולכך נק' אשת חיל כמ"ש רבות עשו חיל
 56 ואת עלית כו' הרי נהפוך הוא שבחי' דכר בוטח בנוק'
 57 היפך הפסוק דבך בטחתי או בטח בה' וכה"ג וכן בזאת
 58 דוקא אני בוטח כו' אך הענין הוא דחודש אלול עד
 59 יו"כ עולה המל' בפנימי' ע"י וכמ"ש ותרם התיבה כו'
 60 וז"ש אני לדודי ודודי לי ר"ת אלול ולכך או' ה' אורי
 61 כו' והוא כמו שיהיה לע"ל דכל השלימות של
 62 הברורים יהיה ע"י בחי' המל' דוקא כמ"ש א"ח עט"ב
 63 נקבה תסובב גבר כו' משום דסוף מעשה עולה
 64 במחשבה תחלה כו' ע"כ אמ' לעתיד דוקא בטח בה
 65 לב בעלה שלא יצטרך ליתן עוז לאלקים לברר אדרבה
 66 יבטח בה' בלבד כו' וכן הוא מ"ש בזאת אני בוטח
 67 בזאת דוקא והוא ג"כ מ"ש אחת שאלתי בחי' אחת
 68 שעולה למעלה מעלה בפנימי' הכתר כמו שמסיים
 69 בצור ירוממני ועתה ירום ראשי על אויבי כו' משום
 70 דלע"ל תקרא ארץ חפץ חפצי בה כו' (וכמ"ש במ"א
 71 בענין עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת כו'
 72 ודל):

1 כמ"ש ומלכותו בכל משלה וכן מלך אלקים על גוים
 2 כו' איך יעשה דבר היפוכו להפריד שרש יניקה זו מהם
 3 ומכ"ש בהיו' אור השפע נמשך להם בבחי' גלו' שלא
 4 ברצון פנימי רק להאבידם בזה כמ"ש כי גחלים אתה
 5 חותה כו' ולכך נק' בשם גלות א"כ איך חבוש יתיר
 6 א"ע כו' רק ע"י כח ועוז מעליון הימנו שהוא בחי' דכר
 7 והוא מ"ש ה' איש מלחמה שדרכו של איש לכבוש כו'
 8 והיינו תנו עוז לאלקים בחי' ב"ן כו' להיו' שם הוי'
 9 הוא למעלה מבחי' התפשטו' השפע לנבראים עדיין
 10 כו' (וגם להיו' כי בחכמה אתברירו בבחי' הדעת
 11 דרכורא שכולל חו"ג ולא בדעת דנוק' שאין לה רק
 12 עטרה דגבורה והוא מ"ש נשים דעתן קלה ק"ל חצי
 13 מספר ר"ס כמ"ש כי סר לראות יו"ד הוי"ת כו') ויובן
 14 זה בנפש האלקית שנק' נר ה' דוקא שבכחה לברר
 15 לבחי' נוגה דנה"ב כו' כידוע בפ"י עובד אלקים שמברר
 16 לבחי' נוגה שמקבל מאלקי' כו' הרי אין זה רק בבחי'
 17 דעת דבחי' דכורא ולא בבחי' הנוק' שהוא כמו דו"ר
 18 טבעי' שבה כי אין חבוש מתיר עצמו כו' וכמו שאמר
 19 אשרי איש כשהוא איש כו' (ומה שכנ"י נק' אשה יראת
 20 ה' וכן אמרו בזוהר בכמה דוכתי ע"פ בזאת יבוא אהרן
 21 כו' בבחי' היראה שנק' זאת דוקא והוא יראת חטא
 22 שקודמת לחכמתו ונק' שער לה' כו' היינו רק בבחי'
 23 ההעלאה למעלה כמ"ש בזאת יבוא כו' אבל בענין
 24 בחי' הירידה למטה לברר בטו"ר שבע"ד שם עיקר
 25 הברור בחכמה ודעת ומ"ש אם אין יראה אין חכמה
 26 כו' קאי ביראה שקודמת לחכמתו ומ"ש הן יראת ה'
 27 היא חכמה היינו אם אין חכמה אין יראה וקאי ביראה
 28 עילאה כמ"ש במ"א) וזהו כך בטחתי (פי' בשם הוי"ה)
 29 בחי' דכר שבכחו לכבוש ולברר כמ"ש תנו עוז לאלקים
 30 אז ודאי לא יעלצו אויבי לי שלא יהיה ירידת המל'
 31 שהיא כנ"י בנפילה וריחוק שמזה יעלצו אויבי כו' אך
 32 פי' בטחתי היינו כמו ענין טיח ודיבוק כמו בטוחות
 33 חכמה וזהו ג"כ ענין הבטחון שאינו רק השלכת וביטול
 34 כל עצמו באלקו' לבטוח בו לבד ולא בכח עצמו כלל
 35 וכלל והוא דוקא בבחי' ומדרגו' דביקות האמיתי דבו
 36 תדבוקן הנ"ל בנפ"א וכה"ג (אמנם הנה גם בזה יש ב'

שער התפילה. אחרי ה"א תלכו. מג"פ

קונטרס קטן בענין בחירה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

1 כי קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו.
 2 ואתא בל"א הקושי' איך הוא קרוב הדבר שזהו

נגד החוש שיהי' קרוב להפוך הלב רק צדיקי' לבם
 ברשותם, ומבואר שם התירוץ שבלבבך הוא לעשותו,

6 וכמ"ש בפ' ק"ש ואהבת ככל בלבך ואח"כ דוברת כס
7 ואח"כ וקשרתם זהו המעשה ובכאן שינה הסדר
8 מתחילה בפ"ך ואח"כ ובלבבך, אך באמת זהו התירוץ
9 על קושי ראשונה איך הוא קרוב בלבבך רק מחמת
10 שמתחילה בפ"ך.

כי קרוב אליך כו' ואיתא בלקו"א

1 היינו אהבה המביאה לידי עשי', ורשעי' הם ברשות
2 לבם יעו"ש באריכות, אך באמת אין התירוץ מספיק
3 כ"כ וצ"ל עוד קושי' בזה הנה בלבבך הוא מח' ובפ"ך
4 הוא דיבור ולעשותו הוא עשי' נמצא כתוב בפסוק שלא
5 כסדר כי תחילה מח' שהוא ובלבבך ואח"כ בפ"ך

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

31 התחתון מתנענע גם קצה העליון, כן הוא ממש בנש"י
32 דאיזו תנועה שעושים למטה כן גורמים למעלה מעלה,
33 היינו אם איש הישראלי מניח מחדו"מ ופנימי' רצונו
34 לפנימי' אלקות עי"ז גורמים למעלה ג"כ שיהי' יאר
35 הוי' פניו אליך, אליך דוקא, היינו שיאיר פנימי' אלקות
36 בגילוי וכאשר מאיר בגילוי א"ס אז אין יכולים
37 הקליפות לקבל כי כהמס דונג כו', אבל כשמלביש
38 המחדו"מ ופנימי' רצונו בעניני תאוות העולם שאז
39 נעשה התגברות הנה"ב על הנה"א ושרשו מרוח
40 הבהמה שהוא בגימ' ב"ן שם אלקים היורדת למטה
41 שהוא העלמות והסתרים, דע"י שגורם בנפשו העלם
42 אלקות עי"ז גורם שיהי' בעולם ג"כ העלם אלקות ואז
43 ממילא מקבלים הסט"א תוס' יניקה, וכן ע"י חוצפא
44 וגסות ועזות שמתנשא א"ע בלי טעם ודעת כ"א מחמת
45 רוב עושרו או רוב גדלו, הגם שידוע היטיב פחיתת
46 ערכו בכל פרטי האופנים מ"מ מתנשא א"ע בלי טעם
47 ודעת כמ"ש הבוטחים על חילם וברוב עשרם יתהללו,
48 ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח גורמים להקליפות ג"כ
49 להתנשאות בלי טעם ודעת ולאמר לי יאורי, כי ע"י
50 ההגבהה שבנפשו גורם שיתנשאו ג"כ למקום אשר אין
51 נוגע שם מעשה התחתונים כמ"ש אם צדקת מה תתן,
52 וחוצפא אפילו כלפי שמיא מהני, ואין הפי' שחלילה
53 יוכל לעשות כלום נגדו ית' ע"י חוצפא, אלא הפי'
54 ששמיא הוא ז"א, אבל כשעובר רצונו בחוצפא ה"ה
55 מתנשא א"ע לקבל חיות מכחשיכה כאורה, וזהו
56 שגלות מצרים הי' ע"י פרעה שפרעה הוא אותיות
57 הערף עורף דא"א, כי ע"י שהקשו ערפם כמ"ש כי פנו
58 אלי עורף היינו בקרירות מצות אנשים מלומדה עי"ז
59 התנשא פרעה לעורף דא"א, וע"ז בא החרב של שני
60 פיות דוקא להכריחם מכל וכל.

לא יצא איש לא בסיף

בס"ד. פ' בשלח. תרל"ב.

1 אך בכדי להבין כ"ז צריך להקדים הקדמה א' והוא כי
2 הנה יניקות הקליפות הוא על ב' אופנים, אופן א'
3 היינו שמקבלים שפעם וחיותם משם אלקים דהיינו ע"י
4 ריבוי הצמצומים וההעלמות וההסתרים עי"ז מקבלים
5 חיותם, דאם הי' גילוי אלקות לא הי' יכולים לקבל כי
6 אין אוא"ס שורה אלא במי שבטל כי אין אני והוא
7 יכולים כו' אלא ע"י הצמצום דשם אלקים דוקא הם
8 מקבלים כי הרי יש בהם קצת דקצת ביטול דקרו לי'
9 אלקא דאלקיא, והוא מב' אותיות אחרונים דאלקים
10 שהם אותיות ים, כי הנה איתא בס"י שתיבה של חמש
11 אותיות בונה ק"ך בתים הוא ק"ך צירופים וממ"ח
12 צירופים אחרונים מקבלים למטה אדמת בני חם, וזהו
13 מ"ש כרחל לפני גוזזיה נאלמה, גוזזיה הם השערות
14 ריבוי הצמצומים והם גוזזים את השערות שהם
15 מקבלים מאחורי נקבי העור דנוק' היינו בין צירוף
16 לצירוף וכמ"ש נאלמתי דומיה החשיתי ר"ת נדה נד
17 ה"א היינו שנד בגלותא מהוא"ו מזה מקבלים הקליפות
18 תוס' יניקה. ואופן הב' שהם מתנשאים בחוצפא ועזות
19 בלי שום טעם ודעת, מבחי' כמה אך אפיים כו'
20 כחשיכה כאורה שהאור שוה לחשך ששניהם אין
21 תופסים מקום, שאין החשך מחשיך ואין האור מאיר
22 וכן אין החשך מאיר ואין האור מחשיך וכמ"ש אם
23 תגביה כנשר משם אורידך כו', ונשר הוא כמ"ש דרך
24 הנשר בשמים שהם מקיפים עליונים, ושממית בידים
25 תתפש כו', והכח להם להתנשאות בלי טעם מחמת
26 שרש שרשם מעולם התהו הקדום לתיקון, וע"ז נצרך
27 חרב של שני פיות להכריחם שלא יקבלו תוס' יניקה
28 כ"א לפי שיעור הקצוב להם, כי הכל תלוי במעשה
29 התחתונים כי יעקב חבל נחלתו דכמו החבל שראשו א'
30 קשור למטה וראשו א' קשור למעלה, וכשמנענעין קצה

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

38 המקיף הקרוב שמאיר שם בו, וכמו שנתבאר בתורה
 39 אור בהביאור דהבאים ישרש יעקב.
 40 ועל פי הנוכר לעיל יובן מה שכתוב אתם נצבים היום
 41 בו, דבתחילת המאמר הקשה: א. מדוע נאמר "נצבים"
 42 על ראש השנה דוקא? ב. מהו הלשון "נצבים", משמע
 43 שנפעלים מעצמם? ג. מדוע חוזר ומפרט את כל הסוגים
 44 בעם ישראל?
 45 כבדי להסכיר את דיוקים אלו מקדים ומבאר הרבי נ"ע
 46 את ענינו הפנימי של "נצבים":
 47 דהנה נצבים זהו בחינת תוקף העמידה של הנשמה,
 48 ובחינת הנשמה שעליה ניתן לומר שיש בה תוקף בלתי
 49 משתנה, היא בחינת מקיף דנשמה שזהו בבחינת תוקף
 50 שאינו משתנה כמו הכחות הגלויים דשכל ומדות שיש
 51 בהם שינויים, כיון שהיום מבין כך ומחר מבין אחרת,
 52 וגם הרגש הנתון לשינויים, מה שאין בן הרצון שלמעלה
 53 ממעם ודעת אין כזה שינויים בו.
 54 וכמו גבי למעלה בתיב¹¹⁷ לגבי מאיסת ה' במלכות
 55 שאול: כי לא אדם הוא להנחם, - אצל הקב"ה אין
 56 חרטה כיון שאינו אדם, והפירוש הפנימי בזה הוא,
 57 דבציור אדם - היינו, בחינת עשר הספירות שהם
 58 בדוגמת אדם, שייך ניחומים היינו שינויים בו, אבל
 59 במדרגה לא אדם שהיא למעלה מהם, והיא דרגת
 60 הכתר, לא ינחם בו' - לא שייכת חרטה.
 61 וכמו בן נפש דבחינת הרצון שלמעלה ממעם ודעת הוא
 62 בתוקף ובלי שינוי בו, גם שההתגלות היא בתוקף ולא
 63 כמו מדות שעל פי מעם ודעת שהן בהגבלה ובבחינת
 64 חלישות, כיון ששרשם הוא מהשכל, כמו שהשכל הוא
 65 מוגבל, כך המידות הבאות ממנו הן מוגבלות
 66 ובחלישות, מה שאין בן הרצון שלמעלה ממעם ודעת
 67 הוא בתוקף ההתגלות ובלי הגבלה בו.
 68 וזהו ענין נצבים בבחינת התגלות עצמית הנשמה
 69 שלמעלה מכוחות הגלויים, היינו בחינת הרצון שהוא
 70 בתוקף בו,
 71 גם - פירוש נוסף, נצבים הוא לשון נציב שהוא לשון שר
 72 וכמו שמשופר, שלאחר הסתלקות אליהו הנביא, בימים
 73 ההם אין מלך בארום רק נציב מלך¹¹⁸ בו' - כלומר, לא
 74 היה שם מלך אלא שר, ומכאן מוכח שנציב פירושו שר.

1 ועוד זאת דבחינת המקיף עליון דכתר דאצילות פועל
 2 גם בן בבחינת פנימי בבחינת מקיף קרוב והיינו שנרגש
 3 בהפנימי בו, - נוסף על מה שהתבאר לעיל, שהמקיף
 4 של הכתר דאצילות פועל את ענין רעותא דלכא שהוא
 5 הרצון שבנפש שלמעלה מהכוחות הגלויים, הכתר
 6 דאצילות פועל גם בכוחות הגלויים ממש, שהרי בשונה
 7 מ'אדם קדמון' שהוא מקיף הרחוק, כתר דאצילות הוא
 8 מקיף הקרוב. וזה שנקרא קרוב - למרות שהוא גם גילוי
 9 של מקיף - כיון שהוא מורגש בפנימי, היינו, שיש לו
 10 פעולה ישירה גם על הכוחות הפנימיים.
 11 וכמו הרהורי תשובה שנופלים לאדם פתאום ללא שום
 12 סיבה נראית לעין, שזהו מבחינת מקיף דחיה היינו,
 13 הדרגה הרביעית שבנשמה הנקראת 'חיה' שנקרא מול
 14 על שם שנוול ונוטף לנשמה המלוכשת בגוף, שעל זה
 15 אמרו בנמרא¹¹⁴ - בקשר לפסוק בדניאל¹¹⁵ "וראיתי אני
 16 דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו
 17 את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם" - אף על
 18 גב דאינהו לא חזי (שהם לא רואים) מולייהו חזי (מזלם
 19 רואה), והיינו שרש ומקור הנשמה למעלה שרואה
 20 ושומעת הברווים עליונים שמעוררים על התשובה
 21 ומטפת (ומטפטפת) הארתה לנשמה המלוכשת בגוף,
 22 שמוה נופלים לו - לאדם כנשמה בגוף - הרהורי תשובה
 23 להיותו בבחינת מקיף קרוב בו'.
 24 ודרגה זו של הנשמה כפי שזה למעלה בספירות
 25 העליונות, היינו ההמשכה בבחינת כתר עליון שבבחינת
 26 מקיף פרטי בבחינת קרוב בו' ולכן זה מורגש בנשמה
 27 בכוחות הפנימיים למטה.
 28 וזהו גם בן ענין מאמר רבותינו ז"ל¹¹⁶ אבל בי עשרה
 29 שכינתא שריא (בכל מקום שיש עשרה יהודים שורה
 30 השכינה) שהשכינה השורה עליהם הוא בחינת מקיף
 31 הנוכר לעיל, וכמו שיש מי שמתפעל כשמתפלל בעשרה
 32 - במנין יהודים - שאז התפלה אצלו בהתעוררות פנימי
 33 יותר ומתפעל יותר בו', והסיבה לזה היא, כיון שהנשמה
 34 למעלה מרגישה שיש המשכה עליונה מבחינת מקיף,
 35 וזה פועל גם על האדם למטה שיתפעל יותר, או
 36 כשרואה שחבירו מתפלל ככוונה מתפעל גם הוא
 37 להתפלל יותר מרגילותו בו', שכל זה הוא מבחינת האור

117. שמואל-א. טו, כט.

118. על-פי מלכים-א כב, מח.

114. מגילה ג, א.

115. דניאל, ז.

116. סנהדרין לט, א.

9 כלומר, דרגת 'נציב' מתגלית במיוחד בראש השנה,
10 דהנה בראש השנה או הוא התגלות עצמות הנשמה,
11 ועיקר העבודה דראש השנה הוא בבחינת עצמות
12 הנשמה דוקא, דכל השנה עיקר העבודה היא בבחות
13 הגלויים שהיא העבודה דמות ולב כהשגה והתבוננות
14 באלקות - שכל, ובהתעוררות אהבה ויראה שעל פי
15 מעם ודעת כו' - מידות, אבל בראש השנה עיקר
16 העבודה היא בהתגלות עצמות הנשמה כו'.

שבת פרשת נצבים

1 דהנה נתבאר לעיל דבחינת הרצון שלמעלה ממעם ודעת
2 זהו מדריגת ישראל דישאל הוא לשון שר והוא מדריגת
3 הרצון שמושל ושולט על כל הכחות כו', וזהו גם כן
4 ענין נצבים היינו בחינת נציב ושר שזהו מדריגת ישראל
5 כו'.
6 ולפי זה מתרץ את השאלה הראשונה - מה הקשר בין
7 'נצבים' לראש השנה דוקא.
8 ומה שכתוב אתם נצבים היום דקאי על ראש השנה -

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תש"ד

29 שְׁאֲנָשִׁים נִבְדְּלִים וְיַחְזִיקִים זֶה מִזֶּה יְבֹאוּ בְּלִם לְמִקּוּם
30 אֶחָד בְּזִמְנָן אֶחָד, או שִׁפְעַל כָּל אֶחָד בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ פְּעֵלָה
31 מִיַּחְדָּת וְתִתְחַבֵּר עִם פְּעֵלַת הַזִּוּלַת וְעַל-יְדֵי בְּלִם יִצְרַף
32 פְּעֵלָה אַחַת, שְׂאֵי אֶפְשֵׁר הַדְּבָר כִּי-אִם כְּשִׁישׁ מִנְהִיג
33 שְׂמִסְדָּרָם שֶׁהוּא חוּץ מֵהֶם וְהוּא הַמְּסַדָּרָם, כִּמוֹ כֵּן יוֹבֵן
34 בְּהַגְלִיל שֶׁנֶּפֶשׁ כָּל גִּלְגֵּל מִנְהִיג אֶת גִּלְגָּלוֹ לְבַד וְאֵין לוֹ
35 שׁוּם קָשׁוּר וְחִבּוּר עִם נֶפֶשׁ גִּלְגֵּל וְזוֹלָתוֹ שְׂמִנְהִיג אֶת
36 זוֹלָתוֹ וְאֶף-עַל-פִּי כֵּן בְּלִם מִתְנַהֲגִים וּמִתְנַעֲנְעִים לְכּוֹנֵה
37 אַחַת, עַד שֶׁבִּין בְּלִם יַחַד יִשְׁלַם הַהִנְהָגָה שֶׁל קִיּוּם
38 הָעוֹלָם, עַל כִּרְחֹף לומר שֶׁהַקּוֹשֶׁר יַחַד אֵינוֹ הֵם כִּי-אִם
39 כַּח עֲלִיּוֹן נִבְדֵּל מִכָּל, וְהוּא כַּח הַבְּלִי בַעַל גְּבוּל
40 שְׂקוֹשֶׁרֶם וּמִיַּחְדָּם, שְׂאֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵן בְּעֲצָמָם נִבְדְּלִים זֶה
41 מִזֶּה, מִכָּל-מִקּוּם הַכַּח הַבְּלִי בַעַל גְּבוּל מִחִבְרָם יַחַד
42 לְכּוֹנֵה אַחַת, וְזֶהוּ "הַשְּׂמִים מְסַפְרִים כְּבוֹד אֶל", שֶׁלְּבַד
43 זֹאת מֵה שְׂעַל-יְדֵי צָבָא הַשְּׂמִים אָנוּ מְשִׁיגִים וּמְבִינִים
44 גְּדֻלַּת אֹר אֵין-סוּף בְּרוּף-הוּא בְּבַחֲנִית מִמְּלֵא כָּל
45 עֲלָמִין, דִּהְיָנוּ שְׂמִינְהוּ וּמַחֲזִה אֶת כָּל הַנְּבָרָאִים שֶׁכָּל
46 אֶחָד יֵשׁ בוֹ חִיּוֹת פְּרֻטִי, הִנֵּה עוֹד זֹאת עַל-יְדֵי צָבָא
47 הַשְּׂמִים אָנוּ מְשִׁיגִים בְּרֵאזָה שְׂכִלִית כִּמוֹ רֵאזִית הָעֵין אֵיף
48 שֶׁהוּא סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין וּמִנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם עַל-יְדֵי
49 שְׂקוֹשֶׁרֶם וּמִיַּחְדָּם יַחַד כַּח אֵין-סוּף הַבְּלִי בַעַל גְּבוּל,
50 וְזֶהוּ "הַשְּׂמִים מְסַפְרִים כְּבוֹד אֶל", שְׂעַל-יְדֵי
51 הַהִסְתַּכְּלוּת בְּשְׂמִים אָנוּ יוֹדְעִין יְקָרָא דְּמִלְכָּא, דִּהְנֵה
52 יָדוּעַ דִּתְפָּאֲרַת הִיא הַתְּפַלְלוּת חֲסֵד וּגְבוּרָה, דְּכָל יָפִי
53 הוּא בְּהַתְּפַלְלוּת כְּמֵה גִּוְנִין דְּדוּקָא, דְּגִוְנֵן אֶחָד אֵין בוֹ יָפִי
54 כָּל-כָּף, כִּי-אִם כְּשִׂמְתְּכִלִּים ג' גִּוְנִין יִרְק חִיָּו וְסוּמְקָט
55 אַז הוּא עָקָר הַיָּפִי, וּכְמוֹ כֵּן יוֹבֵן בְּהַתְּפַלְלוּת הַמִּדּוֹת
56 דְּכֵה עָקָר הַיָּפִי, וּכְמוֹ תְּפָאֲרַת אָדָם הוּא כְּשִׂמְדוּתוֹ

1 ה) וְבֵאֵר הָעֵינָן הוּא, דִּהְנֵה יֵשׁ מִקּוּם בְּשֶׁכָּל לומר,
2 דְּכִשֵּׁם שְׂבִגוּף הָאָדָם הָרִי יֵשׁ אֲבָרִים
3 מִחֲלָקִים זֶה מִזֶּה, דְּכָל אֲבָר וְאֲבָר הָרִי יֵשׁ לוֹ כַּח מִיַּחַד
4 וּפְעֵלָה מִיַּחְדָּת, וְעַם זֶה הָרִי כָּל הָאֲבָרִים מִתְאַחֲדִים
5 לְפַעַל פְּעֵלָה מְשִׁתְּפֵת עִם הַיּוֹתֵם אֲבָרִים מִחֲלָקִים, וְהוּא
6 מִצַּד הַנֶּפֶשׁ הַמְּאַחֲדָם וּמְקַשְׂרָם לְפַעַל הַפְּעֻלוֹת
7 הַמְּשִׁתְּפוֹת, הִנֵּה כֵּן נֹאמֵר גַּם בְּהַגְלִילִים, דְּעַם הַיּוֹתֵם
8 גּוֹפִים חֲלוּקִים וּפּוֹעֲלִים פְּעֻלוֹת חֲלוּקוֹת, הִנֵּה בְּקִבוּץ
9 כְּלָלוּתָם הֵם כְּאִישׁ אֶחָד, שְׂזֵה כִּמוֹ הָרֵאשׁ וְזֶה כִּמוֹ הָעֵין,
10 וְכַעֲנֵן הָאֲבָרִים בְּפַעֲלָתָם בְּגוּף, שֶׁכָּל אֶחָד פּוֹעֵל פְּעֵלָה
11 מִיַּחְדָּת וְכָלֵם יַחְדוֹ הֵם אָדָם אֶחָד, כֵּן הוּא בְּהַגְלִילִים
12 גַּם כֵּן בְּדִגְמָא הַזֹּאת. אֲכָל בְּאָמַת אֵינוֹ כֵּן, וְהַדְּמִיּוֹן
13 מֵאֲבָרֵי הָאָדָם לְגּוֹפוֹת הַגְּלִילִים הַקּוֹבְעִים בְּגִלְגֵּל הַיּוֹמִי
14 אֵינוֹ עוֹלָה יָפֵה, לְפִי שְׂבָאָדָם כָּל הָאֲבָרִים דְּבוֹקִים בוֹ,
15 מֵה שְׂאֵין כֵּן בְּגִלְגִילִים שֶׁהֵם גּוֹפִים מִבְּדִילִים זֶה מִזֶּה,
16 וְאִם כֵּן אֵי אֶפְשֵׁר לומר שֶׁנֶּפֶשׁ הַגְּלִילִים הַיּוֹמִי הוּא
17 הַמְּסַבֵּב, מֵאַחַר שְׂמִבְּדִילִים מִמֶּנּוּ, וְסָבּוּב הַגְּלִילִים הוּא
18 שְׂמִתְנַעֲנַע בְּעֲצָמוֹ, דְּכִמוֹ שְׂסָבּוּב הָעֲצָמִי שְׁלוֹ מֵה
19 שְׂמִסְבֵּב מִמְּעַרְב לְמִזְרַח הִנֵּה הוּא הוּא הַמְּסַבֵּב, רוּצָה
20 לומר לֹא שֶׁהוּא נַח וְאֶחָד מְסַבֵּבו, כִּי-אִם הוּא בְּעֲצָמוֹ
21 מִתְנַעֲנַע וּמְסַבֵּב, כִּמוֹ כֵּן מֵה שְׂמִסְבֵּב מִמְּזֻרַח לְמַעַרְב
22 בְּתַנוּעָה הַיּוֹמִית הוּא עֲצָמוֹ הַמְּסַבֵּב, וּכְמוֹ-כֵּן כָּל
23 הַגְּלִילִים הֵם מְסַבֵּבִים בְּעֲצָמָם, וְכִיּוֹן שֶׁכָּלֵם גּוֹפִים
24 מִבְּדִילִים וּנְפֵשׁ מִבְּדִיל וּמְגַבֵּל בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְאִם כֵּן
25 אֵיף יְסוּבְּבוּ בְּלִם תְּמִיד בְּסִדָּר אֶחָד וּלְכּוֹנֵה אַחַת תְּמִיד
26 בְּלִי שׁוּם שְׂנוּי כָּלֵל, כִּי אֵי אֶפְשֵׁר לְגּוֹפִים מִבְּדִילִים שְׂאֵין
27 לָהֶם קָשׁוּר וְחִבּוּר אֶחָד לְזוּלָתוֹ לֹא בְּגוּפָם וְלֹא בְּנַפְשָׁם
28 שְׂיִתְאַחְדוּ בְּלִם אֵל כְּוֵנָה אַחַת, דְּגִמַּת דְּבָר שְׂאֵי אֶפְשֵׁר

29 האצבעות, ורק המלאכות שיש בהם אמון הן על-ידי
 30 האצבעות דוקא, והינו דלא זו בלבד דעקרון כמו פתיכה
 31 או ציור הוא על-ידי האצבעות, שבכדי שיתחלק כח
 32 התנועה בתנועות מגבלות ושונות כמו ציורי הקוין
 33 שבקהאותיות או בהציור הוא על-ידי האצבעות דוקא
 34 שהם המחלקים, אלא שגם יפי המלאכה הוא על-ידי
 35 האצבעות. והדגמא מזה למעלה, עשר ספירות עליונות
 36 – חקמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד,
 37 יסוד, מלכות – שעל-ידן מתחלק האור והשפע
 38 העליונים, וכידוע דלמעלה מעשר ספירות הוא אחדות
 39 פשוטה בלי שום התחלקות, וכמאמר⁷ "אנת הוא חד
 40 ולא בחושבון"⁸, וכמאמר⁸ "לית שמאלא בהאי
 41 עתיקא"⁹, שאין שום התחלקות מדרגות, וכאשר נמשך
 42 האור בבחינת עשר ספירות מתחלק לעשר מדרגות,
 43 ובדרך כלל הם ג' קוין, קו הימין, קו השמאל וקו
 44 האמצעי המחברים, קו הימין הוא בחינת החסד שהוא
 45 בחינת מים בכלל, וקו השמאל גבורה בחינת אש, ויש
 46 גבורה דבחסד וחסד שבגבורה, ומזה נעשה רבוי
 47 ההתחלקות, ולכן נקראות הספירות בשם אצבעות.
 48 קצור. יבאר דהגם דקביעת הגלגלים בגלגל היומי
 49 הוא פקביעת האברים בגוף האדם, אכל
 50 חלוקים באפן קביעותם, הגלגלים הם כאנשים מקדלים
 51 ורחוקים שמזדמנים למקום אחד בזמן אחד בשתוף
 52 פעלה מכונה, שהוא על ידי מנהיג המסדרם. על-ידי
 53 צבא השמים אנו משיגים אור המלא כל עלמין,
 54 ורואים אור הסובב כל עלמין. יפי בא מהתפללות
 55 המדות. תנועות שונות דלכ התנועה על-ידי האצבעות,
 56 ודגמתם למעלה עשר ספירות.

1 ממזגות במדה נכונה, כל מדה כדבצי למיהוי, ויצטרף
 2 ויתפלל עם המדה זולתה, ובנה דוקא הוא היפי, דמדה
 3 אחת אין בה ענין היפי, ואף גם במדה טובה דנדיבות
 4 אין בה יפי, דמצד הנדיבות יכול להשפיע גם לבלתי
 5 ראוי, וכן במדת הגבורה אין בה יפי לפי שלפעמים
 6 מונע השפעה גם מהראוי להשפעה רבה, ורק במדת
 7 התפארת שהיא מדת הרחמים הפלולה מחסד וגבורה,
 8 הגה בהתפללות זו פשהיא במזיגה נכונה הוא עקר
 9 היפי, ובדגמא פזאת יוכן למעלה בספירות העליונות,
 10 דבספירת התפארת הגה במדה זו הוא היפי על-ידי
 11 ההתפללות דמדות חסד וגבורה שהם חיור וסיומק,
 12 דהנה פתיב⁶ "כי אראה שמיך מעשה אצבעתיך" וגו',
 13 פרוש "אצבעותיך" הם עשר ספירות, וכדאיתא בספר
 14 ציורה "עשר ספירות בלי מה, מספר עשר אצבעות",
 15 והדמיון מהאצבעות הוא מפני שעל-ידם הוא עקר
 16 ההתחלקות, וכמו כח התנועה שבניד שהוא כח פשוט
 17 עדין לעשות מלאכות שונות כבדות, כמו להסיע אבנים
 18 ולהגביה משאות כבדות ולנשאם ממקומם ולחפר
 19 במעמקי האדמה וכדומה, ומלאכות קלות מהם אכל
 20 צריכות אמון, כמו הזריקה, אף שהיא מלח אחרון
 21 שבכח התנועה, אמנם צריכה אמון, ועשיית פלים הן
 22 במתכות והן בעצים, ובפרט הפתיכה והציור שהן באים
 23 מלחות העליונים בכח התנועה, והינו דלכ התנועה בא
 24 בהתחלקות לפי עניני העבודות והמלאכות, ובכדי
 25 שיתחלק בתנועות שונות הוא על-ידי האצבעות דוקא,
 26 והעקר הוא במלאכות הנעלות דכתיבה וציור,
 27 דמלאכות הפכדות להסיע אבנים והרמת משאות
 28 והעתיקתם ממקום למקום, הגה עקרים אינו דורש חלוק

שביעי של פסח, תש"ד

(8) זוהר חלק ג קכט, א.

(6) תהלים ח, ד.

(7) הקדמת תיקוני זוהר (קרוב לסופה).

י. כפי שצריך להיות. יא. אתה הוא אחד ולא בחשבון. יב. אין שמאל בעתיק (יומין) זה.

ספר השיחות – ה'ש"ת"ש"א בלה"ק

9 ה' ובאהבת ישראל – מרומזים בהעלם ובגילוי
 10 בפרשת פנחס.
 11 ב. רבנו הזקן התמסר בעצמו להדרכת בנו ר'
 12 משה ונכדו ה"צמח צדק" בשנות החינוך שלהם.
 13 אחד מסדרי ההדרכה היה מה שהרבי הסביר
 14 להם שבזמן שאחרי הלימוד ב"חדר", ישמעו סיפורי
 15 החסידים.
 16 ג. כשהרבי ה"צמח צדק" הגיע לגיל שמונה, ערב

1 א. היום פרשת פנחס, בזמן שקוראים בתורה
 2 פרשת פנחס, נולדתי – בשנת תר"מ. פרשת השבוע
 3 שקראו בתורה בשבוע שיהודי נולד בו ויוצא לאור
 4 העולם, יש לה שייכות מסויימת לסדר החיים
 5 ולמאורעות אותו אדם.
 6 נולדתי ביום ב' פרשת פנחס. רובא דרובא של
 7 המאורעות שאירעו אתי ובקשר אלי במשך ששים
 8 שנות חיי – לאריכות ימים ושנים בהצלחה בעבודת

21 במסירת כל עצמותו בפרט.
 22 ה. מוצאי שבת פרשת תבא, רושם הרבי ה"צמח
 23 צדק" בפרוטרוט סדר השבת פרשת תבוא בה חל יום
 24 ההולדת¹ בשנת תקנ"ז.
 25 בשבת דיבר הרבי אודות שלש העטרות בהן
 26 נתערט ח"י אלול.
 27 א) בשנת תנ"ח - נחת - ביום השני ח"י אלול, נולד
 28 מורנו הבעל-שם-טוב לאביו הקדוש והצדיק נסתר
 29 הגאון ר' אליעזר.
 30 ב) בשנת² תפ"ד ביום הרביעי ח"י אלול, מלאו
 31 למורנו הבעל-שם-טוב עשרים וששה שנה, ונתגלתה
 32 למורנו הבעל-שם-טוב נשמת אחי' השילוני (מורנו
 33 הבעל-שם-טוב קורא לאחי' השילוני בעל הח"י - חי'
 34 יחידה) ולמד עם מורנו הבעל-שם-טוב במשך עשר
 35 שנים תמשה חומשי תורה.
 36 ג) בשנת תצ"ד ביום החמישי פרשת תבא, על-פי
 37 הוראת וציווי מורו הקדוש הבעל ח"י (את התואר ח"י
 38 הסביר כ"ק דודי³: בעל על אופן ההתגלות העצמית
 39 של המקיפים חי' יחידה) נתגלה מורנו הבעל-שם-
 40 טוב.

ש"פ פנחס, י"ד תמוז, בסעודת היום

1 ראש השנה תקנ"ז, החל לרשום ספר הסיפורים
 2 והמאורעות, והרשימה הראשונה שרשם היא הסדר
 3 של יום הולדת שהרבי הזקן סידר לו, והזהירו
 4 להחזיק את הדבר בסוד גמור. הרבי הזקן הוסיף
 5 ואמר לו שסוד הוא שלא מספרים אותו, וסוד גמור
 6 הוא שמעלימים כל כך שהדבר אף לא ניכר.
 7 הסדר החל ביום השלישי פרשת האזינו כ"ח אלול
 8 תקנ"ז, אחרי תפלת ערבית. בשעה שלש לפני סליחות
 9 למד אתי הסבא חצי שעה ונתן לי סדר הנהגה לערב
 10 ראש השנה ולשני ימי ראש השנה. בשעה אחת בערב
 11 ראש השנה, בירך אותי הרבי בברכת יום ההולדת,
 12 ואחרי מנחה בירך אותו הרבי בברכת השנה בסדר
 13 ברכת בני ביתו.
 14 ד. בסדר ההנהגה של הרבי, שרשם הרבי ה"צמח
 15 צדק", הנה ב"ט כסלו הוא רושם את סדר ההנהגה
 16 של הרבי ומאמר החסידות ביום ההילולא של המגיד
 17 ממזריטש, הרבי מתפלל לפני העמוד כל שלש
 18 התפילות.
 19 בסעודת ההילולא דיבר הסבא אודות ההתקשרות
 20 העצמית של תלמיד לרב בכלל ולמלא מקומו

(3) הכונה על אדמו"ר האמצעי.

(1) של הבעש"ט ורבנו הזקן - יום ח"י אלול.
 (2) ראה מכתב הבעש"ט עד"ז ב"התמים" ח"ד ע' יח.

אגרות קודש

8 הריסת אהלי יעקב" העשוקים, רצוצים ושבורים לבל
 9 ימחה ח"ו שבט בישראל, ועד היום עוד לא מצאה אף
 10 אגודה אחת מהנוכרים לתת שימת לב אל תחינת עם
 11 ישראל.
 12 כהיום ערכתי מסירת מודעה לרבים, המועתקה בזה
 13 למען ידעו כל המוסדות גודל האחריות העמוסה עליהם,
 14 כאמור, ואשימם בראשיכם, רש"י.
 15 הרב ד"ר כהן נ"י במכתבו אלי כותב - ר"ח אדר פ"ג
 16 ויען - ["]אסיפת ועד הפועל בקשה מ[מ]ני להודיעם כי
 17 מוכנת ומזומנת להרעיש את העולם בענין גדול כזה", ומן
 18 היום ההוא לא נשמע עוד הגה בזה.
 19 מה נורא הקפאון, ומה רב הקור אחרי קריאת עזרה
 20 כמו אלה הנוגע בעקרי הדת, אטמו אזניהם משמוע צעקת
 21 אומללי הנפש, ובה בשעה הם כותבים ומנחמים כי יסדו
 22 או מייסדים אגודה "לפתור ברוח התורה והמצוה את
 23 השאלות השונות אשר תעלינה יום יום על הפרק בחיי כלל
 24 ישראל". הפתרונים לאלקים הוא וכתובה בתורת השם.

בי"ה

י"ב אלול תרפ"ג, ראסטאוודאן.

אל מוסדי הצדקה והתמיכה אשר בכל
 מרחבי תבל בקרב ישראל הידועים
 ובלתי ידועים ובהם "עזרת תורה"
 בנויארק, "עזרת-צדיקים"
 בפילאדלפיה, "אגודת-הרבנים"
 בנויארק, "אגודת-ישראל", "שלומי
 אמוני ישראל" וכו' וכו' וכו'

1 שלום.

2 זה כשמונה ירחים - כ"ב טבת ש"ז - אשר הודעתי
 3 במכתב גלוי לכל המוסדות בכל המדינות אשר אחינו
 4 היהודים יחיו השרידים ממנוסת חרב והרג ר"ל בהמטבח
 5 הגדול וסערת נהרי דם שהתחולל - ל"ע - על ראש ישראל
 6 בימי מהומות צוררי ישראל, מבקשים ומתחננים אליכם
 7 מנהיגי המוסדות השונות לתת להם יד עזרה "להקים

- 1 אין אנו צריכים לפתרונם. עזרה תנו לנו, התעסקו באשר
2 הורשיתם עפ"י תורה. במופלא מכם אל תדרשו, ובמכוסה
3 מכם אל תחקרו ואת אשר גבלו ראשונים תשמרו.
4 בשם אלפי ישראל הנני דורש כי יברא אגודה מיוחדת
5 נקראת בשם "מחזיקי אהלי יעקב במדינת רוסיא" וישלחו

אג"ק מוהרי"צ כר"ך יד

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ כו' מוהרמ"ד שי וואלנער

שלום וברכה!

נהייתי לקבל מכתבו מכ"ח ניסן, בו כותב אודות ביקור צעירי אגודת חב"ד במחנם הט' והרושם אשר השאירו, ובודאי לדכוותי למותר לעוררו, אשר ככל שיקרה תנועת נפש איש ואשה הישראלים, בחיות של יהדות בתורה ומצות, הנה קיומה של תנועה זו ותכליתה הוא, הבאת התנועה בפועל בעניינים של דבור ומעשה ובחיי היום יומים, וכמר[נ]מז בדבר משנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, ובה תבחן גם התנועה וגם ההתעוררות, ותקותי, מתאים למכתב כת"ר, שהבחינה עלתה בטוב וביקור צעירי אגודת חב"ד פעל גם בהנוגע למעשה, ועל פי פירוש רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך בפירוש התואר מרא דאתרא, אשר רב המקום הוא הבע"ב של המקום, הרי בודאי גם כת"ר ינצל הזדמנויות כאלו להחזקת היהדות והפצתה וביחוד בשדה החינוך הכשר מלאכת ד', בכל המקומות ובכל הזמנים, ובפרט בזמן דעקבתא דמשיחא ימי דגלות חשך כפול ומכופל, ובארצנו הקדושה אשר עיני ה"א בה מראשית שנה ועד אחרית שנה, ות"ח עם ישמחני בשו"ט בזה.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש.

נ.ב. בהנוגע להספרים שהו"ל על ידי קה"ת, הנה נמצאים הם באה"ק ת"ו על יד אגודת חב"ד

על פי הכתובת, רחוב פיארברג 22 תל אביב.

ב"ה, ו' אייר תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר שלום שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' אייר, בו כותב אודות ההצעה שיקבל להדפיס ספר דרוש או חדו"ת, שההכנסה תהי' לטובת הי' סקול או הישיבה, וכנראה שעליו בעצמו להשיג מנדבים להוצאות הדפוס.

והנה בהנוגע לצד המסחר שבדבר עליו להתייעץ עם האנשים על אתר, אם כדאי הדבר מנקודת מבט הכספי, כי הרי מי שינדב להישיבה להדפיס ספר, קשה לפעול אצלו שינדב בסמיכות לזה על הישיבה עצמה. ובהנוגע לעצם הענין, הנה בטח אין כוונתו שיודפס בהספר שהישיבה הדפיסה ספר פלוני, כי אין ענין כזה שייך לישיבת תו"ת, וכנראה הכוונה, שבהספר יהי' כתוב שפב"פ הוציאו לאור, ומקדיש ההכנסה לטובת ישיבה מוסד זה, ואם כן הוא, יש מקום להצעה הנ"ל בהתאם למה שיבררו בהשאלה הכספית...

בברכה.

פרק שלישי משנה א

עֲבֹרָא בְּן מְהַלְלָא אָמַר, הַסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים וְאִין אַתָּה בָּא לְיַד עֲבֵרָה. דַּע, מֵאִין בָּאתָ, וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ, וּלְפָנֵי מִי אַתָּה עֲתִיד לְהֵן דִּין וְחֻשְׁבוֹן. מֵאִין בָּאתָ, מִשְׁפַּחַּ סְרוּחָה, וּלְאֵן אַתָּה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עֶפְרָ רַמָּה וְתוֹלְעָה. וּלְפָנֵי מִי אַתָּה עֲתִיד לְהֵן דִּין וְחֻשְׁבוֹן, לְפָנֵי מַלְךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים תְּקוּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:

נקודות משיחות קודש

דרך נוספת - על-פי חסידות - לבאר פסקה זו (כענין בפני עצמו):

בהסבר המושג "עבירה" מבואר בחסידות שזהו על-דרך "העברה" מרשות לרשות. כשאדם עובר על רצון ה', הרי הוא "מעביר" את מה שהיה קודם לכן ברשות הקדושה [=רשות-היחיד, "יחידו של עולם" - הקב"ה] לרשות הסטרא-אחרא [=רשות הרבים, שכן הסטרא-אחרא הוא מקום של פירוד וריבוי]. כדי למנוע אפשרות של "עבירה" כזו, על האדם להיות חדור בענין "אחדות ה'" - שאין עוד "רשות" מלבד רשותו של הקב"ה ("אין עוד מלבדו").

זהו אפוא תוכן דברי המשנה - "הסתכל בשלושה דברים": מבואר בכמה מקומות ששלימות האחדות היא דוקא במספר שלוש.

יחיד (מספר אחד) אינו מבטא אחדות משום שכל עוד אין מציאות שנייה, אחדותו (של היחיד) טרם הועמדה במבחן ואי-אפשר לכנותה עדיין - "אחדות".

כשיש שני דברים המנגדים זה לזה, בוודאי שאין להחשיב זאת לאחדות.

אחדות אמיתית היא כאשר יש שני דברים שונים ונפרדים זה מזה ובכל-זאת שניהם מסכימים זה לזה ושרויים באחדות זה עם זה. החיבור והצירוף בין שני הדברים הוא מציאות חדשה, מציאות שלישית. נמצא כי דוקא המספר שלוש מבטא אחדות באופן השלם ביותר.

בדומה לכך אנו מוצאים בענין "שני כתובים המכחישים זה את זה - עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". כלומר, ההסכמה בין שני הכתובים נפעלת על ידי כתוב שלישית המכריע ביניהם.

כך גם לגבי בריאת העולם: ביום הראשון נאמר "יום אחד" שכן אז היה הקב"ה "יחיד בעולמו". ביום השני לא נאמר "כי טוב" לפי שבו נבראה המחלוקת. דוקא ביום השלישי נאמר פעמיים "כי טוב", כי המספר שלוש שולל מחלוקת ופועל אחדות.

זאת אפוא כוונת משנתנו - "הסתכל בשלושה דברים": כאשר מתבוננים בכל שלושת הדברים - רואים ומבינים כי מציאות העולם אינה סותרת למציאות ה', אלא להיפך, "בארץ מתחת" נרגש ש"אין עוד" (מלבדו יתברך) - אזי, "אין אתה בא לידי עבירה".

לאחר דברי המשנה "הסתכל בשלושה דברים", מפרטת המשנה את שלושת הדברים - "דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון".

נשאלת השאלה: "מניינא למה לי?"¹, לשם מה צריך להודיע מראש את מספר הדברים? ואף אם נאמר כי יש חשיבות בידיעת המספר - הלוא המשנה עצמה מפרטת ומונה את הדברים שבהם צריך להסתכל והכל רואים כי שלשה הם!

אחד הביאורים הוא:

אמירת המשנה "הסתכל בשלושה דברים" היא ענין העומד בפני עצמו גם בלי הפירוט שבהמשך. כלומר, באומרה "הסתכל בשלושה דברים" רומזת המשנה לשלושה דברים יסודיים, שעל-ידי הסתכלות בהם - "אין אתה בא לידי עבירה".

מה הם שלושת הדברים?

ההתבוננות הראשונה צריכה להיות במאמר רז"ל², "אני נבראתי לשמש את קוני". בשלב ראשון אנו רואים רק שני "דברים": (א) האדם ("אני"), (ב) הקב"ה ("קוני"). אומרת לנו משנתנו כי אין די בהתבוננות בשני דברים אלה ומוכרחים ל"הסתכל בשלושה דברים". דהיינו, בנוסף על מציאות האדם ומציאות הקב"ה, עליו להתבונן גם במציאות העולם אשר נברא על-ידי הקב"ה כדי שבו ועל-ידו יעבוד האדם את הקב"ה ("לשמש את קוני").

תכלית בריאת העולם וירידת הנשמה למטה, בעולם הזה התחתון, היא להשלים את הכוונה האלוקית - "נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים"³. יהודי בעבודתו מזכך את הגוף והנפש הבהמית וגם את חומרות העולם ועל-ידי-זה הוא עושה לקב"ה "דירה".

על כן נחוצה הסתכלות ב"שלושה דברים": לא מספיק שהאדם עושה את גופו הגשמי ("אני") "דירה" לקב"ה; עליו לעשות גם מהעולם הזה התחתון "דירה" לו יתברך.

ומזה שלמען מטרה זו - העבודה של עשיית דירה לו יתברך בתחתונים - כדאית היתה ירידת הנשמה למטה⁴, למדים אנו את גודל המעלה שב"ירידה" זו, עד כדי כך, שגם הנשמה עצמה מתעלית על ידי גילוי "עצמות" הקב"ה ("דירה" לו יתברך), ו"עליה" זו מונעת ממנה את האפשרות של עשיית חטא - "אין אתה בא לידי עבירה"!

(ספר השיחות ה'תנש"א. כרך ב)

(ספר השיחות ה'תשמ"ט)

1. לשון הש"ס שבת עג, ב. ועוד. 2. קידושין פב, ב. 3. ראה תניא פרק לו. מדרש-תנחומא נשא טז. 4. "כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל" (תניא פרק לז).

פרשת אחרי

טז « וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני-יהוה ומתו: » ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת: » בואת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה: » בתנת-פד קדש ולבש ומכנסים-כד יהיו על-בשרו ובאבנטו בד יחגר ובמצנפת פד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: » ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: » והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: » ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: » ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: » והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: » והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: » והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו: (ישראל) » ולקח מלא-המחטה גחלי-אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: » ונתן את-הקטרת על-האש לפני יהוה וכסה ׀ ענן הקטרת את-הכפרת אשר על-העדות ולא ימות: » ולקח מדם הפר והזה באצבעו על-פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת וזה שבע-פעמים מן-הדם באצבעו: » ושחט את-שעיר החטאת אשר לעם והביא את-דמו אל-מבית לפרכת ועשה את-דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו

על-הכפרת ולפני הכפרת: » וכפר על-הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל-חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: » וכל-אדם לא-יהיה ׀ באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד-צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד פל-קהל ישראל: » ויצא אל-המזבח אשר לפני-יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על-קרנות המזבח סביב: » והזה עליו מן-הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: » וכלה מכפר את-הקדש ואת-אהל מועד ואת-המזבח והקריב את-השעיר החי: » וסמך אהרן את-שתי כתיב ידו קרי ידיו על-ראש השעיר החי והתודה עליו את-פל-עונת בני ישראל ואת-פל-פשעיהם לכל-חטאתם ונתן אתם על-ראש השעיר ושלח ביד-איש עתי המדברה: » ונשא השעיר עליו את-כל-עונתם אל-ארץ גזרה ושלח את-השעיר במדבר: » ובא אהרן אל-אהל מועד ופשט את-בגדיו הפד אשר לבש בבאו אל-הקדש והניחם שם: » ורחץ את-בשרו במים במקום קדוש ולבש את-בגדיו ויצא ועשה את-עלתו ואת-עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (קוטר-שיחות ח"ב ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' (טז, א)

מספר בתסירות שבני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד נעלית בקרבכם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, ובאו ל"כלות הנפש" ממש, שיצאה נשמתם. ובכל-זאת באה התורה - אחרי מות - עם צוים ונאזרות נוספות, לומר, שגם לאחרי הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, צדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני ם ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה: ם והמשלח את-השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-

אשר הם זנים אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם:

- נקודות משיחות קודש - (לקוטר שיחות ח"ג ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טז, א) יש להקשות מהו פסל הלשון - 'אחרי מות' . וימתו? ויש לבאר על-פי פרוש החסידות, מה היה חטאם של בני אהרן: בני אהרן התעלו לדרגה נעלית מאד, שהביאה אותם לקרבה ואהבה עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות הנפש, ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקקו ויתקרבו אל הקב"ה, אך יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויהפכו אותו לדירה לקב"ה. על פי זה מובנת הפלילות בפסוק, מות שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבכם לפני ה' וימתו', ה'ימתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד שיצאה נשמתם.

שלישי ה' ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או יזבח: ה' ואל-פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו: ו'איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל בל-דם ונתתי פני בנפש האכלת את-הדם והכרתיו אתה מקרב עמה: ח' פי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על-המוזבח לכפר על-נפשתיכם כיהדם הוא בנפש יכפר: י' על-פני אמרתיו לבני ישראל בל-נפש מכם לא-תאכל דם והגר הגר בתוכם לא-יאכל דם: י" ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד חיה או-עוף אשר יאכל וישפך את-דמו וכסהו בעפר: י" ביי-נפש בל-בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם בל-בשר לא תאכלו פי נפש בל-בשר דמו הוא בל-אכליו יפרת: ט' וכל-נפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וככם בגדיו ורחץ במים וטמא ער-הערב וטהר: ט' ואם לא יכפם ובשרו לא ירחץ ונשא עונו: פ' יח' וידבר יהוה

המחנה: ט' ואת פר החטאת ואת שער החטאת אשר הובא את-דמם לכפר בקדש ויציא אל-מחוץ למחנה ושרפו באש את-ערתם ואת-בשרם ואת-פרשם: ט' והשרף אתם וככם בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה: ט' והיתה לכם לחקת עולם בקדש השביעי בעשור לחדש תענו את-נפשתיכם וכל-מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם: ט' כיי-ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו: ט' שבת שבתון היא לכם ועניתם את-נפשתיכם חקת עולם: ט' וכפר הכהן אשר ימשה אתו ואשר ימלא את-ידו לכהן תחת אביו ולבש את-בגדי הכהן בגדי הקדש: ט' וכפר את-מקדש הקדש ואת-אהל מועד ואת-המוזבח יכפר ועל הכהנים ועל-כל-עם הקהל יכפר: ט' והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על-בני ישראל מפל-חטאתם אחת בשנה ויעש באשר צוה יהוה את-משה: פ' יז' וידבר יהוה אל-משה לאמר: ט' דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל-כל-בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר-צוה יהוה לאמר: ג' איש איש מבית ישראל אשר ישחט שזר או-כשב או-עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה: ד' ואל-פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: ה' למען אשר יביאו בני ישראל את-זבחייהם אשר הם זבחים על-פני השדה והביאם ליהוה אל-פתח אהל מועד אל-הפתח וזבחו זבחי שלמים ליהוה אותם: ו' וזרק הפהן וזבחו זבחי נחמה ליהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב לריח ניחח ליהוה: ז' ולא-יזבחו עול את-זבחייהם לשעירם

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התועודיות תשמ"ז ח"ג ע

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טז, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית

הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" (לאחר חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח, והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם. ועל-דרך-זה בענייננו, הרמז שבפסוק, ארבע מאות ועשר - רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

רביעי ~ ואת-זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא: ~ ובכל-בהמה לא-תתן שכבתך לממאה-בה ואשה לא-תעמד לפני בהמה לרבעה תבל הוא: ~ אל-תטמאו בכל-אלה פי בכל-אלה נטמאו הגוים אשר-אני משלח מפניכם: ~ ותטמא הארץ ואפקד עונה עליה ותקא הארץ את-יגשיבה: ~ ושמרתם אתם את-חקתי ואת-משפטי ולא תעשו מפל התועבת האלה האזרח והגר הגר בתוכם: ~ פי את-כל-התועבת האל עשו אנשי-הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ: ~ ולא-תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את-הגוי אשר לפניכם: ~ פי כל-אשר יעשה מפל התועבת האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם: ~ ושמרתם את-משמרותי לכלתי עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם: פפפ

פ' פסוקים, כ"ז ב"ל סימן. עדי"ו סימן.

פרשת קדושים

יט ~ וידבר יהוה אלי-משה לאמר: ~ דבר אל-כל-עדת בני-ישראל ואמרת אלהם קדושים תהיו פי קדוש אני יהוה אלהיכם: ~ איש אמו

אל-משה לאמר: ~ דבר אל-בני ישראל ואמרת אלהם אני יהוה אלהיכם: ~ כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם-בה לא תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו: ~ את-משפטי תעשו ואת-חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם: ~ ושמרתם את-חקתי ואת-משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ~ איש איש אל-כל-שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ~ ערות אביך וערות אמו לא תגלה אמוך הוא לא תגלה ערותה: ~ ערות אשת-אביך לא תגלה ערות אביך הוא: ~ ערות אחותך בת-אביך או בת-אמוך מולדת ברת או מולדת חוץ לא תגלה ערותן: ~ ערות בת-בגד או בת-בתך לא תגלה ערותן פי ערותך הנה: ~ ערות בת-אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא לא תגלה ערותה: ~ ערות אחות-אביך לא תגלה שאר אביך הוא: ~ ערות אחות-אמוך לא תגלה פרי-שאר אמוך הוא: ~ ערות אחי-אביך לא תגלה אל-אשתו לא תקרב דדתך הוא: ~ ערות כלתך לא תגלה אשת בגד הוא לא תגלה ערותה: ~ ערות אשת-אחיד לא תגלה ערות אחיד הוא: ~ ערות אשה ובתה לא תגלה את-בת-בנה ואת-בת-בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא: ~ ואשה אל-אחותה לא תקח לצרר לגלות ערותה עליה בחייה: ~ ואל-אשה בגדת טמאתה לא תקרב לגלות ערותה: ~ ואל-אשת עמיתך לא-תתן שכבתך לזרע לממאה-בה: ~ ומורעך לא-תתן להעביר למלך ולא תחלל את-שם אלהיך אני יהוה:

וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתֹתַי תִּשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: - אֶל־תִּפְנּוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ה וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: ו בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָאֵשׁ יִשְׂרָף: ז וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: ח וְאָכְלוּ עֹנֵוּ יִשָּׂא כִּי־אֵת־קֹדֶשׁ יְהוָה חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמּוּתָּהּ: ט וּבְקַצְרְכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֵךְ לְקִצֹר וְלִקְטָה קְצִירְךָ לֹא תִלְקַט: י וּבְרִמּוֹךְ לֹא תַעֲזוֹלֵל וּפְרֹט פְּרִמּוֹךְ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וּלְגֹר תַעֲזוֹב אַתֶּם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יא לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא־תִכְחֲשׂוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: יב וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקֹר וְחָלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: יג לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רַעְךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא־תִלְוֶה פְּעֻלַת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֶּקֶר: יד לֹא־תִקַּל חֵרֶשׁ וּלְפָנָי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וְיִרְאֵת מִאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

בְּחֻמַּתְךָ לֹא־תִרְפִיעַ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לֹא־תִזְרַע כְּלָאִים וּבְגֵד כְּלָאִים שַׁעֲטָנֹו לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: כ וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ שִׁכְבַת־זֶרַע וְהוּא שֹׁפֵחַ נַחֲרַפַת לְאִישׁ וְהַפְדֵּה לֹא נִפְדְּתָה אוֹ חַפְשָׁה לֹא נִתְּנָה לָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא וּמָתוּ כִּי־לֹא חִפְּשׂוּ: כג וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אִיל אֲשֶׁם: כד וּכְפָר עָלָיו הִכְהֵן בְּאֵיל הָאֲשֶׁם לְפָנָי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: כה וְכִי־תִבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל־עֵץ מֵאֲכַל וְעִרְלַתֶם עִרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיֹו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִי לָכֶם עֵרְלוֹם לֹא יֹאכַל: כו וּבַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית יְהִי כָּל־פְּרִיֹו קֹדֶשׁ הַלְוִיִּם לַיהוָה: כז וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִיֹו לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כח לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא תִנְחָשׂוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ: כט לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֵאשֵׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זִקְנְךָ: ל וְשִׂרַט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וּכְתַבַת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה: לא אֶל־תִּחַלֵּל אֶת־בֵּיתְךָ לְהִזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֶּאֶה הָאָרֶץ זִמָּה: לב אֶת־שִׁבְתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקֳדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: לד אֶל־תִּפְנּוּ אֶל־הָאֱבֹת וְאֶל־הַיְדֻעִנִים אֶל־תִּבְקְשׂוּ לְטִמְאַה כְּהֵם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לה מִפְּנֵי שִׁיבָה תִקּוּם וְהִדְרַת פָּנָי זָקֵן וְיִרְאֵת מִאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 124)
 וְנִשָּׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֹנְתֶם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה . . . בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם (טו, ככ"ל)
 שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מִכְפֹּר עַל הַעֲבֹרוֹת הַקְּלוֹת, גַּם אִם הָאָדָם עֲצָמוֹ לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה (לְדַעַת הַרַמְבַּ"ם). וְאֵלּוֹ עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּר מִכְפֹּר רַק אִם הָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה. וְהַחֲלוּק בֵּינֵיהֶם, כִּפְרַת שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח הִיא עַל הַעֲבֹרוֹת עֲצָמוֹ, לְכֵן לֹא זְקוּקִים לְתִשְׁבּוֹת הָאָדָם. אֶךְ כִּפְרַת יוֹם כַּפּוּר הִיא עַל הָאָדָם, וְלְכֵן אִם הָאָדָם מִתְּנַגֵּד לְכַפְרָה זוֹ, וְאִינוֹ שׁוֹב בְּתִשְׁבּוּהָ, לֹא מוֹעִילָה כִּפְרַת יוֹם כַּפּוּר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי החומש)

וְזָרַק הִכְהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַה' (י, ו)
 הַדָּם וְהַחֶלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׁמוּשׁ, מִלְּכַד עֲלִיתֶם לְקַרְבֵּן לַה' בַּמִּזְבֵּחַ. בְּאוֹר הַעֲנָנִים בְּעֲבוּרַת הַבוֹרָא: הַחֶלֶב מִסְּמַל אֶת פֶּחַ הַתַּעֲנוּג שֶׁבָאָדָם, וְהַדָּם מִסְּמַל אֶת הַלֵּהט וְהַהִתְלַהֲבוֹת שָׂבוּ. הַיָּצָר הַרַע יְכוֹל לְטַעַן כְּלָפֵי הָאָדָם, אִין סַפֵּק שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַתַּעֲנוּג וְהַהִתְלַהֲבוֹת שֶׁבָאָדָם לְדַרְכֵים שֶׁבְקִדְשָׁה, אֶךְ מִתָּר גַּם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעִנְיֵי רְשׁוּת, וְעִנְיֵי הַעוֹלָם הַזֶּה. עַל כֵּךְ מִלְּמַדַת אוֹתוֹנוּ הַתּוֹרָה, אֶת הַדָּם וְהַחֶלֶב חִיָּבִים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ - אֶת הַתַּעֲנוּג וְהַהִתְלַהֲבוֹת

חֲמִישִׁי ט לא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט לֹא־תִשָּׂא פְּגִידָל וְלֹא תַהַדִּיר פְּנֵי גְדוֹל בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ: טא לא־תִלְךָ רִכִּיל בַּעֲמִידָה לֹא תַעֲמִד עַל־דָּם רַעְךָ אֲנִי יְהוָה: טב לא־תִשָּׂא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חַטָּא: טג לא־תִקַּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמְּךָ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ כְּמוֹךְ אֲנִי יְהוָה: טד אֶת־חֻקֹתֶי תִשְׁמְרוּ

שביעי ה' ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם: כ' כי-איש איש אשר יקלל את-אביו ואת-אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו כו': ו' ואיש אשר ינאף את-אשת איש אשר ינאף את-אשת רעהו מות-יומת הנאף והנאפת: ז' ואיש אשר ישכב את-אשת אביו גלה מות-יומתו שניהם דמיהם כם: ח' ואיש אשר ישכב את-כלתו מות יומתו שניהם תכל עשו דמיהם כם: ט' ואיש אשר ישכב את-זכר משכבני אשה תועבה עשו שניהם מות יומתו דמיהם כם: י' ואיש אשר יקח את-אשה ואת-אמה זמה הוא באש ישרפו אתו ואתהן ולא-תהיה זמה בתוכם: יא' ואיש אשר יתן שכבתו בכמה מות יומת ואת-הבהמה תהרגו: יב' ואשה אשר תקרב אל-כל-בהמה לרבעה אתה והרגת את-האשה ואת-הבהמה מות יומתו דמיהם כם: יג' ואיש אשר יקח את-אחתו בת-אביו או-בת-אמו וראה את-ערוטה והיא-תראה את-ערוטו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחתו גלה עונו ישא: יד' ואיש אשר ישכב את-אשה דוה וגלה את-ערוטה את-מקרה הערה והוא גלתה את-מקור דמיה ונכרתו שניהם מקרב עמם: טו' וערות אחות אמו ואחות אביד לא תגלה כי את-שארן הערה עונם ישאו: טז' ואיש אשר ישכב את-דלתו ערות דדו גלה חטאם ישאו ערירים ימתו: טז' ואיש אשר יקח את-אשת אחיו נדה הוא ערות אחיו גלה ערירים יהיו: טז' ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם ולא-תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה: טז' ולא תלכו בחקת הגוי אשר-אני משלח מפניכם כי את-כל-אלה עשו ואקץ כם: טז' ואמר לכם

שבאדם יש לשמור אף ורק לדברים שבקדשה, ולא לשום מטרה אחרת.

ששי ז' וכי-יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו: ח' באזרח מכם יהיה לכם הגר | הגר אתכם ואהבת לו כמוך פי-גרים הייתם בארץ מצרים אני יהוה אלהיכם: ט' לא-תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה: י' מאזני צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר-הוצאתי אתכם מארץ מצרים: יא' ושמרתם את-כל-חקתי ואת-כל-משפטי ועשיתם אתם אני יהוה: פ כ' « וידבר יהוה אל-משה לאמר: כ' ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן-הגר | הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ורגמהו באבן: ג' ואני אתן את-פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל את-שם קדשי: ד' ואם העלם יעלימו עם הארץ את-עיניהם מן-האיש ההוא ברתו מזרעו למלך לבלתי המית אתו: ה' ושמתי אני את-פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת | כל-היזנים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם: ו' והנפש אשר תפנה אל-האבל ואל-הידענים לזנות אחריהם ונתתי את-פני בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו: ז' והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה אלהיכם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח ענף 130)

אפשי, ומה אעשה שאבי שבשמים גור עלי (רש"י, כ, כו) כתב הרמב"ם, שהדברים אמורים רק בחקים (כגון חזיר וכלאים), אבל בדבר שהוא רע גם מצד השכל (כגון גנבה ורציחה) יש לומר "אי אפשי". ולפי זה אפשר לבאר מה שאמרו רז"ל "אלמלי לא נתנה תורה, היינו למדים צניעות מחתול", דלכאורה, למאי נפקא מינה? אלא ללמדך, שיש לקיים את המצוות הקשורות בצניעות באופן כזה שהאדם ירצה בקך מצד עצמו, "אי אפשי".

שְׁלֹשָׁה לְשׁוֹן הַרְע הוֹרְגַת: "הָאוּמִרו וְהַמְקַבְלו וְזֶה שְׁאוּמֵר עֲלֵיו" (רמב"ם)
 גַּם לְהַקְשׁוֹת: מִדּוּעַ הוֹרְגַת לְשׁוֹן הַרְע גַּם אֵת "זֶה שְׁאוּמֵר עֲלֵיו", וְהֵרִי הוּא לֹא נִטַל כֹּל חֵלֶק בַּמַּעֲשֵׂה? וַיֵּשׁ לוֹמֵר: תִּכְנַתוֹ שֶׁל הַדְּבֹר הֵיא לְגַלוֹת דְּבָרִים שֶׁהֵיו קָדָם לְכֵן נִסְתָּרִים. וְלָכֵן, כְּאֲשֶׁר שָׁנִי אֲנִישִׁים מְדַבְּרִים עַל תְּכִינּוּתָיו וּמַעֲשָׂיו הַרְעִים שֶׁל אָדָם שְׁלִישִׁי - הֵם גּוֹרְמִים בְּכָף שְׁתִּכּוֹנוֹת אֵלּוּ: כְּבוֹאוֹ לִידֵי גְלוּי, וּבְכָף נִגְרָם לוֹ נִזְק.

מִפְטִיר כֵּן וְהַבְּדִלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה וּבֵין הָעוֹף הַטֹּמֵא לְטְהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבְעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הַבְּדִלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא: כו וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: לו וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֵנִי מוֹת יוֹמָתוֹ כְּאֲבֹן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּזִמְן שְׁקוֹרְאִים וְלוֹמְדִים פְּרָשִׁיּוֹת "אַחֲרֵי־קְדוּשִׁים", יֵשׁ בְּהֵן הוֹרָאָה בַחֲיִים לְכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל - מִבְּעַלֵּי מְדַרְיָגָה גְבוּהָה, שְׁלֹא יֵאמְרוּ דֵי לְהַתְעַלּוֹת בַּעֲבוּדָתָם; וְלֵאלּוֹ הַרְחוֹקִים מֵאֵד מְדַרְיָגָה זו, שְׁאֵל יִפְלוּ בְרוּחָם שְׁלֹא יוֹכְלוּ לַעֲלוֹת בְּקוֹדֶשׁ כְּל־כָּף וְיִשְׁאַרוּ בְּמְדַרְיָגָתָם הַתַּחְתּוֹנָה, אֲלֵא שְׁגָם הֵם יְכוּלִים לַעֲלוֹת בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי וְעַד לְאֵין־עֲרוּף, וְעַד לְבִרְיָה שְׁ"קְדוּשָׁתִּי לְמַעַלָּה - (הֵיא) מְקְדוּשָׁתְכֶם" - כְּפִירוּשׁ הַדְּרוֹעַ בְּזָה,
 וְעַל־דֶּרֶךְ הַפִּירוּשׁ, דַּע מַה לְמַעַלָּה מִכָּף. פִּירוּשׁ: דַּע, כָּל מַה שְׁלִמְעַלָּה - הַכֹּל הוּא מִכָּף.

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן, מ"ו זה"ב סימן.

אֹתָם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמְתָם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרִשְׁתָּ אֹתָהּ אֶרֶץ זִבְת חֶלֶב וּדְבַשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הַבְּדִלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים: כה וְהַבְּדִלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה וּבֵין־הָעוֹף הַטֹּמֵא לְטְהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבְעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הַבְּדִלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא: כו וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: לו וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֵנִי מוֹת יוֹמָתוֹ כְּאֲבֹן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם: פפפ

חצי קריש

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. אִמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כַרְעוּתָהּ וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וְיַצְמַח פְּרוּקְנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבַרַךְ לַעַם וְלַעֲלַמֵּי עֲלַמָּא. יִתְבָּרַךְ: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבַרַךְ לַעַם וְלַעֲלַמֵּי עֲלַמָּא. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לַעֲלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירְתָּא, תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָא, דְאִמְרוּן בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ה ע' 45. ע"פ ביאורי החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטרף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזַחֲחִים הֵיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיָּהּ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיָּה דְרַכִּי־נַעַם, וְכַל־נִתְיַבְחִיָּהּ שְׁלוֹם. אַרְךָ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְאֵלָה עֵשֶׂר וּכְבוֹד. וְיִ חֲפֵץ לְמַעַן צְדָקוֹ, וְיִגְדִיל תּוֹרָה וְיִאֲדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבְנֵי־אִיִּים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבְנֵי־אִיִּי הָאֵמַת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר חוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

1) כבני כשניים אתם לי, כמו בני פושעים שהם עבדים לארציהם עבדות עולם, בן אתם עבדים לי כל ימי עולם. הלא את ישראל העליתי מארץ מצרים, שהרי העליתי אתכם מארץ מצרים מבית עבדים, לכן אתם לי לעבדים. ופּלשתיים מפתור וארם מקור, וכי אעלה את הפלשתיים שמוצאם מפתור וגלו מארץ פלשתיים

למקומות אחרים, וכי אעלה אותם מקום גלותם. וארם מקור, וכשבא מלך אשור והגלה את ארם לקור" (כמו שכתוב במלבי"ם טו, 10), וכי אעלה אותם משם. ורצה לומר, הואיל ולא עשיתי ולא אעשה לאמה אחרת כפי שעשיתי עמכם, לכן קניוים אתם לי לעבדים. ח) בממלכה החפאה, היא המלוכה של אפרים. את בית יעקב, את המון העם לא אשמיד לגמרי, אלא את המלוכה בלבד אשמיד. ט) והנעוטי, מלשון הנעה ונדגה. בכברה, מין נפה להפדרת עפר ופסלת מנרגרי החטה. ולא יפול צרור ארץ, שנגררי החטה הפוכים וכן צרור שהוא עבה מנקבי הכברה אינם נופלים לארץ. פן יתנועעו ישראל ויטלטלו בכל הגוים, ולא יפלו לארץ אלא חטאים שבהם הדומים לעקר ולפסלת. י) לא תגיש, לא תתקרב. ונתקדים, ולא תסתר. בעדיני, בעד מעשינו, שהם אומרים מקרה הוא בעולם. יא) ביום ההוא, ביום הנאלה. את סבת ד'וד, את מלכות דוד. ונקראת "סבת" כי היא סוככת על העם. הנפלת,

עטרת מרים

ז הלוא כבני כשניים תמיד על ידי שחרות עולם, בן אתם לי בני ישראל גם שהגלו והתערכו בין העמים, תמיד תהיו נפרים, כי אתם לי נאם יהוה והראיה לזה הלוא את ישראל אחר ימים רבים של גלות ושעבוד, העליתי מארץ מצרים מפתור וניקר בשמו וביחוסו. ופלשתיים

וכי העליתי אותם מפתור וארם מקור בחטאיהם? הלא בגלותם והערכו עם העמים והחטאו בתוכם: ח חנה עיני | אדני יהוה בממלכה החפאה מלכות אפרים והשמדתי אתה את המלוכה מעל פני האדמה אפס כי לא השמיד אשמיד את בית יעקב את המון העם של אפרים, גם שיענושו, יהיו תמיד בית יעקב נפרים בין הגוים נאם יהוה: ט כיהנה אנכי מצוה והנעוטי להגלותם ולהניעם בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע מה שמנפים בכברה להפיל העקר, בן ישראל יתנועעו ויטלטלו בכל הגוים ולא יפול צרור הנרענים מלאים מקמת, הם הצדיקים המלאים בתורה ומצוות, לא יפלו ארץ וישארו באמונתם: י בחרב ימותו כל חטאי עמי האמרים לא תגיש לא תתקרב ונתקדים ולא ימחר לבוא בעדינו הרעה להעניש אותנו כי הכל ענין מקרה: יא ביום ההוא ביום הנאולה אקים את סבת ד'וד הנפלת אחזיר המלוכה לבית דוד אשר נפלה והשפלה בימי הגולה ונגדרתי אבנה את פרציהן

הפטרה לפרשת אחריות לקריאה

בציבור ולשמו"ת עמוס פרק ט

ט ז הלוא כבני כשניים אתם לי בני ישראל נאם יהוה הלוא את ישראל העליתי מארץ מצרים ופלשתיים מפתור וארם מקור: ח חנה עיני | אדני יהוה בממלכה החפאה והשמדתי אתה מעל פני האדמה אפס כי לא השמיד אשמיד את בית יעקב נאם יהוה: ט כיהנה אנכי מצוה והנעוטי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה ולא יפול צרור ארץ: י בחרב ימותו כל חטאי עמי האמרים לא תגיש ונתקדים בעדינו הרעה: יא ביום ההוא אקים את סבת ד'וד הנפלת ונגדרתי את פרציהן

שי למורא

עטרת מרים

הסדקים והרסתיו אקים ובניתיה להיות בני ומתוקן פימי עולם שתהיה מלכות קבועה כמקודם: יב למען יירשו ישראל את שארית אדום כי רוב בני אדום ופלו או במלחמת וגו ומגו וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם שהם ופרו שם ה' וקבלו אמונת האמת, כל אלה יהיו ירושה למשיח נאם יהוה עשה זאת: יג הנה ימים באים נאם יהוה ונגש חורש בקציר ולא יספיקו לחרוש עד שיבא הקציר ודרך ענבים כמושך הזרע ולא יספיקו לכצור עד שיבא עת הזרע והפיפו ויזלו ההרים עפים מדבש הפרות, וכאלו וכל הגבעות התמוגגנה התמוססנה מרוב מרעה השמן שלהם, והחלב הזב מן הצאן: יד ושבת את שבות עמי ישראל מעלתם ומדרגתם ובנו ערים נשמות שהיו שוקמות בעת הגולה וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם ולא יגלו עוד מפניה כי שמה ישבו עד עולם: טו ונטעתים על אדמתם יהיו פעין הנטוע במקומו שאי אפשר לעקרו מאדמתו ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם לא ילכו עוד בגלות לעולם אמר יהוה אלהיך:

והרסתיו אקים ובניתיה פימי עולם:
 יב למען יירשו את שארית אדום וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם נאם יהוה עשה זאת: יג הנה ימים באים נאם יהוה ונגש חורש בקציר ודרך ענבים כמושך הזרע והפיפו ההרים עפים וכל הגבעות התמוגגנה: יד ושבת את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם: טו ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיך:

אשר נפלה והשפלה בזמן הגלות. ונדרתי את פריציהו, שלא יהיה מלך אחר על שבטים אחרים, שלא תהיה שום פרצה במלכות בית דוד. והרסתיו אקים, המריקה שהיתה במלכות בית דוד כל ימי הגלות שלא מלכו כלל, תרי אז אקים אותה. פימי עולם, כמו שהיתה מאז בימי דוד עצמו. יב למען יירשו וגו', הפסוק כמו הפוך, למען יירשו אשר נקרא שמי עליהם, את שארית אדום וכל אויביהם הגוים. יג ונגש חורש בקציר, כלומר, הרבה תבואה תצמח, ויהיו עוסקים בקצירה עד זמן החרישה, והחורש והקוצר יפגשו זה בזה. ודרך ענבים כמושך הזרע, יהיו עוסקים בדריכת הענבים עד הזריעה. והפיפו ההרים עפים, רבוי צמיחת ענבים ושאר הפרות, כאלו יזוב מההרים יין טוב ומתוק ושאר משקים של פרות. עסים, ענן כתישה וסחיטת פרות. מלשון "ועסותם רשעים" (מלאכי ג.כא). התמוגגנה, על דרך משל, כאלו הגבעות נמגו ונמסו מרובי החלב שנוב עליהן מן הצאן. ואף על פי שלא נזכר החלב בפסוק, כך היא הכונה בדרך המקרא לקצר במקום המובן מאליו או במקום אחר, וכן נאמר "ישפו ההרים עסים והגבעות תלכנה חלב" (יואל ד.יח). יד ושבת, אעמיד בהשקט ומרגוע. כמו "בשוכה

ונחת תושעו" (ישעיהו ל.ט). את שבות עמי, את בני השבי של בני עמי ישראל. נשמות, שהיו שוקמות בזמן הגלות. ושתו את יינם, כלומר, שלא יתהו יגיעם לריק, ולא יבאזו אויביהם עליהם. טו ונטעתים, שמה שאלו וזו במקומו, כלומר, שלא יגלו עוד מארצם. אמר ה' אלהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי. משמח ציון בכניה:

שִׁמְחֵנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִפְנֵינוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זֶר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד
אַחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁפַּעְתָּ לּוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשְּׁבִת הַזֶּה, שְׁנַתַּתְּ לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וְלִתְפָּאֶרֶת. עַל הַפֶּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לְךָ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבִת:

שי למורא

ג) הַלְדַרְשׁ אוֹתִי אַתֶּם בָּאִים, הַאֵם בָּאתֶם לְדַרְשׁ אוֹתִי בְּתַפְלָה.
 אִם אֲדַרְשׁ לָכֶם, אִם אֶתִּיה נִדְרַשׁ לָכֶם לְקַבֵּל אֶת תַּפְלַתְכֶם.
 ד) הַתְּשַׁפֵּט אוֹתֶם, הַאֵם תִּתְּנוּ עִמָּהֶם הַלְוִיִּים שֶׁחָדַק עִם ה'.
 (וְכָפַל הַלְשׁוֹן לַחֲזוּק). בֵּן אָדָם, כִּנּוּי לַיְחֻזְקָאֵל הַנְּבִיא. אֶת תּוֹעֵבוֹת
 אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם, זֹאת עָשָׂה,
 הוֹדִיעֶם גַּם אֶת תּוֹעֵבוֹת אֲבוֹתֵיכֶם
 עִם מַה שְׁהוֹסִיפוּ חֵם. ח) וְאַשָּׂא
 יְדֵי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם".
 ו) אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר
 חִפְשִׁיתִי אוֹתָהּ לָהֶם. צָבִי הִיא,
 תִּפְאֶרֶת וְחִמְדָּה הִיא. ז) וְאָמַר
 אֱלֹהִים, אֶהְיֶן נִבְאָ לָהֶם נְבוֹאָה זוֹ
 קִדְּם שֶׁנִּגְלָה הַקִּב"ה עַל מֹשֶׁה בְּפָנָיו.
 שְׁקוּצֵי עֵינָיו הַשְּׁלִיכּוּ, הַשְּׁלִיכּוּ
 אֶת הַשֶּׁקֶץ וְהַתּוֹעֵב שֶׁעִינֵיכֶם מֵרְאוּת
 לָכֶם. כִּי הַעֵינַיִם הֵם כְּסוּרִים

עטרת מרים

ב וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לְאמֹר: ג בְּיָאָדָם דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַלְדַרְשׁ הַאֵם לְרוּשׁ אוֹתִי בְּתַפְלָה
 אַתֶּם בָּאִים חִיֵּאֲנִי דַע הַרְוֵי נִשְׁבַּע אִם־אֲדַרְשׁ אוֹתָהּ נִדְרַשׁ לָכֶם אֲקַבֵּל
 תַּפְלַתְכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוָה: ד אִם לֹא בָאתֶם לְדַרְשׁ ה' וְכִן שֶׁהַנְּבִיא יִשְׁפוֹט
 אוֹתֶם הַתְּשַׁפֵּט אַתֶּם הַאֵם תִּתְּנוּ
 עִמָּהֶם הַלְוִיִּים שֶׁהָיוּ עִמָּדִי
 הַתְּשַׁפֵּט בְּיָאָדָם אִם תִּרְצֶה
 לְשַׁפֹּט אוֹתֶם בְּרַשְׁעֵיכֶם, הַכֹּחַ אוֹתֶם
 עַל מַעֲשֵׂיהֶם תִּרְעִים וְגַם אֶת־תּוֹעֵבֹת
 אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
 בַּיּוֹם בָּחֲרִי בְּאִשֶׁר בַּחֲרִיתִי בְּיִשְׂרָאֵל
 בַּיּוֹמָם כְּמִצְרַיִם, אוֹ וְאַשָּׂא יְדֵי
 בְּשִׁבוּעָה לְזָרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע
 לָהֶם נִדְעַתִּי לָהֶם עַל יְדֵי נְבִיא
 שֶׁשְּׁלַחְתִּי לָהֶם בְּאַרְצָן מִצְרַיִם
 וְאַשָּׂא יְדֵי לָהֶם לְאמֹר אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֶתִּיה לְמַנְהִיג וּמְשַׁנֵּה
 עֲלֵיכֶם: ו זֹאת הִיא הַלְוִיָּה שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי
 לָהֶם שֶׁאֶתִּיה לָהֶם לְמַנְהִיג וּמְשַׁנֵּה, אוֹ
 נִשְׁאֵתִי יְדֵי לָהֶם הַלְוִיָּיִם
 מֵאַרְצָן מִצְרַיִם אֶל־אַרְצָן אֲשֶׁר
 תִּרְתִּי חִפְשִׁיתִי אוֹתָהּ לָהֶם שֶׁהִיא
 זְבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְגַם צָבִי תִּמְנֹאֶרָה
 הִיא לְכָל־הָאַרְצוֹת: ז וְאָמַר
 אֱלֹהִים עַל יְדֵי אֶהְרֹן (שֵׁמֶא ב כו
 רש"י) אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו שֶׁעֵינָיו
 מֵרְאוּת לוֹ הַשְּׁלִיכּוּ וּבְגִלּוּלֵי
 מִצְרַיִם אֶל־תִּשְׁמָאוּ לְלֶבֶת אַחֲרֵיהֶם,

הפטרה לפרשת קדושים לשנים מקרא

ואחד תרגום ביחזקאל פרק כ

כ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לְאמֹר: ג בְּיָאָדָם
 דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה
 אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַלְדַרְשׁ אוֹתִי אַתֶּם בָּאִים
 חִיֵּאֲנִי אִם־אֲדַרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוָה:
 ד הַתְּשַׁפֵּט אַתֶּם הַתְּשַׁפֹּט בְּיָאָדָם אֶת־
 תּוֹעֵבֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בַּיּוֹם
 בָּחֲרִי בְּיִשְׂרָאֵל וְאַשָּׂא יְדֵי לְזָרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע לָהֶם בְּאַרְצָן מִצְרַיִם
 וְאַשָּׂא יְדֵי לָהֶם לְאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ו בַּיּוֹם הַהוּא נִשְׁאֵתִי יְדֵי
 לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאַרְצָן מִצְרַיִם אֶל־אַרְצָן אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זְבַת חֶלֶב
 וְדָבָשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאַרְצוֹת: ז וְאָמַר אֱלֹהִים אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו הַשְּׁלִיכּוּ
 וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־תִּשְׁמָאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבוּ
 לְשִׁמּוֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכּוּ וְאֶת־גִּלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא

יעו אשר אני יהוה אלהיכם ותיים קדושים כי קדוש אני: ח וימרו בני ישראל שמתו בשלישת ימי אפלה ולא רצו לשמוע אלי איש את־שקוצי עיניהם לא השליכו ואת־גלולי מצרים לא עזבו ואמר בעבור זה השבתי לשפך חמתי עליהם לכלות אפני בהם בתוך ארץ

שי למורא

עטרת מרים

לעברה. יג) ואת שבתותי חללו מאד, לפי שבשבת ראשונה נאמר "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקח" (שמות 16:28), ושבת שניה חלל מקשש העצים, כמו שכתוב "ומצאו איש מקשש עצים ביום השבת" (במדבר 15:27). יד) לבלתי החל, שלא יחלל. טו) לבלתי הביא אותם אל הארץ, זה היה בעבור עון המרגלים. טז) אחרי גלוליהם, אחרי העבודות הרות שעברו במצרים.

מצרים: ט ואעש אבל עשיתי למען שמי לבלתי החל יחלל לעיני הגוים אשר-המה בתוכם באמנם מכל יוכלת ח' להוציאם, אשר נודעתי אליהם לישאל לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אליהם מדבר ששם הורה להם חפץ ח' ומצותיו, ושם ראו השכינה והנסים המתמידים: יא ואתן להם את חקותי ואת-משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם פחים הנשמים והרוחניים: יב וגם את-שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם שהנחלתי להם יום מנוחתי למנוחה היא לאות בינינו על המשפחה והשפחה האלהות עליהם מצדי, לדעת כי אני יהוה מקדשם שהם מצדדים צריכים להתקדש מענינים הבשריים אל הרוחניים והקדושה: יג וימרו-כי ישראל במדבר לא-הלכו ואת-משפטי מאסו אשר יעשה האדם וחי בהם ואת-שבתותי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לבלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם-אני נשאתי ידך להם במדבר לבלתי הביא אותם אליהם ואת-שבתותי חללו מאד ודבש צבי היא לבלתי-הארצות: טז וען במשפטי מאסו ואת-חקותי לא-הלכו בהם ואת-שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך: יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא-עשיתי אותם כלה במדבר: יח ואמר אל-בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל-תלכו ואת-משפטיהם אל-תשמו ובגלוליהם אל-תפמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת-משפטי שמו ועשו אותם: כ ואת-שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לבלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: ט ואעש למען שמי

לבלתי החל לעיני הגוים אשר-המה בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אליהם מדבר: יא ואתן להם את-חקותי ואת-משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: יב וגם את-שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם: יג וימרו-כי ישראל במדבר בחקותי לא-הלכו ואת-משפטי מאסו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ואת-שבתותי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לבלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם-אני נשאתי ידך להם במדבר לבלתי הביא אותם אליהם ואת-שבתותי חללו מאד ודבש צבי היא לבלתי-הארצות: טז וען במשפטי מאסו ואת-חקותי לא-הלכו בהם ואת-שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך: יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא-עשיתי אותם כלה במדבר: יח ואמר אל-בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל-תלכו ואת-משפטיהם אל-תשמו ובגלוליהם אל-תפמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת-משפטי שמו ועשו אותם: כ ואת-שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

חללו כי אחרי גלוליהם העפום שעברו במצרים לבם הלך: יז ותחס עיני חמתי עליהם משחתם מהיות משוחות אותם ולא-עשיתי אותם כלה במדבר כי השאתי בניהם אחריהם להביאם אל הארץ: יח ואמר אל-בניהם במדבר הבנים של חרור שצאו ממצרים, בחוקי אבותיכם שבדו מלבם אשר לא צוה ה' אל-תלכו ואת-משפטיהם אל-תשמו ובגלוליהם אל-תפמאו: יט אני יהוה אלהיכם ולכן ישמעו אלי בחקותי לכו ואת-משפטי שמו ועשו אותם: כ ואת-שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

קריאת התורה למנחת שבת-קודש
כא « ויאמר יהוה אל-משה אמר אליה-הפניהם בגני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא-יפמא בעמיו: ב פי אם-לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו: ג ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר לא-היתה לאיש

וְהִכְתִּיחַ הַגְּדוֹל מֵאַחֵיו אֲשֶׁר-יוֹצֵק עַל-רֵאשׁוֹ |
 שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמֵלֵא אֶת-יָדוֹ לְלִבֵּשׁ אֶת-
 הַבְּגָדִים אֶת-רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרֹעַ וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם:
 וְעַל כָּל-נִפְשֹׁת מוֹת לֹא יָבֵא לְאָבְיוֹ וּלְאִמּוֹ
 לֹא יִטְמָא: ^{יב} וּמִן-הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחְלִל
 אֶת מִקְדָּשׁ אֱלֹהָיו כִּי גֵזֵר שְׁמֵן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו
 עָלָיו אֲנִי יְהוָה: ^{יג} (ישראל) וְהָיָה אִשָּׁה כְּבַתּוּלָה
 יִקַּח: ^{יד} אֲלֻמְנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת-אֱלֹהֵי
 לֹא יִקַּח כִּי אִם-כְּבַתּוּלָה מֵעַמּוּיִם יִקַּח אִשָּׁה:
^{טו} וְלֹא-יַחְלִל זֶרַעוֹ בְּעַמּוּיִם כִּי אֲנִי יְהוָה
 מִקְדָּשׁוֹ: ^{טז}

לָהּ יִטְמָא: ^ה לֹא יִטְמָא בְּעַמּוּיִם לְהַחֲלוֹ:
^ה כְּתִיב לֹא-יִקְרָחָה קְרוֹי לֹא-יִקְרָחוּ קְרָחָה בְּרֵאשֵׁם
 וּפְאֵת זְקָנָם לֹא יִגְלָחוּ וּבְכִשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ
 שְׂרָמָת: ^ו קְדָשִׁים יִהְיוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְלֹא יַחְלָלוּ
 שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת-אִשֵׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם
 הֵם מִקְרִיבִם וְהָיוּ קְדָשׁ: ^ז אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה
 לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקָּחוּ
 כִּי-קָדֵשׁ הוּא לְאֱלֹהָיו: ^ח וְקָדְשָׁתוֹ כִּי-אֶת-לֶחֶם
 אֱלֹהֵיךָ הוּא מִקְרִיב קְדָשׁ יִהְיֶה-לְךָ כִּי קְדוֹשׁ
 אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: ^ט וְכֵת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תַחַל
 לְזַנּוֹת אֶת-אִבְיָהּ הִיא מַחְלֵלָת בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: ^ס

**זמן תחילת קידוש לבנה:
 יום רביעי בערב, ז' אייר**

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר תשט"ו
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

לאחרי ההפסק הארוך עוה"פ, הנה סו"ס נתקבל מכתבו מספירת מלכות שבגבורה, ויה"ר שישתמש ג"כ בספירת הנצח, היינו לנצח ההעלמות וההסתרים המונועים בעבודת האדם לבוראו ולנצח ג"כ הסיבות שמונעים אותו מלכתוב מכתבים מפורטים ומבשרים טוב הן בגשמיות והן ברוחניות.

נהניתי ממי"ש אודות עריכת הסדרים בבית הכנסת ושלכל קערה היתה מצה שמורה, ובודאי ע"פ המבואר בחסידות שההמשכה מכל מועד ורגל צ"ל נרגשת פעולתה עד החג הבא, משתדל לחזק הצנור והכלים דרך בם תומשך ההתעוררות מליל שימורים על כל השנה.

כמדומה שכבר עוררתי אותו פעם על התועלת באם ירשום את נאומיו בעניני התעוררות לתומ"צ ויר"ש שאז הרי יוכ[לו] להשתמש בזה גם אחרים, משא"כ כשנשארים דברים שבע"פ.

נהניתי ממי"ש אשר אפשר שבשנה זו יזמינו אותו ג"כ למחנה... וכדאשתקד, ולדעתי אין כדאי לסמוך על מה ש"אפשר" אלא להשתדל באופן דיפלומטי, אבל שתבוא הזמנה זו לפועל. וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ובפרט שהמדובר אודות הנוער שעדיין המו"מ שלהם בעניני מסחר, פרנסה כו' וכו' במדה קלושה או שלא התחילו לגמרי.

בקשר עם חג הפסח נשלח ג"כ מכתב למרת... תי' על ידו, ובטח אם נצרכה הני"ל להסברה ימצא האותיות המתאימות לזה, ובמילא תהיי לו עוד הזדמנות לעוררה למה שנאמר, ומה שהדגיש הבעש"ט עבדו את ה' בשמחה, שכל הכתוב בזה הוא בדיוק, היינו שצריכה להיות עבודת ה' וצריכה להיות ג"כ בשמחה, ובפרט שרואים במוחש שעיי"ז מבטלים ומתבטלים מעצמם כמה העלמות ומניעות בלתי רצויים.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

לוח זמנים לשבת פרשת אחרי־קדושים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמו"ר				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
20:03	19:03	19:51	19:47	19:24	19:19	10:22	10:25	09:13	09:16	08:35	08:39	05:52	05:57	באר שבע (ק)
20:05	18:58	19:54	19:49	19:29	19:24	10:21	10:23	09:11	09:14	08:32	08:36	05:48	05:54	חיפה (ק)
20:02	18:47	19:51	19:46	19:28	19:24	10:20	10:23	09:11	09:14	08:33	08:36	05:49	05:55	ירושלים (ק)
20:04	19:04	19:53	19:49	19:25	19:21	10:22	10:24	09:12	09:15	08:34	08:38	05:50	05:56	תל אביב (ק)
21:10	19:56	20:54	20:44	20:15	20:07	10:24	10:27	09:08	09:13	08:11	08:19	05:28	05:37	אוסטריה, וינה (ק)
18:08	17:12	17:57	18:03	17:29	17:35	10:33	10:31	09:39	09:37	09:01	08:59	07:05	07:00	אוסטרליה, מלבורן (ח)
21:05	19:54	20:50	20:41	20:13	20:05	10:28	10:31	09:13	09:18	08:20	08:27	05:35	05:44	אוקראינה, אודסה (ק)
20:43	19:30	20:27	20:18	19:49	19:41	09:58	10:02	08:42	08:47	07:46	07:54	05:03	05:12	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:56	19:42	20:40	20:30	20:01	19:53	10:09	10:12	08:53	08:58	07:56	08:04	05:12	05:22	אוקראינה, דניפרופטרובסק (ק)
21:30	20:13	21:13	21:03	20:33	20:23	10:32	10:36	09:15	09:21	08:14	08:23	05:32	05:43	אוקראינה, זיטומיר (ק)
21:24	20:06	21:07	20:56	20:26	20:16	10:25	10:29	09:08	09:13	08:06	08:15	05:24	05:35	אוקראינה, קייב (ק)
21:27	20:19	21:12	21:04	20:39	20:31	10:55	10:58	09:40	09:45	08:49	08:56	06:04	06:13	איטליה, מילאנו (ק)
18:46	17:56	18:37	18:37	18:14	18:14	10:10	10:10	09:07	09:08	08:37	08:38	06:07	06:08	אקוודור, קיטו (ח)
18:46	17:51	18:35	18:40	18:08	18:13	11:05	11:03	10:10	10:08	09:34	09:32	07:34	07:29	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:28	18:29	19:16	19:23	18:45	18:53	12:00	11:59	11:08	11:05	10:28	10:26	08:38	08:32	ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)
20:49	19:46	20:36	20:30	20:05	19:59	10:43	10:46	09:31	09:34	08:47	08:52	06:02	06:09	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:43	19:38	20:30	20:23	19:57	19:51	10:31	10:34	09:18	09:22	08:33	08:39	05:48	05:55	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:43	19:39	20:30	20:23	19:58	19:52	10:32	10:34	09:19	09:23	08:34	08:39	05:48	05:56	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:25	20:18	21:11	21:04	20:38	20:31	11:06	11:09	09:53	09:57	09:06	09:12	06:21	06:28	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:40	19:44	20:29	20:25	20:03	19:59	11:04	11:06	09:54	09:57	09:18	09:21	06:34	06:39	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:20	19:21	20:09	20:03	19:40	19:35	10:32	10:34	09:21	09:25	08:42	08:46	05:58	06:04	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:31	19:37	20:21	20:18	19:55	19:52	11:05	11:07	09:57	09:59	09:22	09:25	06:40	06:45	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:41	19:36	20:27	20:20	19:55	19:48	10:27	10:29	09:14	09:18	08:28	08:33	05:43	05:50	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
21:06	20:02	20:53	20:46	20:21	20:15	10:55	10:58	09:43	09:47	08:58	09:03	06:13	06:20	ארה"ב, פיטסבורג (ק)
20:41	19:36	20:28	20:21	19:55	19:48	10:25	10:28	09:12	09:16	08:25	08:31	05:40	05:48	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:46	17:55	18:36	18:39	18:12	18:15	10:35	10:34	09:35	09:35	09:05	09:04	06:46	06:44	בוליביה, לה-פס (ח)
22:13	20:53	21:55	21:44	21:13	21:03	11:08	11:12	09:51	09:56	08:47	08:56	06:06	06:17	בלגיה, אנטוורפן (ק)
22:11	20:52	21:53	21:43	21:12	21:02	11:09	11:13	09:52	09:57	08:49	08:58	06:07	06:18	בלגיה, בריסל (ק)
18:12	17:24	18:02	18:05	17:41	17:45	10:12	10:11	09:14	09:13	08:42	08:41	06:29	06:27	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:01	17:08	17:51	17:54	17:26	17:30	10:00	09:59	09:02	09:01	08:30	08:29	06:16	06:14	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:32	20:17	21:14	21:03	20:34	20:24	10:26	10:30	09:08	09:14	08:04	08:13	05:23	05:34	בריטניה, לונדון (ק)
21:53	20:31	21:33	21:21	20:48	20:37	10:32	10:36	09:13	09:19	08:01	08:13	05:24	05:36	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:44	20:24	21:25	21:14	20:43	20:33	10:31	10:35	09:13	09:19	08:05	08:15	05:26	05:37	גרמניה, ברלין (ק)
21:50	20:33	21:33	21:22	20:52	20:43	10:53	10:56	09:36	09:41	08:35	08:44	05:53	06:03	גרמניה, פרנקפורט (ק)
18:09	17:23	17:59	18:03	17:40	17:45	10:14	10:13	09:17	09:16	08:44	08:43	06:34	06:31	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:37	18:44	19:27	19:25	19:03	19:01	10:26	10:28	09:20	09:22	08:47	08:49	06:08	06:11	הודו, מומבאי (ח)
19:32	18:40	19:22	19:20	18:58	18:56	10:22	10:24	09:16	09:18	08:44	08:46	06:05	06:08	הודו, פונה (ח)
20:56	19:43	20:40	20:31	20:02	19:54	10:13	10:17	08:58	09:03	08:03	08:10	05:19	05:28	הונגריה, בודפשט (ק)
20:48	19:43	20:35	20:28	20:02	19:56	10:36	10:38	09:23	09:27	08:37	08:43	05:52	06:00	טורקיה, איסטנבול (ק)
21:04	20:02	20:51	20:45	20:21	20:15	11:02	11:05	09:51	09:54	09:08	09:13	06:23	06:30	יוון, אתונה (ק)
21:14	20:03	20:59	20:50	20:22	20:14	10:35	10:38	09:20	09:24	08:26	08:33	05:41	05:51	מולדובה, קישינב (ק)

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								מג"א		אדמוה"ז				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
19:35	18:42	19:25	19:23	19:01	18:58	10:23	10:25	09:16	09:18	08:44	08:46	06:04	06:08	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:07	17:04	17:54	18:02	17:21	17:29	10:48	10:45	09:56	09:53	09:13	09:11	07:31	07:24	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)
19:18	18:22	19:07	19:03	18:40	18:37	09:47	09:49	08:38	08:41	08:03	08:06	05:20	05:25	נפאל, קטמנדו (ח)
19:38	18:48	19:29	19:29	19:06	19:07	11:00	11:00	09:57	09:57	09:27	09:28	06:56	06:57	סינגפור, סינגפור (ח)
21:12	19:51	20:54	20:42	20:10	20:00	10:01	10:05	08:43	08:49	07:35	07:46	04:56	05:07	פולין, ורשא (ק)
18:26	17:36	18:17	18:19	17:54	17:56	10:08	10:09	09:08	09:08	08:38	08:38	06:16	06:15	פרו, לימה (ח)
21:45	20:35	21:31	21:22	20:55	20:47	11:12	11:15	09:57	10:02	09:06	09:12	06:21	06:30	צרפת, ליאון (ק)
22:09	20:56	21:53	21:43	21:15	21:07	11:19	11:23	10:03	10:08	09:05	09:13	06:22	06:32	צרפת, פריז (ק)
18:34	17:44	18:25	18:25	18:02	18:02	09:50	09:51	08:46	08:47	08:16	08:18	05:44	05:45	קולומביה, בוגוטה (ח)
21:15	20:10	21:00	20:53	20:29	20:22	10:51	10:54	09:37	09:41	08:48	08:54	06:03	06:11	קנדה, טורונטו (ק)
20:58	19:50	20:44	20:35	20:09	20:01	10:26	10:29	09:11	09:16	08:20	08:26	05:35	05:43	קנדה, מונטריאול (ק)
20:16	19:16	20:04	19:59	19:35	19:30	10:25	10:27	09:14	09:17	08:34	08:38	05:50	05:56	קפריסין, לרנקה (ק)
21:49	20:21	21:28	21:15	20:41	20:29	10:18	10:22	08:58	09:04	07:39	07:53	05:06	05:19	רוסיה, ליובאוויטש (ח)
21:29	20:02	21:07	20:53	20:22	20:10	09:50	09:55	08:29	08:36	07:04	07:20	04:36	04:49	רוסיה, מוסקבה (ח)
20:32	19:20	20:16	20:07	19:39	19:31	09:51	09:55	08:36	08:41	07:42	07:49	04:57	05:07	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)
21:37	20:30	21:22	21:13	20:49	20:41	10:56	10:59	09:40	09:45	08:46	08:53	06:02	06:11	שווייץ, ציריך (ק)
19:08	18:17	18:59	18:57	18:35	18:34	10:08	10:09	09:03	09:04	08:32	08:33	05:55	05:57	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התוועדות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסטים וחיזת רעות בדרך ומכל־פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוריאל**

אילת ובעלה **גדעון יעקובסון**

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00576
30/04/2017

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומוני
דבר מלכות
מחנות היישומוני

